

T.C.
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI
TEZ NO:

135260

135260

SERVET-İ FÜNÛN
VE
RESİMLİ UYANIŞ DERGİSİ(64. ve 65. CİTLER)
İNCELEME VE EDEBİYATLA İLGİLİ METİNLER

DANIŞMAN
Prof. Dr. Nâzım H. POLAT

HAZIRLAYAN
Çağdaş DAMAR

F.A. YERLEŞİM KURULU
DOĞRULAMA MERKEZİ

NİĞDE - 2003

Bu çalışma jüri tarafından Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı anabilim dalı Yeni Türk Edebiyatı bilim dalı yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri.

Üye

Üye

Üye

Onay

Bu tezin kabulü Enstitü yönetim kurulununtarih vesayılı kararı ile onaylanmıştır.

ÖZET

Dergi incelemesi, araştırmacıların üzerinde çalıştıkları konular için ilk elden malzeme ve bilgi sunması bakımından oldukça önemlidir. Yine aynı inceleme, derginin yayımlandığı dönemi daha iyi anlayıp doğru tahlil edebilmemizi sağlaması dolayısıyla da ihmal edilmemesi gereken konulardan biridir.

Ahmet İhsan TOKGÖZ'ün sahibi olduğu Servet-i Fünûn Dergisi, 1891-1944 yılları arasında çoğunlukla haftalık olarak yayımlanmıştır. Dergi 1686. sayısından sonra (6 Kanun-i sâni 1928 tarihinden itibaren) Resimli Uyanış adını almış ve Latin harfleriyle yayımlanmaya başlamıştır. Türk Basın tarihinin yarım asrına damgasını vurmuş ve yayımlandığı dönemlerde ilmî, fennî ve edebî bir dergi olarak en verimli ürünlere ve yazarlara sayfalarını açmış olan Servet-i Fünûn ve Resimli Uyanış, birçok yönüyle araştırmacılar için önemli bir kaynaktır.

Çalışmamızda bu önemli kaynağın 1928-1929 tarihleri arasında çıkan ve 64.-65. ciltlerini oluşturan 1657 – 1711 sayıları incelenmiştir. İncelemede derginin sözü edilen sayılarında yer alan bütün yazı ve şiirlerin fihristi verilmiş daha sonra da bunların muhteva analizi yapılmıştır. 1928-1929 yıllarının siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel yapısını yansıttığını düşündüğümüz dergideki bazı yazılar, Latin alfabesine aktarılmıştır.

Özellikle Yedi Meşale üyelerinin bu ciltlerde kaleme aldıkları yazıların edebiyat tarihimiz açısından oldukça önemli olduklarını düşünüyoruz. Dergide edebi metinlerin yanı sıra siyasî, ekonomik, sosyal, teknoloji konulu ve haber muhtevalı yazılar da neşredilmiştir. Dergi bu dönemde bol bol fotoğraflarla ve dünya edebiyatından yapılan tercümelemlerle zenginleştirilmeye çalışılmıştır. Bu sayede dergi çok yönlü bir nitelik kazanmıştır.

Derginin 1657.-1711. sayılarındaki dili ve üslûbu oldukça sade ve anlaşılır bir tarzdadır. Kısaca diyebiliriz ki Servet-i Fünûn ve Resimli Uyanış'ın 1657-1711 sayıları, döneminin hayatını yansıtan iyi bir kaynak niteliğindedir.

THE SUMMARY

Magazine examination is quite important in terms of presenting first hand materials and information for the subjects which the researchers have been studying on. And the same examination is one of the subjects which mustn't be neglected as it provides necessary information to understand and analyse the period which the magazine was published.

“Servet-i Fünûn” magazine which Ahmet İhsan TOKGÖZ owes was mostly published as weekly between the years 1891 and 1944. The magazine was named “Resimli Uyanış” after the 1686 th issue and it started to be published in Latin letters. The magazine sealed the half century of the Turkish Press History and Servet-i Fünûn and Resimli Uyanış Magazines , which are important sources for researchers with their several dimension, opened their pages to most productive products and writers as scientific and literary magazines.

In our study, the 1657 – 1711 issues which were published between 1928 and 1929 and formed 64.- 65. volumes were examined. In the examination the index of all the writings and poems which are located in the mentioned issues were given and then their contents were analysed. Some writings which reflect political, economical, social, and cultural structure of the years 1928-1929 were transformed into Latin alphabet.

Especially we suppose that the writings which “Yedi Meş’ale” members wrote in these volumes are very important in terms of our literary history. Political, economical, social and technological writings were published in the magazine besides literary texts. In this period the magazine was enriched with many photographs and translations from the world literature. So, the magazine gained a multilateral characteristic.

The language and the manner of the magazine in issues of 1657- 1711 of Servet-i Fünûn are very simple and understandable. Shortly we can say that the issues of 1657- 1711 of Servet-i Fünûn and Resimli Uyanış are very good sources which reflect the life of their age.

ÖNSÖZ

Bu çalışma zaman denilen canavarın elinden kurtarabildiklerimizin hülasesidir.

Birçok tarihçi ve edebiyat tarihçisinin görüş birliğine vardığı gibi toplumun resmi olmayan tarihini, sevincini neşesini, korkusunu ve umudunu edebi eserlerde buluruz. Edebi eser, toplum hayatını ilgi çekici bir biçimde aktarması açısından kaynak niteliğindedir. Bununla birlikte toplumun kalp atışlarını en net olarak süreli yayınlarda bulabiliriz. Çünkü süreli yayınlar, toplumun çeşitli tabakalarının bir konu hakkında ilgisinin en yoğun olduğu dönemleri sıcağı sıcağına ele alır. Biz bu çalışmamızda bunu çok net bir şekilde gördük.

Servet- i Fünûn kurulduğu günden, kapandığı tarihe kadar Türk bilim, kültür ve sanat dağarcığına parlak inciler nakşetmiş, yön verici bir dergi olmuştur. Öyle ki bir bilim ve fen dergisi olan Servet- i Fünûn Batılılaşma Dönemi Türk Edebiyatı bölümlerinden birine isim veren çok değerli bir kaynaktır. Gerçi bizim üzerinde çalıştığımız 1657-1711. sayılar (64. ve 65. ciltler) Servet- i Fünûn edebiyatının Tevfik Fikret, Cenap Şahabettin, Halit Ziya, Mehmet Rauf gibi en önemli isimlerinin ağırlıklı olarak yazdığı dönemleri kapsamasa da yine edebiyatımızda kendilerini kabul ettirmiş Yedi Meşale topluluğunun yazılarını, tartışmalarını içermesi açısından önem arz ettiğini söyleyebiliriz. Yani diyebiliriz ki edebiyatımızın önemli addedilen edebi toplulukları Servet- i Fünûn'un sinesinden doğmuş ve yine onun sinesinde batmıştır.

Servet- i Fünûn sadece bir edebiyat dergisi değildir. Dergi dönemin oldukça çağdaş yüzüdür aslında. Sadece Avrupa'dan değil, dünyanın birçok ülkesinden verilmeye çalışılan haberler ve tercüme sayesinde Türk okuyucusu dünyadan haber alır.

Özellikle Latin harflerinin kullanılmaya başlaması ve bunun getireceği kolaylıklar dergide sık sık dillendirilir. Nitekim dergi harf inkılâbından evvel de bazı şiirleri ve makaleleri Latin harfleriyle basarak bu değişime ne kadar taraftar olduğunu gösterir. Harf inkılâbından çok kısa bir süre sonra 6 Kanun-ı evvel 1928'de tamamen Latin harfleriyle yayımlanmaya başlar ve Resimli Uyanış adını alır.

Derginin incelenmesi iki bölümde ele alınmıştır. Birinci bölümde derginin sosyal ve siyasi zemini, derginin özellikleri, yazar kadrosu ve konularla ilan ve haberlere ait bilgilere yer verildi. Yazar adına göre yaptığımız tasnifte, makalenin adını verdikten sonra yazıların muhtevalarını birer cümle ile özetledik. Konu adına göre tasnifte hangi sayfalarda hangi konular ele alınmış ise o konunun karşısına ele alındığı sayfa numarasını verdik. Havadis ve ilan kısımlarında seçtiğimiz metinleri aktarmaya çalıştık. Ayrıca köşeli parantezlerin içindeki ifadeler orijinal metinde olmayıp, bize aittir.

İkinci bölüm ise; edebi, sosyal, siyasi ve haber niteliği taşıyan metinlerin Latin harflerine aktarılmasından oluşmaktadır. Bu aktarma esnasında okuyamadığımız kelimeleri Arap harfleriyle yazdık, tamamen silinmiş olanları ise (.....) şeklinde gösterdik. Ancak Resimli Uyanış'tan seçtiğimiz metinler zaten Latin harfli oldukları için bunları aktarma lüzûmu hissetmedik, fotokopilerini koymakla yetindik. Alanımız itibarıyla edebi karakter taşıyan makalelere öncelik verdik. Yukarıda da belirttiğimiz gibi dergi sadece edebi mahiyet arz etmez. Güncel ve ilmi konular da mühim yer tutar.

Öncelikle bu çalışmada en az benim kadar emeği geçen değerli arkadaşım Ebru YILMAZ'a teşekkür etmemin bir borç olduğumu biliyorum. Bunun yanısıra Yeni Edebiyat dünyasına ilgimi çeken sayın Yard. Doç. Dr. Hidayet ÖZCAN'a ve nazik kişiliği ve mümtaz şahsiyetiyle, bu çalışmayı yapmama vesile olan yardımlarını ve engin bilgisini esirgemeyen danışmanım sayın Prof. Dr. Nazım H. POLAT'a teşekkürlerimi sunmama müsaade edeceğinizi umuyorum. Ayrıca tezin yazılması aşamasında yardımlarını benden esirgemeyen; Seyfullah IŞIK, Serdar IŞIK, Ümit KÖYSÜREN ve Seyfettin TÜRKDOĞAN'A sonsuz teşekkürler.

Yapmayı hayal ettiğimiz birçok şeyi yapamamanın üzüntüsünü yaşamakla birlikte, gayretlerimizin neticesini görmenin de mutluluğunu yaşadığımı itiraf etmeliyim. Zaman denilen canavarın kısıtlamasından doğan eksiklerimizin olduğunu üzümlere ifade ediyoruz. Ama neyin tam ve eksiksiz olduğu sorusuna aldığımız cevap bizi biraz olsun rahatlatıyor. Çalışmamızın tüm eksik ve kusurlarıyla edebiyat ve kültür tarihimize bir nebze katkı sağlaması dileğiyle...

Mudurnu 20 Haziran 2003

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN ONAY SAYFASI.....	I
TÜRKÇE ÖZET	II
THE SUMMARY.	III
ÖNSÖZ	IV
İÇİNDEKİLER	VI
KISALTMALAR.....	XVIII
SERVET-İ FÜNÛN VE RESİMLİ UYANIŞ DERGİSİNİN KİMLİK BİLGİLERİ	XIX
SERVET-İ FÜNÛN VE RESİMLİ UYANIŞ'TA NELER VAR?	XXI
GİRİŞ	1
MECMUANIN NEŞREDİLDİĞİ DÖNEMİN HUSUSİYETLERİ (1928-1929 Yıllarında Siyasi ve Sosyal Durum)	2

-I-

BİRİNCİ BÖLÜM

A- SERVET-İ FÜNÛN VE RESİMLİ UYANIŞ DERGİSİNİN FİKİR HAYATIMIZDAKİ YERİ	8
1-MECMUANIN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ.....	8
2-MECMUANIN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ	9
I- EDEBİ MAHİYETLİ YAZILAR.....	10
a) Tahkiyeli Eserler.....	10
b) Şiirler	11
c) Tahlil ve Tenkit Yazıları	11
d) Measureler	11
e) Biyografiler.....	11

II- FENNİ YAZILAR.....	11
III- SEYAHAT YAZILARI... ..	12
IV- SOSYAL KONULARI ELE ALAN YAZILAR	12
V – HATIRAT	12
VI-HABERLER	12
MECMUANIN YAZAR KADROSU	13
B- TAHLİLİ FİHRİST	23
1- YAZILAR	
a) Yazar Adına Göre	23
Adnan Sadi	23
Ahmet İhsan	23
Ahmet Rauf	23
Ali Kemal	23
Ali Rauf	23
[AKALIN] Besim Ömer.....	24
[ALTINÇAĞ] Kazım Sevinç.....	24
[AYGÜN] Güzide Sabri	25
Aziz Behiç	25
[BAHŞI] Muammer Lütfi	25
Bahaettin	26
Bedrettin	26
Bekir Sıtkı.....	26
B.İlhami.....	26
Brishon Adolph.....	26
Burhan Halit.....	26
Bülent Nuri	27
Celâl Ferit	27
Celâl Sâit	27
Celâl Tan	27

Cenap Şehabettin	27
D. B. G.	27
[DİNAMO] Hasan İzzettin	27
[DRANAS] Ahmet Muhip	27
[EMİROĞLU] Emrullah Nutkî	28
Ercüment Ekrem.....	28
Esmâ Zafer	28
Fahrettin Hamdi	28
Falih Refik	28
Galip Naşit	28
Hakkı Tahsin	29
Halil Fikret	29
Hamit Macit	29
Hamit Mahir	29
Hayrünisa Hayri	29
Hikmet Ali	29
Hilmi	29
Hüseyin Necmettin	29
Hüseyin Rıfat	29
İbrahim Feridun	30
İ. Cemil	30
İdris Ahmet	30
İlhami	30
İnci Serap	30
İmzasız	30
İsmet Hulusi	40
[İZBUDAK] Veled Çelebi	40
[KABAĞAÇLI] Cevat Şakir	40
Kenan Hüseyin	41
[KOCATÜRK] Vasfi Mahir	41
[KORAY] Kenan Hulusi	41

L.M.	42
Lütfi Rahmi	42
Mazlum Sabur	42
Mahmut Sadık	42
Mehmet Behiç	44
Mehmet Faruk	45
Mehmet Halit	45
Mehmet Nurettin	45
Mehmet Vasıf	45
Melehat H.	45
M. Rami	45
Muhip Atalay	45
Muslih Ferit	45
Musse Alfred Dö	45
Mustafa Doğan	45
Muvaffak Naci	45
Muvahhit Necdet	46
Münhibe Suat	46
Nahit Selahattin	46
[NAYIR] Yaşar Nabi	46
Nazif Selahattin	46
Nur Tahsin	46
N. Zekeriya	46
Osman Faruk	46
Osman Nuri	46
[OZANSOY] Halit Fahri	46
[ÖRİK] Nahit Sırrı	48
Rahmi	49
[RAN] Nazım Hikmet	49
[SABA] Ziya Osman	49
Sabahattin Ali	49

Sabih İzzet	49
Salih İzzet	50
Salih Zeki	50
[SİYAVUŞGİL] Sabri Esad	50
Süleyman Eşref	51
Şahap Nafiz	51
Şükrü Sevinç	51
Tahsin Halil	51
[TARHAN] Abdülhak Hamit	51
Tayyar Fethi	51
[TEZ] İlhami Bekir	52
[TOKGÖZ] Ahmet İhsan	52
Turhan	55
Vecihi Nedim	55
Veled Çelebi	55
Yahya Saim.....	55
Yedi Meşale Üyeleri	55
Yeni Şiir Meraklısı Bir Genç	55
[YETKİN] Suut Kemelattin	55
Y.Y.	55
Y. Yakup	55
Ziya İlhan	55

b-Konularına Göre:

1-Afganistan.....	56
2-Afrika.....	56
3-Almanya.....	56
4-Amerika.....	56
5-Anadolu.....	56
6-Anlaşma.....	56

7-Antropoloji.....	56
8-Askerlik.....	56
9-Aşk.....	56
10-Avrupa.....	56
11-Azerî.....	56
12-Bankacılık.....	56
13-Boğaziçi.....	56
14-Cemiyet.....	56
15-Din.....	56
16-Diyarbakır.....	56
17-Edebiyat.....	56
18-Edebiyat (Edebiyatçılar)	56
19-Edebiyat-ı Cedide.....	56
20-Eğitim.....	56
21-Ekonomi.....	56
22-Fecr-i Atî.....	56
23-Felsefe.....	56
24-Fransız Muharrirleri.....	56
25-Gazete (Gazetecilik)	56
26-Halep.....	56
27-Hudeyde.....	56
28-İletişim.....	56
29-İnkılâp.....	56
30-İstanbul.....	56
31-İtfaiye.....	56
32-Kadın ve Musiki	56
33-Kahvehane.....	56
34-Konferans.....	56
35-Kongre.....	56
36-Köy Hayatı.....	56
37-Küba.....	56

38-Matbaa.....	56
39-Matbuat	56
40-Memleketçilik.....	56
41-Merasim.....	56
42-Mısır.....	56
43-Millilik.....	56
44-Milliyet.....	56
45-Moskova.....	56
46-Mustafa Kemal.....	56
47-Münekkit.....	56
48-Nüfus	56
49-Operet.....	56
50-Otomobil.....	56
51-Ödemiş.....	56
52-Sağlık.....	56
53-Sanat.....	56
54-Sanatkâr.....	56
55-Seyahat.....	56
56-Sinemacılık.....	56
57-Siyaset.....	57
58-Spor.....	57
59-Sürgün.....	57
60-Şehircilik.....	57
61-Şiir.....	57
62-Şimendifer	57
63-Tamirat.....	57
64-Tarım.....	57
65-Tarih.....	57
66-Tayin ve Nakil.....	57
67-Tenkit.....	57
68-Tetkik.....	57

69-Tıp.....	57
70-Türkçülük.....	57
71-Ulaşım	57
72-Vezin.....	57
73-Viyana.....	57
74-Yangın.....	57
75-Yedi Meşale.....	57
76-Zeybekler.....	57

- II -

İKİNCİ BÖLÜM

A- METİNLER

I- EDEBİYATLA İLGİLİ METİNLER ve TENKİT YAZILARI

a) Mazur Görün Sizi Dinleyemeyiz, Sabri Esad [SİYAVUŞGİL].....	60
b) Âmalar Köyünde Mum Taciriyiz , Cevdet Kudret [SOLOK]	64
c) Dahinin Huzurunda, Kazım Sevinç [ALTINÇAĞ]	68
d) Kervan, Kazım Sevinç [ALTINÇAĞ]	70
(e)Şair-i Âzâmın Şeref Verdiği Bir Merasim Günü, Kazım Sevinç [ALTINÇAĞ]	74
(f)Yanardağ, Muammer Lütfi [BAHŞİ]	77
(g)Yanardağ, Yusuf Ziya Bey'in Şiirleri, Halit Fahri [OZANSOY]	80
(h)Edebiyatımız Hakkında, Muammer Lütfi [BAHŞİ]	85
(ı)İki Tavzih, Muammer Lütfi [BAHŞİ]	89
(i)Bir Tavzih, Cevdet Kudret [SOLOK]	91
(j)Yedi Meşale'nin Kısa Bir Tarihçesi, Muammer Lütfi [BAHŞİ]	92
(k) Bizde Tenkit ve Münekkit, Yaşar Nabi [NAYIR].....	94
(l) Vatan Edebiyatı, Vasfi Mahir [KOCATÜRK]	96
(m)Abdülhak Hamit Bey'in Mektubu, Abdülhak Hamid	101
(n) Zaruri Bir Cevap, Sabri Esad –Kenan Hulusi- Cevdet Kudret-Vasfi Mahir- Yaşar Nâbî – Ziya Osman	102

(o)Ayşe Fatma Edebiyatı, Celal Sait	105
(p)Abdülhak Hamid'e Cevap, Vasfi Mahir [KOCATÜRK]	108
(r)Roman Hakkında, Suut Kemalettin [YETKİN]	109
(s)Yeni Bir Münekkide, Vasfi Mahir [KOCATÜRK]	115
(ş) Leylâ'nın Ölümü, V[asfi M[ahir].....	118
(t) Kaldırımlar, Ziya Osman [SABA]	119
(u) Bugünkü Edebiyat, Tayyar Fethi.....	121
(ü) Fikir ve Sanat Aleminde, Mahmut Sadık.....	123
(v) Pandor Kutusu, Mahmut Sadık.....	125
(y) Romantizm, Mahmut Sadık.....	127
(z) Türk Matbacılığı Hakkında Kıymetli Bir Eser, Sabih İzzet	129
(aa) İnkırâz ve Rıfkı Melül B., Sabih İzzet.....	131
(ab) Masalsız Tarih, İmzasız.....	133
(ac) Tenkit Hakkında Umumi Düşünceler, Nahit Sırrı [ÖRİK]	134
(ad) Gurabehane-i Laklakan'ı ve Bize Göre'yi Okurken, Nahit Sırrı [ÖRİK]	136
(ae) Kırmızı ve Siyah, İmzasız	138
(af) Akşam Gazetesinde Anket Faciası, Kenan Hulusi [KORAY]	139
(ag) Fikir Ve Sanat Aleminde Haberler, Halit Fahri [OZANSOY]	141
(ah) Fikir ve Sanat Aleminde Haberler, Halit Fahri [OZANSOY]	143
(ai) Edebiyatta Hakikat, Adolf Brison	144

A- BİYOGRAFİLER

a- Rembrandt, Ziya Osman [SABA]	146
b- Tolstoy, Mazlum Sabur	148
c- Süleyman Nazif Hayatı ve Edebiyatı, Cenap Şehabettin	157
d- Süleyman Nazif Hayatı ve Edebiyatı, Cenap Şehabettin	164
e- Shakespeare'i Okur Gibi, Nahit Sırrı [ÖRİK]	171

B- TEMAŞA HABERLERİ

- a- Ayşe Opereti, Emiroğlu Emrullah [NUTKÎ].....173
b- Süreyya Opereti “Gül Hanım” Emiroğlu Emrullah [NUTKÎ]175

II- FENNİ YAZILAR

- a- 10 Saatte Devr-i Âlem mi?, Mahmut Sadık.....180
b- Kuru Kafalar,Edip Kafası , Mahmut Sadı186
c- Fennin Harikaları, İmzasız.....192

III- SEYAHAT YAZILARI

- a- Tedkik Seyahatleri, Mahmut Sadık.....195
b- Seyahat İntibâlarım, Doktor Safiye Ali.....202
c- Seyahat İntibâlarım –2-, Doktor Safiye Ali209
d- İstanbul’dan Kahire’ye Karayolu, İmzasız215
e- Hicaz Hayatı Hatırâtından, Y.Y.224
f- Mektuplarım İzmir’den Ödemiş’e, Muammer Lütfi [BAHŞÎ].....232
g- Yemen’e Giderken, A. Seni [YURTMAN].....236
h- Afrikanın Şark Eteğinde Bir Avrupa Şehri: Asmara, A. Seni [YURTMAN].....238
i- Roma Civarında, Mahmut Sadık.....242
j- Ceziret’ül Arabın Cenup Ucunda, A. Seni [YURTMAN].....244
k- Viyana İtfaiyesinde Ne Gördüm? Ahmet İhsan [TOKGÖZ]246
l- Hudyde’den Sana’ya Giderken,247

IV- SOSYAL KONULARI ELE ALAN YAZILAR

- a- Köy Postası, Ahmet İhsan [TOKGÖZ]252
b- Tütünden Tütenler, Ahmet İhsan [TOKGÖZ].....256

c- Köy Postası, Ahmet İhsan [TOKGÖZ]	259
d- Köy Postası, Ahmet İhsan [TOKGÖZ].....	263
e- Köy Postası, Ahmet İhsan [TOKGÖZ]	267
f- Köy Postası, Ahmet İhsan [TOKGÖZ]	271
g- Hafta Postası, Ahmet İhsan [TOKGÖZ]	274
h- Köy Postası, Ahmet İhsan [TOKGÖZ]	277
i- İstanbul Postası, Ahmet İhsan [TOKGÖZ].....	279
j- İstanbul Postası, Ahmet İhsan [TOKGÖZ]	282
k- İstanbul Postası, Ahmet İhsan [TOKGÖZ]	285
l- Köy Postası, Ahmet İhsan [TOKGÖZ].....	289
m-Köy Postası, Ahmet İhsan [TOKGÖZ].....	293
n- Memleket Güreşleri, Muammer Lütfi [BAHŞİ]	295
o- Artık Gözüm Kalmaz, Ahmet İhsan [TOKGÖZ].....	298
p-Türk İnkılâbı Alkışlanırken, Ahmet İhsan [TOKGÖZ].....	299
r- Dereden Tepeden, Mahmut Sadık.....	301
s-Malçı, Halil Fikret.....	303
ş- Azerilik ve Üç Renkli Bayrak Meselesi, Sabih İzzet.....	305
t-Milliyet Prensipleri, Sabih İzzet.....	306
u- İçtimai Hayatta Nüfus Meselesi ve Ehemmiyeti, Mahmut Sadık.....	309
ü- Boğaziçililer ve Şirket-i Hayriye, Ahmet İhsan [TOKGÖZ].....	311
v- Her Türlü Millete Mensup Havadis Adamaları Arasında Bir Gece, Ahmet İhsan [TOKGÖZ]	313

V- HATIRAT

(a)Matbuat Hatıralarım, Ahmet İhsan [TOKGÖZ]	315
(b)Matbuat Hatıralarım II, Ahmet İhsan [TOKGÖZ]	319
(c)Matbuat Hatıralarım III, Ahmet İhsan [TOKGÖZ]	319
(d)Matbuat Hatıralarım IV, Ahmet İhsan [TOKGÖZ]	319
(e)Matbuat Hatıralarım V, Ahmet İhsan [TOKGÖZ]	319

VI- HABERLER

a- Afgan Kral ve Kraliçesi, İmzasız.....	321
b- Kolounya Matbuat Şehri “Pressa” İmzasız	325
c- Küba Adası- Küba Cumhuriyeti, İmzasız.....	326
ç-Afganistan ve Hükümdarları, İmzasız	328
d- Amerikalıların Kardeşlik Ağacı, İmzasız.....	330
e-Dünyanın En Sıcak Yerleri, İmzasız.....	332
f- Jules Verne’e Karşı İhtiramât, İmzasız.....	334
g- Mis “Pankahorst”un Vefatı, İmzasız.....	335
h- Maksim Gorki’nin Veladetinin 60. Sene-i Devriyesi, İmzasız.....	336
ı- Vagner ile Mozar[t] Haftaları, Ahmet İhsan [TOKGÖZ]	337
i- Gençlerde Askerlik, Sulh Cereyanları, İmzasız	340
j- Olimpiyat Meydanında Türk Bayrağı, Sıklet Kaldırma Müsabakası, İmzasız....	342
k- Askeri Manevralar, Harp Hazırlıkları, İmzasız	344
l- Memleketini Medeniyet Yoluna Sevk Eden Bir Kral Afgan Kralı Emanullah Han, İmzasız	346
m- Havadis ve İlan Kısımları,	349
VII-REKLAM VE İLANLAR	414
KAYNAKÇA	431

KISALTMALAR

Bkz : Bakınız

Dr : Doktor

man : Manzum

men : Mensur

No : Numara

s. : Sayfa

SERVET-İ FÜNÛN VE RESİMLİ UYANIŞ DERGİSİNİN KİMLİK BİLGİLERİ

Cilt	Sayı	Tarih	Say. No	Matbaa	İmtiyaz Sahibi	Mes'ul Müdür	Açıklamalar
64. CİLT	1657-183	17 Mayıs 1928 Perşembe	1-16	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK	
	1658-187	24 Mayıs 1928 Perşembe	17-32	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK	Rakamlar latin rakamına dönüştürülmüş
	1659-185	31 Mayıs 1928 Perşembe	33-48	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK	
	1660-186	7 Haziran 1928 Perşembe	49-64	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK	
	1661-187	14 Haziran 1928 Perşembe	65-80	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK	
	1662-188	21 Haziran 1928 Perşembe	81-96	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK	
	1663-189	28 Haziran 1928 Perşembe	97-112	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK	
	1664-190	5 Temmuz Perşembe	113-128	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK	
	1665-191	12 Temmuz 1928 Perşembe	129-144	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK	
	1666-192	19 Temmuz 1928 Perşembe	145-160	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK	
	1667-193	26 Temmuz Perşembe	161-176	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK	
	1668-194	2 Ağustos 1928 Perşembe	177-192	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK	
	1669-195	9 Ağustos 1928 Perşembe	193-208	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK	
	1670-196	16 Ağustos 1928 Perşembe	209-224	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK	
	1671-197	23 Ağustos 1928 Perşembe	205-240	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK	
	1672-198	30 Ağustos 1928 Perşembe	241-256	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK	Bu sayıdan itibaren Yazar adları La tin harfleri ile yazılıyor.
	1673-199	6 Eylül 1928 Perşembe	257-272	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK	"İstanbul Postası" adlı makale hem Arap hem Latin alfabesiyle basılmıştır.
	1674-200	13 Eylül 1928 Perşembe	273-288	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK	Ayrıca bu sayıda bazı şiiirler latin harfleriyle aynılanmıştır.
	1675-201	20 Eylül 1928 Perşembe	289-312	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK	
	1676-202	27 Eylül 1928 Perşembe	313-328	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK	Derginin son sayfalarında kapak bilgileri yeni harflerle yazılmaya başlanmıştır.
	1677-203	4 Teşrin-i evvel 1928 Perşembe	329-344	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK	
	1678-205	11 Teşrin-i evvel 1928 Perşembe	345-360	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK	"Matbuat Hatıralarım" Latin harfleriyle yayınlanmaya başlıyor.
	1679-206	18 Teşrin-i evvel 1928 Perşembe	361-376	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK	
	1680-207	25 Teşrin-i evvel 1928 Perşembe	377-392	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK	
	1681-207	1 Teşrin-i Sani 1928 Perşembe	393-408	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK	
	1682-208	15 Teşrin-i Sani 1928 Perşembe	409-424	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK	
1683-209	22 Teşrin-i Sani 1928 Perşembe	425-440	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK		
1684-210	29 Teşrin-i Sani 1928 Perşembe	441-456	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK		
1685-211	6 Kanun-u evvel 1928 Perşembe	457-471	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut SADIK		

SERVET-İ FÜNÜN VE RESİMLİ UYANIŞ DERGİSİNİN KİMLİK BİLGİLERİ

cilt	Sayı	Tarih	Say.no	Matbaa	İmtiyaz Sahibi	Mes'ul Müdür	Açıklamalar
65 CİLT	1686-1	6 Kanun-i evvel 1928 Perşembe	1-16	Matbaa Belirtilme miş	Ahmet İHSAN	Mahmut Sadık	Dergi "Resimli Uyanış" adıyla latin harfleri ile ve Mahmut SADIK'ın mesul Müdürlüğüyle çıkmaya başlamıştır.
	1687-2	13 Kanun-i evvel 1928 Perşembe	17-32	Matbaa Belirtilmemiş	Ahmet İHSAN	Mahmut Sadık	
	1688-3	20 Kanun-i evvel 1928 Perşembe	33-48	Matbaa Belirtilmemiş	Ahmet İHSAN	Mahmut Sadık	
	1689-4	27 Kanun-i evvel 1928 Perşembe	49-64	Matbaa Belirtilmemiş	Ahmet İHSAN	Mahmut Sadık	
	1690-5	3 Kanun-i sani 1928 Perşembe	65-80	Matbaa Belirtilmemiş	Ahmet İHSAN	Mahmut Sadık	
	1691-6	10 Kanun-i sani i 1928 Perşembe	8 i -96	Matbaa belirtilmemiş	Ahmet İHSAN	Mahmut Sadık	
	1692-7	17 Kanun-i sani 1928 Perşembe	97-112	Matbaa belirtilmemiş	Ahmet İHSAN	Mahmut Sadık	
	1693-8	24 Kanun-i sani 1928 Perşembe	113-128	Matbaa belirtilmemiş	Ahmet İHSAN	Mahmut Sadık	
	1694-9	31 Kanun-i sani 1928 Perşembe	129-144	Matbaa belirtilmemiş	Ahmet İHSAN	Mahmut Sadık	
	1695-10	7 Şubat 1 929 Perşembe	145-160	Matbaa belirtilmemiş	Ahmet İHSAN	Mahmut Sadık	
	1696-11	14 Şubat 1929 Perşembe	161-176	Matbaa belirtilmemiş	Ahmet İHSAN	Mahmut Sadık	
	1697-12	21 Şubat 1929 Perşembe	177-192	Matbaa belirtilmemiş	Ahmet İHSAN	Mahmut Sadık	
	1698-13	28 Şubat 1 929 Perşembe	193-208	Matbaa belirtilmemiş	Ahmet İHSAN	Mahmut Sadık	
	1699-14	7 Mart 1929 Perşembe	209-224	Matbaa belirtilmemiş	Ahmet İHSAN	Mahmut Sadık	Derginin reklamı var.
	1700-15	14 Mart 1929 Perşembe	225-240	Matbaa belirtilmemiş	Ahmet İHSAN	Mahmut Sadık	
	1701-16	21 Mart 1929 Perşembe	241-256	Matbaa belirtilmemiş	Ahmet İHSAN	Mahmut Sadık	Derginin kendi reklamı var.
	1702-17	28 Mart 1929 Perşembe	257-272	Matbaa belirtilmemiş	Ahmet İHSAN	Mahmut Sadık	
	1703-18	4 Nisan 1929 Perşembe	273-288	Matbaa belirtilmemiş	Ahmet İHSAN	Mahmut Sadık	
	1704-19	11 Nisan 1929 Perşembe	289-304	Matbaa belirtilmemiş	Ahmet İHSAN	Mahmut Sadık	
	1705-20	18 Nisan 1929 Perşembe	305-320	Matbaa belirtilmemiş	Ahmet İHSAN	Mahmut Sadık	
	1706-21	25 Nisan 1929 Perşembe	321-336	Matbaa belirtilmemiş	Ahmet İHSAN	Mahmut Sadık	Çocuk Haftası Özel Sayısı olarak çıkarılmış
	1707-22	2 Mayıs 1929 Perşembe	337-352	Ahmet ihsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut Sadık	
	1708-23	9 Mayıs 1 929 Perşembe	353-368	Ahmet ihsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut Sadık	
	1709-24	16 Mayıs 1929 Perşembe	369-386	Ahmet ihsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut Sadık	Kapak puntoları büyütülmüş. Piyango reklamı var.
	1710-25	23 Mayıs 1929 Perşembe	387-402	Ahmet İhsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut Sadık	
	1711-26	30 Mayıs 1929" Perşembe	403-418	Ahmet ihsan Matbaası	Ahmet İHSAN	Mahmut Sadık	

SERVET-İ FÜNÛN VE RESİMLİ UYANIŞ'TA NELER VAR?

CİLT	SAYI	TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR			
64. Cilt	1657-183	17 Mayıs 1928 Perşembe	Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Köy Postası	2	Makale				
			Yaşar Nabi [NAYIR]	Sakniya Mani	3	Şiir				
			Ali RAUF	İlk İzler	3	Şiir	Yaşar Nabi'ye ithaf			
			Mahmut SADIK	Kamer'e Seyahat	4	Fenni Makale				
			D.B.G.	Süt Meselesi	7-10	Makale (Güncel)				
			İsimsiz	Ozaka	8	Gezi Yazısı				
			İsimsiz	Japonya'da Geysaların Hayatı	12	Gezi Yazısı				
			Sabri Esad [SIVAYUŞGİL]	Tok Sözlü Kariye	12	Edebi Makale				
			Andre ARMANDI	Rapa Nuvi Adası	15	Roman Tefrikası	Tercüme: Ahmet İHSAN			
			İlhami	Azap	16	Şiir				
			Osman NURİ	İbham İçinde	16	Şiir				
			1658-187	24 Mayıs 1928 Perşembe		İsimsiz	Afgan Kral ve Kraliçesi	20	Haber	
						Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Besim Ömer Paşa'ya	23	Mektup	
						Bedrettin	Hazin Bir İlkbahar	24	Hikaye	İspanyol Edebiyatından Tercüme (Louis Baron'dan)
M.Rami	Din Nedir?	27-30				Makale				
İsimsiz	Kolounya Matbuat Şehri (Pressa)	28				Haber				
İsimsiz	Küba Adası-Küba Cumhuriyeti	29				Haber				
Ali RAUF	Bağlarda Gölgeler	30				Şiir				
Cevdet Kudret [SOLOK]	Küçük Şiirler	31				Şiir				
Tayyar Fethi	İşhane	32				Şiir	Doktor Mehmet Tevfik Bey'e			

SERVET-İ FÜNÛN VE RESİMLİ UYANIŞTA NELER VAR?

CİLT SAYI	TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR	
64. Cilt	1659-185	Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Tütünden Tütenler	34	Makale		
		Max Nordaux	Bugünkü Medeniyetin Mukavleli Yalanları	35-38	Makale	Tercüme(Münir Süleyman)	
		İmzasız	Afganistan Hükümdarları	36	Haber		
		Halid Fahri [OZANSOY]	Bademler Çiçek Açtı	39	Şiir		
		Mahmud SADIK	Tedkik Seyahatleri	40	Coğrafya		
		Ali Rauf	Kerem	43	Şiir		
		Nazif Selahattin	Şarki	44	Şiir		
	1660-186	7 Haziran 1928	Pier Vererdi	Gece Geç Vakit	44	Şiir	Fransızcadan Tercüme
			Ali Rauf	Sal	44	Şiir	Mehmetçiğe İthaf
			Cevdet Kudret [SOLOK]	Venedik Kanalları	44	Şiir	
			Mehmet Nurettin	Haydarpaşa'dan Loksor'a	46	Hatıra	Seyahat Yazısı
			M. Bennan	Floushet	47	Hikaye	Tercüme
			Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Köy Postası	50	Makale	
			Sabri Esad [SIVAYUŞGİL]	Kalbim	51	Şiir	
1660-186	7 Haziran 1928	Ali Rauf	Ayşe Kaçırılıyor	51	Şiir		
		Doktor Safiye Ali	Seyahat İtibalarım	52	Gezi Yazısı		
		Ali Rauf	Bir Yeikenli	55	Şiir		
		Bülend Nuri	Deli	55	Şiir		
		Aziz Behiç	Kendi Kendime	55	Şiir		
		Mustafa Doğan	Kadınların Tenasüp-i Endâm	56	Haber		
		Yaşar Nabi [NAYIR]	Benim Aşkım	57	Şiir		
		Andre ARMANDI	Rapa Nuvi Adası	58	Roman	Tercüme: Ahmet İHSAN	
		Max Nordaux	Bugünkü Medeniyetin Mukavleli Yalanları	59	Makale	Tercüme: Münir Süleyman	
		İmzasız	Amerikalıların Kardeşlik Ağacı	61	Dünya Haberi		
		Şükrü Sevinç	İki Düşman	62	Hikaye		

SERVET-İ FÜNÛN VE RESİMLİ UYANIŞ'TA NELER VAR?

CİLT SAYI	TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR
64. Cilt	1662-188	Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Köy Postası	66	Makale	
		Max Nordaux	Bugünkü Medeniyetin Mukavveli Yalanları	67-70	Makale	Tercüme: Münir Süleyman
1661-187	14 Haziran 1928	İmzasız	Dünyamızın En Sıcak Yerleri	69	Haber -Gezi	
		Cevdet Kudret [SOLOK]	Aynalarda Sabah	70	Şiir	
		Edgar Allen Pou?	Münafık Kalp	71	Hikaye	Tercüme: Enver Nuri
		Kenan Hulusi [KORAY]	Sevgili Gazimize	75	Hikaye	
		Veled Çelebi	Esmâ'nın Aşkı	75	Şiir	
		Bitlend Nuri	Gölde Akşam	78	Şiir	
		Mehmet Nurettin	Haydarpaşa'dan Lokso'ra	78	Hatıra	
		Morris Docobra	Zeki Bir Tacir	79	Hikaye	
		Ali Rauf	Bir canavar K udu rdu	79	Şiir	
		Emrullah Nutkı	Son Hatıra	79	Şiir	
		Mehmet Faruk	Akşam	80	Şiir	
		Chateau Briand	Hambur'da Akşamlar	80	Hatıra	
		Cevdet Kudret [SOLOK]	Amalar Köyünde Mum Taciriyiz	82	Edebi Makale	
		Mahmut Sadık	Çocuklara Dair	83-86	Fenni Makale	
		İmzasız	Romanya'da Keşmekeşler	85	Haber	
		S.	Süvaniler	86	Şiir	
		Nazif Selahattin	Bugün de Akşam Oldu	87	Şiir	Yedi Meşale Şairlerine
		Muammer Lütfi [BAHŞİ]	Şairlerin Mabeğinde	87	Şiir	Kardeşim Hamid'e
		Ali Rauf	Nasıl Görmüştüm	87	Şiir	
		Sabri Esad [SİYAVUŞGİL]	Satılık Nişan Yüziğü	87	Şiir	
		Osman Nuri	Fırtına	87	Şiir	
		Aziz Behiç	Ağlatma	87	Şiir	
		(İmzasız)	5000 Sene Evvel Âsar-ı Sanaiye	88	Makale	
		Halid Fahri [OZANSOY]	İfrit	89	Şiir	
		[Doktor] Safiye Ali	Seyahat İntibaharım 2	90	Gezi Yazısı	
		[İmzasız]	Altı Hafta Kotrada	92	Gezi Yazısı	
		Celal Tak	Meyve Sepeti	93	Şiir	
		Andre Armandi	Rapa Nuvi Adası	94	Roman	Tercüme: Ahmet İHSAN
		C[evdet] K[udret]	Diyar Diyar	96	Hikâye	

SERVET-İ FÜNÛN VE RESİMLİ UYANIŞTA NELER VAR?

CİLT SAYI	TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR	
64. Cilt	28 Haziran 1928 Perşembe	Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Türkiye-İtalya Bıtarafılık ve Bazı Mühim İtalya Gazetelerinin	98	Haber	Anlaşma	
		[İmzasız]		99	Makaleler	Tercüme	
		Mahmut Sadık	Tabiat Eğleniyor	100	Enfüsi Musabebe		
		Kâzım Sevinç [ALTIŇAĞ]	Çoban Kızı	102	Şiir		
		Ali Rauf	Haydut	103	Şiir		
		Emrullah Nutki [EMİROĞLU]	Veda	103	Şiir		
		Aziz Behiç	Arzu	103	Şiir		
		Mehmet Vâsif	Bir Kadına	103	Şiir		
		!	Kalbim	104	Mensure		
		(İmzasız)	Mısır'ın İntihabı	105	Haber		Tefrika
		Veled Çelebi	Mum Hala	105	Hikâye		
		Kenan Hulusi [KORAY]	Çıplak Model	107	Hikâye		
		İmzasız	Jules Verne'e Karşı İhtirâmât	108	Haber-İlân		
		İmzasız	Miss Pankahorst'un Vefatı	108	Haber-İlân		
		İmzasız	Maksim Gorki Vilâdetinin 60. Sene-i Devriyesi	109	Haber-İlân		
		Bülend Nuri	Gemide Akşam	109	Şiir		
		Jean Vespén'den	Mösyö Destremo	110	Hikâye		Tercüme: M. Benman
		Ziya İlhan	Ye's	112	Şiir		
		1664-190	5 Temmuz 1928 Perşembe	İmzasız	Almanya'da Kolonya Matbuat...	114	Haber-Seyahat
Kâzım Sevinç [ALTIŇAĞ]	Dâhinin Huzurunda			115	Makale-Hatıra		
Mahmut Sadık	10 Saatte Devr-i Âlem mi?			116	Haber-Bilgi		
Kâzım Sevinç [ALTIŇAĞ]	Kervan			119	Edebi Tenkid		
Tayyar Fethi	Ben Bir Günah İşledim			119	Şiir		
(!)	Hikâye			120-122	Gezi Yazısı		
İmzasız	Kolonya Matbuat Sergisinin			121	Haber		
Veled Çelebi	Mum Hala			122	Hikâye		
Andre Armandi	Rapa Nuvi Adası			126	Roman		
Salih Zeki	Vazo, Tablo ve Mezar			128	Şiir		

SERVET-İ FÜNÛN VE RESİMLİ UYANIŞTA NELER VAR?

CİLT SAYI	TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR
64. Cilt	1665-191	Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Mayko Ayşe	130	Anı	
		Kâzım Sevinç [AL-TINÇAĞI]	Şair-i Âzâmın Şeref Verdiği Bir...	131	Anı	
		Muammer Lütfi [BAHŞİ]	Yedi Kule	131	Şiir	
		Mahmut Sadık	Nadir Gazlar Filozof Unsurlar	132	Fenni Musahabe	
		Tayyar Fethi	İhtiras	134	Şiir	
		Aziz Behiç	Bir Parça	134		
		Muammer Lütfi [BAHŞİ]	Yanar Dağ	1354	Edebi Tenkid	
		İmzasız	Kırk Bir Güzel Kız	136	Haber	
		Emrullah Nutkî	Ayşe Opereti	137	Temaşa Tenkidi	
		Nahit Sırrı	İmparatoriçe Katerina I	138	Makale	
		İmzasız	Paris'te Garip Bir Dava	140	Haber	
		Andre Armandi	Rapa Nuvi Adası	142	Roman	Tefrika, Tercüme: Ahmet İHSAN
		Bülend Nuri	Peçeli Kadına	144	Şiir	
		Ziya İlhan	Büyükü Nâmeler	144	Şiir	
		Vecihi Nedim	Gurbet ve Şair	144	Şiir	
		Salih Zeki	Tılsım	144	Şiir	
		Kenan Hüseyin	Avize	144	Şiir	
		Ahmet İHSAN	Vagner ile Mozart Haftaları	146	Makale	
		Halid Fahri [OZANSOY]	Yanar dağ	147	Edebi Tenkid	
Mahmut Sadık	Aşçıbaşının Tencereleri	150	Fenni Makale			
İmzasız	Gençlerde Askerlik, Sulh Cereyanları	152	Makale			
İmzasız	Kolonyaya Matbuat Sergisinde...	154	Haber			
Muammer Lütfi [BAHŞİ]	Edebiyatımız Hakkında	154	Edebi Musahabe			
Kenan Hüseyin	Güzel	155	Şiir			
İmzasız	Berlin'de Şark	156	Makale-Gezi			
Ziya Osman	Rembrandt	157	Biyografi			
Andre Armandi	Rapa Nuvi Adası	158	Roman, Tefrika	Tercüme: Ahmet İHSAN		
Tayyar Fethi	Gitme Dur	160	Şiir			
Muzaffer Reşid	Yaz Akşamları	160	Şiir			
Ali Rauf	Köyümde Akşam	160	Şiir			
Ziya İlhan	Kalıpe	160	Şiir			

SERVET-İ FÜNÜN VE RESİMLİ UYANIŞ'TA NELER VAR?

CİLT	SAYI	TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR
64. Cilt	1667-193	26 Temmuz 1928 Perşembe	Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Köy Postası	162	Makale	
			Muammer Lütfi [BAHŞİ]	İki Tavzih	163	Edebi Münakaşa	
			Cevdet Kudret [SOLOK]	Bir Tavzih	163	Düzeltilme	
			İmzasız	İstanbul'dan Kahire'ye	164	Gezi Yazısı	
			Emrullah Nutki	Çardaş Foursthin	168	Temaşa Tenkidi	
			Mahmut Sadık	Kuru Kafalar, Edip Kafası	170	Fenni Makale	
			Ali Rauf	Eşref'in Mezarında	171	Şiir	Yusuf Ziya Bey'e
			İmzasız	Kadınların Erkekleşmesi	172	Makale	
			Ali Rauf	Yolum Anadolu'dur	173	Şiir	
			Bülend Nuri	Bir Kadına	173	Şiir	
			Andre Armandi	Rapa Nuvi Adası	174	Roman	Terüme: Ahmet İHSAN
			Veled Çelebi	Mum Hala	175	Hikâye	
			Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Köy Postası	178	Makale	
			Emrullah Nutki	Ada Akşamı	178	Şiir	
			Mahmut Sadık	Fene Neden Bu Kadar...	179-186	Fenni Makale	Say. 183 denilmiş, say. 186'da devam ediyor
			Muammer Lütfi [BAHŞİ]	Yedi Meşale'nin Kısa Tarihiçesi	180	Edebi Münakaşa	
			Vasfi Mahir [KOCA TÜRK]	Vatan Edebiyatı	181	Tenkid	
N. Zekeriya	Akşam ve Sandal	182	Şiir				
Yaşar Nabi [NAYIR]	Bizde Tenkid ve Münekkid	183	Tenkid				
Mehmet Halit	Bir Yolcuya	183	Şiir				
İmzasız	Bahr-i Muhit-i Kebirin İlk Defa	184	Haber				
İmzasız	Amerika Donanmasının	185	Haber				
Muzaffer Reşid	Çukur	185	Şiir				
Nahit Sırrı	İmparatoriçe Büyük Katerina 2	187	Makale	1669-195. Nüshada, bu makalenin daha önce Hayat Mecmuasında yayımlandığı için, yayının durdurulduğu belirtiliyor. Ancak, aynı dergide makalenin mabadi yayımlanıyor.			
Hasan İzzettin [DINAMO]	Rüyalar Ülkesi	188	Şiir				
Galip Naşit	Odamda	188	Şiir				
Hayrünnisa Hayri	Mesutların Sesi	189	Şiir				
İlhami	Metres	189	Şiir				
Muammer Lütfi [BAHŞİ]	Gönlüm ve Gönlün	189	Şiir				
Mehmet Behiç	Ben	189	Mensure				
Andre Armandi	Rapa Nuvi Adası	190	Roman	Terüme: Ahmet İHSAN			
Tayyar Fethi	Bu Günah ve Mesuliyet Kimin?	191	Edebi Makale				

SERVET-İ FÜNÜN VE RESİMLİ UYANIŞTA NELER VAR?

CLT SAYI/TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR
1669-195 9 Ağustos 1928 Perşembe	Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Hafta Postası	194	Makale	
	Halit Fahri [OZANSOY]	Süreyya Operetinde Bir Gece	194	Temaşa Tenkidi	
	İmzasız	Olimpiyat Meydanında Türk Bayrağı	196	Haber Spor	
	Mahmut Sadık	Kilise Kursüsünde İlimden Bahs	198	Fenni Makale	
	Abdülhak Hamit [TARHAN]	Abdülhak Hamit Bey'in Mektubu	199	Mektup	
	Sadık Halim	Kasrül- İeyl	200		
	Muammer Lutfi [BAHŞİ]	Gönlü Kuşları	201	Şiir	
	Yedi Meşale Üyeleri	Zaruri Bir Cevap	202	Edebi Münakaşa	
	Nahit Sırrı [ÖRİK]	İmparatoriçe Büyük Katerina	202	Makale	
	Ali Rauf	Parkta	200	Şiir	
	Ali Rauf	Hasret Yolcusu	204	Şiir	
	Kenan Hüseyin	Akşam ve Ay	204	Şiir	
	İmzasız	Amerika'da Yalilere Mahsus Mektepler	205	Haber	
	Andre Armandi Burhan Halit?	Rapa Nuvi Adası Kara Üzümler	206 206	Roman Hikaye	Terçüme: Ahmet İHSAN
1670-196 16 Ağustos 1928 Perşembe	Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Köy Postası	210	Makale	
	Muhip Atalay	Ak Baba	210	Şiir	
	Mahmut Sadık	Gökten Düşen Taşlar	211	Fenni Makale	
	Cloud Farer'den	Bir Faraziye	214	Hikaye	
	Mehmet Vasif	Ada Çamları	215	Şiir	
	[İmzasız]	Hicaz Hayatı Hatıratından	215	Hatıra	
	Y.Y. S.	Viyana'da Muazzam Bir İhtifali İtraf	216 219	Şiir Şiir	
	Tayyar Fethi	Bostan Korkuluğu	219	Şiir	
	Kenan Hüseyin	Gurur	219	Şiir	
	İmzasız	Medeni Haydutlar	219	Haber	
	İmzasız	Tabii Kurtlarda, Sulardan İstifade	220	Haber	
	İmzasız	Ateşle Su Birarada	221	Coğrafya	
	Andre Armandi	Rapa Nuvi Adası	222	Roman	Terçüme: Ahmet İHSAN
	Muhel Coudry'den	Çamaşırcı Kadınlar	223	Hikaye	

SERVET-İ FÜNÛN VE RESİMLİ UYANIŞ'TA NELER VAR?

CİLT	SAYI	TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR
64. Cilt	1671-197	23.08.2003 1928 Perşembe	Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	İstanbul Postası	226	Makale	Yazar adları Latın harfleriyle yazılmaya başlıyor
			Hamit Mahir	Sabah	226	Şiir	
			Emullah Nuri [EMİROĞLU]	Süreyya Operetinde "Gül Hanım"	227	Temaşa Tenkidi	
			Muammer Lutfi [BAHŞİ]	Anadol'dan Mektupların "İzmir Mektubu"	228-34	Gezi Yazısı	
			Mahmut Sadık	İndifaat-ı Beşeriyeye	230	Makale	
			İmzasız	Kutup Faciası	232	Haber	
			Celal Said	Ayşe Fatma Edebiyatı	235	Edebi Tenkid	
			Vasfi Mahir [KOCATÜRK]	Abdülhak Hamid'e Cevap	235	Nesir	
			İmzasız	Avrupa ve Amerika Ricalı Tatil Mevsiminde	236	Haber	
			İmzasız	Portekiz'de Usul-i Mimari ve Kadim Binalar	237	Haber	
			Bülend Nuri	Gecede Arabalar	237	Şiir	Bedrettin'e
			Andre Armandi	Rapa Nuvi Adası	238	Roman	Terçüme: Ahmet İhsan
			İnci Serap	Asma	239	Hikâye	
			Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	İstanbul Postası	242	Makale	
			Sabahattin Ali [ALİ]	Kurbağanın Serenadı	242	Şiir	
			Halid Fahri [OZANSOY]	Kıma Gecesi ve Hikâye Edebiyatımız	243-54	Edebi Tenkit	
			Muammer Lutfi [BAHŞİ]	Eski Arkadaşlara Bir Cevap	244	Edebi Münakaşa	
			İmzasız	Süt Şirketi	245	Haber	
			Mahmut SADIK	İnşa İnsanda Bile	247	Fenni Makale	
İmzasız	İki Ahabab Güzeller	249	Makale				
Kenan Hulusi [KORAY]	Güzel ve Esrengiz	250	Hikâye				
İmzasız	Ventisün Tuvaleti	251	Makale				
İmzasız	Tabii ve Sınai Muazzam Fisiyeler	252	Haber				
İmzasız	Amerikanvari Manevralar	253	Haber				
İdris Ahmet	Denizde Mehtap	253	Şiir				
Sabri Esat [SİYAVUŞGİL]	Akşam	254	Şiir				
İmzasız	Alın Çizgileri	254	Şiir	Diğer nüshalarda sadece İlhami adını kullanıyordu			
Kenan Hüseyin [KORAY]	Karanlık	254	Şiir	Kenan Hüseyin: Cevat Şakir Kabaağaçlı			
Andre Armandi	Rapa Nuvi Adası	255	Roman				
Burhan Halit	Onların Hikâyesi	256	Hikâye				

SERVET-İ FÜNÜN VE RESİMLİ UYANIŞTA NELER VAR?

CİLT	SAYI	TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR
64. Cilt	1673-199	6 Eylül 1928 Perşembe	Ahmet İHSAN [TOKGÖZİ]	İstanbul Postası	258	Makale	Makalenin içinde latin harfleri var.
			Emrullah Nıtkı [EMİROĞLU]	Baykuş ve Ben	259	Şiir	
			Galip Naşit	Ormanın Uğultusu	259	Şiir	
			Bahettin	İstiraplarım	259	Şiir	
			Hasan İzzettin [DİNAMO]	Geçenler Kim?	259	Şiir	
			B. İlhami	İzler	259	Şiir	
			Şahap Nafiz	Kalbim	259	Şiir	
			İnzasız	Samsun-Sivas Hattında	260	Haber -Gezi	
			Mahmut Sadık	Zile Mevkisinin Kuşâd-ı Resmî	261	Femî Makale	
			İnzasız	Arşimet'in Aynaları	261	Şiir	
	Muhîp Atalay	Olîmپیyat Oyunlarının Son Seferleri	266	Seyahat			
	Muammer Lutfi [BAHŞİ]	Bir köpek öldü	266	Makale	Tercüme: Bedrettin Şair İlhamî'ye ithaf		
	Baudler'den	Mektuplarım II İzmir'den Ödemiş'e	266	Şiir			
	Osman Faruk	Çörek	267	Şiir	Tercüme: Bedrettin Şair İlhamî'ye ithaf		
	Yaşar Nabî [NAYIR]	Gölğem	268	Şiir			
	Galip Naşit	Haldun'a Mısralar	269	Şiir	Tercüme: Bedrettin Şair İlhamî'ye ithaf		
	Güzide Sabri [AYGÜN]	Gurur	269	Mensure			
	Kenan Hüseyin	Küşkun Kadın'a	269	Şiir	Tercüme: Ahmet İHSAN Derginin başındaki makale latin harfleri ile basılmış.		
	Andre Armandi'den	Bir Filozof	270	Roman			
	Ahmet İHSAN [TOKGÖZİ]	Rapa Nuvi Adası	272	Makale			
1674-200	13 Eylül 1928 Perşembe	6 Eylül 1928 Perşembe	Ahmet İHSAN [TOKGÖZİ]	İstanbul Postası	274	Mektup	Makalenin içinde latin harfleri var.
			Ercüment Ekrem [TALU]	Matbuat-ı Müdürlük-i Umumisi	274	Hatıra	
			Ahmet İHSAN [TOKGÖZİ]	Ercüment Ekrem Beyefendimin Ahmet İhsan Bey'e Mektubu	275	Şiir	
			Muzaffer Reşit	Matbuat Hatıralarım	275	Şiir	
			Veled Çelebi	İki Ateş	275	Şiir	
			Mahmut Sadık	Develer	275	Femî Makale	
			İnzasız	Kadri Raşit Paşa'nın Tedkik ve Müşahedeleri	276	Haber	
			Muammer Lutfi [BAHŞİ]	Paris Tarihi Bir Gün		Şiir	
			İnzasız	Bahçemde		Haber	
			A. Seni	Fransız Kadınlar		Hatıra	
Ş.	Acı Tatlı Duygularım		Şiir				
İnzasız	Sullarda		Haber				
Celal Ferit	Sportakıyat Spor		Haber				
Tayyar Fethi	Meksika ve Meksikalıların Siciyeleri		Şiir				
Andre Armandi'den	Kır ve Köy Sokaklarında		Şiir				
	Ceza		Roman				
	Rapa Nuvi Adası		Tercüme: Ahmet İHSAN				

SERVET-İ FÜNÛN VE RESİMLİ UYANIŞ'TA NELER VAR?

CİLT SAYI	TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR		
1675-201	20 Eylül 1928 Perşembe	Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Türkiye İş Bankası	290	Makale			
		İmzasız	Süreyya Opereti'nde "Narica"	291	Temaşa Tenkidi			
		Galip Naşit	Bahr-i Muhitler	294	Şiir			
		Muhip Atalay	Anadolu'da Yolculuk	294	Şiir			
		Ali Rauf	Esir Ve Bomba	294	Şiir			
		Ali Rauf	Kiskandıgım	294	Şiir			
		Adnan Sadi	Fatma	294	Şiir			
		Mahmut Sadık	Bilebilirsen Bil!	294	Şiir			
		Adnan Sadi	Fatma	295	Fenni Makale			
		Vasfi Maihr [KOCATÜRK]	Bir Makalem Münasebetiyle	299	Şiir	294 Aynı şiir var.		
		Galip Naşit	Yaklaş Bana	303	Şiir			
		Celal Sait	İcar ve İstikrar Mukavele	306	Hikâye			
		Şahap Nafiz	Yaz Yağmuru	306	Şiir			
		Cevdet Kudret [SOLOK]	Demir Kapı	306	Makale			
		Şükrü Sevinç	İki Kadın	309	Hikâye			
		1676-202	27 Eylül 1928 Perşembe	Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Köy Postası	314	Makale	Başlıkta yeni latin harflerle yazılmış
				Bülent Nuri	1928 İzmir 9Eylül Sergisini Ziyaret	314	Gezi Yazısı	
				Mazlum SabUjr	Leon Tolstoy	317	Biyografi	
				Sadık Halim	Cevap	320	Mensure	
İmzasız	Fransa'da Bir Tayyare Faciası			321	Haber			
Mahmut Sadık	Kuru Buz			322	Fenni Makale			
Lütfi Rahmi	Gönlüm Ve Ben			325	Şiir			
Şükrü Sevinç	İki Kadın			326	Hikâye			
Turhan	Hünerli Şair Tagor'dan Parçalar			327	Şiir			
Sabri Esad [SIVAYUŞGİL]	Şehrin Çalgıcuları			327	Şiir			
Galip Naşit	Gelmeyen Sevgiliye			327	Şiir	Latin harfleriyle yazılmış Galip Naşit'e		
Halit Fahri [OZANSOY]	Billur Pınar			328	Şiir			
Halit Fahri [OZANSOY]	Paravan			328	Şiir	Latin harfleriyle yazılmış		
Muhip Atalay	Ayrılık			328	Şiir	Latin harfleriyle yazılmış		
Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Değirmendere Pastasından							
	Bir Parça			328	Makale			

SERVET-İ FÜNÜN VE RESİMLİ UYANIŞ'TA NELER VAR?

CİLT	SAYI	TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR
64. Cilt	1677-203	4 Teşrin-i Evvel 1928 Perşembe	Mahmut Sadık	Sozünün Bizden Uzak	330	Fenni Makale	
			Mehmet Faruk	Hayat	331	Şiir	
			Ali Rauf	Kırkağaçta Akşam	331	Şiir	
			Muammer Lutfi[BAHŞİ]	Anadolu'dan Mektuplarım:	332	Mektup-Gezi Yazısı	
			Halit Fahri[OZANSOY]	İzmir'de Edebiyat	332	Şiir	Latin harfleriyle
			Galip Naşit	Gölgeler İçinde	333	Şiir	Latin harfleriyle
			Suut Kemalettin [YETKİN]	Aldanan Hırsız	334	Edebi Makale	
			İmzasız	Roman Hakkında	336	Haber	
			Celal Sait	Japonya'da Otobüs Biletçileri	339	Hikâye	
			İmzasız	Kadınlar	340	Haber	
			İmzasız	Çil Horoz	341	Haber	
			Muammer Lutfi[BAHŞİ]	Elektrikli Ev Hanımı	341	Şiir	
			Fahrettin Hamdi	Avrupa'nın Son Modası	341	Şiir	
			Muhip Atalay	Elmasın Fener	341	Şiir	
			Kipling	Pasin Akşamları	341	Şiir	
			Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Aşkım	342	Hikâye	Terzime-S.
			Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Lispi	344	Makale	
			Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Köy Postası	346	Makale	
			Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Köy Postası	346	Makale	
			Muammer Lutfi[BAHŞİ]	Matbuat Hatıralarım II.	348	Mektup	
			Hamit Macit	Anadolu'dan Mektuplarım.Ödemiş	350	Şiir	
			Mahmut Sadık	Mektubu	351-354	Fenni Makale	
			İmzasız	Köyde Bir Gece	352	Haber	
			Sadık Halim	Tufeyli, Serseri, Havai	354	Hikâye	
			Hakkı Tahsin	Dünyanın En Büyük Balonu	355	Şiir	Latin harfleriyle
			Halit Fahri [OZANSOY]	Laternaci	355	Şiir	Latin harfleriyle
			İmzasız	Canavar	356	Haber	
			İmzasız	Hırcana Dönerken	356	Haber	
			İmzasız	Londra ile Paris Arasında	356	Haber	
			İmzasız	Otojiir Teyyaresi	357	Haber	
			Kenan Hulusi [KORAY]	İtalya'da Torino Şehrinde İrfaiye	357	Hikâye	
			Halit Fahri	Heyetlerinin Müsabakası	359	Şiir	Latin harfleriyle
			Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Madrid Tiyatrosu Yangını	360	Makale	Latin harfleriyle
				Bir Kolenin İntikamı			
				Bir Mektuba Cevap			
				Matbuat Hatıralarım I			

SERVET-İ FÜNÛN VE RESİMLİ UYANIŞ'TA NELER VAR?

CİLT	SAYI	TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR
64. Cilt	1679-205	18 Teşrin-i Evvel 1928 Perşembe	Mahmut Sadık	Sedatı Sinema	362	Fenni Makale	
			Kenan Hüseyin	Ateş Böcekleri	363	Şiir	
			Tayyar Hüseyin	Dağ Adamları	364	Şiir	
			Ali Rauf	Münzevi	364	Şiir	
			İmzasız	Şimali Amerika'da Kürek Hayvanları Acıları	365	Haber	
			Halit Fahri [OZANSOY]	Gece Trenleri	366	Şiir	
			Halit Fahri [OZANSOY]	Akşam Terennümü	366	Şiir	
			Halit Fahri [OZANSOY]	Fenerin Karşısında	366	Şiir	
			Halit Fahri [OZANSOY]	Kapımda Akşam	366	Şiir	
			Halit Fahri [OZANSOY]	Sönen Kandillere Karşı	366	Şiir	
			M. Bennan	Mehtap	367	Hikâye	
			İmzasız	Askeri Manevralar	368	Haber	
			Kenan Hulusi [KORAY]	Bir Kölemen İntikamı	370	Hikâye	
			İmzasız	Şimali Afrika'da Çekirge Bilyesi	372	Haber	
İmzasız	Kadife Modası	373	Haber				
Kenan Hüseyin	Mehtapta	374	Şiir				
Ahmet İHSAN	Matbuat Haurularım II.	376	Makale	Latin harfleriyle			

SERVET-İ FÜNÛN VE RESİMLİ UYANIŞTA NELER VAR?

CİLT	SAYI	TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR
64. Cilt	1680-206	25 Teşrin-i Evvel 1928 Perşembe	Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Bir Hatıra	378	Hatıra	
			Ahmet İHSAN [TOKGÖZ] İmzasız	İstanbul Postası Kont Zeplin ve Balonları Gece Odamda	378 379 379	Makale Haber Şiir	
			İlhami BEKİR [TEZ] İmzasız	17 Sene Evvel Zeplin Balonunda Yolculuk	380	Haber	
			Cevdet KUDRET [SOLOK]	Gece Kadınları	380	Şiir	Latin harfleriyile yazılmış
			Mahmut SADIK	Ehliyet Öçüşü	381	Fenni Makale	
			Kenan HÜSEYİN İmzasız	Sevgim	383	Şiir	
			İmzasız	Antil Adalarında Bir Siklon	384	Haber	
			İmzasız	Güneşin Lekeleri	385	Haber	
			İmzasız	Monblan Üzerinde Tayyare İle Cevelan	385	Haber	
			İmzasız	Bütün Millet Mektepte	386	Haber	
			Hakkı TAHSİN	Turnalar	386	Şiir	
			Kenan Hulûsi [KORAY] İmzasız	Bir Kölenin İntikamı Kurtuba Kilisesi	387-90 388	Hikâye Haber	
			Ali RAUF	İzmir Sahillerinde Akşam	388	Şiir	
			İmzasız	Havr Şehrinin Mütteharrik Merdiveni	389	Haber	
			İmzasız	Berlin Hayvanat Bahçesinde Bir Fil Yavru Doğurdu	389	Haber	
			Tayyar FETHİ	Bursa Mektupları	390	Mektup	
			Muhip ATALAY	Cenaze Bekleyen	391	Şiir	
			Muhip ATALAY	Yalan	391	Şiir	
			Halit Fahri [OZANSOY]	Ufukta Kandiller	392	Şiir	Latin harfleriyile yazılmış
			Halit Fahri [OZANSOY]	Öksüz Duası	392	Şiir	Latin harfleriyile yazılmış
Halit Fahri [OZANSOY]	Akisler	392	Şiir	Latin harfleriyile yazılmış			

SERVET-İ FÜNÜN VE RESİMLİ UYANIŞTA NELER VAR?

CİLT	SAYI	TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR
64. Cilt	1681-207	1 Tesrin-i sani 1928 Perşembe	Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Matbuat Hatıralarım III	394	Hatıra	
			Mahmut SADIK	Hayat Kandili Çiğir Kebabı Almanya'dan İstanbul'a Sandal ile Seyahat	395 396	Fenni Makale Haber	
			İmzasız	Bekleyiş	399	Şiir	
			Yahya Saim [OZANOĞLU]	Gelincik Pınarı	399	Hikâye	Başlık Latin harfleriyle yazılmış
			Burhan HALİT	Tutank Amon'un Mezarı, Mezardan	400	Haber	
			İmzasız	Çıkarılan En Son Şeyler	402	Edebi Nesir	
			Sadık HALİM	Zavalı Sultan	403	Gezi	Halit Fahri Bey'e
			Muammer LÜTFİ [BAHŞİ]	Memleket Güreşleri	404	Haber	
			İmzasız	Nebi Musa Ziyareti	404	Şiir	
			Halit Fahri [OZANSOY]	Bir Hazan Gecesinde	406	Hikâye	
			Y. Yakup	Havuz	408	Şiir	Latin harfleriyle yazılmış
			Halit Fahri [OZANSOY]	Bahçemde Bahar	408	Şiir	Latin harfleriyle yazılmış
			Sabit İZZET	Orman Yolu	408	Şiir	Latin harfleriyle yazılmış
			Muhip ATALAY	Çıplak Kadın	408	Şiir	Latin harfleriyle yazılmış
			Mahmut SADIK	Deli Pazarı	410	Makale	
			Cevdet Kudret [SOLOK]	Aşka Dair	412	Edebi Nesir	
			İnci SERAP	Gözlerden	414	Hikâye	
			Ziya Osman [SABA]	Kedi	415-18	Hikâye	
			İmzasız	Memleketini Medeniyet Yoluna	416	Haber	
			Muammer Lutfi [BAHŞİ]	Sevk Eden Afgan Kralı Emanullah Han	417	Şiir	
			Moupassat	Davet	418	Hikâye	
			İmzasız	Hakiki Hikâye	420	Haber	
			Lütfi Rahmi	Japon Veliatının İzdivacı	420	Edebi Nesir	
			İmzasız	Ayrılrken	421	Haber	
			İmzasız	Mari Feodorovna'nın Vefatı	421	Haber	
			Halit Fahri [OZANSOY]	Bir Fransız Tahtülbahirin Garkı	422	Şiir	Latin harfleriyle yazılmış
			Muhip Atalay	Ney Sesleri	422	Şiir	
			Cevdet Kudret [SOLOK]	Allah'a İsmarladık	422	Şiir	
			Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Gece Sokaklar	424	Şiir	
				Matbuat Hatıralarım III	424	Hatıra	Latin harfleriyle yazılmış

1682-208

8 Tesrin-i Sani
1928 Perşembe

SERVET-İ FÜNÜN VE RESİMLİ UYANIŞ'TA NELER VAR?

CİLT SAYI	TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR
1683-209	15 Teşrin-i sani 1928 Perşembe	Cenap Şehabettin	Süleyman Nazif Hayatı ve Edebiyatı	426	Biyografi	
		İmzasız	Habeşistan'da Tenevvüc Resmi	428	Haber	
		İmzasız	Amerika'da Reîsicumhur İntihabı	428	Haber	
		İmzasız	İtalya Başvekilî Sinyor Mussolini	429	Haber	
		Ali RAUF	Âsar-ı Atıka Bir Gölün Kurutulması	430	Şiir	
		Mahmut SADIK	Mağlûplar	430	Makale	
		İmzasız	Hamîm Sünnet Dügünü	432	Haber	
			Henüz Genç Görünen Maruf			
			İhtiyarlar			
			Anadolu İntibaları:			
		Tayyar FETHİ	Bursa Mektupları	433	Mektup	
		Halit Fahri [OZANSOY]	Gözler Kapalı	435	Şiir	Latin harfleriyle yazılmış
		İmzasız	Asya Adaları	436	Haber	
		Muhip ATALAY	Kara Yazılı Bir Tanrı Misafiri	438	Şiir	
Tayyar FETHİ	Akşamdan Sonra	438	Şiir	Sabri Esat'a		
Hikmet ÂLİ	Mabet	438	Şiir			
Ahmet İHSAN[TOKGÖZ]	Matbuat Hatıralarım	440	Hatıra	Latin harfleriyle yazılmış		
1684-210	22 Teşrin-i sani 1928 Perşembe	Ahmet İHSAN[TOKGÖZ]	Matbuat Hatıralarım IV	442	Hatıra	
		Muammer LÜTFİ [BAHŞİ]	Saz	443	Şiir	
		Cenap Şehabettin	Süleyman Nazif Hayatı ve Edebiyatı	443	Biyografi	
		Mahmut SADIK	Millîyetler Arasında Edebi Cidal	447	Makale	
		İmzasız	Paris Dekorü	448	Haber	
		Vasfî Mahir [KOCATÜRK]	Yeni Bir Münekkide	451	Edebi Tenkit	
		Muammer LÜTFİ [BAHŞİ]	Ziyafette	451	Şiir	
		Y. Yakup	Horozunun Aşkı	452	Hikâye	
		İmzasız	20 Sene Evvelki ve Şimdiki Moda	453	Haber	
		İnci SERAP	Menekşeler	455	Mensure	
		Kenan Hüseyin	Çiçeklerim	455	Şiir	
		Halit Fahri [OZANSOY]	Alevden Kadın	455	Şiir	Latin harfleriyle yazılmış
		Kenan Hüseyin	Çiçeklerim	455	Şiir	Latin harfleriyle yazılmış
		Halit Fahri [OZANSOY]	Bir Kış Gecesi	456	Şiir	Latin harfleriyle yazılmış
Halit Fahri [OZANSOY]	Yalnızlık	456	Şiir	Latin harfleriyle yazılmış		
Halit Fahri [OZANSOY]	Gururun Ölümlü	456	Şiir	Latin harfleriyle yazılmış		

SERVET-İ FÜNÛN VE RESİMLİ UYANIŞ'TA NELER VAR?

CİLT	SAYI	TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR
64. CİLT	1685-211	29 Teşrin-i sani 1928 Perşembe	İmzasız	Süt Meselesi	458	Haber	
			Ahmet İHSAN[TOKGÖZ]	Matbuat Hatıralarım V	459	Hatıra	
			İnci SERAP	Mabet	462	Edebi Nesir	
			Galip Naşit	Dostluğumuz	462	Şiir	
			Nahit Sırrı [ÖRİK]	Vasfi Mahir Bey'e Cevap	462	Makale	
			Mahmut SADIK	Pervaneler, İnsanlar	463-65	Fenni Makale	
			İmzasız	Etna Yanardağının Şiddetli İndifaatı	464	Haber	
			Esmâ Zafer	Yeniden Doğan İdeal	465	Hikâye	
			Max Nordaux	Bugünkü Medeniyetin Mukaveleli Yalanları	467	Makale	
			Ali RAUF	Bazı Fıkralar	469	Fıkra	
			Ali RAUF	İki Sıma	469	Fıkra	
			Ali RAUF	Halıka Doğru Edebiyatı	469	Hikâye	Tercüme:Benan
			Moupassan'dan	Hasırcı	469	Şiir	Latin harfleriyle yazılmış
			Halit Fahri [OZANSOY]	Susan Nağmeler	471	Şiir	Latin harfleriyle yazılmış
			Halit Fahri [OZANSOY]	Sinemada	471	Şiir	Latin harfleriyle yazılmış
			Halit Fahri [OZANSOY]	Yavrumu Düşünürken	471	Şiir	Latin harfleriyle yazılmış
65. CİLT	1686-1	6 Kanun-ı Evvel 1928 Perşembe	Ahmet İHSAN[TOKGÖZ]	Artık Gözüm Arkada Kalmaz	3	Makale	Dergi bu ciltten itibaren "Resimli Uyanış" adını almış ve Latin harfleriyle yayınlanmaya başlamıştır
			İmzasız	Nobel Mükâfatı	4	Haber	
			Ahmet İHSAN[TOKGÖZ]	Yeni Viyana	5	Haber	
			İmzasız	Morina Balığı Saydı	9	Haber	
			Ahmet İHSAN[TOKGÖZ]	Matbuat Hatıralarım V	10-14	Hatıra	
			İmzasız	Satranç Oyunu	12	Haber	
			Salih İZZET	Açlık	13	Şiir	
			Mahmut SADIK	Tabiatta Muvazene Ormanlar	14	Fenni Makale	
			Halit Fahri [OZANSOY]	Kâbus	16	Şiir	F. Celalettin'e
			Halit Fahri [OZANSOY]	Giden ve Gelmeyen	16	Şiir	

SERVET-İ FÜNÛN VE RESİMLİ UYANIŞ'TA NELER VAR?

CİLT SAYI	TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR
65. Cilt	1687-2	Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Saatte 70 Kilometre	18-22	Makale	
		İmzasız	Atina Seftirimiz Cevat Beyefendi	20	Haber	
		İmzasız	İngiltere Krall	20	Haber	
		İmzasız	30 Sene Evvel	21	Haber	
		Mahmut SADIK	Uyanış	22-26	Makale	
		İmzasız	Denizlerin Dibinde Neler Var	24	Haber	
		Vasfi Mahir (KOCATÜRK)	Leyla'nın Ölümi	26	Edebi Tenkit	
	1928 Perşembe 13 Kanna evvel	Ziya Osman [SABA]	Kaldırımlar	27-30	Edebi Tenkit	
		İmzasız	Almanya'da Otomobil	29	Haber	
		Celal Sait	Kazaları Niçin Yoktur	30	Hikâye	
		Hamit Macit [SELEKLER]	İlk Yuva	32	Şiir	
		Kenan Hüseyin	Doğmadan Ölen Mısralar	32	Şiir	
		İlhami BEKİR [TEZ]	Hicran Yolunda	32	Şiir	
		İmzasız	Gece Lambam ve Saat	34	Haber	
1688-3	1928 Perşembe 20 Kanna evvel	Halit Fahri [OZANSOY]	Türkiye'de Ecnebi Sermayesi Çalışıyor	34	Şiir	
		Halit Fahri [OZANSOY]	Oyuncaklar	34	Şiir	
		Halit Fahri [OZANSOY]	İlk Güneş	34	Şiir	
		Halit Fahri [OZANSOY]	Bahar Sabahı	34	Şiir	
		Halit Fahri [OZANSOY]	Canlanan Taş	35	Şiir	
		Halit Fahri [OZANSOY]	Bir Renk Bir Tezat	35	Şiir	
		A. Seni [YURTMAN]	Yemen'e Giderken	38	Gezi Yazısı	
	1928 Perşembe 20 Kanna evvel	İ. Cemil	Bir Akşam Tablosu	39	Şiir	
		Tayyar FETHİ	Bugünkü Edebiyat	39-42	Edebi Makale	
		İmzasız	Bebeklerde Jimnastik	40	Haber	
		İmzasız	Mahpusların El İşleri	40	Haber	
		Mahmut SADIK	Fikir ve Sanat Aleminde	43-46	Makale	
		İmzasız	Madagaskar Manzaranları	44	Haber	
		Melahat H.	Gönlümün Azabı	47	Edebi Nesir	
1928 Perşembe 20 Kanna evvel	Muhip Atalay	Ufka Doğru Yolcular	47	Şiir		
	Kenan Hüseyin	Gece	48	Şiir		
	Hamit Macit [SELEKLER]	Dağ Başında Türkütler	48	Şiir		

SERVET-İ FÜNÛN VE RESİMLİ UYANIŞ'TA NELER VAR?

CİLT SAYI	TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR		
1689-4	27 Kasım 1928 Kannun evvel	Mahmut SADIK	M. Ford Gelecek Geliyor Japon İmparatoru ve İmparatoriçesinin Taç Giyme Merasimi	50	Fenni Makale			
		İmzasız	Enginin Duası Var	53	Haber			
		Hilmi	Hasat ve Köylü Kadın	54	Şiir			
		Ali Kemal	İstemem	55	Şiir			
		Hamit Macit [SELEKLER]	Cemiyet-i Akvam	55	Şiir			
		İmzasız	Afrika'nın Şark Eteğinde Bir Avrupa Şehri "Asmara"	56	Haber			
		A. Seni [YURTMAN]	Berlin'de Müthiş Bir Tiyatro:	57-62	Gezi			
		İmzasız	Kazanova Revüsü	60	Haber			
		Ali Kemal	Dağlar	61	Şiir			
		Kenan Hulûsi [KORAY]	Merzengüş Sultan	62	Hikâye			
		1690-5	3 Kasım 1929 Pershemb	Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Türk İnkılabı Alkışlanırken	66	Nesir	İsviçre'de yapılan konferans anlatılmış
				Halit Fahri [OZANSOY]	Sesler	67	Şiir	
				İmzasız	Türklerin Berlin'de İlk	68	Haber	
				Mahmut SADIK	Elçisi Ahmet Efendi	69	Fenni Makale	
Sabri Esat [SIYAVUŞGİL]	Umumi Felç Hakkında Deniz Tutması			71	Şiir			
İmzasız	Cenubi Amerika'da Muharebe			72	Haber			
Sabih İzzet	Malçı			74	Makale			
İlhami BEKİR [TEZ]	Yalnızlık			75	Şiir			
İmzasız	Cenevre'de Voltaire'nin Evi			76	Haber			
Halit Fahri [OZANSOY]	Sulara Dalan Göz'er			77	Şiir			
İlhami BEKİR [TEZ]	Bakış			77	Şiir			
Pierre Lagrade	Veda			78	Edebi Nesir	Tercüme:Bedrettin		
Kenan Hüseyin [KORAY]	Merzengüş Sultan			78	Hikâye			

SERVET-İ FÜNÛN VE RESİMLİ UYANIŞ'TA NELER VAR?

CİLT	SAYI	TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR
65. Cilt	1691-6	10 Kasım 1929 Perşembe 10 Kasım 1929 Perşembe	Besim Ömer	Memlekete Çok Çocuk ve Sağlam Çocuk Lâzımdır	82	Makale	
			Halit Fahri [OZANSOY] İmzasız	Dargın	83	Şiir	
			İmzasız	Maarif Vekili Necati Bey'i Kaybettik	84	Haber	
			İmzasız	Afganistan Hâdisatı	85	Haber	
			Mahmut SADIK	Dereden Tepeden	86	Makale	
			Halit Fahri [OZANSOY] İmzasız	33 Yaşımın Şiiri	87	Şiir	
			İmzasız	Çocukların Hayatı	89	Haber	
			Hamit Macit [SELEKLER]	Menekşeler	89	Şiir	
			Kenan Hüseyin [KORAY]	Merzengüş Sultan	90	Hikâye	
			Andre Dumas	Ofelya	91	Hikâye	Tercüme: Bedrettin
			Ada Negri	Çılgık	91	Edebi Nesir	Tercüme: Ziya Osman
			Ahmet Rauf İmzasız	Dağ Sesi	92	Şiir	
			İmzasız	İki Sevdalı	92	Haber	
			Edgar Poe'den	Deliler Hekimi	94	Hikâye	Tercüme: Cevat Turgut
	1692-7	3 Kasım 1929 Perşembe 1929 Perşembe	Ahmet İHSAN[TOKGÖZ]	Avrupa'da Sigaramız Neden Satılmıyor	98	Makale	
			Tahsin Halil	Beklenen Yolcuya	99	Şiir	
			Mahmut SADIK	Elim Bir Ölümlü, İlimi Bir Münakaşa	99-102	Makale	
			İmzasız	Berlin'de Türk Tütüncülüğü	100	Haber	
			İmzasız	Roma Civarında	100	Haber	
			Nur Tahsin	Avize	103	Hikâye	
			İmzasız	Amerika Kadınlarının Muvaffakiyeti	104	Haber	
			Edgar Poe'dan	Deliler Hekimi	106-110	Hikâye	Tercüme: Cevat Turgut
			Halit Fahri [OZANSOY]	Ellerin	109	Şiir	
			Kenan Hüseyin	İşçiler	112	Şiir	

SERVET-İ FÜNÛN VE RESİMLİ UYANIŞTA NELER VAR?

CİLT SAYI/TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR
1693-8	Ahmet İHSAN[TOKGÖZ]	Biz ve Cenubi Amerika	114	Makale	
	Galip Naşit	Kasımpatı	115	Şiir	
	Nikola Maskardelik	Serviler	116	Edebi Nesir	
	Mahmut SADIK	İşit de İnanma	118	Fenni Makale	
	İmzasız	Gemilerde Aydınlık Meselesi	120	Haber	
	Sabih İzzet	Yolda Terkedilen Bir Aşk	122	Şiir	
	Edgar Poe'dan	Deliler Hekimi	123	Hikâye	Tercüme: Cevat Turgut
	İmzasız	Mareşal Kadorna	125	Haber	
	Alfred De Musse'den	Hüzün	126	Edebi Nesir	Tercüme: Şehap Nafiz
	Sabih İzzet	Pandor Kutusu	127	Makale	
	Ahmet İHSAN[TOKGÖZ]	Harf Seferberliğimiz	130	Makale	
	Halit Fahri [OZANSOY]	Melike'ye	131	Şiir	
	Halit Fahri [OZANSOY]	Kısa Doğru	131	Şiir	
	A. Seni [YURTMAN]	Gördüklerimden	132	Gezi Yazısı	
1694-9	Mahmut SADIK	Birçok Dedikodu, Bir Tek Tesviye	135	Fenni Makale	
	İmzasız	Deniz Atı	136	Haber	
	Galip Naşit	Başlarken	136	Şiir	
	İmzasız	Sinema Âlemi	137	Haber	
	Franco CIRALANTINI	Vahşilik	137	Şiir	Tercüme: Z. O.
	Halit Fahri [OZANSOY]	Bir Cigara... Bir Daha	137	Şiir	
	Halit Fahri [OZANSOY]	Bahardan Bir Ses	138	Şiir	
	Sabih İzzet	Edebiyatımızda Balıkçılık	141	Tenkit ve Mülahaza	
	Galip Naşit	Dağınık Saçlar	142	Şiir	
	Yazar belli değil	Gümüş Kalp	142	Hikâye	Tercüme: Ferit Namık

SERVET-İ FÜNÛN VE RESİMLİ UYANIŞTA NELER VAR?

CİLT	SAYI	TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR
65. Cilt	1695-10	7 Şubat 1929 Perşembe	İsimsiz	Türk Matbuat Sergisi	146-150	Haber	
			Halit Fahri [OZANSOY]	Sobanın Başında	148	Şiir	
			İsimsiz	Avrupa'da Müthiş Kış	149	Haber	
			Mahmut SADIK	İdare Hissi, İdare Vazifesi	151-153	Fenni Makale	
			Karaoşmanoğlu A. Seni	Ceziretü'l-Arap'ın Cenup	154	Gezi Yazısı	
			Yazar belli değil	Ucunda	158	Hikâye	Tercüme: Ferit Namık
			Halit Fahri [OZANSOY]	Gümüş Kalp	160	Şiir	
			Mahmut SADIK	Koyda Mehtap	162	Makale	
			Sabih İzzet	Romantizm	164	Edebi Nesir	
			Halit Fahri [OZANSOY]	Neşideler	167	Şiir	
			İsimsiz	Bizim Baharımız	168	Haber	
			İsimsiz	Tabii Çocuklar	169	Haber	
			Halit Fahri [OZANSOY]	Yugoslavya	170	Şiir	
			Guy De Maupassant'dan	Sen Yoksan	172	Hikâye	
Halit Fahri [OZANSOY]	Gece	175	Şiir				
Halit Fahri [OZANSOY]	İkimiz	176	Temaşa Tenkit				
Halit Fahri [OZANSOY]	Saganak						

SERVET-İ FÜNÜN VE RESİMLİ UYANIŞ'TA NELER VAR?

CİLT SAYI/TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR	
1697-12	İsimsiz	Almanya'da Türk Talebe Âlemi	178	Haber		
	Halit Fahri [OZANSOY]	Nikap	178	Şiir		
	Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Misafirimiz "Emden" Gitti	179	Haber		
	Mahmut SADIK	Fünunun Hududu Var mı?	182	Fenni Makale		
	İsimsiz	Sporun İnsanlar Üzerindeki Tesiri	184	Haber		
	İsimsiz	Makine İlimin Terakkisi	185	Haber		
	Sabih İzzet	Türk Matbaacılığı Hakkında	186	Tahlil ve Tenkit		
	Halit Fahri [OZANSOY]	Kıymetli Bir Eser	187	Şiir		
	Halit Fahri [OZANSOY]	Aşk Ormanında	187	Şiir		
	Sabih İzzet	Alman Devlet Bankası Reisi	188	Haber		
	İsimsiz	Doktor Schaet	189	Haber		
	Halil Fikret	Sabık Almanya İmparatoru	190	Makale		
	Sabih İzzet	Malçı	191	Mektup		
	Victor Hugo'dan	Bir Mektup	192	Edebi Nesir		
	Halit Fahri [OZANSOY]	Madem Ki	192	Şiir		
		Köy Hasreti			Terçime: Şahap Nafiz	
	1698-13	Mahmut SADIK	Beyaz Kömür, Fiş Fiş Yol	194	Fenni Makale	
		İsimsiz	Semadan Rahmet, Yerde Tedbir	196	Haber	
		İsimsiz	New York Limanı	197	Haber	
Sabih İzzet		Avrupa'daki Şehirler ve Belediyecilik	198	Tahlil ve Tenkit		
Muvahhit Necdet		Büyük Türkçü	200	Şiir		
Hüseyin Necmettin		Erenköy'ünde Yaz	200	Şiir		
İsimsiz		Onların Aşkı	201	Haber		
Sabih İzzet		Avrupa'da Kış Hayatı ve Şark	202	Makale		
Halit Fahri [OZANSOY]		Azerilik ve Üç Renkli Bayrak Meselesi	202	Şiir		
Sabih İzzet		Mevsimler	203	Şiir		
İsimsiz		Heykeldeki Gözler	204	Haber		
İsimsiz		Devekuşu Çiftlikleri	205	Haber		
Muvaffak Naci		Fennin Enson İhtiraları	206	Hikâye	Halil Fahri Bey'e İthaf	
İnci Serap		Kafes Arkasında	207	Edebi Nesir		
Burhan Halit		Tahassüslar	207	Edebi Nesir		
Halit Fahri [OZANSOY]		Sahil Kızı	207	Şiir		
İsimsiz		Bursa'da Akşam	208	Haber		
		Sinemacılığın Esrarı				

SERVET-İ FÜNÛN VE RESİMLİ UYANIŞ'TA NELER VAR?

CİLT SAYI/TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR
1699-14 7 Mart 1929 Perşembe	İmzasız	Ahmet İHSAN Matbaasının Asrî, İktisadi ve Fennî İnkışafı	210	İlân	Derginin gelişimi anlatılıp, reklamı yapılıyor
	Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Bir Balo Hatırası	211	Hatıra	
	İmzasız	Adale ve Makine	212	Haber	
	İmzasız	Fende Yenilikler	213	Haber	
	Mahmut SADIK	Bu Seneki Kış, Kıştan	214	Fennî Makale	
	İmzasız	Alınan Dersler	216	Haber	
	Nahit Sırrı [ÖRİK]	Şiddetli Soğuklar ve Halka Yardım	218	Makale	
	Hüseyin Rifat	Shakespeare'i Okur Gibi	219	Şiir	
	Tahsin Halil	Terennümler	219	Şiir	
	İmzasız	Beklenen Güzel	220	Haber	
	Alfred Dö Musse'den	Kedilerin Kara Karşı Sevinçleri	221	Edebi Nesir	
	Sabih İzzet	Hayat ve Ümit	221	Neşide	
	Burhan Halit	İstemiyor	222	Makale	
	Halit Fahri [OZANSOY]	Tabiatın Kanunları	223	Şiir	
	Halit Fahri [OZANSOY]	Onlara	223	Şiir	
	Halit Fahri [OZANSOY]	İlk Buse	223	Şiir	
	Halit Fahri [OZANSOY]	Örgütler	223	Şiir	
	Halit Fahri [OZANSOY]	Sobanı Yakarken	223	Şiir	
	Sabih İzzet	Variyetlerde Ahenk	224	Haber	
	Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Matbuat Hatıraları	226	Hatıra	
	İmzasız	Seyyah Vapuruları Akdeniz'de	228	Haber	
	İmzasız	Hangi İşkelerle Gitmektedir	229	Haber	
	Mahmut Sadık	Güzellik Kraliçesi Olmanın Sırrı	230-39	Fennî Makale	
Galip Naşit	Gulf-Stream Olmasaydı	231	Şiir		
İmzasız	Akşamla Sen	232	Haber		
İmzasız	Maymun İnsanlar Mı? İnsan	232	Haber		
Sabih İzzet	Maymunlar Mı?	234-38	Tahlil ve Tenkit		
Sabih İzzet	Milliyet Prensipleri	235	Şiir		
İmzasız	Uzun Uzun Şarkılar	236	Haber		
Sabih İzzet	Fennin Harikaları	237	Haber		
İmzasız	Trenleri, Aktarmasız Derinlerden Geçirmek	239	Haber		
İnci Serap	Uyanmanın	239	Edebi Nesir		
İmzasız	Bedii Danslarda Yeni Hatveler	240	Haber		

SERVET-İ FÜNÜN VE RESİMLİ UYANIŞ'TA NELER VAR?

CİLT	SAYI	TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR
65. Cilt	1701-16	21 Mart 1929 Perşembe	İmzasız	Maddi ve Takkire Şayan Bir Muvafakiyet	243	Haber	Ahmet İhsan Matbaasının durumu ve gösterdiği inkişaf belirtiliyor
			İmzasız	Mutuş Bir Deniz Kazası	245	Haber	
			Mahmut SADIK	Artık Sizi Korkutamaz	246	Fenni Makale	
			İmzasız	Astrofizik	248	Haber	
			Sabih İzzet	Viyana Şehrinin Tiyatroları ve Bu Tiyatrolarda Çalışan Sanatkarlar	250	Makale	
			İmzasız	İnkiraz ve Rıfkı Melül B.	251	Haber	
			Galip Naşit	Rusya'da Bir Alman Cumhuriyeti	252	Şiir	
			İlhamî BEKİR [TEZ]	Utanan	252	Şiir	
			Galip Naşit	Ölüm Şiirleri	252	Şiir	
			İmzasız	Yeni Sevgiliye	252	Şiir	
	İmzasız	Masalsız Tarih	252	Makale			
	İmzasız	Elektrikle Buhar Gürlük Gürlüğe	253	Haber			
	İmzasız	Amerikalı Seyyahların Sokaklarını	254				
	İmzasız	Dolarla Suladıkları Paris Bundan	254				
	Rahmi	Yirmi Sene Evvel Nasıldır?	255	Haber	Ahmet Haşım katılıyor dergiye		
	İmzasız	Türkü	255	Şiir			
	İmzasız	Kırk Sene Sonra Kırk Sene Evvelki Gibi	256	İlan-Haber	Uyanış Dergisinin Reklamı Yapılıyor		
	1702-17	28 Mart 1929 Perşembe	Mahmut SADIK	Tabiatla Mücadele, Hayatla Mücadele	258-70	Fenni Makale	
			İmzasız	Kış Sporları ve Terbiyeye Tesiri	260	Haber	
			İmzasız	Boğaziçi'nin Sihinri Sahilleri	261	Haber	
İmzasız			1928'de Rus Sineması	262	Haber		
Halit Fahri [OZANSOY]			Bahçıvan ve Ben	263	Şiir		
Nâhit Sırrı [ÖRİK]			Halit Fahri Bey'in Şiirleri	264	Makale		
Kontes dâ Noailles			Venedik Gecesi	265	Şiir	Tercümenin kimin tarafından yapıldığı belirtilmemiş	
Lucie Paul Margueritte'den			Maskeli Balo	266	Edebi Nesir	Tercümenin kimin tarafından yapıldığı belirtilmemiş	
Nâhit Sırrı [ÖRİK]			Benim Sabahlarım	266	Edebi Nesir		
Şahap Nazif			Beni Afîet	266	Şiir		
Leconte de Lisle'den	Öğle	266	Edebi Nesir	Tercüme: Hüseyin Necmettin			
Halit Fahri [OZANSOY]	Gölgeler İçinde	267	Şiir				
İmzasız	Suratları İnsana Benzeyen Hayvanlar	268	Haber				
İmzasız	Çingeneler, Şen ve Şatır Hayatları	270	Haber				
İmzasız	Daro'l Bedayide Fehmi Efendi Gecesi	271	Haber				
İmzasız	Kuba Adası'nın 20 Senelik Feyiz ve İnkişafı	272	Haber				
Muammer Laifi [BAHŞI]	Nim'ihafe	272	Şiir				

SERVET-İ FÜNÜN VE RESİMLİ UYANIŞTA NELER VAR?

CİLT SAYI	TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR
65. Cilt	1703-18	Nahit Sırm [ÖRİK]	Tenkit Hakkında Umumi Düşünceler	274	Makale	
		İmzasız	Sinan'ın Hatırasını Tebcil	276	Biyografi	
		İmzasız	Bir Mısamere	276	Haber	
		İmzasız	Amerikan Bahriyelileri Şehrimizde	277	Haber	
		Mahmut Sadık	İctimai Hayatta Nüfus Meselesi ve Ehemmiyeti	278	Makale	
		İsmet HULÜSİ	Memleketim	280	Şiir	
		Vasfi Mahir [KOCATÜRK]	Yabancılar	281	Şiir	
		Vasfi Mahir [KOCATÜRK]	Ormanda	281	Şiir	
		Kenan Hulusi [KORAY]	Bir Cinayetin Hikâyesi	282-86	Hikâye	
		İmzasız	Meksika İsyanı	284	Haber	
		İmzasız	Dam Üstünde Teyyare	284	Haber	
		İmzasız	Lindberg'in Geçirdiği Kaza	284	Haber	
		İmzasız	Kartlı Dağlardan Kolayca İnmek İçin Motorlu Ski	285	Haber	
		İlhami Bekir [TEZ]	Gözlerin Şehveti	285	Şiir	
		Muammer Lütfi [BAHŞİ]	Gurup	285	Şiir	
		İmzasız	Bir Japonya Efsanesi	288	Hikâye	
		1704-19	11 Nisan 1929 Perşembe	Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Matbuat Hatıralarım	290
Kenan HÜSEYİN	Peygamber ve Aşk			292	Şiir	
İmzasız	Merhum Prof.Dr. Nafiz Paşa			293	Biyografi ve Taziye	
İmzasız	Paris Radyo Merkezinin Kulisi			296	Haber	
İmzasız	Sorbon Darülfünununda Umumi Konferanslar			297	Haber	
Mahmut Sadık	Veremle Mücadele			298	Fenni Makale	
İmzasız	Tokyo'da Türk-Japon Cemiyeti			300	Haber	
İmzasız	General Foş			300	Haber	
Kenan Hulusi [KORAY]	Kıllı Maymun			301	Hikâye	

SERVET-İ FÜNÛN VE RESİMLİ UYANIŞ'TA NELER VAR?

CİLT	SAYI	TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR
65. Cilt	1705-20	18 Nisan 1929 Perşembe	Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Matbuat Hatıraları	306	Hatıra	
			İmzasız	Güzel Sinema Artistlerinin Eğlencesi	309	Haber	
			Ahmet İHSAN	Viyana İtfayesinde Ne Gördüm	310	Gezi	
			Nahit Sırrı	Gurabahane-i Laklakan'ı ve (Bize Göre)yi Okurken	311-16	Tenkit	
			İmzasız	Darülbedayi Artistleri	312-13	Haber	
			Bekir Sıtkı [ERDOĞAN]	Mimozalar	315	Edebi Nesir	
			Kenan HULUSİ [KORAY]	Zenci Dansöz	316	Hikâye	
	1706-21	25 Nisan 1929 Perşembe	Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Matbuat Hatıraları	322	Hatıra	"Çocuk Güünü" özel sayısı olarak çıkarılmış
			İmzasız	Çocuk ve Oyuncak	324	Haber	
			İmzasız	Mektepli Kızlarımız	325	Haber	
			B.Ö.	Çocuk Oyunları Çocuk Oyuncakları	326	Haber	
			Muhlis Ferit	Kurbaganın Aşkı	327	Masal	
			Muhlis Ferit	Ben Neyim?	327	Şiir	
			Halit Fahri [OZANSOY]	Bahar Sabahı	328	Şiir	Çocuk şiiri
			Halit Fahri [OZANSOY]	Kuyu	328	Şiir	Çocuk şiiri
			İmzasız	Manken Çocuklar	329	Haber	
			Mahmut Sadık	Çocuk Asrı	330	Makale	
Halit Fahri [OZANSOY]	Karagöz	332	Şiir				
L.M.	Kuklalar	333	Kukla Oyunu				
Oscar Wilde'den	Devin Bahçesi	334	Hikâye	Tercüme edeni belirtilmemiş			
İmzasız	Küçüklerle Tavşan Hikâyesi	335	Hikâye				
İmzasız	Çocuk Zekâları	336	Fıkra				

SERVET-İ FÜNÛN VE RESİMLİ UYANIŞ'TA NELER VAR?

CİLT	SAYI	TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR	
65. Cilt	1707-22	2 Mayıs 1929 Perşembe	Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Maibuat Hatıraları	338	Hatıra		
			Nahit SELAHATTİN	Çöl	339	Hikâye		
			Gustave Le Bon	Fikirler	341	Nesir		Tercüme: Nezihe Hakkı
			Mahmut Sadık	İngilter'de İmtihabat Kadınlar ve Tesirleri	342-46	Makale		
			İlhami Bekir [TEZ]	Arzu	342	Şiir		
			İmzasız	Tevfik Rüştü Bey İtalya'da	344	Haber		
			Kenan Hulûsi [KORAY]	Kaybolan Şey	346-51	Hikâye		
	1708-23	9 Mayıs 1929 Perşembe	K.S.	Arabistan'ın Esrarengiz Adamı	348	Biyografi		
			Münhibe Suat	Floransa	350	Gezi Yazısı		
			İmzasız	Bugünkü Kadın Acaba Dünkü Kadın mıydı?	352	Haber		
			Halit Fahri [OZANSOY]	835 Satır	354	Tenkit		Ultra Modern Şairlere
			Yeni Şiir Meraklısı Bir Genç	Bir Nazire	355	Şiir		
			Bekir Sıtkı [ERDOĞAN]	Bahar ve Aşk	356	Edebi Nesir		
			Burhan Halit	Güneş	357	Edebi Nesir		
1708-23	9 Mayıs 1929 Perşembe	İmzasız	Fransız Lâtifelerinden	357	Fıkra			
		İmzasız	Merhum Muhtar Halit Bey	358	Biyografi			
		Tahsin Halil	Bir Sabah ve Bir Akşam	358	Şiir			
		Hüseyin Necmettin	Göz Yaşından Satırlar	358	Şiir			
		Yazarı Belli Değil	Hanım Uykuda, Kocası Telaşa	359	Hikâye		İsveççe'den tercüme	
		Kâzım Sevinç	Sanat Musahabesi	360	Makale			
		Kenan Hüseyin	Kırmızı ve Siyah	363	Tenkit			
Kenan Hüseyin	Kadın	363	Şiir					
1708-23	9 Mayıs 1929 Perşembe	İmzasız	Darülbedayı Adana'da	364	Haber			
		İmzasız	İlâh Çocuk	365	Haber			
		Kenan Hulûsi [KORAY]	Ayna	366	Hikâye			
		Nazım Hikmet [RAN]	Salkım Sögüt	368	Şiir			

SERVET-İ FÜNÛN VE RESİMLİ UYANIŞ'TA NELER VAR?

CİLT	SAYI	TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR
65. Cilt	1709-24	16 Mayıs 1929 Perşembe	Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	İktisadi Bir Düşünüş	370-74	Makale	
			İmzasız	Piyango Üç Senede Neler Yaptı?	375-78-83	Haber	
	Tahsin Halil	Saadet Keferi	384	Şiir			
	Kenan Hulûsi [KORAY]	Bir Yudum Sudan Bir Parça	385	Şiir			
	Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Boğaziçililer ve Şirket-i Hayriye	388	Hatıra			
	İmzasız	Geçen Nesiller, Gelen Nesiller	390	Haber			
	İmzasız	Eski Kafalar, Yeni Kafalar					
	İmzasız	Sinema Hayatı	391	Haber			
	Kenan Hulûsi [KORAY]	Akşam Gazetesinde Anket Faciası	392	Makale			
	Byron'dan	Karanlık	392	Deneme	Tercüme: Muslih Ferit		
	Bekir Sıtkı [ERDOĞAN]	Dans	393	Edebi Nesir			
	İmzasız	Maruf Fransız Edibesi Madam Colette Nezdinde	394-96	Mülâkat			
	Colette'den	Sonbahar	395	Hikâye			
	Halit Fahri [OZANSOY]	Fıkırlerde İnkılâp	396	Makale			
Halit Fahri [OZANSOY]	Edebi Mücadele Arefesindeyiz	396	Makale				
İbrahim Feridun	Zafer Kartalı	397	Şiir				
Burhan Halit	Mevsimsiz Bahar	399	Edebi Nesir				
Kenan Hulûsi [KORAY]	Ayna	400	Hikâye				

SERVET-İ FÜNÛN VE RESİMLİ UYANIŞ'TA NELER VAR?

CİLT	SAYI	TARİH	YAZAR ADI	YAZI ADI	SAYFA	TÜR	AÇIKLAMALAR
65. Cilt	1711-26	30 Mayıs 1929 Perşembe	Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]	Her Türlü Millete Mensup Havadis Adamları Arasında Bir Gece	404	Hatıra	
			İmzasız	Beynelmilel Ajanslar Kongresi	405	Haber	
			Muhlis Ferit	Anecreon'dan	405	Hikâye	
			Dr. Besim Ömer [AKALIN]	Çok Hayırlı Bir Madam	406	Haber	
			Halit Fahri [OZANSOY]	Shakespeare ve Hüseyin Suat Bey	408	Haber	
			Süleyman Eşref	Milli Mefkûre	408	Şiir	
			Bedrettin	Mektepte Sahne	408	Haber	
			İmzasız	Amerika'da Florida Yarım Adası'nda	409	Gezi Yazısı	
			Abdulgani Seni Yıldırım	Hüdeyde'den San'a'ya Giderken	410	Gezi Yazısı	
			Kenan Hüseyin	Muhayyel Aşk	414	Şiir	
			İmzasız	Chiristof Colomb'un Gemisi	414	Haber	
			Adolf Brison	Edebiyatta Hakikat	415	Makale	
			Faiih Refik	Sitem	415	Şiir	
			Goldsmith'ten	Edwin ve Angelina	416	Balad	Tercüme: Muhlis Ferit
			Goldsmith'ten	Yeni Bir Teşbih	416	Tenkit	Tercüme: Muhlis Ferit
Faiih Refik	Gizli Mabet	418	Şiir				

GİRİŞ

Konumuz Servet – i Fünun dergisi olmasına rağmen, bu dergiyle bütünleşen ve Türk Edebiyatının Batılılaşmasında büyük etkileri olan Edebiyat – ı Cedide'ye değinmeden geçemeyeceğiz.

Edebiyat – ı Cedide, 1896 – 1901 yılları arasında edebiyat dünyamızda kendini göstermiş ve Tanzimat'tan bugüne kadar Batıya en çok bağlanmış edebi topluluktur. Edebiyat – ı Cedide'de Fransız edebiyatının büyük etkisi görülür. Şiirde simbolizm ve parnasizm; roman ve hikayede realizm ve natüralizm Edebiyat – ı Cedidecileri etkiledi. Abdülhamit II' nin istibdat yönetimi sırasında eser veren Edebiyat – ı Cedide'ciler kendilerinden önceki neslin “Sanat Toplum İçindir” ilkesinden ayrılarak, ferdi ıstırapları ve aristokrat kesimi konu edinen eserler verdiler ve “sanat için sanat” düşüncesini benimsediler. Bununla birlikte gerek dil ve üslup, gerek şiirdeki biçim değişiklikleri ve gerekse tahkiyeli eserlerde gösterdikleri başarı sayesinde Türk edebiyatına yeni açılımlar kazandırarak, batı etkisinde gelişen Türk edebiyatının ilk olgun eserlerini verdiler.

Servet-i Fünûn dergisini edebiyat biliminin konusuna dahil eden olayı yani Edebiyat-ı Cedidecilerin “Servet-i Fünun” etrafında nasıl toplandıklarını Ahmet Kabaklı şöyle anlatıyor:

“Servet-i Fünûn”, Recâizâde'nin eski öğrencisi Ahmet İhsan Bey'in 1891'de çıkarmaya başladığı bir dergidir. 1896'ya kadar, Batı gazetelerinde alınmış (her konuda) yazılar ve resimlerle çıkıyordu.

1895 sonlarında, Muallim Naci izlenimcilerinin toplandığı “Malûmat” gazetesi ile Recâizade Ekrem arasında “Kafiyenin göz için mi, kulak için mi?” olduğuna dair bir tartışma çıktı. Ekrem Bey, “Malûmat” a verdiği cevapları Servet-i Fünûn'da yayımladı.

Recâizade, bu tartışmadan sonra, yeni edebiyatın sağlam bir cephesini kurmak için, çoğu talebesi veya hayranı olan gençleri bir araya toplamayı düşündü. Servet-i Fünûn'u bir sanat dergisi haline sokmak amacıyla, Tefik Fikret'i bu derginin "edebi kısım başyazarlığı"na getirdi. Hemen ardından Halit Ziya, Cenap Şahabettin, Mehmet Rauf, Hüseyin Cahit gibi "yeni"ye bağlı gençler ya Ekrem Bey'in çağrısıyla ya birbirlerine yakınlıkları dolayısıyla toplandılar. Eskilere karşı hem kuvvetli bir "polemik" açtılar hem de verdikleri eserlere "yeni"nin güçlenmesini sağladılar.

Servet -i Fünûncular, takım halinde ancak altı yıl çalışabildiler. Hüseyin Cahit'in 1901'de yazdığı "Edebiyat ve Hukuk" adlı makale 1879 (Fransız İhtilâli) tarihini anması yüzünden dergi kapatıldı. Akımı temsil edenler 1908'e kadar sustular.

MECMUANIN NEŞREDİLDİĞİ DÖNEMİN HUSUSİYETLERİ

Servet-i Fünûn ve Resimli Uyanış, çok uzun yıllar yayın hayatında kalmış bir dergidir. Derginin ilk dönemleri daha önce de bahsettiğimiz gibi istibdat döneminde geçmiştir. Bizim incelediğimiz 64. ve 65. ciltler 1928-1929 yılları arasındadır.

1928-1929 YILLARINDA SİYASİ VE SOSYAL DURUM:

19. yüzyılda sömürge topraklarını öğretmeye çalışan çarklar 20. yüzyıla gelindiğinde son dönüşlerini tamamlama gayreti içerisindeydiler. Ancak bu topraklar eşit bir şekilde nasıl paylaşılacaktı? Bu sorunun giderilmesi için ittifaklar kurulmuşsa da tarihe cihan harbi gerçeğinin yazılmasının önüne geçilememiştir. Bu savaş 17. yüzyıldan itibaren başlayan sömürge yarışının son merhalesidir. 20. yüzyıl sömürge durumuna düşmüş toprakların üzerinde yaşayan insanların varolma mücadelesi olmuştur.

Bu mücadelenin en çetin tabloları Anadolu toprakları üzerinde şekillenecekti. Bu mücadele tüm olumsuz şartlar anlaşmış gibi Anadolu halkının karşısındadır. Bir taraftan yüzyıldan beri süregelen savaşların doğurduğu sefalet, diğer taraftan padişah ve

parlemantonun çatışmasıyla çıkmaza giren merkezi yönetim ve bu çatışmanın köylere kadar yayılması büsbütün Osmanlı Devleti'nin sonunu hazırlamıştır.

Bu şartlar altında savaşa giden Osmanlı Devleti cihan harbi sonuçlandığında mağlup devletler arasındadır. Bu sonuç, ülke toprakları üzerindeki emellerin Mondros Mütarekesi ile şekillenmesine, Sevr Anlaşması ile de gün yüzüne çıkmasına vesile olur. Fakat Türk Milleti bu durumu kabul edememiş “Ya İstiklâl! Ya Ölüm” düsturuyla yola çıkmıştır.

Milli Mücadele başarıya ulaşıp, Lozan Barışından sonra kurulan yeni Türkiye Cumhuriyeti Devleti, 1923'ten sonra da Batılılarla normal münasebetler düzeni içine giremedi. Çünkü Batılılar, yeni Türkiye gerçeğini kolay kabul etmediler ve 1930 yılına kadar özellikle İngiltere ve Fransa ile münasebetler zaman zaman şiddetli safhalardan geçti.

Bizim ele almaya çalıştığımız 1928-1929 yılları o dönemdeki kuşağın en coşkun olduğu, inkılapların son safhalarına girdiği devirdir. Saltanat, hilafet, mâada yönetimi gibi sorunlar yaşamamış olan devrin gençleri, sıkıntı ve küskünlük duyguları içinde bunalmış değillerdir.

Hiç şüphe yok ki; Türk İnkılâp tarihinin en önemli noktalarından biri “Harf İnkılâbı”dır. 1927 yılı içinde Atatürk bu konuda etkinliğe geçme vakti geldiğini düşündü. Bir bilim heyeti kurularak, Latin harfleri incelenmiş bu inceleme sonucunda Türk Harfleri saptanmıştır. Bu çalışma neticesinde 9 Ağustos 1928'de Atatürk Sarayburnu'nda Harf İnkılâbını müjdeleyen ünlü konuşmasını yaptı. 1 Ekim 1928'de yeni Türk harfleri hakkındaki kanun yürürlüğe girdi.

Kanun uyarınca bütün devlet yazışmaları 1 Ocak 1929'dan itibaren yeni Türk harfleriyle yapılacaktı. 1929 Haziran ayından itibaren de Arap harfleri kullanılmayacaktı. Bu karar alınırken Atatürk'ün en ilerici arkadaşları bile hiç olmazsa birkaç senelik geçiş dönemi gerektiğini söylemişlerdi. Atatürk bu görüşe şiddetle karşı çıktı. Nedeni de bu uzun geçiş döneminde kimsenin bu alışkanlıklarını bırakmayacağı, dönem bitince tekrar baştan başlamak gerekeceğini bundan dolayı zaman yitirileceğini

Fransa ile yapılan müzakereler sonucunda Haziran 1928'de Fransızlar demiryolunu Türkiye'ye teslim etmişlerdir.

Genç Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı Devleti'nin borçlarını da ödemeyi kabul etmiş ve 13 Haziran 1928'de imzalanan anlaşmalarla ödenecek borcun miktarı ve ödeme şekli bir formüle bağlanmıştır. Böylece Osmanlı Düyûn-u Umûmi'si tarihe karışmıştır. Fakat "1929 Ekonomik Buhranı" Türkiye'yi de zor duruma düşürdü, ödeme güçlükleriyle karşılaştı.

Ayrıca iktisadi kalkınmanın finansmanı için gerekli kredi müesseselerinin kurulması ve etkili bir organizasyona kavuşturulması çabalarında da bulunulmuştur. Böylece iktisadi kalkınma için gerekli ortam sağlanmaya çalışılmıştır.

1927 yılında çıkarılan "Teşvik-i Sanayi" kanunu bir taraftan sanayinin tanımını yapmakta ve sanayii sınıflara ayırmakta, ayrıca 1929 yılından itibaren yüksek gümrük tarifeleri uygulayarak memleket sanayisini, dışarının rekabetinden korumaktadır.

1928 yılına kadar Türkiye ile İtalya arasında ekonomik ve ticari ilişkiler gelişmesine rağmen siyasi alanda yeterince mesafe alınamamıştır. Bu esnada Türk-Yunan münasebetlerinin iyi olmaması üçlü bir bloğun kurulmasını mümkün kılmamışsa da bir Türk-İtalyan yakınlaşmasını sağlamış ve iki devlet arasında 30 Mayıs 1928'da bî-teraflik ve uzlaşma anlaşması imzalanmıştır. Nitekim bu anlaşma Servet-i Fünûn'un 7 Haziran 1928 tarihli nüshasında yayınlanmıştır. İtalya bu anlaşmadan kısa bir süre sonra bu anlaşmanın benzerini 23 Eylül 1928'de Yunanistan'la akdetmiştir.

Türkiye ile Afganistan arasında dostluk münasebetleri gelişmiş 1928 yılı Mayısında Afgan kralı Emanullah Han Türkiye'yi ziyaret etmiş ve 25 Mayıs 1928'de Ankara'da Türk-Afgan Dostluk ve İşbirliği Anlaşması imzalamıştır. Bu anlaşmada dergininin 31 Mayıs 1928 tarihli nüshasında mevcuttur. Böylece Türk

düşünmesidir. Böylece Türk milleti altı ay gibi akıllara durgunluk veren kısa bir süre içinde yeni alfabesini benimsedi. Bunun yanı sıra 20 Mayıs 1928'de milletler arası rakamlar kabul edilmiştir.

11 Ekim 1928'de Türk milletine yeni harfleri öğretmek için Millet Mektepleri açıldı. Bu mektepler sayesinde yeni harfler çok kısa bir süre içinde geniş halk kitlelerine ulaşır. Bunun yanı sıra asker ocağında verilen eğitimle askerliğini yapan birçok genç okuma yazma öğrenir.

Yeni Türkiye Cumhuriyeti'nde değişim hemen her alanda yüzünü gösterir. Türk medeni ve borçlar kanunu İsviçre'den, Ceza Kanunu ise 1889 tarihli İtalyan ceza kanunundan alınarak 1926 yılında her ikisi de yürürlüğe girmiştir. Bu kanunları 1927 yılında yürürlüğe giren İsviçre'nin Neuchatel kantonundan alınan hukuk mahkemeleri usulü takip etmiş, 1929 tarihinde yürürlüğe giren Ceza Mahkemeleri Usulü Kanunu ise Almanya'dan alınmıştır.

*
* *

1920-1930 yılları yeni Türk devletinin ekonomik sosyal ve kültürel kalkınmayı sağlamak bakımından hazırlık yıllarıdır. Bu yıllarda yeni devlet derlenme ve toparlanma, alt yapıyı düzenleme ekonomiyi yeniden organize etme çabalarında bulunmuştur. Bu dönemde verimliliğin artırılma çabasına yönelinmiş, demiryolu yapımına önem verilmiştir. Türkiye'yi demir ağlarla örme politikası hedef olarak seçilmiştir. Ekonomideki yabancılaşmayı önlemek için imtiyazlı yabancı şirketler elinde bulunan demiryolları ve limanlar, maden işletmeleri ile büyük kentlerin su, elektrik, havagazı, haberleşme ve taşıma ihtiyaçlarını gideren şirketler devlet tarafından satın alınarak devletleştirilmiştir.

1928'de bu çalışmalar esnasında Fransa ile Adana-Mersin demiryolu işletmesi meselesi ortaya çıktı. Türkiye bu demiryolunu satın almak istemiş ve

siyasetinin tek yönlü olmadığı hem Doğu hem Batı ile münasebetlere önem verildiği gösterilmiştir.

1925-1930 yılları, sağlık sorunları üzerine dikkatle eğilinildiği, sağlık teşkilatını genişletmek, sağlık elemanları yetiştirmek, yeni hastaneler ile doğum ve çocuk bakımevi açmak, sağlık ve sosyal yardım teşkilatını köye kadar götürmek gibi çok önemli ve hayati konuların ele alındığı dönem olmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

A- SERVET-İ FÜNÛN VE RESİMLİ UYANIŞ DERGİSİNİN FİKİR HAYATIMIZDAKİ YERİ

1928’de harf inkılabıyla beraber türk matbaacılık hayatı hızlı bir gelişme devresine girer. Yenü harflerin kabulüyle süreli yayınlarda gözle görülür bir artış meydana gelir.

I-MECMUANIN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

Servet-i Fünûn 1891’de yayına başlamış ve 1944’e kadar yayın hayatında kalmıştır. Ahmet İhsan’ın sahibi olduğu dergi yayımlandığı uzun süre zarfında, gerek ilmi gerek sosyal ve gerekse edebi yönden Türk okuyucusuna ve Türk kültür dünyasına büyük hizmetleri bulunmuş bir dergidir.

Dergi haftalık olarak yayınlanır ve haftanın perşembe gününde çıkar. Derginin ismi sayfanın üst ortasında büyük puntolarla yazılırken, ismin sol tarafında tarih, cilt ve matbaa belirtiliyor. Sağında numarası ve imtiyaz sahibi yazılıdır. Derginin bütün sayılarının kapaklarında, derginin bir haberi ile ilgili fotoğraf basılıdır. Bu derginin ‘Resimli Uyanış’ adını almasından sonra da devam eder .

Derginin baş yazarı ve imtiyaz sahibi Ahmet İhsan, mes’ul müdürü ise Mahmut Sadık’tır. Dergi aynı dönemde çıkan dergilerden daha ileri bir teknolojiyle çıkmanın avantajlarını yaşar. Özellikle resimler dönemin diğer dergilerine nazaran daha kaliteli basılmıştır. Şüphesiz ki bunda Ahmet İhsan’ın girişimci ve teceddüde açık kişiliği mühim yer tutar.

Derginin ebadı 21x29 dur. Derginin Arap harfleriyle olan 64. cildinin genellikle üç sütuna bölünmüşken, Latin harfleriyle Resimli Uyanış ise ağırlıklı olarak iki sütun olarak düzenlenmiştir. Dergide Arap harflerinden Latin harflerine geçiş adeta günbegün takip ediliyor. 64.cildin ilk sayısı tamamıyla Arap harfliyken bu sayıdan sonra sayfa numaraları, Roma rakamıyla yazılmaya başlamış, bunu 1672-198’inci nüshada yazar adlarının Latin harfleriyle yazılması takip etmiştir. 1673-199’uncu nüshada ise Ahmet İhsan’ın Köy Postası makalesi ile bazı şiirler yeni harflerle yayımlanmaya başlamıştır. Bu küçük denemelerden sonra dergi nihayet çok hızlı bir değişimle 6 Aralık 1928’de

tamamen Latin harfleriyle basılmaya başlar. Derginin göze çarpan tek eksikliği içindekiler kısmına yer verilmemiş olmasıdır, diyebiliriz.

Derginin konu sıralaması ise genellikle şöyledir: Baş yazar Ahmet İhsan'ın makalesini genellikle sosyal, fikri, ilmi makaleler ve haberler takip eder. Bunları edebi mahiyet arz eden tefrikalar, dünya edebiyatından tercümeleler, hikaye ve şiirler, tenkit ve tahlil yazıları izler. Dergi “ Havadis ve İlan Kısımları” başlığı altında haber ilan ve reklamlar için ayrı bir bölüm ayırır ve bu bölüme de kendi arasında numara verir.

II . MECMUANIN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

Hiç şüphe yok ki Servet – i Fünûn'u hepimiz bir fen ve ilim dergisinden ziyade edebi yönüyle tanırız. Zira hemen hepsinin adını edebiyat dünyamıza silinmez harflerle yazdırdığı Fikret'ler, Halit Ziya'lar, Vasfı Mahir'ler Kenan Hulusi'ler ve daha niceleri bu derginin sinesinde duyurabilmişlerdir seslerini okuyucuya. Servet – i Fünûn; Edebiyat – ı Cedide, Fecr- i Âti ve Yedi Meşale'ye kucak açmıştır.

Adında da anlaşılacağı gibi Servet –i Fünûn bir fen dergisidir. Tevfik Fikret'in Başyazarlığıyla edebi bir hüviyet kazanan dergi bu tarihten sonraki dönem içerisinde hem edebi hem fenni yüzüyle okuyucuyla buluşur.

Bizim incelediğimiz 64. ve 65. ciltlerde derginin fenni yazılarının ağırlıklı kısmını Mahmut Sadık'ın yazdığı makaleler oluşturur. Hikâyede göze çarpan Kenan Hulusi şiirde ise Halit Fahri'dir. Derginin kurucusu Ahmet İhsan da “Köy Postası” başlığıyla genellikle güncel ve iktisadi konular üzerine makaleler yazmıştır.

Dergi 6 Aralık 1928 tarihinden sonra Resimli Uyanış adını alarak Latin harfleriyle çıkmaya başlar. Bu tarihten sonra da derginin edebi yönü bulunmasına rağmen yazıların ağırlıklı kısmı fenni ve sosyal konular olmuştur. Özellikle sosyal ve ilmi konular üzerine yazılmış makale ve haberler dönemi için oldukça önemli ve aydınlatıcı yazılardır. Kutuplara yapılan seyahat, motorlu taşıtlar ve uçaklarla ilgili yazılar, elektrik üretimindeki çeşitlilik ve hatta Ay'a seyahat üzerine yazılan makale ve haberler devri

için çok büyük ufuklar açıyor. Bununla birlikte aerobik yapan bir kadını, güneşlenen bir kadın olarak tanıtmak ve bir haritada Japonya'yı Avrupa ülkesi yapmak gibi günümüz için oldukça komik düşen hatalar insana küçük tebessümler yaşıyor.

Dergide yayınlanan makale, haber ve yazıları bir tasnife tâbi tutacak olursak şöyle bir sıralama yapabiliriz;

- I- Edebi Mahiyetli Yazılar
 - a- Tahkiyeli eserler
 - b- Şiirler
 - c- Tahlil ve tenkit yazıları
 - d- Mensureler
 - e- Biyografiler
- II- Fenni Muhtevalı Yazılar
- III- Seyahat Yazıları
- IV- Sosyal Konuları Ele Alan Yazılar
- V- Hatırat
- VI- Haberler
- VII-Reklamlar

I - EDEBİ MAHİYETLİ YAZILAR:

Bu sınıfa tabi tuttuğumuz yazıların birçoğu Türk edebiyatının önemli imzalarının eserleridir.

a- Tahkiyeli Eserler: Dergide hikâye dediğimiz zaman akla gelen en önemli isim Yedi Meş'alenin tek hikâyecisi Kenan Hulusi [KORAY] dır. Dergide yazarın on bir hikâyesi yayımlanmıştır. Bu hikâyelerden ikisi tefrika şeklindedir. Burhan Halit ve Celal Sait'in üç hikâyesi, İnci Serap'ın iki, Nur Tahsin, Nahit Selahattin, Bedrettin birer hikâyesi derginin sayfalarında görülür. Bunun yanı sıra Batı edebiyatının önemli isimlerinden Edgar Allen Poe, Oscar Wilde, Moupasant, Morriis Doucobra'nın hikâyeleri de tercüme edilmiştir.

Derginin 64. cildinde Andre Armandi'nin "Rapa Nuvi" adlı romanı Ahmet İhsan tercümesiyle tefrika edilmiştir.

b- Şiirler: Halit Fahri Ozansoy derginin şiir alanında en uzun soluklu ismidir. Şair dergide 63 şiirini yayımlar. Ali Rauf, Servet-i Fünûn'un en son cildinde 20 şiir yayımlar ve Resimli Uyanış'ta yer almaz. Ayrıca Tayyar Fethi de birçok şiir yayımlamıştır. Türk edebiyat dünyasının önemli isimlerinden Muammer Lütfi, Cevat Şakir, Vasfi Mahir, Yaşar Nabi, Ahmet Muhip, Nazım Hikmet, Ziya Osman, Sabri Esat zaman zaman şiirleriyle Servet-i Fünûn'da boy gösterirler.

c- Tahlil ve Tenkit Yazıları: Bir edebiyatın gelişmesinde tahlil ve tenkidin mühim bir yeri vardır. Servet-i Fünûn'da da tahlil ve tenkide önem verilir. Dergide başlıca tahlil ve tenkit yazısı yayımlayan yazarlarımız: Cevdet Kudret, Kazım Sevinç, Muammer Lütfi, Halit Fahri, Vasfi Mahir, Sabri Esad, Yaşar Nâbi ve Suut Kemalettin'dir.

d- Mensûreler: Türk edebiyatının Batı'ya açılmasıyla edebiyatımızda görülen yeniliklerden biri de mensûre türüdür. Eski şiirin kuralcı yapısından sıyrılan Türk şiiri, mensure denemelerine hemen başlar. Servet-i Fünûn ve Resimli Uyanış'ta mensûre örneklerini ise Bekir Sıtkı ve Sabih İzzet verirler.

e- Biyografiler: Dergideki en önemli biyografi Cenap Şehabettin'in "Süleyman Nazif'in Hayatı ve Edebiyatı" başlığıyla 2 nüsha devam eden biyografisidir. Bunun yanısıra Mazlum Sabur "Leon Tolstoy", Ziya Osman "Rembrandt" biyografisini yayımlamışlardır.

II-FENNİ YAZILAR:

Daha önce de belirttiğimiz gibi dergide fenni ve ilmi makalelerin büyük bölümünün altında Mahmut Sadık imzasını taşımaktadır. Mahmut Sadık yazdığı bu tür bilimsel makale ve haberlerde dergi okuyucusunun adeta teknolojiyi gören gözü, ufkunun aydınlatan güneşi olmuştur. Özellikle 64. ciltte yazdığı makalelerin tamamına yakını bilimsel makalelerdir. Teknolojik nitelikteki İmzasız haberlerde de onun katkısı olduğunu söyleyebiliriz.

III- SEYAHAT YAZILARI:

Dergide yayımlanan, seyahat yazıları Avrupa'dan Afrika'ya, Afrika'dan Amerika'ya oradan kutuplara kadar uzanan geniş bir coğrafyayı kapsar. Bu yazılar sayesinde okuyucu yeni coğrafyalar tanımakla kalmaz, oraların sosyal yapıları hakkında bilgi sahibi olur.

IV- SOSYAL KONULARI ELE ALAN YAZILAR:

Bu konu üzerine en fazla makale yayımlayan, derginin sahibi Ahmet İHSAN'dır. Değirmendere'den gönderdiği yazılarda genellikle; köylülerin sorunlarına, eğitim düzeylerine, daha medeni bir toplum üzerine düşüncelere ve güncel olaylara değinir. Cumhuriyetin getirdiği özgürlük ve inkılâp kudretli Türk milletinin bu inkılâplarla göstereceği tekâmül yazılarının merkezini oluşturur. Ayrıca "Matbuat Hatıralarım" başlığıyla tefrika ettiği hatıraları Türkiye'deki matbaacılık hayatının gelişimini göstermesi açısından önemlidir. Bu yazılar daha sonra (1930-1931) iki cilt halinde yayınlanır. İmzasız olarak yayımlanan haber ve makalelerin azımsanmayacak çoğunluğu da sosyal hayat üzerinedir.

V- HATIRAT

Bu türe dergide fazla rastlanmaz. Sonradan kitap olarak basılan Ahmet İhsan'ın "Matbuat Hatıralarım" adlı makaleleri bu bölümü oluşturmaktadır.

VI HABERLER:

Servet-i Fünûn gerek yurttan, gerekse dünyadan verdiği haberlerle; edebiyat ve fen dergisi olmasının yanısıra adeta bir gazete gibi görev yapar. Türkiye ve dünyanın farklı ülkelerinde meydana gelen siyasi, sosyal, teknolojik bir çok gelişme derginin sayfalarında yerini bulur ve okuyucuya ulaşır. Kısaca Türk okuyucusu medeni bir kimlik için ulaşması gereken birçok bilgiye Servet-i Fünûn sayesinde ulaşır.

3- MECMUANIN YAZAR KADROSU

Adnan Sadi : Servet-i Fünûn'da bir şiiri yayımlanmıştır. Bu şiir koşma tarzında yedili hece ölçüsü ile yazılmıştır.

Ahmet Rauf: Resimli Uyanışta bir şiiri yayımlanır. Bu şiirde yeni sistemin getirdiği gelişme ve medenileşme işlenir. Şiir serbest ölçüyle yazılmıştır.

[AKTAY] Salih Zeki : (1896-1971) Cumhuriyet sonrası şairi, Isparta'da doğdu. İstanbul kitaplıklarındaki yabancı dillerde yazılmış eserlerin tasnif komisyonunda çalıştı. Şiirleri Türk Yurdu, Yeni Mecmua, İctihat, Gündüz Dergilerinde yayımlandı. Batı uygarlığındaki Türk şiirini, modern Avrupa edebiyatlarının yaptığı gibi eski Grek ve Latin kaynaklarına götürmek ister. Eserleri: Persephon (1930), Asya Şarkıları (1933), Değişimler [Ovidius'tan çeviri] (1935), Pınar (1936), Laton (1964), Titan (T. Fikret'e Poem 1966)[şiirler] ; Mağara (manzum oyun 1936), Mine Çiçekleri (hikâye 1944)

[ALI] Sabahattin Ali :(1907-1948) Milli Eğitim Bakanlığınca Almanya'ya gönderildi. İstanbul'da sosyalist gazetelerde çalıştı. Sürekli izlendiği için Bulgaristan'a kaçmak istedi. Kırklareli dolaylarında bir kaçakçı tarafından öldürüldü. Eserlerinden bazıları: Kuyucaklı Yusuf (1937), Kürk Mantolu Madonna(1943), bütün eserleri Yapı Kredi Yayınları'na yeniden basıldı.

Ali Kemal : (1867-1922) İstanbul'da doğdu. İstanbul, Paris ve Cenevre'deki öğrenimlerinden sonra, Fransızca, Edebiyat öğretmenliklerinde bulundu. Peyam Gazetesini çıkardı. Anadolu'daki İstiklâl mücadelesi aleyhine şiddetli yazılar yazması üzerine, İzmit'te halk tarafından linç edildi. Dergide bir şiiri yayımlanmıştır. Bu şiir halkçı bir söylemle yazılmış köy hayatını anlatır.

Ali Rauf : Dergide yayımladığı şiirlere bakarak halk söyleyişine elit bir söylem kazandırmaya çalıştığını söyleyebiliriz. Şiirlerinde doğa ve akşam temine ağırlık

vermiştir. Şiirlerinde konu bakımından Ahmet Haşim tesiri görülmele beraber şekil olarak ayrılır ve hece ölçüsünü kullanır.

[AKALIN] Besim Ömer: (1861- 1940) Doktor. Kadın doğum, çocuk hastalıkları konusunda 77 eser vermiştir. Servet-i Fünûn'da da çocuklar üzerine bir makale yazmıştır.

[ALTINÇAĞ] Kâzım Sevinç: Dergide Abdülhak Hamit'le ilgili yazdığı yazılardan ona büyük hayranlık beslediğini söyleyebiliriz. Dergide yayımladığı tek şiirinde hece ölçüsünü kullanmıştır. Bunun yanı sıra dergide bir de tenkit yazısı bulunmaktadır.

[AYGÜN] Güzide Sabri : (1886-1946) Yirminci yüzyılın ilk yıllarında, romantik dokulu aşk ve macera romanlarıyla geniş halk yığınlarına okuma zevki veren kadın romancılarımızın ilklerindedir. En tanınmış romanları: Münevver (1901), Ölmüş Bir Kadının Evrakı Metrukesi (1905), Nedret (1922), Yaban Gülü (1926), Hüsrân (1928), Hicran Gecesi (1930), Gecenin Esrarı (hikâye 1934), Necla (1940), Mazinin Sesi (1944)

Aziz Behiç : Şiirlerinde ferdi duyguları lirizm içerisinde ele almıştır. Hece ölçüsünü kullanır.

[BAHŞİ] Muammer Lütfi : (1903-1947) Yedi Meşale şairi. Ödemiş'te dünyaya geldi. Şiirlerinde genellikle ulusal konuları, aruz ve hece ölçüsüyle işler. Sonra serbest nazımda karar kılar.

Bedrettin : İspanyol edebiyatından Blasco İbyanez'in bir hikayesini tercüme etmiştir. Dergide üç yazısı yayımlanmıştır ve bunların ikisi tercüme çalışmasıdır.

Bekir Sıtkı: Doğa, kadın, aşk ve erotizmi şiirsel bir duyarlıkla kaleme alır.

Burhan Halit: Servet-i Fünûn'da kısa hikâyeler yazarken Resimli Uyanış'ta daha şiirsel bir ifadeye ağırlık verir ve hikâyeden mensureye yönelir.

Bülent Nuri : Şiirlerinde sonsuzluk, ufuk ve doğa temlerini yoğun bir lirizm içinde işler.

Celal Ferit : Dergide yayımlanan tek şiirinde köy hayatından ve genç kadından bahseder.

Celal Sait : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamadı.

Celal Tan : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamadı.

Cenab Şahabettin: (1830-1934) Manastır'da doğdu. Servet-i Fünûn'da Süleyman Nazif için biyografi yazmıştır.

[DİNAMO] Hasan İzzettin : (1909-1989) Akçaabat'ın Ahanda Köyü'nde doğdu. Mehmet Emin, Rıza Tevfik, Yusuf Ziya, Orhan Seyfi, Enis Behiç etkisini taşıyan ilk şiirleri 1928'deki Servet-i Fünun şiirlerine dek sürer. Hece ve aruzu birlikte kullanır. 1929'dan sonra toplumsal şiire yönelir. Şiirlerinde, içtenlikle çocukluğunu, insan ve doğa sevgisini, Anadolu mitolojisini, yurt gerçeklerini işler.

[DRANAS] Ahmet Muhip : (1906-1980) Sinop'ta doğdu. Ulus Gazetesi, Güzel Sanatlar Akademisi kitaplığında çalıştı. Muhip Atalay imzasıyla Milli Mecmua, Servet-i Fünûn, Görüş, Varlık, Çığır, Ağaç, Gündüz, Oluş ve Yücel dergilerinde yayımladığı şiirleriyle tanındı. Düz yazıları ve şiirleri Yapı Kredi Yayınları'nca yeniden basıldı.

[EMİROĞLU]Emrullah Nutki : Dergide daha çok Türkiye'de o dönemde yeni gelişmeye başlayan opera üzerine yazı ve tenkitler kaleme almıştır.

Esma Zafer : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamadı.

Fahrettin Hamdi : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamadı.

Falih Refik: Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamadı.

Galip Naşit : Derginin en çok şiir yazarlarındanadır. Şiirlerinde genellikle aşk ve kadın güzelliğini işler.

Hakkı Tahsin : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşamadı.

Hamit Macit: Hece ile yazdığı şiirlerinin yanında serbest vezni de kullanmıştır.

Hamid Mahir : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşamadı.

Hayrünnisa Hayri : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşamadı.

Hüseyin Necmettin : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşamadı.

Hüseyin Rifat : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşamadı.

Hikmet Ali: Yazar hakkında bir bilgiye ulaşamadı.

Hilmi : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşamadı.

İ. Cemil : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşamadı.

İbrahim Feridun : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşamadı.

İdris Ahmet : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşamadı.

İnci Serap : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşamadı.

İsmet Hulusi : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşamadı.

[İZBUDAK] Veled Çelebi : Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'nin onsekizinci göbekten torunudur. Arap ve Fars edebiyatı üzerine çalışmalarından sonra, Türk lehçelerini incelemiştir. Bahaî takma adıyla İkdâm, Hazine-i Fünun ve Mekteb gibi gazete ve dergilerde bir çok makale yayınladı. Eski Türk eserleriyle ilgili çalışmaları, dil konusunda bir çok kitabı vardır.

[KABAAĞAÇLI] Cevat Şakir : (1886-1973) Resimli Ay, Resimli Hafta, İnci dergilerinde yazılar yayımlandı. Resim, karikatür, dergi kapakları çizdi. Asker kaçaklarının muhakeme edilmeden asılmasını tenkit ettiği yazısı yüzünden Bodrum'a sürgün edildi. Servet-i Fünun'da Kenan Hüseyin takma adıyla şiirler yayınladı. Eserlerinden bazıları: Aganta Burina Burinata, Turgut Reis, Uluç Reis, Ötelerin Çocukları, Mavi Sürgün, Anadolu Efsaneleri.

[KANAD] Halil Fikret: (1892-1974) Almanya'da felsefe eğitimi gördü. Lise ve yüksek okul öğretmenlikleri, müfettişlik, Talim ve Terbiye Kurulu üyeliği gibi görevleri ve yazılarıyla eğitim yaşamına katkılarda bulundu.

[KOCATÜRK] Vasfi Mahir : (1907-1961) Şair-yazar, edebiyat tarihçisi. Dokunduğu her şeye yeni yeni renkler, derinlikler, istediği tonda ışıklar, alıştığımızdan bambaşka biçimler, aydınlıklar veren, şaşırtıcı gür bir imgelem dili vardır.

[KORAY] Kenan Hulusi : (1906-1943) İlk yazılarını mensur şiir tarzında Yedi Meşale topluluğu içinde yayımlayan Kenan Hulusi, daha sonra yeni hayatın ruhna uygun hikâyeler yazdı. İlk kitabı tek bir hikâyenin yer aldığı "Bir Yudum Su" dur.

Lütfi Rahmi : Kalem aldığı konularda genellikle lirik konuları işler.

M. Bennan : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamadı.

M. Rami : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamadı.

Mahmut Sadık : (?-1930) Galatasaray Lisesi'ni bitirdikten sonra, tarım öğrenimi için Almanya'ya gitti. Döndükten sonra, devlet memuru olarak çalıştı. Ceride-i Havadis, Tanin, Sabah, Saadet, İkdam, Tercüman-ı Hakikat gazeteleriyle, Servet-i Fünûn dergisinde yazılar yazdı. Dergiye yazdığı fenni yazılarla katkı sağlamıştır. Bazı yazılarında Osman Galip ve Kadri adlarını kullandı. Matbuat cemiyeti başkanı oldu (1916). Başlıca eserleri, Rüşvet, Sevda ve Kalb-i Şeyda

Mazlum Sabur: Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamadı.

Mehmet Behiç : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamadı.

Mehmet Faruk : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamadı.

Mehmet Halid : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamadı.

Mehmet Nurettin : Dergide daha çok seyahat yazıları yayımlamıştır.

Mehmet Vasıf : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamadı.

Mehmet Vecihi :

Melahat H. : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamadı.

Muslih Ferit : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamadı.

Mustafa Doğan : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamadı.

Muvaffak Naci : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamadı.

Muvahhit Necdet : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamadı.

Muzaffer Reşit : bkz. [NAYIR] Yaşar Nabi

Münhibe Suat : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamadı.

N. Zekeriya : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamadı.

Nahit Selahattin : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamadı.

[NAYIR] Yaşar Nabi : (1908-1981) Yayıncı ve yazar. Muzaffer Reşit takma adıyla derlediği, hazırladığı antoloji ve tanıtma kitaplarının sayısı da altmışı geçer.

Nazif Selahattin : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamadı.

Nur Tahsin : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamadı.

Osman Faruk : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamadı.

Osman Nuri : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamadı.

[OZANOĞLU] Yahya Saim:

[OZANSOY] Halit Fahri : (1891-1971) Şair ve oyun yazarı, Nedim Dergisini çıkardı. Hece'nin beş şairinden biridir.

[ÖRİK] Nahid Sırrı : (1895-1960) Hikâyeci ve romancı. Cumhuriyet gazetesinde (1928) ve Milli Eğitim Bakanlığında mütercim olarak çalıştı. Eserlerinde daha çok çocukluk hayatının izleri görülür. Hikâyeleri: Kırmızı ve Siyah (1929), Sanatkârlar (1932), Eski Resimler (1933). Romanları: Eve Düşen Yıldırım (1934), Kiskanmak (1946), Sultan Hamid Düşerken (1957)

[RAN] Nâzım Hikmet : (1902-1963) Selanik'te doğdu. İlk şiirleri Alemdar ve Yarın dergisinde yayımlandı. Bütün eserleri Yapı Kredi Yayınları'nca yeniden basıldı.

[SABA] Ziya Osman : (1910-1957) İstanbul Beşiktaş'ta dünyaya geldi. Yedi Meşale'de yazdığı şiirlerle tanındı (1928) Ağaç, Yücel, Varlık, Servet-i Fünûn dergilerinde şiir, inceleme ve hikâyeleri yayınlandı.

Sabih İzzet : Hem manzum, hem mensur olmak üzere oldukça geniş bir yelpazede yazılar yayımlamıştır. Bazen karşımıza şair olarak çıkarken, bazen de güncel olayları ele aldığı sosyal ve siyasi makalelerle görünür. Bunların yanı sıra tahlil ve tenkit yazıları da yayımlar.

Safiye Ali : Dergide yayımladığı yazılara bakarak doktor olduğunu anlıyoruz. Dergide Avrupa'da katıldığı "Kadın Doktorlar Cemiyeti Toplantısı" izlenimlerini yayımlar.

[SELEKLER] Hamit Macit : (1909-1974) İlk yazıları Konya'da Babalık Gazetesinde çıkmıştır. Şiirleri Servet-i Fünun, Uyanış, Varlık, Çığır vb. dergilerde yayınlandı. Şiir kitapları: Sulh ve diğer şiirler (1944), İyilik (1956)

[SİYAVUŞGİL] Sabri Esat: (1907-1968) Şair ve Yazar. Yazarlık hayatına şiirle başladı. İlk şiirleri Güneş ve Hayat dergilerinde yayınlandı. Yedi Meşale topluluğunu kurdu (1928).

[SOLOK] Cevdet Kudret: (1907-) Sanat hayatına 1927'de Yedi Meşale ile Servet-i Fünûn dergisinde başlamıştır. Şiirlerinde bireysel duyguları, münzevi ve kötümser ama orijinal açılardan arada hikâye ve balad imkanlarından da faydalanarak başarı ile yansıtmıştır. 1952'den başlayarak önce değişik imzalarla sonra kendi adıyla edebiyat tarihimizin ünlü isimleri, eserleri üzerine değerli tanıtma ve el kitapları ve okul ders kitapları yayımladı. Lise kitaplarını "Abdurrahman Nisarî" adıyla yayımlamıştır.

Süleyman Eşref : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamadı.

Şahap Nafiz :

Şükrü Sevinç : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamadı.

Tahsin Halil : Yayımladığı şiirlerde hayal kırıklığı, özlem ve ölüm konularını işler.

[TALÛ] **Ercüment Ekrem** : (1888-1956) Kendisini daha ziyade mizahi yazılarıyla tanıtan, dil ve görüş itibarıyla da orijinal ve zeki bir yazar olan Ercüment Ekrem Talû, roman ve hikâye tarzında da güzel örnek vermiştir. Kan ve İman'da Sabir Efendi'nin Gelini'nde, Kopuk'ta, Asriler'de örf ve âdet ve yerli hayat bakımından atılmayacak değerler buluyoruz.

[TARHAN] **Abdülhak Hamit** : (1852-1937) Şiire batılı anlayışla nazım yenilikleri getiren ilk şairdir.

Tayyar Fethi : Şiirlerinde aşk, ayrılık, yalnızlık ve iş dünyası gibi konuları serbest nazım şekliyle işler.

[TEZ] **İlhami Bekir** : (1906- 1984) Trablus'ta doğdu. Öğretmenlik ve memurluk yaptı. Şiir kitapları: Çocuk Şiirleri, (1927), Yirmidört Saat (1929), Mustafa Kemal (1933), Olduğu Gibi (1935), Hürriyete Kaside (1945), Birinci Seans (1959), En Güzel Şarkı (1960)

[TOKGÖZ] **Ahmet İhsan** : (1868-1942) Erzurum'da doğdu. Mülkiye Mektebini bitirdikten sonra (1887) bir süre memurluk yaptıktan sonra basın hayatına atıldı. Edebiyatımızda en büyük hizmeti "Servet-i Fünûn" dergisini çıkarmasıdır. Başlıca kitapları; Avrupa'da Ne Gördüm 1891, Matbuat Hatıraları (2 Cilt 1830-1931)

Turhan : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamadı.

Vecîhi Nedim : Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamadı.

[YURDMAN] **A. Seni**: Dergide daha çok seyat tarzında yazılar yayımlamıştır.

Y. Yakup : Yazar daha çok hikaye tarzında eserler vermiştir.

[ZAIMOĞLU] Ziya İlhan : (1912-1965) Şair ve yazar. Üsküp'te doğdu. Ankara Hukuk Fakóltesini bitirdi. Komiserlik, Adana'da gazetecilik yaptı. Ziya İlhan Zaimođlu dost, içtenlikli, iyi yürekli kişiliğinden gelen duyarlılıkla kendi kuşaağının tutumunu sürdüren bir şairdir. Servet-i Fünûn'da yayımladığı şiirlerin tamamında aşk ve yalnızlık temini işler. Başlıca eserleri: Bir Ses İki Nağme(1931), Portakal Bahçeleri (1936), Memleket Havası (1946), Mevsim Yağmuru (1964)

TAHLİLÎ FİHRİST

Bu bölüm; a)Yazar Adına Göre b) Konularına Göre tasnifi içeriyor.

Yazar adına göre yaptığımız tasnifte önce dergide ismi bulunan bütün yazarları tesbit ettik ardından bu isimleri soyadlarına göre alfabetik bir düzen içerisinde sıraladık. Dergide soyadı belirtilmemiş yazarların soyadlarını biz belittik ve orijinal metinde bulunmadığını ifade debilmek için bunları köşeli parantez [] içerisinde yazdık. Bu işlemlerin ardından bütün yazar ve şairlerin yazdığı tüm yazı ve şiirleri numara sırasıyla verdik. Karşılarna da hangi sayı ve sayfada yayımlandığını belirtip, metnin konusunu kısaca açıklamaya çalıştık.

Konularına göre tasnif ise konu merkezli bir tasnif olup, dergide ağırlıklı olarak ele alınan konuların hangi sayfalarda bulunduğu karşılarna yazılarak belirtilmeye çalışılmıştır.

a) Yazar Adına Göre

Adnan Sadi: (1) “Fatma” sayı: 1675 – 201 s. 294 (Şiir)

Ahmet İhsan: bkz:[TOKGÖZ] Ahmet İhsan

Ahmet Rauf:(2) “Dağ Sesi” sayı: 1691 – 6 s.92 (Şiir)

Ali Kemal: (3) “Hasat ve Köylü Kadın” sayı:1689-4 s.55 (Şiir)

Ali Rauf: (4) “İlk İzler” sayı: 1657-183 s.3 (Şiir)

(5) “Bağlarda Gölgeleler” sayı: 1658-184 s. 30 (Şiir)

(6) “Kerem” sayı: 1659-185 s.43 (Şiir)

(7) “Sal” sayı:1659-185 s.44 (Şiir)

(8) “Ayşe Kaçırılıyor” sayı: 1660-186 s. 51 (Şiir)

(9)“ Bir Yelkenli” sayı:1660-186 s.55 (Şiir)

(10)“Bir Canavar Kudurdu” sayı:1661-187 s.79 (Şiir)

- (11)“Nasıl Görmüştüm” sayı: 1662-188 s.87 (Şiir)
(12)“Haydut” sayı: 1663-189 s.103 (Şiir)
(13)“Köyümde Akşam” sayı:1666-192 s. 160 (Şiir)
(14)“Eşref’in Mezarında” sayı: 1667-193 s.171 (Şiir)
(15)“Yolum Anadoludur” sayı:1667-193 s.173 (Şiir)
(16) “Parkta” sayı:1669-195 s.203 (Şiir)
(17) “Hasret Yolcusu” sayı: 1669-195 s.204 (Şiir)
(18) “Esir ve Bomba” sayı: 1675-201 s.294 (Şiir)
(19) “Kıskandığım” sayı: 1675-201 s.294 (Şiir)
(20) “ Kırkağaç’ta akşam” sayı:1677-203 (Şiir)
(21) “Münzevi” sayı:1679-205 s.364 (Şiir)
(22)“İzmir Sahillerinde Akşam” sayı: 11680-206 s.388 (Şiir)
(23) “Mağluplar” sayı:1683-209 s.430 (Şiir)
(24)“Bazı Fıkralar, İki Sima, Halka Doğru Edebiyatı, sayı:1685-211 s.469 (Kısa Anektotlar Verilmiş)

[AKALIN] **Besim Ömer:** (25) “Memlekette Çok Çocuk ve Sağlam Çocuk Lâzımdır” sayı:1691-6 s.82 (Nüfusun çoğalmasının memleketin iktisadi ve ictimai hayatına yapacağı olumlu katkılar ele alınıyor)

- [ALTINÇAĞ] **Kazım Sevinç:** (26) “Çoban Kızı” sayı: 1663-139 s.102 (Şiir)
(27) “ Dahinin Huzurunda” sayı: 1664-190 s.115 (Yazarın Abdülhak Hamit’le Görüşmesi Esnasındaki Hisleri)
(28) “Kervan” sayı: 1664-190 s.119 (Mehmet Sıtkı AKOZAN’ın Kervan Adlı Şiir Kitabının Tenkidi)
(29) “Şair –i Azamın Şeref Verdiği Bir Merasim Günü” sayı: 1665-191 s. 130 (Üsküdar Amerikan Kız Kolejinin Düzenlediği Veda Gecesine Katılan Abdülhak Hamit ve Gecede Yaşananlar Anlatılıyor)
(30) “Arabistan’ın Esrarengiz Adamı” sayı: 1707-22 s.348 (I. Dünya Savaşında Arabistan’da Büyük Karışıklıklar Çıkararak ve Arap Yarımadasının Osmanlıdan Ayrılmasına Sebep Olan İngiliz Ajan Lawrance’le ilgili Yazı)

[AYGÜN]Güzide Sabri (31) “Küskün Kadına” sayı:1673-199 S.269 (Hikâye)

Aziz Behiç: (32) “Kendi Kendime” sayı: 1660-186 s.55 (Şiir)

(33) “Ağlatma” sayı:1662-188 s.87 (Şiir)

(34) “Arzu” sayı:1663-189 s.103 (Şiir)

(35) “Bir Parça” sayı: 1665-191 s. 134 (Şiir)

[BAHŞİ] Muammer Lütfi: (36) “Şairlerin Mabesinde” sayı: 1662-188 s.87 (Şiir)

(37) “Yedikule” sayı: 1665-191 s.131 (Şiir)

(38) “Yanar Dağ” sayı: 1665-191 s. 135 (Yusuf Ziya’nın Yanar Dağ isimli şiir kitabının tenkidi)

(39) “Edebiyatımız Hakkında” sayı: 1666-192 s. 154 (Abdühak Hamit’in Şiirde Yaptığı Yenilikler Hakkında Yazılmış Makale)

(40) “İki Tavzih” sayı: 1667-193 s. 163 (Yusuf Ziya ve Halit Fahri’nin Yazdığı Makalelere Cevap)

(41) “ Yedi Meşale’nin Kısa Bir Tarihçesi” sayı: 1668-194 s. 180 (Yazar Yedi Meşale’den Ayrılış Sebebini Açıklıyor)

(42) “ Gönüm ve Gönün” sayı: 1668-194 s. 189 (Şiir)

(43) “Gönül Kuşları” sayı:1669-195 s.201 (Şiir)

(44) “Anadolu’dan Mektuplarım” sayı:1671-197 s.228 (Yazarın İstanbul’dan İzmir’e Giderken Bindığı Vapuru Ve Vapurdakileri Anlattığı Bir Yazı)

(45) “Eski Arkadaşlara Bir Cevap” sayı:1672-198 s.244 (Yedi Meşale Üyelerine Yazılmış Bir Cevap)

(46) “Mektuplarım II” sayı:1673-199 s.266 (İzmir Hayatından Bahsettikten Sonra Ödemiş’e Tren Tolculuğunu Anlatmış)

(47) “Bahçemde” sayı:1674-200 s.279 (Şiir)

(48) “Anadolu’dan Mektuplarım” sayı:1677-203 s.332 (İzmir’deki Sanat Ve Edebiyat Hayatı Anlatılıyor)

(49) “Elmistan Fener” sayı:1677-203 s.341 (Şiir)

(50) “Anadolu’dan Mektuplarım” sayı:1678-204 s.348 (Ödemiş Seyahati Anlatılmış)

(51) “Memleket Güreşleri” sayı:1681-207 s.403 (Yazarın Anadolu Seyehatleri Sonrası Edindiği İzlenimler Anlatılmış)

- (52) “Davet” sayı:1682-208 s.417 (Şiir)
(53) “Saz” sayı:1684-210 s.443 (Şiir)
(54) “Ziyafette” sayı:1684-210 s.451 (Şiir)
(55) “Nim’ilahe” sayı:1702-17 s.271 (Şiir)
(56) “Gurup” sayı:1703-18 s.285 (Şiir)

Bahaettin:(57) “İztıraplarım” sayı:1673-199 s.259 (Şiir)

Bedrettin: (58) “Hazin Bir İlk Bahar” sayı:1658-184 s.24 (Hikâye)

(59) “Sonbahar” sayı: 1710-25 s. 395 (Colette’den Tercüme Edilen Bir Sonbahar Tasviri)

(60)“Mektepte Sahne” sayı:1711-26 s.408 (Bazı Okullarda Gelişmeye Başlayan Tiyatroların Sanat Hayatımıza Katkıları Anlatılıyor)

Bekir Sıtkı: (61) “Mimozalar” sayı:1705-20 s.315 (Mensure)

(62) “Bahar ve Aşk” sayı:1708-23 s.356 (Mensure)

(63) “Dans” sayı:1710-25 s.393 (Mensure)

B. İlhâmi: bkz. [TEZ] İlhâmi Bekir.

Brishon Adoph: (64) “Edebiyatta Hakikat” sayı: 1711 – 26 s.415 (Edebi eser değeri gerçekliği ile doğru orantılıdır.)

Burhan Hâlit (65) “Kara Üzümler” sayı: 1669-195 s. 208 (Hikaye)

(66) “ Onların Hikayesi” sayı: 1672-198 s. 256 (Hikaye)

(67) “Gelincik Pınarı” sayı: 1681-207 s. 399 (Hikaye)

(68) “Sahil Kızı” sayı: 1698-13 s. 207 (Mensure)

(69) “Tabiatın Kanunları” sayı:1699-14 s. 222 (Mensure)

(70) “Güneş” sayı: 1708-23 s. 357 (Mensure)

(71) “ Mevsimsiz Bahar” sayı: 1710-25 s. 399 (Mensure)

Bülent Nuri: (72) “Deli” sayı: 1660-186 s. 55 (Şiir)

(73) “Gölde Akşam” sayı: 1661-187 s. 78 (Şiir)

(74) “Gemide Akşam” sayı: 1663-189 s. 109 (Şiir)

(75) “Peçeli Kadına” sayı: 1665-191 s. 191 (Şiir)

(76) “ Bir Kadına” sayı: 1667-193 s. 173 (Şiir)

(77) “Gecede Arabalar” sayı: 1671-197 s. 237 (Şiir)

(78) “1928 İzmir 9 Eylül Sergisini Ziyaret” sayı: 1676-202 s. 314 (9 Eylül İzmir’in Kurtuluşu Sebebiyle Açılan Ticaret Sergisi Ziyareti Anlatılıyor.)

Celâl Ferit (79) “Kır ve köy Sokaklarında” sayı: 1674-200 s. 285 (Şiir)

Celâl Sâit: (80) “Ayşe Fatma Edebiyatı” sayı: 1671-197 s. 235 (Milli Edebiyatı Küçümseyen Bir Yazara Cevap)

(81) “İcar ve İsticar Mukavelenamesi” sayı: 1675-201 s. 303 (Hikaye)

(82) “Çil Horoz” sayı: 1677-203 s. 339 (Hikaye)

(83) “İlk Yuva” sayı: 1687-2 s. 30 (Hikaye)

Celâl Tan: (84) “Meyve Sepeti” sayı: 1662-188 s. 93 (Şiir)

Cenap Şahabettin: (85) “Süleyman Nazif Hayatı ve Edebiyatı” sayı: 1683-209 s. 426 (Biyografi)

D.B.G. (86) “Süt Meselesi” sayı: 1657-183 s. 7-10 (Sütün Çocuk Gelişimine Faydaları Ve İktisadi Hayata Katkıları Anlatılıyor)

[DİNAMO] Hasan İzzettin (87) “Rüyalar Ülkesi” sayı:1668-194 s.188 (Şiir)

(88)”Geçenler Kim?” sayı:1673-199 s.259 (Şiir)

[DRANAS] Ahmet Muhip [Muhip Atalay] (89)”Akbaba” sayı:1670-196 s.210

(90)”Bir Köpek Öldü” sayı:1673-199 s.266 (Şiir)

(91)”Anadolu’da Yolculuk” sayı:1675-201 s.294 (Şiir)

(92)”Ayrılık” sayı:1676-202 s.328 (Şiir)

- (93)"Aşkım"sayı:1677-203 s.341 (Şiir)
(94)"Cenaze Bekleyen" sayı:1680-206 (Şiir)
(95)"Yalan" sayı:1680-206 s.391 (Şiir)
(96)"Çıplak Kadın" sayı:1681-207 s.408 (Şiir)
(97)"Allaha İsmarladık" sayı:1682-208 s.422 (Şiir)
(98)"Karayazılı Bir Tanrı Misafiri" sayı:1683-209 s.438 (Şiir)
(99)"Ufka Doğru Yolcular" sayı:1688-3 s.47 (Şiir)

- [EMİROĞLU] Emrullah Nutkî** (100) "Son Hatıra" sayı: 1661-187 s. 79 (Şiir)
(101) "Ayşe Opereti" sayı: 1665-191 s. 137 (Bir Operanın Tenkidi)
(102) " Çardaş Foursthin" sayı: 1667-193 s. 168 (Opera Tenkidi)
(103) " Ada Akşamı" sayı: 1668-194 s. 178 (Şiir)
(104) "Süreyya Operetinde 'Gül Hanım' " sayı:1671-197 s.227 (Operet tenkidi)
(105) "Baykuş ve Ben" sayı:1673-199 s. 259 (Şiir)

Ercümet Ekrem (106) "Ahmet İhsan Bey'e Mektup" sayı:1674-200 s.274 (Ahmet İhsan'ın yazar üzerindeki müspet etkileri anlatılıyor)

Esmâ Zafer (107) "Yeniden Doğan İdeal" sayı:1685-211 s.465 (Hikaye)

Fahrettin Hamdi (108) "Pasin Akşamları" sayı:1677-203 s.34 (Şiir)

Falih Refik (109) "Sitem" sayı:1711-26 s.415 (Şiir)
(110) "Gizli Mâbed" sayı:1711-26 s.418 (Şiir)

- Galip Naşit** (111) "Odamda" sayı:1668-194 s.188 (Şiir)
(112) "Ormanın Uğultusu" sayı:1673-199 s.259 (Şiir)
(113) "Gurur" sayı:1673-199 s.269 (Şiir)
(114) "Bahr-i Muhitler" sayı:1675-201 s.294 (Şiir)
(115) "Yaklaş Bana" sayı:1675-201 s.303 (Şiir)
(116) "Gelmeyen Sevgiliye" sayı:1676-202 s.327 (Şiir)
(117) "Aldanan Hırsız" sayı:1677-203 s.333 (Şiir)

- (118) “Dostluğumuz” no1685-211 s.462 (Şiir)
(119) “Kasımpatı” sayı:1693-8 s.115 (Şiir)
(120) “Başlarken” sayı:1694-9 s.136 (Şiir)
(121) “Dağınık Saçlar” sayı:1694-9 s.142 (Şiir)
(122) “Akşamla Sen” sayı:1700-15 s.231 (Şiir)
(123) “Utanan” sayı:1701-16 s.252 (Şiir)
(124) “Yeni Sevgiliye” sayı:1700-16 s.252 (Şiir)

- Hakkı Tahsin** (125) “Canavar” sayı:1678-204 s.355 (Şiir)
(126) “Turnalar” sayı:1680-206 s.386 (Şiir)

Halil Fikret (127) “Malçı” no.1697-12 S.190 (Sabih İzzet’in Yazdığı Makaleye Cevap)

- Hamit Macit** (128) “Köyde Bir Gece” sayı:1678-204 s.350 (Şiir)
(129) “Doğmadan Ölen Mısralar” sayı:1687-2 s.32 (Şiir)
(130) “Dağbaşında Türküler” sayı:1688-3 s.48 (Şiir)
(131) “İstemem” sayı:1689-4 s.55 (Şiir)
(132) “Menekşe” sayı:1691-6 s.89 (Şiir)

Hamit Mahir (133) “Sabah” sayı: 1671-197 s.226 (Şiir)

Hayrünnisa Hayri (134) “Mesutların Sesi” sayı:1668-194 s.189 (Şiir)

Hikmet Ali (135) “Mabet” sayı:1683-209 s.438 (Şiir)

Hilmi (136) “Enginin Duası Var” sayı:1689-4 s.54 (Şiir)

- Hüseyin Necmettin** (137) “Onların Aşkı” sayı:1698-13 s.200 (Şiir)
(138) “Öğle” sayı:1702-17 s.266 (Mensure/ Leconte De Lisle’den tercüme)
(139) “Gözyaşından Satırlar” sayı:1708-23 s.358 (Şiir)

Hüseyin Rifat (140) “Terennümler” sayı:1699-14 s.219 (Şiir)

İbrahim Feridun (141) “Zafer Kartalı” sayı: 1710-25 s. 397 (Şiir)

İ. Cemil (142) “ Bir Akşam Tablosu” sayı:1688-3 s. 39 (Şiir)

İdris Ahmet (143) “Denizde Mehtap” sayı: 1672-198 s. 253 (Şiir)

İlhami: bkz. [TEZ] İlhami Bekir

İnci Serap (144) “ Asma” sayı: 1671-197 s.239 (Hikaye)

(145) “Gözlerden” sayı:1682-208 s. 414 (Hikaye)

(146) “Menekşeler” sayı:1684-210 s.455 (Mensure)

(147) “Mabet” sayı:1685-211 s.462 (Mensure)

(148) “Tahassürler” sayı:1698-13 s.207 (Mensure)

(149) “Uyanmasın” sayı:1700-15 s.239 (Mensure)

İmzasız (150) “Osaka” sayı:1657-183 s.8 (Japonya’nın Osaka Şehrinin İktisadi Ve İctimai Hayatını Anlatır Mektup)

(151) “Japonya’da Geşaların Hayatı” sayı:1657-183 s.121 (Haber)

(152) “Afgan Kral ve Kraliçesi” sayı:1658-184 s.20 (Afgan Kralı Emanullah’ın Türkiye Ziyaretini Bildiren Haber)

(153) “Kolonya Matbuat Şehri” sayı:1658-184 s.28 (Kolonya’da Açılan Matbaa Sergisi Haberi)

(154) “Küba Adası-Küba Cumhuriyeti” sayı:1658-184 s.29 (Küba’nın Tarihi ve Küba Cumhuriyeti’nin Kurulmasıyla İlgili Haber)

(155) “Afganistan Hükümdarları” sayı:1659-185 s.36 (Afgan Kralı Emanullah’ın Babası,ve Büyük Dedeleri Hakkında Bilgi Veriliyor)

(156) “Amerikalılar’ın Kardeşlik Ağacı” sayı:1660-186 s.61 (Küba İle Amerika Arasındaki Dostluk Anlaşması Esnasında Bir Nişan Olmak Üzere Dikilen Ağaç Ve Anlaşma Anlatılıyor)

(157) “Dünyanın En Sıcak Yerleri” sayı:1661-187 s.69 (Dünyanın Sıcak Bölgelerinin Anlatıldığı Haber)

- (158) “Romanya’da Keşmekeşler” sayı: 1662-188 s.85 (Romanya Kralının Ölmesiyle Romanya’da Meydana Gelen Karışıklıklar ve Taht Kavgaları İle İlgili Haber)
- (159) “Beş Bin Sene Evvel Asar-ı Sanayi” sayı:1662-188 s.88 (Mısır Firavunu Tutan Kamun’un Mezarından Çıkan Sanat Eserlerinin Değeri ile İlgili Yazı)
- (160) “Altı Hafta Kotrada”sayı: 1662-188 s. 92 (Yaz Mevsiminde Avrupa’da Görülen Tekne Seyahatleriyle İlgili Yazı)
- (161)”Bazı Mühim İtalya Gazetelerinin Makalelerinden” sayı: 1663-189 s. 99 (İtalyan Gazetelerinde Çıkmış Bazı Makalelerin Tercümesi)
- (162) “Mısır’ın İntibahı” sayı: 1663-189 s.105 (Mısır’da Bir Heykelin Açıldığıyla İlgili Haber)
- (163) “Joul Verne’e Karşı İhtirâmat” sayı: 1663-189 s. 108 (Joul Verne’nin Doğumunun 100. Yılı Münasebetiyle Kabrine Yapılan Ziyaret Anlatılmış.)
- (164) “Miss Pankahorst’un Vefatı” sayı: 1663-189 s. 109 (İngiliz Kadınlarının Siyasi ve Hukuki Haklar Kazanması İçin Mücadele Veren Miss Pankahorst’un Vefat Haberi)
- (165) “Maksim Gorki’nin Vilâdetinin 60. Sene-i Devriyesi” sayı:1663-189 s.109 (Maksim Gorki’nin 60.Doğum Yıl Dönümü Kutlamaları Haberi)
- (166) “Almanya’da Kolounya Matbuat Matbaacılık ve Kitap Sergisi” sayı: 1664-190 s.114 (Almanya’da Açılan Matbaa Sergisi ve Matbaacılıkta Görülen Tekamülle İlgili Mektup)
- (167) “Kırk Bir Güzel Kız” sayı: 1665-191 s.136 (Amerika’da Düzenlenen Uluslar arası Güzellik Yarışmasıyla İlgili Haber)
- (168) “Paris’te Garip Bir Dava” sayı: 1665-191 s. 140 (Rus Sarayını, Çarını ve Çarıçesini Etkisi Altına Alan Papaz Rospotin ve onun Öldürülmesi İle İlgili Yazı)
- (169) “Gençlerde Askerlik Sulh Cereyanları”sayı: 1666-192 s. 152 (I . Dünya Savaşından Sonra Görülen Askerlik ve Ordu Üzerindeki Gelişmeleri Anlatan yazı)
- (170) “Kolounya Matbuat Sergisinde Pressa’da Kadın” sayı: 1666-192 (Kadınların Matbaa ve Düşünce Dünyasında Giderek Fazlalaşan Yeri)
- (171) “Berlin’de Şark” sayı: 1666-192 s.156 (Berlin’in Anlatıldığı Bir Gezi Yazısı)
- (172) “İstanbul’dan Kahire’ye” sayı:1667-193 s.164 (İstanbul-Kahire Demiryolunun İlk Seferi Münasebetiyle ve Türkiye’nin Stratejik Konumuyla İlgili Yazı)
- (173) “Kadınların Erkekleşmesi” sayı:1667-193 s.172 (Haber)

- (174) “Bahr-i Muhit-i Kebir’in İlk Defa Teyyare ile (.....)” sayı:1668-194 s.184(Haber)
- (175) “Amerika Donanmasının Teyyare Gemisi ‘Saratoga’ “ sayı:1668-194 s.185(Haber)
- (176) “Olimpiyat Meydanında Türk Bayrağı” sayı:1669-195 s.196 (Haber)
- (177) “Amerika’da Yerlilere Mahsus Mektepler” sayı:1669-195 s.205(Haber)
- (178)“Medeni (.....)” sayı:1670-196 s.219 (Haber)
- (179)“Tabii Kurtlarda Sulardan İstifade” sayı:1670-196 s.220 (Haber)
- (180) “Taşla Su Birarada” sayı:1670-196 s.221 (Haber)
- (181) “Kutup Faciası” sayı:1671-197 s.232 (Haber)
- (182) “Avrupa ve Amerika Ricali Tatil Mevsiminde” sayı:1671-197 s.236 (Haber)
- (183) “Portekiz’de Usul-i Mimari ve Kadim Binalar” sayı:1671-197 s.237(Haber)
- (184) “Süt Şirketi” sayı:1672-198 s.245 (Haber)
- (185) “İki Ahbap Güzeller” sayı:1672-198 s.249 (Haber)
- (186) “Venüs’ün Tuvaleti” sayı:1672-198 s.251 (Haber)
- (187) “Tabii ve Sanayi Muazzam Fıskiyeler” sayı:1672-198 s.252 (Haber)
- (188) “Amerikanvari Manevralar” sayı:1672-198 s.253(Haber)
- (189) “Samsun-Sivas Hattında Zile Mevkisinin Küşad-ı Resmî” sayı:1673-199 s.260 (Haber)
- (190) “Olimpiyat Oyunlarının Son Seferleri” sayı:1673-199 s.265 (Haber)
- (191) “Paris’te Tarihi Bir Gün” sayı:1674-200 s.276 (Haber)
- (192) “Fransız Kadınlar” sayı:1674-200 s.280 (Haber)
- (193) “..... Sporları” sayı:1674-200 s.284 (Haber)
- (194) “Meksika ve Meksikalıların” sayı:1674-200 s.285 (Haber)
- (195) “Süreyya Operetinde Marica” sayı:1675-201 s.291 (Haber)
- (196) “Fransa’da Bir Teyyare Faciası” sayı:1676-202 s.321 (Haber)
- (197) “Japonya’da Otobüs Biletçileri Kadınlar” sayı:1677-203 s.336 (Haber)
- (198) “Elektrikli Ev Hanımı” sayı:1677-203 s.340 (Haber)
- (199) “Avrupa’nın Son Modası” sayı:1677-203 s.341 (Haber)
- (200) “Dünyanın En Büyük Balonu” sayı:1678-204 s.352 (Haber)
- (201) “Londra ile Paris Arasında Teyyaresi” sayı:1678-204 s.356 (Haber)

- (202) İtalya'da Torino Şehrinde İtfaiye Heyetlerinin Müsabakası" sayı:1678-204 s.356 (Haber)
- (203) "Madrit Tiyatrosu Yangını" sayı:1678-204 s.357 (Haber)
- (204) Şimali Amerika'da Kürek Hayvanları Acıları" sayı:1679-205 s.365 (Haber)
- (205) "Askeri Manevralar" sayı:1679-205 s.368 (Haber)
- (206) "Şimali Afrika'da Çekirge Bilyesi" sayı:1679-205 s.372 (Haber)
- (207) Kadife Modası" sayı:1679-205 s.373 (Haber)
- (208) "Kont Zeplin ve Balonları" sayı:1680-206 s.379 (Haber)
- (209) "17 Sene Evvel Zeplin Balonunda Yolculuk" sayı:1680-206 s.380 (Haber)
- (210) "Antil Adalarında Bir Siklon" sayı:1680-206 s.385 (Haber)
- (211) "Güneşin Lekeleri" sayı:1680-206 s.385 (Haber)
- (212) "Monblan Üzerinde Teyyare İle Cevelan" sayı:1680-206 s.385 (Haber)
- (213) "Bütün Millet Mektebe" sayı:1680-206 s.386 (Haber)
- (214) "Kurtuba Kilisesi" sayı:1680-206 s.388 (Haber)
- (215) "Havr Şehrinin Müteharrik Merdiveni" sayı:1680-206 s.389 (Haber)
- (216) "Berlin Hayvanat Bahçesinde Bir Fil Yavru Doğurdu" sayı:1680-206 s.389(Haber)
- (217) "Almanya'dan İstanbul'a Sandal İle Seyahat" sayı:1681-207 s.396(Haber)
- (218) "Tutan Kamun Mezarı-Mezardan Çıkarılan En Son Şeyler" sayı:1681-207 s.400 (Haber)
- (219) "Nebi Musa Ziyareti" sayı:1681-207 s.404 (Haber)
- (220) "Memleketini Medeniyet Yoluna Sevk Eden Afgan Kralı Emanullah Han" sayı:1682-208 s.416 (Haber)
- (221) "Japon Velihtının İzdivacı" sayı:1682-208 s.420 (Haber)
- (222) "Mai Feodorovna'nın Vefatı" sayı:1682-208 s.421 (Haber)
- (223) "Bir Fransız Tahtü'l-Bahrin Garkı" sayı:1682-208 s.421 (Haber)
- (224) "Habeşistan'da Tenevvüc Resmi" sayı:1683-209 s.428 (Haber)
- (225) "Amerika'da Reis-i Cumhuri İntihabı" sayı:1683-209 s.428(Haber)
- (226) "İtalya Başvekili Sinyor Mussolini-Asar-ı Atika Koca Bir Gölün Kurutulması" sayı:1683-209 s.429 (Haber)
- (227) "Henüz Genç Görünen Maruf İhtiyarlar" sayı:1683-209 s.432 (Haber)
- (228) "Asya Adalarının Kleopatra'sı" sayı:1683-209 s.436(Haber)

- (229) “Paris Dekoru” sayı:1684-210 s.448 (Haber)
- (230) “20 Sene Evvel ve Şimdiki Moda” sayı:1684-210 s.453 (Haber)
- (231) “Süt Meselesi” sayı:1685-211 s.458 (Haber)
- (232) “Etna Yanardağı'nın Şiddetli İndifaatı” sayı:1685-211 s.464 (Haber)
- (233) “Nobel Mükafatı” sayı: 1686-1 s. 4 (1928 Yılında Nobel Alan Bilim Adamları İle İlgili Haber)
- (234) “Morina Balığı Saydı” sayı: 1686-1 s.9 (Norveç'te Balıkçılık Faaliyetini anlatan Haber)
- (235) “Satranç Oyunları” sayı: 1686-1 s.12 (Viyana'da Düzenlenen Satranç Oyunlarıyla İlgili Haber)
- (236) “Atina Sefirimiz Cevat Beyefendi” sayı: 1678-2 s. 20 (Atina Sefiri Cevat Bey'in Ankara'ya Geldiğini Anlatır Haber)
- (237) “İngiltere Kralı” sayı: 1687-2 s. 20 (İngiltere Kralı George'nin Hastalığı Haberi)
- (238) “30 Sene Evvel” sayı: 1687-2 s.21 (Küba Adasının Kısa Bir Tarihi)
- (239) “Denizlerin Dibinde Neler Var?” sayı: 1687-2 s. 24 (Gazetecilerin Deniz Altında Çektikleri fotoğraflar Veriliyor.)
- (240) “Almanya'da Otomobil Kazaları Niçin Yoktur?” sayı: 1687-2 s. 29 (Trafik Lambalarının ,Trafik Akışını Düzenlemesi İle İlgili Haber)
- (241) “Türkiye'de Ecnebi Sermayesi Çalışıyor” sayı: 1688- 3 s.34 (Yabancı Sermayenin Türkiye'deki Faaliyetlerini Anlatan Haber)
- (242) “Bebeklerde Jimnastik”sayı: 1688-3 s. 40 (Çocukların Sıhhatli Gelişmesi İçin Yapılan Jimnastik Hareketler Resimlerle Anlatılıyor.)
- (243) “Mahpusların El İşleri” sayı: 1688-3 s. 40 (Mahkumların Yaptıkları El İşlerini Gösteren Fotoğraflar)
- (244) “Madagaskar Manzaraları” sayı: 1688-3 s. 44 (Fransız Müstemlekesi Madagaskar İzlenimleri)
- (245) “Japon İmparatoru v e İmparatoriçesinin Taç Giyme Merasimi” sayı: 1689-4 s. 53 (Yeni Japon İmparatoru Hiro-Hito'nun Taç Giyme Merasimini Anlatan Haber)
- (246) “Cemiyet – i Akvam” sayı: 1689-4 s. 56 (Cemiyet – i Akvamın 53. Toplantısını Haber Veren Yazı)

- (247) “Berlin’de Müthiş Bir Tiyatro: Kazanova Revüsü” sayı: 1689-4 s. 60 (Berlin’de Oldukça Modern Bir Tiyatro ve Bu Tiyatroda Sergilenen Kazanova Revüsünün Başarılarını Anlatan Makale)
- (248) “Türklerin Berlin’de İlk Elçisi Ahmet Efendi” sayı: 1690-5 s. 68 (1763’te Berlin’de Giden İlk Türk Elçisinin Resmi)
- (249) “Cenubi Amerika’da Muharebe” sayı: 1690-5 s. 72 (Paraguay İle Bolivya Arasındaki Savaş haberi)
- (250) “ Cenevre’de Voltaire’nin Evi” sayı: 1690-5 s. 76 (Voltaire’nin kaldığı Ev Hakkında Bilgi)
- (251) “Maarif Vekili Necati Beyi Kaybettik” sayı: 1691-6 s. 84 (Taziye)
- (252) “Afganistan Hadisatı” sayı: 1691-6 s. 85 (Afganistan’da Çıkan Karışıklıkları Bildiren Haber)
- (253) “Çocukların Hayatı” sayı: 1691-6 s. 89 (Çocuk Eğitimi Üzerine Yazı)
- (254) “İki Sevdalı” sayı: 1691-6 s.92 (Amerika’da Zenci Bir Erkek İle Beyaz Bir Kadının Evlilik Haberi)
- (255) “Berlin’de Türk Tütüncülüğü” sayı: 1692-7 s. 100 (Berlin’deki Türk Tütün Fabrikasının Tecrübesizlik Dolayısıyla Kapatılması)
- (256) “Roma Civarında” sayı: 1692-7 s. 100 (Tiyoli Este Sarayı ve Bahçelerinden Görüntülerin Verildiği Haber)
- (257) “Amerika’da Kadınların Muvaffakiyeti” sayı : 1692-7 s. 104 (Amerikalı Kadınların Genç Kalmaktaki Gayretleri Ve Başarılarını Anlatan Haber)
- (258) “Gemilerde Aydınlık Meselesi” sayı: 1693-8 s. 120 (Yunanistan İle İtalyan Gemilerinin Çarpışmasıyla Ortaya Çıkan Gemilerin Aydınlatılması Meselesi)
- (259) “Mareşal Kadorna” sayı: 1693-8 s. 125 (Vefat Haberi)
- (260) “Deniz Atı” sayı: 1694- 9 s.136 (Deniz Hayvanının Tanıtılması)
- (261) “Türk Matbuat Sergisi” sayı: 1695-10 s. 146-150 (Türkiye’de Matbaanın Doğuşu ve Tekamülü İle İlgili Haber)
- (262) “Avrupa’da Müthiş Kış” sayı: 1695-10 s. 149 (Avrupa’da Geçen Kışın Şiddetini gösteren haber)
- (263) “Tabii Çocuklar” sayı: 1696-11 s. 168 (Bazı Önemli Şahsiyetlerin Çocukluklarını Anlatan Haber)

- (264) “Yugoslavya” sayı: 1696-11 s. 169 (Dünya Savaşından Sonra Kurulan Yugoslavya İle İlgili Haber)
- (265) “Almanya’da Türk Talebe Alemi” sayı: 1697-12 s. 178 (Almanya’da eğitim Gören Türk Öğrencilerin Muvaffakiyetlerini Bildiren Haber)
- (266) “Sporun İnsanlar Üzerindeki Tesiri” sayı: 1697-12 s. 184 (Sporun, özellikle, Spor Müsabakalarını İzleyenler Üzerindeki Etkileri)
- (267) “Makine İlminin Terakkisi” sayı: 1697-12 s. 185 (Makinelerin Gelişmesinin İnsan Hayatına Müspet Katkılarını Anlatan Yazı)
- (268) “Sâbık Almanya İmparatoru” sayı: 1697 12 s. 189 (Alman İmparatoru II . Wilhelm’in Doğum Yıl dönümü münasebetiyle)
- (269) “Newyork Limanı” sayı: 1698-13 s. 196 (Newyork Limanının Fiziki Kapasitesi İle İlgili Yazı)
- (270) “Avrupa’daki Şehirler ve Belediyecilik” sayı: 1698 –13 s. 197 (Avrupa’daki Belediyecilik Çalışmaları Hakkında Bilgi)
- (271) “Avrupa’da Kış hayatı ve Şark” sayı: 1698 –13 s. 201 (Kışın Çetin Geçmesine Rağmen Avrupa’daki Düzen İle Türkiye’deki Kış Şartlarının Zorluğu Karşılaştırılıyor.)
- (272) “Deve Kuşu Çiftlikleri” sayı: 1698-13 s. 204 (Deve Kuşu Çiftlikleri ve Bunların Yetiştirilme Amaçlarıyla İlgili Haber)
- (Fennin En Son İhtiraları” sayı: 1698-13 s. 205 (Avrupa’da Ev Düzenlemesi ve Mimarisinin Fonksiyonelliği İle İlgili Yazı)
- (273)“Sinemacılığın Esrarı” sayı:1698-13 s.208 (Sinemacılığın Tekamülü ve Toplum Üzerindeki Etkileriyle Alâkalı Yazı)
- (274) “Ahmet İHSAN Matbaasının Asri, İktisadi ve Fenni İnkişafı” sayı:1699-14 s.210 (Derginin Geldiği Noktayı Belirten Yazı)
- (275)“Adale ve Makine” sayı:1699-14 s.212 (Kadınların Hayata Katılışları İle İlgili Haber)
- (276)“Fende Yenilikler” sayı:1699-14 s.213 (I. Dünya Savaşı’ndan Sonra Gelişen Teknoloji, Özellikle Uçak Teknolojisinin Tekamülü İle İlgili Haber)
- (277)“Şiddetli Soğuklar ve Halka Yardım” sayı:1699-14 s.216 (Avrupa’da Yaşanan Şiddetli Soğuk, Buna Karşı Alınan Tedbirler Ve Fakir Halka Yapılan Yardımları Bildirir Haber)

- (278)"Kedilerin Kara Karşı Sevinçleri" sayı:1699-14 s.220 (Kedilerin Kısa Olan Dirençlerini Anlatan Yazı)
- (279)"Seyyah Vapurları Akdeniz'de Hangi İskelelere Gitmektedir?" sayı:1700-15 s.228 (Yeni Canlanmaya Başlayan Turizm Sektörü Ve Gözde Tatil Mekânları Üzerine Yazı)
- (280)"Güzellik Kraliçesi Olmanın Sırrı" sayı:1700-15 s.229 (1929 Almanya Güzellik Kraliçesinin Egzersizlerinin Gösterildiği Haber)
- (281)"Maymun İnsanlar Mı? İnsan Maymunlar Mı?" sayı:1700-15 s.232 (Darwin Teorisini Kabul Eden Bir Yazı)
- (282) "Fennin Harikaları" sayı:1700-15 s.236 (Amerika'nın Kaskoden Dağlarında Açtığı 15 Kilometrelik Tünel Anlatılıyor)
- (283)"Bedii Danslarda Yeni Hatveler" sayı:1700-15 s.240 (Dansın Tekamülü ve Vücut Sağlığına ve Güzelliğine Katkılarını Anlatır Yazı)
- (284)"Maddi ve Takdireşayan Bir Muvaffakiyet" sayı:1701-16 s.243 (Ahmet İhsan Matbaasının Gösterdiği Gelişmeyi Anlatan İlan)
- (285)"Müthiş Bir Deniz Kazası Artık Sizi Korkutamaz" sayı:1701-16 s.245 (Bolit Adında Bir Deniz Aracı Sayesinde Deniz Kazasında Kurtulma Şansının Arttığını Anlatıyor)
- (286) "Viyana Şehri Tiyatroları ve Bu Tiyatrolarda Çalışan Sanatkârlar" sayı:1701-16 s.248 (Viyana'nın Sanatkârları ve Sanat Hayatına Dair Yazı)
- (287)"Rusya'da Bir Alaman Cumhuriyeti" sayı:1701-16 s.251 (II. Katerina'nın Arzusıyla Rusya'ya Yerleşen Almanların Yaşayışları Hakkında Haber)
- (288)"Elektrikle Buhar Gırtlak Gırtlığa" sayı:1701-16 s.253 (Trenlerdeki Buhar Enerjisinin Yerini Elektriğe Bırakmasıyla İlgili Haber)
- (289)"Amerikalı Seyyahların Sokaklarını Dolarla Suladıkları Paris Bundan 20 Sene Evvel Nasıldı?" sayı:1701-16 s.254 (Paris'in Zamanla Gösterdiği Tekamülle Alâkalı Yazı)
- (290) " Boğaziçi'nin Sihirli Sahilleri"sayı: 1702-17 s.260 (Dünyanın Diğer Yerleriyle Boğaziçi'nin Mukayesesi ve Boğazın hepsinden Âlâ Olan Zarafeti İle İlgili Yazı)
- (291) " 1928'de Rus Sineması" sayı: 1702-17 s. 261 (Rus Sinemasının 1928'de Gösterime Sunduğu Filmlerle İlgili Tenkit)
- (292) "Suratları İnsana Benzeyen Hayvanlar" sayı: 1702-17 s. 267 (Hayvanların Sanat Dünyasına İlhamı Üzerine Yazı)

- (293) “Çingenerler; Şen ve Şatır Hayatları” sayı: 1702-17 s. 268 (Çingenerlerin Menşei Üzerine Yazılmış Haber)
- (294) “Darü’l-bedayi’de Fehmi Efendi Gecesi” sayı: 1702-17 s. 270 (Aktör Fehmi Efendinin 53. Sanat Yılı Münasebetiyle Darü’l-bedayi’de yapılan Kutlama Haberi)
- (295) “Küba Adasınının 20 Senelik Feyiz ve İnkişafı” sayı: 11702-17 s. 271 (Küba’nın Amerika’nın Himayesine Girmesinden Sonra Gösterdiği İlerlemeyi Anlatan Yazı)
- (296) “Sinan’ın Hatırasını Tebcil” sayı: 1703-18 s. 276 (Mimar Sinan’ın eserlerini ve Sanatını Konu Edinen yazı)
- (297) “Bir Müsamere” sayı: 1703-18 s. 276 (Üsküdar Amerikan Kız Lisesinin Düzenlediği Bir Müsamere Haberi)
- (298) “Amerikan Bahriyelileri Şehrimizde” sayı: 1073 –18 s. 277 (Amerikan Raliegh Kruvazörünün İstanbul’a geldiğini Bildirir Haber)
- (299) “Meksika İsyanı” sayı: 1703-18 s. 284 (Meksika’da Çıkan İsyanla İlgili Haber)
- (300) “Dam Üstünde Tayyare” sayı: 1703-18 s. 284 (Fransa’da Bir Uçağın evin Damına Düşmesi Haberi)
- (301) “Lindberg’in Geçirdiği Kaza” sayı: 1703-18 s. 284 (Dönemin Önemli Pilotlarından Lindberg’in Geçirdiği Uçak Kazası Haberi)
- (302) “Karlı Dağlardan Kolayca İnmek İçin Motorlu Ski” sayı: 1703-18 s. 285 (Kayak Sporu İçin Yapılan Bir İcat Haberi)
- (303) “Bir Japon Efsanesi” sayı: 1703-189 s.288 (Japon Halk Efsanesinin Anlatıldığı Yazı)
- (304) “Merhum Profesör Dr. Nafiz Paşa” sayı: 1704-19 s.2293 (Türk Tıp Aleminin En Önemli Doktorlarından Olan Nafiz Paşayı Anma Töreni İle İlgili Haber ve Nafiz Paşa Biyografisi)
- (305) “Paris Radyo Merkezinin Kulisleri” 1704-19 s.296 (Paris Radyosunun Konser Salonu, Oda Musikileri Salonu ve Sesleri büyütme Salonları İle İlgili Resim ve Haber)
- (306) “Sorbon Darü’l-fünununda Umumi Konferanslar” sayı: 1704-19 s. 297 (Sorbon Darü’l-fünununda Halk İçin Düzenlenen Konferanslar ve Bunun Halkın Bilinçlenmesindeki Müspet Tesirleri Üzerine Haber)
- (307) “Tokyo’da Türk Japon Cemiyeti” sayı: 1704-19 s. 300 (İki Ülke Arasındaki Dostluk Adımlarını Anlatan Haber)

- (308) “General Fosh” sayı: 1704-19 s. 300 (I. Dünya savaşında İttifak Ordularının Başkumandanı Marshal Fosh’un Ölüm Haberi)
- (309) “Güzel Sinema Artistlerinin Eğlencesi” sayı: 1705-20 s. 309 (Artistlerin Hayvanlara Olan Düşkünlüğünü Anlatan Yazı)
- (310) “Darü’l Bedayi Artistleri” sayı:1705-20 s.312-313 (Darü’l Bedayi’nin Muhsin Ertuğrul Döneminde Sergilediği Oyunları Ve Muvaffakiyetlerle İlgili Haber)
- (311) “Çocuk ve Oyuncak” sayı:1706-21 s.324 (Oyuncağın Çocuk Dünyasındaki Önemi İle İlgili Yazı)
- (312) “Mektepli Kızlarımız” sayı:1706-21 s.325 (Kadınların Bazı Haklardan Yoksunluğu ve Bunun Yanlışığ İle İlgili Yazı)
- (313) “Manken Çocuklar” sayı:1706-21 s.329 (Avrupa’da Fakir Çocukların Zengin Ailelerin Çocukları İçin Alacakları Elbiseleri Görmeleri İçin Yaptıkları Mankenlik İle İlgili Haber)
- (314) “Çocuk Zekâları” sayı:1706-21 s.336 (Kısa Anekdotlarla Latifeler)
- (315) “Tevfik Rüştü Bey İtalya’da” sayı:1707-22 s.344 (İçişleri Bakanının İtalya Seyahati İle İlgili Haberi)
- (316) “Bugünkü Kadın Acaba Dünkü Kadın Mıydı?” sayı:1707-22 s.352 (Amerika Ve Avrupa’daki Kadınların Spor Düşkünlüğünün, Letafetlerini Bozduğuna Dair Yazı)
- (317) “Fransız Latifelerinden” sayı:1708-23 s.337 (Fıkralar)
- (318) “Merhum Muhtar Halit Bey” sayı:1708-23 s.358 (Ahmet İhsan’ın ağabeyinin ölüm haberi)
- (319) “Hanım Uykuda Kocasını Telaşta” sayı:1708-23 s.359 (İsveççe’den Nakil Olduğu Belirtilen Bir Hikâye)
- (320) “Darü’l-bedayi Adana’da” sayı:1708-23 s.364 (Darü’l-bedayi’nin Adana Turnesi İle İlgili Bie Mektup)
- (321) “İlah Çocuk” sayı: 1708-23 s. 365 (Budistlerin Dini Törenlerine Dair Haber)
- (322) “Piyango Üç Senede Neler Yaptı?” sayı: 1709-24 s. 375/78/83 (Piyangonun Kuruluşunda Karşılaşılan Zorluklar ve Memleket Halkına Faydalarını anlatan yazı)
- (323) “Geçen Nesiller, Gelen Nesiller, Eski Kafalar, Yeni Kafalar” sayı: 1710-25 s. 390 (Eski ve Yeni Kuşak Çatışmasıyla İlgili Yazı)
- (324) “Sinema Hayatı” sayı: 1710 –25 s. 391 (Birkaç Sinema Oyuncusu İle İlgili Haber)

- (325) “Maruf Fransız Edibesi Madam Colette Nezdinde” sayı: 1710-25 s.394/96
(Fransız Yazar Colette İle Yapılan Bir Mülakat)
- (326) “Beynelmilel Ajanslar Kongresi” sayı: 1711-26 s.405 (İstanbul’da Düzenlenen Kongre Haberi)
- (327) “Amerika’da Florida Yarımadasında” sayı:1711-26 s.409 (Florida’yla İli Yaz ı)
- (328) “Chiristof Colomb’un Gemisi” sayı: 1711-26 s.414 (Chiristof Colomb Heykelini Gösteren Resim ve Yazı)

İsmet Hulusi (329) “Memleketim” sayı: 1703 –18 s.280 (Şiir)

[İZBUDAK]Velet Çelebi (330)“Sevgili Gazimize” sayı:1661-187 s.75 (Şiir)

- (331) “Mum Hala” sayı:1663-189 s.105 (Hikâye)
- (332) “Mum Hala” sayı:1664-180 s.122 (Hikâye)
- (333) “Mum Hala” sayı:1667-193 s.175 (Hikâye)
- (334) “Develer” sayı:1674-200 s.275 (Şiir)

[KABAAĞAÇLI] Cevat Şakir: (335) “Avize” sayı: 1665-191 s.144 (Şiir, Kenan Hüseyin Takma Adıyla)

- (336) “Güzel” sayı: 1162-192 s.155 (Şiir,Kenan Hüseyin Takma Adıyla)
- (337) “Akşam ve Ay” sayı: 1669-195 s. 204 (Şiir, Kenan Hüseyin Takma Adıyla)
- (338) “Gurur” sayı: 1670-196 s. 219 (Şiir Kenan Hüseyin Takma Adıyla)
- (339) “Alın Çizgileri” sayı: 1672 198 s. 254 (Şiir Kenan Hüseyin Takma Adıyla)
- (340) “Karanlık” sayı: 1672-198 s.254 (Şiir Kenan Hüseyin Takma Adıyla)
- (341) “Bir Filozof” sayı: 1673-199 s.269 (Şiir Kenan Hüseyin Takma Adıyla)
- (342)Ateş Böcekleri” sayı: 1679-205 s. 363 (Şiir Kenan Hüseyin Takma Adıyla)
- (343) “Mehtapta” sayı: 1679 205 s. 374 (Şiir Kenan Hüseyin Takma Adıyla)
- (344) “Sevgim” sayı: 1680-206 s.383 (Şiir Kenan Hüseyin Takma Adıyla)
- (345) “Çiçeklerim” sayı: 1684-210 s.455 (Şiir Kenan Hüseyin Takma Adıyla)
- (346) “Hicran Yolunda” sayı: 1687-2 s.32 (Şiir Kenan Hüseyin Takma Adıyla)
- (347) “Gece” sayı: 1688 –3 s.48 (Şiir Kenan Hüseyin Takma Adıyla)
- (348) “İşçiler” sayı: 1692-7 112 (Şiir Kenan Hüseyin Takma Adıyla)
- (349) “Peygamber ve Aşk” sayı: 1704-19 s.292 (Şiir Kenan Hüseyin Takma Adıyla)

- (350) “ Kırmızı ve Siyah” sayı: 1708-23 s. 363 (Nahit Sırrı’nın Kırmızı ve Siyah Adlı Hikaye Kitabının Tenkidi)
- (351) “Kadın” sayı: 1708-23 s.363 (Şiir Kenan Hüseyin Takma Adıyla)
- (352) “Muhayyel Aşk” sayı: 1711-26 s.414 (Şiir Kenan Hüseyin Takma Adıyla)

Kenan Hüseyin: bkz. [KABAĞAÇLI] Cevat Şakir

- [KOCATÜRK] **Vasfi Mahir** (353) “Vatan Edebiyatı” sayı: 1668 194 s. 181 (Florinalı Nazım’ın Yazdığı “Türk’ün Büyük Zaferi”adlı Şiir Kitabının Tenkidi)
- (354) “Abdülhak Hamit’e Cevap” sayı: 1671 –197 s. 235 “Vatan Edebiyatı” Makalesinden Sonra Yanlış Anlaşımaları Düzeltmek İçin Yazılmış Mektup)
- (355) “Bir Makalem Münasebetiyle” sayı: 1675-201 s.299 ()
- (356) “Yeni Bir Münekkide” sayı: 1684-210 s.451 ()
- (357) “Leyla’nın Ölümü” sayı: 1687-2 s.25 (Şiir V:M Rumuzuyla)
- (358) “Yabancılar” sayı: 1703-18 s.281 (Şiir)

- [KORAY] **Kenan Hulusi:** (359) “Esmâ’nın Aşkı” sayı: 1661-187 s.75 (Hikaye)
- (360) “Çıplak Model” sayı: 1663-189 s.107 (Hikaye)
- (361) “Güzel ve Esrarengiz” sayı: 1672-198 s.250 (Hikaye)
- (362) “Bir Kölenin İntikamı” sayı:1678-204 s. 357 (Hikaye)
- (363) “Bir Kölenin İntikamı” sayı: 1679 –205 s.370 (Hikaye)
- (3564) “Bir Kölenin İntikamı” sayı: 1680 –206 s.387 (Hikaye)
- (360) “Mezengüş Sultan” sayı: 1689-4 s.62 (Hikaye)
- (366) “Mezengüş Sultan” sayı: 1690-5 s.78 (Hikaye)
- (367) “Mezengüş Sultan” sayı: 1691-6 s.90 (Hikaye)
- (368) “Bir Cinayetın Hikayesi” sayı: 1703-282/286 (Hikaye)
- (369) “Kıllı Maymun” sayı:1704-19 s.301 (Hikâye)
- (370) “Zenci Dansöz” sayı:1705-20 s.316 (Hikâye)
- (371) “Kaybolan Şey” sayı:1702-22 s.346-51 (Hikâye)
- (372) “Ayna” sayı:1708-23 s.366/sayı:1710-25 s.400(Hikâye)
- (373) “Bir Yudum S’dan Bir Parça” sayı:1709-24 s.385 (Hikâye)

(374) “Akşam Gazetesinde Anket Faciası” sayı:1710-25 s.392 (Akşam gazetesinde yapılan anketlerin yetersizliği ve buna okuyucuların tepkileriyle ilgili yazı)

L.M. (375)“Kuklalar” sayı:1706-21 s.333 (Fantastik bir düzyazı)

Lütfi Rahmi (376), “Gönlüm ve Ben” sayı:1676-202 s.325 (Şiir)

(377) “Ayrılırken” sayı:1682-208 s.420 (Mensure)

Mazlum Sabur (378) “Leon Tolstoy” sayı:1676-202 s.317 (Biyografi)

Mahmut Sadık (379) “Kamere Seyahat” sayı:1657-183 s.4 (Jules Verne’in fenni romanları ve bu romanlarda hayal gibi gelen bazı olayların 20. yy.da gerçekleşeceği ile ilgili makale)

(380)“Tedkik Seyahatleri” sayı:1659-185 s.40 (Avrupalılar’ın seyahate verdiği önem ve bu sayede dünyanın hemen hemen her yerinin tanınmasıyla ilgili makale)

(381) “Çocuklara Dair” sayı:1662-188 s.838 (Çocukların eğitime ve sıhhatine verilen önemin medeni bir toplumun gereği olduğu ve çocukların toplumun geleceği olduğuna dair makale)

(382)“Tabiat Eğleniyor” sayı:1663-186 s.100 (İnsanlar ve hayvanlar arasında mukayese yapılan makale)

(383)“ 10 Saatte Devr-i Alem mi?” sayı:1664-190 s.116 (Ulaşım Teknolojisindeki Gelişmeler)

(384)“Nadir Gazlar, Filozof Unsurlar” sayı:1665-191 s.132 (Havadaki gazlar ve bunların oranlarıyla ilgili makale)

(385)“Aşçı Başını Tencereleri” sayı:1666-192 s.150 (Madde ve kuvvetle ilgili makale ayrıca vitamin konusuna dair makale)

(386)“Kuru Kafalar, Edip Kafası” sayı:1667-193 s.170 (Antropoloji biliminin insan tarihiyle olan münasebetini konu alan makedir)

(387)“Fene Neden Bu Kadar Kıymet Veriliyor?” sayı:1668-194 s.176-186

(388)“Kilise Kürsüsünde İlimden Bahs” sayı:1669-195 s.198

(389)“Gökten Düşen Taşlar” sayı:1670-196 s.211

(390)“İndifaat-ı Beşeriye” sayı:1671-197 s.230

- (391)"İnşa İnsanda Bile" sayı:1672-198 s.247
- (392)"Arshimet'in Aynaları" sayı:1673-199 s.261-265
- (393)"Kadri Reşit Paşa'nın Tetkik veMüşahedeleri" sayı:1674-200 s.275
- (394)"Bilebilirsen" sayı:1675-201 s.295
- (395)"Kuru Buz" sayı:1676-202 s.322
- (396) "Sözünüz Bizden Uzak" sayı: 1677-203 s.330
- (397) "Tufeyli, Serseri, Havai" sayı: 1678-204 s. 351/354
- (398) "Sedalı Sinema" sayı: 1679-205 s.362
- (399) "Ehliyet Ölçüsü" sayı: 1680-206 s. 381
- (400) "Hayat Kandili,Ciğer Kebabı" sayı: 1681-207 s.395
- (401) "Deli Pazarı" sayı: 1682-208 s.410
- (402) "Hanımın Sünnet Düğünü" sayı: 1683-209 s. 430
- (403) "Milletler Arasında Edebi Cidal" sayı: 1684-210
- (404) "Pervaneler, İnsanlar" sayı: 1685-211 s. 463/465
- (405) "Tabiatta Muvazene;Ormanlar" sayı: 1686-1 s.14 (Ekolojik Düzenle İlgili Makale)
- (406) "Uyanış" sayı: 1687-2 s. 22/26 (Servet –i Fünun'un Uyanış İsmi Alması ve Matbaacılıkla İlgili Makale)
- (407) "Fikir ve Sanat Aleminde" sayı: 1688-3 s.43/46 (Dahiler ve Beş On Asır Sonraki Fikir ve Sanat Üzerine)
- (408) "M. Ford Gelecek Geliyor" sayı: 1689-4 s.50 (Henry Ford'un Girişimciliği ve Türkiye'de Bir Otomobil Fabrikası Kurma İhtimali Üzerine Makale)
- (409) "Umumi Felç Hakkında" sayı: 1690 –5 s. 69 (Avrupa'da Dr. Rubinoviç Adlı Bir Doktorun Umumi Felç Hakkında Araştırması ve Yazarın Düşüncelerini İçeren Makale)
- (410) "Dereden Tepeden" sayı: 1691-6 s.86 (I. Dünya Savaşından Sonra Avrupa'nın Siyasi Durumu, Çarlık Rusya'sının Çöküşü ve Yazarın Neden Fenni Makale Yazmayı Bıraktığı Üzerine Yazı)
- (411) " Eli,m Bir Ölüm, İlmi Bir Münakaşa" sayı: 1692-7 s. 99/102 (Maarif Vekili Necati Bey'in Apendisit Ameliyatında Ölmesi ve Bu Kolay Ameliyatın Ölümle Sonuçlanmasının Yazara Düşümdüdüğüleri)
- (412) "İşit De İnanma"sayı: 1693- 8 s. 118 (Teknolojik Gelişmeler Üzerine Makale)

- (413) “Birçok Dedi Kodu Bir Tek Tesviye” sayı: 1694-9 s.135/138 (Tıp Alemini Türkiye’deki Durumu Üzerine Makale)
- (414) “İdare Hissi, İdare Zıfesi” sayı : 1695-10 s.151/153 (I. Dünya Savaşından Sonra İktisadi Alanda Geriye Başlanan Yolsuzluklar Üzerine Yazılmış Makale)
- (415) “Romantizm” sayı: 1696-11 s. 162 (Romantizmin Doğuşunun 100. Yılı Münasebetiyle Yazılmış Makale)
- (416) “Fünunun Hududu Var mı?” sayı: 1697-12 s.182 (Fen ve İlmün Sınırsızlığı Üzerine makale)
- (417) “Beyaz Kömür, Fış Fıy Yol, Semadan Rahmet, Yerde Tedbir” sayı:1698 –13 s. 194 (Yolların Yenilenmesi Projesi, Nehirlerden Elektrik Üretimi Konularıyla İlgili Makale)
- (418) “Bu Seneki Kış, Kıştan Gelen Dersler” sayı: 1699-14 s.214 (Kışın Çetinliği, Türkiye’deki Meteoroloji İlerleme Durumları ve Yapılan Çalışmalarla İlgili Makale)
- (419)“Gulf-stream Olmasa” sayı:1700-15 s.230/239 (Golfstream akıntısının hava sıcaklıkları üzerine etkisiyle ilgili makale)
- (420)“Astrofizik” sayı:1701-16 s.246 (İlmün genişlikte özelleştiği ve yeni bir bilim dalı olan Astrofizik konusuna dair yazı)
- (421)“Tabiatla Mücadele, Hayatla Mücadele, Kış Sporları ve Terbiyeye Tesiri” sayı:1702-17 s.258/270 (İnsanlık tarihi, insanın gelişimi, insanların doğaya karşı üstünlüklerinin konu edildiği makale)
- (422)“İçtimai Hayatta Nüfus Meselesi ve Ehemmiyeti” sayı:1703-18 s.278 (İngiliz iktisatçı Thomas Malthus’un nüfus meselesiyle ilgili görüşlerinin anlatıldığı yazı)
- (423)“Veremle Mücadele” sayı:1704-19 s.298 (Veremin çocuklar arasında da yayıldığı ve bundan kurtuluş yolları üzerine makale)
- (424)“Çocuk Asrı”sayı:1706-21 s.330 (Tabiata dayanmak isteyen çocuk yetişmelidir. Medeniyetin temeli çocuktur... gibi düşüncelerin ispata çalışıldığı, Çocuk Haftası için yazılmış makale)
- (425)“İngiltere’de İntihabat Kadınlar ve Tesirleri” sayı:1707-22 s.342/346 (İngiltere’nin siyasi yönetimi ve bu yönetime kadınların katılması üzerine makale)

Mehmet Behiç (426)“Ben” sayı:1668-194 s.189 (Mensure)

Mehmet Faruk (427)"Akşam" sayı:1661-187 s.80 (Şiir)
(428)"Hayat" sayı:167-203 s.331 (Şiir)

Mehmet Halit (429)"Bir Yolcuya" sayı:1668-194 s.183 (Şiir)

Mehmet Nurettin (430)"Haydarpaşa'dan Loksor'a" sayı:1659-185 s.46 (Yazarın Avrupa'dan gelen bir gazeteci kafilesiyle İstanbul'dan Kahire'ye seyahatini anlatan yazı)

(431)"Haydarpaşa'dan Loksor'a" sayı:1661-187 s.78 (Yazının devamı)

Mehmet Vasıf (432)"Ada Çamları" sayı:1670-196 s.215 (Luvis Baron'un "Isınan Dünya" adlı kitabından tercüme)

Melahat H. (433)"Gönlümün Azabı" sayı:1688-3 s.47 (Şiir)

M. Rami (434)"Din Nedir?" sayı:1658-184 s.27/30 (Luvis Baron'un "Isınan Dünya" adlı eserinden tercüme)

Muhip Atalay: bkz.[DRANAS] Ahmet Muhip

Muslih Ferit (435)"Ben Neyim?" sayı:1706-21 s.327 (Şiir)

(436)"Kurbağanın Aşkı" sayı:1706-21 s.327 (Fantastik Hikâye)

Musse Alfred Dö:(437) "Hüzün" sayı: 1693-8 s. 126 (Şahap Nafiz'in tercüme ettiği otokritik)

(438) "Hayat ve Ümit" sayı:1699-14 s.221 (Şahap Nafiz'in tercümesini yaptığı bir gurup vakti tasviri)

Mustafa Doğan (439)"Kadınların Tenasüb-ü Endamı" sayı:1660-186 s.51 (Kadınların güzellik için yaptığı aerobik çalışmalarıyla ilgili yazı)

Muvaffak Naci (440)"Kafes Arkasında" sayı:1698-13 s.206 (Hikâye)

Muvahhit Necdet (441) "Erenköyü'nde Yaz" sayı:1698-13 s.200 (Şiir)

Mühibe Suat (442) "Floransa" sayı:1707-22 s.350 (Yazarın Floransa seyahatini anlattığı yazı)

Nahit Selahattin (443) "Çöl" sayı:1707-22 s.339 (Hikâye)

[NAYIR] **Yaşar Nabi**:(444) "Sakniya Moni" sayı: 1657-183 s.3 (Şiir)

(445) "Benim aşkım" sayı: 1660-186 s.57 (Şiir)

(446) "Yaz Akşamları" sayı:1666-192 s.160 (Şiir)

(447) "Bizde Tenkit ve Münekkit" sayı: 1668-194 s.183 (Tenkit)

(448) "Çukur" sayı:1668-194 s.185

(448) "Haldun'a Mısralar" sayı: 1673-199 s.268 (Şiir)

(449) "İki Ateş" sayı:1674-200 s.275

Nazif Selahattin: (450) "Şarkı" sayı: 1659-185 s. 44 (Şiir)

(451) "Bugün De Akşam Oldu" sayı: 1662 –188 s. 188 (Şiir)

Nur Tahsin (452) "Avize" sayı:1692-7 s.103 (Hikâye)

N. Zekeriya (453) "Akşam ve Sandal" sayı:1668-194 s.182

Osman Faruk (454) "Gölge" sayı:1673-199 s.267

Osman Nuri (455) "İbham İçinde" sayı:1657-183 s.16 (Şiir)

(456) "Fırtına" sayı:1662-182 s.87 (Şiir)

[OZANSOY] **Halit Fahri** (457) "Bademler Çiçek Açtı" sayı:1659-185 s.39 (Şiir)

(458) "İfrit" sayı:1662-188 s.89 (Şiir)

(459) "Yanar Dağ" sayı:1666-192 s.147 (Yusuf Ziya'nın "Yanardağ" isimli şiir kitabının tenkidi)

- (460)"Süreyya Operetinde Bir Gece" sayı:1669-195 s.194
- (461)"Kına Gecesi ve Hikâye Edebiyatımız" sayı:1672-198 s.243-254
- (462)"Billur Pınar" sayı:1676-202 s.328 (Şiir)
- (463)"Paravan" sayı:1676-202 s.328 (Şiir)
- (464)"Gölgeler İçinde" sayı:1677-203 s.332 (Şiir)
- (465)"Hicrana Dönerken" sayı:1678-204 s.355 (Şiir)
- (466)"Bir Mektuba Cevap" sayı:1678-204 s.359 (Şiir)
- (467)"Gece Trenleri, Akşam Terennümü, Fenerin Karşısında, Kapımda Akşam, Sönen Kandillere Karşı" sayı:1679-205 s.366 (Şiir)
- (468)"Ufukta Kandiller, Öksüz Duası, Akisler" sayı:1680-206 s.392 (Şiir)
- (469)"Bir Hazan Gecesinde" sayı:1681-207 s.404 (Şiir)
- (470)"Bahçemde Bahar" sayı:1681-207 s.408 (Şiir)
- (471)"Ney Sesleri" sayı:1682-208 s.422 (Şiir)
- (472)"Gözler Kapalı" sayı:1683-209 s.435 (Şiir)
- (473) "Alevden Kadın" sayı: 1684-210 s. 455 (Şiir)
- (474) "Bir Kış Gecesi / Yalnızlık / Gururun Ölümü" sayı: 1684-210 s. 456 (Şiir)
- (475) "Susan Nameler / Sinemada / Yavrumu Düşünürken" sayı: 1685-211 s. 471 (Şiir)
- (476) "Kabus / Giden ve Gelmeyen" sayı: 1686-1 s. 16 (Şiir)
- (477) "Oyuncaklar / İlk Güneş /Bahar Sabahı" sayı: 1688-3 s.34 (Şiir)
- (478) "Canlanan Taş / Bir Renk Bir Tezat" sayı: 1688-3 s. 35 (Şiir)
- (479) "Sesler" sayı:1690-5 s.67(Şiir)
- (480) "Sulara Dalan Gözler" sayı:1690-5 s. 77 (Şiir)
- (481) "Dargın"sayı:1691-6 s.83 (Şiir)
- (482) "33 Yaşımın Şiiri" sayı:1691- s.87 (Şiir)
- (483) "Ellerin" sayı:1692 s. 109 (Şiir)
- (484) "Melikeye /Kısa Doğru"sayı:1694-9 s.131 (Şiir)
- (485) "Bir Cigara...Bir Daha"sayı:1694-9 s.137 (Şiir)
- (486) "Bahardan Bir Ses"sayı:1694-9 s138 (Şiir).
- (487) "Sobanın Başında"sayı:1695-10 s.148 (Şiir)
- (488) "Bizim Baharımız"sayı:1696-11 s.167 (Şiir)
- (489) "Sen Yoksan" sayı:1696-11 s.170 (Şiir)

- (490) “İkimiz” sayı:1696-1 s.175 (Şiir)
- (491) “Sağanak” sayı:1696-11 s.176 (Şiir)
- (492) “Nikap” sayı:1697-12 s.178 (Şiir)
- (493) “Aşk Ormanında Anadolu Akşamı” sayı: 1697-12 s.187 (Şir)
- (494) “Köy Hasreti” sayı:1697-12 s. 192(Şiir)
- (495) “Mevsimler”sayı:1698-13 s.202 (Şiir)
- (496) “Bursa’da Akşam” sayı: 1698-13 s. 207 (Şiir)
- (497) “Onlara / İlk Buse / Örgüler /Sobamı Yakarken” sayı: 1699-14 s. 223
- (498) “Bahçıvan ve Ben” sayı: 1702-17 s. 262 (Şiir)
- (499) “Gölgeler İçinde” sayı: 1702-17 s.266 (Şiir)
- (500) “ Ormanda” sayı:1703-18 s.281 (Şiir)
- (501) “Bahar Sabahı /Kuyu” sayı: 1706-21 s.328 (Şiir)
- (502) “Karagöz” sayı: 1706-21 s. 332 (Şiir)
- (503) “835 Satır” sayı:1708-23 s. 354 (Tenkit)
- (504) “Fikirlerde İnkılap /Edebi Mücadele Arifesindeyiz” sayı:1710-25 s. 396 (Sanat Dünyasına Bakış Açısını Anlattığı Yazı)
- (505) “Shekespeare ve Hüseyin Suat Bey” sayı: 1711 –26 s.408 (Hüseyin Suat’ın Shekespeare’nin Eserlerine Hücumu ve Gördüğü Tepkiyle Alakalı Haber Makale)
- (506) “Deliler Hekimi” sayı:1691-6 s.94 (Gezi-Hikâye)
- (507)“Deliler Hekimi” sayı:1692-7 s.106-110 (Gezi-Hikâye)
- (508)“Deliler Hekimi” sayı:1693-8 s.123 (Gezi-Hikâye)

[ÖRİK] Nahit Sırrı (509)“İmparatoriçe Büyük Katerina” sayı:1665-191 s.138 (Büyük Petro’nun ölümünden sonra Rus imparatoriçesi olan Katerina’nın tarihi şeceresi ve yaptıklarını anlatan yazı)

(510)“İmparatoriçe Büyük Katerina” sayı:1669-195 s.202 .

(511) “Shakespeare’i Okur Gibi” sayı: 1699-14 s. 218 (Romanya Kralı I.karol’un Hatıratından)

(512) “Halit Fahri Bey’in Şiirleri” sayı: 1702-17 s. 263 (Halit Fahri’nin Paravan Adlı şiir Kitabının Tenkidi)

(513) “Benim Sabahlarım” sayı: 1702-17 s. 266 (Mensure)

(514) “Tenkit hakkında Umumi Düşünceler” sayı: 1703-18 s. 274 (Yazarın Türkiye’de Tenkit ve Münekkitler Hakkındaki Düşünceleri)

(515) “Gurabahane-i Laklakan’ ve Bize Göre’yi Okurken” sayı: 1705-20 s.311/316 (Ahmet Haşim’in Bu İki Eserinin Tenkidi)

(516)“Deliler Hekimi” sayı:1691-6 s.94 (Gezi-Hikâye)

(517)“Deliler Hkimi” sayı:1692-7 s.106-110 (Gezi-Hikâye)

(518)“Deliler Hekimi” sayı:1693-8 s.123 (Gezi-Hikâye)

Rahmi (519)“Türkü” sayı:1701-16 s.255 (Şiir)

[RAN] Nâzım Hikmet (520)“Salkım Söğüt” sayı:1708-23 s.368 (Şiir)

(521)“Süvariler” sayı:1662-188 s.86 (Şiir)

(522)“İtiraf” sayı:1670-196 s.219 (Şiir)

[SABA] Ziya Osman (523)“Renbrandt” sayı:1666-192 s.157 (Biyografi)

(524)“Kedi” sayı:1682-208 s.415-418 (Hikâye)

(525)“Kaldırımlar” sayı:1687-2 s.27-30 (Edebi Tenkit)

(526) “Çılgılık” sayı: 1691 – 6 s.91 (Ada Negri’den tercüme edilmiş ölmüş bir sevgiliye yazılmış mense)

Sabahattin Ali (527)“Kurbağanın Seranadı” sayı:1672-198 s.242 (Şiir)

Sabih İzzet (528)“Orman Yolu” sayı:1681-207 s.408 (Şiir)

(529)“Malçı” sayı:1690-5 s.74 (Çarlık Rusyasının yıkılmasından sonra istiklalini kazanan Türklerin farklı bayrak kullanmasının yanlışlığı üzerine yazılmış bir makale)

(530)“Yolda Terk Edilen Bir Aşk” sayı:1693-8 s.122 (Şiir)

(531)“Pandor Kutusu” sayı:1693-8 s.127 (Din üzerine yazılmış bir makale)

(532)“Edebiyatımızda Balıkçılık” sayı:1694-9 s.141 (Hamamizade İhsan Bey’in yazmış olduğu “Hamsiname” adlı eserin tenkidi)

(533)“Neşideler” sayı:1695-10 s.164 (Mense)

(534)“Türk Matbaacılığı Hakkında Kıymetli Bir Eser” sayı:16797-12 s.186 (Selim Nüzhet [Gerçek]Bey’in yazdığı “Türk Matbaacılığı” adlı eserinin tahlil ve tenkidi)

- (535)"Alman Devlet Bankası Reisi Doktor Schaet" sayı:1697-12 s.188 (Türk İktisadi ve bankacılık üstüne makale)
- (536)"Bir Mektup" sayı:1697-12 s.191 (Sevgiliye yazılmış edebi bir mektup)
- (537)"Büyük Türkçü" sayı:1698-13 s.198 (Mehmet Emin Yurdakul'un "Mustafa Kemal" adlı şiir kitabının tahlili)
- (538)"Azerilik ve Üç Renkli Bayrak Meselesi" sayı:1698-13 s.202 (Yazarın Azerilerin başka bayrak kullanmalarıyla ilgili düşünceleri)
- (539)"Heykeldeki Gözler" sayı:1698-13 s.203 (Şiir)
- (540)"İstemiyorum" sayı:1699-14 s.201 (Mensure)
- (541)"Variyetlerde Ahenk" sayı:1699-14 s.224 (Variyete'nin sanat dünyasındaki yeri üstüne makale)
- (542)"Milliyet Prensipleri" sayı:1700-15 s.234 (Din ve Milliyetçilik üzerine, Türk Ocağı'nın bizde uyandırdığı millet şuuru üzerine makale)
- (543)"Uzun Uzun Şarklar" sayı:1700-15 s.235 (Şiir)
- (544)"Trenleri Aktarmasız Derinlerden Geçirmek" sayı:1700-15 s.237 (Feribotların icadıyla ilgili makale)
- (545)"İnkıraz ve Rıfkı Melûl B." Sayı:1701-16 s.250 (Rıfkı Melûl'ün "İnkıraz" adlı kitabının tahlili)

Salih İzzet (546)"Açlık" sayı:1686-1 s.13 (Şiir)

Salih Zeki (547)"Vazo, Tablo ve Mezar" sayı:1664-190 s.128 (Şiir)

(548)"Tılsım" sayı:1665-191 s.144 (Şiir)

[SİYAVUŞGİL] Sabri Esat (549)"Tok Sözlü Kâriye" sayı:1657-183 s.12 (Muammer Lûtfi'nin Yedi Meşale'yi tenkidi üzerine yazılmış bir cevap)

(550)"Kalbim" sayı:1660-186 s.51 (Şiir)

(551)"Satılık Nişan Yüzüğü" sayı:1662-188 s.87 (Şiir)

(552)"Akşam" sayı:1672-198 s.254 (Şiir)

(553)"Şehrin Çalgıcıları" sayı:1676-202 s.327 (Şiir)

(554)"Deniz Tutulması" sayı:1690-5 s.71 (Şiir)

Suut Kemalettin bkz. YETKİN, Suut Kemal

Süleyman Eşref (555)"Milli Mefkûre" sayı:1711-26 s.408 (Şiir)

Ş. (556)"Sularda" sayı:1674-200 s.282 (Şiir)

Şahap Nafiz (557)"Kalbim" sayı:1673-199 s.259 (Şiir)

(558)"Yaz Yağmuru" sayı:1675-201 s.306 (Şiir)

Şükrü Sevinç (559)"İki Düşman" sayı:1660-186 s.62 (Hikaye)

(560)"İki Kadın" sayı:1675-201 s.309 (Hikaye)

(561)"İki Kadın" sayı:1676-202 s.326 (Hikaye)

Tahsin Halil (562)"Beklenen Yolcuya" sayı:1692-7 s.99 (Şiir)

(563)"Beklenen Güzel" sayı:1699-14 s.219 (Şiir)

(564)"Bir Sabah ve Bir Akşam" sayı:1708-23 s.358 (Şiir)

(565)"Saadet Kefeni" sayı:1709-24 s.384 (Şiir)

[TARHAN], **Abdülhak Hamit (566)**"Abdülhak Hamit Bey'in Mektubu" sayı:1669-195 s.199 (Abdülhak Hamit'in Servet-i Fünun'a gönderdiği mektup)

Tayyar Fethi (567)"İşhane" sayı:1658-184 s.32 (Şiir)

(568)"Ben Bir Günah İşledim" sayı:1664-190 s.119 (Şiir)

(569)"İhtiras" sayı:1665-191 s.134 (Şiir)

(570)"Gitme Dur" sayı:1666-192 s.160 (Şiir)

(571)"Bu Günah ve Mesuliyet Kimin" sayı:1668-194 s.191 (Edebi Tenkit)

(572)"Bostan Korkuluğu" sayı:1670-196 s.219 (Şiir)

(573)"Ceza" sayı:1674-200 s.285 (Şiir)

(574)"Dağ Adamları" sayı:1679-205 s.364 (Şiir)

(575)"Bursa Mektupları" sayı:1680-206 s.390 (Mektup)

(576)"Anadolu İntibaları:Bursa Mektupları" sayı:1683-209 s.433 (Mektup)

(577)"Akşamdan Sonra" sayı:1683-209 s.438 (Şiir)

(578)"Bugünkü Edebiyat" sayı:1688-3 s.39-42 (Yedi Meşale ile ilgili makale)

- [TEZ], **İlhami Bekir** (579) "Azap" sayı:1657-183 s.16 (Şiir)
(580)"Metres" sayı:1668-194 s.188 (Şiir)
(581)"Gece Odamda " sayı:1680-206 s.379
(582)"Gece Lambam ve Saat" sayı:1687-2 s.32 (Şiir)
(583)"Yalnız" sayı:1690-5 s.75 (Şiir)
(584)" Bakış" sayı:1690-5 s.77 (Şiir)
(585)"Ölüm Şiirleri" sayı:1701-16 s.252 (Şiir)
(586)"Gözlerin Şehveti" sayı:1703-18 s.285 (Şiir)
(587)"Arzu" sayı:1707-22 s.342 (Şiir)

- [TOKGÖZ] **Ahmet İhsan:** (588) "Köy Postası" sayı:1657- 183 s. 2 (Türkiye ve Avrupadaki iktisadi hayat mukayesesi yapılarak eksiklerimiz belirtilmiş.)
(589) "Besim Ömer Paşa'ya" sayı: 1658- 184 s. 23 (Yaş Gününü Kutlamak İçin Yazılmış Bir Mektup)
(590) "Tütünden Tütenler" sayı: 1659-185 s. 34 (Sistemsiz Tarımın Çiftçiye Verdiği Maddi Zarar Anlatılıyor.)
(591) "Köy Postası" sayı: 1660-186 s. 50 (Türk Halkının Kahve Düşkünlüğü ve Tembelliği Ele Alınmış Ayrıca Vergi Toplamadaki Aksaklıklar Anlatılmış.)
(592) "Köy Postası" sayı: 1661-187 s. 66 (Ahmet İhsan'ın Köy Halkına Duyduğu Güven)
(593) "Türkiye – İtalya Bîtarafılık ve Adem-i Tecavüz Muahedesi" sayı: 1663-189 s. 98 (Türkiye ve İtalya Arasında Yapılan Bir Anlaşmanın Aktarılması)
(594) "Mayko Ayşe" sayı: 1665-191 s. 130 (Yazarın Mayko Ayşe Adındaki Bakıcısıyla Yaşadıkları)
(595) "Vagner İle Mozar[t] Haftaları" sayı: 1666-192 s. 146 (Münih'te Düzenlenen Vagner ve Mozart Haftaları Hakkında Bilgi)
(596) "Köy Postası" sayı: 1667-193 s. 162 (Değirmendere'ye Telgraf Gelişinin Sevinci ve Köy Halkının Çevresine Karşı Duyarsızlığı)
(597) "Köy Postası" sayı: 1668-194 s. 178 (Yazarın İlkel Bir Değirmeni İşleten Yaşlı Mustafa Dayı İle Konuşması ve Nasıl Daha Çok Verimli Çalışacağı İle İlgili Düşümcelerini Anlattığı Yazı)

- (598) “ Hafta Postası” sayı: 1669-195 s. 194 (İstanbul’da Düzenlene Matbuat Kongresiyle İlgili Yazı)
- (599) “Köy Postası” sayı: 1670-196 s. 210 (Hereke- İzmit Arasındaki Yangında Kül Olan Ağaçların Yazarda Uyandırdığı Üzüntü ve Kocakarı Tedbirlerinin Hâlâ Kullanılmasının Yanlılığı Anlatılmış)
- (600) “İstanbul Postası” sayı: 1671-197 s. 226 (Arap Harfleriyle Latin Harfleri Karşılaştırılmış)
- (601) “İstanbul Postası” sayı: 1672-198 s.242 (Latin Harflerinin Yazarda Uyandırdığı Sevinç Anlatılıyor)
- (602) “İstanbul Postası” sayı: 1673-199 s.258 (Yeni Harflerin Kabulü Dolayısıyla Mustafa Kemal Atatürk Tarafından Dolmabahçe Sarayında Verilen Davette Olanlar Anlatılıyor.)
- (603) “ Matbuat Hatıralarım I” sayı: 1674-200 s. 274 (Vaniköy’deki Yazlık Anıları İle İlk Gördüğü Matbaayı Anlatıyor.)
- (604) “ Türkiye İş Bankası” sayı: 1675-201 s. 290
- (605) “Köy Postası” sayı: 1676- 202 s. 314
- (606) Değirmendere Postasından Bir Parça” sayı: 1676-202 s. 328 (Yazarın Başından Geçen Bir Anı Anlatılmış)
- (607) “Köy Postası” sayı: 1677-203 s. 344
- (608) “Köy Postası” sayı: 1677-204 s. 346
- (609) “Matbuat Hatıralarım II” sayı: 1678-204 s. 346(Abdülaziz’in Tahttan İnip Sultan Murat’ın Tahta Çıkışının Yazar Üzerindeki Etkisi Anlatılıyor.)
- (610) “ Bir Hatıra” sayı:1680-206 s. 378
- (611) “İstanbul Postası” sayı: 1680-206 s.378
- (612) “Matbuat Hatıralarım III” sayı: 1681-207 s. 394 (Yazarın Şam Askeri Rüştüyesindeki Vali Mithat Paşayla olan Bir Anısı)
- (613) “Matbuat Hatıralarım IV” sayı: 1683-209 s. 440 Yazar Mülkiye Hjatıralarını Anlatıyor.)
- (614) “Matbuat Hatıralarım V” sayı: 1685-211 s. 459
- (615) “Artık Gözüm Arkada Kalmaz” sayı: 1686-1 s. 3 (Deginin Latin Harfleriyle Çıkmasının Ahmer İhsan Üzerinde Uyandırdığı Sevinç)
- (616) “Yeni Viyana” sayı: 1686-1 s. 5 (Yazarın Viyana’ya taptığı Seyahat Anlatılıyor.)

- (617) “Matbuat Hatıralarım VI” sayı: 1686-1 s. 10-14 (Yazarın Matbuat Hayatındaki Hatıraları Anlatılmış)
- (618) “Saatte 70 Kilometre” sayı: 1687-2 s. 18-22
- (619) “Türk İnkılabını Alkışlarken” sayı: 1690-5 s. 66 (Cenevre’de Düzenlenen Bir Konferansta Türk İnkılabının Avrupa’da Uyandırdığı Hayranlık ve Takdir Anlatılmış)
- (620) “Avrupa’da Sigaralarımız Neden Satılmıyor?” satı: 1692-7 s. 98(Avrupa’da Türk Sigarasının Pazar Bulamaması ve Berlin’de Şöhret Kazanan Kenan Adlı Bir Ressamdan Bahsedilmiş.)
- (621) “Biz ve Cenubi Amerika” sayı: 1693-8 s. 114 (Uruguay İle Türkiye Cumhuriyeti Arasında İmzalanan Dostluk Anlaşması Esnasında Geçen Olaylar Anlatılmış)
- (622) “Harf Seferberliğimiz” sayı: 1694-9 s. 130 (Yazarın Harf İnkılabıyla İlgili Roma’da Verdiği Konferans Anlatılmış)
- (623) “Misafirimiz Emden Gitti” sayı: 1697-12 s. 179 (Almanların I. Dünya Savaşından Sonra Yaptığı İlk Savaş Gemisinin İstanbul’u Ziyaretiyle İlgili Yazısı)
- (624) “Bir Balo Hatırası” sayı: 1699-14 s. 211 (Gazetecilerin Balosu Anlatılmış)
- (625) “Matbuat Hatıraları” sayı: 1700-15 s. 226 (Yazarın Yaptığı İlk Tercüme “Vagabond” Romanının Yazarı Uyardığı Sevinç, Ahmet Mithat’la Tanışması Anlatılmış)
- (626) “ (Yazarın Servet- i Fünun’dan Önce Çıkardığı “Umran” Degisi, Yeftiş Sorunun, Nihayet Jurnalci Selahi’nin Verdiği Raporla Derginin Kapanması)
- (627) “Matbuat Hatıraları” sayı:1705-20 s. 306 (Ahmet Mithat İle Kurduğu Ortak Matbaa)
- (628) “Viyana İtfaiyesinde Ne Gördüm?” sayı: 1705-21 s. 310 (Viyana İtfaiyesinin Yazarı Uyardığı Etki)
- (629) “Matbuat Hatıraları” sayı:1706-21 s. 322 (Servet-i Fünun’un Doğuşu, Resimli Dergi Çıkarmanın Zorluğu ve Yazarın Avrupa’ya Yaptığı İlk Seyahat Anlatılıyor)
- (630) “Matbuat Hatıraları” sayı:1707-22 s. 338 (Servet-i Fünun’un Resimli Dergi Alanında Yaptığı Yenilikler)
- (631) “İktisadi Bir Düşünüş” sayı: 1709-24 s. 370 (Yazarın Piyango İdaresi İçin Yazdığı Yazı)
- (632) “ Boğaziçliler ve Şirket-i Hayriye” sayı: 1710-25 s. 388 (Şirket-i Hayriyenin Kuruluşu)

(633) “ Her Türlü Millete Mensup Havadis Adamları Arasında Bir Gece” sayı: 1711-26 s.404 (İstanbul’da Avrupalı Yazarların da Katıldığı Bir Toplantı Anlatılıyor)

Turhan (634) “Hünerli Şair Tagor’dan Parçalar” sayı:1676-202 (Şiirler tercüme)

Vecihi Nedim (635)“Gurbet ve Şair” sayı:1665-191 s.144 (Şiir)

Yahya Saim (636)“Bekleyiş” sayı:1681-207 s.399

Yedi Meşale Üyeleri (637) “Zaruri Bir Cevap” sayı:1669-195 s.202 (Yedi Meşalecilerin Yazdığı Bir Cevap)

Yeni Şiir Meraklısı Bir Genç (638)“Bir Nazire” sayı:1670-23 s.355 (Şiir)

Y.Y. (Bk. Y. Yakup)

Y. Yakup (639) “Viyana’da Muazzam Bir Musiki İhtifali Siyaseti” sayı:1670-196 s.216

(640) “Havuz” sayı:1681-207 s.406 (Hikaye)

(641) “Horozumun Aşkı” sayı:1684-210 s.452 (Hikaye)

[YETKİN] Suut Kemaletin:(642) “Roman Hakkında” sayı:1677-203 s.334 (Edebi Makale)

[ZAIMOĞLU] Ziya İlhan (643) “Ye’s” sayı:1663-189 s.112 (Şiir)

(644) “Büyülü Nameler” sayı:1665-191 s.144 (Şiir)

(645) “Kahpe” sayı:1666-192 s.160 (Şiir)

b-Konularına Göre:

1-Afganistan	: 333, 339, 365,406
2-Afrika	: 213, 231,254
3-Almanya	: 292, 322, 337, 348
4-Amerika	: 407, 408
5-Anadolu	: 129, 217, 234, 235, 248, 249, 250,251, 252
6-Anlaşma	: 372, 373, 374, 377, 378, 379,390, 391,398, 400, 401, 402
7-Antropoloji	: 206, 207, 208, 209, 210
8-Askerlik	:350, 351, 354
9-Aşk	: 96
10-Avrupa	: 86, 147, 151, 159, 202, 214, 215, 219, 220, 221, 223, 224, 233, 258, 259, 283, 339,343,344,403, 404, 501,
11-Azerî	: 317, 319
12-Bankacılık	: 390,
13-Boğaziçi	: 415
14-Cemiyet	: 88, 134, 136, 222, 226, 227, 329, 371, 383, 396, 397, 400, 401, 402
15-Din	: 147, 148, 171
16-Diyarbakır	: 178
17-Edebiyat	: 90, 101, 121, 129, 131, 140, 144, 149, 163, 164, 166
18-Edebiyat (Edebiyatçılar)	: 175, 177, 182, 183, 184
19-Edebiyat-ı Cedide	: 90, 113, 120, 126, 144, 153, 300
20-Eğitim	: 2 81, 294, 303, 305, 372, 387, 388, 405,409, 500
21-Ekonomi	: 274, 275, 286, 323,369, 386, 387, 397, 420
22-Fecr-i Ati	: 102
23-Felsefe	: 134, 147
24-Fransız Muharrirleri	: 173, 174
25-Gazete (Gazetecilik)	: 267,290,291, 297, 302
26-Halep	: 237, 238

27-Hudeyde	: 263, 264, 265, 266
28-İletişim	: 282
29-İnkılâp	: 279, 294, 295,296, 297, 299, 313
30-İstanbul	: 92, 115, 216, 299
31-İtfaiye	: 262
32-Kadın ve Musiki	: 180
33-Kahvehane	: 274
34-Konferans	: 419, 422
35-Kongre	: 228, 229,230
36-Köy Hayatı	: 267,278, 282, 283, 286, 303, 307,
37-Küba	: 338, 341
38-Matbaa(cılık)	: 151,289, 290, 300,312, 327, 337
39-Matbuat	: 393
40-Memleket(çilik)	: 130, 131
41-Merasim	: 99, 417, 418, 500, 501
42-Mısır	: 237, 238
43-Millilik	: 93, 144, 156
44-Milliyet	: 320
45-Moskova	: 172, 202
46-Mustafa Kemal	: 120, 297,299,312, 313, 314, 336
47-Münekkit	: 103, 113, 119, 140, 141, 156
48-Nüfus	: 323
49-Operet	: 194, 195, 196, 197, 199, 375, 388
50-Otomobil	: 243
51-Ödemiş	: 309
52-Sağlık	: 292, 293, 307, 313, 395
53-Sanat	: 167
54-Sanatkâr	: 92, 97, 110, 120, 121, 136, 142, 163, 164,185, 186, 187,188, 189, 191
55-Seyahat	: 200, 201, 202, 231,252, 253, 255, 256, 257,260, 261, 364, 376, 412
56-Sinemacılık	: 416

57-Siyaset	: 363, 366, 367, 368, 369
58-Spor	: 352, 353
59-Sürgün	:179, 180, 181
60-Şehircilik	: 385, 386, 391, 413
61-Şiir	: 96, 121, 153
62-Şimendifer	: 236, 241, 242
63-Tamirat	: 268, 273
64-Tarım	: 271
65-Tarih	: 192
66-Tayin ve Nakil	: 360, 385,
67-Tenkrit	: 86, 87, 96, 102, 111, 117, 118, 119, 121,126,140, 156, 157, 159, 160,165
a-Şiir	: 96, 97, 102, 103, 113, 153, 153, 163
b- Tahkiyeli Eser	: 134, 135,136, 138, 160, 169, 170
68-Tetkik	: 218, 244, 245, 246, 247, 259
69-Tıp	: 205, 225
70-Türkçülük	: 92, 93, 99, 100, 122, 129, 151, 320
71-Ulaşım	: 211, 212, 269, 307, 325, 359, 361, 362, 370, 375, 383, 384, 389, 394
72-Vezin	: 114, 153
73-Viyana	: 277, 284
74-Yangın	: 292
75-Yedi Meşale	: 90, 115, 116, 117, 126, 127, 144
76-Zeybekler	: 311

II. BÖLÜM

**EDEBİYATLA İLGİLİ METİNLER
VE
TENKİT YAZILARI**

TOK SÖZLÜ KÂRIYE MAZUR GÖRÜN SİZİ DİNLEYEMEYİZ;

Bu memleketin garip bir talihi vardır. Sanki sihirli bir el, durmadan dinlemeden ceplerde dolaşır; hüvviyet cüzdanlarında tahrifat yapar .Mesela doktor musunuz? Romatizmalı ihtiyar hastalarınıza dert anlatacaksınız;sinirli küçük hanımlara mahrem tavsiyelerde bulunacaksınız;ev hanımı müşterilerinize tahayyül ettikleri hastalığın en keskin bir ilacı olmak üzere “bikarbonat ve dusavd” vereceksiniz .Velhasıl işleriniz yolundadır .Fakat bir sabah uyanıyorsunuz;bir de bakıyorsunuz ki hüvviyet cüzdanınızın “sanat ve mesleği” hanesindeki “tabiplik”kaydı silinmiş; yerine “tiyatro muharrirliği”etiketi yapıştırılmış!

Aradan çok geçmez ;muzip el, hüvviyet cüzdanınızdaki mahut hanenin izahatı tabakları havaya atıp tutan bir hokkabaz maharetiyle değiştirir durur. Artık siz de sırasıyla; doktor, tiyatro muharriri, bankacı, şair, atlet,münekkid ilh...olursunuz.

İşte memleketimizin asırlardan beri yerinde saymasına sebep ,bu müzmin hastalığın romatizmadan daha muzic ve sürekli ağrılarıdır .Tarihi karıştıralım ,üzerinden sıra sıra asırlar geçmeyen, oldukça taze bir devirde Anadolu sahillerimizde yatan donanmamızı Rusların yakmasına fena halde kızan reisü'l küttâb efendinin Venedik seferine çıktığını görürüz. Sebep ,Rusya donanmasının Venedik'ten ... hükümet matbuasını müsaade ettiği.

Reisü'l küttâb efendinin ,muahedeler akd etmesine rağmen coğrafi malumatı bu merkezdedir. Tarihin örümcek ağları ile örülmüş dehlizlerinde dolaşmaya ne lüzum var? Biraz etrafımıza bakalım .İçimizde tepeler vardır ki bunların yanında “fenn-i izhar” mütehassısları ,kimyager , tabip, ictimaiyatçı ilh...Ali Rıza Beyler çok silik ,çok cüce birer şahsiyet halinde kalır. Bunlar tam manasıyla ,daha doğrusu eski Yunanistan'da ifade ettiği mana ile birer”feylesof”derler .Nasıl – Kitab-ı Mukaddese'nin tarifatına göre –bütün insanların ceddü'l- âlâsı Adem aleyhisselam ise ,ulum ve fününun menbası da bu efendilerimizdir. En küçük bir damlası bile zavallı Avrupa alimlerinin saçlarını ağartan bütün bilgi nehirleri

,sanki bu mübarek vücutların bir temmuz sıcağı esnasında alan terlerinden hasıl olmuştur.

Sözleri, nâs-ı katidir; ayet gibidir;değiştirilemez ; hilafı dermeyân olunamaz. Yarım asır,her yirmi dört saatinin yarısından fazlasını kütüphanelerde, tetkik mahallerinde yalnız tarihin kurûn-ı evveli kısmından Yunanistan'a ait şubesine dahil bulunan Yunan “mitoloji”sini tettebbu ile geçirmiş ak saçlı bir Avrupalı, belki bilgisinden daha az emindir. Bunlar öyle adamlardır ki , kulakları tıkalı, bir ayakkabı fabrikasının duvar ilanlarında gördüğüm gibi bacaklarını yana açmış, bir elini megafon gibi ağzına götürmüş,Çar Ektar cihana metod ve ilim haykırırlar. Bunlar, yol göstermek için köşe başlarına konan mahûd el işaretlerine benzerler. İlla burası..... Başka?.... Başka yol yok !...

Biz de bu efendilere sorsak, desek ki:

Komisyoncuların bile imtihandan geçirildiği arabacıardan ehliyet vesikası sorulduğu bu asırda , değil rüştünüzü, tevellüdünüzü bile ispattan aciz olduğunuz bir sahada ne hakla şaklabanlık yapıyorsunuz?

Bu vakıa mıdır? Evet.

İşte bugün,iktisat fakültesi mezunu bir efendi, çok iyi bilmesi lazım geldiği “iş bölümü” nazariyesini hatırlamadan kalkıyor yedi yüreğin heyecanından örülmüş mısraları, nadir böceklere meraklı acemi bir koleksiyoncu titizliğiyle kolunu budunu kopartarak karikatürize ediyor ve ortaya tenkit namına yığın yığın ucubeler çıkarıyor.

Bu, işte bu, memleketimizin çok uzun süren romatizmasına ait bir sızıdır. Filhakika bugün bir iktisatçının şiir ve sanat telakkisini öğrenmek fantezi kabilinden hoş bir şeydir. Tabii ki Civan Ahmet Bey'in fizik nazariyelerinden haberdar olmak gibi.

Nitekim herhangi bir aşçıya sorunuz. Size, ideal şiirin, lüfer balığının sureti-
tatbiki hakkında yazılması icap ettiğini söyler. Siz de buna gülersiniz.

Büyük dâhi Edison , “Edgar Poe” nun şiirlerini tenkide kalkışsaydı, bu
uykuda iken yürüyüp gezmesine benzerdi ki alakadarlarla karilerde hem hayret,
hem de merhamet hislerini uyandırır.

İşte, birkaç aydan beri edebiyatımızda boş yere gürültü yapan bizim eski
ahbap tok sözlü kâri bazı faydalı adaptasyonlar yapacağı yerde, tutuyor pek genç
diye hitap ettiği edebiyat müntesiplerine emeklemesini bile beceremeyeceği bir
sahada üstatlık gösteriyor.

Zavallı tenkit...Avrupalı münekkitler –işittiğime göre- herhangi bir eseri
tenkit etmek istediler mi ,evvela o eserin gizli güzelliklerini göstermeye çalışırlar;
lae'ttayin her kârinin keşfedemeyeceği incelikleri meydana koyduktan sonra
kendi fikirlerini ortaya sürerler. Bu tarzda tenkit yapan zevatın edebiyat
münekkitliğini meslek ittihaz etmiş olduklarını söylemeyi zaid görüyorum.
Halbuki bizde ise, her yeni eser bazı muhterem münekkitlerin istihza vesile gibi
telakki edilir. Kavga eder gibi bir lisanla hiçbir estetik kaidesine sığmayan, boş
fiçılara benzeyen takırtılı fikirler sıralanır. Çünkü münekkit, ancak bu şekilde
hareket etmekle nazar-ı dikkati celb edecek ve meşhur olacaktır. Tıpkı tarihin eski
zamanlarında meşhur olmak gayesiyle bir kiliseyi yakmaya teşebbüs eden adam
gibi...

İşte tok sözlü iktisatçımız da, kitabı açarken et doğrayan bir kasap gibi
kollarını sıvamıştır. Şiirlerini mısra mısra alıyor;”Kral Markus’un kafa tasından
fişkiran mihenklere vuruyor; nihayet; nihayet memnun olmuyor.

Ne yapsın o genç şairler,bilmem kaçınıcı “enternational”in fikirlerini terennüm etmek istemiyorlarsa? Neylesin o biçareler ki, bir kelimenin altına upuzun bir cümle yazılmasını ve “avanak”, “bana bak” kafiyelerini kullanmasını beceremiyorlarsa?

Yalnız, pek genç olduklarını istidlalen keşif buyurdıkları edebiyat aşıkları, şairlerin cemiyet denizi içinde birer damla su olduğunu hatırlıyorlar, ne kadar aykırı düşünseler nihayet cemiyetin tabii hudutları dahilinde kalacaklarını biliyorlar. Bunun içindir ki, belki aynı ateşle yanan bağırar bulunur mülahazasıyla kendilerine mâl ettikleri ıstırapı, neşeyi –bu ıstırap ve neşe benim olduğu kadar senindir, ötekinindir- terennüm ediyorlar.

Eğer sadece avcının işaret ettiği yere koşmasını bilen tazılara benzemiyorlarsa kabahat kendilerinde değildir. Nihayet genç şairler el çabukluğuyla aldatılan zavallı tramvay amelelerine benzemez. Onların vicdani şuurları harici tesirlerin nüfuz edemeyeceği kadar metindir.

Son söz olmak üzere “Hayat” gibi memleketin en metin esaslarına istinad eden bir mecmuasında nasıl yer bulduğuna alen-taaccüp etmekte olduğumuz bu tok sözlü Marksist efendiye, şairlerin kendi satılmayan heyecanlarından başka bir gelirleri olmadığını hatırlatır, edebiyatın sırtına da kızıl gömlek giydirmek isteyenlere,düşünen dimağlarımızın kolayca kanmayacağını ilave ederiz.

Sabri Esad [SİYAVUŞGİL]

No: 1657 - 183

s. 12

EDEBİ MUSAHABE ÂMÂLAR KÖYÜNDE MUM TACİRİYİZ

Ben, Türk edebiyatını muzlim ve karanlık bir mağaraya benzetirim; içinde mahuf bir boşluk var ve ağzı ne kadar karanlık Ya Rabbi, ne kadar karanlık...Fakat bu karanlıkta –derin uçurumlar gibi –baş döndüren bir cazibe de var. Biz, bağırılmak için dudağımızı ısırдық; başkaları bağırılmak için, dilini koparmıştı ve ben –bu ne kadar gariptir- kurtulup feraha ermedense bu vahşi zevki tercih ediyorum...

Onu, bazen aynaya bakan siyahi bir kadına benzettiğin için: -Sevgili, demek istiyorum, sevgili !... –Yüzünde hangi tılsım var ki açmıyorsun?Vücudun o kadar namahrem mi ki böyle saklıyorsun? At şunları artık, bu siyah tülleri at da biraz ferahlayalım ve senden bu merteye çekinmeyelim...

Ötekiler engini okşuyordu, biz yüzünü görmek istiyoruz. O sebepten ki, kendimizden evvelkilere: “Yaptığımız doğru değildi”dedik ve sadece bunu dedik, başka bir şey yapmadık ki...Söylediğimiz iki cümleyi ne tuhaf tefsir ettiler. Hatta kendi kendimize “Acaba bunu söyledik miydi? ” diye taaccüp bile ettik... Başkalarını baltalamak bizim nemize gerek. Biz, kendimizden evvelkilere –Bir şey yapmadılar değil de – yaptıkları şey hatalı idi, dedik!

“Çoban Çeşmesi “ nin sevgili şairi: [Edebiyat-ı Cedide'nin, daha sonra Milli Edebiyatçıların bu memlekette bir şey yaptıklarına en büyük delil, bizce, yine bu yedi gencin yazıları olacaktır.]dedi...

Eğer, başkalarını bizim eserlerimiz yüksek gösterecekse, bu, yerdeki adamın tavandaki aynaya bakarak kendini yüksek görmesine benzer...Edebiyat-ı Cedide'ye medyun olan biz değil, bizden evvelki nesildir. Ve bizim kendimizden evvelki nesle, yalnız bir borcumuz olsa gerek. Türk kâri zümresine alıştırmak istediğimiz bu yeni çığırını hiç kimseye medyun olmayız doğrusu...

Aramızda yarım saat bulunmak ne kadar samimi çalıştığımızı anlamak için kâfidir."Yedi Meşale" bu sa'yın ilk mahsulü idi...

Dikkat ediyorum, edebiyatta bir mevki alanlar bizi daima takdir etti:Faruk Nafiz,Ahmet Hâşim, Halit Fahri, beyler gibi...Fakat bir şey elde edemeyenler – Acısını mı çıkarmak istediler nedir?-hemen hücumla başladı:

Tok sözlü Mehmet Halit Bey ve şürekası gibi...

Bizim eserimiz beygir değil ki bayâ kalanlar üstüne binip de yükselmek istiyor...

Ben, muarızları, gittikçe hızlanan bileği taşlarına benzetirim.

Onlar döndükçe bizim kılıcımız bileniyor...

Edebiyat kervansarayının bu ânüd kapıcılarına:"Neden böyle ayak diretiyorsunuz? Bunun sebebi nedir?" desek acaba hangi cevabı verirler?..

Eğer yine öyle beş, on mısra ayırıp göz boyamaya kalkarsalar vay zavallılara. Ben herhangi bir şiir kitabında –kastettikten sonra –ona benzer ne kadar mısra bulurum. Halbuki her şiirin hususi bir akışı vardır ki biz onu bu akış esnasında tetkik etmeye mecburuz. Yoksa, içinden bir bardak kadar olarak değil... Bir cenazeden bahsederken

Yer mi yel, yer üstünde sürünüp duran beni

mısrası tek başına elbette güzel değil ve elbette bir şey ifade etmez fakat:

Yer mi yel, yer üstünde sürünüp duran beni

Omuzda götürdüler...Omuzda götürdüler...

Beyti, zannederim, bir şey ifade ediyor!..Münekkit bu beyti olduğu gibi tetkik etmeye mecburdur. Böyle yapmazsa yapılan şey tenkit olmaz...

Mehmet Halit Bey'e diyecek sözüm yoktur. Çünkü ben, bu zatın kabiliyetine emin değilim. Daha geçen sene Fikret'in sanatkarlığını inkar eden bu münekkide(!) şiir beğendirebilmek için ya Mehmet Memih veya İsmail Hamî Beyler gibi yazmalısınız. Çünkü biraz yüksek yazdınız mıydı anlayamaz... Sonra genç olmak bir nâkisa mıdır ki münekkide –Bu pek gençtir – falan diye istihzaya kalkıyorlar.

Ben öyle zannediyorum ki Shiller “Haydutlar” ı yirmi yaşında yazmıştı. Ve Shaterton intihar ettiği zaman daha on sekiz yaşındaydı...

Hem efendim niye o kadar telaşa düşüyorlar?.. Bakın biz hiç telaş ediyor muyuz?..

Mehmet Hamî Bey beğenmiyor diye yas tutacak değiliz ya... Biz, zaten amalar köyünde mum taciriyiz.

Alem istediği kadar hücum etsin; gençler mütevazi ve çetin çalışıyor. Elimizdeki ışığı her gün biraz daha yükseğe kaldırmaktan başka hiçbir gayenin müptelası değiliz...

Halit Fahri Bey yaptığımız şeyin milli olmadığını söylüyordu. Yedi Meş'aleden bahseden makalede:

[Okudukları Garip şairlerinin eserlerini, mahalli renklerle, süslemeden, ilk tesirlerle yazıyorlar.

Bilhassa “Bar Dansözü” , “Soytarı” , “ Venedik” gibi şiirler. Nihayet Türk edebiyatı için ecnebi unsurlardır.] dedi...

Venedik'ten bahsederken, mahalli renklerle süsleyeceğim diye, Bayezit havuzunu mu tasvir edeyim?...Ben, Venedik'i Türk gözüyle görebiliyor muyum? İş orada...

Piyer Loti İstanbul'dan bahsedince Fransız edebiyatı ne kaybetti ve biz ne kazandık?...Ben Venedik'ten bahsedersen başkaları ne kazanır ve biz ne kaybederiz?...

“Ayşe, Fatma edebiyatı” ne kadar milli ise –Şu milli tasvirini bana bir türlü anlatamadılar – “Bar Dansözü” ile “Venedik” şiiri de o kadar millidir.

Hem kimin ne söylemeye hakkı var?İstenilen sahayı kaç kişi hazırlamış ki biz üstünde işleyelim?.. Koca Hamid'in otuz şu kadar eseri içinde kaçını “şu da bizim muhitimizden alınmıştır” diye gösterebilirsiniz?... Tespit ettiği kahramanlardan kaçının ismi Türk ismidir?... “Finten” in eşhasını okuduğum zaman , tercüme zannıyla , “Abdülhak Hamid” adının üzerinde “mütercim” kelimesini aramıştım.

Gösterin Haliç kenarında öldürülen bir Türk kahramanı ki “Othello”nun “Desdemona” sı yerine onun ismini yazayım da Venedik'e mukabil Haliç' ten bahsedeceğim. Gösterin bir yerli temel taşı ki üstüne bina çıkalım!.. Gösterin, haydi gösterin!.. Başkalarının kusuru neden bize yükleniyor?.. Bırakın, herkes beğendiği gibi yazsın... Bununla demek istiyorum ki, biz, mahalli mevzuları ihmal edeceğiz... Hayır... Balık ne kadar dışarı baksa, yine, kavanozun içindedir...

Gençler kudretinin fevkinde çalışıyor...Taktir edilince fazla gurur duymadıkları gibi yapılan tarizlerde de nevmid olmadılar...Elimizdeki ışık yüzümüzü ağartmak için kâfidir...Gençler kudretinin fevkinde çalışıyor.

İstanbul 1928

Cevdet KUDRET[SOLOK]

No: 1662-188

S:88

DAHİNİN HUZURUNDA

Maçka Palas merdivenlerini çıkarken mabede giren bir zahidin duyduğu bütün muzıl ve müphem hislerin belleğimde çalkalandığını duyuyordum. Beni yarım asırdan fazla bir edebiyat tarihini dolduran büyük bir varlığın huzuruna yaklaştıran dakikalar, ruhumda gittikçe ihtizazları artan yüksek ve derin mevceler hasıl edecek bir iktidara haizdi. Zamana hakim olan dimağların esrarını anlar gibi oluyordum. Kapıda nasıl karşılandığımı, içeri nasıl girdiğimi hatırlamıyorum. Yalnız ileride, karşımda mücessem bir sanat abidesinin canlı ve munis bir nazarla bana baktığını gördüm. Zarif bir hareketle kıymetli bir el uzandı. Şimdiye kadar bir çok muhterem eller öpmüştüm. Dudaklarımdan bütün ruhuma taşan bir heyecan ancak bu dakikada –hadsî bir şekilde –dehaya aşına kıldı.

Mektepte bana tarih okutmuşlardı. Binlerce büyüklerin ve büyüklüklerin muhassalası olan bu alimi kavrayamamıştım. Şimdi onu :tarihi, carlı bir heyette karşımda buluyorum. Muazzam bir sanat tarihi büyük Hamid'in omuzlarında dinlendiği halde orada en ufak bir yorgunluk eseri bile hissedilmiyordu. O omuzlar sanatkarın gençliğinde olduğu gibi, hala mağrur ve muntazam yükseliyor. Evet mağrur dedim: Asil bir başı taşıdığı için !.. Evet yükseliyor diyorum: Çünkü kehkeşanlara uzanan bir hâsiyenin altında başka bir hareket tasvir edilemez. Allah'ım! Ulvi bir başa, harikalar yaratan bir dimağı taşıyacak böyle yüksek bir alın koyarken, sehhar güzelliği ve ahengi muhafaza etmek için ancak senin ibdakar kudretin lazımdır.

Vakur ve manidar uzanan kaşların üzerinde derinleşen ve yükselen hatlar, zamanın daimi hücumları karşısında bir sanat muamması gibi sıralanmış. Her savlete karşı bütün simayı muhafaza eden kıymetli bir tılsım:O ilahi yüzde 70 senelik kasırgalara mukavemet etmiş bir huzur-u asudeni var. Alında o asil kırışıklıklar, ben eminim ki bir deha çelengi halinde, ta gençliğinden biri devam edip, gidiyor. Daha yukarıda ince, muntazam, koyu kestane saçlar ve nihayet çehreyi aşağıya doğru çevreleyen güzelce tanzim edilmiş kar gibi beyaz bir sakal.

İşte ibdakar bir beynin muhteşem muhafazası. Oda nasıldı; bilmiyorum. Duvarlarda ne vardı? Görmüyordum. Bütün hislerimi gözlerimde toplama, ırkımın bu en büyük edebi harikasını bütün heybeti ile hafızama ve hatırıma naksetmek istiyordum. Muhit, benim için o kadar gayri tabiiyetlerle meşbuymuştu ki asabımın bu kadar gerginliğe nasıl tahammül ettiğini anlayamıyorum. Maziye karışan üstatların hayatını okuduğumuz zaman bunlar bize muhayyel birer varlık gibi gelir, işte onlardan biri ve en büyükleri...İşte ben, naçiz bir insan!...Onun karşısındaydım. O bir hayal değil,hayalden daha büyük bir hakikat!...

Konuşuyor,hatıralarını sihir-kâr bir üslupla anlatıyor. O da kelimeler kullanıyor...Fakat hangi tılsımlı zülal içerisinde yıkanmış kelimeler?...Bilmem...

Tevazusu, büyüklüğü nispetinde derin!Ben bir hiçim diyor:Bu hiç kelimesini bir dahinin ağzından işittim. Bu ne ulvi kelimeydi. Hiç fakat her şey...O kıymetli dakikaların bana ifşa ettiği bir hakikat var ki onu bu aziz yurdun en uzak köşelerine kadar mesut bir müjde olarak armağan edeceğim.

O ulviyet dolu simada daha birçok seneleri dinlendirebilecek bir huzur ve hayat gördüm. Ben eminim ki ihtiyar tarihin karşısında yükselen bu baş, yirmi sene sonra yine gençlerin, önünde eğildiklerini görecek... Büyük Hamid!...Ne yazık ki seni dünyaya tanıtamadık. Fakat sen. Her vakit tarihin malısın. Hayır...Seni dünyadan kıskanırız...Daha ileri gideceğim :

Seni tarihten kıskanırız. Sen bütün ulviyet ve azametle Türksün ve Türk kalacaksın.

Moda – 8 Haziran 1928

Kazım SEVİNÇ [ALTINÇAĞI]

NO: 1664 -190

s. 115

EDEBİ TENKİT:

KERVAN

Çubukçuzade Mehmet SITKI [AKOZAN]

Kervan şairini daha ziyade “İskeçeli Sıtkı Bey” ismiyle tanıyoruz. Edebiyat fakültesi baş katiplik dairesinde şen ve nükteli sözleriyle tanınmış olan Sıtkı Bey Dergâh'ta diğer mecmualarda neşrettiği şiirlerini bir araya toplayarak edebi bir kervan yaptı. Memleketimizin sanat çölünde böyle iddiasız yürüyen bir bedii yolcusunun şiirlerini tetkik için çok genç kaldığımı bilirim. Fakat bu, hiç alaka göstermemek için bir sebep teşkil etmeyeceği için şu birkaç satırı yazıyorum:

Şair gece, yıldızlı bir sema altında ıssız kırlarda, dolaşıyor. Birçok çiçekli bahçelerden, ormanlardan, geçtikten sonra yolu bir çöle tesadüf ediyor: Yamaçta güzel bir kız. Bu yabancı seyyaha soruyor: “Kimsin, burada ne arıyorsun? Burası aşkın (Satur) başıdır. İleriye geçemezsin. Artık dönmen lazım. Bir an içinde, bu güzel kız, kaybolurken ilerde, “gecelerden uzaklaşan bir kervan” meydana çıkıyor. İşte kitaba isim veren şiir. İçerisinde, çok ince hislere, tabiatın iyi sezilen esrarına tesadüf ediyoruz:

Fenerim yolda keheşanlardı
Rehberim – belki hep çobanlardı.

mısraları güzel.

Çölde kaybettim aşkımın hızını
Gördüm ağlar yamaçta köy kızını

diyen kıymetli şair ıssız ve susuz çöllerde, bin türlü ıstırap ve yoksulluk içerisinde dolaşan seyyah kalbinin nasıl her dakika boşaldığını ne güzel ifade ediyor.

Yalnız ötede beride imalelere tesadüf ediyoruz. Bunlar aruzun güzel Türkçe'mize getirdiği yadigarlardır.

Duyduğum efsaneler şüpheme olmaz cevap
Ruhuma her mevize vermededir ıstırap...

beyti imaleden sarf-ı nazar edersek şairin şüphesini çok güzel anlatıyor.

Aziz şairi birçok yerlerde bedbin ve müteallim görüyoruz. Bugünkü gençliğin elemi terennüm eden marazi yazılarına yaptığım hücumu bu şiirlere teşmil edemeyeceğim. Sıtkı Bey istibdat zamanı, ilk meşrutiyet ve cihan harbi devrelerinin acılarını tatmış, ve bu şiirler o elemlere birer mâkes teşkil etmiştir. Zaten bunların eskiliklerini tariflerden anlıyoruz. Daha yeni yazılarda nevmidi ve bedbinliğe rast gelmiyoruz.

Elem, duyulduğu zaman güzel ifade edilir. “Hayat tahammül edilmez bir yükür.” Fikrini :

Hayat insanlığın omzunda inler
Gıdası her zaman matem ve kandır.

Tarzında ifade edilmek için bir şair ruhuna malik olmak lazımdır. Nüktegu Sıtkı Beye bazen şiirlerinde de tesadüf edebiliyoruz:

Yine mağrur ve şensin, gamı yendin mi gönül
Yoksa koynundaki cüzdana güvendin mi gönül
Çıkıyor şimdi sesin nazır – ı maliye gibi
Devletin nakti gibi ah döktün mü gönül.

“Köye yetişmeden gece oldu” cümlesi iki mısra halinde güzel bir şekle girmiş.

Koştı akşamlar evinden, yürüdüm sessizce
Benden evvel köye varmıştı harareti gece.

Evlatlarına ve evine çok düşkün olan şair kitabında onlara bir sayfa ayırmaktan kendini alamamış:

Alemde şevk –ı zevk bana kafi çocuklarım.
Akşam olunca gönlünü okşar güzel karım
Sehhar bakışlı oğluma kehvaredir dizim.

parçalarıyla kalbindeki baba şefkatini gizleyemiyor.

Zaten eski tarzda yazılmış olan şiirlerin nihayetinde birkaç parça güzel gazel de var: Herkese karşı mürtefit şair.

Kimseyi alemde incitmek değilken maksadım:
İltifatımdan cihan rencide değildir galiba.

Dedikten sonra

Nûr için ,irşat için irfan ve istimdat için
Öptüğüm alemde hep kendi elimdir bâdema

diye kendine dönme mecburiyetinde kalıyor. İşte güzel bir şarkısı daha:

Onu kehkeşana sordum, dedi nûr –ı nâr içindedir.
Yaş uzar gönül kocalmaz:elem ihtiyar içindedir.
Ne leyâl nar içindedir, ne hayal yâr içindedir.
Ben o bülbülüm ki her dem. Ötüşüm bahar içindedir.

Her tarafında çok güzel parçalar bulunan mecmua – i eş'arın kusurlarına gelince:Yukarıda da söylediğim gibi –imalelere çok yer verilmesi ve bazı

mısralarda (her, hep) gibi kelimelerin (h) harflerinin okunmasına mani olacak, mevkilerde kullanılmasıdır. Zaten aruz vezni bizim ana lisanımız için yabancıdır. Çok güzel bir çocuğu yabancıların elbiseleriyle süslemek istersen onu acayip bir şeikle sokmuş oluruz.

Sıtkı Bey ilhamını dünün, hatta evvelki günün dar çerçevesi içerisine hapsedmiş. Şiiri ve edebiyatı hakkıyla anlayan aruz şairimizden hece vezniyle yazılmış şiirler bekliyoruz. Bununla beraber güzellik için eskilik, yenilik tasavvur edilemez. “Kervan”ın güzel parçaları da bizim için bir zevk menbaidir

Moda 30.06. 1928

Kazım SEVİNÇ [ALTINÇAĞ]

No:1664 -190

s. 119

ŞAİR – İ ÂZAMIN ŞEREF VERDİĞİ BİR MERASİM GÜNÜ

Üsküdar Amerikan Kız Lisesi'nin diploma merasimi yaklaşıyordu. Bütün bir sene zarfında son sınıflar kızlarının büyük bir iştiaqları vardı: Türkiye'nin büyük dahi şairini görmek ... Bana kaç defalar sormuşlardı: Bu mümkün müdür? Bu onlar için öyle kıymetli bir emeldi ki... Bir iki sene içerisinde edebiyat derslerinde hayatını öğrenerek, anlayabilecekleri bir şekilde kendilerine okunan ve izah edilen eserlerinden büyük bir zevk hassası alarak, tanıyıp hürmet ettikleri bu büyük adamı görmek, o muhterem simanın tenneffüs ettiği hava içerisinde bulunmak... Bu aziz bir istekleriydi kendilerine Eşber'i kaç defa okumuştum. İçlerinden bir kısmı, Ermeni ve Rum kızları idi. Eserin kıymetini düşürmeyi göze alarak bir çok yerlerini Türkçe kelimelerle izah ederek anlatmışım. Çocukları Horas'ı okumuşlardı. Onun tesiri ile yazılan Eşber'i mevzu , mana ve ifade itibariyle ondan yüksek bulmuşlardı. İngiliz ve Fransız edebiyatına vakıf olan bu talebe üzerinde bizim büyük şairimizin tesiri o kadar fazlaydı ki... Hikâye ve romancılarımızdan da Ömer Seyfettin'i ve bilhassa Reşat Nuri'yi seviyorlardı.

Büyük Hâmid'i rahatsız etmeden tanıyabilmek: Bu benim için çok müşkil bir şeydi. Nihayet, diploma gününden birkaç gün evvel bize en büyük bir lütfu gösterdiler. Mektep müdiresinin "Çay ve Merasim" davetini lütfen kabul ettiler. Bu kendileri için bir yoğunluk ve bir fedakârlıktı... Fakat yüksek dahimizin füturu, nezaketi o kadar büyüktü ki... Artık genç kızlardaki sevince nihayet yoktu. Tarih kitaplarında okuyup hayran oldukları büyüklerden birisini, edebiyatın en centilmen dahisini göreceklerdi. Bu, onlar için az şeref miydi? Nihayet beklenen gün geldi. Büyük Hamid yanlarında Kontes Soranzo olduğu halde mektebi teşrif etti. Bütün bakışlar ona çevrilmiş, bütün kalpler heyecanla çarpıyordu. Bu yürüyen ve yaşayan tarih, ne sehhar ve asil bir heyet-i arz ediyordu.

Çayda Amerikan sefiri mistir Grow ile konuşuyorlardı. Dudaklarından dökülen temiz bir Fransızca dinleyenler üzerinde nasıl ahenkli bir tesir yapıyordu. İngilizce'yi , bir İngiliz şivesi ile konuşuyorlar , her hareketleri ile büyük bir tevazu gösteriyorlardı.

Yüksek şahsiyetleri anlatabilmek , kelimelere müyesser olmamış bir mazhariyettir . En kuvvetli kalemler bile , bütün kudretlerine rağmen , buna hakkıyla muvaffak olamamıştır. Büyüğü iyice anlayabilmek için onun her halde görmek lazımdır. Hamid’i bir defa görmek , o derin gözlere bir kere bakmak , nasıl engin bir ruh karşısında bulunduğunu idrak etmek için kafidir : Niyagara tarif edilemez . Onu bilmek isteyenler , o azamet ve güzellik karşısında birkaç mesti dakikası geçirmelidir .

Şair-i âzamdan bahsederken Kontes “ Soranzo ” müşrik ihtimamını unutmamak lazımdır . Kontes ‘ in ağzında , Türkçe ne ahenk dar ve tatlı bir telaffuza nail oluyor . Zaten çok tatlı bir güzelliğe malik olan temiz Türkçemizin Kontes , hazretlerinin lisanında ezeli bir aşınaya tesadüf etmesi , hayret ile taktirle karşılanacak bir şeydir. Kendilerinin hareketlerindeki zarafet ve itinaı da ayrıca işaret etmekten kendimi alamıyorum.

Merasim başlamış ve İstiklal Marşı’nın ulvi dalgaları arasında ayağa kalkmıştık. Çok kıymetli misafirimiz Hamid’imize en önde ortada bir koltuk tahsis edilmişti. Gazi Marşı’ndan sonra matmazel Tanık ve Sör Vares Türkçe ve Fransızca iki etüt kıraat edildi. Birincisi ev kadını mevzup üzerinde olup son sınıftan bir ermeni matmazeli tarafından temiz bir Türkçe ile okundu , ikincisi teganni hakkında iyi tertip edilmiş Fransızca bir eser idi. Mevzuum Hamid olduğu için diğer bir nutuklardan bahsetmeyeceğim. Nihayet sıra , on birinci sınıftan bu sene mezun olan , Semiha Hayri hanıma gelmişti . Bu çalışkan ve ziya talebemiz Şair-i âzam hakkında yapmış olduğu tetkiki İngilizce olarak okuyacaktı . Temiz bir İngilizce lehçesi ile okunan bu güzel etüt hüzzarın üzerinde büyük bir tesir yapıyordu . Zaten herkes Hamid in mevcudiyetinden haberdardı . Ecnebi ve gayr-i müslim muhit bilhassa fazla bir alaka gösteriyordu . Fatma Hanımla ve Makbes den bahsedilirken büyük üstadın gözlerinden iki damla yaş aktı . Asi bir simanın üzerinde beyaz bir mendilin dolaştığını gördüm. Makber , bütün derinlik ve azametiyle gözümün önüne geldi.

Artık merasim bitmişti. Herkes Hamid'in etrafına toplanıyordu. Beyazlar giymiş kızların arasında , zarif , siyah elbisesi ve yüksek, büyük simasıyla Hamid'i temasa etmek ne bulunmaz bir zevkti. Kızlar birer birer geliyor, o muhallet eserleri yazan eli öpüyorlardı. Oh !!. ne kadar acizmişim ki bu ulvi manzarayı, binde bir kıymette tasvir edemiyorum.

Şimdi Hamid veda ediyordu. Ondan ayrılmak istemeyen, onu seven gözleri bir endişe kaplamıştı. Hamid gidiyordu: Bütün müştak nazarları da arkasından çekerek Hamid gidiyor, bu faniler arasından, bütün büyüklükleri içine sığdırabilen mütâala ve fikir odasına çekiliyordu.

Moda

Kazım SEVİNÇ [ALTINÇAĞ]

No:1665 - 191

s.131

EDEBİ TENKİT:

YANARDAĞ

Muharriri: Yusuf Ziya

Türk edebiyatının divan tarzından kurtulduğunu müjdeleyen Hamid'in erişilmez dehası, iftihar ve gurura ne kadar hak kazanmışsa Fecr –i Âti'nin aksak adımlarını bağlayan sanatkarlara da bir şükran borcumuz vardır. Edebiyat –ı Cedide'nin açtığı sayfa en son inkişafını temin etmişti. Bugün bile boşlukları dolmak bilmeyen geniş feza sahipleri, Fikret, Cenap ve arkadaşları denizin rengini bilmeyen edebiyatımıza sanatı tanıttı. Hücumlara boş fikirlerle mukabele etmediler, cevaplarını eserlerindeki kudret ve kuvvete gizlediler. Onlardan sonra bir teşşekkül...Adına Fecr –i Âti diyorlar:

Manende –i makiyan garra -yek beyza ve sadhezar binlerce dava

“Galib Dede”

(Mağrur tavuklar gibi bir yumurta ve yüz bin iddia) ile ortaya atıldılar. Edebiyatımız bir şey kazanmadı, Edebiyat –ı Cedide'yi kaybetti. İşte bunları tereddide doğru giden yollarından alıkoyanlar var, tenkidine özendiğim eserin sahibi o kahramanlardan biridir.

Fecr – i Âti'nin beyannamesindeki imzalar herkesin gözünü korkuttu. Onlara karşı çıkanlar ki – şüphesiz kemiyyet itibariyle rakiplerinin öşürü nispetinde bile değildiler – hece vezninde ilk evvel pürüzsüz muvaffakiyet kazananlardır: Halit Fahri, Yusuf Ziya, Faruk Nafiz, Orhan Seyfi: İşte bugün edebiyat tarihimizin son sayfasını işgal eden bu simalar yarınki edebiyatın bir müjdecisi idi. Bir unvan tevciye etmek lüzumu varsa “Milli Edebiyatçılar” da Hamid'in zengin sanatlarını, Fikret, Cenap ve arkadaşlarının geniş mevzularını aramayınız, fikir ve hayalden ziyade üslupta bir orjinalite bulursunuz. İşte “Yanardağ”son numunesi. İsmi işitenler buna yaklaşmaktan korkmasınlar. Çünkü artık sönmüş yalnız küllerini eşmeye gelmez:

Güvenirsen kendine, bir parçacık eş; çıkar!

Bu küllerin altından kıpkızıl ateş çıkar.

Evet bugünün Yanardağından dünkü edebiyat kahramanını okumak... Yusuf Ziya'yı diğer arkadaşlarıyla mukayese etmek istemiyorum, çünkü hepsinde ayrı birer edebi şahsiyet temayüz ediyor. Ancak şu kadar söyleyeyim ki: şair yalnız şiirini yazmakla kalırsa vazifesini yapmış olmuyor. Şairde temyiz ve intihap kudretinin bulunmaması kendisi için en mühim bir noksanıdır. İşte “ Yanardağ” daki şiirleri okurken bunun misalini bulursunuz. Güzel mevzuların içinde uzatma (itnab) lar , onların arasında nefiseler... Başka bir cepheden aynı fikri ifade eden eski edebiyat münekkitlerinden biri büyük bir şairin eserleri için – hatırımda kaldığına göre – (otlu ve dikenli bir yerde ara sıra tesadüf edilen çiçekler bulunur) diyordu. Aynı teşbihi tekrar etmekle muhterem şairi gücendirir miyim bilmem?

Vakıa:

Gözümün nuru güzel, ömrümün varı güzel

gibi sık sık geçen aladelikler üstada mizahçılıktan miras kalsa gerek. Mevzularını teksif etseydi bu doksan dört sayfalık eser dokuza inerdi.

Ah o manalı bakış, ah o hummalı gözler

Kırpiklerin içinden ta ruhuma akardı,

İçin için yanardı için için bakardı

Pîç manzumesinde:

Yanaklar henüz açmış ilk bahar gülü gibi

tarzında teşbihleri tekrar etmeseydi,

Yıllardır, hayatımda bir büyük heyecan yok,

İşte şiirlerimin hiçbirisinde can yok

diyen şair küçük bir fedakarlık neticesinde canı nefh edebilirdi.

“Seyyah” şiiri güzel bir görüş. Yalnız her şiirinde sezilen hastalık bunda da bariz... mariz şiirlerin mertçeleri vardır. Bunlar biraz ihtiyarca. “Hatıralar” bana Fikret’in “Hücce – i şairi”ni hatırlattı. Geçenlerde yine Yusuf Ziya Bey’in bir makalesindeki fikrayı tekrar edeyim: Genç şair; üstat şaire şiirlerini okurken ihtiyar ara sıra şapkasını çıkarırmış. Sebebini soran gence :

- Bazı aşinalara tesadüf ediyorum! Cevabını vermiş.

Kendimi -haşa - üstat mevkisinde gördüğüm için değil, Fikret’i çok sevdiğim için hürmetle okudum. Nitekim Frengistan’dan gelen bazı mevzuları, mesela “Davet”i de aynı tazim hissiyle karşıladım. Yalnız Yahya Kemal’in “Akıncı”sı varken (Akından Akına) ya ne lüzum vardı bilmem?

Bir yaz günü geçtik Tuna’dan kabilelerle

Yahya KEMAL

Geçtik Tuna kıyısından üç yüz akıncı

Yusuf ZİYA

Vebali boyunlarına, hangisi sonra yazdıysa pek benzetmişler. “Ozan” güzel bir efsane... Mitolojik mevzularda ibda aranırsa bu manzume emsalinden alınmışa benziyor. Mamafih bugünün gençleri üzerinde oldukça mühim bir tesir vücuda getiren üstadı tebrik ederim.

Muammer LÜTFİ [BAHŞİ]

No: 1665 - 191

s.135

TENKİT

YANARDAĞ

-YUSUF ZİYA BEYİN ŞİİRLERİ-

Servet-i Fünûn'un geçen haftaki nüshasında Muammer Lütfi Bey, şair Yusuf Ziya'nın son defa intişar eden Yanardağ ismindeki şiir mecmuasını tenkit ediyordu.

Bu tenkit her nedense bana tek cepheli göründü: Şairin sanatında behemehal zayıf olan cihazları araştırmak arzusu... Muammer Lütfi Bey'in tenkit kalemi tıpkı bir operatör neşterine benziyor ve bu neşter yalnız hasta, yaralı, sakıt uzuvlar üzerinde dolaşıyor, keşişiyor, biçiyor ve bu ameliyattan sora bütün vücudun birden bire hareketten mahrum kaldığını, öldüğünü görüyorsunuz. Çünkü, operatör yahut müfesser, münekkit, meşarih – herhangi kelimeyi isterseniz onu kullanınız – bu ameliyatı esasen vücudu kurtarmak gayesiyle yapmamıştır. İhtimal bu gayeye tamamıyla menfi bir heves onun eline bu neşteri vermiştir.

Yusuf Ziya hiç şüphesiz öyle heyecanı kitabına verdiği isim kadar alevler püsküren bir şair değildir. Şiirlerinde Yahya Kemal'in son devir edebiyatımıza en kuvvetli telkinlerinden biri olan kafiyecilik fazlasıyla hakimdir. Mevzuları her nedense insana pek o kadar derin duyulmuş, derin düşünülmemiş hissini vermez. Mısralarının ahenginde bazen eski bir ahengi hatırlatacak akisler bulunabilir. Hatta iddia edilebilir ki bu şiirlerde fikir daha işlek, kalp daha az çarpıntılıdır. Çok kere kelimeleri kendi ahengine uydurmak isteyen ve neticede iki zengin kafiyeyi çarpıştırmak bu oyundan muzaffer çıkan Yusuf Ziya'nın şiirlerini okurken bazen kendi kendime, onun eski ve samimi arkadaşı ben bile sorarım:

-Acaba bizim şairin ahenk kutusunda daha ne oyuncaklar var?

Evet, Yusuf Ziya için mısralar bir oyuncak muhafazası, kafiyeler birer sihirli, çingiraklı bebek gibidir. O, her muhafazayı açışta bu bebeklerden birinin

çingiraklarını sallar, onları yan yana ve renk renk dizer ve karşısında kendisi de memnuniyetle ellerini çırpar. Bu, onun hakkıdır.

Fakat bu ahenkçi ve kafiyeci Yusuf Ziya'nın lisana o kadar temiz ve tabiri caizse selistir ki yalnız bu cephesi, asırlarca köy türküleri ve tekke ilahileri haricinde binde bir şehrili şairin sazına ilham râşeleri sindiren hece vezninin yenileşmek, asrileşmek cereyanına bir kuvvet vermiştir denebilir.

Evet, Yusuf Ziya bugünkü hece vezninin ilk defa hatta Faruk Nafiz'den ve benim gibi diğer arkadaşlarımdan daha evvel bu vezni muvaffakiyetle kullanan bir genç şairdir. Vâkıa artık yirmi yaşında değildir. İlk aklar onun da saçlarının tellerinde belirmiştir, hayat onun da heyecanını maddî ve ameli yollarda bırakıyor, bunlar bir hakikattir. Ancak acaba hangimiz senelerin ve hayat buhranının bu hain ve insafsız darbesinden muaf kalmışızdır?

Şimdi Yusuf Ziya'nın Yanardağ'ında bilhassa birkaç manzumesine kayd ve işaret etmek isterim. Bunları yazan şair, sanki o renk ve kafiye düşükünü sanatkâr değildir. Bu, daha ince ve içli bir ruhtur ve işte Binnaz şairinin bence en yüksek heyecanları da bu ruhun bu nadir enislerinde gizlidir. Mesela "Bir Yaz Günü" şiirinin şu son mısralarını okuyalım:

Yol uzun, günler uzun
Dolaştım, mahzun mahzun
Ağladım yana yana...

Derdim öyle büyük ki
Hayat öyle bir yük ki,
Kimsesi olmayana!

sevgiden, şefkatten uzak yaşamının, gurbet acıları içinde inlemenin bilmem ki bundan daha sade, fakat ta kalbe işleyen bir ifadesi var mıdır? Sonra şu şiirin de tamamını kaydedelim:

GİDEN GELMEZ

İşittim ki, benim için ağlıyormuşsun,
Hala adım düşmüyormuş dudaklarımdan
Geçenlerde bir yolcudan beni sormuşsun
Metruk, ıssız bir manastır gibi imiş odan!

Çamlıklarda, tek başına geziyormuşsun,
Göz yaşların anıyormuş eski günleri...
Ümidini siyah ufuklarda yormuşsun,
Sanmışsın ki, giden günler gelecek geri!

Artık ela gözlerinin altı çürümüş,
Bahçedeki kuşlar gibi susmuş kahkahan...
Kalbini bir dul mevsimin hüznü bürümüş.

Akşamları, son yolcular geçerken kırdan
Nazarların, dalıyormuş, yıllardan beri
Bir seyyahın bekleniyor gibi haberi!

Afedersiniz, Muammer Lütfi Bey arkadaşım, artık neşterinizi kınına koyabilirsiniz. Yukarıdaki şiiri yazan sanatkâr herhalde bir şairdir, hem ince bir şairdir. Yanardağ'ın sayfeleri içinde vakıa birçok manzum sözler de vardır, fakat bunların içinde böyle bir iki manzumenin bile bulunması bu fakir edebiyat için hayli bir kıymet demektir. Kitabın içindeki “Hayal”, “Evim”, “Gurbet Yolcuları”, “Türk’ün İstanbul’u”, “İki Hançer”, “Ozan” sernameli şiirleri bilhassa tekrar okuyunuz ve eğer tamamıyla bi-taraf görünmek isterseniz hükmünüzü ancak ondan sonra veriniz.

Yedi Meşale kitabının gülünç mukaddimesinde yedi düvele ilan-harp eden gibi evvelki nesilleri inkar ile ortaya atılan gençlerin içine Muammer Lütfi Bey’in

elan aynı role devam etmesi bilmem ki ne dereceye kadar doğrudur. Hepsinin ayrı ayrı yükselmesini en samimi suretle arzu eden bir ağabeyleri olduğum halde onların Muammer Lütfi Bey de dahil bir hareketini beğenmeyenler arasında ben de vardım ve sanıyordu ki bu kavgacı ve iddiacı cepheyi bırakarak bu yeni yetişen gençler badema daha vakur, daha samimi ve hakgû olacaklar. Yazık ki Muammer Lütfi Bey'in makalesi beni yeniden meyus etti. Gençler, her şeyden evvel maziyi büsbütün inkar etmekle değil, bilakis o mazinin güzel eserlerine karşı besleyecekleri hürmet hisleriyle kendilerini sevdirmelidirler. Bahusus ki o beğenmiyor gibi göründükleri dünün edebiyatına ve sanatkârlarına elan çok şey borçludurlar. Hem bu hususta uzun söze ne hacet. Ellerindeki Rübâb kendilerinden evvelkilerinin işleyip sesini, ahengini akort ettikleri sazdan başka nedir? Acaba kendileri hece veznine bugün onlardan fazla hangi sesi koya bilsinler? Mevzuları bir tarafa bırakıyorum, çünkü mevzu nihayet edebiyatın her nevinde fikri ve hisleri ifade edecek bir vasitadan başka bir şey değildir. Esas lisandır. O lisanın da köhne asırların ahenginden uzaklaştırarak, temizleyen sadeleştiren ancak Yusuf Ziya ve arkadaşlarının mensup olduğu nesildir. Aksini iddia etmek bugünkü gençler için marazi bir halete, bir zaafa delalet eden ki bundan da kendileri çok bir şey kazanmazlar. Yanardağ hakkındaki makalemi, Yedi Meşalenin yedi istidadında artık pek göze çarpmaya başlayan bu hatayı işaret etmekle hitama erdiriyorum. İleride icap ederse bu bahse tekrar gelebiliriz. Evvelki iddialar daha makul, hükümler daha samimi ve bitaraf bir istikamet alsın. Gençlik öyle görüyorum ki henüz hakiki sanat kadar hakiki tenkidi de öğrenmeye fazlasıyla muhtaçtır.

17 TEMMUZ 1928

Halit FAHRİ [OZANSOY]

Yukarıdaki makalemi yazıp bitirdikten sonra matbaada Muammer Lütfi Bey'in bu nüshada intişar edecek olan "Edebiyatımız Hakkında" sernameli yeni makalesini okudum. Ağzım hayretten açık kaldı. Bizim genç şair geçen haftaki Yanardağ tenkidinde Yusuf Ziya'ya baltayı sallarken acaba dünkü hece vezninin

şahsiyetlerinden birisini zedelemek istediğinin farkında değil miydi? Ya düne hürmetleri vardı, yahut yoktu. O halde o perhiz ne o bu lahana turşusu nedir? Gençlerin bu düşünce perişanlığı karşısında bilmem ki insan ağlamalı mı, gülmeli mi?

Garip tesadüf: Benim bu makalem galiba gittikçe hokkabaz kutusuna dönecek! Ortaya haşıyeden haşıye çıkacak, çıkıyor. Son dakikada “İkdam”ın bugünkü nüshasını masamın üzerine fırlattılar. Yusuf Ziya Bey’in “At Sineği” sernameli fazla şedit bir yazısı yalnız hücum etmek istediği zanlı değil, hiç lüzumu olmaksızın bizim mecmuayı da kastediyor. Aziz arkadaşşıma yalnız şunu anlatmak isterim ki “satıcısı alıcısı meçhul” dediği Servet-i Fünûn’un dünkü Yedi Meşale gençleri bugün kendisinin çıkardığı “Meşale” mecmuasının da muharrirleridir. Servet-i Fünûn’un satıcısı, alıcısı olduğu şu kadar belli ki Yusuf Ziya Bey de ancak Servet-i Fünûn’daki yazılarından bir sene sonra bu gençleri kendisine celp edebilmiştir. Bugünkü Servet-i Fünûn için bu da şerefle kaydedilecek bir hadisedir.

H[alit] F[ahri] [OZANSOY]

No:1666-192

s. 147

31/10/2014
103 KURUMSAL KÜTÜPHANE
103 KURUMSAL KÜTÜPHANE

EDEBİ MUSAHABE

EDEBİYATIMIZ HAKKINDA

-Şair-i âzâmın 29 Mayıs tarihli “Vakit” gazetesindeki açık mektubu münasebetiyle –

Ben, demiş “ay” ı bir leğen suda görüyorum.

Diğeri cevap vermiş:

- Ensende çıban mı var ? Başını kaldır da semada “ Ay” ın aslını gör.

Şimdi sanat sahasında da muhaverenin aynen tekrar edilmesi lazım.Bu günlerde “Finten”i tercüme zanneden bir lise talebesinden tutunuz da gazete okumadığını iddia eden Celal Nuri Bey’e varıncaya kadar edipler, şairler, muharrirler.

-Bizde sanat var mı yok mu? Yahut var mıydı, yok muydu? Suallerinin cevaplarını hazırlamak için iyice enerji sarf ediyorlar. Bir kısmı dünü göremiyor. Diğeri kısmı dünü de bugünü de inkar ediyor. Bir şeyin varlığı vaka ile ölçülür. Tarihin meçhul devirlerinden bugüne kadar imtidad eden pür mazi var, bu maziyi süsleyen muhalled eserleri inkar etmek bir parça nankörlük ve insafsızlık olmaz mı?

Son zamanlarda muazzam şöretlerin bir kalem iğnesiyle yıkılacağını tahayyül edenler çoğaldı. Eğer bir şöretin tutunması diğeri birisinin yıkılmasına bağlı ise halef de selefın akıbetine maruz kalacaktır. Bir de eski bir sanatın mevcudiyetini anlamak için evvela mazinin edebiyatını güzellik miyarına vurmak icap ediyor. Güzellik objektif ve subjektif telakkilere göre muayyen bir devirde yaptığı tesir, verdiği heyecanla ölçülür.

Mesela Fuzûlî’nin yarattığı Kerbela diyarı şimdiye kadar izlerini hissettiriyor:

Menem ki kabile sağlar u kurban-ı gamem

Misafir-i sahra-yı mihnet ü elemem

diyen bu dertli şair, hislerinin şarka mahsus bir incelikle hepimizi sürüklüyor:

Dost bî-pervâ felek bî- rahm, devran bî-sükûn
Dert çok hem dert yok, düşman kavi tâli zebûn,
Fuzûlî'yi muhitinin ve devrinin heyecanıyla beraber aramalıdır.

Fuzûlî'yi:

Sürmeden gözler kara, eller kanadan lâle rengi

mısralarındaki güzellik telakkisi penceresinden görmelidir. Bugünün zevkiyle Fuzûlî'de güzellik bulmak isteyenler yanıhıyorlar. Fransız klasiklerinin hisleriyle Fuzûlî'yi mukayese edenler Fransız güzeliyle Türk güzeli Fransız aşkıyla Türk aşkını karşılaştırmak sevdasına düşmüşlerdir. Her şey gül halinde sevilir, aşk da böyle değil mi? Sevgilinizin yalnız gözünü, burnunu ağzını ayrı ayrı “Emprasyon”larla mütalaa ederseniz aşkın mersiyesini yazmış olursunuz. Fuzûlî de ayrı ayrı değil, divanıyla, Leyla ve Mecnunu ile, Hadikatü'l sevdasıyla, yanık muhitiyle, dertli heyecanıyla lisan ve şivesiyle mütalaa etmelidir. İşte o vakit sevilir, sanatı görülür ve sezilir. Yeni bir mazi hakkında da aynı bakışı imtidad ettirelim. Hamid'i Fransız klasik devrinin Sheakespeare'in kopyacısı telakki edenler eminim ki Hamid'i en az okuyanlardır. Şair dünyada söylenmemiş fikir , hayal bulmak için uğraşmaz. Sanat , garip hayal müsabakasına girişmekten ibaret bulunsaydı “Zola”nın bütün şöhretiyle beraber çöktüğünü görürdük. Beyne'l -milel güzellik enmuzeceğini gösteren şair de mümtaz bir şahsiyet aramalıdır. Hamid'in hususiyetlerini eserlerinin “Gül”ünde bulursunuz. Hamid “ Finten “ile İngiliz hodgamlığını anlattıysa “Eşber”ile tarihin bir sayfasını yarattıysa “Tanık”ve “İbn-i Musa” sıyla İslam kahramanlığını tebcil ettiyse Hindin efsane diyarını da “Duhter-i Hindû” sunda canlandırılmış kendi elemlerini ve ıstıraplarını “Makber”ine gizlemiştir.

Hamid'in kırkı geçen eserlerini yıkmak ve bundan mütevellit zelzeleyi bütün bir mazide hatta bugünün edebiyatında bile hissetmek için birine konacak diğerk muhallidane ihtiyaç vardır. ğle muhallidat ki Divan edebiyatında Şimdiki edebiyat arasında bir merhale olsun, öğle merhale ki bir dağın zirvesi halinde dn ve yarın onun iki yamacını teşkil etsin.

Hamid'in muazzam dehası divan tarzını zirvesinden temaşa ettiği gibi bugünü ve yarını da eğilerek görüyor. İŞte açtığı yolda giden Edebiyat-ı Cedide bir devrin zevkine, bir muhitinin heyecanına hakim; onu takip eden Fecr-i ti bir parça aksamıŐ; bundan sonra gelen Milli Edebiyatlar lisan üzerinde mühim inkılaplar vcoda getirmişler.

Bugünün Őairleri duygu, hayal , görüş itibarı ile Edebiyat-ı Cedide'ye ve binnetice Hamid'e ,lisanın sadeliği noktasından da "Milli Edebiyatlar" a medyundurlar. Yeni edebiyatımız henüz zevkimize hakim olabildi mi ? Buna cevap vermek için gelecek nesli icap eder. Bırakalım da istikbal hüküm olsun.

Yeni istidatlarını güzelliği vcoda getirmeye çalışıyorlar. Fakat bize, göz zevkimize göre, heyecanımıza göre...

Gerek "dn"n , gerek "bugün"n edebiyatı için "yok" diyenler kuyunun dibinde yıldız arıyorlar. Yani yalnız yeni muhitte yeni telakkilerle sanat taharrisine çıkmıŐlar. Fakat bu güzellik bulununcaya kadar başlarını kaldırsalar bütün bu devri, bütün inkılabı asırlarının telakkisine, üslubuna, düŐünüŐüne, zevkine göre Türk Edebiyatının Őahsiyetlerinde grseler.

Son söz: Ayın bir leğen sudaki aksine değil, semadaki aslına bakınız.

Bu yazılarımı garezkr bir gözle okuyanların çıkaracakları neticeyi takdir ediyorum. Eski üsluba rc'ad taraftarı olduğum vehmine düŐecekler. Hayır; bugünün Şiiri bugünün lisanıyla yazılır. Yirminci asrın güzeli on dördüncü asrın kıyafetiyle ciddi görünmez.

Mesela “Ayasofya’nın, Süleymaniye”nin ikinci ciltlerini vücuda getirmek istemeyiz. Çünkü bugünün sanat telakisi kubbelerle, arkadlarla, istilakatitlerle, ornümanlarla uğraşmaya vakit bulamıyor. Fakat güzel değil midir? Güzel fakat eski kıyafete, eski asırların üslubuna bürünmüş diye yıkalım mı? Etmeyin; yazıktır...

MuammerLÜTFİ[BAHŞİ]

No:1666-192

s.154

EDEBİ MÜNKAŞA

İKİ TAVZİH

Yusuf Ziya Bey'e

Aczin neticesi hücum oynasaydı güzellik diyarının yeşil filizleri daha çabuk büyüdü. Edebiyat alemimizin talihindeki cilve mi nedir? Hayır-hah tenkidler ısırmayla ve tekmeyle mukabele görüyor. Ahmet Mithat Efendi devrindeki münakaşaların neticesi Bab-ı Âli Caddesi'ni bir zorba meydanına çevirir, kalemler tokat ve yumrukla karşılanırdı. Herhalde matbuat tarihine en büyük lekeyi vuran o devrin kapanmış olduğunu zannetmekte haklıyım. Benim Yanardağ tenkidi Yusuf Ziya Bey'i fazla muğber etmiş, hayvan sırtında bir sinek olmamıza rağmen her nedense iğbirarı gizleyemiyor. Makalemin serâpa iftira olduğunu kaydederken kendileri aynı mülevves uçuruma düşüyorlar umumi tenkide karşı şahsi iftiraların ediplere yakışmayacak bir tarzını iltizam ediyorlar. Bu beni deha çok sevindirdi, çünkü fikirlerim doğru imiş ki ilmi cepheden bir cevap bulmak aczi sanat diyarının bir kılımızı koparmak arzusuyla neticeleniyor. Şiirlerimin bir maymun haz ve ihtirasından ibaret olduğunu söylüyorlar. Eğer Yahya Kemal Bey'in Akıncı'sı ile Akından Akına'yı karşılaştırmış olsalardı, Fikret'in "Hücre- i Şair" ile "Hatıralar" birbirine benzemeseydi bunu pekala kabul ederdim. Maalesef burada Yusuf Ziya Bey çok yanılmış kendi sıfatlarını bana tevcihe etmek lutfunda bulunmuş.

Merak ettim: aruz ile yazılmış Nât -ı Şerîf aradım Servet - i Fünûn sahifelerinde bulamadım. Bu tevcihleri "Topkapı Sarayı" şiirim için ise üstadı ikaz edeyim ki kaside aleyhtarı bir manzume idi. Ancak aruzun da Türk vezni ve ahenk vasıtası olması büyük şair Yahya Kemal'i de fazlasıyla cezbetmiş, beni de o kadar değilse de bazen muhteşem mevzuları yazmak hususunda kendine doğru çekiyor. Belki sanat telakkisinde yanılmış olabilirim, fakat Yusuf Ziya Bey nazarında... Herhalde ahenksiz yazıların kuru düşüncelerin kat kat fâik - i nazariyedir. Gönül dilerdi ki: mazide kazandığı edebi mevkie liyakatini göstermek için daha edebi müdafaada bulunmalı idi. Yazılarımin, fikirlerimin aksini ispat etmeliydi. Bir münekkide cevap "Perde kurdum, şem'a yaktım" tarzında olursa ciddi mukabeleden acze delalet etmez mi?

Son söz olarak söyleyeyim ki: Yusuf Ziya Bey matbuâtın sicil memurluğuna pek meraklı imiş, fakat çok yanlış tetkikte bulunuyorlar, tercüme – i halimi bilmeden sicilimi hayatımla ve fikirlerimle bu kadar zıt bir cephede arayıp neşretmesi pek hayr – ı hevalık o olmasa gerektir.

HALÎT FAHRÎ BEYE:

Yanardağ tenkidiyle son makalem arasında bulduğunuz tezat tavzihe muhtaçtır. Ben Yanardağ tenkidinde yine eski şairlerimizden hürmetle bahsetmiştim. Hatta Yusuf Ziya Bey için yazdığım satırlarımda bile aynı hissi izaha çalıştım. Ne yapayım ki Yusuf Ziya Beyin Yanardağ'dan evvel neşrettiği eserdeki kıymeti bunda bulamadım. Eski eserin ismini lekelemem için yazmaktan ictinab ediyorum: Yanardağ'ın basıldığını işittiğim zaman duyduğum heyecan sükut – ı hayale inkılap etti., nitekim siz de doksan küsur sayfalık eserin yapraklarını çevire çevire nispeten ek az şiir bulabilmişsiniz. Ben de esasen bu eserin dokuz sayfaya inmesine taraftar olduğumu daha evvel söylemiştim. Niçin bir Çoban Çeşmesi'ni Gülistanlar, Harabeler'i, Canavar'ı , Baykuş'u okuduğumuz zaman devamlı bir şiir heyecanı duyuyoruz da Yanardağ'da parça parça güzellik arıyoruz. Tenkit ettiği nokta esasen burasıydı. “Yedi Meşale”nin mukaddimesi hakkındaki fikirleriniz “şahsın namına şair –i azamın bana hitaben Vakit gazetesinde neşrettiği mektup münasebetiyle cevap vermiş sayılıırım. Yedi genç toplanıp bir kitap neşrettilerse hepsinin birleştiği nokta ancak sanattır. Telakki itibarıyla farklı olabilirler. Yedi Meşale'de şiirlerimin bulunması gaçen üstatları küçük gördüğün için ihamını vermemesi için müztat bulduğunuz makaleyi yazdım. Halbuki şimdiye kadar neşrettiğim yazıları arasında tenakuz yok, bilakis biri birinin mütemmidir.

Muammer Lütfi [BAHŞİ]

No: 1667 - 193

s. 163

BİR TAVZİH

Halit Fahri Bey Servet – i Fünûn'un geçen nüshasında Yanardağ'ı tenkit ederken Muammer Lütfi Bey'in bir nüsha evvel çıkan makalesinden bahis ile Yedi Meşalecilere epey dokunmuş.

Muammer Lütfi Bey'in o makalesi hakkımızda garip bir su –i zan husûle getirmiştir. İşte bu vesile ile mezkûr gencin evvelce Yedi Meşale gençleri arasından çıkarıldığını arz mecburiyetini hissediyoruz. Muammer Lütfi Bey'in gerek o gerek müteakip makalelerinden Yedi Meşaleciler katiyen mesul değildir. Keyfiyeti arz ile meseleyi tavzih ederim.

Cevdet KUDRET [SOLOK]

23 Temmuz 1928

No: 1667-193

s. 163

EDEBİ MÜNAKAŞA:

YEDİ MEŞALENİN KISA BİR TARİHÇESİ

Evvelki makalelerimin birinde îmâ ettiğim lise talebesi bir tavsiz neşrediyor, çok garip...

Hakkımdaki karardan haberdar değilmişim... meğer neler varmış, fakat aldanıyor, hakikatin meydana çıkması için bazı izahatta bulunacağım.

Bir seneye yakın bir zamandan beri her perşembe yaptığımız mutat içtimalar Yedi Meşale'nin neşrine bizi sevk etti. İlk önce iki iken üç, üç iken beş, beş iken yedi genç olduk. Müşterek bir şiir mecmuası neşrine benim odada karar verdik. Bir de makale yazılacağı mevzu bahs oldu, fakat ne şekilde? İşte bu noktada kararlaştırmadan kitabın basılmakta olduğu haberini aldık. İlk formada Halit Fahri Bey'in pek güzel tavsif ettiği "Yedi Düvele Harp" ı okudum: Hayret... Kim yazmış olabilir? Tabi arkadaşlardan sormak icap ediyordu. Vasfi Mahir Bey bu mukaddimenin yazılışından haberdar olmadığını söyledi. Anlaşıldı ki yine bir düşüncesizlik yapılmış artık arkadaş hatırı için hazmedelim, dedim ve Abdülhak Hamid Bey'in Vakit gazetesindeki mektubuna cevap vermeyi tehir ettim. Etraftan ağız hücumları başladı. Artık tahammül taşıtı. Ve Yedi Meşaledeki diğer arkadaşlara karşı muarız vaziyet almak mecburiyetinde kaldım. Hatta bu mülahaza ile dergi yedide biri isim itibarıyla kendi malum bulunan bir mecmua çıkarılmasına teşebbüs edildiği vakit bigane durdum. Yine bir Perşembe günü idi: Benim odada toplanmış idik. Sabri Esat Bey, Yusuf Ziya Bey'in "meşale" imtiyazını almış bulunduğunu söyledi. Ben "meşale"ye iştirak şartına muarız bulundum. Tanzim ettikleri ağır mukaveleyi imzadan istiraf ettim. Esas itibarıyla kendimi böyle ağır bir yük altında bağlamak mefkûrelerime uymaz bir şekildi. Müteakip haftalarda arkadaşların Meşale'de yazım bulunması lüzumundan bahsederken sözlerini :

- İmtihanlarım var.

Mukabelesiyle karşıladım. İlkinden sonuna kadar Akbaba gazetesinde ilan edilen “Yedi Meşale’nin Yedi Genci” klişesi altında Yusuf Bey ve diğer Meşalecilerin zannına göre ben de bulunuyordum, halbuki arada otorite teşkil etmek isteyen iki, üç şahsiyetin gerek “tok sözlü kari”ye verdiği gazezkâr cevabı, gerek eski edebiyatımıza karşı hücumları ve nankörlükleri benim bu arkadaşlar arsından çekilmemi intac etti.

O halde Yedi Meşaledeki şiirlerimi “Yedi Meşale”den azletmeye imkan bulunmadığına nazaran sonraki Meşaleciler içine girmekten ictinap ettiğim noktası tavzih ediyor. O tavzihi yazanın dedikleri doğru olsaydı Meşalenin ilk nüshasının ilanları “Yedi Meşalenin Yedi Genci” klişesi altında çıkmazdı. Anlaşıyor ki bu satırların yazılmasına sebep Yusuf Ziya Beyin kitabını tenkit etmemdir. Etrafındaki gençlerden birini yanlış yazı neşredek derecede tesiri altında bırakan Yusuf Ziya Bey’i tekrar tebrik ederim.

Muammer Lütfi [BAHŞİ]

HAMIŞ: Yusuf Ziya Bey; hala hızını alamamış, mecmuâmızdan bahsederken mecmuâsındaki kitabat vazifelerini bizim sayfalarda görmüş. Muhtelif liselerde dört sene sınıf geçmediği için mektebi terk etmek mecburiyetinde kalan bir muharririni kalkan yaparak bana hücum ediyor. Fazla malumat belki Yusuf Ziya Bey nazarında bir nâkısadır. Çünkü yazılarım ilmi cepheden kıymeti ancak bu vasıta ile kayboluyor. Herhalde Darü’l Fünun’un bir fakültesinden mezun olan, diğerini de ikmal etmek üzere bulunan bir genç onu böyle feci bir vaziyete düşmüş görmekten mütevellid merhametini saklayamaz.

M.L

No: 1668 - 194

s. 180

TENKİT:

BİZDE TENKİT VE MÜNEKKİT

Cemiyetin bağıında iğrenç ve müzmin bir yara gibi taşıdığı birtakım insanlar vardır. Külhan beyi tabir edilen, cahil ve aşağı tabaka arasından yetişme bu insanlar, sanırsınız ki dünyaya yalnız fenalık etmek için gelmişlerdir. Karakter ve gayretleri bir kelime ile ifade edilebilir: Kaba dayılık. Dünya yüzünde yalnız kendileri mevcuttur. Diğerlerinin kıymeti yoktur ve olamaz. Hele bir sözlerine itiraz edilsin bir arzularına mümanaat gösterilsin, o zaman köpürür ve korkunç bir yılan gibi etraflarına saldırırlar. Yanlarında başkalarının iyiliklerinden bahsedilmesine tahammül edemezler. Onlar ki her şeydirler. Bir başkasını ne hakla methedebilirsiniz?

İşte bizim edebiyat alemimizde münekkit geçinenlerin ekserisi tıpkı cemiyetin bu tıfılı ve muzır tabakası gibidir. Onlar için münekkit demek, etrafına saldırmak, her gördüğü şeye diş geçirmek demektir. Damarlarındaki sönmek bilmeyen hücum hırsını ancak bu surette teskin edebilir. Kurûn – ı vusta da derebeyi gibi her yere saldırmak onlar için bir ihtiyaçtır. Öyle bir ihtiyaç ki tatmin edilmediği zaman benliklerini kavuran bir cehennem haline gelir.

Zaten bu münekkitler değil midir ki tenkidin manasını yanlış belletmişlerdir. Bugün edebiyatla fazla iştigal etmeyen ve tahsili pek yüksek olmayan kimselerin ekserisi edebi tenkidi, kıymetsiz bir esere hücum manasına alırlar. Tenkit namı altında türlü türlü hezeyanlar okuyan zavallıları telakkilerinde maruz görmeliyiz.

Mamafih zannedilmesin ki bu münekkitler daima hücum ederler. Hayır, bu takdirde karinin şüphesini celp edeceklerini bilirler. Bunun önüne geçmek için de ara sıra bir eseri var kuvvetleriyle yükseklerle çıkararak alkışlarlar. Bittabi bu eserler hiçbir kıymeti olmayanlar arsından intihap edilir. Bizde tenkidin ne kadar ehemmiyetsiz ve laubali bir şey telakki edildiğine işte bir misal:

Geçenlerde, ismini söylemek istemediğim meşhur ediplerimizden biri kıymetsiz bir romanı, sırf sevmediği bir edip tarafından beğenildiği için, daha okumamış olduğu halde methedeceğini söylüyordu. Buna ne dersiniz? Zavallı edebiyat ve zavallı münekkit değil mi? Bunlar sanat arasında yükselen veya yükselmek isteyen her teni binanın temellerini kundaklamak için işlerini güçlerini terk ederek meydana atılırlar. Her yeni eser onların bu yırtıcılık zevklerine kurban olur. Edebiyat şakileri sanat yoluna dökülenleri ortadan kaldırmak için bilenmiş baltalarla ortada böyle başı yok gezdikçe bütün namuslu insanlar eserlerini neşretmekten korkacaklardır. Bu nevden münekkitlere cihanın her kıtasında, edebiyatın her devresinde misal bulabiliriz. O ezeli bir inkılâpla neslini idame eder ve daima her hangi edebi bir hareketin karşısında – sanki sanatkâr için yenilecek başka müşkilât kalmamış gibi – bir granit kale mehabetiyle ortaya çıkar. Ve kollarını açarak : Nereye efendiler? Nereye? Kimden izin aldınız ki geçmek istiyorsunuz? Olduğunuz yerde sayacaksınız. İlerlemek cüretini size kim verdi.

Köhne bir divan edebiyatından memleketi kurtarmaya çalışan Edebiyat – ı Cedide’cilerin tamamlayamadıkları inkılâbı cüzi şekilde ikmale çalışan Milli Edebiyatçıların önüne yine o çıktı ve bugün de son neslin karşısında muhip ve korkunç bir duvar gibi yükselmek isteyen yine odur. Fakat sanat, şarılıyla boşanan bir çağlayandır, o önündeki bütün maniaları beraber sürükler ve götürür. Bu cereyana karşı durulmaz, durmak istemek beyhudedir. Siz nafîle üzülüyorsunuz beyler, nafîle! Sanatkâr benliğinden yükselen ilahi hisle sarhoştur. Ve sizin bütün gürültülerinize karşı kulaklarını tıkamıştır. Maddi ve manevi bir sürü müşkülâtla çarpışarak yürüdükleri sahada kendilerine emin bir yol açmaya çalışanlar, sizin sözlerinizi dinlememek, işitmek mecburiyetindedirler. Mazur görünüz onları. Mazur görünüz onları ki bütün kabahatleri ellerine tevdi edilen mukaddes sanat bayrağını kabil olduğu kadar yükseklere çıkarmak için acele etmekten ibarettir. Mazur görünüz onları....

13 Haziran 1928

Yaşar NABİ [NAYIR]

No:1668 – 184

s.183

TENKİT:

VATAN EDEBİYATI

Abdülhak Hamit Yedi Meşale için yazdığı bir mektupta:

Edebiyatın vatani yoktur

Demmişti. Fakat vatanın edebiyatı olmadığını iddia edecek dahi bulunmaz zannediyorum. Sanatkâr ne kadar “sanat sanat içindir, sanat takyid olunamaz.” diye çırpınırsa çırpınsın, vatandaş huzurunda kendini mesuliyetten kurtaramaz.

Filhakika insan büyük sanatkar olmakla belki şahsiyeti ve şöhreti beynelmilel olabilir; bununla beraber hislerinin ve vicdanının beynelmilel olmasına hiçbir sebep olmasa gerek. Bir cemiyeti teşkil eden bütün fertler gibi onun da mensup olduğu bir millet, merbut olduğu bir vatan vardır. Bir kuşun ölümünden, bir çiçeğin açılmasından, bir elektrik ampulünün yanmasından mütehasıs olan şair milli ıstıraplara, vatani duygulara elbette lakayt kalamaz. Büyük zaferden, mağrur ve sarhoş dönen askerinin, memleketini kurtardığı şairden, kahramanlıklarını terennüm edecek şarkı istemeye neden hakkı olmasın?

Ancak bu; ahkam – ı İslamiyedeki farz – ı kifayeye benzer: Bir iki sanatkârın yapmasıyla hepsinden sakıt olduğu halde biri yapmazsa hepsi mesuldür. Şüphesiz bir memlekette bütün şairlerin vatan ve millet mevzuları etrafında dolaşmaları arzu edilecek bir şey değildir. Fakat hiç olmazsa bir ikisinin bunları terennüm etmesi kadar tabii bir şey olamaz.

Ekseriya acemilerin yeltendiği vatan edebiyatı hakikatte edebiyatın en müşkül ve en çetin sahasıdır. Yüksek ve sıkı dallı ağaçların tepesinde açılan çiçeklere benzer ki koparılması gayet kolay olduğu halde koparabilmek için ruhi ve tehlikeli mesafeyi aşmak lazımdır.

Dahiyi ancak dahi anlatabilir. Bütün bir milletin yalnız azim ve imandan yarattığı bir şaheseri kucaklayan yine bir şaheser olmalıdır. Mustafa Kemal'e söylenen sözler herhangi bir roman kahramanının sözlerine benzemeyeceği gibi Türk'ün büyük zaferini anlatan bir eser de hiçbir kayda tabi olmayan bir roman kadar basit olmayacak tabii... İrkımızın baştan başa bir hamaset destanı olan hayatı bu nev eserlere hiç de yabancı değildir.

Râyete meyl ederiz kamet – i dîlcû yerine
Tuşa dil bağlamışız zülf –i semenbû yerine

bediası gibi Türk ruhunu bütün açıklığıyla gösteren şiirlere eski edebiyatımızda, bilhassa Bakî ve Nefî'nin asârı arasında sık sık tesadüf olunur. Namık Kemal istibdadın bir harabeye çevirdiği vatanı için mütemadi kalp ağrılarıyla gönül çeken bir aşığı. Şiirleri o kadar yüksek ve samimidir.

Süleyman Nazîf'in – diyar – ı Fuzûlî -ye candan ağlayışları “ Fırak – ı ırak”ı aramızda her eserinden çok yaşatacak. Bütün bunlardan sonra yüksek ve müttehit bir medeniyet aleminin çelikten canavarlarına yollarını değiştiren Türk'ün büyük zaferini kim yazacak acaba? Bu muazzam ve şerefli işte muvaffak olacak bahtiyar kimdir?

Elimize “Türk'ün Büyük Zaferi” ünvanlı küçük bir kitap var; müellifi Filorinalı Nazım Bey. Filorinalı Nazım kariye daima omzunda havlu elinde bir ustura ile takdim edilmiş bir simadır. Bir taraftan üstat tıraş diyen gazeteciler, diğer taraftan - şair benim – diyen isnatlar kariyi bu hususta mütereddît bıraktılar.

Biz dünyaya gözlerini henüz açan bir çocuk gibi etrafımızdakileri aynı safvetle görmek istediğimiz için bu eseri de tam bir bitaraflıkla tetkik edeceğiz. Memleketteki en büyük üstatların tevcihlerini, Gazi'nin cihan kıymet iltifatlarını sinesinde toplayan bir eserden elbette bahsetmek lazımdır. Okuyoruz:

“Abdülhak Hamid’in üslub – ı nazmını mümkün olduğu kadar sade ve terkipsiz, kullandığını iddia eden şair için bugün tamamıyla eskimiş bir tarzı pek az muvaffakiyetle taklit etmenin bir marifet olmadığını söylemeliyim.

“Gibilerken, yanardağı” gibi lisan hatalarına göz yumalım; “mah, demah, istiğrar, şürur, zehur, hur” gibi mükemmel garabet numunelerinden sarf – ı nazar; tamamıyla nikbin bir gözle yalnız şiir arayalım. Devam ediyoruz:

Florinalı Nazım Bey’in gayet selis ve düzgün bir ifadesi var. Onun muhayyilesine şayan – ı hayret bir bollukta hücum eden şeyler, ilham şairane değil , sade laftır. Kelimeler ve kafiyeler. Eğer manzum ve mukafî sözü doğru dürüst söyleyene şair denilseydi: Florinalı Nazım Bey’e büyük şair demekte tereddüt etmezdik. Fakat o berberi arkasına dizilen bir sürü mısralar arasında hakiki şiir hiç yok denecek kadar az. Hayali gayet mahdut ve klasik: güneş, ay, yıldız, şafak, sarsar, yıldırım, şimşek, harika, barika...

Görüşleri gayet sathi ve amiyane. İşte bir misal:

Top mühimmata güvenmiş salgın,
Çarpıyorlar bize çılgın çılgın
Düşüyorlar yere kırgın kırgın
Serilen leşleri binlerce yığın!...

Ve kitap aşağı yukarı bu kıtanın mütemadisinden ibaret. Bana en kuvvetli geleni

Kopmuşsa da kanlı bir kıyamet
Çökmüşse de pek büyük şeamet
Millette görülse bir şehamet
Olmaz bu vatan kilaba kısmet

kıtası bile Hamid’in “Eşber”e zincirlerini şingirdatarak söylettiği:

Tak dese de bir demir hamail
Olmaz şerefim bununla zail

.....
İncilerinden ne kadar uzak.

İstesem ben vatanı methederim
Yürüsem asmanı fethederim:
beytinin yine Hamid'in

Ben alemi alıp giderim
Hurşidi de feth ve zapt ederdim

Gibi şiirlerinden sonra hiç kıymeti yoktur.

Mehmet Akif'in "İstiklal"i , Faruk Nafiz'in "At" gibi - az bile olsa – hakikaten hamasi şiirlere malik olan bir memlekette Florinalı Nazım Bey'in "Türk'ün Büyük Zaferi" namını verdiği kitabını teşkil eden ve Gazi'nin lisanından söylenen yazılarına sadece hamasi sözler denir. Bizzat Gazi'nin Nutku böyle yüzlerce esere meydan okuyacak bir şaheserdir:

Ben Gazi'ye:

Zaman çırpınmasın beyhude gelmez Gazi dünyaya
Senin kabında bir münci benim kabımda bir şair

diyen faniyi çok küstah bulurum. Eğer Mustafa Kemal'in münciliği Florinalı Nazım'ın şairliği kadarsa bu başka bir Mustafa Kemal olacak. Nazım Bey bu sözü bir vecd – i şairane esnasında yazmış olsa dahi kendine gelince silmesi lazımdı. Yazık.

Eski yeni her vadide şiir yazan ve muvaffak olan Florinalı Nazım muhakkak şairdir. Fakat Hamid'in Fikret'in Sezâi'nin söylediği gibi büyük şair mi? Hayır!

O halde memleketin en büyük adamlarından olan bu şairlerin üçü de yalan mı söylüyor? Biz burada dururuz;çünkü hükümlerimiz yalnız Florinalı Nazım'a aittir.

Şimdilik Türk'ün büyük zaferini yazacak büyük şairi bekliyoruz...

Vasfi Mahir [KOCATÜRK]

No:1668 - 194

s.181

ABDÜLHAK HAMİD BEY'İN MEKTUBU

Şair-i âzâm Abdülhak Hamid Bey Efendi'den aşağıdaki mektubu aldık.
Aynen derc ediyoruz:

Servet-i Fünûn'un 2 Ağustos sene 1928 tarihli nüshasında Vasfi Mahir imzasıyla münderic gördüğüm bir makalenin sahibi olan zata ihtar etmek lazım gelir ki -edebiyatın vatani yoktur- demek vatan edebiyatı yoktur demek değildir. Bu iki ifadenin arasında olan fark kendisinin bildiği edebiyat ile benim bildiğim edebiyat arasında olan mesafe kadar büyük ve geniştir.

Yine o makalenin bir tarafında tamamıyla eskimiş bir tarz diye tavsif olunan tarzın sahibi ise -tamamıyla yeni yolda- birçok yeni yazılar da neşretmiştir. Onları okumamış olduğu anlaşılan bu zat ramazan davulu sadasını andıran bir vezin ile yazılan şeyleri yenilik zannediyorsa zannında daim fakat sâim olsun.

Ağustos 1928.

Abdülhak Hamid

No:1669-195

s.199

Gençler arasında münakaşa

ZARURİ BİR CEVAP

Muammer Lütfi Bey'e

“Yedi Meş’alenin Kısa Bir Tarihçesi” gibi garip bir ser levha altında Servet-i Fünûn’un geçen haftaki nüshasında neşrettiğiniz yazıyı hayret ve hayretimize inzimam eden bir te’sir ve teessüfle okuduk. Teessüfle okuduk; çünkü, aramızda mevcut farz ettiğimiz arkadaşlığı ihlal edecek bir cevaba bizi mecbur ettiniz.

Hücum sizin tarafınızdandı; neticesine tahammül etmek icab eder.

Evvela şunu söyleyelim ki “Cevdet Kudret” imzasıyla Servet-i Fünûn’da çıkan tevzih hepimizin muvaffakiyetiyle neşredilmiştir. Buna, bizi mecbur eden yine sizdiniz, bu sebeple altındaki imzanın şahsına hücumunuzu bir ‘adilik telakki ediyoruz.

Saniyen Halit Fahri Bey’e yaranmak için “Yedi Düvele ilan-ı harp” olduğunu tasdik ettiğiniz “Yedi Meşale” mukaddimesi filhakika tarafınızdan görülmeden tab edilmişti. Fakat basılmış şeklini, zannediyoruz ki, o zaman çok beğenmişiniz hem sizde bu mukaddime yazılmadan evvel kitabın başına konulmak üzere arkadaşlar tarafından kabul olunmayan bir müsvedde kaleme almıştınız. İcabında klişesini neşrederek sizi iskad edebileceğimiz bu yazınızda aynen şu satırların bulunduğunu hatırlarsınız:

“Zannedilmesin ki bizde Edebiyat-ı Cedide teşekkülüne girenler gibiyiz. Hayır... biz yamalı bohça edebiyatının tedfin merasimini takdis edenlerdeniz. Yine zannedilmesin ki Fecr-i Âtî’nin aksak adımları gibi yürüyoruz. Hayır biz o doğmayan edebiyatı tanımayanlardanız.”

Bu satırlar aynen mukaddimededen alınmıştır. Şimdi, kendinizi korumak için cenah-ı himayelerine iltica ettiğiniz eski ediplere karşı birkaç ay evvel bu

küstahane –sizin kelimenizi kullanıyoruz- sözleri söylemek cür’etinde bulunan yine sizdiniz. Biliyoruz ki sizde, ne yaptığını ne yapacağını bilmeyen bir insanın kararsızlığı vardı. Bu muvazenesizlik hareketinizi bir dereceye kadar mazur gösterilebilir.

Yüzünüze kalkan yapmak istediğiniz tahsilinizden ne derece müstefid olduğunuzu yazılarınız pekala meydana koyuyor. Şahsiyattan tevakkı ettiğinizi söylemenize rağmen, bir arkadaşımızı sınıf dönmekle itham etmeniz ne kadar iğrenç.

“Hamid’in dehasına tükürmek küstahlığını yapacak aramızda kimse tanımıyoruz. İnsan, hücum etmek istediği bir adamın sözlerini ancak bu kadar tahrif edebilir. Unutmayınız ki bunun ismine iftira derler; ve iftira dünyanın en bayağı hareketidir.

Meşale mukavelesinin imzası için zatı alinize esasen haber verilmemiştir. Binaenaleyh mukaveleyi imzadan istikâf ettiğinizi söylemeniz zayıttır. Hep neşredilmek üzere meşale-i heyet-i edebiyesine verdiğiniz ve kabul edilmeyerek size iade olunan bir şiir ve makalenizde, eski zihniyetiniz şimdi hiç de aynı olmadığını, ve sözlerinizde mugalata yaptığınızı ispat eder.

Seri, meşale-yi heyet taharririyesi arasına almadığımız halde, ilanlarımızda kullandığımız “Yedi Meş’alenin Yedi Genci” tabirinin hakkınızda bir lütuf olduğunu takdir etmeliydiniz. “Meş’ale” Muammer Lütfi Bey’i muharrirleri arasına almakla değil, Muammer Lütfi Bey meşale muharriri olmakla iftihar edecekti.

“Tok sözlü kariye verilen garezkâr cevabı” da intişarı esnasında ne hararetle takdir etmiş olduğunuz halen hatırımızdadır.

Muammer Lutfi Bey, bu zaruri cevabi yazarken vaziyetinizi düşünerek yüzümüz kızarmıyor ve eski arkadaşımızın kendisini müdafa etmek için altı kişiyi en adi iftiralarla lekelemek istemesi bizi utandırıyor. Münakaşa şahsiyata dökülecek olursa, söylenecek çok söz bulabiliriz. Fakat biz buna tenezzül etmiyoruz.

Size son tavsiyemiz: Yazı yazarken biraz daha temkinli davranarak gülünç olmaktan sakınınız...

Sabri Esad-Kenan Hulusi-Cevdet Kudret-Vasfi Mahir-Yaşar Nabi-Ziya Osman

No:1669-195

s.202

EDEBİ MUSABE :

AYŞE FATMA EDEBİYATI

Hangi mecmuada, hangi gazetede gözlerime ilişti, bilmiyorum. İmzasından genç olduğunu istidlal ettiğim birisi, anlamıyorum artık nasıl bir tesir altında “Ayşe Fatma Edebiyatı” cümlesiyle memleketi anlatmaya çabalayan yazılara mahiyetsizlik ve manasızlık atfediyordu.

Son zamanlarda eli kalem tutanlardan birçoğu başlarını bir ara Anadolu’ya çevirmişler, şimdiye kadar işlenmemiş kıymetli bir maden kadar zengin mevzularla dolu köylerden hepsi az çok bahsetmişti. Memleketi köyü ve köylüyü tamamen anlatıyorlardı diyemem, (çünkü Anadolu dille, kalemlle anlatılamaz...) fakat duymaya ve yazmaya çabalıyorlardı. Hemen hemen her köylü kızının adı, Ayşe, Fatma olduğu için alınan mevzulardaki kahramanların adı da Ayşe, Fatma oluyordu.

Anadolu’ya şöyle yüksekte bakan biraz da güzel laf söylemek meraklısı olursa, bu cereyana verse verse “Ayşe, Fatma Edebiyatı” ismini verir. Verir, verir ama bir cereyanı küçültmek için kimin ağzından bu söz çıkarsa onun ismini de her halde bir Türk çocuğunun isminden başka bir şeye inkılap eder. Ben bu kanaatteyim.

Bazen insan, zarif bir söz söylemeye çalışırken devirdiği çamların altında ezildiğini pek göremiyor.

Mesela, köyden, köylüden sık sık bahsedenlerin yazısını aşağı, bayağı görmek için ona “Ayşe, Fatma Edebiyatı” damgasını yapıştırırken her halde bir menba suyu gibi temiz Fatma’ya, bir gece gibi akik Ayşe’ye hakaret ettiğini anlamıyor galiba...

Ben ismini hatırlayamadığım genç muharriri böyle bir kasıt ile malul görmek istemiyorum. Çünkü bu memlekette doğmuş, bu memleketi, köylüsünü yakından görmüş ve tanımış olan herkes Türk köylüsü mühemmil bir köylü numunesidir. Bütün ahlaki meziyetleri arayınız, hepsini toplu bir halde, ancak o beğenilmeyen Fatma'da, o beğenilmeyen köylüde bulacaksınız!..

Edebiyatta memleketçilik cereyanını uyandıran bir tesir de fazilet ve kahramanlık vasıfları kendisinden alınan, yaptığı işten mükafat beklemeyen sessiz ve sedasız Ahmet'in, Mehmet'in, Ayşe'nin tesiridir.

Türk inkılâbı, Mehmetlerin, Ayşelerin omzunda yükselirken düne kadar hudut haricinde güzellik temsil edenlerin başları görünen bu büyük vakaların önünde tabii eğilecekti. Çünkü bakan görüyordu ki; Venedik'in gondolu, soytarının gözyaşları, Paris'in kulesi bilmem nenin aşeresinden ziyade, Anadolu'da yazılacak, tespit edilecek vardır!..

Bugün birçok gençler memleketi tahayyül etmeye, hissetmeye ve yazmaya çalışıyor. Yarın meydana çıkaracakları eser hiç şüphe yok ki; Ayşe'nin Fatma'nın eseri olacaktır. Fakat Ayşe, Fatma o eserin içinde bir parça çamur değil, bir pırlantadan daha saf, daha temiz ve daha parlak ışıdayacaktır.

Bir kağnı sesi bu memleketi anlayanlar için Galatasaray – Fener maçında dimağı parçalayan bir kaynana zırlıtısı ve fakat istiklal harbini bilen ve düşünenler için de feryat dolu bir kahramanlık destanıdır. Bugün bile Anadolu'nun birçok köylerini birbirine yaklaştıran kağnılar, Türk köylüsünün yüksek ruhunu anlatıyor.

Şişli'nin bilmem ne apartmanında oturan, iki adımlık yere otomobille giden, tırnakları cilalı hanım efendi ile, bittabi elinde saban tarla süren Ayşe arasında çok fark var. Fakat bu öyle bir fark ki... Ayşe'yi anlayan onun katı, nasırlı ellerini öpmeyi kalbine daha çok yaraştırır.

Ben onları methetmek nispetinde bulunmuyorum. Ayşe, Fatma zaten şimdiye kadar methedilmeye alışmamışlar ve bunu beklemezler bile... Yalnız onlara hürmetkar olmak ve onları yakından görüp tanımak vazifemizdir. Çünkü her şey onların eseridir. Kazanılan istikbalde olduğu kadar yediğimiz her lokma ekmekte bile Ayşe'nin, Fatma'nın ödeşilemeyen bin hakkı var!..

Bugünlerde bilmem artık neden edebiyat meydanı, olimpiyat meydanlarına döndü. Herkes bir fatih kesilmiş şuna buna meydan okuyor. Eski güzel bir söz vardır.

“Varsa asar bırak
Erbabı takdir eylesin”

Bu ne merak! Eseri olanın her halde bugün olmazsa yarın kıymetini takdir eden bulunur. Şunu bunu yere vurmaya çabalamakla hakikaten yükseklik kazanılsa idi, bu güreş şampiyonu edebiyat sahasında da mesela Servet – i Fünûn'da sessiz sedasız çalışan Halit Fahri'yi yere vurur, bir baykuş şairi oluverirdi.

Mamafih bu sözümle münakaşa edilmesin demek istiyorum zannına düşülmesin. ben münakaşa sahası, güreş meydanına dönmesin, bir fikri müdafaa etmek için ağza gelen her söz sarf edilmesin demek istiyorum.

Eğer bir arkadaş memleketi anlayamayanların, yazamayanların memleketçilik tasladığı ve kendisine fevkalade bir kahramanlık vasfı vererek Donkişotluk yaptığını ifhafa çalışıyorsa, önlerinde hürmetle eğilmeye mecbur olduklarımızın adını, böyle şahsi telakki edilebilen münakaşalara hakaret kokusu veren bir lisanla karıştırmamalı idi, demek istiyorum!...

Celal SAİT
No: 1671 - 197
s. 235

ABDÜLHAK HAMİD'E CEVAP

Namık Kemal, size hitap etmek için isminizden daha büyük kelime bulamamıştı. Ben kelimelerin hisleri ifadede ne kadar aciz olduğunu ilk defa size hitap ederken anlıyorum...

Aziz ve büyük üstadımız!..

Servet- i Fünûn'daki "Vatan Edebiyatı" serlevhalı makalem münasebetiyle vaki olan serzenişlerin tamamıyla yerinde olduğunu itirafla beraber benim maksadımın sizin anladığınız mana olmadığını söylemek için müsaadenizi istirham edeceğim. Anlaşıyor ki yazımın eksik ve kusurlu oluşu böyle bir su – i tefehhüme meydan vermiş. Yoksa mübeccel üstadımızın lâyemut eserleri arasında vatan neşideleri de bulunduğunu, vatan ıstırapıyla ağladığını elbette bilirim. Yazının noksanlığı ve muharririn hüsnü niyeti şu küçük kusuru affettirecek ümidindeyim.Farkına varmamak mümkün değil istinadan sözlerim, cevaptan, müdafaadan ziyade bir duaya, bir niyaza benzedi. Kalbim mihrabı çiğnenmiş bir abid hissiyle titriyor.

Son zamanlarda sanatınıza karşı gösterilen bazı hürmetsizlikler, şu serzenişlere belki küçük bir saik olmuştur. Fakat müsterih olunuz üstat!.. Daima maziyi inkara meyyal görünen şu genç ve tecrübesiz muhitte, sizin sakin ve ketum fakat samimi perestişkârlarınız var...

Size en çok hücum edenler, sizi en az tanıyanlardır. Onlar gözleri alaca karanlıktan ilerisini seçemeyen gece kuşlarına benzerler ki güneşe yaklaştıkça büsbütün kör olacaklarını bildikleri için onu daima inkar ederler. Buldukları kusurlar, olsa olsa sizin muazzam bir dünyaya benzeyen dehanızın sathi pürüzleri olabilir. O derindir, engindir, yüksektir, yüksektir. Size karşı hürmet... Mağtuniyet... Takdis... Teabdüd – Allahım kelimeler ne kadar kuvvetsiz. – hislerimi izhara vesile bulduğum için yine kendimi bahtiyar addediyorum.

Var ol büyük dahi!...

Vasfi Mahir [KOCATÜRK]

No: 1671 - 197

s. 235

EDEBİ MUSAHEBE:

ROMAN HAKKINDA

Her fert doğduğu zaman bir cemiyet halinde doğar. Her insanın ilk zamanlarda moi benliği müteaddid benliklerden müteşekkildir. O benliğin her birisi bizi bir tarafa çeker. Cemiyet, şahsa göre değişen bir müddet zarfında bu birçok benlikleri toplayarak bir sentez yapıyor.

Cemiyetin, bu sentezi yapmak için kullandığı en kuvvetli vasıtalarından biri, bizden evvelki büyüklerin, kitaplarında naklettikleri tecrübeler ve mücadelelerdir.

Halbuki tecrübe ve mücadeleler canlı olarak ve romanın sayfalarından başka nerede görülebilir?

Nasıl ki her ilmin bir nazari ve bir de tatbiki kısmı varsa, felsefenin de tatbiki bir kısmı vardır.

Tatbiki felsefe ise romandan başka ne olabilir. Hülasa, roman tatbik-i felsefe ve felsefe de nazari bir romandır.

Bir cemiyetin maşeri zekası romanda parıldar ve maşeri his şiirlerinde titrer. Roman, mücadele için, şiir-i mücadeleden kurtulmak için okunur. Roman bir tefekkür, şiirse bir ihtizazdır. Adeta şiir bir istirahat merhalesidir. Kendisini bulmak isteyen bir genç her şeyden evvel roman namı altında tanınmış olan, yukarıda söylediğim tatbiki felsefeden başlamalıdır.

Fakat burada, roman ve roman karileri hakkında birkaç söz söylemeye mecburiyet hissediyorum.

Bazı kimseler, romanı yalnız vakit geçirmek için okur; en çok okuyucular şüphesiz ki bu sınıfa dahildir.

Bazı kimseler de romanı; yukarıda söylediğim vecihle, hakiki benliği bulmak için, hayatın manasını anlamak için okur.

Bu ikinci sınıf karilere büyük münekkit Albert Teibode, Viveurs Des Romans ismini veriyor.

Romana gelince:

Bir roman ya kariye; büyük hayatlarda parıldayan asalet his ve asalet ruhu gösterir, ve en düşkün ve en zavallı hayatlarda bile George'nin asaletlerin bulunabileceğini isbat eder. Mesela Eliot Adam Berde ünvanlı romanında bize arz ettiği düstur veyahut bir roman, beşeriyetin gülünç taraflarını, ruhun sefil köşelerini teşhir ederek, kari hayallerden ve gülünç vaziyetlerden korunmaya çalışır.

Mesela: Flaubert Madam Boveri'yi ve natüralist romanların büyük bir kısmı bu iki gruba dahil olan romanlardan birisini okumak, kendimizi tanımak ve kendimizi muhakeme etmemiz demektir.

Bir taraftan roman, bize ruhun asaletini, diğer taraftan sefaletini gösterir.

Bir romancının yarattığı tiplerde çırpınan hisler ve varlıklar karilerin his ve varlıklarından başka bir şey değildir.

Her romancı Labroyer'in dediği: Halkın bana ödünç verdiğini kendisine iade ediyorum, cümlesiyle başlayabilir. Fakat ikinci bir nev roman daha vardır ki karilere şu sözü söyletir: Romancını bizlere ödünç verdiği hayatı yaşıyoruz.

İşte beşeriyete en çok hizmet eden romanlar bilhassa bu sonuncu kısma dahil olan romanlar olmuştur.

Mesela: Dostoyevski ve Balzac'ın romanları. Balzac ve Dostoyevski gibi romancılar buldukları asrın çok ilerisinde yaşıyorlardı. Ve karilerine

bilmedikleri bir hayatı veriyorlardı. Bundan altmış sene evvel Dostoyevski Rus inkılabının lüzumunu görmüş ve Rus ihtilalini hazırlamıştı.

Ve ikinci imparatorluk ihtilalini uyandıran Balzac'ın eserlerinden başka ne olabilir?

Her fert bir cemiyetin mahsulü, bir cemiyetin parçasıdır. Kendisini tanımak isteyen birisi evvela mensup olduğu cemiyeti tanımalıdır.

Halbuki dahi bir romancı ise o cemiyetin mihrakıdır. Romancı tek başına bir حکیم Bir cemiyetin yetiştirdiği büyük dahileri okumakla elde edilir. Her cemiyetin büyük romancılarını okuduktan sonra yapacağımız sentez bize beşeriyeti tanıtır.

Mesela Tolstoy ve Dostoyevski'yi okumak on dokuzuncu asır Rusya'sını ve ruhunu tanımak demektir.

(رومانی) romanları yirminci asırda Fransa'nın, Fransız ruhunun, Fransız zekasının parlak akisleridir. Her şey gibi, hisler de bir tekamüle doğru yürür. Endişe ile dolu olmayan bir varlık hiçbir zaman cemiyete nâfi bir mefkûreye, asil hislere mâlik olamaz.

Tevekkül ruhun mezarıcısıdır. En büyük romancıların eserlerinde ben her zaman sönmeyen bir endişe gördüm.

Bir ruh, bir gemi yelkeni gibidir.

Enginlerden her sert rüzgârın cereyanına o yelkeni açmaya çalışmalıyız.

Ancak ruhumuza böylece endişe doldurabiliriz.

Bir romanı dikkatle ve birkaç defa okumalı.

...دوستانه... her sene Stendhal'ın (...دوستانه... Duyarım)'ını bir defa okumuş.

Balzac'ın Baba Goriod'unu kırk defa okuduğunu söylüyor. Büyük romanlar sırlarını yavaş yavaş verir.

Bunun içindir ki bir romanı birçok defalar dikkatle okumalı.

Fakat istifadenin kati olması için okunacak romanları yaşa göre çalışmalı.

Çünkü bu bir psikolojik hadisedir ki:

Çocuk masum halde yaşar

...مرحوم... istikbali keşfeder.

Genç istikbalde yaşar

İhtiyar mazide yaşar.

En feyyaz istifade ancak okunacak romanları aldanmaksızın bu dört sınıfa taksim ile elde edilebilir.

Henüz rüšte ermemiş bir genç Dostoyevski'nin romanlarını okudu mu elbette anlamaz ve saçma der.

Uğultulu bir hummanın karşısında kendimizi tasavvur edelim. Bu nihayetsiz su dağları ve bu dağların birbirine çarpışmasından hasil olan derin uğultu karşısında ruhumuz ürperir.

Kaçmak isteriz, fakat görünmeyen bir el bizi zapteder ve yerimizden kımıldayamayız. Benliğimiz o kadar ezilir, o kadar ezilir ki dalgalarla beraber feryat etmek, rüzgârlarla beraber koşmak arzusuyla kıvranırız.

İşte hakiki şaheser, azametiyle varlığımızı ezen bir umman gibidir.

Halbuki acemi bir genç veyahut ruhunda endişelerle daha iyi uyanmamış olan birisini uğuldayan ummanın karşısına koyunuz.

O ne ürker, ne ezilir ve ne de haykırmak ihtiyacı duyar.

İşte Dostoyevski'nin bir romanını okumak isteyen on altı yaşlarında bir genç kendisini bir ummanın karşısında bulur.

Büyük romanlarla adeta mücadele edilir. Kendisini kudretimize teslim edinceye kadar bizi bitâb eder.

İlk hamlede kendisini veren romandan ruhumuz kuvvetli bir gıda alamaz.

Çünkü hakiki şaheserler birer yüksek dağa benzer. Onun zirvesine yükselmek için taşlı dikenli ve sarp yollardan tırmanmak lâzım.

Fakat bir kere zirveye yetişip ve ta aşağıda yuvarlanan nihayetsiz fesahati gözlerimizle kucakladık mı, birer mavi kurdelaya benzeyen nehirlerin kıvranılarıyla kıvrandık mı, bütün zahmetlerimizi unuttur ve saatlerce gayş oluruz.

İşte Himalaya dağına benzeyen bir roman Tolstoy'un Harp ve Sulh'u, Nasiyesi bulutlara degen bu dağa yükselmek için bazen ellerimiz kayar, göğsümüz yırtılır, fakat ..^{۹۷۲}.. zirveye yetiştik mi kamaşan gözlerimizi ellerimizle kapamaya çalışarak hayretle haykırıyoruz. Hiç yorulmaksızın tepesine çıkabileceğimiz ancak tepelerdir.

Büyük bir mübdiin romanlarını birden bire okumak ekseriya o romanı hakkıyla anlamamaklığımıza sebep olur.

Williem Jeames'in dediğı gibi bir eseri nazar-ı dikkatimizi celbetmesi ve tarafımızdan tamamıyla anlaşılması ancak bizde preperceptionların vücut bulmasına bağılıdır.

Mesela; psikolojik romanları daha yeni okumaya başlayan biri ilk defa Marshall Prouste okumaya başladı mı, ya hiçbir şey anlamaz sıkılır ve safсата der veyahut hakikatte hiçbir şey anlamadığı halde anladım zanneder ve kendisini aldatır.

Bir romancının romanlarını okumadan evvel, hayatına ait mükemmel bir kitap okumalı, mümkünse muhaberatını ve jurnalini tedkik etmelidir. Romancının ruhuna mahrem olduktan sonra, romancı ile aramızda aympathaiie uyandıktan sonra romanlarını okuyabiliriz.

Ben, Tolstoy'un jurnalini ve hayatını okuduktan sonra, Tolstoy'un eserlerini daha iyi anladığıma kani oldum.

Romana yani tatbik-i felsefeye nazari felsefenin fevkinde bir mevki verişim metod ve tecrübe mes'elesidir.

Bu son asırda talim metodları gittikçe derin bir tekamüle yürüyor. Nazariyatla dimağları yormak artık istenmiyor.

Ben eminim, pek yakında, liselerde ruhiyat kitapları yerine, Dostoyevski'nin Prostik, Tolstoy'un romanları okutulacak ve izah edilecektir.

Sorboun'de ruhiyat dersinde Marshall Prouste'nin ismi her zaman geçer.

Ruhiyatla uğraşanlar marazi ruhiyat hakkında bilmem Dostoyevski'den daha derin bir münebbi bulabilirler mi?

Sorbon'da bu sene Balzac'ın Goriot Baba'sı altı ay tedris edildi.

Kim bilir belki bir zaman gelecek ki mekteplerde romanlardan başka bir şey okutulmayacak.

Suut Kemalettin[YETKİN]

No:1677-203

s.334

YENİ BİR MÜNEKKİDE

Edebiyatımızda işin lâfa, aklın ukalâlığa galebe çaldığı gün gelinceye kadar, ekseriya çizmeden yukarı geçen yazılarınız karşısında yalnız sizden başkalarının yüzü kızaracak. Şüphesiz ben de şu hicâbımı izhar etmek zaafımı göstermesem daha münasip olurdu. Fakat hücumum meziyetle, sükutun acze delalet ettiği bir muhitte bulunduğunu bildiğim için böyle bir hareketin kazandırdığı meziyeti kabul etmesem de şu sükutun ikrar ettiği acze tahammül edemeyeceğim.

Bu satırları yazdırmaya sebep, genç düşüncelerdeki en son şairlere dair makaleniz olduğunu anlarsınız. Üzerinde “Edebiyat Muhasebesi” namı taşıyan bu yazı, esasen hiçbir kıymetli imzayı havi olmayan bir mecmuada çıktığı için ne bu mağdur serlevhayı ne de makalenin kıymetsizliğini mevzu bahs edeceğim. Yalnız, duyarak bildiğinizi söylediğiniz bazı fikirlerin tamamıyla yanlış olduğunu, hükümlerinizde yalnız duyduğunuza ve gördüğünüze tabi olduğunuzu söylemek lazım. Yazımızın biraz tecavüzkar olduğunu düşünürseniz itiraf edersiniz ki her tecavüzde olduğu gibi bu da bir müdafaa ve tabii bir haktır.

Verdiğiniz hükümlerden kolayca anladım ki bahsettiğiniz edebi muhiti katiyen tanımıyorsunuz: Ne şahsen, ne de eser itibarıyla. Onun için gençler hakkındaki malumatınızın hemen hiçbiri doğru değil. Halin şayan-ı dikkat müntebilerinden ve istikbalin en kuvvetli münekkitlerinden diye takdim ettiğiniz kimseyi en az yanlış tanıyan sizsiniz. Etrafınızdaki insanların hangisine sorsanız bu hususta siz biraz tenvir ederlerdi. Ve korkuyorum ki yazınızın bu satırlarını görünce arkasını okumadılar bile samimiyetime inanınız! Eğer o birkaç satırını sizi ne gülünç bir mevkiye düşürdüğünü bilseniz şu dakikada benden fazla müteessir, çok fazla mahçup olacaktınız.

Gençlerden bazılarının böyle dev aynasında gördüğümüz halde bir kısmına dürbünün ters tarafından bakmışsınız. Kıymetdâr hükümlerinizde inkar bir yol takibine ise hiç lüzum görülmemiş. Siz kudret ve salâhiyeti tanınmış bir üstad değilsiniz ki mücerred kanaat ve hükümlerinizin bir kıymeti olabilsin. Kariye

tenkit ettiğiniz eserin güzel veya güzel olmayan cihetlerini göstermedikçe, sözleriniz nihayet bir reklam olmaktan ileri gidemez.

Sabri Esad'ın resimlerinde fazla resim yaptığını sizden evvel Ahmet Haşım söyledi. Ondan evvel de söyleyenler olmuştu. Cevdet Kudret Venedik'ten bahsetmişse bununla eğlenmek hakkını size kim verdi? Siz Venedik'i tasvir eden şiir hakkında mütalaa beyan edecek değil miydiniz? Münekkit bey? Makalenizin bu satırları bir facia esnasında sırtan münasebetsiz dişleri andırıyor.

Garp münekkitlerinin hükümlerinde ekseriya mütereddit davrandıkları belli ki bilmiyorsunuz. Fakat sizi tereddüdünüz onlarınkine hiç benzemiyor. Bu adeta eski imla cahillerinin noktalı veya noktasız olduğunu bilmedikleri harflerin üzerine gayet küçük bir nokta koyması gibi. Hemen her hükmünüzü bir “bilmem” bir “galiba” takip ediyor.

Ahmet Kutsi Bey'in imzasını bilhassa Cumhuriyet'in edeşi sayfasında tesadüf ettim. Yeni ve biraz garip mevzuları seviyorsa da bilmem bunların terennümüne bir hususiyet gösterebilir mi?

Şu satırlar Ahmet Kutsi hakkında ne söylemiştir? Bu bir münekkide değil, gazetelerle az çok alakası olan her hangi bir kimsenin ağzına yakışıyor. Ya bu galibalar ne.

“Yedi Meşalecilerin galiba en gençlerinden biri...”

“Galiba en malumatlıları...”

“Fazla kültürü olanı galiba değil...”

“Bilmem kaç yaşında, galiba...”

Galiba kelimesini bu kadar su-i istismal ettikten sonra ben de;

Nahit Sırrı Bey hiçbir şey bilmiyor galiba desem bu da bir tenkit olmaz mı? Yahut bana ne demeye hakkınız olur?

Sonrası siz galiba akli başında şiiri kütüphanede arayanlardansınız ki her bahsettiğiniz gencin önce sesini ve ilmini tedkik ediyorsunuz. Bunu sizden evvel,

yaşı sizin yaşınızın iki misli olan akıl hocaları da yapmıştı. Fakat ne onlar isabet etti ne de siz...

Duyduğunuza göre arkadaşlarının en yaşlısı Vasfi Mahir Bey değildi. O kocaya varacak kız olmadığı için size yaşını ispat mecburiyetini hissetmiyor. Hele “Mahezâ fazla kültürü olanı galiba değil...” şeklindeki kehanetinize diyecek yok. İnsanın avucunu koklayıp, kalbini anlayanlar gibi, şiirine bakıp kültürüne hükmediyor ve bunu ilandan çekinmiyorsunuz. Şu hükmünüzün kıymetsiz olmaktan ziyade lüzumsuz ve salahiyetinizin tamamıyla haricinde olduğunu söylemeye haricinde olduğunu söylemeye hacet var mı bilmem. Yalnız, aziz muhatabım bir parçacık düşününüz ki aynı usulü sizin hakkınızda tatbik etmek mümkündür. Ve ben böyle pek pervasız atışlarınızdan istidlal ediyorum ki siz henüz tecrübesiz bir genç ve bilhassa bizim edebiyatımızda pek cahilsiniz. Bir her ne kadar “kültürü galiba fazla” olmayanlardan isek de devirdiğiniz çamları görecektir kadar kendi edebiyatımızı her sözünüze inanmayacak kadar Fransız edebiyatı bildiğimiz kanaati taşıyoruz. Eğer edebiyat haricinde bir kültür arıyorsanız bu hususta da hüküm erbabına aittir.

Zannediyorum ki yazılarınızı neşre başlayalı daha bir sene bile olmadı. Henüz genç bir yaşta bulunmanız ve matbuatımızdaki pek az tecrübeniz, insanı ümitsizliğe düşürmekten kurtaracak sebeplerdir. Ben yaşınız hakkında –velevki galiba olsun- bir hüküm vermekten sakınmakla beraber sizi bir ağanın nasihatına muhtaç görüyorum.

Çizmeden yukarı geçmeyiniz!

Vasfi Mahir [KOCATÜRK]

No:1684-210

s.450

Denizin dibinde: İnsanların elinden denizin aldığı enkaz.

— Müsahabenin devamı —

le tertip sanatının, tipograf makinasının icat olmuştur.

İşte bizim UYANIŞ Avrupa medenî tarihini, ismiyle, manasıyla, bu mühim zamana işaretler. Yeni harflerle türk matbaacılığı ni bir inkişaf devrine girerken bir uyanış imdi. Eski Servetifünun şimdi bu yeni harflerle uyanış UYANIŞ la temsil ediyor.

Türk inkılabı baştan başa bir intibahdır; iden dirilme, gaflet uykusunun uyanmadır. Türklerde bu bünyenin inkılabın safhaları bir tek imle eda edilmek istenil-

UYANIŞ demek enizdir.

Mahmut Sadık

Leylânın Ölümü

Yahya Saim Bey muhtelif ilerde neşrettiği yazılarının ölümün Ölümü ismini verdiği k bir eiltte toplamış. Kitap lan mada Hilâlin Gölgesinde, deklet İhanları, Mayıs Ge-

Çin Masalı, Sabah, namla- ayrılan küçük şiir mecmua- dn müteşekkildir.

Ser, şairin muhtelif zama- a yazdığı şiirlerini ihtiva için her sayfasında ayn

kuvveti, harf ayın lisani bulamı- yoruz. İçlerinde öyle mısra'lar var ki bazan Tevfik Fikretten bir eda, bazan Peeri Ati şiirinden bir nağme hatırlatıyor. Eğer bütün yazılarını Arzu ve Hece diye ayırarak tetkik edersk aruzlarda umumiyetle Yahya Kemal tesiri- nin galip olduğu usöyleyebiliriz.

Leylânın Ölümü hisli bir aşk macerasının tahsüsleri, Mayıs Gecesi Alfred de Musset den terefine, Çin Masalı biraz fat- teziye benzeyen bir hikâyedir.

Biz, güzel ve muvaffak olmuş mısraları göstermeden evvel kitabın hem en her yaprağında göze çarpan iki yastım işret edeceğizi ihmal ve adli telerrüata fazla yer vermek. Bunlar eserini yaşatmak isteyen bir şairin en çok kaçacağı tehli-

kelerdir. Yahya Saim de yazıları hakkında biraz daha titiz ve çok daha itinalı olsaydı lezzetle okuduğumuz mısra'lara şüphesiz daha fazla tesadüf edecektik.

Görüyoruz ki lisani kuvvetli, fakat hiç dikkat emiyor ve arasıra elinden kaçan hataları dü- zeltmeyecek kadar zalimetten kaçıyor. Bazı mısralarda empresiyonist bir eda sezilmesine rağmen ehemmiyetsiz sözlere fazla yer veriş i çok kere kuvveti kesiyor ve şiri arka arkaya dizilmiş lâflar halinde bırakıyor.

Deniz dibinde: kuşa benzeyen balıklar.

Yahya Saimin yazılarında yenilik eskilikten daha az. Onun için hece vezinle yazdığı şiirlere muvaffak ve mükemmel diyemiyoruz.

Fakat arzula yazdıklarında dikkati celbedenler yok değil. Meselâ "Zemzem" ismini verdiği:

Ezelden ta ezelden putperestiz

msraiiyle başlayan nefes, beşçe kitabın en nefis parçasıdır. Muhtelif sayfalara dağıtılan cildten güzel deucek mısra'ları arıyorsak "Rüyalar Sahibi" isimli manzumenin sonlarını okuyalım:

*Narin helezonlar düşerek karşı teneerden
Durgun suda kalbim gibi bir şey kanyordu*

Fransızca gibi cümle teşkilatı lisanimıza tamamiyle zıt bir lisandan bir şiirin genç bir şiir halinde nazımın tercüme edildiğini düşünürsek Mayıs Geceğini biraz beğenmemiz lâzım gelir. Esasen burda gaye harfi harfine bir tercüme olmadığını mütercim de söylüyor. O halde Mayıs Geceği ne Basılmadan bir parıltının hakikaten aksetmiş olduğunu kabûl edelim.

Leylânın Ölümünde aradığımız güzel şiirleri bulamıyorsak genç bir edebiyat hıvası olan şairden daha fazlasını beklediğimizi söyleyebiliriz.

V.M.

tenkit :

Kaldırımlar

Necip Fazıl

*Sokaktayım, gimsesiz bir sokak ortasında,
Yürüyorum, arkama bakmadan yürüyorum.
Yolumun karanlığa karışan noktasında
Sanki beni bekleyen bir hayal görüyorum.*

İşte, Necip Fazılın «kaldırımlar»ı böyle başlıyor, ve bu uzun şiirdeki her mısra yalancı birer elmas değil, fkkat, kaldırım çoğunluğu adımları altında ses veren hakiki kaldırım taşlarıdır. Bu kaldırımın üzerinde esen ruzgâr ölümün nefesleri, şairi adım adım takip edende ölümün bizzat kendisidir.

Bana, bilmem neden, Necip Fazıl ölümle konuşmuş gibi geliyor. Ölümden bahs eden mısralarında insanı, bir elektririk telini tutmuş gibi sarsan bir kuvvet var. Bu eihetten Necip Fazıl ile fransız şairi (Bodler) arasında bir akrabalık görüyorum.

*Islak bir yorgan gibi iyice buruneyim,
Örtün üstüme örtün, serin karanlıkları:*

- Necip Fazıl -

*Je vais me coucher sur le dos
Et me rouler dans vos rideaux,
O rafraichissantes ténèbres !*

Charles Baudelaire

İki şair arasında gördüğüm bu yakınlığın sebebini, Necip Fazılın şu mısra ile anlatayım:

Kaynamış ruhlarımız bir derdin potasında,

(Kaldırımlar) duygu itibariyle gittikçe derinleşen bir şiirdir, bunun için en güzel kısmını sonlarında okuyoruz. Burada, şair, kaldırımın üzerinde geçirdiği geceleri bir kadın şeklinde görüyor:

*Bir siyah kadındırki kaldırımında gece
Dalğın bir heyal gibi eteğini sürükler,*

Ve o kadını ihtirasla seviyor:

*Ondan bir temas gibi ruzgâr beni bürde
Kucaklamak isterim onu koynuma alıp,*

Bu kadar sevdiği bir vücudu kıskanması tabiidir :

*Arkamdan bir kâhkaha duyşam yaradımın;
Onu bir başkasına ramoluyor sanırım
Görsem pencereerde soyunan bir karaltı,*

Ve şiir nihayet şöyle bitiyor :

*Varsın bugün bir acı duymanın göz yaşından,
Bana rahat bir döşek serince yerim altı
Bilirim kalkmıyacak bir yar gibi başımdan,*

Kaldırımlardan sonra « Otel Odaları » ve « Sayıklama » manzumeleri geliyor. Zaten ayrı bir tarzda olan Ahmet Haşiminkiler istisna edilirse, bu iki şiir kadar telkin kuvveti fazla hiçbir eser bizim edebiyatımızda yazılmamıştır. « Otel odaları »nın, bu kafiyesiz, add edilebilecek manzumenin, o kadar gurultusuz, alayışsız bir kuvveti varki, okuyan, adeta görünmüyen kol-lar tarafından kaldırılarak bir otel odasına götürülmüş gibi oluyor ve orada ölen bütün garip-lerin acısını duyuyor:

*Ağlayın aşinasız, sessiz, can verenlere
Otel odalarında, otel odalarında ...*

« Sayıklama » da, okuduktan sonra gözlerde pırıltılar, kulaklarda mırıltılar bırakan bir şiir:

*Söndürün lambaları uzaklara gideyim,
Nurdan bir şehir gibi ruhumu seyredeyim
pırl pırl
pırl pırl.*

Ne olurdu bir kadın elleri avucumda
Bahsetse yaşamının tadından baş ucumda
mırl mırl
mırl mırl..

Şair, « tabut » şirinde yalnız ilk ve son kıt'ada muvaffak olmuştur. « Hırsı » m ilk iki mısraı tamamiyle, Faruk Nafizin:

Sen bir abu gibi dağdan dağa kaçsanda gene
Seni aşkın canavarlar gibi takip edecek !

Mısraalarının aruzdan heceye çevrilmiş bir şeklidir :

Sen kaçan bir yavru ceylansın dağda,
Ben peşine düşmüş bir canavarım.

Hemen üçüncü satırda şair kendi benliğine avdet etmişse de ben, Necip Fazıl Faruk Nafizten aldığı hızla kendi şirini sonuna kadar aynı kuvvette getirebildi diyorum !

Kitabın « Deniz » isimli kısmında toplanan manzumelerle en sondaki iki manzume, hence Necip Fazılın en zayıf parçalarıdır. Son iki şirin sayfa doldurmak için alındığı tamamiyle belli. Denizi anlatmaya uğraşan manzumelerde ise uç dört mısraı çıkarırsak geri kalanlar her halde pek çabuk unutulacaklardır.

Kendi hislerini kuvvetle anlatan şair, deniz gibi tabiyatin bir parçası karşısında söylenmiş heyleri tekrardan başka bir şey yapamıyor.

Bu aciz;

Simsiyah camlarını üzerine dikiyor
Gözleri çıkarılmış bir ama gibi evrle.

Karzında orijinal görüşleri olan bir şair için ir parça gariptir .

Gözler, İstasyon, Gurur, Keder şirleri, küçük bir şişenin içine hapsolünmüş kokular ibi, insana her okuyuşta bitmeyen bir zevk eriyor.

Bakın, koskocaman bir kederssekiz satıretğün ine ne kadar kolaylıkla sıkıştırılmış:

Keder, saçlarına ak,
Yüzüme çizgi serdi,
Ruhumu çiril çıplak
Soyup çarınha gerdı.
Akarken bağrında kan,
beni seyr etti hayran,
Bir kadın oldu o an
Kendini bana verdi ...

(Heykel) (Anneciğim) Yatdığım Kaya,
incisi son bahsı, diğeri anne sevgisini,
incüsü birnostaljiyi bütün incelikleriyle his-tiren şiirlerdir.

Ziya Osman

İlk yuva

Her kesin bin türlü şeye merakı olur, benim merakım birdir. Bende bu, öyle bir zaaf, öyle bir temayüldür ki... Hayatında gönül azabı duymayan muhakkak bana güler.. Ben çılgın bir güvercin meraklıyım!..

Geniş bir bahçem var.. Herkesin bahçesini renk renk çiçek süsler.. benim bahçem; güller, sümbüller, şekayiklerden daha zengin renkli güvercinlerle doludur.. Bazılarının rengi ay çiçeği gibi ateşin.. Bazılarının rengi ay ışığı gibi gümüşü... Bazıları, sanki top top açan kır çiçeklerinden yapılmış bir demettir.. Onların beni asıl bayıltan göğüsleridir. Güvercinlerimin göğsü; yakut, zümrüt, elmas gümelerinden akseden coşkun bir ziya gibi pırıldır..

Ben onları nasıl sevdim?.. Bunu size anlatabilirim bahçeme renk veren güvercinlerimin kalbinizde kanat çırttığını muhakkak siz de hissedersiniz!..

Küçüktüm... Bir çüçük sahibi olan Sami Bey beni çok sever.. Ne vakit yanına gitsem beni dizlerinin dibine oturtur, türlü türlü masallar anlatırdı. En çok hoşuma giden masallar, Sami Beyin kuşlara dair söylediği masallardı.. Sami Bey kuşları öyle tatlı dille anlatırdı ki... Serçeysi, kekliği, aınacayı, şuhini bin türlü şeye benzer, hepsinin tabiatlarını, uçuşlarını birer birer anlatırdı.. Sıra güvercinlere gelince gözleri bulutlanırdı..

O anlatırken, Serçe göçerimin önünde afacan bir çocuk elinde bir lastik top gibi sıçrar.. Zıplar.. Atmaca; bir cellat gibi elinde yalın bir kılıç, kanlı gözlerle yüzüme bakar... Şahin sanki köroğlu gibi bağ bağ dolaşır.. Keklik elinde şemsiye ruzgâra tutulmuş küçük bir çocuk gibi ayakları yere sürünerek uçar... Kumru gurbette kalan bir sevgili gibi mütemediyen göç türküsü söyler.. Güvercin sanki altın başlı, ay yüzlü bir peri kıza gibi gözlerimin içine gülümserdi.

Sami Bey kuş masallarını sıklaştırdıkça ben de güvercinlere karşı bir zafıyandı.. camilerin havlusunda dervişler gibi döne döne ötüşen güvercinleri seyretmek merakım gün geçtikçe arttı. Onlar öyle emâ yakın şeylerdi ki.. civa gibi oynak olmasılardı hepisini ayrı ayrı

Bugüngu Edebiyat

Mesaleciler Mektebi

Bizde itiyat haline gelmiş bazı fena hasle-
ler var. Bunlarda bir yenilik yapmak, şöhet
kazanmak havesiyle itiraz merakıdır. bu, bazı.

Şimdiye kadar, bu kabil yazıların renk renk
perdelere solmuş, köhne fikirlerini büyük bir
memnuniyetsizlikle karşıladık.

Bugünkü güzele çirkin, fenaya iyi demek
bizim en grip iddiamız oluyor. Bunun katiyetini
ciddiyetle isbat etmekte bizde bitmeyen ve
eskinmeyen bir zevk halindedir.

Güzelliğe karşı olan meftuniyet ve meclu-
biyet her zaman için beşerin hakkıdır. Güzel
daima kendisine taabbüt edilmesini arzu et-
mez mi?.. Güzellerin mevki her yerde yüksek-
dir.

Son aylar zarfında edebiyat cereyanının naul
seyrettiğini çok uzak ovaların üstünden büyük
bir dikkatle seyr ediyorum.

Yüksek bir dağ eteğinden yarıları sızlatarak
dökülen şalaleleri seyredir gibi...

Bakıyorum da; dünkü yaprak ve çiçekli dallar
kurumuş.. Bir sene evvelki, zevkli, seyyal akış-
lı mısralar yüzlerine perde çekmişler..

Başlarında baykuş mübali ve Parayan şairi
Halit Fahri Bey olduğu halde gençlerin takip
ettiği izler yepyeni zykler ve işlenmemiş mev-
zularla doluydu..

Genç sanatkarların bu yüksek azimlerine
bazı kâhli günlerde güneşin tesiri olmayacağı
iddiasını ileriye sürdüler..

Dünün bugüne bir miras diye terkettiği
emanetler meyânında dindik duran bu yüksek
minareli camiler, birer tarih gibi Boğaziçi
sahillerine diz çöken bu ağır başlı mahcup sa-
raylar, nasıl nesilden nesile terkediliyorsa

— Devamı 42 nci sahifada —

pünün bazı kıymetli eserleride aynı akibete maruz kalıyorlar. devrinin nazarlarını kendisinde toplayan Fikret'in ekseri eserleri bugün zevale maliküm olamıyor. ve yarında keza...

Bu musteit kalemelerin iki sene zarfında geçirdikleri mühlük saatler ne acı saffaları, ne feci hakikatleri gizliyor..

Onların mısralarını tel tel ayıracak olürsanız butun bu acılıkları kelimelerin arasında bulabilirsiniz..

Ellerine sokulan ignelerin sizılarını, bugün eserlerini tahlil ederseniz aceba bulabilecekmisiniz?.

Dünkü o acem kılıklı edebiyat katillerinin bugün başları önüne egilmiş elim vaziyetleri, sürüsünü kurtlar kapan bir çobandan farkını?..

* * *

Bugün edebiyatımızın fakır ve sımalı olduğuna kanaat getirmek biraz da doğru olsa gerek .

Son matbuat ve neşriyat sahifelerini tetkik edersek henüz edebi bir faaliyet ve veludiyet göremiyoruz..

Bir kaç ay evvel akıl ve fikirler birbirleriyle çarpışırken inkilapçı kalemler bize yeni ışıklardan bir ağ göstermişlerdi .

Eserlerinde milli heyecan ve milli gururun zvkleri olmadığını idda edenlere inkilap edebiyatını sarıh olarak anlatanlar yine onlardır.

Mazisi süslü ve temiz olan (serveti funun)ın geriye bıraktığı Abideleri teşkil eden Fikretler, Halit Ziyalar, Cenap Şahabettinler, Hüseyin Şiretler nasilki mahdut bir kafileden ibaret kalarak garbın teknik itibariyle bizden daha mukemmel olan eserlerini tahlil ve taklitle bizde aynı hisleri tattırılarsa bu mekalemin en mühlüm kuvvetini kendilerinde bulduğum meşaleciler mektebide aynı vazifeyi suzişle ifa ettiler ve ediyurlar.

Garbın her gün yeni bir zevkle değişen eserlerini bir lamba ziyası altında saatlerce tahlil ve tenkit neticesi memleket edebiyatını semizletmek ve yeni şekiller ibdâna muvaffak olmak gayesi yine onlarındı.

Gençler bu çalışmalarının semerelerini almayacaklar mı?.

Onların hakkı bumuydu?

Zavhlılar «amalar köyünde mum taciriyiz...» itirafıyla sükkûte mecbur kaldılar. ellerindeki renkli, kıymetli kumaşları ucuzca satmak isteyen tacirler gibi her tarafa baş vurdularsa da kendi seslerininin akisleriyle kadılar!...

Yorgun ruhlarının ter damlalarından ördükleri «yedi meşale» demeti büyük bir boşluğu doldurduktan mada hangimizin ruhuna bir serinlik ve hangimize bir yenilik vermedi?

Bu günkü edebiyatımız ne acız ve nede yüksekti. Edebiyatımızda asrın tebedülü neticesi hayat telekkileri ile her gün yeni bir şekil alarak değişiyor. büyük bir muamına gibi karşısında saatlerce diz çöktüğümüz divanlar, taş basma kitaplar bugün sanat bahçemizde yalnız ziyaret edilecek birer makberdir.

Eserlere hürmet zaruridir.. munekkitler bu ağır mesuliyetli vazifeyi deruhte ederken şahsî kanaatlerden tamamen tecerrüt etmeli .

Gendisindeki takdir kabiliyeti karidede daha fazla olduğundan her eserin en ince zarlarını ve kılıklarını üzerinden atarak onun ruhuna müvaz etmek için kelimeleri teker teker ayırmak kullüğünde ihtiyar etmelidir.

928-10-20

Tayyar Fethi

Fikir ve sanat aleminde

Bir makale münasebetiyle — Dahiler üzerine — Hayat İlmî erbabı ve filozoflar — Edep, şiir, resim ve musikî — Ta-
biatın dahi imalatı — Tekâmül kanun — Deha ve dimağın
fazla hüceyreleri — Nice, Nicenin fevkalbeseri — Bes. on
asır sonra.

Berliner Illustrirte Zeitung isimli haf-
talık bir alman gazetesinde fikir ve sanat
erbabından dikkata şayan bir kaç zatın haya-
tına dair neşredilmiş bir makaleye tesadüf ettik.
Bu makale aynı zamanda, fen adamları tarafin-
dan tamamiyle haledilmiş olduğuna hüküm
verilemeyen bir meseleye temas ediyor. Bu da
deha meselesi.

Hayat ilmiyle uğraşanlar, yüksek ilim ada-
mımız Doktor Mazhar Osman Bey efendi gibi
— işaret ettiğimiz mesele hakkında mühim
neşriyatı vardır. — dimağı beşer ve asabi
beşerin tahayvülâtını, bu tahayvülâtın gerek
azvî efâl gerek akli melekât üzerine tesirlerini
kendilerine tetkik sahası olarak kabul etmiş
adamlar, eğer iş yalnız bunlara kalsaydı, işin
içinden çıkarlardı.

Bir çok filozoflar, akla, zekâyâ, dehaya ait
meseleye biz de karışırız, demişler, karışmışlar,
meseleyi çatalandırmışlar, - eski tabirle - med-
reseye düşürmüşler.

Dehaya dair, Avrupanın psikolog geçinen
muharrirleri ve hayat ilmi muhalassısları ca-
zaflarından bir hayli eserler yazılmıştır.

Müşahedelere, mutalaaalara göre, hayatta öyle
yüksek zekâlar, dehalar zahir oluyor ki bunların
eserlerine bakılırsa dimağ cihazlarında diğer
insanların fevkünde bir kudret görülüyor.

Bunların dimağları diğer insanlarınkilerden
her halde fazla hüceyrelere malik olduğu farz-
olunuyor. Mütefekkirlerin, muharrirlerin, edip-
lerin, şairlerin, sanatkarların zekâ ve deha
mahsulları bu faraziye ile izah ediliyor.

Edep, şiir, resim, musikî, umumiyetle sa-
nat âleminde makbul ve mergup görülen eser-
ler - hakikatan dahiyane bir eser - diye tavsiye
olunur. Bunun manası şudur: dahiyane bir eser
o vakta kadar insanların kafalarından çıkmaz,
ortaya konulmuş olan eserlerden alınmaz,
çalışma bir şey değildir, dimağı beşerin
büsbüütün yeni doğurduğu bir şeydir, bunu
doğuran kafada, diğer insanların kafalarına nis-
betle bir kaç kudretli hüceyre peyda olmuştur.

bilir, ihtimal ki bu gün pek ender olan dahi-
ler beş on asır sonra çoğalacak bir zaman ge-
lecek ki insanların ekseriyetini şimdiki dahiler
teşkil edecek, o zamanda da bunlardan yüksek
tek tük fevkalade mahlukalar belirmeğe başla-
yacak.

Yukarıda zikrettiğimiz Alman gazetesinin
makalesinde bilhassa bir takım misaller göste-
rilerek, edip muharrir, filozof, ressam, müsi-
kişinas, dahi tanınmış olan kimselerin, bilahere,
hayatları ileriledikçe sapıttıkları, dahi yerine
deli oldukları söylenmek isteniyor.

Makalede ki misalları mutalaaaları nakilden
evel şu da söylenebilir ki: dahiler arasında me-
lekâtı akliyesinin kuvve ve kudretini sonuna
kadar muhafaza etmiş olanlar vardır. Gelip
geçmiş olanlardan Niuton yaşayanlardan edison
gibi.

Tabiat nadiren dahi imal ettiği için dahi
imalinde henüz tamamiyle meleke kespememiş-
tir, biraz acemidir bunlardan bazılarını tam yap-
sada bazılarını da noksan bırakabilir. Bu sonra-
kilerde dehanın, mucit, mübdi, müvellit hücey-
releri çabuk yıpranabilir. Kudretini zayi eder
lakin faaliyetine devamla dahiler fevkalade eser-
ler yerine hareketleriyle ucubeler gösterirler.
Biz insanlarda bunlara divanelik deriz.

Misallere gelince: Almanyanın Friedrich
Hölderlin isimindeki (1770-1843) şair darül-
fünunu tahsilinde meşhur Hegel ve Schelling
ile arkadaşı Hyperion adlı romanı layemut
bir eser addedilmektedir. Schiller'in himaye-
sini görmüş sevgilisi Charlotte'ın evine mü-
rebbi olarak yerleştirmişti. Oradan Frankfurta
Gonsard isiminde bir bankerin evine girmiş,
zenginlerin kendisine bir usak muamelesi gös-
termelerinden müğber olmuş, başını almış,
Fransa'ya sığınmış 73 senelik hayatının 36
senesini serseriyane ve mecnunane geçirmiş,
garipki bu seneler içinde de pek ulvi şiirler
yazmıştır.

Bir musikî dahisi görülmüş olan Rubert
Schuman (1810-1859) Almanyada romantik
musikinin mucitlerinden dir.

— devamı 16cı sayfada —

Gimnarya tahsili devresinde musikişinas Wilck bu çocugun musikide pek ziyade istidadını görmüş, himayesine almış, babası gibi yüksek bir piyanist olan kızı klara da pederinin yaşındaki şakırtıyla meşgul olmuştur. Yirmi yaşında şuman bir dehayi musiki olrak inkişaf etmiş, bu yaşta pek güzel ve şirin parçalar bestelemiştir. Musiiki prçaları' piyano konserleri her tarafta alkışlanan şuman aklını oynatmış, ancak 46 sene yaşamış, ömrünün son seneleri tınarhanede geçmiştir.

Hayatının sonu mecnunane geçen dahilerden biri de on dokuzuncu asrın son senelerinde yetişmiş olan meşhur filozof Niçe (Friedrich Nietzsche 1844 - 1900) dir. Niçe geçen asrın sonlarında alman gençliği üzerinde büyük bir tesir göstermiştir. « Zarathustra » atlı kitabı daima yaşayan eserlerdendir. Niçe bir zamanlar, Almanyanın en yüksek bir mütefekkeri olarak tanınmıştı.

Niçe, felsefesinde bilhassa fevkalbeşer, bir insan (übermensch) ibda etmek istemiştir. bunda bir çok mutalaaalara ve münakaşalara meydan vermiştir.

Bu felsefesiyle, bu icat ve ibdaiyle Niçe sanki beşeriyetin tekâmül devresinde en canlı ve esaslı noktaya basmıştır, dahilerdir ki beşeriyeti tekâmüle sevkedebilirler, dahiler fevkalbeşer insanlardır. İy insanlar ! öyle kuvvetle azimkâr olunuz, bu günkü insanların çıkmak için öyle bir irade gösteriniz ki aranızda size rehber olabilecek fevkalbeşer mahluklar yetişsin. demek istemiştir.

Niçe nin bir dahi, yüksek düşünür bir insan olduğu inkâr götürmez.

Ötedenberi, şark felsefesinin bazı kaideleriyle bu felsefenin tevlit ettiği ahval göz önüne getirilsin. Tasavvuf erbabının vasıli kemal olmak gayreti, bu yolda irşadınıçenin fevkalbeşer ibdaı gayretine benziyor.

Şarkta bir takım meczuplara, mecnunlara kemale ireyim derken sapıtıı derler.

Niçe de kafasında ki fazla hüceyrelerin kudret ve kuvvetini tekâsüf ettirmeğe uğraşırken bunlar da kafasının diğer hüceyrelerini de yorgun düşürmüş, felei umumiyeye uğramış hemşiresinin yanına iltica ile ömrünü mecnunane orada ikmal etmiştir.

Hayatlarının soalarını mecnunane geçiren dahiler serisinde, - Berlin haftalık mecnuasına göre - bir kaç isim daha zikrolunuyor.

Büyük İtalyan şairi Tasso (1544 - 1595) hayatının son senelerini yer, yurt arayarak serseriyane geçirmiştir.

Almanyanın büyük bir ressamı Alfred Rethel (1816-1859). mükellef mebaninin divarlarını tezyin eden cesim tabloları var. Ömrünün son senelerinde kendine sahip değil.

Macar şair Nikolaus Lenau (1802-1850) Faust ve Don Juan isimli iki mecnuai eşarı ile meşhur, hele « Kamışların lisanı şiri » eseri pek yüksek hislerle dolu. Hayatının son altı senesi Viyana civarında Döbling tınarhanesinde geçiyor.

Ferdinand Raimound (1790-1836) derin ve hassas bir şair bir çok halk piyesleri inüellifi mahir bir aktör, ömrünün sonunda cinnet derecesinde yeis, nihayet intihar.

Ressam Vineent Van Gogh (1853—1890) senelerce Pariste çalışmış, tabloları rağbet bulmuş, Pariste çıldırması, Sen Remi tınarhanesine konulmuş, oradan tuvers şehrine naklolunarak bir mütehasşis doktor tedavisine çalışırken eline geçirdiği bir revolverle hem doktoru hem kendini öldürmüş.

Hayatı mecnunane hitama eren ve dahi sayılan muharrirlerden biri de Fransanın pek maruf edibi, eserleri bütün medeni alemde makbul Guy de Maupassant dir.

Maupassant üslubunun kuvveti, ruhi talihilatında mufunazari zekânın fevkinde görülmüştür. Mübakkik bir zaı şöyle söyler: Mopassantla hemasmın hemşinin zekasının fevkalade hürmetkârı ve hayranıyım, fakat bu adamla karşı karşıya gelmekten pek korkarım. Sanırım ki beni bir defa görse bütün rûbunu fikrimi okur, bütün hüviyeti şahsiyemi teşrih edebilir. aklında, kalbimde ne varsa hepsini meydana koyar. Maupassant öyle bir insan ki tetkik ve tedlil ettiği şıbkların fikirleri, hisleri, seciyeleri kendisine asla gizli kalmamış.

Bu kıymetli adam da çıldırması, insanlara kalkanması, hayatının sonu Pariste bir tınarhanede geçmiştir.

İşte bir makale, bir hayli mutalaa, bir kaç da misal. Bazı dahilerin feci akibetleri, dehalarının feyzli zamanındaki eserlerini kıymetten düşürmemiştir, bunlar daima dahiyane eserlerdir.

Mahmut Sadık

Pandor kutusu

Diyebiliriz, ki rahip (Jan Melye) nin 527 sahifelik «Akliselim» inin hūlasası Őu cūmlede toplanmıřtır :

(Her din, temelsiz bir binadır. Teolojya, tabii amillerin sistem haline konmuř cehaletinden ve uzun bir hayalihanlar ve tenakuzler mensucundan bařka bir Őey deęildir.[1]) Iřte bu cehalet, bu tenakuzlar insanların asırlardan beri iptidai bir hayat geęirmelerine sebebiyet vermiřtir. Filhakika, tarihin bir çok noktalarında cehaletin esas olduęunu gormekteyiz. Felsefe tarihini yalnız mūcerret fikirlerden ibaret ad ve kurunuulā namile sırf eski yunan felsefesini iptida kabul edenler bu cehalete kıymet vermek tedirler. Biz, rahip Jan Melyeninde kabul ettięi bu cehalet illetinin beřerin fikrine iptida olmadıęı dūřunsesindeyiz. Eski mısır dinlerinin tetkikinden anlařılmaktadır, ki ilk zamanlarda tabii hadiseler tabii bir mantıkla tetkik olunmaktaydı. Mısırın Apisi ne okūzdu, ne de okūzle temsil olunan mevhum bir ilahı. Belki eski mısır alimlerinin mevsimleri tayin için tel'sis ettikleri hey'et ilminin bir rumuzu idi. Mısır alimi, okūzun sapana kořulacaęı zamanı tespit etmiř, buna bir isim vermek için bir yıldız bularak okūzde bu halin ifadesi olarak gōstermiřti. Halbuki, bütun dinlerde esas olan allah, ahret, cennet, cehennem ve ruh fikirleri mısır dininden gelmektedir. Tabiate uygun olan mısır dinini gayritabii Őekle koyan zihniyetin cehaletten tevellüt etmedięi muhakkaktır. Çünkü, fikir bir silsile takip eder. Dūnyanın tabii hadiselerle idare edildięini bilen mısır alimleri filmlerinin de bu ilmi pek gūzel bilmeleri icap etmez mi? Bu fikrin terk edilmesi siyasi maksatlardan kasıl olmuřtur. İktidar mevkileri ilimle alāhadar olmayan ve kōrkōrüne itaat istiyen şahısların ellerine geçmiřtir. Bunlar, her şahsı kuvvet gibi, hile ile cumhuru idare etmek meęburiyetinde bulduklarından zamanın alimleriyle birleřmiřlerdir. Kendilerine insandan daha yūksel bir paye vermek için şahıslarında nimilahlık tevlikūm ettirmiřlerdir. Bunun içindir, ki Firavun allahın oęluydu. Kisra, hūda-ventti. Brahma da bir allah zadeydi.

Beřer tarihini tetkik edersek, din namı verilen būyūk hareketlerin hepsinde, bu ilahii mantıęın enbūyūk rolū oynadıęını gōreceęiz.

[1] Akliselim, sahife 40 .

Musa, İsa, Muhammet, Buda, Konfoęyōs, Senpier, Hasan Sabah, Mevlana ve Hacı Bektař birer cahil olmaktan çok uzaklar. Nitekim, onların kitapları her tūrlū tefsirlere gelmekte ve reybi, mūspet, menfi fikirler çıkarılabilmektedir. Iřte, isimlerini yazdıęımız din būyūkleri mefkūre ve prensip için hareket etmemiřlerdi. Bilakiz, hakimlik hırsı ile halktan mūfekkere kuvvetini kaldırmak iřtemiřlerdi. Hiç bir dinin felsefeye musaade etmemesi ve kitaplarında da felsefi mūnakařaların bulunmaması da bu telekkiden neř'et etmekteydi. Yalnız, her yeni mantık vazının kuvvetle mūdafaa da bulunduęu tek bir gayesi vardı: istihlāf ettięi dini tenkit ve hūkūmlerini red!

Garpta, din vazilerinin bu ta'biyeleri anlaşılır anlaşılmaz, aynı mantıkla mūcadele yapmak mecburiyeti kabul edildi.

Rahip Jan Melye tabiate ricat taraftarlarının en ateřli bir şahsiyeti olduęu gibi, (Thomas Woolston) ve (David Hum) namlarındaki ingiliz papazları da aynı fikrin mūdafai idiler. Keza, (Voltaire) ayarında bir çok alimler de vardı. Bunlar, eski din vazilerinin ta'biyelerine mūracaatı lūzumsuz addetmemiřlerdi. Çünkü, inkılāp zamanında bir ideolojinin hazırlanması lūzumdur. İrtica kuvveti din kūltürünün tesiri altındadır. Eęer inkılāpçılar, bu din kūltürünü, kendi manıklarında boęmaslardı; halkın yedainında yařayan kıymetler ve Őe'niyetler oradan kalkmazdı. Mūdafaa edilen inkılāp fikri neřvūnūna sahası bulamazdı.

Avrupa inkılāpçılar bu fikri o kadar Őiddetle mūdafaa etmişlerdir, ki (Nostradamus) İsa'ya (Donkiyot), Senpiere (Sancho Pana) isimlerini vermiştir. Mamafı, bunların içinde rahip Jan Melye kadar tam bir Őekilde din vazilerinin prensip ve şahsiyetlerine huem eden olmuştur. O:

(Allah fikri, t din ve terbiyenin eseridir.[2]) ve Allah:

(Aleddevam, yapımdıla, bozmakla, sonra içinden asla memnun kalmaksızın yaptığını tamir etmekle meğguldur.[3])

Fikirlerini serd ile, (Milford Bolingbroke)m meřhur vecizesini hatırlatarak, dinin, dūnyaya fenalıklar ařılayan uęursuz bir zihniyet oldu-

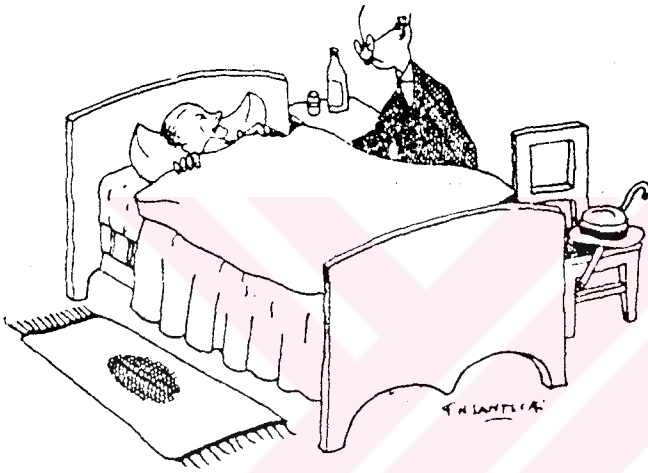
[2] Akliselim, 32inci mephas. [3] Akliselim, sahife 55-

ğunu iddea etmiştir. Rahip Jan Melyenin 192 mephase ayrılan kitabında bu esaslar, skolastik bir mantıkla gösterilmektedir. Yalnız 900-1000 sene evvel islâm âleminde yetişmiş olan Hasan Basrî, Hayyanı, Ebülâlaülmarri, Hasan Sabah, Zimahşerî, Cüneydibağdadi, Mevlana v.s. gibi şahsiyetler, rahip Jan Melyenin fikrinde oldukları halde, sarih bir şekilde kanaatlerini neşre dememişlerdir. İmalı ve dinin zahiri şekline sunî bir kutsiyet veren esrarlı fikirleri dağıtmışlardır. Neticede de gayretleri boşa gitmiştir. Bir fikrin yerleşmesi için müsüpet bir halde bu-

bulması ve ameli bir şekilde ortaya atılmasıydı. Rahip Jan Melye de hristiyan dinini reddederek din uluhiyet düşüncesini silmek için uğraşmıştı. (Akliselim) bu telâkkinin eseridir. Bilmünasebe söyleylim, ki «Akliselim»i mütalaa edenler yine Dr. Abdullah Cevdet B. in olan «Rahip Melyenin vasiyetnamesi» ünvanlı eseri de okumalıdır.

Memleketimizin aynı tarzdaki kitaplara ihtiyacı büyüktür. «Akliselim» eski olmakla beraber, gayeye vusul noktasına fevkeladedir.

Dr. Abdullah Cevdet B. 25 senedenberi bu

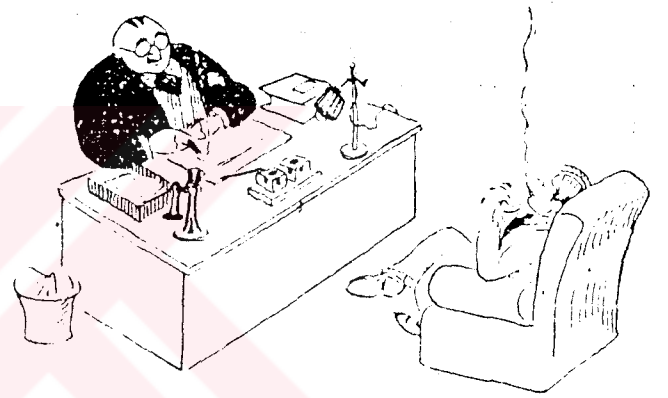

Doktor hasta başında

Doktor — Titreme geldiği zaman dişleriniz çarpıyor muydu?

Hasta — Bilmem, çünkü dişlerimi çıkarmıştım!

lunması ve istihkak edeceği ideyi kendi mantığı ile ezmesi icap eder. Şarkta hiç kimse bunu yapamamıştır. Çünkü şark zihniyeti umumî bir uluhiyet fikrine saplanmış ve bu saplanmış, içtimâî hayatta an'ane teşkil edecek kadar kökleşmişti. Avrupa, Roma devrinde tabii şekilde bir an'aneye malikti. Fakat hristiyanlık, muvakkaten bu zihniyeti hareketsiz bırakmıştı. Lakin garbın inkılâp devrinde istinat edilecek eski bir an'änenin kıymet hükümleri bulundu. İnkılâpçılar mistizme düşman oldular. İçtimâî elemanı bulunan hareketleri yapmağa başladılar. Takip ettikleri usulse, fikrin, tabik sabaşı

Ahir zaman memurları

— Sen yeni bir veznedar arıyormuşsun, öyle mi? Halbuki veznedar yeni tayin olunmuştu?

— İşte o yenisini arıyorum ya? Paralarla beraber savuşturdular!

isabetli usulle çalışmıştır. Cemiyetin maveraya değil, nefsine istinat etmesi prensipini Türkiyede neşretmiştir. İnkılâpçı bir neslin harekete gelmesine yardım etmiştir. Böyle bir şahsiyetin bu son tercemesi ise, aynı fikrin kesif halk tabakaları arasında yerleşmesine ve rahip Jan Melyenin garpta tahakkuk ettirdiği selim aklın Türkiyede de teccüsüne yegâne bir kevserdir!

SABİH İZZET

Mes'ul müdür : MAHMUT SADIK

Müşahabe:

Romantizm

Yıl dönümleri. — Fransada romantizm, 100 üncü yıl dönümü. — Şarkta fatalizm. — Romantizm, his ve hayal. — Ruso ve Madam dö Stal. — Fransa romantizmini temsil eden başca şahsiyetler. — Tarihte, siyasette, iktisatta romantizm. — Garp ve şark. — Romantizme karşı silah: Fen ve hakikat!

Büyük adamların veladetleri, vefatları, yıl dönümleri yadediliyor, onlara bir şeref vermek isteniyor, böylece de mütemeddin beşeriyet, ilme, irfana, medeniyete, insaniyete hizmet etmiş olan insanlara karşı hissi şükranını göstermiş, zihayat ilim ve zekâ sahiplerini de bu yola teşvik etmiş oluyor.

Eğer beşeriyetin yakın ve uzak bütün mazisiyle alâkasını kesmek daha hayırlı ise bütün tarih kitaplarını yakmak ve mekteplerden kâmilin tarih derslerini kaldırmak lâzım.. Böyle yapılmıyor, çünkü bugünkü hal müterakim mazinin neteceleridir, istikbal ise, halı hazır da dahil olarak, bütün mazinin ilzaratiyle tecelli edecek. İnsanlar nereden, nasıl geldiklerini bilmeli ki, nerede bulduklarını anlasınlar, nereye gittiklerini de bir dereceye kadar tahmin edebilsinler.

Şark fatalisttir, mazisi gibi, halini ve istikbalini, birçok fertler, kaza ve kadere tabi görür. Garbın determinizm mesleki de hani bundan çok farklı değildir. Bir çocuk doğduğu günden itibaren ebeveyninin hayat şartına, muhitinin tesiratına göre yaşamağa başlar, bu suretle büyür, öyle bir yaşa gelir ki doğduğundan o yaşa kadar ne görmüş, ne geçirmiş ise ölümüne kadar görüp geçireceklerine müessir olacak olan bunlardır.

Zaman zaman zahir eden dahilerin, büyük adamların beşeriyet üzerine - istenirse kaza ve kader böyle imiş denilsin - tesirleri görülmüştür. Bunun gibi, edebiyatta, felsefede, güzel sanatlarda bir takım mesleklerin de medenî âlemde mütefekkir insanlar üzerin de tesirleri görülmüştür, meselâ romantizm gibi.

Biz bilhassa şu son asırda, edebiyatımız eihetile fransız edebiyatından mütecessir olmuşuzdur. Fransa edebiyatında ise bu seneler romantizm devresinin yüzüncü yıl dönümüne müsadiftir. Fransız romantizminin yüzüncü devir

senesi bizi de az çok alâkadar edebilir. Bu sırada bu devre atfı nazar edenlerin toplu fikirlerini alarak bazı mülâhazalarda bulunmağı pek te faidesiz görmedik.

Romantizm, siyasi içtimaî büyük ihtilâllerden, inkılaplardan, sonra ruhî ve ahlaki bir telavvüd husule getirmek için hisse ve fikre, kuvvei hayaliyenin yardımile, başka bir küşayış vermek gayesine doğru yürümüş olan bir meslektir. Hisse ve hayale teveccüh eden romantizm bu mahiyetile akli mantıkla mubariz olmuştur.

Romantizmin Fransada inkişafi geç kalmıştır. İngilterede, Almanyada meydan aldıktan hayli sonra romantizm Fransaya bilhassa Almanyadan intikal etmiştir.

Romantizm mesleğinin vücuda gelmesinde Jan Jak Rusonun, Nuvel Eloyisle, Konfesiyon (La nouvelle Eloise, les Confessions) eserlerinin tesirleri mühimdir. Bu halde romantizmi Fransada neden daha evel doğmuş olmasın?

Ruso fransızca yazar bir edipti, fakat yazılarını fransızca için yazmazdı, yazılarında Fransayı şiddetle tenkit ederdi de.. Rusonun en ziyade ingiliz hassasiyetinden ve ahlâkiyatından mütecessir olmuş bir şahsiyet olduğu da inkâr edilemez. Cinevrada fransız terbiyesinden başka bir inkişaf geçirmiştir, böylece vaktiyle fransızlar Jan Jak Rusoyu (Jean Jeak Rousseau) kendilerine mal etmemişlerdir, adeta yabancı görmüşlerdir, bu sebeple Rusonun eserleri Fransa haricinde daha müessir ve makbul olmuştur.

Fransaya kosmopolitizm ile beraber romantizmi sokan Madam dö Stal [M.me de Staël] olmuştur.

Bu yüksek kadın, Ruso gibi, İngiltereyi, İsviçreyi bildiği, tanıdığı kadar da Almanyayı ve İtalyayı biliyordu, tanıyordu.. Almanyaya dair eserindeki fikirleri kısmen alman üdebasından mülhendir, romanları bir fransız kadının cenebî memleketlerindeki intibaatını fransızlara tasvir etmez, belki cenebî memleketlerin ahvalini, efkârını, hissiyatını fransızlara telkin eder.

Şatobriyan (Chateaubriand) ise, şüphe yok ki, tam bir fransızdır, romantik eserleri de fransız hissiyatı ile meşbudur. Rusodan, Bernarden dö Sen Piyer (Bernardin de St. Pierre) den ilham almıştır, amma bir fransız ruhile..

Romantizm yavaş yavaş fransada da yayılarak edep ve sanat sahalarını kapamıştır. Edebiyatla

olduğu gibi, resim ve musiki de romantizm aldı, yürüdü.

Fransula romantizmin başlıca ustaları olarak gösterilebilecekler:

(Lamartine, Alfred de Vigny, Victor Hugo, Alfred de Musset) dir.

Romantizm his ve hayale dayanmasına göre tatlı hislere, rengin hayallerle bezenerek insanların fikrinde, ruhunda daima ümitler hisil etmelidir, nazarlarında cennetten nişane levhalar tecessüm ettirmelidir. Halbuki Fransada böyle olmadı, bilakis betbinlik, pesimism tevlit etti.

Diğer yerlerde bu hal bariz bir surette görülmemişti. Fransada romantizm hayatta istirabın tasviri yerine geçti.

Symbolistler, parnasiyenler de fransız romantizmindeki bu merareti hayati gösterdiler.

Romantizm Fransada devir itibarile diğer yerlerden daha ziyade yaşamış zan olunur. Halbuki romantizm Fransıya daha geç gelmiştir, daha geç olmuştur demek daha doğru olur.

Biş de şu var: Fransa laik bir hükümettir, orada din ile dünya işleri ayrılmıştır, fakat fransız milleti hâlâ papasların tesirinden kurtulamamıştır. Romantizm ve istinatgâhı olan his ile hayal papasların pek işine gelmiştir. Hakikatle kaçamak yollara hiç sınımayan, akli mantıkla karşılaşmaktan çekinen, kaçınan papaslar adeta romantizmin Fransada hamileri olmuşlardır. ihtimal Fransada romantizm devrinin sürekli olmasına bunun da tesiri dokunmuştur.

Nihayet realizm ve notaralizm önünde romantizm erimeğe başlamıştır. Romantizmin en kuvvetli muarızı rasyonalizmdir, yani ilim ve fen ile meşbu olan hakikati ancak onları gören fikirler ve zihinlerdir. Fransada bu yoldan hareket etmek isteyen, kendilerine ancak ilim ile hakikati rehber gören öyle alimler de gelmiştir ki kendilerini romantizm tesirinden kurtaramamışlardır, bu halâs müteahhir alimlere nasip olmuştur. Meselâ Jéants Rönanın «Feministiklâli» eseri romantik bir eser demektir, bu eser nerede, Anri Poankarenin birer fen ve hakikat abidesi olan eserleri nerede?

Fransada romantizm devri bir intibah devri olmamıştır, sari ve müstevli bir maraz devri

şeklini de almamıştır. Hariçten gelmiş yeni moda gibi bir müddet hüküm sürüldükten sonra, büsbütün zail olmamış, modası geçmiştir.

Romantizm bir zamanlar tarihşinaslardan, tarih muharrirlerinden bir takımını da sarmıştır. Fransanın en maruf müverrihlerinden Miçöle bile kendi kendini romantizminden alamadıkdan başka buna kapılmıştır.

Göz önündeki eserlere bakarak zannolunabilir ki: tarih hâlâ romantizmin tesiri altındadır, hatta biz de bugünkü neşriyata bakılınca, şimdi tarih biz de romantizm devrini yaşıyor, demek de mümkün!

Siyasiyatta romantizm, pek tehlikelidir. Hissi ve hayale kapılarak hakikati görememek diplomatlar ve diplomasi için pek fecidir.

Vaktile İtalyanın Trablusgarba karşı tasavvurlarına, tertiplerine o vakitki Roma seferimiz vakif olamamış, merkezi zamanında haberdar edememiş ise demek ki romantikti.

Balkan muharebesinin tertip ve tehiyyesinde Balkan hükümetleri merkezlerindeki sefirlerimiz arasında da belki romantikleri vardı.

İktisadiyatta romantizm, bu da büyük bir felâkettir.

İktisadiyatta romantizme kapılarak his ve hayal üzerine kurulan binalar birdenbire yıkılır, yüz binlerce, belki milyonlarca liralarda berliava olup gider.

Bugün romantizm Avrupadan kalkmış mıdır? Ne gezer!.. Hâlâ romantizm garpta yaşamaktadır.

Şark ise zaten romantik bir memlekettir, garba her suretle temessül etmemizle beraber, bize garptanda sirayet etmiş olan romantizminden kolayca sıyrılabilir miyiz?.

Buna çare arıyorsak çaresi var : ilme, fenne tam bir imanla, dört elle sarılmak, hakikatle karşılaşmaktan, bize pek acı söylese de korkmamak!..

Mahmut Sadık

TAHLİL ve TENKİT

Türk matbaacılığı hakkında kıymetli bir eser

Matbaanın icadı neden bize 300 sene sonra gelmişti? Bu mes'eledede medresenin irtica kültürü nasıl bir rol oynamıştır?

Bizdeki ilim telakkisi, bir mes'elenin en-hurda noktalarını bilmek mefhumunu, maalesef, ifade etmemektedir. Bilakis, yekdiglerine mer-but olmayan bir çok mes'elelerin beylik tabir-lerini bilenlere âlim ismi verilir. Fakat, bu telakki, ne garpta vardır, ne de eski şarkta mu-teberdi. Medreseciler, kendi harslerinin tekarrü-rü için her şehirde bir kütüphane açmışlardır. Mevzularına dahil olan mes'eleleri de «kılı kırk yarar» şeklinde tetkik etmişlerdir. Garp mütefek-kirleri ise, bu hususta pek mutaassıbane hareket etmektedirler. Çünkü, hakiki ilim bu olduğu gibi cemiyetin fikri bünyesinde mevki alabilecek âlin de ancak böyle bir zihniyat sahibi olmalıdır. Türk cemiyetinin transizyon devri, ya selahiyet-tar şahıslara malik değildir; veya Fransız ırfan-ının mücerretçilik aşısıyla benliğini kaybetmiş-tir. Onun için, medreseden mektebe geçerken ilim telakkisini de kaybetmiştik. Çünkü, tanzi-mattan sonra yetişen mütefekkirlerimiz arasında mütahassısılık merakı görülmemektedir. Nitekim, memleketimizde, ilmi teassüs etmeden âlim is-mini alan insanların ilmi kıymetleri de kendi-lerle birlikte ölmektedir.

Yalnız son senelerde bu ihtisas sahasına girmek isteyen bir kaç mütefekkirimize tesadüf etmekteyiz. Meselâ, [Selim Nüşhet] B. ilmi ihtisasın zevkini taşıyan küçük eserle, bu tarzın şaheserini meydana koymuştur. [Türk mat-baacılığı] yorulmak bilmiyen, engüç noktaları riyaziye kat'iyetle tespit eden bir çalışmanın neticesidir. Kitapta şim'liye kadar meçhul kalan bir çok mühim esaslar isabetle halledildiği gibi, gerek Avrupalı, gerek Türk müdetkiklerin matbaacılığımız hakkındaki yanlış neşriyatı da tenkit üsulüne müstenit olarak izah edilmiştir. Diyebiliriz ki (Türk matbaacılığı), her ilmi eser gibi, Türk fikriyatının tarihinde bir menba mahiyetini almıştır.

Türk inkılâbının nazariyatını tetkik edenler bilirler, ki bu inkılâbın ilk esasları matbaacılıktan başlamaktadır. [İbrahim Müteferrika], [Selim Nüşhet] B. in takdir ettiği gibi, bir kültürün esasları olabilecek eserleri neşrederetmez, fi-kirlerde garba doğru bir temayül basıl olmuştur. Mühendishanede, Üsküdar'da açılan matbaalarda fennî kitaplar tabedilmiştir. Bu hareket matba-

acılığın büyük te'sirini katiyetle göstermektedir. Esasen, Avrupadaki ilmi inkişafı da matbaacı-lık yapmıştı. Bunun için matbaacılığın bizdeki teassüsünün gecikmesi, bu teelhürün sebepleri ve o zamanki Türklerin matbaa hakkındaki fikirleri gayet mühim birer tahlil ve tetkik mevzularıdır. Bu noktalar esaslı bir surette halledilmedikten sonra, Türk inkılâbının naza-riyeleri hakkında söz söylemek mümkün değildir.

[Gutenberg] (1440-1450) tarihi arasında mat-baayı icat etmiştir. Halbuki, [İbrahim Mütefer-rikanın] matbaasındaki faaliyetin semeresi (1729) da alınmıştır.

Aradan takriben (3) asırlık bir zaman geç-miştir. Bu (300) senelik lâkaydi Türkleri (3) a-sır geriletmiştir. Türkiyanın Avrupa medeni-yetini te'sis eden bütün amillerin haricinde kaldığı zamanlarda bile dünyadaki mevkii bü-yüktü. (Baki) nin «Demir kuşaklı cihan peh-livanları» Avrupanın göbeğine kadar girerler-ken; Türklerin Avrupaya olup biten şeylerden habersiz kalmaları inkânsızdır.

Henüz renesans ve Amerika keşfi hadise-lerindeki vaziyetimizi tetkik eden bir âlimimiz çıkmamıştır. Fakat, matbaacılığın icadı zama-nındaki vaziyetimizi bütün hatlarla gösteren bir [Selim Nüşhet]imiz var. Kıymetli mütefekki-rimiz, bu mes'ele hakkındaki eserleri tetkik et-miş; ve (1440-1450) tarihleri arasında icat edi-len matbaacılığın, o tarihlerde de, malûm oldu-ğunu göstermiştir.

(2)nci Beyazıt zamanında matbaanın bilindiği tarihte müspettir. Sonraları, (1493) de İspanya-dan gelen Yahudiler de İstanbul ve Selânikte matbaa açmışlardır. Kanunî devrinde matbaanın mevcut olduğu da anlaşılmaktadır. [Peçevî] matbaayı tarif ettiği gibi (1593) senesinde Arap harflerle birçok kitaplar tabedilmiş ve Türkiye-ye gönderilmiştir. Nitekim (1594) de basılan (Üsulüluklidis) in sonundaki ferman da matbaa-cılığın o tarihte malûm olduğunu bildiren delil-lerden biridir.

Yalnız, bütün bu vasıtalar karşısında acı bir hakikat vardır. (3) asır boşboşuna geçmiş, medrese taassubu, matbaacılığın teassüsüne mani olmuştur. Nitekim, [İbrahim Müteferrika]

matbaa küşadına çalışırken, şehislândan fetva istemiştir. Verilen fetvada ise hadis, kelâm, fıkıh gibi eserler hariç bırakılmıştır. Her halde (300) şene matbaacılığı tekfir eden bir medrese mantığı olmasaydı, fetvaya lüzum görülmezdi. [Selim Nüzhet] B. bu hususta diyor ki :

[Ya reyanımı yaptığımı yapınak istemiyorlardı. Veya muhit hazır değildi!]

Bizce bu telkik şekli kâfi değildir. Medrese matbaacılıktan kuşulanmış ve matbaa ile birlikte Avrupa ilminin Türkiye'ye girmesinden korkmuştur. Bu düşünce ile matbaa telkiri bile edilmiştir. O devirlerde, medresenin iticakârane hareketlerine muarız bir fikir cereyanı yine mevcuttu. İhsasen Türk nüfusunun yüzde sekseni mevlevî, bektâşî, alevî tarikelerine mensuptu. Bunlar medresenin düşmanlarıydı. Sonra [İbrahim Müteferrika] gibi bir çok münevver avrupalılar türkleşmiştiler. Bu kuvvet matbaa ile yeni fikri elbette müdafaa edecekti. Demek ki Türkler ilk zamanlarda matbaacılığın umumî hareketi içine girmek istemişlerdi.

Matbaa fikri [İbrahim Müteferrika] dan mı yoksa [28 Mehmet Çelebi] nin oğlu [Sait] Efendiden mi gelmiştir?

Bu, halledilememiştir. [Selim Nüzhet] B. ise, dediğimiz noktayı da aydınlatmaktadır.

[Sait] Ef. Pariste bir matbaayı gördükten sonra matbaacılığın ehemmiyetini anlamıştır. Filhakika, derhal, [İbrahim Müteferrika] ile uzlaşması da, eski bir münakaşanın vucudunu göstermektedir. Macaristanda Kalvenist bir koleji ikmal eden [İbrahim Müteferrika] matbaayı ve bunun ehemmiyetini de elbette bilirdi. Belki, daha evvelce [Sait] Ef. ile görüşmüştü. Mamafî, fikrin [Sait] Ef. den geldiği ve [İbrahim Müteferrika]nın da bu fikri tatbik eylediği tahakkuk etmektedir.

[Selim Nüzhet] B. tarihin bu fasla ait kısımlarını hordebini bir dikkatle izah etmektedir. Kitabının sonunda da ilk kitaplardan alınmış klişeleri neşretmektedir. Bu suretle tarihle iştiğal edenlerle; Türk matbaacılığının geçirdiği tekâmülü bilmek ve metotla çalışmak isteyenler için kıymetine paha biçilmez bir eser meydana getirmiştir.

Muhterem müellifin, bu eserin bizi isal ettiği tarihten sonraki devri de, aynı üsul altında tevsik ile neşretmesini rica ederiz.

SABİH İZZET

Sür:

Aşk ormanında

Elinde bir yelpaze, saçında bir gül,
Çıplak, beyaz vücudu örten ince tül
Altında bir periye benzeyen Sultan
Geçiyordu bir akşam mehtapta kırdan.

☆

İtrafını bir sürü ceylan çevirdi;
Yürüdü, karşıdaki ormana girdi;
Bir ağacın altına oturdu mahzun.
Sihri vardı her yanda gümüş bir tozun :
Fakat ona bu mehtap ölümünden kara.
Hieran ufuklarından esen rüzgâra
Sordu haber var mıdır sevdâlisından,
İçin için aşkına ağlayan Sultan.

☆

Rüzgâr yalnız inledi, yalnız huşkardı.
Çılgın geçen kanatlar dalları kırdı.
En acıklı, en derin derde müptelâ
Bir öksüz kız hüznile Sultanın elâ
Gözlerinden süzüldü son hieran yaşı;
Düştü hemen arkaya nazenin başı.
Son nefeste kimseler yoktu yanında;
Ağlıyordu bülbüller aşk ormanında.

☆

Elinde bir yelpaze, saçında bir gül,
Çıplak, beyaz vücudu örten ince tül
Altında bir periye benzeyen Sultan
Böyle öldü bir akşam iştiyakından.

Anadolu akşamı

- Bir mektup parçası -

Sevgilim, ne kadar hüzünlü bilsen
Bu ölgün akşamın ölgün bestesi.
Uzak tepelerden, dağlardan esen,
Aşına olduğum rüzgârın sesi.

Gölgeler içinde ağaçlar yorgun;
Her tarafta yetim bir tevekkül var.
Sanki fısıldıyor Anadolunun
Uyuyan ruhuna ninniler rüzgâr.

Sürüler iniyor karşı bayırdan;
Günün son ışığı vurmuş dereye.
Bir Muğla türküsü yükseldi kırdan:
Ayşem, aygın baygın Ayşem.. nereye

Halit Fahri

İnkıraz ve Rıfkı Melûl B.

Rıfkı Melûl B. şekil itibarile edebiyatı cedidenin tesirinden kurtulamamıştır. Muhtelif tecrübeleri göstermektedir, ki edebiyatı cedide ahengi de kendisini tatmin etmemiş, başka ahenkler aramıştır.

Eserin sahibi mukaddimesinde :

Bu vezinli ve kafiyeli sözlerde şiir ve san'at aramak beyhudedir.

Demekte isede, biz, bunu bir itiraf telakki etmiyecek kadar iyi niyetliyiz. Yalnız kitap (17) kişiye ithaf edilmiştir ki, bu bir rekordur!

« İnkıraz » in (4) mısralık prelüdünde, şair, « ömrü yetimimin » nasibi « istirabat içinde kahrolmak » tır demektir. Bu fikir, (Belh) şehrinde eski Yunanlıların te'sis ettikleri ve sonraları (neo — budizm) in zuhurunda menşe vazifesini gören darülfünunun muallimlerinden (Bahaeddin Veled) in (Guatama - Buda) nazariyesinden çıkardığı düsturun aynıdır. Nitekim, mevlevî tarikatının te'sisine esas olan istirap felsefesini « inkıraz » in müteaddit yerlerinde görmekteyiz. Meselâ :

[Madem, ki bugün sen ona aydan da uzaksın.]

.....

[Sevdikleriniz, bilki birer ayla güneştir.
Her sevgilinin nuru fakat zulmete estir.]

.....

[Çıkmış gibi nuranı ayın çizdiği izden.] v.s.

Bu ay ile güneş senbolünün mevleviliğe ait bir kıymeti vardır, ki o da, güneşin ziya ve kamerin nur olmasıdır. [Mevlâna], söylediğimiz remzi Kur'andaki (Veşşemsü velkamer..)ayetinden alark kendisine unde yapmıştır. (Guatama-Buda) dininde ve (Hindüiran) esatirinde güneş, allah ma' nasına gelir. Bu dinlerde, ayrıca, karanlığı gösteren bir ikah ta tasavvur edilmiştir. (Hürmüz) gündüz ve iyilik, (Ehrimen) de karanlık ve şerabı olarak kabul edilmiştir. Fakat tasavvufi allahlıkta vahdet şart olduğundan, Hürmüzle Ehrimeni birleştirmek icap etmiştir, ki bu noktada şu suretle halledilmiştir: Allah erkektir. Binaenaley kendi cinsini sever. Hayat ise, allahın kendisine âşik olması ile hasıl olmuştur. O, aşkı idame ettirmek istediğinden, sevgisinin eseri olan nâr meydana gelmiş ve kameri aydınlatmıştır. Nitekim, gündüzün ziyası, allahın binefsihli aşkı tatmine kâfiydi. Geceleleri ise, vuslatın ihtirastı olduğu için, nur meydana çıkmış ve kamer de bir mahbup sıfatile rabba ait olmuştur. Mevlevîlik bu mantığı, dedenin güneş ve tilmizin de kamer olması şeklinde kurmuştur.

Dr. [Froyt] ta, bu zerdüşti aşk felsefesini istirap veren ve istirap çeken tenasülî şahsiyetler şeklinde modernize etmiştir. İşte, istinsah ettiğimiz mısralarda mevlevîliğin mistizmi tamamen belirlemektedir.

Şair, aynı zamanda tasavvufî remizlere de kıymet vermektedir. Meselâ :

[Rabbim kadar sevilmeğe mühtaç olan güzle,]

[Allah gibi bir şey o güzellik.] v. s.

gibi.

[Rıfkı Melûl] B. in en karakteristik cephelelerinden birisi, aşkî terennüm eden bir şair olmasıdır. Fakat, o, lirikliğinde zihni ve platoniktir. (Aşk) tan :

[Bir şey ki bevâdan daha seyyal :

Bir şuleki yangın gibi sâri.

Bir kalpten öbür kalde akarken

Olmakta o bir âteşi nâri.]

Şiirin mühim bir yeri vardır, ki o da, şairin ateşinin nâr olmasıdır. Bu, yine mevlevîliğin tesiridir. Bilmiüasebe söyleyelim, ki bir (Neomevlevî) olan (Abdullah Cevdet) :

[Bizim rabbımız «semavat ve arzın nur» udur. Fakat nârı değildir. Bizim ateşimizin vazifesi yakmak değil, yanmak ve ısıtmaktır.]*

Diğerce istirabın hakimiyyetini reddelemiştir. (Mevlâna) gibi yalnız hayatın neş'e kısmına gönül verdiğini kaydelemiştir. Halbuki, [Rıfkı Melûl] B. de bu kemal yoktur. (Mevlâna) nun şahsından başkasına lâyük gördüğü istirap ateşinden yakasını sıyramamıştır.

Şairin (Buse) isimli şiiri de kuvvetli yazılarından biridir:

[Bir kor gibi sönmekteki kalbe

İçten taşıp akmakta dudaktan,

Bir saniye seyyalesi aşkın..

Almakta alevler saçaraktan.]

Demek, ki şair, buseyi ruhî anlaşmalar için bir vasıta olarak kabul etmektedir. Filhakika, vücudümüzün şehvetimizi tatmin için harekette olan bir kısmı vardır. Dudaklar, bu kısmın içindedir ve en müessiridir. [Rıfkı Melûl] B. sinirlerimizdeki gerginliği ve damarlarımızdaki iltihâci isabetle anlatmıştır.

ut

[*] (Akhselîm) tercümesi, sahife 8.

Rusyada bir Alman cumhuriyeti

Rusyanın Avrupalıdaki topraklarının şarkında Asyaya yakın bir yerinde, Volga nehirinin şark nahilinde vaktiyle bir takım Almanlar yerleştirilmiştir. Bunlar muhacir olarak Almanyadan celp olunmuş, bundan 190 sene evvel Rusya imparatoriçası II inci Katerinanın arzusuyla ve muavenetiyle Rusya içinde bir alman kolonisi vücuda getirilmiştir. O zaman Almanyadan Rusyaya hicret eden alman kabileleri 27,000 kişi idi. Bunların hicreti 1767 senesine musadiftir. İlyevim Volga havzasındaki alman kolonisinin efradı 500,000 kadardır. Bunlar, şimdi rus şuralar cumhuriyetleri meyana dahil bir muhtariyeti idareye maliktirler. Bu almanların çoğu köy hayatı geçirmektedirler, cümlesi de pek çalışkandır, kadın, erkek hepsi çalışır, refah içindedirler. Bunlar adet ve ahlâkça olduğu gibi çalışma itibarıyla da rus köylülerinden çok farklıdır. Bir buçuk asır müddet bunlar almanyanın mamuriyet ve medeniyetinden uzak kalmışlarsa da yine asıllarını, lisanlarını, mezheplerini muhafaza etmişlerdir.

Rusyadaki almanların şimdi malik oldukları muhtariyeti idarenin merkezi Pokrofsk şehridir, nüfusu 35.000 dir.

Marksstat ismini verdikleri şehirde almanlar fabrikalar, bilhassa alata ziraiye imal eden atelyeler yapmışlardır. Bunların başlıca meşgalesi ziraattır, servetleri bu yüzdendir, hububatın her türlüünü yetiştirirler, gayretleri, ziraata vukuf-

ları, fenni tedabir sayesinde pek bereketli mahsul alırlar.

Rus almanları ruslarla ihtilâl etmişler, kendi lisanlarını ve bu lisanında kültürlerini muhafaza etmişlerdir.

Volga almanlarının, şehirlerinde ve kasabalarında dükkânların mağazaların üzerlerindeki levhaların bir tarafı rusça, diğer tarafı almanca olarak yazılmaktadır.

Filatürlerin mensucat fabrikalarının mevcudiyeti ile beraber bir çok köylü kadınlar iplik bükerek kendi evlerindeki el tezgâhlarında bez ve kumaş dokurlar, bunların kendi ihtiyaçlarından fazlasını pazar yerlerine kendileri naklederek satarlar.

Volga almanlarının kısmı azamı protestandırlar, yani mezheplerini muhafaza etmişler, bunlar arasında bir de « mennonit » lervardır, bunların köyleri kasabaları ayırdır. Mennonitler protestanlara benzerler. Lüteri mezhebi alman şehirlerinde ve yüksek tabakalarında intişar etmiş olduğu halde mennonitler köylüler arasında çoktur. Bu mezheplerin başı XV inci asır sonlarında, Holandalı Menno Siyonistir hâlâ Almanyada, Hollandada, İsviçrede Amerikada bu mezhebin salikleri vardır.

Almanyadaki almanlar Volga nehri havzasındaki kardaşlarını hiç unutuyorlar, fırsat düştükçe onları almanların koloni teşkil edebilmek kabiliyetine misal gösteriyorlar.

[Rıfki Melâl] B. yazılarında tablo çizmeğe de itina etmektedir. Havuzu anlatırken :

[Bir havuz, anlatmak hem güç, hem uzun ...
Çılgın aşıkları var bu havuzun :
Başında bekliyen yüzlerce saksı.]

demektedir. Yalnız, şair, bazan :

[Duydum ki olmuşun sana bigânelerle eş ..
Bilmemki bir geceyle nasıl birleşir güneş :
Bilmem, nasıl olup ikizli fitrat anlaşıyor?..]

Mısralarında görüldüğü veçhile (Nabî) nin rubailerini veya (Hayriyyeci Nabî) sini hatırlatacak kadar « hikmetfuruş » tur.

[Rıfki Melâl] B. aruz ile hece veznini kullanmaktadır. Şekil itibarıyla edebiyatı cedidenin tesirinden kurtulmamıştır. Muhtelif tecrübeleri göstermektedir, ki edebiyatı cedide ahengi de kendisini tatmin etmemiş, başka ahenkler aramıştır. Gâh [Abdullahak Hamit] in, gâh [Yahya Kemal] in ve gâh da [Ahmet Haşim] in ahenklerini

iktibasla, maalesef, bugüne kadar benliğini bulamamıştır. Hele inkırazına gazellerle başlaması ve « eski telde eski nevalar » yazmakla vakit geçirmesi büyük bir gaflettir. [Rıfki Melâl B. bilmeliydi, ki şiir, asıratika değil, hayattan bir parçadır ve bugünkü hayatın mefhumunu ifade etmek mecburiyetindedir. İçtimai elemanı bulunmayan şiirleri, mazinin eserlerinde yapacağımız hafriyatla tümen tümen bulabiliriz Gençlerin bu kurak vadide tali aramaları fecidir. Aynı zamanda, şiirin, (sevki tabii, gayri iradi, ömrü yetim, özleti mutlak) gibi terkip ve arapça « cem'i mîennes » kaidesiyle cemî yapmasına ve {rehîgüzer, atş, dâr, sarsar, irteaş, mesame} gibi divan edebiyatı ile edebiyatı cedideye ait kelimeleri kullanmasına muarızız!

Istanbul: 1928

Sabih İzzet

Şiir :**Utanan**

Güller nasıl solarsa ızdırabiyle g^üzün,
Sular kızarır gibi gidişiyile gündüzün,
Bahçedeki lâleden renk aldı güzel yüzün.
Karşımda bir güneşin seyrettim battığını...

Böyle içmene sebep nedir nazlı başını
Niçin gergin ok gibi gerdin güzel kaşını?
Bu hâlinde, tutmasam gözlerimin yaşını
Sezeceksin kalbimin kim için attığını.

Galip Naşit**Ölüm Şiirleri**

Kardeşim Cemile

— 1 —

Korkuyorum, ki gün gelecek,
Söneceğim, suda kar gibi.
Her şey benimle yükselecek
Görünmiyen bir buhar gibi.

Yaşadığım günü unutup,
Bana bir tekme vuracaklar.
Bir taş gibi ruhumu tutup
Boşluklara savuracaklar.

— 2 —

Yaklaştı son dakikam işte;
Ruhum, tüten bir kara perde.
Bir kör gibi, her ürperişte,
Haykırmadayım: — Adem nerde?

— 3 —

Adem

Esrarlı bir yol ortasından
Vehmin yüzünden gidiyorum.
Gölgeyin boş kafatasından
Oyduğum şey mi ruh, diyorum.

Boşlukta bir noktayım, nokta:
Bilmiyorum dünü, yarını
Bir lamba sönmüş karanlıkta.
Aramayım ışıklarımı...

Ereşköy: 929

İlhami Bekir

İlhami Bekir beyin bir şiir mecmuası yakında Resimli Ay
müessesesi tarafından neşredilecektir.

Masalsız tarih

*Eski sanatkarlar hayali tablolar yaparlardı
genileri ise ...*

San'atkârlar tarihin canlı birer mümessili
addolunmuşlardı. Hatta vesikası bulunmayan bir
çok vak'aların tespiti için mimarların eserlerine,
ressamların tablolarına müracaat olunurdu.

Zannedilirdi, ki sanatkar, cemiyetin bünye-
sinde yaşayan ve cemiyeti idealeine sevkeden bir
kuvvettir. Fakat son zamanlarda eski sanatkarların
halka telkin etmiş oldukları bu kanaat sarsıldı.

Bir çok müdekkikler sanatkarların, hakikî
vak'alara temas etmediklerini, gelişi güzel bir
tarzda yapılan eserlerini ortaya attıklarını gör-
müşlerdir.

Resimlerde gösterilen muhtelif vak'alardan
birisi olan (3) üncü [Napoleon] kumandanla-
rından ceneral [Rey] tarafından kral [Vilhelm]e
verilen mütareke talepnameesine ait bir iki tas-
vir vardır. Bunlardan [Rarl Reit] tarafından
yapılan tablo tamamıyla uydurmadır. Bunun
gibi uydurma levhalar Avrupa müzelerinin bir
çoklarında mevcuttur. Meselâ: [Adolf Eybel] in
yaptığı ve [Frabensin ölümü] unvaniyle şöhret
almış bulunan tablo da sahtedir. Çünkü, eski
sanatkarlarda kültür bulunmazdı ve şahsî ke-
yflerine göre eserlerini yaparlardı. Hali hazırın
san'atkârı, mazinin bu hatalarını tetkik ettik-
ten sonra, sanatın ilimle müşterek olması usu-
lünü vazetmiştir. Neticede de, sahte tabloların
asıllarını yapın, yani, hadiseyi olduğu şekilde
gösteren levhaları meydana getiren ressamlar
yetiştirilmiştir. Meselâ:

[Karl Keil] in mevzuunu hakikata muva-
fik bir surette canlandıran [Anton Verner] in
tablosu gibi.

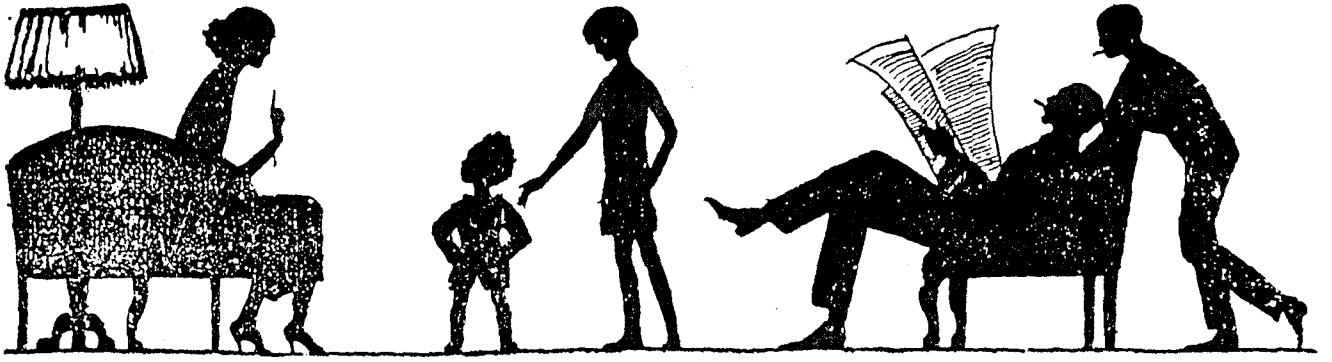
Yeni sevgiliye

Daha ilk şekvada bıkip, usanma;
Şüphes varsa eğer, öğren: âşığım.
Beni bir macera düşkünü sanma,
Gönülden âşığım, kalpten âşığım.

Omzunda uçuşan saçların tel tel,
Çekiyor muttasıl beni ileri.
O kumral saçların, ne sihirlî el;
Artık istesem de dönemem geri.

İstersen uzak ol, ister yanımda,
Kalbimden yakınsın bil ki sen bana.
En ince danırarı gezen kantında
Dol şîr hayalin hep yana yana.

Galip Naşit

Tenkrit hakkında umumî düşünceler

Memleketimizde, tenkrit hakkında iki noktai nazar hakim bulunuyor. Ve bu iki noktai nazari mudafia edenler, galiba üç sebebin tesiri altında hareket ediyorlar:

1 — Mevzu kıtlığında;

2 — Kemali samimiyetle;

3 — Nihayet bazen de münekit geçinen birine iltifat için veya onu tezyif kastile.

Müessirlerden sarî nazarla iki noktai nazara gelince, bunların birincisi memleketimizde münekkide şedit bir ihtiyac bulunduğudür. Münekkit, bu nazariyeye göre edebiyat orkestrasının adetâ şefi olacaktır. Ve bu orkestra bizde muntazam ve mükemmel bir müzik veremiyor ve bilakis karmakarışık sesler çıkarıyorsa, bu sırf şefin kürsüsüne çıkmamasından, yahut, daha doğrusu, kürsüye çıkacak şef bulunmamasından ileri gelmektedir. Şefin şanı şeref ve vakarı heybetle kürsüsüne çıkacağı gün, muharrirler, eski Avrupa memleketlerinde derebeyinin vereceği hükme kayıt ve şartsız inkiyat etmek üzere davalarını anlatmağa gelip bekleyen köylüler gibi, ellerinde eserleriyle münekkidin huzuruna varacaklar.

Ve münekkit bu kitaplardan her hangi birini okuyup «iyidir!» der demez, muharrir derhal minnettar ve bahliyyar olacak, ve hemen kariler imtihanında iyi numero kazanmış olan bu kitabı alıp okumağa şitap edecekler. Fakat vaktaki münekkit bir kitabı okuyup «fenadır!» diyecek, o zaman muharrir, mahcup ve meyus, kötü kitabı kolunun altında, tenha yollarda yürüyüp kaybolacak, ve hiç bir müşteri kitapçı dükkanına gidip onun kitabını artık almıyacak. Tenkrit yazan da melâikeden değil fakat insan olduğu ve binaenaleyh hükümlerinde hislerine veya hesaplarına mağlup olması pek mümkün bulunduğu halde, bilinmez nasıl bir mucize sayesinde hiç bir tesir altında kalmıyarak ve

hiç te hatı etmeyerek hükümler verecek; artık güzelliği tastik olunmuş eserlere de her el hararet ve iştiyakla uzanacak; ve edebiyatımız pek ziyade terakki ederek dünyanın en zengin edebiyatlarından biri ölüverecek!..

Diğer noktai nazara gelince, bunda da münekkit, kendisi hiç bir şey yazmağa iktidarı olmadığı için başkalarının eserleri sırtında geçinmeğe çalışan bir tufeylidir. Bu matbuut piyasasında, daima temiz ve çok kere nefis lisani hepimizi kışkırtıran Yusuf Ziya beyin, vaktile İdkam sütunlarında ve rivayetlere göre bana haddimi bildirmek üzere yazmış olduğu vehile, bu bir hançer tavuğudur ki, eğer romancılar roman, şairler şiir ve hikâyeciler hikâyeciler yazmasalar, açlıktan ölüme mahkûm olur. Ve bu hesaplarda, romancının romanını tenkide kalktığı gün romancı, hikâyecinin hikâyesini tenkrit etmek istediği zaman hikâyeci, ve şairin şiirini tenkide edince de şiir, kendisinden ancak kasideler bekler, ve bu kasideler yazılmayınca da şöylece bağırabilirler:

—Ey akim ve garazkâr mahlûk! Hiç bir şey yazmak elinden gelmediği için işi münekkitliğe dökmüş olan akim, garazkâr, muzur insan! Acaba romanından bir parça şiirinden bir beyit ve nesrinden bir satır yazmağa kadir misin? Benim onları ne doğum sancularıyla sızlıyıp kıvrınarak yoktan varettiğimi biliyormusun?..

Bu iki zit noktai nazar arasında, zaif ve kabili hücum ne çok şey var! Bizzat arada bir bu işe yeltendiğim için, evvel emirle münekkidin aleyhindeki iddiaları hücum edeceğim.

Sırf tenkitle tevveğül eden muharririn bundan dolayı her esere bir velinimet nazariyle bakarak derin hürmetlerle mütahassis olması, neden icap etsin? İnsanlar haklarına razı ve aherin hakkına riayetkâr olmadıkları için, ara-

larında bin bir dava ve bazısı facia ile neticelenen nice niza oluyor. Bundan dolayı adliye teşkilâtı vücutte getirilmiş, mahkemeler kurulmuş hapishaneler yapılmış. Hasanın cebinden parasını çalan Huseyin, Mehmedin malına göz dikip adamecağızı haklamağa çalışırken yakayı ele veren Ahmet, dostu Aliye varmak için kocası Halili zehirlemeğe kalkan Hacer, yumruklarını sıkıp kaleçilerine dayayarak hâkimlere, avokatlara, jandarmaya ve polislere ve hele hapishane gardyanlarına: — Bize hırsız kâtil diyeceğinize kadrinizi bilin! Sizi yaşatan ancak biziz. Biz olmasak haliniz nice olurdu? diyemi bağıracaklar!?

Ve sonra, her eserin doğum sanatlarile vücut bulduğu muhakkaksa, ıstırap sanatlarile doğmuş olan bu eseri taktirlerle ihata etmemiz neden icap etsin? Fatma kadın üç kol ve tek ayaklı, tek gözü de tepesinde bir ucube doğurursa, bu ucube doğduktan bir iki saat sonra ölür ölmez, işrene tiksine toprağa gömülür, yahut ta cezazlara verilerek cezalı su ile dolu kavanozlarla teşhir olunur. Gebe kaldığı eserler pek kötü zuhur etmiş muharrir ve san'atkârın, ucube doğurmuş lostı hanımından farklı muamele görmegi istemek hakkı niçin olsun?

Mahaza münekkidin aleyhindeki hücumlarda da haklı şeyler bulunduğunu itiraf etmeli. Bu adam da bir insandır. Hem de yazılarını nesredebilmek için gazete sahibinin, tabii ve hatta onların dostlarının dostluklarını temin ve muhafazaya mecbur bir insan. Muharrirler arasında da bir çok sevdiği ve sevmediği bulunan bir insan. Mahmut bey bir kitap yazar, ve bu Mahmut bey kendisinin ve hele patronunun dostu olursa, onu yerlere geçirmeğe münekkit nasıl muktedir olabilir? Ve İbrahim beyle arasında ve bahusus patronu arasında bir şey geçmişse, ona haklı olduğu dereceden aşağı bir mertebe vermesi hemen de muhakkak değil midir? Ve nihayet kendisi evliyalar kadar bitaraf olsa bile, acaba methinde de hücumunda da türlü hissü hesaplar aranmayacak mıdır? Eski edebiyata ait eserler yazılıp muharrirleri de öleli aradan asırlar geçtiği, ve bu eserler belki yüzlerce kalem tarafından tetkik olunarak hüküm ve kanaatlar ilmi ve kat'i şekiller aldığı için, bunları bir daha tetkik edecek olan muharrirler, heveslerine ve şahsî hesaplarına ramolmaksızın söz söyleyebilir. Yani bu günkü vakaların hararet ve heyecanı içinde bugünün nasıl tarihi yazılamazsa, bugünün edebî eserleri için de daha bugünden kat'i hükümler verilemez. Binaenaleyh, hükümlerinde mutlak surette isabet edecek ve isabet ettiği de bilâ itiraz kabul olu-

macak bir münekkit beklemek boş bir hayaldir, ve edebiyatımız ancak böyle bir münekkit sayesinde inkişaf edebileceksa, edemeyecek demektir.

Şu halde..şu halde tenkit makaleleri beyhude bir gevezelik mi? İşger münekkit hiç bir şey okunamamış denecek derecede calil ve üslubunun kötülüğünden ve heyecansızlığından edebiyat ile alakasızlığı bariz bir adamsa, böyle olduğunda hiç şüphe yoktur. Fakat haddizatında, tenkit edebiyat eserleri karşısında duyulan heyecanların ifadesidir. Nasıl kâinatın manzarası karşısında teheyyüçlere tutulan büyük ve hiç olmazsa sadece sıcak ruh, düşüncelerile felsefeyi yaratırsa, bir edebî eseri kuvvetle duyan bir adam da o duygularını tahlil ve teşrih ederken tenkidi halketmiş demektir. Yani demek olur ki, tenkit, kusurlarla beraber müziyyetleri de gören ve arıyan, bununla mükellef bulunan bir faaliyeti fikriyedir, ve bu faaliyeti fikriye samimiyetile hürmete layık ve yazanın iktidarı nisbetinde rehberlik etmeğe müstaittir.

Bizde dün münekkit hiç yok midir, bu gün vardır, ve yarın için bu sahada ümit verenler mevcut mudur? Bunları ilerde araştırmaya çalışacağız.

Jupiter

Gazinin muazzam şahsiyetini ne canlı olarak ve bütün ulvi hatlarile çizen bu küçük kitap, Türk edebiyatına onun eşsiz varlığı ve harikali eserile ilham etmiş olduğu yazıların en güzellerinden biridir. İlâve etmeli ki, dünyaya bir veya bir kaç asırlık fastalarla ancak uğrayan ilâhî şahsiyetler, etraflarındaki neslin gözleriyle ihata olunamıyorlar, ve Gaziye asıl lâyük olacak büyük san'at eserini yazacak kalem de, belki henüz doğmamıştır. Fakat Jupiter kitabı, kendini yazdıran heyecanın bütün asıl samimiyetini muhafaza ettiği için, muharriri olan Hasan Cemil beyi telbrik bir vazifedir.

Çocukluğumun en uzak senelerinden kendisini tanıdığım halde, nefis tercemeler altında imzasını gördükçe yabancı bir nazarla baktığım Cemil beyin, küçüklüğümde düğününe götürdükleri güzel zabıt olduğunda ancak şimdi, bu kitap münasebetile öğrendim. Va çocukluğumun adeta bir enişte gibi gördüğü zabitin, bu âlim ve pürheyecan edip olmasını öğrenmek, bana çok zevk verdi.

Ve bu eski rabitanı verdiği cesaretle şunu da ilâve edeceğim ki, her elde görmek istediğimiz incecik kitabına 50 kuruş fiat akoymakla, Hasan Cemil bey günah işlemiştir ve bunu değiştirilmesi çok muvafık olacaktır. *Mahit Sırrı*

Tenkit:

Gurabahanei Iaklakan'ı ve (Bize göre) yi okurken

Buselerinin her birine bir bayram ettirecek kadar buselerini nadir veren bir fattan ve sahar kadın gibi, Ahmet Haşim uzun bir yazı yazmaktan ve hatta kısa nesirlerini kalınca bir ciltte toplamaktan müctenip. Son iki eserini de hiç doymayan bir hisle okuyup bitirdikten sonra, üstadın hissetine bir kere daha kızdım. Vakta her şeyini bir kaç sahifede söyleyebilen küçük muharrirler az yazmakla çok isabet ederler. Fakat Ahmet Haşim onlardan değildir, ve bizi hissile hayalinin kurabileceği geniş ve esrarlı mabedin halâ ancak methalinde bekletiyor. (Göl kuşları) (Piyale), (Gurabahanei Iaklakan), (Bize göre).. hepsi incecik dört cilt. Yirmi senedir yazan ve hemen daima nefes yazmış olan bu sihirli kalem bize ancak bu kadar mı vermelidi? Üstattan ikinci şikâyetim de, bir başka def'a da dediğim gibi, diğer bir imza üstünde tahminmül bile edemeyeceğimiz garip fikirleri ve haksız hükümleri; kürkünün ihtisamı altında sıska ve mariz vücudunu gizliyen bir eski vezir gibi, üslubunun emsalsiz şirile örtmüştür. Meselâ esere ismini veren (Gurabahanei Iaklakan) nesrinin gaddarane eğlendiği Loti naziresi frenk, bu yazıdan sonra terennüm edilen (Müslüman saati)ne sevinçle imza atardı. Sonra, Yakup Kadrinin asil meclisinden aldığı derin hazzı anlatıp Haşim bey haber veriyor ki, büyük ediplere takarrüp kendisinde daima sukutu hayaller tevlit etmiştir, ve bu münasebetle zikrettiği bir kaç meşhur fransız ediplerinden Pierre Lotiye (Düzgünlü ve rastıklı, önce denilecek kadar kısa, yaşlı bir bebek), Henri de Régnier'yi ise sadece (sağ elinin iki parmağı siğara zifirile sararmış, uzun ve mukavves kametli bir ihtiyar) şeklinde tasvir ediyor. Haşim beyin bir iki zalim satırla çizdiği öteki edipleri görmedim; lâkin Loti ile de Régnier hakkındaki satırlar sade zalim de değil.

Bu iki büyük adamdan evvelkisine çocuk dencecek yaşta ve bir şirket vapurunun güvertesinde tesadüf etmiştim. Yaşının verdiği bir cesaretle kendisine bütün hayranlığımı söyleyince, en mutlak ve necip bir tavazula vapurdan çıkıncaya kadar konuşmuştu. Boyu, kunduralarının yüksek ökçelerine rağmen kısa idi, fakat bu kısalığın cücelikle hiç bir münasebeti yoktu, ve saçile bıyıkları boyalı olmakla beraber, yüzünde ne allık vardı ne de pudra ile sürme. Beyoğlunun lövanten salonlarında en seni itti-

hamlara uğrayan Loti, hatıratında cismini şekli rengini hiç beğenmemiş olduğunu yazıyor ve ben, bunu başka bir yerde de yazdığını gibi, onun bazen yüzünü boyamasını, bütün dünyayı, dünyanın her şeyini güzel görme isteyen bir güzellik aşkının, tabiatın tekmi bedayii ortasında kendini pek çirkin bilmekte; mütevellit hazin, fakat hiç bir zaman Lotiy gülünç kılmayacak bir ıstırabının tezahuru sayıyorum.

Henri de Régnier'nin bir saat bulunduğu meclisinden ise, o nazım ve roman şairine büsbütün mestun olarak çıkmıştım. De Régnier'nin pek sahar ve ateşli bir müzahabesi olmakla beraber, ne nazik ve tatlı sesile, yavaş yavaş, ve her temas ettiği mevzua yeni bir zıya saçarak, mütevazı ve adeta mahcup konuşmasının hatırası, hayatımın en kıymetli hatıralarındadır. Gurabahane'nin bir başka yerinde de, üstat karikatürleriyle meşhur Forain'in encümeni danışe aza intihap edildiğinden bahsetmektedir. Şu kadar ki, encümeni danışin mukabili olarak (Académie Française) lisanimza kabul olmuştur, ve bu meclise giren yegâne ressam, portreleri meşhur Besnard ki, Lotinin yerine intihap edilmiştir. Forain, hey'eli mecmuasına Fransa enstitüsü denilen meclislerin birine intihap edilmiştir, ve bu da pek büyük bir mazhariyet olmakla beraber, meselâ Besnard'la hempaye olmak, akademi franseze girmek değildir.

Namık Kemalın Cevdet paşaya demiş olduğu gibi, güneşte leke arar gibi bulduğum bu zühulleri aramaktan yorgun ilerlerken, karşına bir kadın terzihanesi çıktı, ve oradan içeri girince, eski Yunan kraliçesini (Halayık entarisi biçiminde uzun etekli adı bir yazlık elbise ile) ve manasız bir kadın şeklinde gördüm. Halbuki, valdesi Romanya kraliçesi gibi, sabık Yunan kraliçesi de dünyanın en güzel giyinen ve en güzel kadınlarından. Kendisine bir kere Bükreşte çok eskiden, bir kere de bundan beş altı sene sonra Pariste tesadüf ettim. Ve her def'asında sandım ki, hüsün gibi zarafetinde timsalını gördüm. Terzi salonunda kraliçeyi böyle inşafsız bir gözle seyreden Haşim bey, buna mukabil manken kızlara birer melike deptebe ve ihtisamını bahşediyor. Hatta bunlardan birinin mükellef bir hususî otomobili bile

— Devamı (316) mcı sahifededir. —

varmış. Ancak başkalarının beğenmeleri için sırtlarına giranbaha elbiseler geçirilen mankenlerin, bütçelerini tevzin maksadile erkek ellerine müracaatları mutal ise de, bu erkekler, fazla zengin ve fazla âşık bulunca mankenliğe derhal veda ettikleri de muhakkak, ve mankenlik, güzel ve şuh Paris kızı için bir an evvel ikmaline çalışılan bir merhaledir.

(Bize göre) ye gelince, bu kitap iki kısma ayrılmıştır, ve ilk kısmında İstanbulda oturan Haşim beyin ve ikinci kısmında Parise giden Haşim beyin intibaları mevcuttur. (İktam) gazetesinin giranbaha mazhariyetini teşkileden bu yüksek imza üstünde okuyup mestoldüğüm nice fıkrayı, ilk kısımda görmedim, ve ikinci kısımda, buna mukabil, o atlanlardan çok zaif bir hayli şey okudum. Haşim bey, Avrupadan aldığı ilhamları içinden hiç bir şey atılamıyacak kadar kıymetli, burada duyup düşündüklerini de tarhu tasfiyesi elzem şeyler saymış! Üstât küstahlığımı affetsin, bu bana memleketlerinin bir bahar sabahı kadar ince ve şiir dolu kızlarını istihkar ederek, Avrupada pansiyoncunun kerimesini, dükkancının kızını ve heyhat bazen de kaldırımındaki trotözü koluna takıp getirmekle iftihar eden züppe zihniyetini hatırlattı. Şuphe yoktur ki, alel'ade bir muharrir, ancak yeni şeyler görmek sayesinde şayanı dikkat olabilir. Fakat Haşim bey için bu nasıl varit olabilir ki onun ruhunda serapa histen mürekkep bütün bir âlem yaşıyor, ve nitekim bizim sadece — eğer ele geçirebilirsek — parmak

Amerikada bir hayvanat bahçesinde
Devekuşu üstünde seyran

larımızın arasında homurdana homurdana ezip ölüme verdiğimiz hakir mahluklar için, türkcenin en nefis bir nesrini yazmağa muvaffak olmuş. İşte bunun ilk satırları:

Gece, uykumun en derin yerinde, keskin bir ısırılışla fırladım. Elektrik düğmesini çevirdim. Karnı, patlayacak kadar taze kanla dolu bir tahta kurusu, odayı bir anda dolduran göz kamaştırıcı ziya içinde, ne yapacağımı, nereye

gideceğimi, nasıl saklanacağımı bilmeyerek, sırtında koca yükte yakalanmış bir hırsız telâşile, beyaz örtülerin kıvrımları arasında aptal aptal kaçıyordu.

Sonra şu satırlar:

« Uzanmış yatan bir adam, bir tahta kurusu için nedir? Muhakkak Himalaya silsilesi gibi korkunç bir girinti ve çıkıntı âlemi! Her kıvılda- nışında bin tahta kurusunu ezip patlatmağa muktedir olan bu müthiş şikârın burnu ucundaki tatlı kan damlasını emmek için küçük haşerenin silâhı nedir? Ezilirken parmağa buluştirdığı yalnız bir müstekreh koku zerresil

Ne müthiş cesaret! »

Hayvanları anlayıp anlatmağa bütün bir ömür ve san'at vakfeden Buffonun ruhunu, bu nesrin kıskandırdığını düşünmek pek doğru olur. Ve eserde bu kadar güzel ve muvaffak daha başka nesirler çoktur. Yok, üstattan bir hak gibi isteyelim: Daha çok yazsın, ve yazdiklarını gazete yapraklarında kalmağa mahkûm etmesin, çünkü onun yazıları türk edebiyatının pek değerli ve sihirli sahifelerindendir.

Nahit Sırrı

HIKÂYE:

Zenci Dansöz

İki sene evvel bir roman okumuştum:

«Eğer kış gelirse»

Altında «şekispir»in şu satırları vardı: «Eğer kış gelirse, yaz uzak degildir».

Fakat ben — yaz ne derece yakın olursa

olsun — geçen bir yazdan sonra, hayatıma kış gelir gelmez, onu beklemeniş derhal Mısra doğru hareket etmişim.

« Kahire » de en güzel denilen otellerden birine indiğimin ikinci akşamı, otelin bahçesinde oturuyordum.

Akşamlar, « Kahire » bahçelerine ve kahire sokaklarına ne güzel geliyor bilerseniz..

Kırmızı ve Siyah

Son zamanlarda, " Hikâye—büyük hikâye— Roman hakkında mülâhazalar" isimli ve cidden istifade ettiğimiz uzun bir makalenin kıymetli münekkidi, «kırmızı ve siyah» atlı büyük bir hikâye çıkardı.

Yukarıda söylediğim makalenin intişarı sıralarında, Cumhuriyet gazetesinde «kırmızı ve siyahın» reklamını görmüştüm. Hikâye ve roman hakkında mülâhazalar yürüten bir zat tarafından kaleme alınan eser şüphesiz ki, mükemmel olacaktı. Onun için, tefrika gününü sabırsızlıkla beklemiştim. O gün geldi. ve ben birinci tefrikayı okudum.

Birinci tefrikayı —evet— okumuştum.

Vak'ının zonguldak maden ocaklarında geçmesini şiddetle arzu ettiğim hâlde bu arzusunun tahakkukunu maatteessüf göremedim. Bu teessürü izharetmeden geçemediğim için affederler.

Her şeyden evvel, lisanında — çok sevdikleri bir muharririn — aradan seneler geçmesine rağmen, şiddetle tesiri altında kaldıklarını söylemek isterim.

Hikâyede lisan gerçe ikinci plandadır; zira lisanın dürüst ve yeni olması o kadar tabiidir ki üstünde hiç düşünülmez... Daha sonra, nisbeten eski yazılan satırlar, vak'a, tahlil yahut şiir mebzuliyetile affoluna bilir. Fakat «kırmızı ve siyah» büyük hikâye hacmini geçeniyecek diye — evvelce münekkit tarafından konmuş bir kaideye tebeiiyeten—mumkün olduğu kadar kısaltılmış; vak'alar ve vak'a yanında tahliller ihmal edilmiştir.

Bunu yaptıktan sonra, eseri küçük hikâye şeklinde yazmamak niçindir?.. O vakıt, eser daha toplu bir şekilde meydana çıkar, ve kari doyardı. Halbu ki, kısa kısa nümerolarla biten satırlardan sonra, kari aç kalıyor ve daha çok şeyler bekliyor.

25 inci sahifada madam Hardenle Cemil bey arasında başlayan aşka ait ilk buse sahnesi var. Bu sahne o kadar çocukca ve o kadar acemi idare olunmuştur ki, münekkit

Nahit Sırrı beyin o sahneyi şimdiye kadar hiç bir zaman yaşadığı zannediliyor.

7 inci kısımda gene madam Hardenle Cemil bey arasında — ayrıldıktan sonra geçen — diğer bir kısım var. Eserde vak'anın ihmal olunduğuna ve ihlas edilen vak'aların sathi kaldığına delil olarak bu kısmı göstermek isterim. Muhavere baş taraflar da merakaver olmakla beraber, cansızdır. Son taraflarda kuvvetli bir vak'anın doğacağı beklenirken madam Hardenin Eşref isiminde bir uşakla yatması gibi, vak'a olduğu vehmedilen satırlar görüyoruz. Bütün bunlarla beraber — eserin vak'asız ve az tahlilli olmasına rağmen edebi bir kıymeti vardır ve bilhassa teknik mükemmeldir. Son zamanlarda gazete sütunlarında müharrirlerinin kendi fuhuş hikâyelerini okumaktan mideleri bulanmış edebî kariler, «kırmızı ve siyahın» sahifalarında şübhesiz ki dinlenebileceklerdir.

Şiir:

Kadın

Mukaddes duygularım sana eğlence oldu,
Ey beni ölüm gibi kendine çeken kadın!
Bahtımı ters çeviren aşkın eli, yoldu
Tatlı emellerimi gamlı gönlümden, kadın!

Aşkını daha derin duydum da unuttukça
Gönlümde bugün aşkın gönlümden büyük oldu.
Senin için çırpınan hissimi uyuttukça
Kalbimde canlanan gam taşınmaz bir yük oldu.

Güneşin cazbesiyle ona doğru yükselen
Bir şehap, nasıl hızla koşarsa yanmak için,
Senin güzelliğine şimdi koşuyorum ben,
Yolunda canvererek dardına kanmak için ..

Kenan Hüseyin

Halit Fahri beyin
ŞİİR MECMUASI

Satıldığı yer: İstanbul Ankara caddesi,
kâğıt ve kitap pazarı. Fiyatı (50) kuruş.

Akşam gazetesinde anket faciası

Akşam gazetesinin sütun kaldırımlarında onbeş yirmi gündenberi çürük yumurtalar kırılıyor. Düşündüğüm şey, zavallı müretteplerin bu kükürt kokusuna nasıl olup ta hâlâ tahammül edebildikleridir. O yumurtalar bu anket rezaletinden evel de gerçi çürüktüler. Fakat sapsarı ve irin renginde kesilmiş kabukları içinde, gene aynı kokuyu neşretmekle beraber, hiç olmazsa kokunun mahiyetini ortaya koymamışlardı. Onların — bütün ammeye karşı — deriler üstünde bir firengi illeti gibi meydana çıkan hüviyetlerinin feci manzarasına bugün bir de, anketi yapan zatın harikulâde fena yazması, manaları tahrifi, el çabaklığı inzıman ediyor.

Netice şu:

Anket, bir fuhuş gecesinden sonra uyanan bir fahişe yüzü kadar müstekrehtir.

Bugün, Sirkeciye inmek isteyenler, artık, bir kahveye çıkan müteaffin caddeyi değil, arka sokakları takip mecburiyetinde kalıyorlar.

Anketlerde, her hangi bir iddiası katıyyen olmayana ve olamayacaklara nefis ruh edilmeğe yeltenildiğini;

Anketlerde, her hangi bir iddiası olmakla beraber, bir satır yazmaktan aciz, ve gazetelerinin sütunlarında sadece maskaralıklar yapmakla meşgul olanların — bir kelime ile — hortlatıldıklarını;

Ve gene anketlerde, karilerinin nezaketini istismar ile kendi fuhuş maceralarını mükellef ettikleri içinde neşredenlerin; yahut, garbin araştırarak buldukları mülevves yazılarını bir kerede ağızlarının çamurunda ıslatarak kusanların, «Edebiyatın z ne halde» sülâline maruz bırakılarak edebî kisve altında ortaya atıldıklarını gördük. Hakikat hâlde, ne bunların ne onların, ne ötekilerin hiç bir kıymeti olmadıkları bir kazıyye kadar bedihî...

Bugün malûm olan yalnız bir şey var; Artık, Bâbâli caddesinde akan ve mansabı müfayyen kahveler olan yol paltamıştır. Üstünde iğrenç sinekler ve müstekreh böceklerin uçtuğu bu yolun münteşir ufunetini gidermek için, Ş hremanetin nazarı dikkatini celbediyoruz. Etfaiyenin aroz zları yangın olmadığı zamanlar, elbetteki şehrin müteaffin ve bir kangıran kadar feci mahallelerini temizlemek için getirildi. Yoksa şehremaneti, kapana kütuluş vebalı bir fareyi yakar gibi, orasını gazlı bezler ve paçavralarla mı tutuşturmak istiyor?..

Anketlerde edebiyatımızı yalnız «fecriâtı»ye kadar bilen ve şair diye hâlâ Hamitten bahseden, değil Nazım Hikmet hatta dünnün ve bu günün her hangi bir şairinden temamlı bhaber bulunan zavallılara gidildiğini gördük.

Anketlerde, elindeki dört sabıfaklık ve amiyane nüktelele dolu gazetenin hürmetine kendisinden bahsettirebilmek mecalinde olan ve gazetesi kapandığı zaman isminin Bâbâli muhittinden derhâl unutulacağı muhakak ve kıymeti — varsa eğer — adapte ettiği iki buçuk şiirle kaim ve kafası bir bezirganın hilelele meşbu edebiyat bîçarelelele mülakat yapıldığını gördük..

Anketlerde;—daha iki gün evvel— «Bana kitaplarınıe diye yazıp verir, okuduğum yok» sözlerini söyleyen fakat şimdi müdesinin istismar ettiği o şahsın yazılarına iccavüzü görür görmez, öteye beriye bledebane küfreden ve hatta baştanbaşa bütün türk edibiyatını inkâreden ediplere tesadüf ettik...

Anketlerde ne şarlatauluklara, ne maskaralıklara,

ne küfürlere tesadüf etmedik... Ve gene anketlerde, şahsı hakkında süal sorulan öyle adamlara tesadüf ettik ki vehmedilen kıymeti anketi yapan zatla arkadaş olmasındadır. Ve anketi yapan zatla arkadaş olduğu içindir ki, hakkında söylenen sözler şişirilmiş, arkadaşı olmayan diğer bir zat hakkındaki fikirler kesilmiş ve budanmıştır. Yapılan bu işe bir kelime ile isim verebiliriz: söz madrabazlığı...

Fakat yapılan bu işten daha ziyade şayanı dikkat bir şey varsa mülakatçı çıkanların, şairler, hikâyeciler romancıları hakkında gösterdikleri eblehane tegafüldür..Şimdiye kadar meselâ hikâyeciler meyanında Ömer Seyfettin'in ismini pertevsizle aradık...

Bâbâlinin dedikodusu muharrırları artık ağızlarını bir çarşaf kadar genişlettiler. Dilleri bu çarşaf içinde bin madrabazlıkla namütenahî dönüyor. Bu rezalet ne yazık ki Akşam gazetesinin sütunlarında patlak verdi. Şimdi, Sirkeciye inmek isteyenler, bâbâli tarafında bir koku duyacak olurlarsa, bu, Akşam gazetesinin sütun kaldırımlarında bir aydan beri kırılan çürük yumurtaların kokusudur ve artık herkes, bu çürük yumurtaların mahiyetini anlamış vaziyette bulunuyor.

Kenan Hulûsi

«Byran» dan :

Karanlık

Bir rüya gördüm, bu tamamlı bir rüyaya da benzemiyordu.

Parlak güneş sönmüştü, yıldızlar nihayetsiz boşlukta ışiksiz ve serseri dolaşıyordu. Buz kesilen dünya o aysız gökte kapkara ve bir kör gibi kalmıştı. Sabah vakti geldi, geçti, gene geldi; fakat gündüz hiç gelmiyordu. İnsanlar bu pek büyük felâketin korkusuyla ihtiraslarını unutmışlardı. Nur isteyen bütün kalpler botğam bir duaya bağlanmıştı. İnsanlar küçük ateşlerle aydınlanıyorlardı. Nihayet ta sâhibi hakemların sarayları ve içinde barınılan her bucak bir parça ışık için ateşe verildi. İnsanlar birbirlerinin yüzünü bir kere daha görülebilmek için tutuşan evlerinin etrafına toplanmışlardı. Yanardağların alevden sorgucunu görülebilenler bahçiyardırlar. Dünyada yalnız korkunç bir ümit kalmıştı. Ormanlar tutuşturuluyor, fakat bazan bu ateşte soluyor tavsıyor ve çatırdıyan kütükler son bir hamle ile sönmüyor, sınısıyalı kesiliyordu. Alınlar ümit kesen yağın akınlerele uhrevî bir manzaraya bürünmüştü. Çehrelerde bir sara nöbeti gibi ışıklar çarpıyor, zaman zaman, kimi yerlere kapanıyor, gözlerini gizliyerek ağlıyor, kimi çenesi sıkılmış avuçlarında duruyor, gülümsüyor, öteye beriye koşuşarak cenaze yığınlarını ateşliyorlar..

(Akşam)ın anketçisine ithafen

Bir Fransız anketi numunesi

— Maruf Fransız edibesini Madam Colette'in nezdinde

Bir Fransız mecmuası muharririnin
büyük kadın ustakâr ile mülakatı.

Fransanın meşhûr kadın romancılarından Colette (kolet) in meşhûr eserleri şunlardır:

Klodinler (Çlaudine) serisi (Willy ile müşterek): Klodin mektepte, Klodin Pariste, Klodin evde, Klodin gidiyor. Bu dört eser pek büyük bir rağbetle karşılanmıştır. Diğer eserleri: Klodin'in evi — Yedi hayvan diyalogu — Hayvanlar arasında sükûn — Prou, Poucette ve diğerleri — Hergünkü sergüzeşter — Yetişen buğday — Gizli kadın — Müsikhahin iç yüzü — Hissi it'kâf — Uzun saatler — Serseri kız — Mania — Halk içinde — Mitsou yahut genç kızların zihni nasıl açılır? — Sevgili âşık — Sevgili âşığın sonu — Yeni senenin hülyası — Avdet eden kadın — Gün doğumu — Hodbinin seyahatı.

Colette, bu romanlardan maada «Sevgili âşık» ve «Serseri kız» piyese tahvil ederek mühim kadın rolünü bizzat oynamıştır. Ayrıca, iki perdelik (Arkadaşlar arasında) sernameli bir piyesi daha vardır. Fransız münekkittleri madam Colette'i en iyi, en temiz bir lisanla yazan en klâsik bir kadın müellif olarak tanıtmaktadırlar. Aşağıya (Paris et le Monde) mecmuasının bu meşhûr muharrire ile olan mülakatının canlı noktalarını tercüme ve naklediyoruz.

Evet, biliyorum, madam Colette size saat beşte buluşmağa söz vermişti. Fakat altıdan evvel burada bulunamayacak.

— Altıda mı, bu ne demek?

— Bu, saat yedi, yedi buçukta demek.

Gelip geçenlerin çamurdan kaçınarak hiç bakmadan yürüdükleri (Palais-Royal) da serseriyane dolaşıyorum.

Colette'in apartimanının pencereleeri bir

tarafıtan (Palais-Royal) a diğer cepheden ise Borsaya kadar (Vivienne) caddesine bakıyor.

Kemerlerin altında rüzgâr ıslık çalıyor. Dama oyuncularını (Lavenue) kahvehanesinden çıkıp gitmişler. En hafif bir gürültü bile yok. Adeta insan kendisini en uzak bir eyalette zannedecek...

Tekrar Colette'in kapısını çalıyorum.

— A! «Paris ve Dünya» gazetesi, siz misiniz? Giriniz, giriniz canım... Biraz evvel sizin peşinizde idim.

Polin, şarap ver!

Colette takdim merasimini yapıyor:

Madam Marguerite Moreno, ressam Daragnés ve... Colette, büyük muharrirenin sevimli kızı...

Bir elimle, dizlerimin üstüne büzülen güzel mavi kediyi okşuyorum, diğer elimle de porto şarabı doldurdukları kadehimi tutuyorum. Colette kediyi dizimden çekip alıyor, kadehi de elimden alıyor ve bana diyor ki: — Şimdi gelin benimle, hem siz, hem kadehiniz...

Colette beni çalışma odasına götürüyor ve sedirinin üstüne uzanıyor.

Kendimden bahsetmekten nefret ederim. Pöhl (Omuzlarını silkiyor) Fotoğraflardan tiksiniyorum. Herneyse, sorun bana. Projelerim mi? Zavallı dostum, beni projeler besliyen bir kadın mı sanıyorsunuz?..

Bunu söylerken (Colette) «r» leri tehlikeli olduğunu bildiğim bir tarzda yuvarlıyor. Sedin üstünde ayakları asabiyetle kıvıldıyorlar. Ne yapayım? Ona madam Jean Portail'a, muhakkak ve lâyemut bir şöhret temin etmiş olan şu nevi suallerden birini mi sorayım, yani meselâ « Ne tercih edersiniz, gratenli markana mı, yoksa domates salçalı bir yemek mi? ve yahut: Sizin fikrinizce eğer Napolyon bizim muasrımız olsaydı kadın sporlarına mı tarftar olurdu, yoksa top mu oynardı? yahut ona müsyü Marcel Berger gibi şu suali mi sormalyım: «Otomobil bugünkü hissî sergüzeşlerde bir rol oynuyor mu?»

Neyse, héle şükür işte bir değişiklik imdada yetişti. Dostun biri çicikler getiriyor.

—Bakin, Paris ve Dünya gazetesi bakın benim ikametgâhımdan iki kilometre ötede bulunan çiçeklere... Ne koku değil mi? Ve Colette'in yüzü rayıhadar demeti nazikâne okşuyor.

Hele şükür!.. Soğukluk zail oldu. Colette şimdi söylüyor. Ben ise hakkında «ağaçların büyümesi, ırmakların akması, çiçeklerin açılması gibi yazıyor» dedikleri kadını temaşa ediyorum.

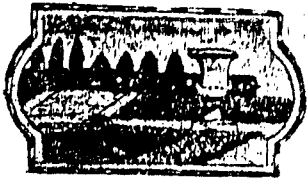
—İşte, azizim, böyle. Size söylemekle şerefiyap olduğum üzere, projelerim yok. Biliyorsunuz ya, geçenlerde (Arden) de en derin bir sükûn içinde birkaç gün yaşadım. Ne randevu, ne telefon ve (Bana sert bir nazarla bakarak) ne de mülakat... Ve şimdi. Fas'a gitmek üzereyim... A, bonsuvar Daragnés.. Karşınızda gördüğümüz Daragnés benim (Gün doğumu) kitabının resimlerini yapmak üzeredir.

Madam Marguerite Moreno, memnun bir tavırla, iki tıraşçıyı yola çıkardığını muzafferane bildirdi.

Ben musaade almağa hazırlanıyorum, Colette bu cesurane kararı şiddetle tasvip ediyor.

— Ha şöyle, çekiliniz. Yakında görüşürüz, meselâ pazartesi günü... (Kendi ismindeki kıza dönerek) Colette, Paris ve Dünya gazetesini teşyi eder ve kendisine kapımızın sırrını gösterir misin?

Ve bana gülerken «oruvar» diyor.

ESKİ SÜTUNA AVDET

1929 senesi
Serveti Fünun

nushalarını takip eden kariler hiç süphesiz bu başlığı görür görmez tanıyacaktırlar. Bugün işte o sütuna tekrar avdet ediyorum ve adeta eski bir sevgiliye uzun bir hasret sonunda kavuşan bir âşık heyecanı duymaktayım. Fikir ve san'at âlemindeki hadiseleri yeniden tetkik etmek arzusu beni gittikçe sarıyor ve üç sene evvel bu sütunu alâka ile takip eden, bazan da kıymetli mektuplarıyla muharriri daima teşvik ve taltiften geri durmayan karilerimin karşısına mütahasir bir ruh hassasiyetile çıkıyorum. Bu samimî itiraftan sonra artık son senenin ve bilhassa son ayların edebî hadiselerini göstermek isterim.

Fikirlerde inkılâp

Fakat nereden ve hangisinden başlayayım? Siyasî ve içtimâî hayattaki muazzam değişiklikler nispetinde olmasa bile san'at ve fikir âleminde de çok büyük istihaleler var.

Görüş, hissediş ve anlayış hususlarında yeni nesil edebiyatçıların ruhunda ve fikrinde çok farklı ve mütenevvi ntibahlar bir güneş parıltısıyla parlamaktadır. Bu meyanda, edebî ve fikri kanaatlerin bir nevi kasırgası içinde, isyanlar müsademeler, mücadeleler oluyor, kıymetler yerlerini değiştiriyor ve artık edebî şahsiyetlerin grup grup ikiye, üçe, dörde ayrıldığını görüyoruz. Yani edebiyatta cepheleer teessüs ediyor.

Edebî mücadele arifesindeyiz

Evet, artık kıymetler tamamen anlaşılmalıdır. Bunun ölçüsü karşılaşılan zümrelerin edebî mahsullerile olacaktır. Şimdiye kadar ferdi zekâların yaptıkları san'at eserleri bundan böyle adeta müşterek bir mesainin neticesi olmak zarureti ortaya çıkmıştır. Her edebî şahsiyet mutlaka kendi nesli içinde anlaştığı insanlardan, arkadaşlardan kuvvet alacaktır. Maddî hayat sahasında ezilememek için nasıl tutan kollara, bırakmayan ellere lüzum varsa san'at âleminde de muvaffak olmak için böyle bir muhite ihtiyaç hasıl oluyor. Aksi takdirde en güzel eser en

garazkâr, en kışkıracı bir hücumu uğramaktan kurtulamıyor.

Ne hazin bir hakikat, değil mi?

Fakat her hakikat gibi bunu da itiraftan çekinmemeliyiz. İşte hadisat, edebî hayatta da böyle bir vaziyet yaratmış, kâzıp kıymetler aksettiren ve yalnız kendi gölgelerini çığneyen cephelelerin teşekkülü üzerine mukayese edilemez derecede yüksek, şuurlu, milli ve yerli diğer san'at cephelelerini vücuda getirmiştir. Bu san'at mahşerinde topraklar içinde boğulması lâzım gelen sesler, müstehzilerin münkirlerin, bir kelime bütün türk milletine «Senin edebiyatın yoktur, şairin yoktur, romancın, hikâyecin, temaşa muharririnin yoktur ve ne bugün ne de dün mevcut olmanıştır» diye bağırınların sesidir.

İşte bilhassa bu menfi sesler boğulmalıdır. Bu vazife de, hayatları san'atları kadar temiz olan hakiki san'atkârların, yüksek gayeli genç edebiyatçıların, son nesil türk edebiyatında eserleriyle varlıklarını göstermiş ve yine de gösterecek olanların en başta gelen vazifesidir. Fakir, sade, fakat kalpleri heyecan dolu asil nesil! Bize bugünkü açık ve sade türkçeyi yaratan ve eskilerin yapamadığı muazzam işi bir hamlede ve on sene içinde başaran nesil! Benim ve arkadaşlarımla nesil... Bu nesil artık palavradan, haris ve kışkıracı şahsiyetlerin hücumlarından, ve onların hiçlikleri kadar taaruzlarından bıkip usanmıştır. Ve şuna karar vermiştir: Sükût ve lakaydi mazide kaldı. Ateşe, ateş! kalemimizin ateşi... Sahite şöhretler yıkılacak, münkirler, mürteciler ya susacak, yahut susturulacak... Bu günün türk edebiyatı, milli edebiyatın ilk kıvılcıkları bizim bağrımızdan kopan

eserlerde parıldıyor. Bu parıltıları görmek isteyenler ancak hasutlar, şarlatanlar ve edebiyatın bile el'an derebeyleri geçinmek iddiasında bulunanlardır.

Şunu tekrar edelim ki bütün edebî mesleklerin fevkinde cidden mühim bir mesele karşındayız.

Mühim bir mesele. Artık edebiyatımızın seyir ve tekâmülüne hail olmağa çalışan tüfeylilerin ruhlarını bütün sefâleti ile ortaya çıkarmak meselesi...

İşte bilhassa san'ata zararı dokunan manasız bir tevazu ve sükuttan bıkmış olan öz san'atkâr münekkidin vazifesi budur.

Edebiyat sahasında bu hayırlı cüdale atılan öz san'atkâr ve münekkitletin vazifesi...

Her şeyden evvel samimi olan ve milli iradesi kadar milli edebiyatına da iman eden bu «**eser sahibi gençlik**» bu mücadeleden mutlaka muzaffer çıkacaktır. Bu yazı mücadelesinde her iki taraf arasında yalnız şöyle bir fark göreceğiz: onlar azemete kuruldukları otomobilleri içinde edebî acizlerini imzalıyacaklar, asıl çalışan, terleyen, eser yapan gençlik ise yolda veyokuşta yürüyecek. Fakat halkın içinde dalaşan bu şuurlu kafilenin her sözü kuru mantığa değil, eserlerine istinat edecektir.

Haydi, arkadaşlar, iş başına.. Mücadele için yazı başına... Dünkü edebiyatımız kadar bugünkü edebiyatımızın kudretini göstermek bugün bizlere düşüyor... El ele ve kalp kalbe... Türk edebiyatı ve türk san'atı için... Bakın, bakın... İşte edebiyatımızın ufuklarında gün doğuyor ve yarasalar şimdiden kovuklara kaçıyor. Haydi, arkadaşlar, iş başına!

Fahri Fahri

ZAFER KARTALI

— Ulu Gaziye —

Başında şerareler,
Yedi kat göklere dal!
Yıldızlarla beraber
Süzül, ey Büyük kartal!

Yükseklerde güneş ol,
Alçaklara korku sal!
En kızgın bir ateş ol,
Semada Büyük Kartal!

Hakkın şaheserisin;
Makamın, ebediyet.
Asrın peygamberisin,
Kitabın medeniyyet.

Ta, ebetlere varan
Namını ahlâf ansın.
Sen, bir vatan kurtaran
En büyük kahramansın.

Sen daha dün bu yurdun
Kefenini yırtansın.
Tarihleri durdurdun,
Seni asırlar ansın!

İBRAHİM FERİDUN

Shexspear ve Hüseyin Suat Bey

Bu son haftaların en gürültülü edebî hadiselerinden biri Shexspear'in eserlerine karşı bizde Hüseyin Suat Beyin hücumlarıdır. Bu hadise genç edebiyat mahfillerimizde derin bir teessür uyandırdı ve bu teessürün ilk tezahürü yevmi gazetelerde intişar eden 22 imzalı bir protesto oldu. Hüseyin Suat Bey eski bir temaşa muharririnin sıfatıyla böyle bir aksülâmelî tevliht ettiği için ihtimal bugün kendi de memnûn değildir. Fakat bu protesto ve onu takip eden aleyhindeki mülâkat ve makaleleri zorla karşısında sıralaması da pek açık bir hakikattir.

Vakîâ bütün medenî dünyam tanıdığı, her sene cilt cilt eserlerle tetkik ettiği ve sahnelerinde oynadığı Spekspear gibi bir temaşa dehâsının eserlerini şahsen anlamam veya sevmem demek herkesin kendisine ait bir hakır, çünkü hür ve şahsî düşünce pek fazla orijinal dahi olsa nihayet her fert için serbesttir ve bu cihetten ilim ve san'at âleminde umumî kanaatlere muhalif düşünceler muahaza olunmazlar. Ancak kendi şahsî kanaatini umumileştiren ve meselâ Hüseyin Suat Beyin bizzat bir anket muharririne söylediği gibi «esasen bizde Shexspear'i kimise anlamaz» demek, hiçbir suretle hoş görülemeyecek bir hatadır. Zira bu mantık kabul edildiği takdirde iyi, kötü bütün cihanı tanıdığı, bu meyanda Balkan milletlerinin de anlayıp temsil ettiği bir san'at dehâsını türk milleti anlamaktan acizdir manası ortaya çıkar ki bu da hem millî izzetini inciten, hem de hakikate aslâ uymayan bir isnat veya tevehhümdür. Uzun misallerle ispata neşhaceti?... Geçen seneler Darülbeyde temsiline başlanan Hamlet'in gördüğümüz rağbet bu sene de aynı heyecanla devam edebimesi ve bu faciannın gerek İstanbul'da, gerek turnelerde en çok oynanan bir eser olması bile Hüseyin Suat Beyin indî muhakemesini çürütmeğe kâfidir. İşte Suat Beyin yanlış fikrilerini alenen cerheden genç türk edipleri bu hakikatin müdafii olmuşlardır. Darülbeyde bugün tekâmül hatvelerine her suretle mani olmak arzusundan bir tür'ü vaz geçemiyen ve mütemadiyen bu müesseseye aleyhinde neşriyatta bulunmağı adeti kendisine ideal edinen «Kayseri gülleri» nakilî inşallah artık bu uğraşız hücumlarından da bıktı usanır. Nitekim bugün bu hücumdan kurtulamamak yüzünden artık sadece şahıslarına zararı dokunan manasız sözler sarfına mecbur kalyorlar. Shexspear vesilesile türk irfanına bilerek veya bilmiyerek vaki olan hücum ve taarruzları da işte böyle menfî bir emelin neticesidir. Bundan en sonunda manevî bir zarara uğradıkları da inkâr edilmez bir hakikattir ve hadise bu cihetten bilhassa ibret verici bir mahiyettedir.

Halit Fehri

Şiir:

MILLI MEFKÜRE

Dünyada en büyük otağ benimdir;
Rengi hiç solmayan şafak benimdir;
Çiğnenmek bilmeyen toprak benimdir;
Cihanda bin millet, yüz sancak varken
Göklerden inmeyen bayrak benimdir.

✧

Ben türküm, (Türkgücü) ancak benimdir;
En büyük milletim, her hak benimdir;
Şarkı da Garbi de yaşayan görür,
Bugün yahut yarın mutlak benimdir.

SÜLEYMAN EŞREF

Galatasaray lisesi müsameresinde (Mağrurlara) komedisini muvaffakiyetle temsil edenlerden

Bülent Nuri ve Reşit Asım efendiler

Mektepte sahne

«Mektepte tiyatro» başlı başına bir mevzudur ve bu mevzu hakikaten büyük bir ehemmiyeti haizdir. Bizde son senelere kadar, mektep sahneleri çok sönük kalmıştı. Halbuki, bedîi zevklerimiz en iyi bir şekilde takviye ve tatmin eden tiyatrunun Avrupada olduğu gibi, bizim de mekteplerimize girmesi lâzımdı. Birkaç senedir türk mekteplerinde tiyatrunun canlanmaya başladığını görüyoruz. Gördüklerimiz ve işittiklerimizden her halde itihhar etmeliyiz.

Muhtelif liselerimizde de muntazam bir surette temsiller yapıldığını işliyoruz. Bu, hakikaten mes'ut bir harekettir.

Garip memlekelerinde şöhretli müellifler mütaaddit mektep piyesleri yazmışlardır. Meselâ Almanya'da, Fransada mektebi bir gaye ile yazılmış ve gene bu gaye etrafında dolaşarak hazırlanmış yüzlerce piyes vardır. Bu hususta kendimizi Avrupa ile mukayese edecek değiliz. Fakat gönül arzu eder ki bizim de kalem adamlarımız türk çouklarını düşünerek piyesler yazsınlar. Mektep sahnemiz eser hususunda çok, hem de pek çok fakirdir.

Galatasaray lisesi mekteplerimizin içinde sahneye en çok ehemmiyet veriyor. Bu sene aynı mektepte muntazam bir program dahilinde yapılan temsiller mektep tiyatromuz namına kaydedilecek büyük kazançlardır. Eser hususunda hiç müşkülât çekmeyen Galatasaraylılar, tanınmış Fransız eserlerini türkçeye adapte suretile kuvvetli tiyatro eserleri kazanıyorlar. Çok şen ve şuh eserler yazan Fransız müellifi «Öjenabîş» in üç şaheseri Galatasaray sahnesinde temsil eden (Bahtiyar Efendi) çok parlak bir takdire mazhar oldu. Yine aynı muharririn (Ağırbaşlılar) isimli bir komedisini temsil eden Galatasaray sahnesi, Ertuğrul Muhsinin takdirlere mazhar olmuştu. (Ağırbaşlılar) in temsili esnasında bizzat gelip seyreden Darülbeydeyi reisörü, mektep temsil heyetini çok kuvvetli bulmuş ve kendilerini hararattlı bir surette tebrik etmişti. Geçen sene, son devre müsameresinde de (Mağrurlar) isimli komedi Darülbeydeye yakışacak bir intizam ve mükemmeliyette temsil edildi. Yusuf rolünde Muhittin Efendi şaheser bir tip yarattı. Bu genç sanatkar mektebin en istidatlı artistidir. Her temsilde dala çok tekâmül ediyor ve tipleri yaşatmakta şayanı hayret bir kabiliyet gösteriyor. Bülent Efendi mektebin en iyi komediyenidir. Mutlalip rolünde çok muvaffak oldu. Uzun seneler sahnede oynamış bir aktörde bulunması lâzım gelen bir sululetle rolünü ifa ediyor. Mektebin iki piyesini adapte eden ve ana rollerinde, tabii, her günkü hayatımızda görmeye alıştığımız tipler yaşatan Reşit Asım, sahneyi çok iyi anlayan bir gençtir. Hareketlerindeki tabiiyet bilhassa şayanı dikkattir. Jömprönyie rollerinde Ercüment ve Natuk Efendiler çok muvaffak olmuşturlar.

Bu kadar kuvvetli temsiller veren mektep trupunu Ali Fevzi Bey şairin bir surette idare ediyor. Sahne tertibatını en ince bir görüşle tanzim eden Ali Fevzi B. talebelerin muvaffakiyetlerinde büyük bir anil olmaktadır. Galatasaray lisesinde böyle mes'ut tiyatro hareketleri uyandıran ve mektebin sahnesine birçok hizmetleri dokunan müdür Fethi Beyefendiyi hararetle tebrik ederiz.

İstanbul 18 Mayıs 1929

Bedrettin

Kongo kadınlarının modası

Kongo kadınlarının saç tuvaletlerini ve şapkasını taklit eden bir Londralı kadın.

Fransız münekkidi «Adolf Brison»dan

Edebiyatta hakikat

Bir edebî eserin devamlı kıymeti, şekle ait fevkalinden temammile müstakil olarak, hakikate mutabakatının derecesile müteneşiptir. Bir devri inikâs ettirir. Alfons Dodenin en ziyade asli mevadı havi olan romanları, Nabab, Numa Romestan, Menfada karallar - tarihî kitaplardır; Mopasamın hikâyeleri yaşanmış vak'alardır. Bugünün genç ustaları bu metotlardan ilham alıyorlar, gözliyorlar, dinliyorlar, başkalarını istizah ediyorlar, vesuiki alıyorlar, başlı yalnız bir endişeleri, bir gayeleri ve bir mezhepleri vardır: hakikat. Maunafih, bu hakikate tamammile sadık kalmakla beraber onu mühtelif surette iftimal etmek mümkündür. Serî doğrudan doğruya, bir hakikat vardır; bir de üslup altına alınmış, genişletilmiş bir hakik vardır.

Pek sıcak bir yaz olması ihtimaline binâen, Londura civarında (Luton) da azim miktarda hasır şapka stokları hazırlanmıştır. Resminiz bunu gösteriyor.

Hakikatten istiare ediniz ve dağınık hayalleri bir yere toplayınız, onları birlikte eritiniz, işte bu suretle kudreti ibdaiyye malik iseniz ortaya bir tip çıkarmağa taliniz yaver olabilir, artık hiçbir siteme düçar olmazsınız. Fakat hele bir hikâye derununda samimi, feci, yahut müessir mahiyette bir hadisei hususiye tesqit ediniz; onu, sarılı bir surette hangi membadan çıkardığınızı irae

« HAVAI TEKERLEK » İÇİNDE
Sinema kadın artistlerinden Jolia Faye ile Koy Johnsan « Dinamik » namındaki yeni bir filmde bu aralık Amerikada pek moda olan « havai tekerlek » ile zarif bir gösteriş yapıyorlar
Bu resim o filminden alınmıştır.

Kendi saçlarından Şapka

Kongo da beyazların usullerine omuz silkiyorlar ve zarif kadınlar yalnız kendi saçlarla güzelliği inkâr olunamaz bir serpuş imal diyorlar!

eden, eşhası gösteren ve bu eşhasın etrafında işsiz güçsüzlerin sefil tecessüsünü uyardırarak görüldüye bais olan bir yuzuh, bir teferruat yuzuhü ile tekrar çiziniz. Bu takdirde, öyle sanırım ki ben-hakim olsam, sizi namus ile gayri kabili telif bir hisaba tebeyyet ettiğinizden ve rezalet dahilinde bir muvaffakiyet aradığınızın dolayı mahkûm ederdim.

Adolf Brison

Şiir:

Sitem

« Hidayete »

Dünyâ saçlarında kudretten parıldılar,
Keskân bakışlarıyla gecenin kalbini yar!

Bakın var o tabutta, kaç sevgilinin saçı
Bergüzar o tabutta; acınak öğren, acı,
Bir altın duvak gibi yanar aya sarılda,
Bir elmas tarak gibi saçlarında parılda.

Yıldızlar, sayarken merihileri dilşad et!
Sahaplarla kayarken ölen bir aşkı yadet

Bir rüya görür gibi ilk gençliğini anda
Bin hulya ölü gibi bir elemi duy o anda!

Falâkî Refik

BIYOGRAFİLER

REMBRANDT

Boudler “Fenerler” adlı şiirinde Rembrandt’ın sanatını şöyle tarif eder:

[Rembrant, bütün şikayetli hırıltılarla dolu, yalnız büyük bir salıp ile müzeyyen ve bir kış güneşinin şuasıyla birden bire aydınlanan sıkıntılı hastanedir ki orada ağlayan dua pisliklerinin tufanıdır.]

Hakikaten Rembrandt ıstırap ve kasvetin ressamıdır. Onun tablolarında, gözlerinize ferah verecek bir tesadüf edemezsiniz. O kuvvetli ve koyu boyalarla tersim eder, tablolarının en mühim rengi ise ziyadır. Rembrandt levhalarını adeta tenvir etmiş gibidir. Şeffaf denilebilecek bir karanlık içinde nereden geldiği bilinmeyen sıcak bir ziya, bazı yerlere hafifçe temas ederek, bazı bir ışık halesi vücuda getirerek, bazı tarafları da hiç aydınlatmayarak bütün bir manzarayı size gösterir.

Bu renklerin müzecci ve tertibi o kadar harikulade, o kadar tesirlidir ki Rembrandt’ın her kompozisyonuna – Sanki bir şiir veya musiki parçası imiş gibi – yeis, esrar, şefkat heyecan.... diye isimler verebilirsiniz.

Memleketindeki İtalyan tesirine, bilhassa klasik tarz – ı tersime karşı mücadele açan bu büyük Hollandalı ressam 15 Temmuz 1606 tarihinde Hollanda’da Led şehrinde dünyaya gelmiştir.

Beş kardeşin en küçüğü olan Rembrandt Van Ryn’in babası sadece bir değirmenci idi. Daha on dört yaşına basmadan ebeveyni Rembrandt’ı Led Akademi’sine verdiler. Lakin müstakbel ressam bu yüksek ilim muhitine bir seneden fazla kalmadı ve asıl istidadını ilerletmek üzere uzak akrabasından bir ressamın atölyesine girdi. Vasat derecede bir sanatkâr olan bu ressamın yanında üç sene kaldıktan sonra genç Rembrandt’ın gösterdiği terakki herkesin nazar – ı

dikkatini celp etmiş ve kendisine daha çok şeyler öğretebilecek iktidarda bir hocaya ihtiyaç hasıl olmuştu.

Bunun üzerine ebeveyni çocuklarını Amsterdam'a Lastman isminde bir ressamın yanına gönderirlerse de Rembrandt orada altı aydan fazla kalmadı; tam on sekiz yaşında iken tekrar Led şehrine avdet etti ve babasının bir evinde arkadaşı ve aynı zamanda hemşehrisi olan genç ressam Lionis ile müştereken çalışmaya koyuldular.

Bu iştirâk o dereceye varmıştır ki şimdi bile o zaman yapılan bir tablonun iki arkadaştan hangisine ait olduğunu anlamak müşküldür. Modelleri bile aynıydı. Rembrandt'ın annesi yahut babası saatlerce hareketsizliği kabul ettikten mâda oğullarının hatırı için her türlü kıyafete giriyor ve o şekilde poz alıyorlardı. Lakin Rembrandt'ın daha sadık daha mûti bir modeli vardı ki o da bizzat kendisiydi. Rembrandt'ın kendi tarafından yapılan portreleri ile bir tamamı'ya doldurmak mümkündür.

Rembrandt kadar modeline sadık ressam enderdir. O kendine model olarak bir Venüs yerine mesela bir çamaşırcı kadını tercih ederdi. Düşük memeler, biçimsiz eller, hatta korsenin kalçalarda, jartiyerlerin bacaklarda hasıl ettiği buruşuklara varıncaya kadar her şeyi aynen kopya etmesi akademi münekkitletlerinin daima şaşırtır ve ağır teyidleri davet ederdi. Rembrandt'ın büyüklüğü bilhassa bu noktada muhitiyle alakasını keserek, bütün manilere rağmen yoluna devam etmesinde, hüküm gününü emniyetle beklemesindedir. Filhakika Rembrandt, garip bir talih eseri olarak şöhrete erişmek için ekseri ressamı gibi senelerce uğraşmadan sanat hayatının daha iptidasında meşhur olmuş ve ihtiyarlığında sefalet içinde unutulup gitmiştir.

Ziya Osman [SABA]

No: 1666-192

s.157

TOLSTOY

Tolstoy 1828'de Rusya'da "İznaya Poliyana" da tevellüt etmiştir. Kont "Leon Nikolayeviç Tolstroy" Rus zadedân sınıfına mensup idi. İlk eserlerinde gerek asilzadelğin ve gerek Rus dini tabusunun tesiri altında kalmış görünse de adeta Tolstoy bütün hayatını bu iki tesirden kendini kurtarmak için geçirmiştir. Tolstoy için bir dinsizdir, denilemez. Fakat Hıristiyanlığın sadeliğine ve ahlakperverliğine rücu etmek ve ettirmek istemiştir. Dini hurufattan kurtulmak istemiştir.

Bugün Sovyet Rusya'sında hâlâ Tolstoy'un bir mevki işgal etmesi Tolstoy'un bütün eserleriyle ve bütün hayatıyla beşeri hisleri yaymak, istibdad'ın önüne geçmek siyasi ve vicdani hürriyeti insanlara telkin etmek, nihayet aristokrasiye bir darbe vurmak, demokrasinin kıymetini tanıtmak için çalıştıktan başka hayatının son demlerinde hem kavlen ve hem fiilen sosyalizm, hatta komünizm akidelerini göstermiş olmasındandır.

Tolstoy'un Rusya'da ve Rusya haricinde eserlerine kıymet verdiren üslubunun parlaklığından ziyade mantıklı ve kuvve-i iknaiyesi, romanlarında birinci derece kahramanlarının değil, hatta ikinci derecede bulunanların tahlil ve tasvirinde kuvvetidir.

Tolstoy'un ilk eserlerinden biri olan Harp ve Sulh'un Rusça nüshası 1865 ve 1869 seneleri arasında intişar etmişti. Bunu Fransızca'ya 1884'te Prens Paskeviç isminde bir Rus kadını tercüme etmişti.

Bu roman Napolyon muharebelerine aittir. Fransa'da hayli tenkidata da hedef olmuştu. Tolstoy, birinci Napolyon'un bir dahi, fevkalade bir insan olduğuna inanmıyordu. Bunu diğer insanlardan pek farklı görmüyordu. Belki Fransa'da bu yolda tasvir ve tahlil, Napolyon'un dehasıyla ünsiyet etmiş olan zihinleri ve bu zihniyetten ileri gelen hisleri rencide etmişti.

Tolstoy'un romanlarından Anna Karenina'da en ziyade şöhret almış olanlarındandır. Fransa'nın değerli münekkidlerinden Emil Fane bu roman hakkında vaktiyle şu satırları yazmıştı:

Anna Karenina intişar eder etmez klasikler sırasına geçmiş olan bir eserdir. Her zamanın, her mekanın insanları tarafından okunmak, anlaşılmaq için yazılmıştır. Vakıa eserde tasvir olunan ders ahlak ve adatıdır. Ancak Tolstoy'u bu eserinde yalnız Petersburg ve Moskova insanlarına değil, aynı zamanda Paris, Londra adamlarına meramı tefehüm edecek surette hitap etmiştir.

Anna Karenina bir taraftan fena bir izdivacın ebedi bir menkıbesi, bunun tahripkar neticelerinin bir levhasıdır, diğer cihetten tabii bir izdivacın bunu birtakım ahval ve vukuat ilcasıyla yine tabii bir surette geçirdiği safhanın yine ebedi bir hikayesidir. Hemen her memlekette kızın ve erkeğin mensup oldukları aileler arasında bir nisbet gözetmek ve küfv meselesini gütmek cârîdir. İzdivacda iki ailenin ictimai mevki, şeref ve serveti ölçülür, biçilir, mukayese olunur. Aşkın kudreti hesaba katılmaz. Çünkü hemen her memlekette genç kızlar o surette terbiye edilmişlerdir ki hayatın en büyük taaahhüdü altına girerlerken, hayatın ne olduğunu bilmezler. Yirmi yaşında bir genç kız, muvaffakiyet gösterir, kendinden yirmi yaş büyük bir erkekle izdivaç eder. Anna Karenina da böyle... Kız otuz yaşına gelir. Hesaba katılmayan aşk yıldırımının darbesine uğrar. Anna Karenina da böyle...

Emil Fane'nin tahliline göre bu şaheserde kızın kocası bir şaheserdir. Fakat aptal...

Tolstoy'un ba'su badelmeyt "Resurrection" romanı ictimâiyat-ı hâzıra itibarıyla en mühim olanıdır. Prens Naklodof ile hafif meşrep bir kadın olan Kantoşa arasında macerayasvir eden bu romanda Tolstoy'un tasavvur ettiği yeni hayata erişmek için gösterdiği yol, her şeyden feragât, tabiata avdet yoludur!

Tolstoy'un eserlerinden hayatını istidlâl etmekle beraber, biraz da onun hususiyetine girmek istemiş olanları dinlemek var.

Tolstoy 1862 senesinde otuz dört yaşında iken, Çar sarayının doktorlarından birinin kızı olan matmazel Sofi Bers ile evlenmişti. Kız o zaman on sekiz yaşında idi. Bu izdivac bir aşk izdivacı idi. Tolstoy'un kızı madam Suhuotin Tolstoy pederinin izdivacı ve vefatı hakkında bir makale yazmıştır. Bunda verilen malumata göre Tolstoy izdivacını müteakip genç zevcesini köylük bir yer olan ailesi malikanesine Iasniea-Polana çiftliğine götürmüştür. Moskova'nın kibar ailelerindeki şaşalı hayata alışmış olan kızı bir köylü hayatı geçirmek ızdırabında bırakmıştır. Tolstoy Ruzname-i Hayatı'na şöyle işaret etmişti "Ben esasen ehemmiyetsiz bir adamım. Sevdığım kadınla izdivaç ettikten sonra büsbütün böyle oldum"

Bu hal ile Tolstoy yirmi sene bu kadınla aile hayatı geçirmiştir. Harp ve Sulh ve Anna Karenina romanlarını bu zaman içinde yazmıştır. Bunlarla pek büyük muvaffakiyet görmüş, çok para kazanmıştır.

Bu senelerde zevcesi kendisine yardımda bulunur, Tolstoy'un müsveddelerini tebyiz ederdi. Zevcesi Tolstoy'a karşı pek hürmetkardı. Zevcini candan sevdiğini her vakit söylerdi. Tolstoy da zevcesine muhabbetini daima itiraf ederdi. Bu ailenin on üç çocuğu dünyaya geldi. On bir çocuğunu bizzat madam Tolstoy emzirdi, büyüttü, halbuki bu mesut aile hayatı 1880 senesinden sonra bir azap oldu. Bu tarihten sonra da, Tolstoy daha otuz sene yaşadı.

Bu ailenin saadetini, felaketine dönüştüren; Tolstoy'daki inkılap fikridir. Tolstoy yeni hayattan rezureksiyondan kasdı da budur. İşte bu tarihe doğru Tolstoy kendisinin dünyaya ikinci gelişini, yeniden doğuşunu tasavvur ediyordu.

Birgün çocuklarından birine verilen dini derste hazır bulundu. Bu ders Tolstoy'un zihnini allak bullak etti. Çocuğuna din namına yapılan takibat Tolstoy'a son derecede abes, manasız görüldü ki adeta kendi kendine karşı tuğyan etti. Takibat ve tettebbuata koyuldu. Aklı ve mantığı zaten kendinde kuvvetli; ancak din namına birtakım çalı çırpılarla muhaf idi. Bunları ayıkladı. Nihayet

Voltaire'in mesleğine güldü, Jean Jak Rousse gibi Hıristiyanlığın ruhundan ayrılmak istemeyerek bunu kendi anladığı sade ve ahlaki şekle ifrağ etmek istedi.

Tolstoy'daki bu fikri ve ruhi tahvil ve inkılap hiç de kontes Tolstoy'un hoşuna gitmiyordu. İşte aile rahatsızlığı da burda baş gösterdi. Bu gibi ahval de fikir ve zekaca musavattan bahs edilmez. Kontes Tolstoy kocasının tahavvulat-ı fikriyesine niçin iştirak etmedi, diye eleştirilemez. Ona zeka ve idrakçe neden kocandan aşağı kalıyorsun! Denilemez. Kontes Tolstoy'a denilse denilse bu kadar da aptallık etmeseydin a! denilebilir.

Vaktiyle Harp ve Sulh romanını yazdığı zaman zevcesi Tolstoy'a nasihatlar verirdi. Hatta bir aralık Tolstoy Avrupa lisanlarının esasına nüfuz için eski Yunancayı öğrenmek lüzumunu hissedip de bunu tahsile başladığı zaman kontes şiddetli itirazlara başlamıştı. Bu ölü lisanı öğrenmek için emeğine acımıyor musun? diyordu. Kontes kocasının yeni huylarıyla kendi şahsiyetini kaybetmekten korkuyordu. Hiçbir şey kaybetmemiştir.

Kont Tolstoy o sıralarda hemşiresine yazdığı mektupta şunları söylüyordu: Leon çalışıyor. Yazdığı şeylerde dini tenkit yolundadır. Sözüm ona bugünkü kilisenintelkinatı ile İncil'in ahkamı birbirine uymuyormuş, bunu anlatmaya uğraşiyor. Hiçbir şey de yapmıyor. Kontesin zannımca bir hastalığa tutulmuş, bu hastalıktan kurtulmasını temenni ediyor.

Kontesin nazarındaتبعاً felsefiye ve diniyenin hiçbir kıymeti yoktur. Onca mesai-yi fikriyeden maksat halkın hoşuna gidecek romanlar yazmak, binlerce ruble kazanmaktır.

Tolstoy, Moskova'da, fakirlerle, düşkünlerle, hastalarla uğraşıyordu. Onların yardımına koşuyordu. Zevcesi kontes ise, Leon'un halk dediği bayağılardan nefret ediyorum. Ben şimdiye kadar onun istediği gibi, onun için yaşadım. Artık o da benim istediğim gibi, benim için yaşmalıdır, diyordu.

Boş bir dimağ ile, yüksek fikirlere ikametgâh olan bir dimağ arasında çok fark var. Bunun için zevcesi kontes de Tolstoy'a azap çektiriyordu. Hatta Tolstoy'un her türlü hareketini tersîd ediyor, sözlerini kapı arkasından dinliyor, fırsat buldukça bütün kağıtlarını karıştırıyor. Tolstoy kendi hususi hatıra defterini, çizmesinin içinde mecbur kalmıştı. Tolstoy'u tecavüzleriyle, intihar edeceği tehdidiyle o derecede bizar etmişti ki sabrı tükenerek zevcesine " Sen bulunduğun yerde havayı da zehirliyorsun." demişti.

Nihayet Tolstoy bu kadından kaçtı. Fakirane bir odaya sığındı. 1910 sensinde 82 yaşında vefatına kadar böyle ömür geçirdi. Tolstoy'a son zamanlarında servetinden, emlâkından vazgeçmek, fakir bir köylü gibi yaşamak arzusu gelmişti. Bu arzusunu da zevcesine telkin edemezdi.

Fransız muharrirlerinden, Teiyeboul Siyon " Tolstoy ile Bir gün" serlevhasıyla ahiren "Tan" da neşrettiği bir makalede Tolstoy hakkında sarfettiği fikirleri bir bırakarak hikaye ettiği bir vakayı alıyoruz:

Ruslarla Fransızlar arasında, çarlık devrinde ilk infilak hasıl olduğu sıralarda Moskova'da Fransız ressamlarının tablolarından bir sergi açılmış, o zaman bu muharrir de Moskova'ya gitmiş. Tolstoy bir adama göndermiş, bu Fransız'ı da evine davet etmiş. Bu da daveti kabul ile Tolstoy'u ziyaret de bulunmuş şöyle anlatıyor:

Tavan arasında tek pencereli bir hizmetçi odası, Tolstoy'un mesai odası burası. Birkaç sandalye, çam tahtasından küçük bir masa, beş on kitap Tolstoy'un sırtında koyu kurşuni bir işçi gömleği, belinde bir meşin kemer.

Tolstoy anlatıyor ki dini bir inkılap yapmağa kalkışmaktan uzaktır. Gayesi şudur: Halkın ruhunda bir intibah husule getirmek, halkı yeni bir mefküreye doğru sevk etmek... Tolstoy da realisttir, Fransız muharrirler içinde en ziyade takdir ettiği Flaubert'dir. Zola'nın eserlerinden tiksindiğini saklamıyor.

Tolstoy'un son dem hayatından bir sayfa göstermiş olmak için makalenin bu kadarı kafi... Ancak Tolstoy kendi lisanından dinlenilmiş, işitilmiş olmak şartıyla, büyük Rus edebiyatından sanat hakkındaki fikri zikr olunuyor. Bunu da nakledeyim: "Sanatkar gördüğünden başka bir şey tasvir etmesi kafi harekettir, bence kabil musahabe değildir. Tarihi tasvirler ve tablolar hayali şeylerdir. Ortadan kaybolmuş olan nesillerin hatıralarıyla oynamaktır. Zihniyeti, kostümü, adeti gibi heyecanı ve ihtirası da bize bigane olan maziyi, görmeden bir hadisesine şahit olmadan ihyaya kalkışmak hatadır. Hakikat değil, yalandır. Sanat hayat olmalıdır, ancak hayattır!.."

Leon Tolstoy'un yüzüncü sene-i devriyesi münasebetiyle neşrolunan makalelerden bilhassa sosyalistlerin burjuva sınıfı dediklerine ve kapitalist addettiklerine hitap ve bunların tayilatı tervic eden gazetelerin ve mecmuaların yazılarından bir kısmında, bir filozofun, bir edibin, bir muharririn hayatını, asarını, tenkit ederken bilhassa bi- taraf bulunmak, ancak sanat ve ilim namına hareket etmek icap ederken, nasılsa Avrupa'nın bu son senelerde pek ürkümüş olduğu Bolşevik propagandasına karşı, bir aks-i lâmel husûle getirmek için, Tolstoy'da kasten kusurlar aramak yoluna gidilmiştir.

Tolstoy bir darü'l-fünundan mezun değil imiş, acaba on yaşında şiirler yazmaya başlayan Victor Hugo darü'l-fünun mezunu mu idi?

Leon Tolstoy son dem hayatında, kavliyle, faaliyle, -hatta dini ile- bugünkü sosyalist sovyetin Rus şuraları ricalinin prensiplerini müdafa ve tatbik etmek istemiş olması kendisini vefatından on sekiz sene sonra, yüzüncü viladet-i senesini hatırasını yad vesilesiyle tahsilinde noksan, sözlerinde tezat arattırmıştır.

Fransız muharrirlerinden George Souvareze'in hatırlattığına göre 1900 senesine doğru, Fransa'da Revoblansh mecmuası Tolstoy'un iki makalesini neşretmiştir. Bu makalelerde Rus filozof, bizde "milletim nev-i beşerdir ve vatanım ruy-ı zemin" mısrasıyla ada gelmiş olan sosyalist fikirlerini müdafaa etmiş, vatan fikrine karşı gelerek, Hıristiyanlığı da aslına irca etmek istemişti.

O zaman Fransa'nın mukadderatında tesir gösteren George Klemansou Tolstoy'a bu makaleleri dolayısıyla cevap vermiş. Mesela şöyle demiş: Tolstoy'un tezi insanlardan ekserisinin hissiyatına muhaliftir. Ruhumuzun derinliklerinde kökleşmiş olan fikre mugayyerdur. Bu teze göre, bütün beşeriyet tarihi büyük bir hatadır. Arzın kıtaati üzerine saçılan vatanperverlik ihtilafları beşeriyetin şimdiki münasebetlerindeki münasebetsizlikleri tevellüd etmiştir. Tolstoy'un hatası şurada ki vatan muhabbetini diğer vatanlara karşı kin ve garez uyandırır, kin ve garez uyandıran bir muhabbet de vahşet devrinin bir inikasıdır, zannına düşmüştür. Tolstoy, vatanperverlik, İsa'nın bize telkinatına da uymaz diyor. Bu doğrudur. İsa'nın dediği yola gidecek olan bir Hıristiyan için, İsa benim (جوز.ه.) -i hükümetim bu dünyadan değildir, demiş olmasına nazaran, hakiki vatan cennettir. Acaba hangi insan bu dünyada yalnız cennet için yaşar ve yaşayabilir?

1922'de Iasnia-Polana çiftliğinde on beş sene Tolstoy'un mahrumiyet ve hususiyetinde yaşamış olan doktor Makovitski bu Rus edibine dair ruznamesinin bazı kısımlarını neşretmiştir. Bunlarda gösterilmek istenilen de Tolstoy'un Rus-Japon muharebesi sırasında, "Prator Limanı'nı Japonlara teslim etmektense takımıyla ber hava etmeli. Ben asker olsaydım, düşmana teslim olmaya, ölümü tercih ederdim" gibi vatanperverane sözler söylemiş olması, bunların da son fikirleriyle bir tezat teşkil etmesidir.

İşte, bu arayışlar, buluşlar bu nakledilişler, hep Tolstoy'a bir tarizden ziyade, Sovyet prensiplerine bir darbe şeklindedir.

Unutmamak gerek ki, Tolstoy şunu da söylemiştir: Ben dünyadan gittikten sonra, hususi sohbetlerim arasında söylemiş olduğum sözlere ehemmiyet vermeyiniz. Anın tesiri altında bazen düşünmeden, ileri geri söz söylemişimdir.

TOLSTOY'UN BAZI FİKİRLERİ

Alman gazeteleri, Maksim Gorki'nin notlarına atfen, sıhhatini teminen Leon Tolstoy'un bazı fikirlerini neşr ediyorlar. Bunlardan birtakımını iktibas ediyoruz.

Edebiyat ve Edebiyatçılar

Sağlam bir milletin edebiyata ihtiyacı yok. Edebiyat hatta fena bir şeydir. Edebiyat millet için değil, edebiyatçılar için kâbil-i istifade olabilir. Köylüler de birşeyler anlatırlar.

Romantik gözlerde hakikati görmekten Dickens hisli, geveze pek zeki olmayan bir muharrirdir. Bir tek vakayı bir tek vaka değilmiş gibi kurmakta mahareti var. Balzac da bundan ayrı değil, Balzac ve Dickens hayli kötü eserler yazdılar.

Hugo'yu sevmem. Patırtıcı bir adam. (.....) i okumalı. Pek can sıkıcıdır ama sözleri muhkem.

Concourt'lar adi sahne ... Clowns yalnız ciddi adamlar gibi görünmeye savaştılar. Hayatı ancak onlar gibi yalancılar yazılmış kitaplarda tetkik ettiler. Bunu da ciddi bir iş sandılar ama bunun hiçbir kimseye hiçbir faydası yok.

Biz hepimiz müthiş yalancılarız.

Sanat yalandır, ihtiyari ve muzır bir aldatmadır.

Hakiki hayatı yazmıyorlar, her kişi hayatı kendi düşündüğü gibi tasvir ediyor.

Bizim dünyadaki hayatımız tam bir abes...

Sarhoşları sevmem, ama sarhoş oldukları zaman bir alaka uyandıranlarını gördüm. O zaman bunlarda bir alamet-i vechiye ve eser-i zeka görünüyor.

Her şey geçer kalan bir hakikattir.

Fen, şarlata bir simyagerin laboratuvarından çıkma bir altın külçesi.

Bazı kimseler Allah ihtiyacını duyarlar, çünkü onların her şeyleri var. Birçok kimseler de yine bu ihtiyacı duyarlar, çünkü bunların hiçbir şeyleri yok.

KADIN VE MUSİKİ

Kadın vicdanıyla erkekten daha samimidir. Yalan söyler, yalanına kendi inanmaz. Jean Jacques Rousseau yalan söylüyordu, yalanlarına kendi de inanmıyordu.

Musiki ruhun paslarını giderir.

FRANSIZLAR VE İTALYANLAR HAKKINDA

Fransızlarla bizim aramızda (Ruslar) ne münasebet ve müsabehe var. Fransızlar hissiyata düşkündür. Onlarca ruhani hayat cismani hayattan ehemmiyetsizdir. Bir Fransız için yer şey kadındır.

İtalya şarlatanlar ve serseriler yeridir. Orada kazanovalar, kalyostrolar ve emsali yetişir.

TOLSTOY HAKKINDA

Rus üdebâsında Dostoyevski, Anna Karenina'yı pek güzel ve pek derin bir surette tahlil, bunu aşkla ve nüfuz-u nazarla teşrih etmişti. Öyleki Dostoyevski'nin bu takdiri Schiller'in Goethe'nin eseri –Wilhelm Mayester- hakkındaki yüksek hisli takdiratını hatıra getiriyordu. Tolstoy, Dostoyevski'den bir şey anlamamıştır. Dostoyevski'yi tenkitleri de
..... dir. Onun için kendi hasta, dünyayı hasta yapıyor.

Farz edelim ki doğru olsun, gayr-ı layık bir doğru... Niche'den bahsederken, "hastadan hastalık gelir" , demek gibi... Halbuki bu hüküm hem na-revadır, hem de doğru değildir.

Tolstoy'un hükümleri
..... Kaba ve hatır şikendir. Zaman ve mekanı düşünmeden, Shakespeare'e ahlaksız demesi gibi.

Mazlum SABUR

No:1676-202

s.317

SÜLEYMAN NAZİF HAYATI VE EDEBİYATI

Ziyaya aşık olanlar ufukta güneşin bir daha doğmamak üzere gurubunu nasıl takib edeceklerse öyle samimi bir izmihlal içinde kırk gün evvel tabutunu teşbi ettiğimiz büyük adam kimdi ve onun âsârı nedir? Bu suallere cevap vermek, korkuyorum ki, biraz hafıza-i muhitin vefasından şüphelenmek olmasın. Zira bu kıymet şinas memleket Süleyman Nazif'i pek çok şahıs gibi edebiyatını da hiç olmazsa benim kadar tanır. Bu cihetle merhum muazzama ve mühellidane dair neler diyeceksem hepsini Türk camiâsının efkâr ve hissiyatından ihtilas ettiğimi ikrara ile söze başlayacağım.

Dicle'nin menbana yakın bir tepede siyah kalesine sarılmış mağmum ve mağrur bir kartal yuvası gibi duran Diyarbakır hemen her gün kara taşlı duvarları arasından bir zeka güneşinin tulu'una şahit olur. O çok yaşamış ve çok düşünmüş beldenin öz evlatlarını tanıyanlarca Diyarbakırlı ve zeki sıfatları hem mani gibidir. Fakat elli sekiz sene evvel bütün bütün müstesna bir hadise-i hilkat gibi dünyaya gelen Süleyman Nazif şehrin tarih dimağında bir kurun-u mahsus teşkil etti ve onunla Diyarbakır deha şahikasına peyveste oldu. Süleyman Nazif'in namı yalnız büyük bir kasabaya değil, bütün bir ülkeye şeref kafi olacak kadar büyüktür. Diyarbakır'ın sokakları gurur ile gerinerek o ismi bir ezan gibi ilelebet yekdiğerine aksettirebilir.

Şehrin Aziz Cami mahallesinde gözlerini hayata açan Süleyman Nazif asr-ı dide bir handan edep ve irfan varisi idi. Onun babası, dedesi ve deha-yı maziye doğru sayılabilen bilmem kaç tabaka-i ecdadı, hep Sait Paşa, Nazif Efendi, İbrahim Cehdi Efendigibi ilim ve edebiyat vadilerinde temayüz etmez bir sülale-i ezkiyan teşkil eder.

Tahsili itibarıyla Nazif, İngilizlerin self-man-made dedikleri mahluk bizzat sınıfa dahildir. Denebilir ki mektep yüzü görmedi ve fikir hayatına o kendi kendisini ilad etti. Ömrünün son dakikasına kadar devam eden bir say ile her ilmin tabiri caizse ruhunu toplayarak kendisine vüsat kafiye haiz bir muhiti'l

maarif bina etmişti. Bülbul nasıl tabiatın darü'l elhanından mezun ise Nazif de onun icazetini kendi mektep-i zekasından almıştır. Onda resmi diploma yerine (.....) nâkabil-i inkâr bir vesika-i selahiyet vardı. Mesâil-i edebiye de hal ve akde kadar ve ale'lhusus şark edebiyatında ihata-i külliyesini hepimizin hayratıyla telakki ettiğimiz bir büyük üstadtır.

Geçinmek mecburiyetinin iramıyla toplattığı kitabât-ı hususiye, mektupçuluk yahut valilik mensuplarında Nazif'i takip edecek değilim. Merhum dağınık memuriyetlerde ufalanan ömrü bizi alakadar etmez. Her büyük sanatkarın hayatı gibi onun hayatını da güzel ve zevalsiz eserlerinde aramalıyız. Yalnız şunu hatırlatmamız bir hakşinaslık farızasıdır ki her hareketinde olduğu gibi faaliyet-i resmiyesinde de Nazif'in düsturu babasından miras kalan:

Müstakim ol, Hazreti Allah utandırmaz seni, tavisyesi idi; ve bu manzum vecize-i fazilet hürmetle mûraatten hiç farig olmamıştır.

Nazif'i tercüme-i halinde edebiyatını müteessir edecek iki safha görüyorum. Bursa'da sürgünlüğü ve Malta'da esirliği. Devr-i Hamidi'de her Türk gibi Nazif'de istibdat zinciri ile bağlı bir mazlumdu fakat kırıncaya kadar zincirini yükseklerden yükseklerle çarpan bir mazlum... O devirde ensesini boyunduruktan kurtarmak için yabancılığına atıldığı Paris'te çok duramadı; vatandan uzak hürriyet ona vatan dahilinde vatandaşlarıyla beraber kölelikten ziyade tahammülsüz gelmişti; menfayı hürriyete tercih etti. Hürriyet aşkı da hayat gibi elem içinde doğar. Menfasına gelirken kalbinde hürriyet aşkını getiriyordu. Bundan sonra beşeriyet için hürriyeti artık la-yemut tanıdı ve onca bir kavmin hakk-ı hayatı hakk-ı istiklali demekti. Ümidinin kapanmaz gözüyle görüyordu ki Türk'ün teri ve kanı damla damla mutlakiyet kayasını öpecek ve ümmete bir kütle muamelesi eden saltanat er geç cansız kalacaktı. Ve o zaman vatan sahasında köstekleri çözülmüş gürbüz dimağlar, genç taylar gibi pür hayat cevelana başlayacak ve nesiller nesillerin arkasında velud bir ilimle ve sanat mayasıyla dalgalanarak öyle coşkun bir medeniyet manzarası ibda edeceklerdi ki... Nazif imanla beklediği lahuti inkılabın tahkikini göremeden gözlerini kapamadı. O, yüzünü ebediyete çevirirken cemiyet-i kavmiyemiz artık köhne kalıplar içinde

mumyalanmış gibi yaşamıyordu. Ve memleketin mukadderatını idare eden artık mezarlar ve mezarlar kadar hayatsız saraylar değildi. Nazif ateşi sönmek bilmez gözlerinde cumhuriyetin genç ve güzel yüzünü görerek huzur-ı halkına muzaffer çıkacak ümmetin veli-i hürriyeti olduğu halde bizde ümit ettiği feyzi görmeksizin ölen zavallı Namık Kemal gibi:

Yazılsın benim kabrimde vatan mahzun, ben mahzun
diyemez. Dimağlarımızda vatan ve hürriyet fikirlerinin tohumunu eken Namık Kemal o fikirleri hamaset şiirleriyle hava ve güneş gibi temennüh eden Süleyman Nazif'den akıbet-i hayatına nazaran daha az mesuttu. Fakat kıskanç vukuat Nazif'den bu farkın kefareti istemeği ve almayı ihmal etmemiştir: Filhakika ceza-yı hamiyet olarak Kemal Bey'in vatan hapisanelerinde sürünmesine bedel Süleyman Nazif düşman zindanında inledi. Herkes bilir ki Nazif'in husumet süngüleriyle aziz vatanından çıkarılması sevgili vatanını takdis ettiği içindi. Oohh, düşününüz: hacim-i zekâsı bir güneş ve hacim-i ruhu diğer bir güneş kadar şairimizi kapısından ve penceresinden yalnız gece, yalnız sükut, yalnız yeis ile hicran giren dar, somurtkan ve karanlık bir mağaraya attılar. Orada Nazif'in biraz gül yüzü bulmak için nasıl taşları yırtmak istediğini ve dikenli dallar gibi birbirini kucaklarken yırtan inkisarlar, tüneller, isyanlar ve ümitler içinde siyah ayların ne kadar uzadığını biz tasavvur bile edemeyiz. Mükâfat hamiyeti olarak Nazif iki sene yad ellerde hava yerine kendi nefasını teneffüs etti. Memleketindeki şakrak kuşların sesini arayan kulakları sessizlik içinde ve memleketin güzel semasını gözleyen gözleri bir darlık içinde boğuluyordu. Duvarlar taştan bir kefen olmuş, sertliğini onun vücuduna yapıyor ve sıvışık kısıpı içinde onu eziyordu. Gece ve gündüz orada Nazif için siyah yahut beyaz gömlek giyen aynı sima-i cellatdı. Bereket versin ki onun her yerde namütenahiliğine açık duran bir panceresi vardı: Şiir... Nazif zindanına yüksek zekâsı ve tükenmez vatan aşkı ile birlikte şiirini de götürmüştü. Bunlarla o hürriyetinin tabutuna bile aydınlık ve genişlik verebiirdi. Malta'da son nefes ile hasbihal ederken:

Ruhum benim oldukça bu imanla beraber

Üç yüz sene, dört yüz sene, beş yüz sene bekler!

diyordu. Son beytini zikrettiğim bu emsalsiz ..., ^{Kıs} bizim için kıymeti hudud-ı takdirimizin fevkinde bir abidedir, çünkü şairin karanlık hayat-ı esaretinde doğdu. Hayat-ı esarete fikirler dimağ-ı beyin birer akrabadır ve o hayatta mısralar elem iğnesiyle evvela kalbe hâk olunur. İçinde geveze kuşların bile ötmek istemeyeceği zindandan Nazif edebiyatımızın belki en kıymetli bediasını çıkarabilmişti... Ah, büyük Nazif vatandaşların vaz-i şükran, vaz-i hicran ile mezarına kapanırken insaniyetin sana yalnız şunu demek hakkı kaldı: Affet... Ve eminim ki büyük Nazif sen affettin, zira bilmez değildin ki bir yüzünde büyük izler ve büyük elemeler büyük adamlar için halk edilmiştir.

“Dinim kinimdir” diyen Nazif doğru söylemiş olmak için “dinim vatanımdır” demeli idi. Zira ölünceye kadar kendisini vatanın lahuti azametine iman ile yaşadı ve bundan sonra namı ve hatırası zihinlerde yine o iman ile yaşayacak... Vatan onca öyle bir güzeldi ki ona cansiperane atılmamak ancak ruhları kör ve sağır, ve dimağları ilelebet anlamamaya mahkum sefiller için mümkündü. Bu memlekette her anın heyecanı en yüksek şiddetiyle en evvel onun kalbini sarardı; hissiyat-ı yevmiyenin en samimi hatibi o idi. Bizi alakadar eden her vakanın akabinde ufuklarımız onun gür ve cömert sesini beklerdi. İsterdik ki her akşam gurubun mizanında onun hadisat üstüne biraz ^{hikmet} getiren bir hürac-ı zekâsı bulunsun ve güya bizim iştihakımızı tatmin için necip bir hassa-i şiir ile Nazif memlekette her saatin hayatına iştirak etti. Vatandaşlarının hukukunu sükutunda ve kendi kuvvetini sabrında hapis edemezdi. Zulme ve zalime hitap ederken mürekkebi zac yağı gibi yakıcı ve oyucu olurdu; düşmanca söylemeyi o herkesten daha iyi bilirdi. Düşmanın yüzüne savurduğu hamleler zannedersiniz ki aslan hamlesiyle düşmanın kendi kuvvetinden koparılmış top mermileridir. Vatanın hasta günlerinde onun üslubu hayat-ı vatanı müdafa eden öyle güzel bir humma ile ateşlenirdi ki... İstanbul’un en kara gününde kendi hayatını istihfar ile kendi kanından ibda ettiği “Kara gün” muhalledesini tahattur buyurunuz, o taze kan gibi al ve sıcak makale göğüslerimizi ne feyyaz bir ümit ve itimat güneşi ile doldurmuştu... Hayat-ı memleket mevzu-u bahs olunca Nazif en karanlık ve en fırtınalı gecelerden bile emniyetle kuvvet ve hayat bekledi. Nazif için hayal adamı diyenler çoktu. Hayır, o hayal adamı değil mefküre adamı idi. Ve

mefküresi ancak aşığı olduğu vatanının ve vatandaşlarının ikbalidir. Onun nesri, sizi vatan sevdası ile mest ederek kalbinize biraz muzafferiyet heyecanı getgiren bir askeri bandosu idi. Devletini ve milletini terennüm ederken Nazif'in ruhu, öyle diyeceğim ki bir otrdu gibi debdebe ile şair olurdu. Kalemi o zaman genç omuzlardaki süngü parıltısını hatırlatır ve yazısı bir marş kesilir, bir marş ki bize: "İleri, daha ileri, daima ileri..." der. Nazif'in edebiyatını hamiyetinden ayırmak mümkün değildir.

Bizim Viktor Hugomuz olmak saffetini haklı olarak Namık Kemal ile Hamid arasında taksim edenlerden biri bir gün Süleyman Nazif'i müteveffi "Bol de Ruled" ile mukayese etmek istemişti. Lüzumunu ve manasını anlamadığım böyle kıyasların hiçbiri merhumun ebad-ı dehatini küçültemez. "....." in milliyetperverliğinden bahsederken biraz tekellümlle kendisinin kuruluşuna ve uzun boyuna telmih ederek: "Fransa'nın sancak direği!" derler; Nazifimiz için biz de göğsümüzü gere gere: "Türkiye'nin celadet-i neferi" diyebiliriz. Nazif'i Yanar Dağ'a ve yazılarını lavlara teşbih edenler de vardır: Bunda da bir hassa-i hakikat bulunabilir, şu fark ile ki bu volkan söndükten sonra bile ilelebet hararetini muhafaza edecek bir krater bırakıyor... Merhumun üslubunu fırtınaya benzetenler de oldu: Bu teşbihe de iştirak edebiliriz, yalnız şunu unutmamak şartıyla ki o fırtınanın şimşekleriyle ufuklarımız aydınlanırken yıldırımları düşmanlarımızı ezer...

Muhakkak ve müsellim olan budur ki Süleyman Nazif tarih-i edebiyatta bizim en büyük nasirimizdir. Kendisine behemehal Fransa'dan bir ... arayacaksak Fransızların en büyük nasiri olan Belez Pascal'ı tahattur etmeliyiz. Pascal'ın dehaetinden bahsederken garplılar derler ki iki yanında birer uçurum vardı. Bizim en büyük nasirimiz için ben de diyeceğim ki ayaklarının altında birer şahika taşırdı.

Nazif'in nesri en yüksek ve en ihatalı manasıyla kuvvetli bir şair nesridir, ve kuvvetini şair yalnız samimiyetinden alırdı. Eserlerinin Nazif kendi suret-i dehaetinde ibda etti, her nesrini kendisi ile memlu bulursunuz. Hiç kimsenin

üslubu onun üslubu kadar mübdisini temsil etmez. Edebiyata bakmak Nazif'in ruhunu görmektir, ve Nazif'i tanıyan edebiyatını nerde görse tanır. Üslubu kendi kalbinin asabi üslubu idi. Şahsında ve yazısında aynı zekanın zerafati ve aynı zerafetin güzelliği vardır. Onun bedialarında yanılmaz bir mantık değil, ince ve derin duyan bir asil yürek buluruz.

Soğuk muhakemeyi onun dimağından beklemeyiniz. Uzak mazilere ait bir vakadan bile bahsetse mevzunun ortasına atılır ve oradan alacağı maye-i intibaya göre yazısını ruhlandırır ve titretir onun hemen her makalesinin esası bir davadır. Ve o davada kendisi ya bir hakkı müdafaya yahut haksızlığı def'e koşmuş bir hatip kesilirdi. Heyecansız düşünemez ve kalbinden gelmeyi söyleyemezdi, ve iyi hislere bende olarak düşünmeyi hissiz bir hükümdar gibi düşünmeye tercih etmiştir. Bazen ruhunun şiddetli feveanlarıyla tarihi romana ve şiveni biraz şiire kalb ettiği vâki olmaz değildi. Böyle coşkunluklar inikadlarını biraz kıymetlerinden düşürseler de onlara nihayetsiz kuvvet ve necabet kazandırırlardı. Nazif'in külliyyatında belki birkaç hajsız cümle buluruz, fakat tatsız, heyecansız ve irtikasız bir cümle yoktur.

Nazif'in bütün asabı güya kalbinde idi; daima yalnız kalbinden çıkan cümleleri, onun için hassasiyetle titrer ve histen nasibi olanları heyecanla titretir. Yazıları bizi ağlattı ise, emin olunuz ki onun kalbi bir sıcak mendil gibi avucumuzda ağladık ve bize ümid-i kuvvet veren yazılarını okurken de öyle hissediyorduk ki mütecellid yüreği yüreğimizdedir. Mamafih Nazif'in ağlatan bediaları bile ağlamaz. Mesela Jilber'in hastahanede hayattan ümidini keserken yazdığı yahut Andreshenie'nin ölüme gideceği sırada tanzim ettiği gözleri yaşlı neşideleri Nazif'de bulamazsınız. Onun nazarında güneşin gurubu, yahut solan bir çiçeğin ve hatta bir adamın vefatı tabiatın hakiki faciaları değildi. Onlara haile nisbati jare eden bizim zaafımızdı. Gece uykuda gördüğümüz güzel rüyaları ve gündüz semt reisimizden geçen parlak bulutları yahut sonbahar serinliği içinde açan bir krizantem gibi birer küçük muattar güneşi hatırlatan ateşi yaz çiçeklerini, Nazif'in nesrinden beklemeliyiz. O narin mevzuları siniri zayıflara terk etmişti. Onca kuvvetli bir ruhu tehyic edecek musibetler bütün bir kitle-i beşeriyeyi sarsan

ictimai afetlerdi; ve güzelliği Nazif kaderin böyle heyet-i müctemiye tevciye ettiği ağır sadmelere mukavemette görürdü. Onun kendi eş'arı kuvvet ve hayattı; eserlerinin şiarı da öyle olmak tabii idi. O bilhassa mertlik ve kahramanlık şiirlerinin sanatkârıdır. Onun geniş göğsündeki şiiri coşturmak için tabiatın ve beşeriyetin harikulade numunelerinden bahsetmeliydiniz: Nihayetsiz çölden, fırtına içinde kudurmuş ummandan, tepesi bulutları eşen ve deşen Himalaya'dan yahut esatirin ve tarihin pek müstesna kahramanlarından... O zaman şiddetten hiç ürkmeyen üslûbu Fransızlar'ın sublime dedikleri ulviyet ucuna kolaylıkla piveste olurdu. Denebilir ki Nazif fitraten yüksekliğe namzettir. Sefaleti görmek için aşağı eğilse, dimağı şahikada kalırdı ve dimağının sıklet-i izafiyesi bile fikirleri için bir kuvvetli kanat olmuştur. Sema belki onun en nadir yazdığı fakat yazısının kuvveti ve haşmeti ile en sık hatıra getirdiği oldu. Nesrinin musikisi ya kasırga hengâmelerinde bulutların üzedrinden salınan kartal sahyalarını andırır yahut çelik borulu erganunî namütenahiliğin uğultulu azameti tekrar eder... Rivayete nazaran mabudlarından biri bir altın zincire bağlı olarak kürre-i arz-ı fezada tutarmış: Nazif'de dehaniyetin yorulmaz kanatlarıyla ruhlarımızı yıllarca ve yıllarca ayyukî irtifalarda muallak yaşattı.

Fakat ben Nazif'in müstesna büyüklüğünü her meziyetten ziyade kudret telkiniyesinde görüyorum. Sanatın yüksekliğini ve mertebe-i telkini ile ölçen bediiyat alimleri vardır; Nazif'i ve sanatını yan yana düşünürken bunlara hak vermek lâzım gelir. Merhumun bir mütareke senesi Darü'l-Fünun konferans salonunda yaşattığı unutulmaz Pierre Loti Gününü lütfen tahattûr buyurunuz ve samimiyetin o günkü emsalsiz galeyanını gözlerinizin önüne getiriniz. O gün bize Nazif'in ağzından bir Victor Hugo belagati ile bütün millet salınıyordu. Hepimize öyle gelmişti ki hatip bizim kalbimizle hissediyor; bizim dimağımızla düşünüyor ve lisanı ile bizim söylemek istediklerimizi söylüyor.

-Mabadi Var-
Cenap Şehabettin
No:1683-209
s. 426

SÜLEYMAN NAZİF HAYATI VE EDEBİYATI

-Geçen Nüşadan Mabad-

Gûya Nazif'i kendimizle hemruh etmiştik. Halbuki edebiyatının kuvveti ile kendi ruhunu hepimizin ruhlarımıza muhit olacak kadar tevsi eden o idi; hepimizi benliğimizden feragata mecbur ederek bir nev-hal vücuda getirmiş ve kendi iradesini iradelerimizin hükümdar-ı merkezisi etmişti. Onun emr-i iğrakına inkıyat etmemek hiçbirimizin elinden gelmedi. Hatibin hasmı recm eden cümlelerinde hakiki bir manzara-i adl ve intikam hisserdiyorduk mağlup aslan sanki mahlesinin demir parmaklığını kırmış ve galip düşmanı pençesi altına almıştı. O inada biz ruhlarımızın susadığı muzafferiyet sarhoşluğu ulu bir serap içinde olsun tamamıyla tanıdık. Eğer Nazif merhum dilemiş olsa o anda kıyadet üslubunun bir işaretiyle hepimize ve belki bütün İstanbul'a en harikulade bir hareket-i tarihiyeyi icra ettirebilirdi...

İşte kudret telkiniyesi itibarıyla merhumun hemen her makalesi Pier Loti hitabesidir. Onun mesai-yi kalemiyesi birazda faaliyet-i ictimaiye mahiyetinde idi. Sözlerinden doğan heyecan karilerin ruhunda bir (.....) kuvveti haizdir, Onun yazılarındaki güzellik bir sevimli çocuğu hatırlatmaz ve onlara dereleri ve sazları terennüm eden birer sulu boya dünyamıza anlarda kuvvetli bir yürekte çıkan kuvvetli hislerin kudreti vardır.

Sanatkar olmak itibarıyla Nazif bir ressam değil metanetle tezif eden yüksek bir mimardır; o mimar ki renkten ziyade şekle ehemmiyet verir, ziynetten evvel rasatını düşünür. Nazif'in ibdaatında üslubun şaşasına rağmen görünmek hevesi yoktur. Onların parlaklığı kişi ciladan değil, içlerini dolduran ziyadan doğar, o yazılar ancak hararetle yaşamak için alınmışlardır.

Nazif için; "Fikirleri çok değildir." Demek bir inkâr-ı hakikat olur. Fakat onun fikirleri bir mutad-ı kalbine uğradıktan ve orada bir şiir banyosu aldıktan sonra edebiyatına gelirdi. Onun için fikirlerini hissiyata benzetiriz. Bilmem merhumun dimağı biraz kalbinden mi, yoksa kalbi biraz dimağında mı idi.

Şundan eminim ki coşkun yüreği zekasının her faaliyetine müdahale ederdi. Mesela “Decart”ın en yabis felsefe-i riyaziyesinden Nazif hiç olmazsa bir kuvvet şiiri çıkaracak kadar şairdi. Heyecana inkılâp edemeyen fikirler Nazif’e dilsiz gibi gelirdi. O güzel ve necip hislere kalbinde yeni bir imtidad vermek ümidiyle düşünürdü. Ve gözlerini arz üzerinde bilhassa kuvvetli heyecanlara aramak için gezdirirdi. Yaşının terakkisine mütenevvi hissiyat endişelerine ve hatta hakaikin sarih darbelerine rağmen o hiçbir zaman hadisât alemi bilavasita karşısına almamıştır. Vukuat ile kendi arasına daima güzel bir şiir tabakası koyardı. Bu telkinatında bariz tehlikerin bile önce mukavemetsiz bir cazibesi vardı. Aynalara atılan çayır kuşları gibi hayatı güzel görmek için muhataraların bile istikbaline مع المبتدئين koşardı. رواقيون gibi ve bedbinler de onun feylesofları değildi; Xenon yahut Schopenhauer’i takip edenlerin yokluğa açılacak bir yola düştüklerine hükmetmişti. Ona bütün muzafatı ile varlık ve bütün varlığı her taraftan ihata ve mess edecek ateşli bir faaliyet felsefesi lazımdı. Nikbinlik içinde çalışmayı hayatın en büyük ve en tabii vazifesi tanırdı. Nazif tabien faaldi. Başı hiç boş durmazdı ve yüreği daima kuvvetle dökülen ve sathına zengin bir emniyet tabakası toplayan bir yayık gibi idi ve taht-ı emniyetindeki kan hararetili bir faaliyetle lâye’n katı köpürmek isterdi. Hayatında boşluğa ve can sıkıntısına hiçbir yer vermemiştir ve eminim ki onun bir kerecik bile ataletten esnediğini gören olmamıştır. O yorgunluk bilmez ve dinlenmek ihtiyacını duymaz bir zekaydı. İşsizlik, işte onun en tahammül edemeyeceği bu idi. Basit hayatı daima çalışmak için takas ederdi. Bu kadar faal ve hassas bir şahsiyetin dine ihtiyacı pek tabiidir. “Batarya ile ateş” mukaddimesinde merhum demişti ki:

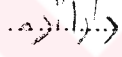
“ Ben o toprağa vatan derim ki üstünde dinim “ve devletim icra-yı hüküm ve hükümet etsin. Böyle bir toprak küçük bir kulübe ile cılız bir oğul bana kâfidir. Dinimden, devlet ve milletimden mehur ve mahrum edilmiş bir diyar-ı yetim üstünde muhteşem saraylarım, tavana çocuklarım yükseleceğine hanem bir avuç hakester, sülalemde makberler olsun...”

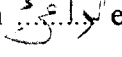
Onca din, devlet ve millet gibi vatanın anasır-ı asliyesindendi. Fakat hissiyatına ruhunda o kadar geniş bir havza tahsis eden şairin ihtiyaç-ı diniyesini hiçbir din, hatta İslâmiyet bile kendi kendine tatmin edemezdi. Onun için Süleyman Nazif, din, millet ve devlet mefhumlarından vicdanının bu üç büyük

maşukasından kendisine, vatan namıyla bir mabed ittihaz etmişti. Onların haricinde beşere mevud her saadet Süleyman Nazif için boşluk çölünün bir serabı idi. Dini, devleti yahut milleti yüzünden kendisine gelen elem bile onca şayan-ı perestişti.

Merhumu biraz yakından tanıyanların hepsi bilirler ve tasdik ederler ki onun vatan namıyla cem ettiği yüksek mefhumlarından sonra yer yüzünde en ziyade hürmetle merbut olduğu şey o vatanın edebiyatı idi. Edebiyata hizmeti ibadetlerin en ulvisi tanırdı. Üslubun hurde teferruatına ferd itirası bu telakkisinden naşirdir. Nazif hiç olmazsa yirmi senelik bir say içinde uzun bir vuzu-ı zeka almadan edebiyata girmeye cesaret edemedi. Çünkü edebiyatı çok muhterem bir mabed tanırdı. Eline kalemi aldığı gün güzel yazmak kuvvetini kazanmıştı. Güzel yazmak şüphe yok ki sarf ve nahive vukuf-u tam ile temin edilebilecek bir muvaffikiyet değildir. Kelime ve cümleleri kavaide uygun bir makaleyi bir Muallim Naci beğenebilir, fakat edebiyat her zaman kabul etmez. Muzafferiyet-i kalemiye temin için evvel emirde bütün efkâr ve hayatımızı tebliğe müsait olacak kadar geniş bir lehçe lâzımdır. Lehçe yalnız elfazdan, değil lisanın anasını teşkil eden kelimat ile birlikte kavmin adeta garize-i nutkiyesinden doğan tabirlerden tereküp eder. Diğer taraftan “şive” namıyla her lisanın bir silsile-i esrarı vardır ki ona ancak devamlı vakitler ve tettebular sayesinde nüfuz edebiliriz. Lehçesi en zengin adam eğer lisanın şive dediğimiz hafayasına bigâne ise gerek fikirlerinin ve gerek hislerinin ...îdâdâ muvaffak olamaz. “Sanat güçtür” derler; bilhassa sanatın muhtaç olduğu vesaitin kesreti der-hatır edilince o vecizeyi tastike mecburiyet hiss olunur. Tecrübe-i kalemiyesi olmayanlar her satır güzel yazının mebdâna ne kadar mesai ve mezahim tahmil ettiğini tasavvur edemezler. O satırın evvelâ dimağda bir hayat ruşeymisi sonra tesvid şeklinde bir devr-i tevellüdü ve nihayet kâğıt üzerinde bir inceleme, işleme ve nakış-ı bedii safhası olduğundan bîhaberdirlere. Sanırlar ki edebi çiçekler kırlarda yabancı otlar gibi kendi kendilerine yetişir ve zahmetsiz açılırlar ve onların üzerinde dimağ ne kadar tazyik ve kalp ne kadar heyecan yaşamış olduğu ancak mebdalarına ve onların hakbin meslekdaşlarına malûmdur. Merhum Nazif emir-i itinada hepimizden ziyade mübalat pürürdü. Her cümlesi için ihtiyar ettiği külfetleri biz tahmin bile

edemeyiz. Diyebilirim ki üstüne onun alinteri dökülmemiş ibaresi yoktur. Mafizzamir sıhhat ve katiyetle ifade edilebilecek kelimeyi buluncaya kadar zekasını merhametsizce imal ederdi.

Nazif edebiyata istisnasız başladı. Fakat üstatça başladı ve dehaetiyle devam etti. Ben Süleyman Nazif'e dahi demekle tereddüt etmiyorum. Zirâ bence güzel bir fikrin yahut güzel bir hissin güzel bir muhafaza-i lafziyesi, işte şiir budur. Şiirin ve hissin güzellerini bulana şair, bulunmuş güzel fikirleri ve güzel hisleri bedii kanunlara tevfikân tebliğ edebilene sanatkâr diyorum; ve dahi-i edip ona diyorum ki; şairi ve sanatkârı nefsinde cem etmiştir. Nazif'in bu tarife masaddak olduğundan şüphe edecek bir kimse bulunamaz kanaatindeyim. Şu kadar var ki Nazif, Romantik bir dahi idi. Yazısı coşkun, şahsiyeti ile dolu, son derece de lirik, düşünüşü âfâki olmaktan ziyade enfüsi, ve ibda yahut tasvir ettiği beşer numuneleri gibi kendi, hisleri ve fikirleri de hudut-u itidal'den uzak ve müstesna bir tabaka-i idi. Hugo'nun meslek-i sanatını sevmeyenler Nazif'in evsaf-ı dehaetini de inkâr etmeksizin beğenmeyebilirler. Zevk üzerinde münakaşa akimdir.

Her dahi gibi Nazif de zâaf ve kuvvetden mürekkepti. Kuvveti bilhassa hissiyatında ve dimağen meleke-i hafızasıyla heyecanlarını hatıralarına rabt eden efkariyenin terakki süratindedir. Onun zerafet-i şifahiyesi gibi muvaffakiyat-ı edebiyesi de dikkatle tahlil edilince o üç kuvvete irca edilebilir. Filhakika onun hiçbir nüktesi ve hiçbir makalesi yoktur ki âmâde-i (.....) bir kalbin cilve-i heyecanı yahut bir hatırası ile hissiyatı arasında bir barka-i tedâinin mahsulü olmasın.

Bazılarınca hayal adamı sanılan Nazif'in belli başlı zaafı benim kanaatime göre muhayyilesindedir. Onun manzum ve mensur bütün külliyyatında bir tek parça bile gösterilemez ki saf bir semere-i hayal olsun. Bu zaafını merhum kendisi de bilmez değildi; onun için edebiyatın alel-husus servet-i hayale tevakkuf eden hikâye ve temaşa vadilerine (.....) nefis etti.

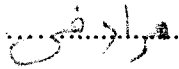

Bir de Nazif... ^{کور کمالی} afaktan ziyade enfese sarf ettirdi ki bu hal bir nazara göre kuvvetse bir bakıma da zaaftır. O bir adamı eşkalinden ziyade efkârı ve hissiyatı ile tarife maildi ve afatı tasvirlere râğbeti pek azdı. Hatta tasvirde edebiyatın kusur ve aczine kâni idi; nakış ve tersim vuzu-u bahs olunca elfazın tahlil ^{تجزیه} gayr-ı kâfi bulurdu. Bu cihetle tasviri yalnız fırçaya bırakmak fikrinde idi; ve kalemlle tasviri biraz edebiyatın resim sanatı hududuna tecavüzü gibi telakki ederdi. Filhakika tasvirde resim sanatına nispetle edebiyatın zaafi kabil-i inkâr değildir: Ressamın bir levhada defaaten gözümüzün önüne koyacağı manzarayı şair bizzarure, parça parça cümlelere yahut mısralara dağıtacak ve nazarımızdan peyder pey geçirecektir. Bu adeta bir ressamın müteaddid muşambalardan birine bir ağaç, ötekine bir dağ üçüncüsüne bir dere, dördüncüsüne bir koyun sürüsü ve beşincisine bir çoban nakış ederek bunları birbirini müteakip gözünüzün önünden geçirerek: “İşte manzara!” demesine benzer.

Mamafih Nazif’in sanat aşkındaki vesaite bakınız ki bizzat mültefit olmadığı sahalardaki muvaffakiyetleri herkesten ziyade meftunlukla alkışlayan kendisi olurdu. “Kıdompasan” ın veciz tasvirleri gibi Akif’in tasvir-i neşidelerini, Halid Ziya’nın yahut Reşat Nuri’nin romanlarını ve tiyatrolarını hiç kimse onun kadar samimi hayranıyetle telakki etmemiştir. Samimi dedim, fakat Nazif’den bahsederken bu sıfat bir hoş sarih olur. Onu tam bir ihlâstan mahrum ne bir sözü vardı, ne bir hareketi... Onun elleri hiçbir zaman bir eli yalancı dostluk ^{دوستی} ile sıkmamıştır. Asrıdan hoşnutsuzluğu olmamakla beraber Nazif bildiğimiz mânâsıyla asri değildi. Nazif için Amerikalıların her ne pahasına olursa olsun “iş iştir” düstururnu kabul etmek imkânı yoktu. Ve sanıyorum ki o hangi asırda yaşarsa yaşasın asri olamazdı; çünkü daima yaşadığı asrın haricinde bir necabet asrının adamı idi. Nazif’de hakiki asaletin bütün evsafını bulursunuz. Çifte nazarı daima geniş ölçen bir semahat pergeli idi. Nazif her iyiliğe ve her büyüklüğe ^{توقیر} -ı hakikiyesinden ziyade kıymet verirdi. Hayr u hevalığı hudut ve cephe tanımazdı, ve isterdi ki beşeriyet güzel bir şiir olsun, izzet-i nefsinin fevkaledi hassasiyeti sebebiyle çabuk kızar, fakat argın at üzerinde mahir süvari

gibi infîâlini dudaksız diyebileceğim yaman tebessümü ile derhal zaptederdi. Nefsine kin isnad eden Nazif, Victor Hugo ile biraz hem zeban olarak:

Bu cidâlgâh-ı bi-bekâda beni
Sevmeyen de, seven de var olsun!

demiş ve dikkat buyurulsun duasında kendisini sevenlerden evvel sevmeyenleri zikretmişti. Kimse diyemez ki bu bir garezkârın lisanıdır. Nazif mamien zayıfların iyi olamayacaklarına kaniydi. Fazilet onca aczin sıfatı değil, bilakis kudretin siması idi. Ve onca her kuvvetin lüzumu nikbinlikti: Hayra karşı saldırmayan emniyet Nazif'in nazarında bir faziletti ve bu faziletle beslenen güzel ruhlara ye'sin siyah heyulasını göstermek bir gûnahtı. Bütün fitri kibarlar gibi Nazif de intizamı çok severdi. Odasından yazısına kadar ona ait her şeyde bir eser-i ihtimam görülür. İtina ile düşündüğünü itina ile kâğıda geçirirdi. Üslûbu gibi hatt-ı desti de mükelleftir; kelimelerin hukuk-u mânâsı kadar harflerin istihkak-ı eşkaline de hürmetkârdı. Odasında intizamı ve evinde sükûtu ihlâl edecek amillerden hoşlanmazdı. Civarında kedi, köpek yahut tavuk istemezdi. Ömrünün son on iki senesi kitap rafını yazı masasından ayıran bir say-ı dehlizinde sevdiği sükût ve intizam ile geçti; zahiri kitaplar ve istiradgahı kalemi idi. Ve başını ancak çalışırken edebiyatı huzurunda eğerdî.

Edeben Nazif'in tecrübesizlik olan gençliği yoktur ve yorgunluk olan ihtiyarlığı da görülmedi. Güya sesin kemalde girdiği edebiyattan son kemalde çıktı. Bütün eserlerinde zekanın çiçekleri meyve kadar olgun ve meyveleri çiçek gibi taze muattardır. “El cezire Mektupları” ndan “Yıkılan Müessese” ye kadar şayan-ı tazîm bir silsile teşkil eden yıkılmaz müessese-i nefais'i hepimizin hafızasındadır; “Firak-ı Irak” , yahut “Batarya İle Ateş” i, “Pierre Loti Kitabesi” gibi “Gizli Figan” ı da hangi Türk dimağı unutabilir. Nazif'in âsâr-ı matbuası şüphe yok ki güzelliği ile ebediyetini temin edecek kadar güzeldir. Fakat daha güzelleri henüz kitap şeklinde şirazeye girmemiş dağınık makalâtı ile yârânı ellerinde dağılmış, hususi mektuplarıdır. Ve en güzellerini eminim dimağında ve kalbinde kendisi ile beraber mezarına

götürdü; Ben Nazif'in haile-i efvalini düşünürken en ziyade kendisi ile birlikte toprağa gömdüğü ziyasına ağlarım... Onlar bizim için hakikat telâfi etmez bir hüsrandır. Büyük Nazif sükun ettikten sonra diyar-ı edebiyatımızda yazları kaybolmuş cimri seneler başlıyor... Rahmetle yad ederek onu okurken ruhumuzdaki hayatın yeni bir hayat ile bir kere daha dirildiğini duyacağız. "Nesr-i Şair" i yazdığım gün gözümün önünde Nazif'in nesri yaşadı. Onun kalemi barut kın içinde yaşayan ateş kılıcı: Her parçası yüksekliğiyle gürleyen bir infilâktır. Nazif ancak arzın yüksekliğe açılan ufuklarından teneffüs edebilirdi. Dimağı bir dua gibi daima gökyüzüne müteveccihdi; yeryüzünden semaya çakan şimşek nazarları semaların fevkinde semalar aradı. Her sözü bütün söylenmiş sözlerin haricinde bir ciladette kuvvetini ve ulviyetini haykırırdı. Hiçbir zaman birleşmeyecek zannettiğimiz kelimeleri onun nesrinde sihr-amiz bir cazibe ile kucaklaşmış bulursunuz. Zekânın muhtelif kutuplarında yaşayan fikirleri Nazif sanatın kuvvetiyle iklimden iklime yuvarlar ve hiç girmedikleri mıntıkalarda bir cemiyet-i belâgat teşkiline mecbur ederdi. O size iki yeni terkip ile bir zekâ uçurumu açar ve orada ibare kendi asabiyetri ile kasırgalanır... Oh onun bedialarını birer sure-i his ve birer sure-i zekâ gibi okumalıyız. Onlar kendi kuvvetlerinden doğan gizli bir kalp ile ilelebet yaşayacaklardır. Asırların tozu, zevklerin vefasızlığı, hiçbir amel-i fena onlara dokunamaz. Nesir-i Nazif'in bin bir ruhu vardır: Biri ölse bini kalır ve etrafındaki ölümlerde daima yeni ve daima genç bir hayat alır... Eğer şu teşbihe mezun isem diyeceğim ki hasma karşı matbuat sahasında Nazif'in kalemi büyük Gazimizin bir ikinci kılıcı gibi idi ve eminim ki bu haysiyetle lâyemut kalacaktır...

Cenap Şehabettin

No:1684-210

s. 443

Shakespaere' i okur gibi

(Revue des deux mondes), 1914 şubatında, yani cihan harbinin başlayacağı sene iptidasında. Rusyaya Romanya sefiri olarak gitmiş olan bir diplomatın hatıratını neşre başlamıştır. Cihan harbinin patlamasında ve devamında rol oynamış o kadar çok ricalin hatıraları neşrolundu ki, okuduğum bu ilk kısımda pek alâka verici malûmat bulduğum Romen diplomatının hatıralarından, daha bitmeden bahse lüzum belki de yoktu. Lâkin bu hatıratın ilk kısmında, o zamanki Romanya kralı birinci Karolun henüz intişar etmemiş ruznamesinden alınmış parçalar var ki, ben bunlardan bahsetmek, ve Karolun, harbin zuhurundan vefatına kadar, «Şakespear»'in mahlûkatının tattıkları ıstıraplarla kıvrandığını anlatmak istiyorum.

Bunu takdir için de kendisinin mazisini ve vaziyetini bir lâhza hatırlamak kâfidir.

Rumanya kralı birinci Karol, Almanyada doğup büyümüş ve Hohenzollern hanedanına mensup bir Alman prensidir. 1866 da, daha Romanya bize tabiken, prens intihap edilmiş, 1876 da Türkiye ile Rusya arasında harp başlayınca, Ruslarla bize karşı birleşerek istiklâlini temin etmiş, sultten az sonra kral unvanını almıştır. 1883 de de, memleketini bir ittifak ile Almanya ve Avusturya-Macaristana bağlamıştır. Bunda, damarlarındaki kanın büyük tesiri olmakla beraber, Ruslarla silâh arkadaşlığı zamanından kalmış acı duyguların da tesiri, ittifakının mükâfatını Rusyanın Beserapyayı almakla Romanyaya ödediğinin hatırası vardır.

Aradan sonra uzun seneler geçmiş, ve Karol mevkîinin vazifelerini büyük bir ciddiyet ve ehliyetle ifa ederek, Romanyanın Balkanlardaki sağlam ve parlak mevkîini kazanıp muhafaza etmesinde en mühim bir amil olmuştur. Romenler, onun uzak bir yabancı memleketten gelmiş olduğunu tamamen ve çoktan unutmuşlardır, ve şahsiyetinin bütün meziyetlerini çok ilerlemiş yaşında da muhafaza eden kral, bütün milletin hürmet ve muhtabetine mazhurdur. Fakat, bir gün, 1914 haziranının 28 inci günü, bir Sırplının attığı kurşun bütün dünyada harp cehennemini tutuşturunca, her şey Karol için değişecek, ve hayatının kırk altı senesini verdiği

Romanya, onu bir ecnebi, çok muzur bir ecnebi olarak görecektir..

İsmi C. Diamandy olan Romen diplomatının görmesine ve bazı aksanını iktibas etmesine müsaade edilen ruzname, kralın belki bilâhara tevsi etmek üzere tutmuş olduğu, bazı cümleleri tek kelimeden ibaret notlardır. Ve bize verilen kısmı, Bosnada işlenen cinayeti öğrenmesiyle ölümünden iki gün evveline kadarki üç aydan biraz fazla bir zamanın intibalarındır. İlk satırları şu :

28 haziran pazar.- Saat yedi buçukta, Bratiano [*] François - Ferdinand'la zevcesinin Saraybosnada katillerini büyük bir teessürle haber veriyor.

François-Ferdinand Avusturya-Macaristan vefatidir, ve katil bir sırp olduğu için, Avusturya hükûmeti birikmiş tekmil hiddetlerinin acısını Sırbistandan çıkarmağa kalkar; bundan sonra da sırasile bütün büyük ve küçük devletler, harp meydanına inerler. Ve artık her gün Alman ve Avusturya hükûmdarları harbe iştirak etmesini Karoldan istiyor, kendisine ittifakı ve Almanlığını hatırlatıyorlar. Sâkin Avusturyanın taarruza uğramayarak harbe bizzat sebebiyet verdiği üldiasile, Romanya hükûmeti ittifak şartına riayet etmemekte, bitaraf kalmaktadır. O zamana kadar her sözü hemen kabul edilen Karolun, Almanlarla beraber harbe girmek arzuları akim kalmıştır. 3 ağustosta aktedilen büyük mecliste, bir tek kişi kralın fikrine iştirak eder.

Beş on gün sonraki satırlar: «Pazartesi 17 ağustos.- Bütün gün yataкта, ağrılar, öksürük, boğaz ağrıları. Japonya Almanyaya karşı harp açıyor. Her tarafa düşman.

Düşman. Kralın düşman dediği Almanyanın düşmanlarıdır, ve halbuki az sonra, Romanyanın bitaraf kalması kifayeti etmiyecek, Almanyanın düşmanlarına iltihak Karoldan talep oluncaktır.

9 eylül tarihli telgrafile, Kayser hâlâ beraber harp teklif ederken, kralın tahtı artık salınmağa başlamaktadır. Karolun çocuğu yoktur. Almanyadan getirilip vefat ilân edilmiş olan yeğeni, uzun senelerdenberi Romanyada olduğu halde karşısında ağız açmağa cesaret edemezken şim di pek çok göz ona müteveccihdir. Ve onun zev-

[*] Meşhur Bratiano o zaman başvekkildi.

cesi olan İngiltere prensesi Marie, Romanya'nın itilâf devletleriyle harbe girmesi hakkındaki teşebbüslerin pek canlı ve ateşli bir müdafidir. Ruznamenin son satırlarından alıyorum.

Bükreşten uzakta, karlarla muhit bir kasırdaki hasta yatan kral, 20 eylülde yazıyor:

20 eylül pazar. — Güzel, serin, tenezzüh. Öğleden sonra uzandım, şiddetli ıstıraplar. Bükreşte büyük bir heyecan, nümayişler, profesörler de.

Ve sonra:

21 eylül pazartesi. — Bütün gün yatakta, çok muhtaribim. Akşam ve gece ağrılar.

22 eylül salı. — Bütün gün yatakta, harp Vaziyeti müphem.

23 eylül çarşamba. — Bütün gün yatakta, ağrılar. Vaziyet pek fenalaşıyor.

24 eylül perşembe. — Bütün gün yatakta, Vaziyet vahimleşiyor.

28 eylül pazartesi. — Tekmil siyasî rical Transilvanyaya girmeye talip. ıstıraplar.

Evet, bütün siyasî rical Transilvanyaya girmek istiyorlar. Zaten daha evvel toplanan büyük şurada, İngiltere, Fransa ve Rusya ile ittifak hep müdafaa olunmuş, ve Karolun huzurunda vefiate dönen biri, onun vatanperverliğinden emîn olduklarını söylemiştir. Hasta kral, uzak ve karlarla muhit kasrında şimdi ölümü beklemektedir. Çünkü, yetmiş altı yaşında iken bir ihtilâlle süprülüp gitmek istemezse, doğduğu memlekete, babasının memleketine harp açacaktır.

Artık ruznamenin en son satırları:

5 teşrinisani pazartesi. — Yağmur, soğuk. Ağrılar, morün. Ruslar küçük kıt'alarla Macaristana giriyorlar. Burda çok heyecan var.

8 teşrinisani perşembe. — Çok kar yağıyor, her taraf beyaz.

9 teşrinisani cuma — Kar yağıyor...

Ruzname burada bitiyor. Bembeyaz olmuş dağlar ortasındaki Peleş kasrında, ihtiyar ve hasta kral iki gün sonra ölmüştür. Ve bir ay sonra, Berlin sefaretimizdeki vazifeme gitmek üzere Romanyadan geçerken, onun hatırasını tamamen unutulmuş buldum. Memleket henüz harbe başlamış olmakla beraber, yakında itilâf saflarına geçeceği muhakkak görünüyordu; ve İngilterede yeni ve güzel kraliçenin her tarafı dolduran resimlerinin yanında, Karolun dul zevcesine, ne içli şeyler yazmış ve Romanyayı ne kadar sevmiş olan Carmen Silva'ya, bir küçük köşe verilmemişti..

Karlı dağlar ve ormanlardan geçilerek eri-

Terennümler

Samma cevrin güzelim gönlümü yıktı, aştı;
Cevrin arttıka inan bendeki sevda taştı;
Ben senin hicrin ile vuslunu tefrik edemem
Şu garip gönlüme mecnun ile leylâ şaştı!

Gül açıl köynümde ruhum, sevdiğim güller gibi,
Saç dağıt kâküllerini göğsümde sümbüller gibi,
Neş'eden, huzdan kapandıka ilâhî gözlerin
Vecde gelsin, şakrasın gönlümde bülbüller gibi!

Gittin ey leylâ, hayalün dilden asla gitmedi,
Bitti gençlik, gönlümün sevdası hâlâ bitmedi;
Bembeyaz sıç, titrek eller, kalmadı gözlerde fer
Bitti her şeyler, fakat, gönlümde sevda bitmedi!

Hüseyin Rifat

Beklenen güzel

Fenerlerin ışığı gitgide soluklaştı;
Mumlara bir alevden sarguç takan ıstırap
Bu yorgun bakışları aydınlatan bir yaşı..

Ufuklarda bir kızıl tül oldu beyaz mehtap;
Ruhları gül rengile mesteden pembe şarap
Her yalan deva gibi şimdi vurdu başlara.

Gökte saman uğrusu beyaz bir duvak gibi;
Sanki yıldız serpilmiş ipekli kumaşlara;
Ay, ufukta hançerle örselenmiş bir yara ..

Gönülleri süsleyen o pembe renkli emel
Soluyor fenerlerin ışığıyla beraber..

Dünyada acı var mı gönül bağlamak gibi:
İhtirasla kaniyan kızıl bir dudak gibi,
Ufku öpmek isterken ufka gömülen kamer...

Artık şaraplarını ne diye içecekler;
Büküldü vazoların için leki çiçekler,
Bu gece de gelmedi yine beklenen güzel...

928

Tahsin Halil

şilen kasrında, ihtiyar kralın çekilmeyi kibrine yedirmiyerek ölümü ne sabırsızlıkla beklemiş olduğunu, bu kısa ve kırık cümleli satırlar eşsiz bir belâğette anlatıyorlar. Ve üç dört sahife içinde bu kırık ve kısa cümlelerin anlattığı yorgunluk, ıstırap, gurur ve nevmidi, Shakespeare'in en kudretli ve zalim ihtiraslarla güleşen mahlûkatının feryatları kadar insana tesir ediyor.

Evet, kralın ruznamesini insan okurken sanıyor ki, bu Shakespeare'den bir yapraktır. Anlatılan ıstırap o kadar derin ve engin...

Nahit Sırrı

TEMÂŞÂ HABERLERİ

AYŞE OPERETİ

Süreyya operetini ilk temsil gecesi... Hale tiyatrosu hınca hınç dolu... hatta gelecek hafta için bilet bulamayıp da dönenler pek çok... Anlaşıyor ki operet için memlekette çok büyük bir inhimak var.

Perde açılmadan uvertür çalan orkestra oldukça iyi. Fakat bestede bir Anadolu ruhundan ziyade garbî terakkiya kokusu vardı. Mamafih ne de olsa kulaklara yabancı gelmiyor. Birinci perde bir köyün meydanlığıdır. Hale'nin ezelden beri fakir olan sahne perdeleri açılınca göze çarpıyor. Yapılan masraf nispetinde rejinin zevki selimi de inzimam etseydi belki gözlerin ünsiyetini bozan noksanlıklar kaybolurdu. Rasih Bey köy ağası rolünde çok gayri tabii idi. Lüzumundan fazla çıkan sesi ile sanki mütecennin bir insan rolü yapıyordu. Eşhasın düğherlerinde de durgunluk ve hareketsizlik görünüyordu. Köyde bir zafer bayramı tes'it ederken kadınlarla erkeklerin karşı karşıya olarak sadece şarkı söylemeleri, bir Türk köyünü temsil etmekten her halde çok uzaktır. Bundan başka bu köy meydanlığında mücrimi altıyı tecavüz etmeyen eşhas sahneyi hiçbir suretle doldurmuyor ve şeklini basitleştiriyordu.

İkinci perdede sahnenin tanzimi çok fena... Eşhas dans salonlarındaki gibi duvarların kenarına dizilmiş koltuklarda ve iskemlelerde oturuyorlar ve sahnenin – ki bir evin salonunu temsil ediyor – ortasına bir masa bile konulmamış. Bu sahnede Sabriye Hanım rolünü icraya çalıştı. Şevkiye Hanım lüzumsuz hareketler yapıyor. Bununla beraber rollerinde en fazla muvaffak olanlardır. Suzan Lütfullah Hanım ile Lütfullah Bey istidatlarından ileride istifade edilebilecek iki rükun... Yalnız Lütfullah Bey tegannide hiç muvaffak olamıyor.

Üçüncü perde Refik Beyin mevcudiyetiyle çok iyi icra edildi. Selahattin Bey de oyuna zevk vermeye oldukça muvaffak oldu.

Heyet – i umumiyesine gelince: Bütün sanatkarlar birkaçından madası sahneye müsteit görünmüyorlar. Fikriye Hanım sahnede bir Pirimadonna

vazifesi göremiyor. Tenor esasen hiç yok gibi. Korkarım ki Fikriye Hanım sahneye, klasik teganniye müsteit olan sesini kurban etmesin.

Mamafih Süreyya Paşanın bu hususta meşkur olan say ve teşebbüsleri ümidimizi daima çoğaltıyor. Fakat mühim bir şube – i sanat olan bu teşekkülü ancak kıymetli mütehassıslarımızın delalet ve müdahaleleriyle idame etmeyi düşüneceklerini de ümit etmek hakkımızdır. İyi bir musiki üstadı olan Muhlis Sabahattin Bey güftelerin, mezunun velhasıl edebi kısmın yükünü kendi omuzlarından başka bir omuza, bir mütehassısa havale ederse o zaman memleketimizde her şeyde olduğu gibi operet de zevk alınan sanat haline inkılap eder.

Emiroğlu Emrullah NUTKİ

No:1665 - 191

s.137

TEMAŞA TENKİDİ
SÜREYYA OPERETİ
“ GÜL HANIM ”

Memleketimizde maalesef, hüsnü niyetle başlayan ve müsmir neticeler vereceği ümit edilen her teşekkül hakkında hayli uzun dedikodular daima teşekkülün aleyhine olur. Bir işin esasını tetkik etmeden kulaktan kulağa işittikleriyle hüküm veren münekkitler neticede kendilerini bazen gülünç mevkide bırakacak vaziyetler dahi ihdas ediyorlar. Süreyya Opereti memleketimizin çok muhtaç olduğu bir teşebbüs olmasına rağmen o da bu hücumlara ve tecavüzlere maruz kaldı. Ne yapalım? Memleketin sanat hayatı çok talihsiz...

Muhlis Sebahattin Bey'in elim bir zebunkeşlikle yaptığı gayri sahih iddiaları, zevahiri kapatmak gayesiyle yapılmış olsa bile kendi şöhretinin tehlikeye düşmesinden başka hiçbir zarar vermeyecek... Bu dedikodular münasebetiyle Süreyya Opereti'nin inhilâl edeceği endişesinden bahsedener, iddialarını tetkiklere istinat ettirmeleri tavsiye olunur.

Süreyya Opereti'nin başlangıcında halka ve muhite verdiği su – i tesir ancak asalet meab ve Ayşe Opereti'yle işe başlamış olmasındandır. Muhlis Sebahattin Bey'in bu iki tekniksiz piyesini seyredenler, operet hakkında yeni bir inkisara uğramış oldular. Halbuki Süreyya Opereti'nin bunlardan sonra vaz - ı sahne ettiği Çardaş, Lamaskot ve Gül Hanım isminde genç ve güzel bir kadın etrafında birçok aşıklar dolaşıyor. Bu meyanda Gül Hanım, Abdülmuttalip Bey isminde yaşlıca zengin bir beye en fazla ehemmiyet vermektedir ve Abdülmuttalip'le beraber yaşamaktadırlar. Evli olan Abdülmuttalip romatizma bahanesiyle bu otele tebdili hava için gelmiştir. Parsı sayesinde her kadını cezbeden bir çapkın adamdır. Fakat Gül Hanım hakikatte Abdülmuttalip'in yeğeni Vala Bey'i sevmektedir. Vala'ya bu hissini ifşa ettiği gün cevap ret alır. Gül Hanım bir emri vaki yapmak için Abdülmuttalip'in ailesine telgraf çekerek davet eder. Abdülmuttalip'in seviştiği kendi akrabasından Nermin Hanım ile zevcesi Afitap Hanım otele gelip bunları sevişirken cürm- ü meşhut halinde yakalayınca iş

çatallaşır. Fakat beyin türlü tevilatının neticesinde Gül Hanımın Vala ile seviştiği ve nişanlanmak üzere buldukları ilan olunur. Otelde herkes hatta Vala bu işe hayret etmekle beraber muhitin teşci ve teşvikiyle nihayet Vala da Gül hanımı sever. Abdülmuttalip'in ciddi safhaya giren bu alakalarına pek canı sıkılır. Mamafih aile kıskançlığından mütevellit tehlikeyi atlatmış olmakla memnundur. Vala'nın eski nişanlısı da bu hadiseden memnundur. Çünkü o da hakikatte İrfan Bey isminde birini sevmektedir. İrfan ise Afitap Hanım ile – haliyle – tek validesine para ihtiyacını temin için izhariyet etmektedir. Fakat nihayet bütün falsolar meydana çıkarak İrfan Celile'nin, Vâlâ da Gül Hanımın olmuştur. İhtiyarlar hüsrana yansınlar.

Operet hissini kaybettiren bazı uzun meclisler, temadi ve teselsül eden uzun sürelerden sarf- ı nazar edilince bu eseri takdir etmemek mümkün değil. Memleketimizde henüz mevcut olmayan operet edebiyatına yeni ve kuvvetli bir adımla dahil olan ve yeni yetişecek temaşa muharrirlerimize bu hususta cesaret veren Y. Sururi Bey tebrike sezadır. Bu vesile ile zeka ve idrakinden ümit ettiğimiz bazı teferruat noksanlarından bahsedeceğim. Birinci perde Sevda Otelinin bir salonudur. Dekor her nedense mühmil bir şekilde yapılmıştır. Bilhassa ortasına yapılan merdiven bir salon merdiveninden ziyade bir vapur kaportasına benziyordu. Piyes çok tanzim edilmiş olmasına rağmen artistlerin rollerini ezberlememiş olmaları yüzünden aksıyor ve yavaşlıyordu. Birinci perdeden bir mizansen nadası adeta hiç çalışılmamış ve düşünülmemiş gibi idi. Bundan mada her üç perdede dahi bazen sahne boş kalıyor ve bazen de artistler kendi kendine sahnede yalnız konuşuruluyordu. Suflör oyunu iyi idare etti. Artistler de rollerini kafi derecede ezberleseydiler piyes pürüzsüz çıkardı.

İkinci perdede: Mizansenlerden başka şayan – ı kayd – ı noksan yoktu. Mamafih iki dans mizansenini çok iyi intihap edilmişti.

Üçüncü perdede ise otel bahçesinde mehtabı temsil için nevakısın ikmali lazımdır. Meclislerin çok kısa ve hep ikişer şahıstan ibaret oluşu müteaddit defalar sahnenin boş kalmasına ve oyunun cereyanına inkıta vermesine sebebiyet

veriyordu. Mamafih netice itibarıyla şimdiye kadar telif edilmeye yeltenen Türk operetleri içinde Gül Hanım bize kıymet verilecek ve ümit verecek bir adım attırılmış oldu.

Gül Hanım rolünde Suzan Lutfullah Hanım çok iyi idi. Sesine itina etmesi çok lazımdır. Ses bir primadonun serveti olduğu unutulmamalıdır. Afitap Hanım rolünde Sabriye Hanım şimdiye kadar verdiği ümidin fevkinde bir muvaffakiyet gösterdi. Sesi çok güzeldi. Altı tonda olan sesi kendisine alafranga tegannide büyük bir şöhret kazandırabilir. Nevin Kamuran Hanım rolünde Şevkiye Hanım çok çok basit bir rol almış olmasına rağmen güzel mimikleri ve danslarıyla muvaffak oldu. Nermin, Celile ve İkbâl rollerini yapan Süheyla, Canan ve Nermin Hanımlar bazı mimik noksanlarına rağmen iyi idiler. Nermin Hanım sahneye daha fazla ünsiyet etmek mecburiyetindedir. Abdülmuttalip rolünde Selahattin Cehti Bey kemâfis'sâbık opereti yaşattı. Çardaş, Maskot ve Gül Hanım piyeslerinin üçünde de kendi karakterine en uygun rolleri almakla sahnede ki teferrüdünü muhafaza etmekte ihmal göstermedi. Vala Ercüment rolünde Lütfullah Sururi Bey muvaffak oldu denilebilir. Yalnız solo ve şarkılarda hep aynı mimik ve aynı jestleri yapması şayan- ı iltifat değildir.

İrfan Sacit rolünde Muammer Ruşen Bey Gül Hanım operetinde teferrüt etti. Bilhassa çok güç bir karakteri, kuvvetli ve iyi ezberlenmiş sözleri ve cazip mimikleri ile o kadar iyi yaşattı ki... Süreyya Operetinde hiçbir artist henüz bu muvaffakiyeti gösteremedi. Bununla beraber Muammer Ruşen Bey'e sahneye olan hevesini bir parça bile feda etmeyerek istidadını inkişaf ettirmesini ve kıymetli bir artist olacağını hatırlamasını temenni ederiz.

Kamuran Bey rolünde Refik Kemal Bey daima en müsteid olduğunu Figaro tipini yaşatmakta ve çok muvaffak olmaktadır.

Artistlere umumiye itibarıyla bulunacak kusur, rollerini hakkıyla ezberlemeyişleri kondovite ihtimam etmemeleridir. Bu noksanlar da izale edildiği gün ümitlerimiz çoğalacaktır.

Piyesten sonra balet muallimi İbrahim Kami Bey'in dans numaralarını zikretmeden geçemeyeceğim. Kami Bey bize Avrupa ritmik dansıyla beraber bu bedii sanatın zevkini de beraber getirdi. Bilhassa yetiştirdiği Türk Hanımlarından mürekkep balet heyetinin gösterdiği numara, İbrahim Kami Bey'in memleketimizde çok şayan – ı dikkat ve şayan – ı teşekkür bir çığır açmış olduğunu ihdas etmektedir.

14 – 08 - 1928

[NUTKî] Emiroğlu Emrullah

No: 1671 - 197

s. 227

FENNİ HABERLER

10 SAATTE DEVR – İ ALEM M İ ?

Güvercin postası – Hayvanlarla İnsanların yarışı – Saatte 100, 200 kilometre sürat – Buhar makineleri – Çarhsız tekerlekler, pervaneler – Motorlar, elektrik müdahhereleri. Roketli otomobiller, tayyareler sürat asrında yeni bir devir – Berlin'den Newyork'a iki saatte – 10 saatte devri- i alem – Havana'nın yüksek tabakalarında – Bugünkü hayal yarın hakikat olmaz mı?

Geçen hafta içinde, gazetelerimizde okundu – güvercinlerin muhaberede istihdamı hususunda Ankara ile İstanbul arasında mühim bir tecrübe yapıldı. İstanbul'da Mektep – i Harbiyre'de fenni tatbikat mektebi güvercinliğinde terbiye edilmiş bu sevimli hayvanlardan yirmi ikisi Ankara'ya götürülmüş, oradan uçurulmuştur. Bunlar paçalarına bağlanan mini mini bez kutucuk içinde haberler getirmişler, hepsi de tatbikat merkezindeki güvercinliğe gelmişlerdir. Ankara'dan İstanbul'a vasati altı saatte varmışlardır. Bunların havada kat ettikleri mesafe Ankara İstanbul arasına çizilen bir hat – ı müstakim üzerinden hesap edilirse saatte 50 kilometre süratle uçmuşlar demektir. Bu iki belde beyninde demir yolu 577 kilometre olmasıyla bu hattı takip etmiş olmaları faraziyesine göre saatte 700 kilometre yol almışlardır.

Bu güzel kuşlar tabiatın bu zarif mahlukları havada bu derece süratle uçmaya kadir olunca insanların günden güne bir derece daha tekamülatı ilan ettikleri, makinelerinin kudretiyle övündükleri tayyarelerle saatte 200 kilometre kat etmeleri hiç de tefahüre değmez.

Küçücük kuşlar kendi tabii kudretleriyle vasıtalarıyla havada 100 kilometre süratle, hedefi asla şaşırmadan, uçarlarken harika-nüma addettikleri icatlarıyla, makineleriyle insanların haydi haydi 200 kilometre süratle uçmaları nedir ki!..

Vakıa insanlar, bir zamanlar karada, denizde havada süratlerine hayran oldukları hayvanları bugün süratçe geçmişlerdir. Buhar kuvvetinin makinelere tatbikinden sonra, denizlerde vapurlar yarış eden balinaları geçmişlerdir. Karada

iptidai raylar üzerinde yürüyen lokomotiflerle sonraları yarış atlarını da, tavşanları da, tazıları da geride bırakmışlardır. Deniz altında hareket eden balıklara tahtü'l bahirlerle karşı koymuşlar, havada havanını yüksek tabakalarında uçan kartallara tayyareler ile galebe çalmışlardır.

İnsanlarca bu kadarı kafi değil, hele sürat bahsinde, insanlarda hiçbir zaman eksilmeyen, daima artan, müterakki fen ve marifete istinat eden bir gayret var.

Gazetecilerimizden birinin dediği gibi biz vapurlarımızda hala saatte on mil, on iki mil, yallah yallah on dört, on beş mil süratten dem vuruyoruz. Halbuki mütemeddin milletlerde posta vapurlarına saatte otuz mil sürat veriliyor. Sari torpidolar saatte kırk mil buluyor.

İnsanlar, tabiat sahasında koşuşan hayvanların çabuk- pa olanları da geçtikten sonra süratle mania vermemişlerdir. Bilakis, yerde, denizde, havada nakliye vasıtalarının süratlerini artırabilmek için fen ve sanatın kudreti yettiği her çareye baş vuruyorlar.

Buhar makineleriyle, yandan çarhlı vapurların çarhlarını çevirdiler. Bunlara yol verdiler. Yine bunlarda şimendiferlerde tekerlekleri döndürdüler. Raylar üzerinde kaydırırcasına bunları da süratle yürüttüler. Vapurlarda çarhların yerine oskurlar ikame olundu. Hafif motorları icat edilince otomobil ve tayyare hayatına bir inkişaf geldi.

Karalarda, toprak üstünde lokomotifleri, otomobilleri, süratlendirmek için tekerlek esasından ayrılmadılar. Vapurlarda, tayyarelerde ise şimdiye kadar pervane esası hakim ola geldi. Bilhassa tayyarelerde bir taraftan motorları ıslah, hacim ve sıklıklarına halel getirmeden yahut mümkün olduğu derecede bunları da tenkıs ile motorların kudretini tezyit için çalışıyorlar.

Tayyarelerle bahr – ı muhiti bir hamlede aşmak, yeni dünyadan eskisine yahut eski dünyadan yenisine geçebilmek bahr – ı muhitin iki cihetinde de büyük

bir rekabet çıktı. Bahr – i muhit atlası üzerinde tayyare seferlerini tanzim için çalışanlar, sermaye koyanlar, bahr – i muhitte sınai adalarla tayyare karargahları tesisi teşebbüsünde bulunanlar var. Gazetelerde muttasıl bahsediyorlar.

Tayyareler büyütülüyor, makineleri kuvvetlendiriyor. Uzun seferler için tayyarelerin fazla mehrukat taşımak mecburiyeti, sürat tezyit olundukça havanın mukavemeti ziyadeleştiği, muhalif ve sert rüzgarlarda tayyareler bir engel teşkil ettiği için bunlara karşı koymak zarureti tayyarecileri birtakım müşkül meseleler karşısında bulduruyor.

Müşkülât gayur insanlar için hiçbir zaman yeisaver olmamıştır. Belki bunların zekalarını, dehalarını, icat fikirlerini sivrilten bileyin birer müşfik makamına geçmiştir.

Çok miktarda elektrik izhar edebilecek küçük müdahhereler el ile edebilecek bir devir gelirse bu devirde pek mühim inkılabat müyesser olacak, buna iman ediliyor. İş yine intizara kalıyor. İntizar bir tevkiftir. Bu asır ise tevkife razı değildir. Tevkif bugünkü mütemeddin insanların şanından değildir.

Bilhassa harpten sonra tayyarelerin tekemmül ve terakkisi yolunda mühim hatveler atıldı. Nakliyatın, biri ve bahri şekillerine, bir de havai şekle ilave edildi. Bugün Avrupa afakında muntazam tayyare postaları işlemektedir. Mesela Ruslarla Almanlarla birleştiler. Moskova Köminsberg hattı havaisini tesis ettiler. Moskova – Bakü, Moskova – Hive – Buhara, Tebriz – Tahran, Tebriz – Buşir, Tahran – Hemedan – Kasr – ı Şirin hatlarında hava cevelanları başladı. Bunlar yalnız tayyare nakliyatının şarkta inkişafıdır. Avrupa'nın başlıca merkezi tayyare postalarıyla birbirine rabt edilmemiştir.

Ancak tayyarelerde beşeriyet mütemeddine vasi – i saha – i havanın kendisine verdiği ümit, fen ve sanatın teşvik ettiği tekamül cihetiyle en büyük gaysine varmak istiyor. Sürati harikulade denebilecek bir derecede arttırmaya çalışıyor.

Tayyarelerde şimdiye kadar makinelerinin motorlarını temin edebileceği sürat kafi görülmüyor. Bunun tezyidi ise motorların teaddüdüne, tezyit kuvvetine, bu nispette mahrukat sarfına ihtiyaç gösteriyor.

Arada bir kamere seyahat meselesi çıktı. Arzdan kamere seyahat imkanı bugün henüz hayal olsa da birtakım erbab – ı fenni işgal eti. Bu işgal tayyarelerin terakki ve tekamülü üzerine bina edildi. Kamere gidebilecek bir tayyarenin hava tabakası haricinde, cu – yı semada mevcut motorlarla hareketi gayr – ı kabildi. Buna başka bir kürre – i mehreke bulmak lazımdı. İşte roketli tayyarelerin tasviri bu hayal yahut emel üzerine doğdu. Fakat bu yeni kürre – i mehrekeyi, kamere gitmek emeli uğrunda uğraşanlar uğraşa dursunlar, bizim dünyamızda, karada, havada vesait – i nakliyyeye tatbik daha pratik olacağı düşünüldü. Bu yolda tecrübelerle girişildi. Bu yolda tecrübelerle, bu yolda gayretlere dair bir fikir vermek için bir mecmuadan alttaki fikrayı naklediyoruz.

Havai fişek tarzında, bu yolda istihsal olunabilecek kuvvetle tayyarenin sevk ve tahriki, fen ve sanat mahfillerinde nazariyeden tecrübe sahasına intikal ettirilmek isteniyor. Roketli tayyareler inşasına başlanıyor.

Roket tertibatı havai fişek tarzıdır. Nasıl ki gerilmiş bir ip üzerine tutturulan bir havai fişek kuyruğundan ateşlenerek buradan saçılan şerarelerle ve gazlarla havaya çıkarılıyorsa kuyruğundan şiddetle havaya saçacağı şerarelerle ve gazlarda hava içinde tayyareler fevkalade bir süratle hareket ettirecek.

Almanya'da Roselhaym'da Opel fabrikası bu mesele ile iştigal etmektedir. Tayyarecilikte ve tayyare inşa alanında sahip – i ihtisas olan Her Rab bu husustaki nazarbatı tatbikata koymak için çalışmaktadır.

Roket usulüyle tayyarelere mesela saatte 500 – 1000 kilometre gibi harikulade bir sürat verilebileceği düşünülüyor. Tayyarelerin hava içinde şimdiki pervaneli motorlarla sürati ziyadeleştirildikçe havanın mukavemeti artmasıyla bu

sürate karşı engel olmaktadır. Roketli tayyarelerle havanın pek yüksek tabakalarına çıkılabileceği teemmül olunuyor. Yüksek tabakalarında hava seyrekleştiği için mukavemeti de azalacak, hava nadirleşir, seyrekleşirse mukavemeti azalmakla beraber böyle bir hava içinde pervaneler istinat noktaları olarak tayyareyi ileriye sevk edemeyecekleri, adeta ne kadar seri dönerlerse yerlerinde sayacakları için tayyareler yine süratten kalır. Belki ileriye hareketleri de kabil olamaz.

Havanın yüksek ve seyrek tabakalarında ise roket işler. Tayyareyi süratle ileriye iter. Böylece tayyareye pek ziyade sürat temin olunur. Havanın az yüksek tabakalarında kapalı yerlerde sağlam borular içinde tazyik edilmiş olan hava ile tayyarecilerin ve yolcuların teneffüsüne de çare bulunur.

Roketli tayyarelerin nazariyeleri doğru görünüyor. Fakat nazariye ile ameliye arasında bazen pek çok fark vardır. Her halde ilk inşa olunacak, ilk tecrübeleri yapılacak tayyareler seyr – i sükut alanlarıyla teçhiz edilecek, böylece kazalardan, belalardan bir dereceye kadar korunulacaktır.

Hava tabakalarında pek yükseklerle çıkıldığı zaman havada ne yolda tahavvülat görülecek, bu tahavvülat nasıl kanunlara tabidir? Henüz bu nokta tamamıyla izah edilmiş değildir. Yüksek tabakalarda bir boşluk yahut esir içinde insan ve makine ne gibi tesirata tutulacak, ne yolda hareket edebilecek? Farziyat ve tahminata rağmen burası malum değildir. Roketli tayyarelerle pek yüksek tabakalarda pek büyük süratler elde edilebilmesi kabil olmasa bile bu vasıta – i harekette şimdiki motorlardan her halde mühim bir derecede ziyade sürat temini ümit edilmektedir. Kariben roketli tayyarelerin tecrübe devresi başlıyor. Bakalım ne gibi neticeler hasıl olacak?

Opel fabrikasında roketli otomobil ile yapılmış tecrübeler roketli tayyareler için büyük bir ümit vermiştir. Bunun üzerine roketli tayyare yapılmasına teşebbüs edilmiştir. Öyle ki bugünkü hesaplara göre bir roketli tayyare bahri muhiti bir buçuk saatte geçebilecek. Berlin'den Newyork'a azami iki saatte varacak. Şu

halde tayyare ile devr – i alem 10 saatte yapılabilir demek.... Roketli otomobilin saatte 500 – 600 kilometre süratle hareket etmiş olması bu hayalleri hakikat sahasına doğru sevk ediyor ve yaklaştırıyor.

Mahmut SADIK

No: 1664 - 190

s. 116

Fenni Musahabe:

KURU KAFALAR, EDİP KAFASI

Bir alay kuru tıp fakültesinde Antropoloji, darü'l mesaisi –mukaddime bozuk, hatme düzgün- tarih-i tabi-i beşer –Antropolojinin ehemmiyeti- Seyahat ve ilim – Sosyoloji ve Antropoloji esaslarını Antropolojiden alır. –İnsanların hayvanlara tevafuku neden? –İnsani bir müdafaa altı olan dimağın tekemmülü. – Dimağın muhafazası: Kafatası. Kable'l tarih devirlerinden şimdiye kadar kuru Antropoloji terakkiyatı. Kenarına bak, bezini al; kafatasına bak, insanı seç!

Son Saat Gazetesinin geçen hafta içinde intişar eden nüshalarının birinde ve ilk sayfasında üç sıra raf üzerine dizilmiş kurukafaları gösteren bir resim vardı. Bu resme arkadaş olan makalenin başlığı da şöyleydi: Bir alay kurukafayı tetkik edenlerin gayesi nedir?

Kurukafa dizileri, tıp fakültelerimizde 1925'ten beri faaliyete geçmiş olan, Antropoloji tetkikat merkezinin bir köşesinde bulunduğu söyleniyordu. Makalede şu satırlar vardı:

Bir millet uzun bir musibet devresinden sonra talihin mesut bir anına vasil olduğu zaman medeniyet ve terakki yolunda duhait-i mahsusasına tevfiken serbestçe inkişaf eder. Kadim bir millet olmasına rağmen Türk milletinin kâbiliyet-i hayatiyesi hususunda her gün ibraz eylediği bahirazlar nazar-ı dikkat alınmaya değer müstesna bir hadise teşkil eder. Eğer bir millet suret-i mahsusada tetkike şayan olmuş ise, o da zaferin inkişaf günlerinde bulunan bizim milletimizdir.o halde Türklerde bir çok evsaf olmak lazım gelmez mi? Siyaset itibarı ile milletler arasındaki mevkimizi istemek nasıl hakkımız ise, akvam ve cemaat-i beşeriye arasında ırkımıza raic olan mevkiyi tesis etmek de vazifemizdir. İşte antropolojiye düşen iş budur.

Sırf ilim namına söylenen sözlerle yine ilim çerçevesi dahilinde, fakat hissiyat-ı milliye ile mütehassıs, gurur-u milliden müteessir olarak söylenen sözler arasında fark vardır.

Tıp fakültemizde bir antropoloji tetkik merkezi tesis etmiş bulunması 3-4 seneden beri bu ilim yuvasında tetkikat icra edilmekte olması bizim için iftihara şayandır. Antropoloji kendi sahasında, kayd ve şart yalnız ilmin esası olmak ve bu esastan inhiraf etmemek üzere serbest ve müstakil tetkikatta bulunur. Vardığı neticelerle ve memail ve müteaddid müşahedelerle eğer tamime layık bir mahiyet kesp ederse bunları tamim eder, yani ilmin böylece –kanun-ı tabiatın nüktelelerini, dakikalarına ulaşmak suretiyle bu kanuna muvafık olarak esaslarını vaz etmiş olur. Eğer gazetede Antropoloji Merkezinde tetkikat ile meşgul bir sahip-i ihtisasin mütalaası menalenin alt tarafında zikredilmemiş olsaydı yukarıda naklettiğimiz satırlardan doğrusu mani çıkaramayacaktır. Mesela uzun bir masiyet devresinden sonra talihin mesut bir anına vasıl olan bir milletin efradı serbestçe inkişaf edeceği-yani tekamil kanununa göre akli, fikri, bedeni inkişaf- bir kaide olarak kabul edilse, bu kaide, siyaset itibarıyla millet arasında mevkiini kazanmış, zafere ermiş, tarihin mesut anına varmış milletler efradına kabil tatbik görülse bile Antropolojinin tetkikat ile bu inkişaf hatve hatve hiç olmazsa asır takip olunmalı ki bugün başlamış olduğu, yahut başlaması lazım geldiği farz olunan inkişafa mazhariyetimiz tespit edilebilsin. Bir de şunu söylemek lazım ki alel-ıtlak ilim, ilimdir. Bir ilmin kaideleri tahvilat-ı siyasiyeden müteyessir değildir. İlim ve fen ile siyaseti karıştırmak doğru değildir. Biz zaferimizle, istiklalimizle büyük inkılâbımızla müftehiriz. Bununla talihin mesut anına varmış olduğumuzu da söyleyebiliriz. Antropoloji nokta-i nazarından tekamüle mazhariyet için siyasesi zafer kafi değildir. Bunun kadar ve belki – hayat-ı milliyemizce değil, Antropoloji ilmince- bundan ziyade iktisadi zafer de elzemdir.refah ister, servet ister, her ferdin kazancı maiyetine kifayet etmek, yani mesai-yi mahsulü ile kendinin ve aile efradının bilhassa çocuklarının tam gıdası, neşvü nemasını temin etmek ister...

Şimdi de tıp fakültesinde Antropoji tetkikatıyla iştigal eden zatın sözlerini dinleyelim:

Geçen asrın ortasında hayat bulan bu ilim, henüz pek genç ve gençliğine rağmen pek zengindir. O derecede ki bu ilmin hududu daha çizilememiştir. Bazıları nev-i beşerin muhteif temsillerinin bedeni mütealaasına hasr etmek arzusuyla buna pek dar hudud çizmişlerdir.ç bazıları ise tarih-i tabii gibi, tarih-i

tabi-yi beşeri tarif etmek suretiyle bu yeni ilmin sahasını tevsii etmişlerdir. Evvel emirde bizzat insanın şahsi itibarıyla başlıca azası, bedeni, muhtelif aksamının ara eylediği nispetler, başı, azası, bedeni, boynu, rengi, kılları, ilh... suretine gösterdiği tahviller mütealaa ve tetkik edilir. Bu ilk kısım muayyen bir ırka ait bir şahsın mütealaaasını ikmal eder. Fakat insanlar aile, kabile, ırk, kavim suretinde tecemmu ettiklerinden bu mecmuuların seciyeleri, faliyet tecellileri, aksülamelleri, cemaat-i beşeriye Antropolojisi namı altında mütealaa olunur. Tesis edilen Antropoloji darü'l mesaisinde taharriyat-ı zatiyemizi takip edecek ve şakirtlerimizi yetiştireceğiz. Talebemize müşahade, mesahe, tahrir ve kitabiyatı tahariyatı öğreteceğiz. Bu kadrolar kuvvet bulduktan, faliyete geçtikten sonra mahllinde müşahadatda bulunmak için Anadolu'nun muhtelif köşelerine nakl-i mekan edeceğiz. Şakirtlerimizde memleketimizin bütün aksamına dağılacak ve Antropoloji merkezinin muhabirleri olacaktır. Yavaş yavaş şebeke genişleyecek, müşahadat tadid edecek, bu suretle Türk Antropolojisi hakkındaki malumatımız terakki edecektir. Türk, Rum, Ermeni, Musevi, arasındaki tedkikat devam etmektedir.

Dikkat buyrulsun, bizde Antropoloji müessesesinin teşkiline ve gayesine dair verilen şu malumat ile buna yapılmış olan mukaddime arasında bir münasebet var mı? Tıp Fakültesindeki Antropoloji Darü'l mesaisinin ilmi bir program dahilinde işe başlamış faaliyetine devam etmekte bulunmuş olduğu yukarıki izahattan anlıyoruz, tabii memnun oluyoruz. Her şeyden evvel bugün Anadolu'da sakin olan ve Türkiye'nin nüfusunu teşkil eden fertler hakkında Antropoloji ilminin sahası dahilinde tedkikat icra edilmek istenildiğini de anlatıyor. Bu tedkikat efrad-ı milletin terakki, temeddün, tekamül, cihetiyle seviyesini gösterebilir. Heyet-i ictimaiye-i beşeriye arasında siyaset itibarıyla mevkiimizi, istiklalimizi istemek nasıl hakkımız ise ırkımıza raci mevkiimizi de böylece tesis etmek vazifemizdir, demekle böyle bir ilmi teşebbüsün faydası gösterilmiş olmaz. Tedkikat öyle neticeler verir ki Anadolu'daki ırkların en mütekamil ırklarla hem ayar olduğu da zahir olabilir. Mateessüf bu ırklardan bir takımının henüz tekamülde geri kalmış oldukları da anlaşılabilir. Yani ilmin tedkikatı lehimize de çıkabilir, aleyhimize de çıkabilir. İlme aid tedkikat hiç de hayata uyar bir şey değildir.

Antropoloji, bu ilme aid tedkikat ile iştigel eden zatın dar geniş olduğu gibi tarih-i tabi-i beşerle tarif olunuyorç bir Antropolojist bir insanı ruhun maderden alarak mezara kadar takip ediyor. Vücut-u beşerin bütün aksam ve azası, bunlardan herbirinin vazifesi hakkında tedkikat yapıyor. Ferdler üzerindeki bu tedkikatta Antropoloji, Fizyolojinin, Anatominin- menafi'l aza ve teşrih ilimlerinin – kati yardımlarına muhtaçtır.

İnsanların ferdi hayatı olduğu gibi bir de ictimai hayatı vardır. İnsanların ferden seciyeleri tedkik olunduğu gibi müşterek hayattaki seciyeleri de bilhssa şayan-ı dikkat görülüyor. Cemaatlerde, milletlerde, muhitin tesiratıyla hayatın tarzıyla mektesabat vardır. Bunların teraküm adetleri teşkil eder. İtiyadat tekerrür ede ede insanlarda bir sevk-i tabii halini de alır. İnsanları ictimai hayatında tedkik ile bunların müşterek seciyelerini, adetlerini meyillerini, kabiliyetlerini de ortaya koyar. şu halde sosyolojinin, ilm-i ictimainin ilmi esaslarını kuran, vaz eden Antropolojidir.

Muhtelif ırklara mensup mütehallik insanların aralarındaki farkları, tekamül nazarbânına göre kabiliyetlerini ve seviyelerini ölçmek, böylece ırkları birbirinden ayırt etmekde Antropolojinin vezaifinden biridir. Hassaten bununla iştigel eden ilm-i ensab Etnolojide Antropolojinin bir şubesidir.

İnsan da bir hayvandır. İnsanın uzviyet cihetiyle tedkiki bir hayvanın edkiki gibidir. Ancak insanlarda, onları hayvanlardan mümtaz eden bir hassa vardır. Arzın sahası, tabiat sahnesi, gözümüzün önündedir. İnsanların teşkil etmiş oldukları cemaatler, milletler vücuda getirdikleri ma'mureler, mevkıf oldukları keşifler, icatlar, bunların neticesi olan vapurlar, şimendiferler, tayyareler, balonlar, muazzam fabrikalar, makineler, hayvanlara nispet olunan insanların lehine ve mümtaziyetine birer delildir.

Hayvanlar tabiatta hayatlarını müdafaa, nevlerinin bekasını temin için mücadeleyle mecburdurlar. Bunların herbirinde bu mücadele için müdafaa alatleri

tekemmül etmiştir. Atın, eşeğin tekmesi, filin hortumu, aslanın pençesi birer müdafaa aletidir. İnsanlarında terakki ve temeddüne hatve atmalarında sair hayvanlarda tevaffuk etmelerinde en ziyade tekamül etmiş oldukları bir uzvu vardır. Beşerin tabi ve medeni bütün muvaffakiyetleri bu uzuvdan doğmuştur. Bu uzuv dimağdır. Dimağımızın muhafazası da kafataslarımızdır.

Tıp fakültesi Antropoloji müessesinin raflarına dizilmiş olan kurukafalar ve bunların mukayesesı ve tedkiki hayatta bunların birer dimağ-ı beşere muhafaza olmuş olmasındandır. Kuru kafaların şekillerine göre insanların nasıl bir tekamül yolu takip ettiği, daha doğrusu insanlar tekamül ettikçe kafa taslarının nasıl şekiller aldığı Antropoloji tedkikatında pek mühimdir. Bu vasıta ile Antropoloji tedkikatını kable't-tarih devirlere kadar icra edebilmektedir. Aylarca, senelerce toprakları kazarak, yerin altında müstehaseler, kemikler, kuru kafalar aramaktan bıkmayan, yorulmayan ilim adamlarının bu gayreti beşerin yeryüzünde ilk zuhuru zamanından şimdiye kadar muhtelif yerlerde, muhtelif ırklara mensup insanların enkazını toplamak, bunları zincirleme tetkik etme, tekamülün seyrini anlamak, şimdiki milletlerden hangileri daha ziyade mükamil, hangileri daha geride oldukları hakkında bir fikir husule getirmek içindir.

İtalya alimlerinden meşhur Lombrozo, Antropolojide “Canlılar Antropolojisi” diye bir bahs açmış, bu bahs üzerine bir eser yazmıştır.

Antropoloji nokta-i nazarından, dimağın neşv-ü nemasından inkişafında, tekamülünde ne gibi avamil vardır, bunu tetkik etmek pek ehemmiyetlidir. Lombrozo, bu tetkikata bir de aksi nokta-i nazardan bakmış, dimağın üzerinde bir takım içtimai sebeplerin muzırr tesirler yapabileceğini, marazi sebeplerin de bu tesiri arttıracığını düşünmüş, insanlar arasında bir takım canlılar zuhurunu bir antropoloji meselesi olmak üzere telakki etmiştir. Lombrozo ile bunun eserine iktifa edenlerce bir insan ne ahlakına, ne de sevk-i tabiisine hakim olabilir. Belki körü körüne bunlara tabidir. Bir adamın cinayeti, önündeki tabiat-ı maraziyenin gayr-ı kabil ictinab bir neticesidir. Bu tabiat-ı maraziyeyi bir insanda hasıl eden, onun bütün mevcudiyetine hakim olan iktisadi şerait ile içtimai muhittir.

Bu son zamanlarda yine antropolojiye ait tetkikat sahasına icra olunabilecek birtakım ilmi teşebbüsler görülüyor. Bu teşebbüslerin gayesi de beşer üzerine yapılagelmiş olan tetkikatların tevsiidir.

Ahiren Paris'te Hıfz-ı Sıhha Müessesine mahik olarak tesis edilen bir darü'l-mesai yeni icat aletlerle techiz edilmiş, bir insanı zî-hayat bir makine olmak üzere tetkik etmek vazifesi bu darü'l-mesaiye verilmiştir.

Evvelki musahabelerimizden birinde “Gençlerin hangi mesleğe suluki kendilerinin istikbaline göre daha faydalıdır, bunların mühendis, mimar, musikinaş, ressam, heykeltraş, edip ve muharrir yahut makinist, kaptan, sanatkâr, banker olabilmek için bu mesleklerden hangisini kendilerinde daha ziyade istidad ve kabiliyet görülmektedir.” Meslesinden bahs edilmişti. Harpten sonra muhtelif mesleklere girmiş olanlar üzerinde yapılan tecrübeler istinaden çocukların psikoloji laboratuvarlarında dikkatle muayenelere tabi olduğu, çocuğun ilk tahsil devirlerinde gösterdiği hal ve tavır, hareket müşahade altına alınarak buna göre tanzim olunan sicil varakaları da kaale alındığı, böylece çocuğa bir meslek gösterdiği de yazılmıştı.

Bu yoldaki tahribât, tetkikât, tecâcüp de antropoloji ilmi sahasına dahildir. Bu gidişe göre antropoloji ilminin yakın bir istikbalde şu medeni asırda pek mühim hayati mesleklerle iştigâli mamüldür.

Mesele, mesela bir antropoloji müessesine muayene için bir çocuk, bir genç götürülse bu müesseseden bu fert fitretten mühendisliğe namzettir, bunun başı mühendis kafasıdır, dimağında bir mühendis zihniyeti metkundur. Yolunda ilmi bir hüküm almak mümkün olacak. Bu devri idrak etmiş olsaydık geçen hafta içinde, Salkım Söğütte Alay Köşkü'nde akt olunan edebiyatçılar (Gens de Letters) içtimainde kimlere edip denilebilir, kimlere denilemez, meselesini münakaşaya lüzum kalmazdı. Edip kafasına malik olanlar kolayca ayırt edilebilirdi.

Mahmut SADIK

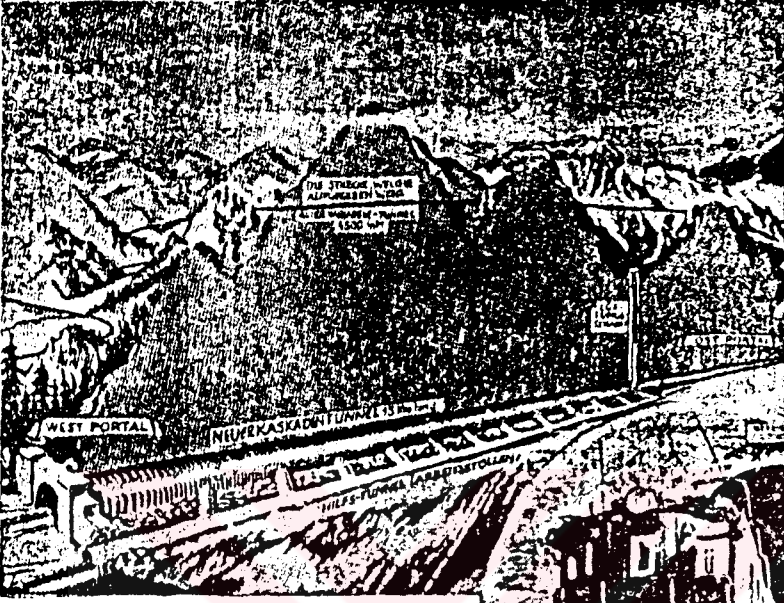
No: 1667-193

s. 170

Fennin harikaları

İnsanlar tabiatı hükümleri altına almak için ıssız dağları deldikleri gibi, yerde de en sür'atli nakil vasıtalarını keşfetmektedirler. Dünyanın en uzun tüneli Amerikadadır.

Amerikada her şeyin büyüğü bulunması umumî bir âdettir. Amerikalılara göre dünyanın en kocaman evi, en güzel kadını Amerikada olduktan sonra, en büyük tünelin de Amerikada olması

Kaskaden tepelerinin altında açılan 15 kilometrelik tünelin plânı

tabiidir. Ahiren, Cemalîri müttehidenin Yeni Kaskaden dağlarında (15) kilometrelik bir tünel açılmıştır. Bu tünelin genişliği (1,5) metre kadardır. İnşası için (28) milyon lira sarfedilmiştir.

Bu tünelin üstünde (15) (20) seneden beri işliyen (4,5) kilometre uzunluğunda diğer bir tünel vardı. Bu tünelin yeni yapılan mevkîini terketmesi, yalnız büyüklük merakından dğmuş

Elektrikle hareket eden tek hattî bir otobüs.

değildir. Eski tünelin arasında dağlık mevkiler vardı, kışın kar fırtınaları bu gibi dağ aralarını doldurur ve tireleri işlemecek bir hale getirirdi. Bir kronometre gibi vakitlerini bu şekildeki arizalarla kaybetmek istemiyen Amerikalılar, değil (28) milyon, daha bir kaç (28) milyon sarfile bu tüneli açtırlardı, ve öyle de yaptılar.

Amerikalılara göre çocuk oyuncağı mahiyetinde olan bizdeki kartipi-lerinde, şüمندüfer yollarının kapanması bu, gibi dağ yollarının tünel şeklinde olmamasından ileri gelmektedir.

Amerikalıların; bu büyük tüneli fennin bir şaheseridir. Çünkü (13) kilometre uzunluğundaki bir menfezde hava cereyanını idare etmek bir mes'eledir.

Bunun gibi Almanyada da elektrikle mütelharrîk yolcu ve eşya otomobilleri yapılmıştır. Mamafî bunlara otomobil ve kanyon isimleri vermek doğru değildir; herbirisi büyük birer vagon mahiyetindedir. Alman hükümeti, posta servisini saatte (90) ile (120) kilometre sür'ati haiz olan bu arabalarla temin etmektedir. Almanya dahi-

Tünel katarı 150 metrelik bir derinlikte olan yer altı yolunu girerken

Elektrikle mütelharrîk otobüslerin iki katlısı

inde, bu arabaların rahatlık ve sür'ati şüمندütere rekabet edecek dereceye gelmiştir. Otomobil fabrikatörleri, tayyarelerin otomobilleri kadro harici bırakmaması için, makinelerde akıl ve hayale gelmez terakkileri yaptırılmaktadırlar.

Tirenleri, aktarmasız denizlerden geçirmek

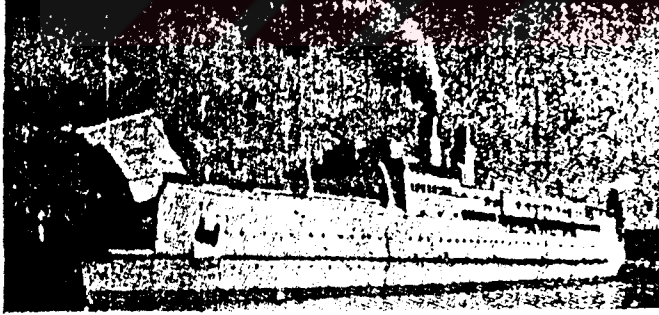
Denizler, karalar arasındaki irtibatı teminde müşkülâta sebebiyet vermekteydi. Halbuki, şimdi, muhtelif nakil vasıtalarını hususî tertibatlı vapurlara sahil istasyonlarına nakletmek mümkündür.

Beseriyyetin tarihini teklif edecek olursak, ticaret fikrinin ilk insanlarda da mevcut olduğunu görürüz. Paranın henüz icat edilmediği devirlerde de, eşyaya mukabil eşya satmak üsülü, insanların bu husustaki tabii sezilerini göstermektedir. Nitekim, devlet ve cemiyet sistemleri olmayan Avusturalya ve Afrikadaki vahşi kabileler arasında, aynı tarzda alım, satım muamelesi yapılmaktadır.

İnsan, zekâsını inkişaf ettirirken, kendisine daha iyi, daha güzel bir hayat yapabilmek istemiştir. İşte, içtimai nizamlar, bu ihtiyacı ifade eder. Yalnız başına yaşayan insan vazifelerini taksimetmiş, karşılıklı istifadeyi de paranın kıymet hükmü ile mümkün kılmıştır.

Tarihte pek çok tüccar milletlere rasgelmekteyiz: Fenikeliler, Kartacalılar, Venedikliler, Cinevizler gibi. Fakat, denizler, ticaret yollarını uzatmakta, maddi zararlara sebebiyet vermekteydi. Fırtınalarla kossanları, fikrimize güzel bir misal olarak söyleyebiliriz.

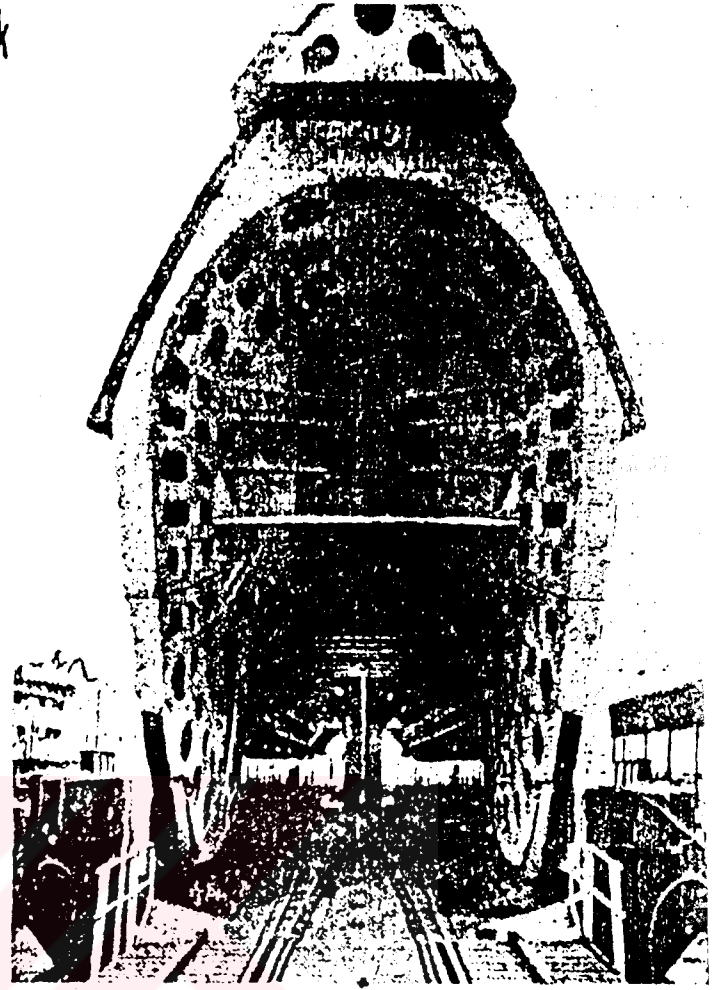
Buharlı gemilerin icadı, bu mahzurları

Tiren nakletmek için yapılan muazzam vapur. Berlin ile Kopenhag arasında seyrüsefer etmektedir

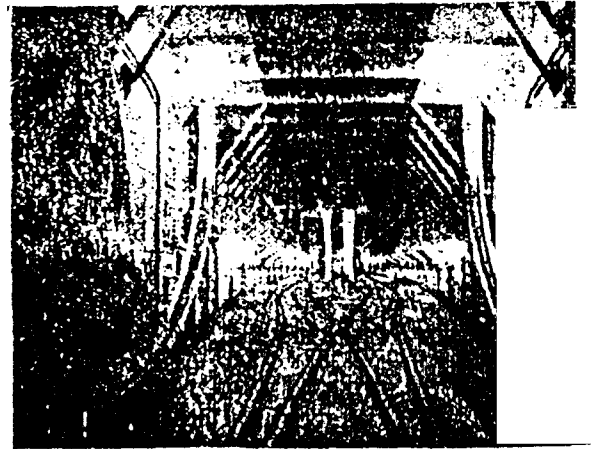
kaldırdı. Lâkin, kara ve deniz nakil vasıtaları arasındaki tahmil, tahliye müşkülâtı yine devam ediyordu. Küçük iskeleler arasında işliyen araba vapurlarının ehemmiyetleri ise, zikre değmeyecek kadar azdır.

Fakat, son senelerle bunun da çaresi bulunmuştur. O da, tirenleri, raylarla döşenmiş vapurlarla karşıdan karşıya nakletmektir. Resmini derecettiğimiz [Schverin] vapuru Berlin ile Kopenhag arasında işlemektedir. Arkasındaki müteharrik kapak vasıtasıyla, şümenüferler vapuruna girmekte, vapurdan istasyonlara çıkmakta.

Tiren nakliye vapurunun dahili Resmin ön taraftı sahille gemi arasında irtibatı te'min eden kısmı göstermektedir

dır. Bir zamanlar, Sirkeci ile Haydarpaşa arasında da böyle bir sür'at ekspresi işlettilmesi mevzu bahis olmuştu. Fakat bu teşebbüsün fiil haline geçmiş bir neticesini görmedik. Halbuki ihmal edilmemesi lâzım gelen şeylerden biri de budur.

Tertibatlı itibarile bir istasyondan farksız olan tiren gemisinin içinden bir kısım

SEYAHAT YAZILARI

YARI FENNİ YARI AFÂKÎ: TEDKİK SEYAHATLERİ

Seyahatnamelerin eski itibarı – coğrafyanın gayesi – eski mantıkçılar Amerika'nın keşfinden üç buçuk asır sonra, Afrika ortalarının keşfi -eski seyahatlere bedel şimdi tetkik seyahatleri – tetkik seyahatlerinin ehemmiyeti – tetkik seyahatleri, seyahat cihetiyle kolay, tetkik cihetiyle güç - tetkik sanatı, öyle bir sanat ki tabii ki birçok alimlere mütevakıf – tetkik raporları – kıymeti nasıl ölçülebilir? Ya delalet ya dalalet!

Bir zamanlar, seyahatnameleri, şimdiki devre nispetle daha ziyade lezzetle okuduk. Fransa erbab – ı ilim ve fikirden “.....” nin umumi coğrağya adlı müteaddid ciltli kitabı kütüphanelerde bir mevki işgal ederdi. Bizde de fazladan Ahmet Hamdi Efendinin “ Coğrafya – yı Kebir”i vaktiyle kitap meraklılarınca makbul tutulurdu. Geçen gençliğin “ Julvene”e fenni romanlarına büyük bir rağbet göstermesinde belki bunlara birer seyahatname çeşnisi verilmesi müesser olmuştur.

Mekteplerde okutturulan eski coğrafya kitaplarının baş tarafında – her alemin iptidai tarifi, mevzusu ve gayesi gösterilmek usulüne riayetle – coğrafyanın gayesini izah ve talebenin merakını celp saddinde şöyle sözler söylenirdi: Bir adam oturduğu evin mahallesini, civar sokaklarını, komşularını bilmemek nasıl bir gaflet sayılırsa üzerinde yaşadığı arzın hangi noktasındadır, etrafında ne gibi hükümetler ve milletler vardır. Bunların idare usulü, ahlak ve adeti ne şekildedir, bunları bilmeyenler de gafil addolunur.

Eski mantıkçılar insanı, hayvan – ı natık zıhak bittabi diye tarif ederlerdi. Vakıa insanlar cayır cayır söylenmekten, kahkaha atmaktan hoşlanırlar. O derece ki söylenme, gölge insanlar için mümeyyiz bir sanat makamında görülmüş. Bunlarla beraber insanın tabiatında bir de merak vardır, bunun tevellüt ettiği bir de tereddüt vardır. Bu merakı, bu tereddüdü ilimlerin feyz ve inkişafında, terakkisinde başlıca birer amil addedenler de vardır.

İnsanlar, hayvanlar doğuyor, büyüyor, ölüyor, bunlar nasıl oluyor? Ağaçlar küçük bir fidan iken yüce şekillere giriyor, dal budak salıyor, çiçek açıyor, meyve veriyor, asırlarca yaşıyor. Ne surette? İşte bunlar merak ulum – tabiyeye temel olmuştur. Acaba şöyle mi oluyor, böyle mi oluyor, yolundaki tereddütler de insanları tetkiklere, tecrübelerine sevk etmiş, onlara hakikati aratmış, tabiat kanunlarını keşif ve tedvinlerine vesile olmuştur.

Her gün doğan, batan tepelerinde dolaşan, arza ve kendilerine hayat veren güneşi, geceleri semada binlerce yıldızları, ayı, ayın safhalarını gören insanlarda nutuk, zihin, merak ve tereddütle münsif böylece bugünkü muazzam ilm –i heyet meydana gelmiştir.

Fikir asmanında dolaşan mütefekkir ve mütemeddin insanlar yakın zamanlara kadar, öteden beri kendilerine malum olan kıtaların sahillerinde dolaşmışlar, içeri taraflarına nüfuz etmemişler, buralarda ne var, ne yok bilmemişlerdi. Malum a dört buçuk asır evvel Christof Colomb, Amerika Vespuchi'nin deniz seyahatleri ve Amerika'yı keşifleri vuku bulmadan Avrupa ve Avrupalılar koca Amerika kıtasının vücudundan da bi-haberdiler. Altmış yetmiş sene evveline kadar da kadim Afrika'nın orta yeri de İskoçyalı misyoner David Livingston buralarda tetkik ve keşif seyahatine gitmeden, arkasından bunu aramak için İngilizlerle, Afrika ortalarına dalmadan – Livingston'u arayıp bulmadan evvel meçhul idi.

Bugün Avrupa kıtasında tanınmamış bilinmemiş tetkik olunmamış bir karışık yer yoktur. Şöyle böyle Afrika kıtası da evvelce meçhul olan vasi yerlerinde vuslatlarında göller, nehirler, ağaçlar, ormanlıklar, yerliler, kabileler, mevcut olduğunu anlayınca oralarını istimlak ve istiğmar hırsıyla koşan Avrupalıların gayretleriyle hemen malum gibidir. Asya da tetkik edilmeyen yerler, Avusturalya'nın vasat cihetlerinde henüz malum olmayan yerler ve yerliler, bahr –ı muhit adalarında bu kabil adalar ve adalılar var. Bunları kaydettikten sonra, dünya dünyalılarca kutuplarına ve kutup havalisine de şamil olarak, bir dereceye

kadar öğrenilmiştir. Bu öğreniş her taraf için ciddi ve ilmi bir öğreniş olmasa zahire münhasır kalmış bulunsa da insanların merakını tatyip ede gelmiştir. Herhangi bir yeri, bir kısım arzı hakkıyla tanımak ise kolay bir iş değildir, ayrı bir meseledir. O yerlerin altını üstünü ilimlere istinaden araştırmak, taharri ve tetkik etmek o yerde yaşayan insanların da neslini, ırkını, itiyadını, sıfat -1 mümeyyizesini öğrenmek, yani bu kısım arzın beşeri ve arz - 1 edvar -1 tarihiyesini meydana koyabilmek gerektir. Bu ise halkın merakı değil, ilmin merakıdır. İlmi tetkikler ve tetkik seyahatleri halkça merak aver olamaz, bu yoldaki seyahatnameler de ilmi birer rapor mesabesinde., zevk ve lezzette mütalaaya değmez.

Macar müsteşriklerden Vamberi'nin "Vastı Asya'da Bir Sahte Dervişin Seyahati" zamanında merakla ve lezzetle okunmuş bir seyahatnamedir. Arzın köşeleri, bucakları, buralarda yaşayan kavimleri, kabileleri tanıdıkça seyahatname mevzuları daralmış, asri gençliğin meyil ve merakı değıştikçe seyahatname modası da tavsamıştır.

Coğrafya bilmeyen, oturduğu evin mahallesini, civarını, sokaklarını, komşularını bilmeyen gafile benzer sözleri de - iktisadi, içtimai, siyasi nokta - i nazardan coğrafyanın hamiyeti artmış olmakla beraber - köhneleşmiştir. Biri diyordu ki: Berlin'de beş katlı bir binanın ikinci katında bir ailede pansiyonerdim. Bir seneden ziyade burada kaldım. Binanın her katında iki daire var, iki aile var. Yanında bulunduğum aile efradından başka aynı çatı altında ikamet eden diğer aileleri ve bunların efradından hiç birini tanımadım. Bu binanın numarasını, bulunduğu caddenin ismini öğrenmiştim; ama yan sokaklarına sapmadım. İsimlerini öğrenmeğe bile lüzum görmedim. Kendime de gafil demedim.

Meraklı hadiselerle dolu seyahatlerle ahval ve adatı bize garip görünen akvamın tarif ve tavsifiyle dolu seyahatnamelere bedel şimdi tetkik seyahatleri moda olmuştur. Birçok masraflar ve külfetler ihtiyar olunuyor, uzak yerlere ilmi heyetler gönderiliyor. Büyük büyük sınaî ve iktisadî teşebbüslerden evvel bu

teşebbüslere girişilecek yerlerde tetkik seyahati icrasına lüzum görülüyor. Mesela maddi intifa akla getirilmeden ilmi bir heyetle kutb –ı şimali de kabil –i sevk ve idare İtalya balonuyla tetkikata giden general “Mubile” arzu olunan tetkikkata muvaffak olur da bunun münakıbı neşr edilirse lezzet ve merakla okunabilir.

Tetkik seyahatlerine dair yazılan yazılar, verilen konferanslar okunuyor, dinleniyor. Masrafı Fransa Ticareti Nezareti tarafından çekilerek Afrika ortalarına gönderilmiş, Cezayir’in cenubundan hareketle otomobillerle büyük sahrayı geçmiş, Nijerya havalisinde, Nijer havzasında ilmi ve iktisadi tetkikat yapmış olan heyetin Paris’e avdetinde reis bu tetkik seyahati hakkında bir konferans verdi. Konferans Paris matbuatı sütunlarına geçti. Biz bile bu menkıbeyi zevkle okuduk.

Tetkik seyahatlerinin faydalarını teslim ettiklerinden ki bizde de bazı vekaletler, daireler masraftan kaçınmıyorlar, Avrupa’ya tetkik seyahati için münferit zatlar, müctemi heyetler gönderiyorlar. Vakıa biz faniler tetkik seyahatine gidenlerin kıymetli olmasını tahayyül ettiğimiz raporlarını göremiyorsak, okuyamıyorsak da bunları gönderen vekaletlerin, dairelerin bu raporlardan istifade ettiğine sahip oluyoruz.

İstanbul’un yevmi gazetelerinden bir ikisi de bu tetkik seyahatlerinin faydalarına kani olmuştur ki yerlerimize, yurtlarımıza, kıymetli Anadolu’muza seyyar muhabir ve muharrirler gönderdiler. Bu fedakarlıkları da gazeteci lisanıyla, değerli muhabirlerinin Anadolu’yu yeniden keşfedercesine müşahadat ve tetkikatta bulunacakları yolunda ilanlarla, izahlarla bezediler.

Başlıca idareler adına, hesabına tetkik seyahatine çıkanların raporları umumiyetle istifade bahş olunduğuna şahit olduğumuz gibi tetkik seyahatlerine giden kıymetli arkadaşlarımızın kıymetli yazılarını gazetelerinde okuduğumuz zaman bunlardan istifade edeceğimize kaniiz. Ancak her tetkik seyahatine gidenin tetkik seyahati sanatına hakkıyla vakıf olduğuna da kanaatin var mı, yolunda bir suale hedef olursak duraklarız.

Ale'l-ıtlâk herhangi bir işte o işe ne yolda başlamalı nasıl sevk ve idare etmeli, işi hayırlı ve faydalı bir neticeye ne surette isal edebilmeli, bunları bilenler ve hakkıyla tatbik edebilenler muvaffak olurlar. Biz tetkik seyahatinde tetkikat icrası da bu şartlara tabidir, bunlardan infirah edemez.

Keyif ve zevki gazetelerde, mecmualarda neşriyatına zemin itihaz etmek üzere istifadesi için tetkik seyahati niyetiyle İstanbul'a gelmiş, mükellef otellerden birisine kurulmuş olan Avrupalı veya Amerikalı bir ecnebi tetkikat şeraitini ihmal ile bunu oturduğu otelin garsonlarından gelişi güzel sokaklarda kendi lisanına vakıf olanlara rast gelir de bunlardan aldığı malumata isnat ettirirse aldanır, vardığı neticeler hatalı olur. Bunların emsalini müesirane görmüşüzdür. İstanbul'a tetkik seyahati icrası için adları sanları malum, mevki sahibi öyle ecnebler geldiler, sözümlerine ona tetkikat yaptılar ki bunları okuduğumuz zaman hayretlere düştük. Biz de insanlarız, bütün insanlar gibi kusurlarımız, hatalarımız noksanlarımız olur. Zayıf noktalarımız bulunur. Bunları müdekkık ve nafiz nazarla görüp de yalancı diyemeyiz. Tetkiklerinden mütenebbih olmaya çalışırız. Bizde olmayan kusurları bize isnat eden, biden sadır olmayan hatayı bize yükleten kişilere ne diyelim? Bunlara karşı söylenebilecek sözlerin en ehveni tetkiklerinde aldanmış veya aldatılmış olmalarıdır.

Bizde de idareler ve müesseseler nam ve hesabına tetkik seyahatlerine gidenler ve tetkikatta bulunanlar, faraza yanlış yollardan, itimada şayan olmayan menbalardan tetkikat yapmış, hataya düşmüş iseler, bunların raporlarındaki vesayaya tetkik hareket edecek olacak idareler ve müesseseler fayda kar, hayır beklerken zarara uğrayabilir.

Tetkik seyahatleri, bu seyahatte tetkikat yapacakların, tetkik sanatına vakıf bulunmaları itibarıyla pek mühimdir.

Hayli zaman evvel, celpte Anadolu'nun şark havalisinde Almanlar tarafından gönderilen bir tetkik heyetine tesadüf etmiştik. Heyet meyanında Roma darü'l fûnun profesörlerinden tabakat ve madeniyat mütehassısı bir İtalyan vardı. Koca Almanya'da bu ilim ve fen aleminde bir Alman mütehassısı bulunmamış mı idi? Elbet vardı, ancak bunlara tetkikat – ı ilmiyesinde isabet nazarıyla temayüz etmiş bir İtalyan profesörü tercih olunmuştu.

Tetkik seyahatleri, seyahat cihetiyle vesait – i nakliyenin her türlü esbab – ı istirahatı cami olduğu şu asırda kolaydır. Hatta zevklidir de... Güç olan tetkiktir.

Adi seyahatler için gittikleri, uğradıkları yerde bir tetkik yapan istedikleri halde bunlara rehber olmak üzere yazılmış olan kitapların muhteviyatından da anlıyoruz ki bu seyahatlere tetkik edecekleri yerin adı surette olsun, planı nasıl alınır, tesviye numuneleri ne yolda çizilir sath – ı bahrdan irtifa ne surette tayin edilir, cepte taşınan barometrelerle, bedometrelerle olsun ne tarzda iş görülür? Bunlar gösterilir. O yerlerde hangi ırklara mensup insanlar vardır, bunların ananeleri nedir, kabiliyetleri ne derecededir, ne kadar tekamül geçirmişlerdir, tekamülde ne raddeye varmışlardır, terdiye düşmüşlerse bu cihetten ne haldedirler? Bunları anlayabilmek yolları öğretiliyor. Yine o yerlerde iktisadi vaziyet nedir, ticaret, mahsulat ve malumat bu vazia nasıl tesir ediyor, bu yolda terakki veya tedenni neden ileri geliyor? Bunları araştırmanın vasıtaları iraih olunuyor. Başvurulması lazım gelen malumat menbaları sayılıyor. Yine o yerin iklimi nicedir, bu iklim sukkanına ahlak ve tabayisine ne şekilde icra –yı tesir etmiştir? Bunları taharri ve tespit çareleri de seyyaha bildiriliyor.

İşte şu küçük mîsalden de anlıyoruz ki tetkik seyahatlerinde tetkik sanatı vakıfane tatbik ile bundan mukayyet netice çıkarabilmek her kişinin karı değildir. Bir tek tetkik birçok ilimlerde rusuha mütevakkıftır.

Tetkik seyahatine çıkanların, gönderilenlerin teşhisleri mevkileri muhterem olabilir. Bunların tetkik raporları ise bununla ölçülemez. Tetkikin şerait ve kavaidi tespit edilmemiş bulunmalı ki tetkik raporları bununla ölçülebilsin,

hangileri mamul ve evvela bilmeye layıktır, hangileri layık değildir, bu mikyasa tayin edilsin de yapılan tetkik kıymeti de ona göre takdir olunsun.

Şu asırda ilimsiz bir şey yapılamaz, diyoruz, buna iman ediyoruz, şu halde hakkıyla bu tamiyle ilme mesnet olmayan tetkik raporlarından da delâlet yerine dalalet bekleyebiliriz.

Mahmut SADIK

No: 1659 - 185

s. 40

SEYAHAT İNTİBALARIM

Hareket ettiğimiz vakit akşam güneşinin altın ile yaldızladığı İstanbul'un yüksek minareleri, ulu kubbeleri yavaş yavaş pembe gölgeler arasında arkamızdan süzülüp kayboluyordu. İlk sabah güneşi Gelibolu'nun sırtlarından yükseliyor, Boğazın Marmara'ya doğru açık kapısından çıkıyorduk. Vatanın Çanak değil demirden zırhtan bu kahraman kapısına son bir selamdan sonra ufukta birer gölge gibi beliren irili ufaklı adların yanından geçerek "Pire"ye vasil olduk. Hemen hemen denilebilir ki dünyanın hiçbir tarafında Pire kadar (haşere gibi) nezaketsiz ve sevimsiz bir mahal tasavvur olunamaz;lakin bu küçük limanda birkaç sene evveline nispetle pek büyük bir hayat ve son derece mühim bir faaliyet görülüyordu. Sahili tozlu, havası dumanlı bu pis liman hepimizi adeta boğuyordu. Nihayet kaptanın verdiği hareket işareti herkese adeta bir kurtuluş bayramı müjdeledi. Bir müddet sonra kanaldan geçi yorduk. (Courent) kanalı, bu incecik kale gibi yükselen yalçın duvarlı deniz yolu her vakit geçerken bana bir endişe, bir korku verirdi. Yine bu defa vapurumuz bu iki duvarın arasına girerken kalbim heyecan ile çarpıyordu. Fakat bu sefer, bilmem neden daha bir endişe içinde idim. Akşam ziyasının kırmızı dalgaları arasında Arco Courent'in eski duvarları görülmeye başladı. Artık kanaldan kurtulduk ve Courent şehrinin beyaz evleri, yeşil bahçeler ve bağlar arasından ışıldıyordu. İşte güzel manzaralı bu şehir birkaç gün sonra hareket – i arzın cilvesine kurban olarak bir harabe – zara döndü.

Hafif fırtınalı ve oldukça sarsıntılı bir deniz seyahatinden sonra nihayet mavi Napoli'ye çıktık. Buraya ilk çıktığım vakit bu zahiri sulh hengamında bir asker sevkiyatına tutulduğumu zannettim. Rıhtım üzerinde toplanan halk - tabii erkekler – hemen dört beş yaşındaki çocuktan yetmiş yaşındaki ihtiyara kadar hepsi muhtelif üniformalı bulunuyorlar idi. Bular asker olmayıp muhtelif faşist kulüplerine mensup üniformalı gümrük memurları, polisler, şoförler, hamallar, ve hatta siviller imiş. Napoli'de İtalya'nın son senelerdeki terakkisi en bariz bir surette göze çarpıyordu. Evvelce İtalya'ya hususiyle Napoli'ye çıkar çıkmaz insanı rahatsız eden dilencilerden eser

kalmamış, sokaklar temiz ve muntazam, bununla beraber bu güzel şehir kendisine has olan evsâfi tamamıyla kaybetmemiş. Eskisi gibi satıcılar sokaklarda bağrışıyorlar, yan sokaklarda kadınlar çamaşırlarını meydanlarda yıkıyorlar. Fıstık ve çam ağaçları en küçük bahçelerde bile mağrur, yeşil başlarını koyu mavi semaya yükseltiyorlar ve ihtiyar Vezüv yanardağı da bu şehrin sanki ebedi bir bekçisi gibi dumanlı başını kaldırarak bu şehri bekliyor. Yalnız bu asr – ı dide korkunç bekçi kıvılcımlar püskürerek derin nefesini verdiği vakit insana biraz dehşet geliyor.

Henüz birkaç aydan beri işleyen fevkalade seri ve temiz bir tren - Drecetti – Saymu – sahilini takip ederek üç saatte bizi Napoli'den Roma'ya götürdü. Her defa olduğu gibi bu defa da Roma'ya çıktığım zaman en ziyade hayret ve nazar – ı dikkatimi celp eden şey ardı ardısı gelen, bitmek tükenmek bilmeyen ecnebi gezginciler kaflesi idi. Bütün oteller hınca hınç ecnebi seyyahlar ile dolu, bütün müzeler duhuliyeleri pek ucuz olmamakla beraber adeta ziyaret edemeyecek halde müzdehim. Tarihi kiliseler, saraylar, velhasıl her yer , her taraf ziyaretçilerle müstevli. Sokaklarda bahçelerde, her yerde birçok ecnebi lisanları ve bunlar arasında en çok İngilizce işitiliyordu. Seyahatin en mühim kısmını tabii ki Amerikalılar teşkil ediyordu. Gerçi Roma tabii güzelliği ve hususiyle tarihi vakalara sahne ve Katolik dinine mukırr olmak ciheti ile birçok zuvvarı celp ediyor, bunda şüphe yoktur. İşte bu anda tabiat ve manzara itibarıyla kürre – i arz üzerinde güzelliği ile maruf olan memleketimize ecnebilerin neden buraya gösterdikleri rağbeti göstermediklerini bir lahza düşündüm ve hususiyle bu ecnebi seyyahları tarafından Romanya'ya milyonlarca paranın akıtıldığını görünce çok hem de pek çok hayıflandım. Meseleyi tamık edince sebebin, teşkilat ve neşriyatta ve her hususta temin – i istirahatta kusurumuzdan ileri geldiğine kanaat eyledim. İtalya'nın her tarafında seyahate azmi suhulet gösteriliyor, gümrük ve polis pasaport kontrolleri hemen hemen ihsas ettirilmeyecek surette nazikane cereyan ediyor. Oteller temiz, fiyatlar maktu ve mutedil, araba ve otomobiller gayet ucuz, otomobil tafsisi bizim para ile yirmi beş kuruştan başlıyor. Bir şey sormak istediğimiz vakit gençler nazikane bir tehalükle muavenet etmeye amade; hatta

hükümet, İtalya dahilinde gezen ecnebilere kolaylık olmak üzere bir müddet muayene zarfında tren ücretlerinde yüzde elli tenzilat yapıyor.

Roma'da her büyük şehirde olduğu gibi sokaklar çok cevval bir hayat dopdolu, asri hayatın gürültüleri eski sarayların, tarihi binaların sükunetini ihlal ediyor. Floransa böyle değil; sanayi – i nefisenin mücevher kutusu hükmünde olan bu şehrin kapılarında asri hayatın kasırgaları, dalgaları, sükunet buluyor. Hemen her şey sakıt ve sakin; sanki tabiat Dante, Mikelanj, Chellini ve daha birçok son evladını ilahi birer deha ile ebediyete yükselttiği bu bir matem-i sükunet hüküm fermâ. Hiçbir şehir burası kadar ufak bir mahalde bu derece zengin ve muhteşem asar – ı beda –yı enzara arz etmez. Floransa'dan bu sakin sanat ve medeniyet yuvasından ayrıldıktan sonra güzel ve mevzun kavisli yollar arasından geniş meyvedar ve zümrüdün bir ovanın ortasında Bolonya şehrine geldik. Kurun – ı vastı da bu şehrin müdafasını deruhte eden ince ve biraz meyilli kaleler şehre kendine mahsus bir şahsiyet veriyor. İşte bu şehrin kurun – ı vastı da pek meşhur ve bugün de alenen maruf olan darü'l- fününunda - Arkicinazyum - tarihi salonlarında idi ki tıp talebesine ilk defa insan cesedi üzerinde ilmi teşrih dersi gösterilmiştir.

Bolonya'da İtalya kraliçesi fahri riyasetini kabul ettiği “Beynel'milel Kadın Doktorlar Cemiyeti Kongresi” yirmi dört muhtelif milletin murahhasları ve yüz yirmi azasının iştirakiyle çocuk hastalıkları ve çocuk vefayatına karşı çareler hakkında teati – i efkarda ve hatta münakaşatta bulunmak üzere in'ikat etti. Azasından bulunduğum “ Beynel'milel Kadın Doktorları Cemiyeti” tarafından evvelce vuku bulan davet üzerine iştirak ettiğim bu kongrede cereyan eden müzakerattan bilahare ayrıca bahsedecek ve şimdi yalnız seyahatime dair intibalara devam edeceğim. Dört gün süren kongre, faşistler, matbuat, kadın cemiyetleri vesaire taraflarından verilen müteadid ziyafetlerden edilen davetlerden sonra dağıldı. Biz de karı koca on saatlik tren yolculuğuna katlanarak (Petrol) ün şimdi tamamıyla İtalya'ya ait olan güzel ovalarını, şehirlerini, ırmaklarını ve dağlarını geçerek Almanya'ya girdik.

Münih'te hemen senenin her mevsiminde ekseriya yağmur yağar fakat bu defa İtalya'nın sıcak güneşinden ayrılıp Münih'te kar fırtınasına maruz kalmak bize pek acı geldi. Almanya'yı dört seneden beri görmemiştim. O zaman Almanya iktisadi bir buhran geçiriyordu. O vakitler, binler, milyonlar ile değil milyarlar ve bilyonlar ile hesap görülüyordu. Bu dört senelik az zaman bir zarfında Almanya'nın harp senelerinin getirdiği ictimai ve iktisadi felaketi yenip adeta yeniden hayat bulmuş gibi terakkisine hayret ettim. Her yerde sıhhatli, iyi ve temiz giyinmiş adamlar, yüzlerinde harp zamanlarında görülen kin ve keder izleri kalmamış ; mütebessim, mesut insanlar göze çarpıyor.

Herkes bir faaliyet ve teşebbüs içinde. Gerçi her tarafta her günkü ekmek için bir hayat mücadelesi belirmekte ise de yine el verecek kadar ortalıkta para olduğu, döndüğü nazar – ı dikkate çarpıyor. Almanya, İtalya'nın aksine her taraf ecnebi ile değil , yerli halk ile dolu. Lokantalar ve kahvehaneler çok kalabalık ve hatta bazı defa insan yer bulmakta müşkilat çekiyor. Bu hal yani pek müreffeh bir hayattan ziyade Dortmund, Bohum, Essen, Düsseldorf gibi maruf ve zengin fabrika şehirlerinde daha ziyade bulunuyor; fakat o nispette de çalışılıyor. Fabrikaların muazzam hollerinde çalışan yüz binlerce amelenin hararetli faaliyetini tarif etmek kabil değildir. Bi – karar hareket eden devasa makinelerin gürültüleri, hemen daima yanan ocaklardaki kömür çıtırtıları, yüksek bacalardan semaya doğru fişkıran soluklar, lokomotiflerin kulakları yırtıcı ısıklarıyla birleşerek adeta civara cehennemî musiki ahengi aksettiriyor. Fakat işin hitamını müjdeleyen düdük sesleri işitilince artık yüz binlerce insan buralardan sokaklara dökülüyor. Zaten mevcut olan izdiham birden bire ziyadeleşiyor; adeta bir sel gibi ardı arkası gelmeyen amele cereyanları insana bir dehşet veriyor.

Amelenin mühim bir kısmı, ahalinin hemen her tabakasında olduğu gibi istirahat ve tatil zamanlarını spora hasrediyorlar. Hükümet ve şehirler bu hususta teşkilat için çok fedakarlıkta bulunuyorlar. Büyük fabrika şehirlerinin civarlarında gayet muazzam spor mahalleri görülüyor ki bunlara misal olarak Dortmund şehrindeki “West Felen Hale” namında elli bin kişilik spor mahalini zikreyeriz. Zannediyorum ki spora, bol gıda ve açık havaya verilen ehemmiyet sayesinde –

yağmur ve kara yağmen – bugünkü Almanya'nın ahalisi bu kadar sıhhatlidir. Herkes, hususiyle pek gençler ve mektepliler arasında güçlü kuvvetli her hareketlerinde sıhhat fişkırın tipler, nazar –ı dikkati celp ediyor. Kadınlar arasında da sporun makul bir surette tamimi bu cins –i zayıf üzerinde gerek sıhhat ve gerek biçim itibarıyla çok iyi bir tesir yapıyor. Tabiaten biraz kalın yapılı ve iri kemikli olan Alman kadını mutedil bir sporun taht – ı tesirinde mevzun ve ahenkdar bir tenâsüp almış.

Gördüğüm sıhhi ve ictimai teşkilattan, ziyaret ettiğim tıbbi tesisattan burada bahsedebilmek için ciltler dolusu azmak lazım. Yalnız bu babda çocuklara dair birkaç kelime söylemekten kendimi bir türlü alamıyorum. Hayatın bu ilk çağında sıhhi faaliyet için çocuğun dünyaya gelmesi kafi. Hatta çocuk doğmadan evvel onun yaşayabilmesi ve umumda gayet sıhhatli bir surette yaşamasını temin için her türlü tedbir –i sıhhi ve ictimai alınmıştır. Dünyaya geldiği saat ve dakikadan itibaren anne ve aile yanında hükümet ve şehir ve belediye ictimai teşkilatları ile çocuğun sıhhat koruyuculuğunu ifa ediyorlar. Hastanelere gelince: bunlar bimarhane değil bahar çiçekleriyle müzeyyen, bahçelerle süslü, ziyadar ve havadar birer sıhhat yuvalarıdır. Düseldorf'un tıp akademisinde Profesör Shoulsman'ın pek maruf çocuk hastalıkları mütehassısı kliniklerinde geçirdiğim ve çalıştığım haftalar seyahatimin en zevkli ve en müesser kısmını teşkil ediyor. [Bu bâbda gelecek hafta ayrıca malumat vereceğim.]

Gezdiğim Kolonya şehri kilisesinin muazzam damı, yüzlerce zarif ince kilise burçları, yeşil ve muattar sahilleri ile her zamanki gibi cazip görünüyordu. Bu defa açılan beynel'milel matbuat şehri etrafında buhranlı bir faaliyet göze çarpıyordu.

Almanya'nın bu güzel şehrinden ayrıldığımız zaman tren vasi ovaları ve ormanlar ile muhat tepecikleri aşarak birkaç saat sonra bizi Bürüksel şehrine bıraktı. Akşamın kuytu gölgesi içinde birden bire pırl pırl parlayan Boudlerbha şehri üzerimde büyük bir tesir bıraktı. Gotik üslubundaki eski şehremaneti binası ve bu tarihi binanın etrafını ihata eden aynı tarzdaki eski esnaf cemiyetleri

binaları, meşhur şehir meydanı ve şehrin üstünde yükselen adliye sarayı, geniş caddeleri ve zevk – i selim ile tezyin edilmiş büyük mağazaları ile bu şehre küçük Paris denilmesi çok haklı imiş. Nasıl Kolonya’da beyne’l milel matbuat sergisi için hummalı bir faaliyet vardıysa burada da “Beyne’l milel Çocuk Sergisi” için ki bizim için de bir pavyon tahsis ettiklerini söylediler hummalı bir çalışma, yorulmak bilmeyen bir hazırlık görülüyordu.

Belçika’dan son merhalemiz Anvers oldu. Bu şehir de sade ve fakat çok temiz tefriş olunmuş Türkiye konsoloshanesinin biraz fersûde fakat çok rahat ve geniş koltuklarında haftalardan beri mahrum kaldığımız alaturka kahvelerimizi içerken bu hemen hemen beyne’l milel bir liman hükmünde olan Anvers şehrinde de Türk ticaretinin faal şehbenderimizin ser-i himmeti olarak terakki ve inkişafı hakkında verilen malumatı kemal-i iftihar ile dinliyor ve vatandaşlarımızın arasında sevgili memleketimizi ve hakiki dostlarımızı yad ile zevkleniyor, istirahat ediyorduk.

Anvers’ten uzun bir otomobil seyahati (cenubi Hollanda’yı)görebilmemize fırsat verdi. Denizin bazen coşkun hamlelerine karşı yapılmış yüksek setleri, yeşil ve geniş tarlaları, bebek evlerine benzeyen beyaz, pembe,mavi,sarı, türlü türlü renkte mini mini bordları, bahar meşbu bahçeleri ve caddelerinin arasından geçen kanalları ile Cenûbi Hollanda kendine bir başkalık, mümtaz bir manzara veriyor. Ahalinin bir kısmı eski kıyafetlerini muhafaza etmişler. Kadınların kıyafetleri, beyaz güvercin kanatları gibi başlıkları, altın iğneleri ve geniş etekleri kendilerine mevzun bir güzellik ita ediyor. Hollanda’da en ziyade yavrularımız için gıpta ettiğim şey mebzul, sütlü, sıhhatli, inekler oldu. Burada yavrularımız, Türk çocuklarımız namına memleketimizde böyle dinç ve sağlam inekler yetiştirilmesini arzu etmekte kendimde büyük bir hak buldum. Gerçi her memleketin kendine has güzelliği varsa da insanın kendi memleketini, doğduğu yerde ve seması altında büyüdüğü mahalde güneşin sıcaklığını, güzelliğini hiçbir yerde bulamıyor; nereye gitse orasını memleketi ile mukayese etmekten, oralarda gördüğü güzel şeylerin memleketinde de bulunmasını arzu eylemekten kendini alamıyor.

Bugün Avrupa'nın her bir tarafında hür Türkiye'nin hür bir kadını sıfatıyla gördüğüm hüsn - ü muameleyi ve uyandırdığım alakayı benden ziyade memleketime ait olduğu için şükranla burada beyan ederken her tarafta büyük ve küçüklerin ağızlarında halaskarımız Gazi Mustafa Kemal Paşa hazretlerinin nam - ı mübeccelin hürmetle yad olunduğu ve Türkiye Cumhuriyetinin başardığı büyük inkılabın Avrupa'da unutulmaz bir hüsn - ü tesir bıraktığını kemal - i fahr ile gördüm.

Doktor Safiye Ali

No:1660 -186

s.52

İtalya'da [Bolonya] şehrinde ictima eden “ Beyne’l milel Kadın Hekimler Kongresi” Münasebetiyle:

SEYAHAT İNTİBALARIM-2-

Bilmem neden bu sefer “Beyne’l milel Kadın Doktorlar Kongresinin” ictiması için [Bolonya] şehri ittihad olundu; belki asırlarca dünyanın her tarafında aks eden Bolonya Darü’l – fûnunu Tıp fakültesinin yeniden inkişafa başladığı on üçüncü asırda tıp tahsiline heves edenler nadiren Paris’e ve fakat umumiyetle Bolonya’ya giderlerdi: hususiyle fen cerrahı o zamanlar Bolonya’da son derece ileri gitmişti. Bu terakki ve tekamülün o vakitler en yüksek bir mevki ihraz eden şark ve garp medeniyetinin netice ve tesiri olduğu muhakkaktır. Terakkide şöhreti Bolonya’dan etrafa aks eden tıp fen – ki on üçüncü asırda bütün darü’l fûnunları gölgede bırakıyordu. İbn – i Sina ve Ebu’l Kasım’ın vaz ettiği yolları takip ediyordu. Bu zevatın muazzam eserleri tercüme olunmamış olsaydı , Bolonya Darü’l fûnununun şöhreti bu dereceyi bulamazdı. gerçi zamana tevfikten fenni tıp yeni yolları takip ile fikirler tamamen değişti ise de şark medeniyeti semasında yükselen ve bir zamanlar parlayan yıldızlar tamamen sönmemiştir.

Arkicinazyumun eski muazzam darü’l fûnunun dışarıdaki hararete rağmen serin müdahiline girdiğim vakit kalbim büyük bir hürmet ve huşu ile çarpıyordu; yuvarlak sütunların arasındaki duvarlar asırlarca darü’l fûnundan geçen maruf profesörlerin hatıralarını tesmid için sanatkarane yapılmış levhalar ile müzeyyen ve münakkuş idi. Bu levhaların etrafında büyük hocalarının şöhret güneşleri ile nurlanan, ısınan talebelerin isimleri mütevazi bir surette hakk edilmişti.

İşte kongre ictimasını buranın tarihi teşrih salonunda akd etti. Bu salonun duvarları, tavanı, kapıları ve hatta tavanın ortası bile tahtadan oyulmuş ve hakk edilmiş esimler, kabartma şekiller, heykelciklerle tezyin olunmuştu; tavanın tam ortasından adeta bir avize gibi asılmış ve gayet sanatkarane pek güzel yapılmış yine ahşap mecazi allegorik bir ıstatu şehadet parmağının ucunu dudaklarının ucuna götürerek samiyâne sükût “silencium” ihtar ve hitap ediyordu.

Bu kıymettâr asâr – ı bedâyi, zamanın ve ağaç böceklerinin tahribatından kurtarmak maksadıyla kullanılan formüllü bir madde her teşrih salonuna has olan koku ile karışarak – üzerinden geçen asırlara rağmen hala bu teşrih salonu kokusu şayan – ı hayret bir surette kalmıştır. – insanı ezici bir hava içinde bulunuyordu. Sinirleri uyuşturan bu koku bir bulut gibi her tarafımızdan sarıyor, gözleriniz açık kaldığı halde, haberiniz olmadan önünden bu eski salonun mazisi bir roba gibi daha asricesi bir sinema gibi geçiyor; sanki bu uyuşturucu, uyutucu koku ile meşbu hava yirminci asırda iştirak ettiğiniz bu Beyne’l milel Kadın Hekimler Kongresi ictimagahı üzerine mavi bir nisan perdesi indiriyor. Gözlerinizin önünden Rönesans devrinin cesur, serbest çalan talebeleri, isimleri ebediyete yükselen meşhur profesörler ve bütün mahali dolduran hayat dağdağaları, münazaaları , münakaşaları ve zevkleri süzülüp akıyor, geçiyor. Belki bu oturduğumuz iskemle ve yorgun kollarınızı dayadığınız sıra üzerinde o cesur ve azim sahibi İtalyan kızı malumatça yükselmek, öğrenmek hevesiyle her fedakarlığı göze alarak, kadın olduğunu kimseye belli etmeden bir tıp talebesi sıfatıyla bulunuyordu. O kız ki doktora imtihanını muvaffakiyetle tamamen verdiği zaman kadın olduğunu söyleyerek arkadaşlarını ve hocalarını büyük bir hayrete düşürmüş ve İtalya’nın ilk kadın doktoru olmak şerefini almıştır. O zamanlar kadınların değil tıp tahsili etmeleri, darü’l fünuna hatta büyük mekteplere kabulleri çok müşkildi. Acaba kadınlığını gizlemek mecburiyeti altında tahsil eden, talebelik hayatının birçok zahmetlerine, acılarına katlanan bu cesur kız, bugün cihan – ı medeniyete mensup bütün kadın tabiplerin hür ve kadınlıkları ile müftehir olmak üzere bu salonda toplanacaklarını hiç tahayyül etti mi? Gerçi bugün biz hekim kadınlar meslek hayatımızda nispeten çok kolaylıklara nail olmuşuzdur; yaşlı doktor arkadaşlarımız birçok meslek mücadeleleri geçirmiş ve sivri, taşlı sarp yolları adeta bizler için düzeltilmişlerdir. İşte kongre riyaset sandalyesinde oturan cemiyetimiz reisi doktor Leydi Baret tam manasıyla bir İngiliz Leydisi. Her sözü ölçüp biçilmiş, ne bir kelime fazla ne bir kelime eksik her hareketi düşünülmüş ve yerinde. Uzun senelerin ve meslek hayatının yüzünde bıraktığı izlere ve bu yüzü çevreleyen gümüş saçlara rağmen gözlerindeki parlaklık adeta kendisine bir gençlik veriyor. Senelerden beri bütün dünyada tıp

aleminin kadınlarını aynı mefkure altında toplamaya çalışan ve muvaffak da olan, Londra'da büyük bir nisaiye hastanesi idare eden bu kadın aynı zamanda aile hayatını meslek hayatına feda etmemiştir.

İşte Leydi Baret'in sağ tarafında şu siyah sade ve fakat çok zarif giyinmiş, gözlüğünün camları arkasından parıldayan gözlerinden muhabbet ver meslek hayatının birçok acı tecrübelerinin bıraktığı bir hayret hevahlık in'ikas eden yumuşak sesli Fransız meslektaşımız – ki bu seyahatine genç torununu beraber getirmişti. – Tatlı ve üstünden geçmiş senelere rağmen şakrak sesiyle ve bir Fransız'a has nezaketiyle gelecek içtima için bizleri Paris'e davet ediyor. Evet, bu mesut büyük anne de meslek hayatı ile aile hayatını birleştirmenin yolunu bulmuş ve biz küçük meslektaşlarını hakiki bir anne sıcaklığıyla etrafına alarak tecrübelerini anlatıyor. Azim ve metanetin hemen daima muvaffak kılacağını sarsılmaz bir kanaat ve iman ile telkin ediyordu.

Fransız meslektaşımızın yanında enine boyuna, temsil ettiği memleket gibi kavi ve yüksek ateşin saçlarına gümüş teller karışmış ve mesleğine has tevazu ile gururu bir yerde cem etmiş Alman arkadaşımız oturuyor ki pek vasi olan, Alman Kadın Doktorlar Cemiyeti Reisi ve Berlin'in maruf nisaniyecilerinden biridir. Bu kıymetli kadın da İngiliz ve Fransız doktorları gibi hastanesinin verdiği yoğunluğu aile yuvasının herim köşesinde sevimli çocukları arasında alıyor. Diyor ki; genç kızım ile yeniden genç kızlık hayatını yaşıyorum ve oğlum ile spor yapıyorum. Yavrularını beraber getirmediğine teessüf ediyor idi. Kendisine hayatta say uğruna bu ahengi, bu sarsılmaz kuvvet ile imanı nasıl bulduğunu sorduğum vakit: “ Mesleğimin ve aile hayatımın tesiri” cevabını verdi.

İtalyan arkadaşlarımız bittabi kongrede hazır azanın kısım – ı azamını teşkil ediyorlardı. Bunlar arasında beyaz başlı, muhtelif darü'l fünun profesörlerinden, kıvrıcık saçlı ve dalgalı kirpikli ve koyu gözlü şuh ve şakrak genç doktorlara varıncaya kadar tesadüf olunuyor.

En aliminden, en yaşlısından, en gencine kadar hepsi coşkun ve taşkın olan İtalyan hekimlerini – hele lakırdı söylemeye başladıkları vakit – mantarı çekildiği zaman şişesinin içine sığmayan köpüklü, taşan şampanyaya benzetmekten kendimi alamadım.

Burada her milletin murahhaslarından ayrı ayrı bahse girişmek mümkün olmadığından en bariz surette göze çarpanları yukarıda arz ettim. Yalnız bu kadar muhtelif evsafi haiz kadınların hepsini birleştiren ve bir kalp ile söylettiren bir şey var idiyse o da çocukluk bahsi idi. Mesela Düseldorf tıp akademisi profesörlerinden Matmazel Marie'nin uzun fenni bir tezi her kadın kalbinin en hassas, en derin duygularını okşamaktaydı; herkes kendini büyük bir hürmetle dinliyordu. Her milleti temsil eden, beşer, onar, üçer kişilik guruplara gelince: Diyebilirim ki; hemen her grup iyi bir surette ittihab olunmuştu. Bunlar meyanında Alman grubu – Berlin, Düseldorf, Shutudgard, Leipzig kadın doktorlarını temsil eden – altı kişilik bir heyet mütehassıs idi. Bizle: Almanya'da senelerce tahsil zamanımızda Alman kadınına yakından aile kadını ve darü'l funun arkadaşı sıfatıyla tanışanlar ve takdir edenlerimiz bu grup ile iftihar edebilirdi.

Dört gün devam eden kongrede bu fenni içtimada nelerden bahs olundu. Yukarıda arz ettiğim gibi tamamiyle kadınlığın ruhunu dolduran hilkatine temas eden meselelerden :çocukluk hastalıkları ve içtimai teşkilatı. Ben de bu meyanda büyük bir zevkle ve iftiharla Türkiye'mizin ve hususiyle Türk kadınlığının tarihinde hiçbir milleti görülmemiş inkılabından, mazinin esaret zincirlerini kıran, paslı izlerini silen ve giderek azimli ve kuvvetli ellerden, son senelerde çocuklarımız için yorulmak bilmez bir say ile uğraşan sıhhat mücahidimiz Doktor Refik Beyefendinin vücuda getirdiği ve getirmekte olduğu içtimai faaliyet ve teşkilattan ve yine son senelerde tatbik olunan mektep – i hıfz – ı sıhhatinden velhasıl çocuklarımızı sağlam yetiştirmek, çocuk vefatının önüne geçmek için hükümet – i cumhuriyemizin yaptığı fedakarlıklardan ve hepimizin fevkinde bugünkü şark kadınının hayatında bir abide – i hürriyet olan büyük Gazimizden dilim döndüğü gücüm yettiği kadar bahsettim ve arkadaşlarımızın bitip tükenmek bilmeyen suallerine cevap vermeye çalıştım.

İçtimâi müteakip akşam üzerleri, Bolonya'nın cidden güzel, temiz ve asri hastaneleri ziyaret ediliyordu ki bunlar arasında çocuklar için açık hava senatoryumları, orman mektepleri en ziyade nazar-ı dikkati celbettiği gibi şehrin yamaçlarından biri üzerinde yükselen eski bir manastırın tahvili ve muazzam ağaçlar arasında asri ve her türlü tekemmülât-ı havi meydana getiren 'ortopedik' hastaneyi takdir etmemek ve bu babda hayran olmamak kabil değildi. Geceleri, gündüzün yorgunluğu dinlenmedir, istirahat vakit bulmadan müteaddit davetlere iştirak olunuyordu. İtalyanların misafirperverliği malumdur. Fakat bu defa gördüğümüz hüsn-ü kabul, her ümidin fevkinde idi. İşte 'Palazokomonel'in tarihi kapısı çeşit çeşit, rengarenk bayraklar ile donanmış misafirlerini selamlıyor. Bu türlü türlü bayraklar şanlı kırmızı Türk sancağı Bolonya şehrinin mavi semasına doğru yükseliyordu. Büyük resmi kabul salonunda tarihi tablolarının arasında, yanlarından yine bayraklarımız bizleri selamlıyordu.

İşte şimdi, Rönesans devrinin anenâtı ile matbu ve mahmul Bolonya şehir emanetinin verdiği mükellef bir ziyafetteyiz. Fakat 'Faşist'ler tarafından verilen ziyafet muhtelif cemiyetlerin verdiklerinden daha mükellef, daha başka manasıyla 'Faşist' idi. Milli marşlar ateşli nutuklar, kalpten selamlar, parlak uniformalar, şampanyalar, komfetiler, baş döndürücü danslar, göz kamaştırıcı mücevherler, içinde İtalyan kadınlarının pek cazip tuvaletleri, yorulmak bilmeyen misafirperverlik! İtalyanlar hakikaten yaşamanın ve zevkin yolunu bilen, büyük birer sanatkardırlar. Birer ehl-i dil ve sefadırlar.

Bu gibi kongrelerin hususiyle kadın kongrelerinin ehemmiyetinden, temin edeceği fevaid ve muhsinattan şüphe olunmaz zannındayım. Kadın tıp alimi bugünkü mevkiini büyük bir mücadele neticesinde elde etmiştir. Ve kendisine mahsus sahada çok muvaffak olmuştur.

Hiç şüphe yoktur ki hasta bir kadının ve hususiyle bir çocuğun ruhuna bütün manasıyla en nüfuz edebilecek yalnız kadın hekimdir.

Görülüyor ki kadın hekimler memleketine ait annelik vezaifinden

Başka kadınlık ve çocukluk sahasında tıbbi ve sıhhi ve içtimai birçok hizmetler ifa edebilmektedirler. İşte içtima eden bu kongredeki heyetin hususiyet- i ahvalleri de evvelki maruzatımı tekit ve bu babda kanaatimi yeniden takviye eyledi.

Beyne'l milel meslektaşlarım ile yine bu seferki temasım bana kadın doktorluğun bizde çok muvaffak olacağı kanaatini verdi. Kongrede tanıştığım pek kıymettar meslektaşlarımdan samimi bir sohbet ve büyük bir intihap ile ayrılıp bazen çetin olan meslek hayatıma yeniden yaşatıcı bir kuvvet ve ilham ile atılmak üzere avdet ettim.

Doktor Safiye Ali

No: 1662 - 188

s. 90

İSTANBUL'DAN KAHİRE'YE KARAYOLU

Bir muhabirimizin müşahedât ve ihtisasâtı:

İstanbul'dan Mısır'a karadan... Eğer bu karayolunun kurun-ı evvelden sonra harp senelerine kadar kâh elim, kâh şerefli safhalar göstermiş olan tarihi, bu yol intak edilse de hikaye ettirilse pek ibret bahş olur. Büyük İskender'den beri katarlara güzergah olan yerlerde nice hadiseler gömülüdür.

Karadan Mısır'a, deyince Türk milletini gözleri önünden tarihinin birçok sahifeleri geçer. Fakat "Karadan Mısır'a" sözünü biz öyle bir zemin ve zamanda zikr ediyoruz ki gömülmüş olan mazinin hatıralarına bedel istikbalin parlak ümitleri nazarlarımızda parlıyor. Kazandığımız istiklalini istikbalini tanzim için en kuvvetli bir dost olarak dayandığımız medeniyet ve muârefetin bir muvaffakiyetini görüyoruz.

Yeni Türkiye, kendisine yeni bir hayat veren büyük inkılâpla garbın büyük milletleri arasında layık olduğu mevki tuttu. Bu siyasi mevkisini, medeni, ictimâî, iktisadi vaziyetini o milletler derecesine getirerek takviyeye çalışıyor. Yeni Türkiye şark ile garp arasında coğrafi mevkisinin ehemmiyeti de önemlidir, her şeyden evvel şark ile garp beyninde bir vasıtayı ittisaldir. Bir taraftan Avrupa devletleri ile akt ettiği misaklarla teyit ettiği rabitasına bedel, Afgan ve İran'ında -bunlara el vermekle- garba doğru piştârı olmaktadır.

Yeni Türkiye, garp ile şark belki de aksây-ı şarkı diğer bir medeniyet bağıyla bağlamaya da vasita olmaktadır. Geçen seneden beri Haydarpaşa'dan Ankara'ya, Ankara'dan Haydarpaşa'ya işlemeye başlamaya başlamayan ekspres katarlarının vagonlarına asılan "Londra-Paris-Ankara" , "Ankara-Paris-Londra" levhaları beynelminel revabıt ve münasebetin inkışâfında pek müesser olan şimendiferlere büyük bir ehemmiyet vererek ayrıca şimendifer siyaseti takip eden Türkiye'nin bu siyaseti büyük garp milletleri tarafından tehâllükle takdir ve tasvip edildiğine birer işaret idi.

Aradan bir sene geçti geçmedi, Haydarpaşa'dan Mısır'ın karayolunu hem garp milletlerine hem de Türkiye'ye küşâd eden Kahire katarı hareket etti. Bu katarla beynelmilel yataklı vagonlar şirketinin misafiri olarak Avrupa'nın başlıca resimli gazeteleri mümessilleri bulunuyordu. Bu meyandada Türkiye'den de Servet-i Fünûn davet edilmişti. Servet-i Fünûn bunu kendini şeref bildi. İştirak etti. İşte bu da yeni Türkiye'nin şimendifer siyasetinde garb milletlerinin inzimam gayretiyle atılmış olan bir hatvedir.

Şüphe yok ki, bu katarla İstanbul'dan Suriye hududuna kadar yeni Türkiye hududundan geçmiş olanlar teceddüt ve inkılâbımızın kendileri için hayrbahş olan asarına şahit olmuştur. Türkiye bu teceddüdünde bilhassa demiryollar siyasetinde daha pek mühim hatveler atacak, terakki ve temeddüne istidadını ispat etmekle kalmayacak, belki terakki ve temeddünde bilâzat mühim bir amil olabileceğini de gösterecektir.

Türkiye'den geçecek olan Londra-Paris-Kahire ekspres katarları yolcuları kariben vagonlarından inmeden, Sirkeci ile Haydarpaşa arasında feribot-araba vapurları- tertibatının ikmalî ile yollarına doğruca devam edebilecekleri gibi, birkaç sene sonra da, belki Boğaziçi'nde Hisarlar arasında inşa edilecek olan muazzam köprüden katarla geçerken Boğaz'ın iki taraflı bedamı da seyredeceklerdir.

Bugün Ankara'ya kadar giden ekspreslerin Ankara intiha noktası olarak kalmayacaktır. Yeni Türkiye'nin şark hududuna varacak olan olan bu hat, Japonlar gib aksay şarkın mütemeddin bir milletin büyük tasavvurlarına göre İran ve Afgan'da temeddid olunarak Çin'e dahil olacak, Pekin'e Kore sahiline, Japon adalarına karşısına kadar uzanacaktır.

Balkanlar'da İtalya ile Türkiye arasında bir derece daha takrib hasıl edecek surette, yeni bir hattın inşası için ciddi teşebbüslere girişilmesinde İstanbul Kahire

katarlarının da tesiri olmuştur. Adriyatik sahilinde Derac'den başlayacak olan bu hat İstanbul'a îsâl edilecek.

Avrupa'nın muhtelif milletlerini beynelmilel yataklı vagonları şirketini temsil edenlerin her sene Avrupa'nın münasip bir beldesinde akd etmekte oldukları Orient Sürat katarları konferansının bu sene İstanbul'da Gümüşsuyu'nda Boğaz'ın mavi sularına karşı, yüksek mühendis mektebi salonlarında ictima (19 Mayıs 1938) yeni Türkiye'ye karşı takdirkâr bir hamle olmakla beraber beynelmilel Türkiye'nin gündend güne ehemmiyeti artmakta olan mevki icabıdır.

Bahr-ı sefid havzasında müsaid mevsimlerde seyyah vapurları seferleri tertip edilmesine mukabil, yakın zamanlarda İstanbul-Kahire arasında nevkes tenezzüh katarları işletilmesi de mutsavverdir. Bu katarlar münasip istasyonlarda birer ikişer gün tevkif etmekle seyyahlar Türkiye'nin sinesinde sakladığı kadim medeniyetlerin eserleri görecekleri, tetkik edecekleri, asa-yı sofianın tarihini okuyabilecekleri gibi yeni Türkiye'nin toprakları üstünde asri medeniyetin inkişaf ettirdiği teceddüdât ve imarâta da şahit olacaklar ve Türkleri yakından tanıyacaklardır.

Haydarpaşa'dan Kahire'ye kadar ilk katar ve karayolculuğunu, tasvir ve tarif, demiryollarının inkişafı beynelmilel ehemmiyeti hakkında bir fikir verebilir. Haydarpaşa'dan ekspresle hareket eden Kahire yolcuları Pendik'e kadar- harp senelerinin mesâibi içinde ihmale, az çok harabiye uğramış iken son bir iki sene içinde yeniden şenlenmeye başlayan bahçeler ve köşkler arasından geçerken bir ferah ve imbisat duymuşlardı. Kuvvetli dürbünleri adalara doğru tevciye edenler, nazarlarda uzağı yakınlaştıran bu küçük medeni ihtira ile şarkın saf seması altında Marmara sularının lem'atı içine gömülmüş incilere benzetilen adalardaki tabii letafetle medeni mamuriyetin ahenkdâr imtizacını görecekler, ihtimal ki Bizans zamanında birer mahpes ve menfa olan bu denizden çıkma tepeciklerin – Venüs'ün tulu' ve zuhuru gibi – bugünkü şenliğini bir hat ve inşirah ile seyretmişlerdir. Pendik'ten İzmit'e, İzmit Körfezi'nin ivicacı sahilini takip eden

hattın bu kısmında körfezin sularını yalayarak gelen, katarın rüzgarına karışan serin havayı teneffüsle varmışlardır.

Yolun bu kısmında Gebze'den geçerken Eski Hisar harabeleri yanında selvi ağaçlarını bir işaretçi makamında telakki ile Anibal'ın mezarını, eski Roma'nın sevk ve satveti devrinde, bununla istihfaf edercesine Romalılara karşı koyan Kartaca Generalin bu katı dünyada son nişanesini gözleriyle aradılar, bunu unutmadılar. Derince'den geçerken bu limanın iktisadi ehemmiyetini akla getirmemiş bile olsalar, Türkiye Millet Meclisini dağdağalı bir surette işgal etmiş olan Havuz-Yavuz meselesine vakıf bulunmasalar bile, İzmit'e varırken karşılarında “.....” destgahları havzıyla Yavuz'u görünce derhal tanıdılar. Yavuz'un tamir safhasını Yunanlılar kadar merak sarmamış olsalar da, Avrupalılar “Küben”in harb-i umumideki macerasını unutmamışlardır.

İzmit'ten sonra bahar mevsiminde Sapanca'ya doğru meyve ağaçları, yeşillikler arasından geçen katarı yolcular tabiatın bu fevziyle neşelendiler. Sapanca gölü kenarından süratle kıvrılırken bu kıymetli gölün bir ayakla İzmit Körfezi'ne kavuşmamış İstanbullulara –motorlu taklarla yapılabilecek nakliyattan kat-ı nazar –küçük tenezzüh vapurlarıyla bu gölde cevelanlar henüz nasip olamamış olduğunu yolcular öğrendiler.

Sakarya vadisi; Tünelden tünele girip çıkan, irili ufaklı köprülerden hattın iki tarafını çeviren sularına sanki öttürdüğü düdükle selam vererek geçen katarın Avrupa yolcuları, memleketlerinde tabiatın münafetiyle fen ve sanatın muvaffakiyetli mücadelesine ne kadar şahit bile olmuş olsalar, Türkiye'de tabiatın beda'yini kırarak değil o bedaiyle bir ahenk ve imtizaç hasıl ederek vücuda gelmiş olan bu medeni âsardan yien hoşlanmışlardır.

Eskişehir'den sonra, yolcular etrafı gecenin zulmeti kaplamış olduğu için istirahat çekildiler. Uykuya dalmadan evvel, yataklı vagonun koridorunda dolaşanlar, yahut kenarda iner kalkar banketlerden biri üzerine oturup tefekküre dalanlar vardı. Ne düşünüyorlardı? Eskişehir'in yakınında yazılı kayada uzun

asırlardan beri ebedi uykusuna dalmış, belki kemikleri bile çürümüş olan Frikyalı hükümdarı Midas'ın esatiri hayatı göz önüne getiriyorlardı. Şarap ilahı Bakos'un ruhunu şâd etmek için işreti vaktiyle Anadolu'da tamim etmesine mükafat Midas, Bakos'un "her tuttuğun altın olsun" hayır duasına mazhar olmuştu. Her tuttuğu, yiyeceği bir lokma ekmek, içeceği bir kadeh şarap altın kesilmiş, Midas yemeden içmeden mahrum, şaşırılmıştı. Duasını geri alması için Bakos'a yalvaran Midas'ın meşhur ressamı Bosen'in Münih müzesindeki muazzam tablosunda tasvir edilmiş olan vaziyeti göz önüne getiriyorlardı. Esâtir-i rivayet, her devirde, her asırda bugüne kadar hayatın bir mesharalıktan ibaret olduğuna zahib lakayd filozoflara hak verecek surette mabudların eğlencelerini musavverdir. Midas Bakos'un tavsiyesiyle Paktol Çayında yıkanmış, derdinden kurtulmuş ama diğer bir mabudun hışmına uğramış, kulakları eşek kulağı kadar büyümüş çayın kenarındaki kamışlara rüzgar esip sallandıkça galiba "Eşek kulaklı kral Midas" diye nida ederlermiş. Kral kahrından intihar etmiş.

Kahire katarında yol arkadaşları sabahleyin katar Konya yaylasından süratle geçerken, Konya'ya yaklaşırken gözlerini açtılar. Bir gün evvelki tabii ve sanai bedialarla süslenmiş yerlere bedel kuruca bir yaylada nazarlarını oyalayamadılar. Afyonkarahisar'ın tepeciğini, hattın İzmir'e giden hat ile iltisak noktasını fark edemediler. Akşehir'den geçerken Hoca Nasrettin'in hatırasını yad etmeye vesile düşmedi. Konya'ya doğru belki Avrupa yolcuları bir şarklının bu havalide ait hatıralarını tazelemekten vareste kalmışlardır. Konya ve havalisinin Selçukşuşar Devrini düşünmemişlerdir. Yıldırım Bayezit Timurlenk'e esir düştükten sonra, birer tarafa dağılan Süleyman, İsa, Musa, Mehmet Çelebilerin didişmeleri sırasında Konya'da Karamanoğullarının istiklal gayretine düşmesini, Mehmet Çelebi'ye "Bu can bu tendeyken sadakatten ayrılmam" diyen Karamanoğulun göğsünde sakladığı canlı güvercini uçurmasını hatıra getirmemişlerdir.

İleride İstanbul Kahire tren hatıralarında yer yer katarın münasip bir zaman tevkifi takdirinde hiç olmazsa mevkıflarda seyyahlara arz olunabilecek her mevkıf ve civarına ait yazıları ve resimleri cami-i zarif birer küçük alıp tertib ve tab ettirilse seyyahlara peşkeş çekilse zan olunur ki hoşlarına gider.

Ereğli'den Adana'ya müteveccihen hareket eden katar gittikçe Toros silsilesine yaklaşıyor. Toros'un güzergah üstüne düşen kısmına Balkar Dağı'na arkasında vagonlarıyla lokomotif tırmanmaya başlıyor. Katarın sürati bunların görülmesiyle kaybolması arasında çok zaman geçmesine müsaade göstermiyor. Çıka çıka, Ulukışla'ya varıyor ki, burası sath-ı bahr'den 1430 metre mürtefidir. Bu irtifadan Adana Ovasına inmek, Torosları aşmak, yani Toroslar altında açılan tünellerden geçerek yokuşlu bir yol yerine inişli bir yol takip etmek var!

Toroslarda şimendifer yolcuları yine tabiatın sanat ile kavgalaşmasına yahut kucaklaşmasına şahit oluyorlar, kayalardan şelaleler teşkil ederek akan suları bir an temaşaya dalan nazarlar, katar tünele girince etraf zulmet içinde kalıyor. Lokomotifin yolcuları nura kavuşmak için çırpındığı hissi geliyor. Bu hissini verebileceği haşyet yerine tarihi düşünceler yolculara azamet getiriyor. Bu düşünceyle bir yolcu kendi kendine vaktiyle kim bilir ne kadar müşkülât içinde büyük fatihlerin, Daraların, İskenderlerin, Harunü'l-Reşitlerin, Selimlerin geçtiği Kilikya kapılarından, Gülek Boğazından biz böyle fen ve marifet sayesinde, raylar üzerinde kayıp giden mükellef bir katarla vagonun bir köşesinde müsterihane ayaklarımızı uzatarak gurur ve iftiharla geçiyoruz” diyor.

Uzun zamanlar Türkler idaresinde kalmış olan Halep ister istemez bu idarenin hatıralarını saklıyor. Halep'in sur haricindeki geniş ve muazzam caddeleri Cemileye ve Münşiye semtlerinin güzel binaları bu hatıralardan bir kısmını teşkil ediyor.

Halep'in, Koyf Nehri üzerindeki nauresi ihtiyarlığın sonuna ermiş ise de, bu civardaki bahçeler içinde gazinolar daimi zevk ve taravetini muhafaza edip gidiyor. Halep'te Avrupalılar bizim gibi Aşık Garip'in köhne kahvesini ziyaret merakına düşmezler ama Halep'in eski kalesine karşı birkaç saniye olsun vakf-ı hayret olunur.

Bugünkü Halep, şark denince zihinleri Piyer Loti'nin “Şark”ın (.....) ne kadar pek zengin levhalarla bezemiş olduğu kasideleriyle dolmuş olan Avrupalılar

için ilk merhaledir. Piyer Loti'nin tasviratıyla İstanbul'da yaşmaklı hanımları Tophane meydanında sokağın yarısını kaplayan iskemlelerde oturanların fokurdattıkları nargileleri arayan Avrupalılar inkisara uğrarlar. Bizde fesler, yaşmaklar, peçeler, maziye karışmıştır. Halep'te ise çarşılarda bastonlu, şalvarlı, fesli, külahlı erkekler, çarşafly peçeli kadınlar şarkta Avrupalıların aradığı "yerli renk" in çeşit çeşit nûmuneleridir.

Halepliler zevk ehlidir. Avrupalılar bilseler ki, kendilerinin en safalı yerlerine taş çıkaran bir şark beldesidir! Halep'te (.....) , yeleklerin, saltaların iç cebne giren yassı şişelerine rakısını dolduran Avrupalıların limonata içerken kullandıkları gibi bir çöp daldıran ehl-i zevk bahçelerde gezerken, otururlarken yeleklerinin yamacından çöpün ucunu ağızlarına getirirler. Birtakımı bir güzel seslinin "yalil!.." lerine bir avdin namelerine karşı ah ederken bunlar da larından demlenirler.

Halep'in mutedil havası altında, (Halep'in mevki-i sath-ı bahir'den üç yüz yetmiş mürtefidir) Bahçeler senenin uzun mevsimlerinde birer tarabgahtır. Avrupa'nın safalı bir beldesinde barlarda yarı geceden sonra sabahın üçüne dördüne kadar keyif ve safa devam eder. Sabaha doğru şehre bir sükun gelir. Amele hayatı başlayıncaya kadar şehir sükun içindedir. Halep'te ise akşam erken yatmış olanlar sabaha karşı uyansalar yine bahçelere çıkarlar. Saz, söz, keyif çatacak vasıtalar bulurlar. Halep'in güzel kadınlarından ve kızlarından fecrin ilk suaatıyla açılan çiçekler gibi tulûdan evvel süt içmek için bahçelere dökülenleri de vardır. Halep'in zevk hayatı bilâ-aram yirmi dört saatte yirmi dört saattir. Halep'te bir müddet meks eden ister şehrin içtimai hayatını bir taraftan İskenderun körfeziyle diğer cihetten Ferat Vadisi ile irtibatı ve iktisadı mevkisini tedkik etsin, isterse Halep'in Ulu Cami havalisinde porfir sütunu görsün, yahut şehir civarında Şeyh Faris, Şeyh Said, Ber Ensari gibi mevkileri gezsin!

Paris-İstanbul-Kahire yolcuları yataklı vagonla Halep'ten Trablusşam'a kadar gitmişlerdir. Şimdilik yataklı vagonlar burada tevkif editor. Trablusşam ile Hayfa arasında henüz ikmal edilmemiştir. Bu kısım da ikmal olunursa

Haydarpaşa'dan-bir müddet sonra Paris'ten- hareket eden vagon yolcularını indirmeden Kahire'ye isal edebilecektir. Trablusşam'dan yataklı vagon davetlileri Hayfa'ya otomobillerle götürülmüştür. Hayfa'da yine yataklı vagonları müheyya bulmuşlardır.

Trablusşam, Suriye'nin bahr-i sefit sahilinde portakal bahçeleri ile çevrilmiş şirin bir beldesidir. Mısır'ın kara yolcuları atiyen burasını bir durak yapacak olurlarsa seyredecek yerler bulurlar. İskeleden Kasiye'ye kadar iki tarafına sıra sıra ağaçlar dikilmiş caddeden otomobil veya araba ile geçmek de bir seyrandır. Buraya uğrayanlar fırsat bulurlarsa Trablusşam civarında Seyid Ahmet Bedevi camisinin havalisindeki sazan balıkları havuzunu da görürler. Bu havuzu ve balıkları Saint Antoine de Padoue'ye isnad edenler var. Hıristiyanlarca olduğu gibi Müslümanlarca da bu balıklar mukaddestir. Kimse bunlara dokunmaz. Havuzun kenarından bunlara yem atılır. Caminin Müslüman bekçileri bu balıklara bakmakla vazifedardırlar. Hıristiyanların bu bizim "Gaip Dede" ye benzer. Kaybı olan kaybını bulabilmek için ona adak adar.

Beyrut, bir şark şehridir. Ahalisi kısmen şarklı kıyafetini muhafaza etmektedir. İçimizde bu beldeyi tanıyanlar çoktur. Şam'ın iskelesidir. Ancak Avrupalılar bazı kıyafetlerden başka burada şark tarzı ararlarsa bulamazlar. Mamafih Suriye ile Irak bahr-i sefit ile Bağdat arasında muntazam seferler icra eden otomobillerin Beyrut mebda noktasıdır. Lübnan eteklerinde, bahr-i sefit kenarında Beyrut izafetten âri değildir. Res-i Beyrut yine manzarasını muhafaza ediyor. Sidde, Sur, Akka, Hayfa tarihinde mevki olan beldelerdir. Hayfa, asri tedeccidata zuhurdur.

Hayfa'dan hareket eden yataklı vagon katarı Suriye'den sonra Filistin'e geçmiş oluyor. Bu yol buradan geçecek olan yolculara kutsi, Beytül-lahimi Vadi-i Şeriyayı, Bahr-i Lut'u ziyaret için hazır bir fırsat ... Filistin sahillerini takip ile katar Mısır'ın Kantra'sına vasıl oluyor. Feribotla Süveys Kanalı'nı geçiyor.Kahire'yi boyluyor.hedefine varıyor.

Mısır, Kahire, Nil vadisi!.. Kadim bir medeniyetin zuhur ve inkişaf ettiği bir yer. Hala medeniyetin muazzam ve muhteşem bakıyye-i âsâr ile müftehir bir hata! Eski ve yeni seyyahlar Mısır'ın bu kadim medeniyet eserlerini Mısır'ın şimdiki halini de uzun uzun tarif ve tasvif etmişlerdir.

Mısır'a Paris –İstanbul- Kahire katarının ulaştırdığı yolcular da vakitlerinin müsadese derecesinde Mısır'ı dolaştılar, Tutankamun mezarını gördüler. Karnak ve Teb mabetlerini gezdiler. Ehram-ı Suffan'ın abideleri karşısında vakfa geçirdiler. Cize müzesinde, son asrın en mahir ve sanatkar kuyumcuları tarafından işlenmiş olan hilyat ile sanatça, hatta Arnevu , yeni sanat dediğimiz şekilde rekabet eden Mısır-ı kadim mücevherat ve müzeyyatı seyrettiler. Yataklı vagon seferleri Kahire'den, Nil şelaleleri yakınına, Avasan'a kadar uzanıyor. Yolcular bu sefer zahmetinden azade bırakıldılar. Kahire bir müddette kendi keyif ve zevklerine kalmasın mı idi?

Mısır'ı, Kahire'yi ilk defa ziyaret edenler ne temaşagahlar var! Mualla ve mükellef asr-i kervansız illerde her türlü medeni istirahat vesayiti mevcut. Kahire'ye gelen mevcular, adeta kendilerini yolun müntehsında değil, vastında farz etmişlerdir. Yol –fiilinde temlid edilmekte olmakla beraber- fikren temdid edilince Cenubi Afrika'da Ümit Burnu'na varıveriyor. Paris-İstanbul-Kahire bugünün katarıdır. Yarının katarı “Paris-İstanbul-Kahire-Viktorinanza-Kap” levhasını taşıyacak.

Mısır'ı ziyaret eden Mısır-ı kadim'in bakıyye-yi asarı karşısında mebhut kalan seyyahlar, Kahire civarında birkaç sene içinde, kum sahrası içinde ansızın peyda olan asri binalarıyla , caddeleriyle, ağaçlıklarıyla geceleri her tarafına nurlar saçan elektrik fanuslarıyla bütün manasıyla yepyeni bir şehir olarak vücuda gelmiş olan “Alyopis”i ziyaret edince marurane diyebilirler ki: Firavunlar ehramları yaptılarsa biz de bir kum deryasında böyle bir şehir çıkardık!

İMZASIZ

No: 1667-193

s. 164

HİCAZ HAYATI HATİRÂTINDAN

Hicaz her seyyahın uğrağı olmayan bir memlekettir. Meğer ki tetkikât – 1 mahsusa maksadıyla gelen, içine girebilen bir müsteşrik ola... Yalnız hac etmek fikriyle gelenler o zairlerdir ki ben bunları bu hususta müstesnadan bile saymak istemiyorum. Çünkü hac için Hicaza gelen bir kimse ne seyyahdır, ne de müsteşrik. O dini bir gayeyi yerine getirmek, kudretinin sevkiyle gelmiş bir zairdir. Ondan anlamak, öğrenmek pek uzaktır. Esasen böyle şeye ne dini ne de kudreti yoktur. Hacı Efendiler istihfaf etmek istemiyorum, bunların gayeleri sırf dindir. Dinleri ilmi değildir. Onun için de ibadet, taatten başka bir şeyle meşgul olmazlar. Belki avdetlerinde ailelerine Hicaz hediyesi olarak birer şişe yahut teneke kutu zemzem suyu, birkaç kutu Medine hurması, tesbih ve saire almak için Mekke'nin çarşısında biraz alış verişte bulunmuş olurlar.

Fakat niçin itiraf etmemeli: Hacı Efendilerin tetkik kuvveti yoktur.bunu tekrarda hiç hata edeceğime kail değilim. Çünkü hac niyetiyle gelenleri gördük, görüyoruz.belki bunlar arasında tek tük münever, alim yahut yüksek ailelere mensup kimseler buluna... Fakat bunlar o kadar nadir ki... Hem bunlarda kudret varsa, hiç olmazsa o fikir ve arzu yok.yine netice bir yola çıkar... Geçenlerde buraya gelip, b,r haftalık tetkik seyahatinde bulunan Mısır'da münteşir haftalık Eş'şarkkü'l Dînî mecmuasının sahip ve muharriri, burada müşahadat – 1 zatiyesini, onlara bina ettiği mütalaalarını mektuplar şeklinde mecmuasına yazmıştı. İşte O gaye ile olduğunu gösterdi.

Sonra Hicaz'a şarklı seyyahlar da hiç gelmez değildi. Bunlar keşkül bedest dolaşan, onun bunun sadakasıyla geçinen bizim "seyyah derviş" dediğimiz, kara cahil, maksatsız, manasız oradan oraya serseriyane yaya, sefil geşt – ü güzar eden kimselerdir ki tabii bunlarca seyyah kelimesi mücerret dolaşma mevhumunu geçmez.

Hicaz'a Avrupalıgelip içerilere kadar giren, gezen, gören, salimen dönen, gördüklerini yazan ilim adamları yok değil. Hatta bunlar yalnız

Hicazla da kanaat etmemişler; daha içerilere Necit'e kadar girmişler ve oralara ait hayli malumat cem etmişler. Bunlarda en şok İngiliz ve Almanlardır. Bunlar milli kütüphanelerine kıymetli kitaplar hediye etmişlerdir. Bunlardan üç dördünün isimlerini zikredebilirim:

İsviçreli Boork Hears geçen asır evailinde Mısırlı Mehmet Ali Paşa Hicazlı Vehhabilerden istirahat için Taif'te bulunduğu zaman gelmişti. Bu zatın seyahatnamesi 1829'da Londra'da basılmıştır.

İngiliz st. John Filibi. Bu zat Cidde'de mukayettir. Tettebbuatına tetkikiyatına devam ediyor. Arabistan'ın Kalbi namıyla Londra'da bastırıldığı kitabın ikinci cildini de hazırlamaktadır.

Hougart. Bunun da "Arabistan İçerilerinde" isimli bir kitabı vardır.

Bunlarla Hacı Efendi arasındaki fark: Bu efendiler ilim uğrunda cihat ediyorlar ve neticesinde insanlık istifade ediyor. Hacı Efendiler din uğrunda cihat değil, fakat mal ve beden sarf ediyorlar neticesinde yalnız kendileri müstefit oluyor ki o da ikiden hali değil; ya ahiret için: geçmiş günahlarını affettirmiş, yenisini yapmamaya söz vermiş olur. Yahut yine dünya için kendisine Abdülhamit zamanında para ile satın alınan ünvanlı rütbelere gibi Hacı Efendi dedirtmiş o lakabı takılmış oluyor. İşte o kadar. Tesadüf olunacak bir şey varsa bunlardan bazıları, hacca gelmekle günah defterini sildirmiş, yeniden dönünceye kadar nefsinin sigorta etmiş sayıyor da yeniden günahkarlıklardan çekinmiyor. Hatta daha Hicaz'dan ayrılmadan... İşte bunların hepsi hep cehalet neticesi; hacca gelenlerin de yüzde doksan dokuzunun bu fasıladan bulunması belki bu sözümden bazı hakiki, samimi hacı bey ve efendiler, alınacaktır. Fakat ben evvela kendim müstesnalara ayırdım. Kendini bu evsaktan müberra bilenler, müstesnalara sırasına geçmelidirler. Ve sözü üzerine almamalıdır.

Evet işte bu sebeplerle bu Hüccâc – ı kirâm arasında bir müdakkik bir müttebi bulunmuyor ve diğer milel müterakkiye ricali ilmi gibi memleketine bir yadigar fikri bırakmıyor.

Hicaz'ın başlıca iskelesi Cidde şehridir. Bundan başka vapur uğrağı olan iki iskelesi daha var: Bunlar Cidde'ye nispeten ikinci değil a, üçüncü dördüncü derecede sayılır. Yalnız hac mevsiminde biraz işlek olur. Sebebi de: Hacıların bir kısmı peşin Medine'ye gidip Merkâd – 1 Peygamberiyyeyi ziyaretten sonra karadan resen Mekke'ye giderler fariza – i hacıada ile Cidde'ye inerek vapura binerler, avdet ederler. EvvelleriMedine'ye develerle üç günde giderlermiş; şimdi iki saatte otomobil götürüyor. Aynıyla Mekke'ye gitmek için de Cidde'den otomobille iki saat tamam oluyor.

Otomobiller hayli çoğalmış. Bu dört şehir arasında arı gibi işliyor. Cem'en altı yüzü buluyor ki Hicaz için mühim bir yekündür. Lakin bu deveyi dara çekmiş değildir. Onlarda muntazaman aheste beste üzerlerindeki yüklere, hac mevsimi ise içinde hacı taşıyan mihaffelerle yollara dizilmekte ber devandırlar. Hacıların, bilhassa Cava hacıalarının kısm – 1 azamı otomobile binmiyor, deveyi tercih ediyor;sebebi: Hz. Peygamber hacca deve üzerinde gitmiş, otomobile binmemiş!.. Deveciler kahyalarının “deve üzerinde gidilmezse hac sahih olmaz” propagandaları da bu hususta mühim bir amil oluyor. Esasen hükümet binlerce devecinin ekmeğini kesmemek için hacı nakliyatını bir tertibe koymuştur ki; bundan her iki cihetinde zararına meydan verilmemiş olur.

Yalnız ne devecilerin ne otomobil şirketlerinin hatta erbab – 1 ticaretin istifa edemediğı bir nev hacılar var. Afganlılar... Bunların selabet – i diniyeleri müfrittir ki rıza – i rubani ve teveccüh – ü peygamberiye nail olmak için her ikisinin makamına yaya olarak gitmeyi en büyük nimetlerden, en makbul sevaplardan addediyor. Ve zavallılar kumsal, susuz, çorak yollardan, yakıcı bir güneş altında yürüye yürüye Mekke'ye oradan da Medine'ye kadar gidip geliyorlar... Buna ne denir!... Akide ve iman meselesi. İnsanların en kırılmaz silahı...

Bu işler tabii kurbanlı, faydasız olmaz. Memlekette sarı müstevli hiçbir hastalık olmadığı halde yalnız güneş çarpmasından yahut yaşlılık sebebi ile hasıl olan inhital ve hazaldan gelenlerin yüzde onu mutlaka burada kalıyor. Fakat unutulmasın ki Hicaz'da ölmek meselesi bir hacı için hiç e meseleden değildir. Tabii yukarıda da dediğim gibi içlerinde münevver, müderrik olanlar müstesna ben hacı gördüm ki; efendi ihtiyarsın, ihrama girmişsin, bu yakıcı güneş başına vurursa götürür. Kendini koru! İhtarına karşı “nerede, ben o nimete nail olursam daha ne isterim; zaten burada ölüp, burada defn olunmaya geldim.”cevabıyla mukabele ediyor. Akide – i imanı gördünüz mü?.. işte böyle olur!.. adamcağız burada ölmeyi saadet sayıyor. Buradaki insan elleriyle deve laşeleri arasındaki fark birincilerin üzerine 5-10 kürek örtülmesiyle ikincisinin öylece meydanda bırakılmasından ibaret. Bir kere Mekke'ye giderken yollarda ölüp de biraz kenara çekilmiş deve laşelerini saymıştım: Cidde ile Mekke arasındaki iki saatlik yolda tam yüz altmış dokuz deve ölüsü!.. bunların bir kısmı kaditleşmiş yani kuşlar etlerini yemiş iskeleti kalmış; kimi henüz yarı yolda, kimi henüz ölmüş, daha karga, kartal ziyafete konmamış şükür ki içerleri şiddetli güneş hararetine maruzda bu laşelerden kokular intişar etmiyor, bir taraftan kuruyor bir taraftan kuşlar imdada yetişiyor.

Hoş o derece tipler için, tahaccür etmiş bir ahide için cesedin akıbeti bir mesele teşkil etmez. O ruhyane tâlik eden bir gayedir. Yükselen ruhtur, hisseden yine ruhtur; ceset ise fani bali bi -kıymettir. İşte insanlar da herhangi bir hususta böyle celbin akidesi peyda ettirilirse nelere muvaffak olmazlar. demek ki her şeyde iman esastır. Bizim milli mücadelemizde de gösterdiğimiz mucizeler böyle bir akidenin mahsulü değil miydi? İş dediğim gibi bu akideyi-tebellür ettirmekte buna Büyük Gazi ve kıymetli erkanı muvaffak oldular. Onlar bu muvaffakiyetlerle, efrad – ı millete bu tebellür hassasını iktisap kudretini göstermekle vatani kurtardılar, yükseltiler.

Lakin bu akideyiher gelen hacıda aramayacağız; arasak da bulamayacağız ya! Bunların nevlerini yukarıda gösterdim. Hele Hicaz'ın yerli halkında böyle bir

şey aramak, hatt-ı ..!.. rengeyiği aramaya benzer.onlar bambaşka mahlukat; yalan, dolan, fesat. İhlafın envası, seyyiat – ı ruhiyeve cisminin her türlü..

Bunlar niçin böyle?.. Acaba evvelleri bozulmamış idi de sonradan mı bu fesat arz oldu; yoksa minel kadim mi bunlar böyle? İşte şayan – ı temil bir sual... Bir kere bu fesat ahlakın bilhassa Mekke'de minel kadim mevcut olduğunun birinci delili, devr – i peygamberiye'deki ahvalin mazbutiyet – i sarihisi. Karaz da onları methetmemiş; peygamberde eza ve cefalarını çekmiş. Bu tarihe müstenit baisi ne olduğunu anlamak için, Mekke halkının katiyen Mekke'nin hakiki ahali olmadiğini, hepsinin şuradan buradan toplanmış, hani peygamberin yetmiş ikiye çıkarmış olduğu milletten müteşekkil bulunduğunu düşünmek kafidir. Bir halk ki aralarında bir rabita – i unsuriye ve asliye,bir anane –yi mütevasıla ve mütvaliye bulunmazsa bunlar da kavaid – i ahlakiye yeknesak bir silsile – i asalet tesis edebilir mi?.. asalet diyorum. Bunu bir ailenin temiz, faziletligörgüleri manasına kullanıyorum. Yoksa kuru bir unvandan ibaret ise o bilakis bir sebep – i rezillet olur. Biz de vaktiyle nice paşazadeler numune –i fezahat olacak seciye göstermiş olmaları gibi.

Bu seyyiat – ı melekienin bir delili ise kendi ikrar ve tespitleridir. Buraya gelmeden çoktan öğrenmiş olduğum bir Mekke darb – ı meseli var. Diyorlar ki: Say ve tavaf et sonra dokuz kebairi işle!.. beğendiniz mi zihniyet ve kanaati?.. Say ve tavaf maddileşiyor, alelade bir düş yerine geçiyor, o sayede de günah – ı kebair dediğimiz en büyük cürümler de insanın kirlenmesi, terlemesi mertebesine iniyor. Artık hırsın elinden gelebilecek her fenalığı yapabileceksin. Korkacak ne var: Kabe'nin etrafında bir say bir tavaf ettin mi, yani yedi defa devir ile dolaştın mı iş bitti, bütün işlemiş olduğun en büyük kabahatlerin affolunuyor, bir şey yapmamışa dönüyorsun. Ama ne hoş şey... Bu derece hürriyeti, hareketi dünyanın neresinde bulunabilir?.. Sonra da insana bu kadar vasi – i selahiyet amal bahş eden bir din nerede var? Bu serbesti harekata bir halk arasında insanın ne huzur ve ne rahat içinde yaşayabileceğini, canına, ırzına, malına nasıl emin olabileceğini artık siz takdir edin.

Gerek Osmanlı devr – i idaresi gerek Şerif Hüseyin’in zamanı bu kaideye ilişmemiştir. Yahut bu zihniyet – i fasideyi belki şu idarelerle rahatlatmıştı. Böyle Müslümanlık tabii Müslüman olmayanların değil, bizzat Müslümanların da tel’inine hedef oluyordu... Bunu tashihe yaşanan yoktu. Şerif Hüseyin hükümeti münkariz oldu. Yerine İbnü’l Suud hükümeti kaim oldu. Malum ya Vahayiler Ortodoks Müslümanlardır; yani zaman – i peygamberiyede yaşanan hayata avdet taraftarındırlar. Her ne ki kitap ve senette varsa o makbul, her ne ki onların haricinde ise merdut Şeyh Mehmet Abdul Vahap’ın vaaz etmiş olduğu kaide bu. Kabirlerin üzerine kubbe kurmak, ululardan dua ile istimdad etmek yasak. Zira hakkında ayet, hadis var. Ne kadar merakid – i sahabe şüheda, evliya varsa cümlesi yıkılıyor, hak ile yeksan ediliyor. Şükür bundan yalnız merakid ve makam – i Peygamberi kurtuluyor.

Vehhâbî mezhebi, bir kabirden şefaât dilemek Allah’a şerik koştur, binaenaleyh küfürdür. Böyle onların katli vaciptir diyor: muvabihlere- Vahhabilerin tabirince ihvanı böylelerini helal ediyor.

Vehhabî mezhebi, bu esaslar itibarıyla gaye – i İslamiyet’e mutabıktır. Yalnız işe şiddet ve cebr ü kahr karıştırılmasa... Peygamber, memuriyeti itibarıyla Ceziretü’l Arap’tan putperestliği kökünden mahvetmek için cihat etti, muvaffak oldu. Vahdaniyet – i ilahiye esasını kurdu; fakat kendisinden sonrakilere böyle bir vazife tevdi etmedi. Putperestlik kalkınca “La ikrah fid-din” ayetü nazil oldu: Dinde cebir ikrah yoktur.

Şimdi İbnü’l Suud hükümetinin bu muhit için müstahsîn bir eseri var: Teşkil ettiği “ Emr – i bi’l maruf nehy ü münker“ cemiyeti. Bu cemiyete matem bir salahiyet verilmiştir. İnsanın evine giriyor, tarriyat yapıyor, içki mükeyyifat, mülehhayat, ne bulursa müsadere ediyor; sahiplerini cezalandırıyor, hapsediyor, dayak atıyor... Mesela yasaklara bakın: Gramofon, ud, kanun, ale’l umum alat – i musikiye, içkilerin her nevi kolonya, ispiroto... Şükür tütüne secde için müsaade var. Dahilde o da yasak.

Bu emr – i bi'l maruf, nehy ü münkerhoş şey lakin bunu “ cebr – i bi'l maruf haline sokmak hakkı nereden geliyor. Onu bilemem. Mekkelilerin ahlakı bozuk, islah edilecekmiş. Fakat İslamiyet ahkam – ı şeriye yalnız zevahire mi hakim. Gizli yapılanlara ne yapılabilir.

Maksat tathir ise kalplerden, fikirlerden, itiyatlardan başlamalı; o da küçük nesillerden. Yoksa katılmış kalpler, taşlaşmış fikirlere ne yapılabilir. Hatta bazen gülünç hadiseler de olmuş. Birisi hikaye etti:

Mekke'de bir Mısırlı yolda sigara içerek giderken polis yakalamış. Merkeze götürmek istemiş. Adam inat etmiş ve artık içmem demiş. Polis razı olmamış; nihayet çekişmeye başlamışlar. O sırada polisin cebinden tütün tabakası yere düşmüş. Hemen Mısırlı bunu yakalamış; şimdi nöbet polise gelmiş: Kuzum tabakayı ver de işine git!... “Olmaz şimdi ben seni şurtaya (polis merkezine) götüreceğim.” - “ Aman al ben sana bir riyal vereyim” Mısırlı zeki uzatmamış, riyali polisten almış savuşmuş!.. Bu hikayeden iç yüz anlaşılır. Demek ki yasaktan bir faide – i hamile yok. Polis memuru hepsi tütün de, viski de, hatta rast gelince kolonya suyunu da mükeyyef diye fakat gizli olmak şartıyla içiyor.

Namaz meselesi de böyle: Ezan okundu mu bir memur elinde sopa, önüne gelene “ Haydi namaza!” ihtarında bulunuyor. Herkes işini gücünü bırakacak, camiye gidecek. Çare yok. Yine bir gün Mekke'de polis birini camiye sevk etmek ister:” Azizim abdestli değilim, özrüm var.” Fayda yok illa gideceksin... Çaresiz namaza gider cemaate karışır, kasten iki mecitli bedevinin arasına karışır. Namaza niyet edilirken, yüksekçe sesle “İbnü'l Suud için dört rekat öğlen namazına niyet ettim, Allahu Ekber...” der. Yanındakiler duyunca kollarıyla dürterler. Bu aldırılmaz, yine aynı niyeti tekrar eder. Tabii namazda bir şey diyemezler. Namaz bitince hemen bunu tutarlar, şurtaya sürüklemeye başlarlar; o “şurtaya gitmem fakat doğruca meliğe giderim; orada anlaşırız” der. Onlar da muvafakat ederler, meliğin huzuruna çıkarlar. Onlar davranmadan bu adam; “Durun iş ben kendim arz edeceğim” der ve olduğu gibi anlatır; ve der ki: “ Ya sahip – i haşmet meab abdestsiz olarak illa namaz kılınır mı?..” Söz meliğin

hoşuna gider, gülerek “öyle burada şimdi abdest alır namazını kılarsın” der. İşe nihayet verir.

İşte Hicaz hayat - ı hazırasından hatıra gelen, gördüklerimden bazı kısımlar. Daha çok var ya. Onları da başka bir fırsata bırakalım.

Y.Y

No : 1670 - 196

s. 215

MEKTUPLARIM İZMİR'DEN ÖDEMİŞ'E

İzmir'i zelzeleden sonra ilk defa görüyorum. 1335 senesi mayısında felaketlerin birinci oku bağına saplanan İzmir kordonunun cerihalarından hala nişan var. 1338 senesi Eylülünde cihan tarihinin en büyük zaferini sinesine nakş eden yanık yurdum. Hunharların yaktığı ve yıktığı binalarını, Yunan vahşetinin timsali gibi yeni yolcularının gözleri önünde açıyor. En son musibeti yeraltının sarhoş havasına ayak uyduran tabiattan görmüştü. Mütevallî üç işgal, yangın, zelzele; İzmir'i toprak rengine boyamak istemiş. Fakat o en kahhar kuvvetlere boyun eğmez. İşte o yıkılan ve yanan diyarın yeni yükselen medeni şahikalarından bir kısmını ilk makalemdeki resimlerde görmüştünüz. İzmir bir ticaret merkezidir, İzmir limanı dağlarının ve ovalarının hazinelerinden çıkardığı servetleri ihraç ederken yalnız kendini değil, bütün bir Türkiye'yi düşünür.

İzmir'in gündüzleri iktisadi faaliyetlerin bir numunesini gösterir. Ticarethaneler işliyor, kamyonlar, otomobiller, arabalar kordonda mekik dokuyorlar... Mülhakattan gelen mallar yemiş çarşısına naklediliyor. Komisyoncular, simsarlar, müstahsiller hepsi koşuyorlar. Gündüzün bu velveleli, muhiti akşam oldu mu yavaş yavaş sakinleşir. Gece hayatı başlar. Otomobilleri, Karşıyaka ve Yalı Vapurları, tramvaylar gündüz yorulan vücutları dinlendirmek için yolcularını bedii diyarlara götürüyor. Sahil boyunca pırıldayan ışıklar yıldızlarla birleşir. Banyodaki titrek ve dolgun vücutlar akşam yolcularını istikbal ederler. Dün akşam biz de o kafiye katıldık. Yalı Vapuru sahile o kadar yakın geçiyordu ki binaların içine girecek gibi... Boğaziçi'ne benzemiyor, fakat Bosforun güzelliğini koruluklarda arayabilirsiniz. Boğazın neşesinden daha bol bir zevki sahil gazinolarında ve bahçelerinde bulabilirsiniz. Yolcuların kalbine sokulacak gibi yaklaşan ve mehtabın yere düşen akislerini lakaydane çiğneyen çiffler dans ediyor. Her köşede bir name: Rk1 masalarının bir yanında gazeller ve şarkılar, öbür tarafta cazbant. Sanmayınız ki eğlenceler yalnız bundan ibarettir. Sıra sıra dizilen aile bahçelerinde nezih bir muhiti görmeden geçmeyiniz. Vapurumuz durdu, arkadaşım şair Refet Ahmet Bey:

- Geldik dedi.

Girdiğimiz bahçenin üzerindeki levha nazar – ı dikkatimi celp etti. “ Şule” baş tarafında bir “Mim” eksik. Geniş bir nefes aldım. Çıkarılmayacağımdan emin olarak içeri girdim.

İzmir’den Ödemiş’e giden trendeyim: Bağlar, üzümün sarışın salkımlarını yeşil yapraklarıyla örünmüş, uzun ve geniş bir ova... Yeşil dalgalı denizler gibi ufuklara yaklaşan bir ova. Yurdumun serin rüzgarlarıyla bestelenen musiki bu diyarda dile gelmiş. Trenimiz bütün süratiyle dağları ikiye bölüyor, tiz sedalarını yolların loş kalbini tevdi ede ede, koşuyor koşuyor. Davarların çan sesleri bizi karşılıyor, develer boyunlarını uzatmış, efsanevi kervanlar kadar güzel develer adım atarken ileri ve geri sallanıyor. Çobanlar çardaklarında, bayırlara doğru uzana kavallarını birer ilham daha nefh ettiler.

Trenin yaklaştığını gören köy kızları bizimle yarışa çıktılar. Çocuklar pencerelerimizden atılan şekerleri toplarken:

- Hoş geldiniz! diye bağıyorlardı.

Başakların sarı gölgeleriyle süslenen altın tarlalardaki ameleler doğruldu, göğüslerini dolgun vücutlarını titreten adımlarla rüzgara karşı çıktılar baş örtüleri yere düştü, siyah saçlarının örgüleri arasında birkaç tel uçtu ve kınalı parmaklar baş örtülerini tekrar yerden aldı ve bize doğru koşular. Fakat yetişebildiler mi?

Torbalı’ya geldik, istasyondaki çocuklar ve kadınlar kimi bekliyorlardı ? Karşıdan görünüyor: bir sene evvel geçerken gördüğüm köyler bir toprak yığını halinde, aralarında sivrilen çatı direklerinden anlaşılıyor ki kahr – ı kudretin zemine gömmek istediği binalar isyan etmiş, çırpınan kolları yer yüzünde kalmış.

İşte yetim yavrular ve dul kadınlar, sönen ocaklarına bir ışık arıyorlar. Lokomotifin sedası hareket haberini verdi. Bu yıkılan yerlerin halkı tarlalarda...

Tabiatın darbesiyle kırılan kollarını tedavi ediyorlar tarlalarda kadın erkek çalışıyor, memleketin her köşesinden toplana ianelere kendi emeklerini ekliyorlar.

Artık Ödemiş'e yaklaşıyoruz: Çocukluğumun hatıraları hayalimin buruşuk yaprağında canlanıyor. Bir gündü: İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edildiği haberi gözlerimizin önünde kanlı bir levha açmıştı. Herkes düşünüyor. Bir taraftan da at sesleri Türk'e zincir vurmak isteyen vahşet dünyasına isyan ediyordu. Ödemiş ve köylerinden gelen delikanlılar omuzlarında silahlarla yola çıktılar: bu vicdanlardan doğan milli kuvvetin ilk teşekkülü idi. Düşmana ilk kurşunun atıldığı tepeye doğru ilerliyorlar. Trenin penceresinden gördüğümüz abide 355 senesi Haziranında zulme isyan eden Türk kahramanlarının istiklal harbine nasıl candan atıldıklarını gösteriyor. Mondros Mütarekesiyle insaniyet perdesi arkasında vahşet komedileri oynayan düşmanlar birinci müdafaa ile burada karşılaştılar. Vakıâ 14 Mayıs'ta ilk şehidini veren İzmir, vazifesini ifa etmek istemişti, ne kadar yazık ki dahili düşmanlar büyük azim ve kudretli imana hail oldular. O günden itibaren karşılarında kimseyi görmeden, makberelerden geçer gibi lakayd ilerleyen Yunan sürüleri geçtiğimiz yerde tevkife mecbur kalmışlardı. Burası Hacı İlyas şimdiki ismiyle ilk kurşundur. Tren ilk kurşun tepesinin önünden geçerken pencerelerden uzanan yolcular abideyi birbirlerine gösterdiler ve hürmetle eğilen başlar milli huşunun vecdiyle istiğraka daldı. Bir siyah çarşaf gibi büründüğü kara günlerden ancak, üç sene, üç ay, üç günde sıyrılan ana yurdum şimdi gülümsüyor ve bana:

- Sinemden attığım kabusu, hayalinde saklama... diyor.

İncir ağaçlarının koyu gölgelerinde yükselen kahkahalar beni rüyamdan uyandırdı. Çocukluğumun ağlamaktan bile neşe duyan dakikalarını bu ağaçların altında geçirmiştim, şimdi dinlediğim havalar hayalimde birer yaprak daha çeviriyor.

İki dalda bir ceviz,

Aramız derya deniz,

Sen orada ben burada,

Ne bet kaldı, ne beniz.
Yaprak düştü kavaktan,
Öldüm kaldım ağlamaktan.
Dalda yaprak kalmadı,
Yarama bağlamaktan.

On beş sene evvel de bunları işitmemiştim, Fakat ayrılığın samimi duygularındaki heyecanı ancak bugün anlayabildim.

3 Ağustos 1928 ÖDEMİŞ

Muammer Lütfi [BAHŞI]

No:1673-199

s. 266

Yemene giderken

Musava : 27-11-28

Tam on dokuz sene evvel - 1909 da - Yemene birinci seyahatımı yapmıştım. O seyahatımın müşahedelerini o vakit gene - Servetifünun - un sahifelerinde, mütevaliyen neşretmiş, sonra da «Yemen Yolunda» unvanile de resimli bir kitap halinde, gene Servetifünun matbaasında bastır-mıştım.

Musavada : demir yolu istasyonu,

Kismetmiş, bu defa da ikinci bir Yemen seyahatına çıkmış bulunuyorum. Başka yol yok; o defa da Musavadan geçerek gitmişim.

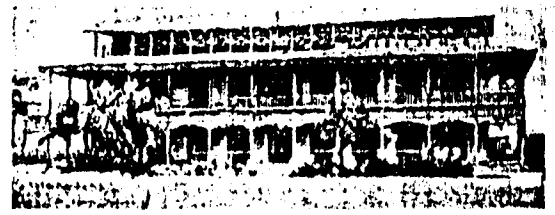
Kızıl Denizde işliyen İtalyan kumpanyasının «Eritrea» vapurile dün sabah buraya vardık. Bu kere Musavayı, hatırası zihnimde kalmış eski Musavadan pek farklı buldum; o vakit vapurlar rıhtıma yanaşmazdı; karaya kayıklarla çıkılırdı; şimdi koca vapurlar rıhtıma rampa ediyor, merdivenden re'sen karaya iniliyor.

Sonra rıhtım boyunca sınavari binalar, mağazalar dizilmiş, bunlarda oldukça her nevi levazım var. Limanda, biri beylik kontro-p-piyör olmak üzere dört vapur var; hayli ticaret faaliyeti var. Yük, esya arabalarını hayvan, yahut makine kuvveti yerine yerli, yarı çıplak insanlar çekiyor.

Sakin buna İtalyanların bunlara zulüm, yahut istihkarı gözüyle bakmıyalım. Böyle olmadığına size mahsus bir delil: esyayı vapurdan indirtip gümrük salonuna dizdirdiğim zaman

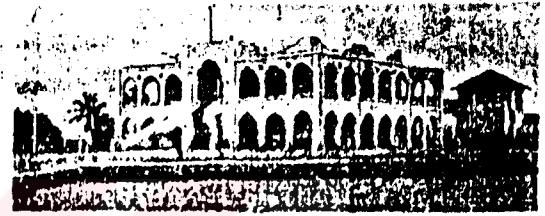
Musavada : deveçiler.

Musavada: hükümet komiserlik dairesi.

ruhsat için memuru beklemek lâzım geldi; o sıradaki salona, biri koloniyal şapkalı, tabii İtalyan, öbürü beyaz takkeli, catarili, esmer, yerli iki memur girdi. Ben, pek tabii bir sevkle, esyama ruhsat vermesi için birinci avropalıya hitap ettim; o cevap vermedi, hammaal başı öteki yerli memura işareti ederek ona söylemek lâzım olduğunu anlattı; memur da içinde gümrüğe müteallik bir şey olup olmadığını sorduktan sonra ruhsat verdi.

Demek ki istidat, liyakat gösteren yerlileri de müstahak oldukları işlerde kullanırlarmış.

Musavada: askeri komandanlık dairesi.

Şüphe yok ki ikinci derecede işlerde... Esasen o arabı çekenler de her yerde ve her vakit o dereceyi aşamazlar.

Bu meseleye ehemmiyet verişimin bir sebebi var: bir vakitler mustemleke sahibi avrupalıların oralardaki ahaliye insanlığı yaklaşmıyacak muamelelerde bulduklarını okur, işidir ve müteessir olurduk, bunu pek zalimane bulurduk. Aneak insan hakikatle karşılaşma için mantığını buluyor, iç yüzünü görüyor. Unutmıyalım ki bugün medeniyet ve tekemmülde Avrupadan hemen hiç farkı kalmıyan Japonyada da bir takım insanlar hayvan yerine araba çeker ve orada bunu kimse insaniyete mugayir addetmez. Asıl mesele, kimse kimsenin hakkına tecavüz etmesin.

Mamafî ben Musavada kayıkeri, humal, otte garsonu gibi kimselerden bir çoğunun okur yazar olduklarını farkına vardım.

Musava hakkında az da olsa esaslı bir malumat alabilmek için, dün iki mühim zatle gö-

rüşüm; biri merkezi, yarın çıkacağını Asmara kasabası olan, bütün Eritre müstemelekesi Valisinin —komiser dedikleri— bura kaymakamı, biri de, geldiğim İtalya Transatlantik kumpanyasının bura acantaşı. Her ikisi de Eritrenin başlıca ihracatını hayvan derisi olduğunu, az miktarda yetişen diğer mahsulatın ancak mahalli ihtiyacı karşıladığını söylediler; fazla olarak komiser, kahve ziraatini de tecrübe edip muvaffak olduklarını, nev'en Yemeninkinden değilse de her halde Amerikaninkinden daha iyi olduğunu ilave etti.

Musava, 16 derece arzi şimali üzerinde bulunduğuna göre, tabii sıcak memlekettendir.

Musavada: umumî manzara.

Yazın hararet 45 dereceyi bulurmuş; bu mevsimde ise 28 i geçmiyor; ancak fazla rutubeti var; Cidde, Hüdeyde gibi.

Burada, insanı sıkın hem de kaşıntıracak kadar da sokan uçucu küçük siyah böceklerle sayısız müz'ic sinekler var. İnsan rahat yemek yiyemiyor, mutlaka birisi havluyla sinekleri koğmalı.

Az miktarda otomobil, yük arabası var.

Elhasıl Kızıl Deniz'in, Port Sudan'dan sonra; oldukça ilerlemiş bir iskelesi sayılır. Musava'nın manzaralarından size bir kaçını gönderiyorum.

A. Seni

Şiir:

Bir akşam tablosu

İsmail vask a

Ufku kraterinden fıskıran kızıl lavlar
Bir yanardağ tepesi gibi kızarttı ufku.
Ufku kraterinden fıskıran kızıl lavlar
Bir cehennem kubbesi gibi kızarttı ufku.

Kaplayınca semayı zulmet paçavraları
Ufuklar krateri güneş yattı pusuya.
Kaplayınca semayı zulmet paçavraları
Akşam bir bakır kalkan gibi kapandı suya.

- İstanbul, eylül, 1928 -

I. Cemil

Bugünkü Edebiyat

Meşaleciler Mektebi

Bizde itiyat haline gelmiş bazı fena hasleler var. Bunlarda bir yenilik yapmak, şöhret kazanmak havesiyle itiraz meraklıdır. bu, bazı,

Şimdiye kadar bu kabil yazıların renk renk perdelerle solmuş, köhne fikirlerini büyük bir memnuniyetsizlikle karşıladık.

Bugünkü güzele çirkin, fenaya iyi demek bizim en grip iddiamız oluyor. Bunun katiyetini ciddiyetle isbat etmekte bizde bitmeyen ve eskimeyen bir zevk halindedir.

Güzelliğe karşı olan meftuniyet ve meclubiyet her zaman için beşerin hakkıdır. Güzel daima kendisine taabbüt edilmesini arzu etmez mi?.. Güzellerin mevkii her yerde yüksektir.

Son aylar zarfında edebiyat cereyanının nasıl seyrettiğini çok uzak ovaların üstünden büyük bir dikkatle seyr ediyorum.

Yüksek bir dağ eteğinden yarıları sızlatarak dökülen şalaleleri seyrediyor gibi...

Bakıyorum da; dünkü yaprak ve çiçekli dallar kurumuş.. Bir sene evvelki, zevkli, seyyal akışlı musralar yüzlerine perde çekmişler..

Başlarında baykuş mübdi ve Paravan şairi Halit Fahri Bey olduğu halde gençlerin takip ettiği izler yepyeni zvkler ve işlenmemiş mevzularla doluydu..

Genç sanatkarların bu yüksek azimlerine bazı karlı günlerde güneşin tesiri olmayacağı iddiasını ileriye sürdüler..

Dünün bugüne bir miras diye terkettiği emanetler meyânında dündük duran bu yüksek minareli camiler, birer tarih gibi Boğaziçi sahiplerine diz çöken bu ağır başlı mahcup saraylar, nasıl nesilden nesile terkediliyorsa

- Devamı 42 nci sahifada -

Seyahat mektubu :

Afrikanın şark eteğinde bir Avrupa şehri : Asmara

İtalya muralhasları sinyor Grandi ile M. Scialoja
Cemiyeti Akvam muralhası olarak Loganoda

Cemiyeti Akvam müzakereleri vesilesiyle bu üç mühim zatın birleşmesi, müdavelei eskârda bulunması Avrupa müsâlemeti için hayırlı görülmektedir.

Son zamanlarda İtalya ile Fransanın arası her iki taraf gazetelerinin birbirine hücumlarından da anlaşılıyordu ki pek açılmıştı. İtalya muralhasının Luganoda bulunması, M. Briyan la sık sık görüşmesine fırsat düşmesi aradaki ihtilafın azçok teskini ihtimalini hasıl ediyor.

Cenubi Amerikada Bolivya ve Paragvay hükümetleri beyninde hulud boyunda bir yerin işgali yüzünden bir harp çıkmıştır. Cemiyeti akvam vazifesi icabi her iki tarafa muracaat etmiştir. Belki bundan da bir hayırlı netice çıkar.

Fransız kabinesi reisi Briyan ile Alman baş-
vekili Ştrezeman Loganoda

Çemberlayn Loganoda

ediyor. Eğer her gün olsaydı Musavada bir gün bile kalmız, heman yola çıkar, oranın mü'ic sineklerinden kurtulurdum.

Sabahın 9.30 unda kalkan tiren, 12,30 da Asmaraya varıyor. Bir müddet düzlükte, seyrek tepecikler arasından geçtikten sonra, yavaş yavaş, peşu farkına vardiirmeden yükselme-

ye başlıyor. Elimde irtifa gösteren barometre; fibresini gözümle takip ediyorum; her on metro da bir kerte ileriliyor.

Yakın yakın istasyonculuklarda birer, ikişer dakika durup gene çıkışımıza devam ediyoruz. Aralıkta şöyle büyücek bir istasyona geldik mi orada üç beş dakika kadar duruyoruz. Saat 7.30'da vardığımız istasyonun birinde süt, kahve içilen bir dukkân var. Kahvaltihane diyelim. Ben kahvaltımı beraber götürmek ihtiyatında bulunduğumdan, yerimden oynamadım, yemek sepetimden istifade ettim. Asmara yolu Cidde-Mekke, yahut Hüdeyde-San'a yolları gibi mukassı, muvhuş değil; etraftı ve içinden geçtiğimiz dağlar her ağaçlı, ormanlı, otlı, hulasa hep neş'eli, sevinli.

Musavaden hareket ederken lokomotif altı, yedi vagonla yollanmışken, 4 saat sonra birde bakayım: arkasında, bir bulduğum yarısı birinci yarısı ikinci mevkili, bir üçüncü mevki vagonu, bir de eşya vagonu olmak üzere üç vagon kalmış: Bu pek makul; zira beyhude yükseklere boş vagon taşımakta ne mana var! hem bunun bir ikinci faydası var: Lokomotifin az gömür sarfetmesi, sür'atinden kaybetmemesi.

Asmarada bir Cami

Bu hat Beyrot-Şam hattına bezemiyor. Onda Cebelilübnan yokuşlarını tiren kramayerle tirmanır ve pek ağır yürür; adeta insan, giderken vagonun inmesini görür, yine yetişip vagona girer. Burada kramayer yok; bir de hayli sür'atle gider.

Barometroma bakıyorum: 1000-1200, yok 1500-1800, derken 2000... boyuma yükseliyoruz; arada uzunlu kısalı sayısız tünellerden geçiyoruz. Barometre 2300 metreyi gösterirken biz de uzaklardan Asmarayı görmeğe başladık; biraz sonra da istasyona geldik, durduk.

Istasyonda hamallar, arabalar kâfil miktarda var; otomobil de var ama az. Daha Musavadan taysiye ettikleri Hamâsien oteline işaretile

arabaya atladım, adamın da eşya ile ayrıca geldi

Otele giderken başım bir sağa bir sola çarlıyordu. Doğrusu bu kuş bakışından bir şey anlayamadım; yalnız şöylece bir fikir edindim

Asmaranın umumî manzarası

bir Avrupa kasabası... çünkü, malûm ya, Afri dendi mi, hatırıma miskin, miskin, bar kalar, adı, hakir kulübeler, çörçöpten, kıştan meskenler gelir, nasıl ki bunları Cidde-Mekke yollarında da görmüştüm. Gerek Musavada, gerek burada köylülerin evleri de çok adama benziyor: pencereleri, kapısı, etrafı muntazam bir çitle çevrilmiş bir avlusu, yanın tavuklarına mahsus kumesi, büyük baş hayvanları olanın ağılı var; elhasıl, bir köylüye, bir yerliye lâzım ve kâfi bir şekilde.

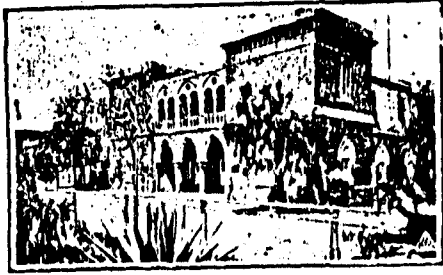
Kasabalardaki yerlilerin evleri, tabii avropalılarınkine benzememekle beraber yine, val bedevilerinki gibi değil, ev ve insan meske denecek şekilde.

Ben, Musavada işittiklerime göre Asmarayı soğukundan adeta ürkmüş, üşümek için ihtiyat almıştım. Vaktile Hüdeydeden San'a giderken ince keten elbiseden başlayarak dağlarda yükseldikçe elbiseyi de ağırlaştırdım. San'a kışkılarla girmiştim. Burasını da öz zannettim; baklıydım da; zira irtifa itibar her iki şehir Musava gibidir; hatta San'a 1 metro kadar daha alçak. Fakat telaşım beyhü

Asmaradan diğer bir manzara

çıktı; burası da vakia serin. lâkin hiç soğuk bulmadım; kalın elbiseye ihtiyaç duymadım; yalnız en ince bir iç yün fanilası, o da beyazdı; birdenbire, 6 saat içinde (0) dan (2360) metroya çıkmak elhette vücut üzerinde bir tesir yapacaktı.

Asmarada İtalyan Bankası

Böyle yüksek, alışılmamış yerlere çıkılınca her halde ihtiyat almak zaruridir. Mesela bir kaç günler hafif doz kinin, bir pürgatif almak, yemekte itidale riayet etmek gibi.

Asmaranın havası hafif, temiz olacağı şüphesiz; geceleri çıkılırsa palto ihtiyacını hissettirecek kadar serin. Barometroya baktım: 19-21 arasında; fakat oda içinde. Ayazda bakmadım, her halde 10 dan aşağıya inmez. Garip ki, hatırlıyorum, San'ada geceleri derece sıfıra kadar iner, meydanadaki suların yüzünü incecek bir zar gibi dondurur; güneş çıktı mı, derhal 17-18 e varır, nihayet 20 ye çıkar. Yazın da 23-24 ü geçmez. Şimdilik burada öyle haller yok, halbuki kânunnevele geldik.

İrtesi gün şehrin büyük caddelerini dolaştım. Öyle bizim şehirlerimizdeki gibi müş-takil çarşısı yok; caddelerin hemen hepsinde mağazalar, dükkânlar var; yalnız tâ istasyona kadar giden büyük ana caddede mağazalar, dükkânlar daha fazla sıralanmış.

Hicazın başlı iskelesi olan Ciddede çarşı hayli büyüktür, hem de bizim bildiğimiz gibi iki tarafı sırf dükkânlarla sıralanmış, uzun, üstü örtülü adanmakılı bir çarşı. Bizler gibi medeni hayat yaşayanlar için oradan alınabilecek hiçbir şey yoktur. Gerçi hep malfa dolu... Şukadar ki bizlere teallüku olmayan şeyler.

Asmara bu hususta kıyas kabul etmez; medeni bir şehirde bulunabilen her şey var. Burada insan kendisini, Afrikanın şarkında, yokluklar diyarında, medeni âlemden binlerce mil uzak yerlerde bulunduğunu unutuyor. Avro-

panın bir tarafında olduğunu zannediyor. Beyhude neler bulunduğunu saymayacağım; çünkü bilinen şeyleri tekrar etmekten ne fayda...

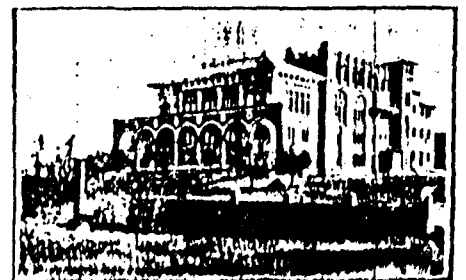
Asmaranın caddeleri geniş, hendesi; büyükleri - iki tarafı ağaçlarla bezenmiş - bulvar halinde; hemen her evin önünde - kendine göre bahçesi, altında sandalye, koltuk, masa bulunan kamriyesi, küçük havuzu, bazılarının yanı başında tel örgüyle bölünmüş kümesi - ki içinde tavuk, hindi besliyorlar-var.

Hava lütfî, latîf; rutubetten eser yok. Yalnız belki ilk geldiğim için, teneffüs tabii irtifadan, zulmetle; yani insan kâfi miktarda oksijen alamıyacak için uzun nefesler almak ihtiyacını hisseder. Belki bu hal ilk günlere mahsus ve alışmaya kalardır.

Burada halk, birbirine karışmış kara biberle pirinç tanelerine benziyor; biberler yerli habesiler, pirinçler de italyan ve şair avrupalılar. Habesler, öyle kömür gibi siyah değil; bir de simaları, hani zebellahi dediğimiz zencilerden de değil; adeta yakışıklı, sevimli çehreler. Vakia bunu biz işitirdik; lâkin gözün görmesi, kulağın işitmesine benzemiyor.

Habeş kadınlarının, bildiğimiz beyazlara mahsus ince modalarla münasebetlerine, ras gelmedim. Burada böyle; fakat asıl Habeşistanın büyük şehirlerinde de böyle mi bilmem. Burada gördüğüm alelade bir entariden ibaret. Yalnız göze çarpan bir modaları var; genç kız ve kadınları, saçlarının birer kaytan inceliğinde sıravari arkaya doğru örüp ensekökünde toplamış, orada birleştirildikten sonra uki bir biçim de altı yedi santimetro uzunluğunda, dik bir şekilde uzatmış. Bu manzara, biz alıştıyanların hoşuna gitmez; tabii alışmaya kadar. Burada hayli sütlü kahve renklerinin bulunması, alıştığına göre belki de nihayet hoşla gittiğine delalet eder.

-- Devamı 62 inci sayftada --

Asmarada büyük tiyatro binası

Gerek Musavada, gerek Asmarada meyva kıt. Bulduğum otelde boyuna, henüz kabukları yeşil portakal, mandalina veriyorlar. Bir kere muz verdiler. Çarşıyı doluştım. Meyva namına ondan başka bir şey görmedim. Meyva haftada, on günde bir uzaklardan gelirmiş. Her yemekte meyvaya alışkın ben konserveye nutraçata mecburiyetinde kaldım.

Asmaranın en fena şeyi suyu. O ne gülle ne ağır şey. İlk geldiğim gün bilmeyerek içtim, karını şişti, yeliğini bir türlü hazmedemedim, sonra dikkat ettim: otelde herkes madden suyu içmiyor; hemen ben de ona başladım.

Burada resmî daireler Bankalar, büyük müesseselerin binaları oldukça güzel. Zarif, kilisesi; İtalyanların yaptırdıkları tarzından belli camisinde fena değil. Mükemmel mektepleri, hastahanesi de var. Elhasıl, vahşet diyarında bir ma'muriyet nümunesi.

Üç günlük müşahedelerim şimdilik bundan ibaret.

Asmara: 1 Kâtimnevel 1928

A. Seni

Hikâye

Merzengüş Sultan

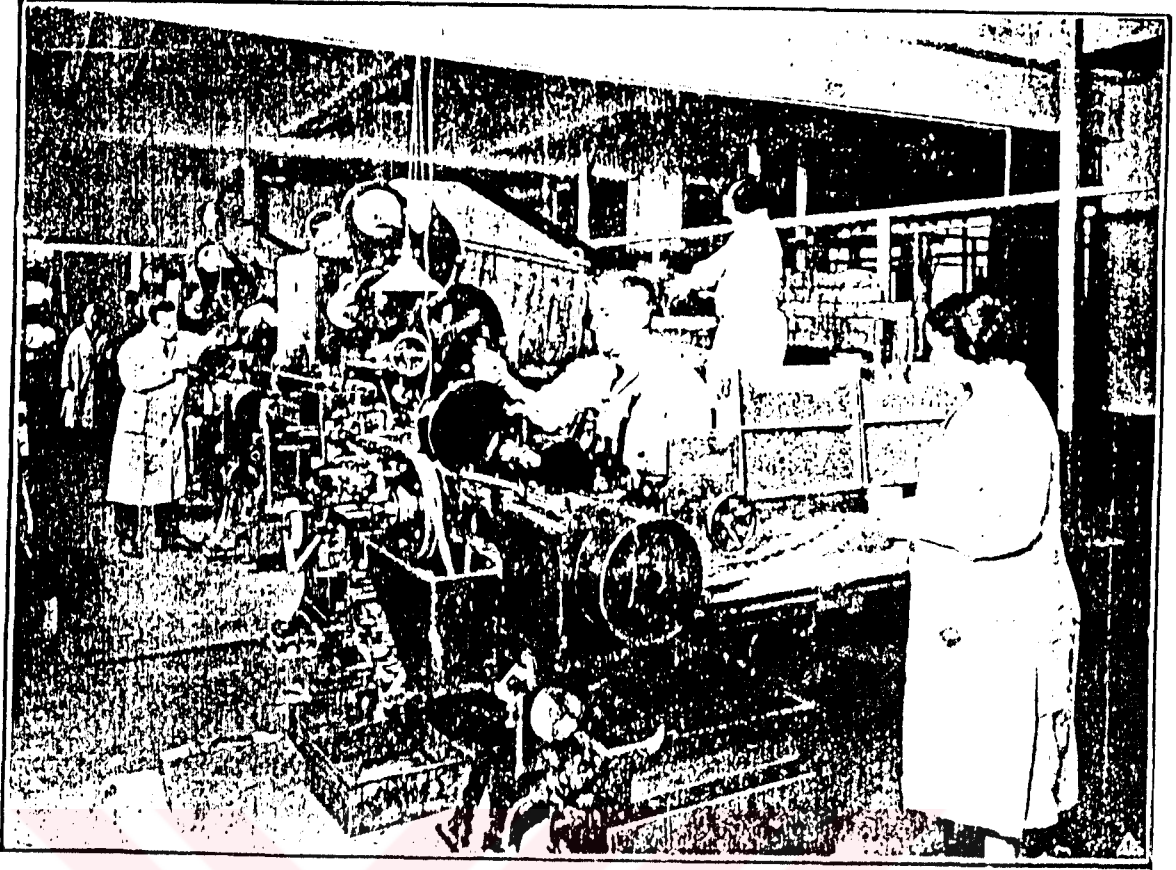
Dağlar ağarırken konuşurduk tepelerde
Sen nerde o fecrin ağaran dağları nerde?
Y. K.

İşger Akdenizde küçük bir seyahate çıktıkta-
mız, görmüşüzdür: Erken bir sabah, Anı-
alya sahillerinin sisli ve buharlı kenarları,
- doğan güneşle - üstüne bir kopya kâğıdı
konmuş ve damla damla çekilmiş gibi sisten
ve buhardan açılırken, ılık bir portakal aynı
zamanda keskin bir çim kokusu, hüviyetin-
izi bihuş bir telezzüz içinde bırakır. Gözle-
riniz açılan sahile doğru, biraz dikkatle ba-
kacak olursy, girift helezonlar ve girift yap-
raklarla sarılmış muhteşem bir malikâne gö-
recektir. Orada eski, çok eski, ama çok eski
zamanlarda bir ihtiyar varmış. Ben ki kalbe
ve sevgiye ait bütün maceralardan uzak yaşa-
yan bir çocuğum, böyle ihtiyar bir günahkâr-
rın hikâyesini elbette bilmem. Yalnız, uzak-
tan uzağa işidirim: Bu malikâne, muhteşem,
güzel ve çok büyükmüş. İçerde kalbine habs-
ettiği mehtabın şefal sarı rengile yanan li-
monlar varmış ki dallar ucunda donmuş birer
alev halile şekliyormuş. Bülbüller varmış ki
tahayyül edilen sultanın terennümüne bir aksi

sela halile cevap verirmiş. İlk, leziz bir ko-
ku en uzak mesafelere varmaya kadar nufuz-
eder, gün vurulmuş bir bitabiyile, çakıtaşlı
yollar da sultanın kudununu bekler, mehtap bir
bembeyaz taşlı yollarda köpüklü bir su ince-
liğile akarmış; ve sultan o kadar güzel, o ka-
dar güzelmış ki.. Bir kısmını alni üstünde bu
ay inhinasıle devirdiği saçları, yüzünü iki
tarafına sımsıkı bir itinala yapışırken, kırpık-
larının ince gölgesinde harikulade mana ile ışık-
lanan bu harikulade gözler içine bakmaya ka-
tiyen cesaret edilememiş. Yüzünün rengi, şef-
fal bir buz safhası altında, yarı pembe bir
gülün donuk parıltısından vehimler veririrken
küçük ve cilalı elleri - yüz bin kerre haykı-
ralım - küçük ve cilalı elleri, sakin bir su
üstünde açan muhayyel zambakmış sanki...
Yüendü öyle nermin, öyle taze bir hayat içinde-
ymiş ki yaşayan vücudunuz, onun hayatı ya-
nında bir ölü halile aciz ve zebun kalırmış.
Ve malikânenin içine her hangi bir tesadüfün
sevkile düşenler yaşamak arzusunu kuvvetli
bir sevgiye feda ederek, ayakları dibinde he-
lak olurdktan çekinmezlermiş hiç..

Fakat söylenen şeyler ne dereceye kadar
doğruydı acaba?? Orada bir sultan vardı; ve
rivayet edilen şirane dekor hakikat mı idi?
Bütün bunlar hakkında tek bir fikrim bile yok.
Fakat bir sabah, tühaf ve garip bir tesadüfün
sevkile, malikânenin sahillerine düştüğüm za-
man, dallar ucunda şakiyan bir serçe bana
her şeyi anlattı. İçerde vaktile yaşayan bir ih-
tiyar varmış ve büyük bir kalp günahkârımuş
o... Tabiatının size söylediğim bütün çocuk-
luğuna rağmen, kalplerin gündü olacağını hiç
zannetmem. Lâkin ne yapalım ki elimde bir şey
yoktur; ve ihtiyara günahkâr dedikleri zaman,
katiyen müdafaa edemeyorum onu... Fakat siz
söylediklerine itimat etmeyiniz. Ve ihtiyarın
hikâyesini, bana o hikâyeyi anlatan küçüçük
serçeden dinleyin siz de:

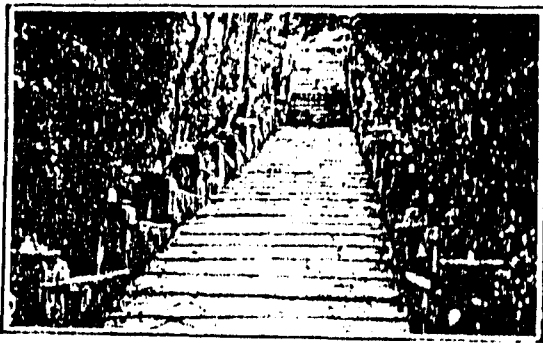
Ben ihtiyarı çok seviyordum, serçe hikâ-
yesine böyle başladım - ve o içinde yaşadığımız
bu sonsuz malikânenin sükûtuna, ağarmış saç-
ları, eğilmiş yüendü, sıkıl ve katum dudak-
larile o kadar yakıştırdı ki.. Büyük bir ağacın
koyuğunda yaşardı; ve kulübesini, geceleri ay-
dınlatan şey, büyük, sarı ve olgun güllere
benzeyen bir aydan başka hiçbir şey değildi.
Aynı zamanda çok iyi bir ihtiyardı da.. Bahçe-
mizin hüdudu haricinde vurulan serçelere o
kadar iyi bakar, yemlerini öyle muntazam verir

Berlinde türk tütüncülüğü

Tütün inhisarı idaresinin Berlinde kurulduğu ve yüz binlerce lira masraf eylediği bir sigara fabrikası, bilmemek ve bakmamak ve kırtasiyecilik yüzünden uyuyor ve kapantıyor! Halbuki onun etrafındaki sair sigara fabrikaları daima kazanıyor ve büyüyor. Bizinkinin sade üzerinde ismi var; içinde makineleri var, daireleri var, fakat makineler durmuştur! Memurlar savulmuştur! Yakında kapısı da kapantıyor! Ne demeli? Diyecek bir şey yok! Fenni hakikat ortadadır: devletler ve devlet müesseseleri fabrikator olamaz! Nasıl ki ticaret âleminde yetişmemiş olan türedî beyler ve efendiler de sanai ve ticari müessese kuramaz! Bu hakikati anlıyoruz ama kaçma mal olduktan sonra?.. Bu resim fabrikanın işler halini gösteriyor ama inanmayınız; işlemesi muvazaa dır, gösteriştir.

— Bu resim hakkındaki tafsilat başmakalemizdedir. —

«Tivoli»de İste kasrı parkında merdivenli yol ve etrafındaki fiskiyeler.

Roma civarında

TIVOLI

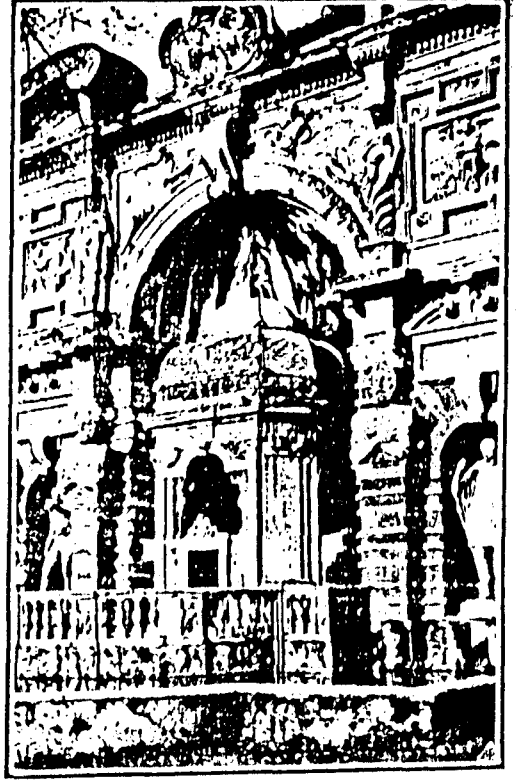
Ve İste Sarayı ve Çömüt bahçesi

Roma binlerle senelik tarihinin azemelli ve delişelli asarını sokaklarında ve binalarında cihana açılmış kitap gibi okutur. Buranın kolizesi, Forümü, Sanpietro kilisesi ve daha sayıya gelmeyen eserlerini tarif için ciltler doldurmuşlardır. Biz size bu nushada papalık devrinden kalma sallanat ve sefahet ve aynı zamanda akıl-

lara hayret veren Tivoli Este sarayile bahçelerinin resimlerini gösteriyoruz. Bu o kadar güzeldir ki adına « Dünya Cenneti » demişlerdir ve bu isim çok doğrudur.

Tivoli Romaya 30 kilometre uzakta zümrüt gibi bir koruluk tepe üstündedir, bol sularile bahçenin her tarafı çağlayan ve fıskiye doludur. Çeşmelerin her biri birer san'at eseridir.

Tivoli cenneti meşhur Lukres Borjiyanın ve birinci Alfonsun oğlu Ferrare kardinali ikinci Hipolit tarafından 1509 — 1572 senelerinde yapılmış bir cennet ve cinnet eseridir. Kardinal Este familyasına mensup olduğundan bahçe onun ismini almıştır. Zamanın en büyük san'at-

«Roma» ya 30 kilometre mesafede «Tivoli» de «Este» kasrının büyük abide ve havuzu.

«Tivoli» de «Este» kasrının fıskiye ve şelaleleri.

kârları burayı donattılar; meşhur ressamlar duvar ve tavanları süsledi. Tivoli kasabasının altından kanal ile Aniyen suyu buraya akıtılmıştır.

Bu cenneti mecnunane emek ve masrafla yapan kardinal da ölmüş ve bahçenin yanındaki kiliseye herkeş gibi gömülmüştür.

Ondan sonra gelenler cenneti daha parlattılar. Şimdi müze ve ziyaret yeri ve Romanın pırlantası olmuştur...

«Tivoli» kasrının parkında bir yol.

eden gazete muhabirinden yangının vukuunu haber alıyor.

Yangın çıkmış, koca koca mahalleleri ateş silip süpürmüş, yüzlerce kişi, çoluk çocuk, kadın erkek; gene ihtiyar sokak ortalarında kalmış bu sırada İstanbulun en büyük idare adamı olan zat bundan sonra hadiseden haberdar oluyor. Mazurdur. Evlerinde telefon yok, derhal polisçe haber ulaştırmak lâzımken haber gönderilmemiş, yahut ki haber gönderilmişse de bu haber her nasılsa biraz teseyyübü niyâna ugramış, yerine varamamış.

Mdemki o sırada İstanbulda vali yok, vali vekili yok, İstanbul vilayeti kendisine tevdi edilmiş olan zat her suretle, her dakika, her saniye İstanbul vilayetinin her türlü hadisatından haberdar olabilecek surette tehliz edilmiş bulunmak gerektir.

Öyle zannediyoruz ki bütün medenî memleketlerde bu başlıca her idare prensipidir.

İstanbul gibi bir vilayette bu vilayetin bütün kazası, belâsile, her türlü vukuatı bu vilayette meskûn halkın huzuru asayişile, hâyalile, her nev felâketile, katiyen mukayyet ve bundan meş'ul olarak bir makam ve bu makanda daima bir zat bulunmak lâzımdır. Şayet o zat makamından birkaç gün müfârikat mecburiyetinde kalırsa, hatta yerine merkezden muvakkat bir zaman için bir idare adamı gönderilir. Bunun muvazaleti anı kadar işin asıl sahibi bekler. Yüksek idare makamını sellenchüsselâm bırakıp gidemez. Yerine bıraktığı zatı da bütün vesûti idariye ile tamamen tehliz etmeği asla musamaha etmez.

İçtimaiyatta, idarede başlıca prensiplerden biri bir yerde en büyük idare memuru olacak zatın tam bir kabiliyette bulunmasıdır.

Avrupada medenî milletlerle iyi bir idare adamı (bon administrateur) bulmak kolay değildir. Bunu bulmak ve tayin etmek mevkîinde bulunurlar bir kılı kırk yaralı, pek dikkatli davranmak, pek ihatalı bir nazara sahip olmak lâzımunu şiddetle hissederler, düşünürler ki : bir idare adamında, meselâ bir valide bir çok meziyetlerden başka, billhassa bir idare hissi bulunmak elzemdir.

İdare hissiyle mütchassis olan bir memurun bir gece rahat uykusu yoktur. Bu histe bulunan bir vali her gün, her gece, her saat vilayet merkezinde, bütün mülhakatında yaygın yâz binlerce insanların ırzı, canı, malı bunların muhafazası yedi emanetine māvududur. Taarruzdan, tecavüzden masuniyetini temin başlıca vazifesidir. Bu insanları her nevi kazalardan, belâlardan, felâketlerden koruyacak

müessir tedbirler ittihazıda başlıca vazifelerinin başındadır.

Bir idare adamı, kendisinde yüksek bir idare hissi bulunmakla beraber vazifesini bu suretle telakki edecek bir hatlattı olmalıdır.

İşte bir yerde, oranın emniyet ve selâmeti oradaki halkın hayatı mevzu bahis olmasile bir idare adamının hissen de aklen de prensip takip etmesi, bu perensiplerin idare ilmine muvafık bulunmak lâzımdır. Şahsî içtihadın burada yeri yoktur, metin bir prensip gütmeyen, şahsî içtihadına, keyfine tabi olan bir idare memuru halkın başına gelecek kazalara, belâlara hakkile mani olamayacağı gibi halkada emniyetbahş olamaz. Halk içinde başındaki idare memuruna emniyetsizlik en büyük ayıptır.

Mahmut Sadık

Seyyahat mektubu:

Ceziretül-Arabın cenup ucunda

Hüdeyde : 27 - 12 28.

Musavadan buraya, vapor bizi 27 saatte getirdi. Deniz oldukça heyecanlı, rüzgâr karşımızdan esiyordu. Bundan dolayı üç saat tehlürle Hüdeydeye vasil olduk.

Vapor pek enginde demirledi; şehir ülele dürbünle seçilebiliyordu. Neden sonra zambukların beyaz yelkenlerini denizle seçmeye başladık. Vapora varabilmeleri için bir satten ziyade beklemek lâzım geldi. Deniz oldukça mütehevvidi; fakat, çaresiz incecektik.

Zambuklar, rüzgârın aksi esmesine rağmen oltalar yaparak nihayet vapora yanaşalar, halatlarla başlarını bağladılar.

Bekliyordum ki, bayraklı kayığıla, yahut zambuğuyla en evvel karantina tibibi gelsin, pratika versin... bunlar olmadı; yerli bir genç vapora uzatılan ip merdivenden tırmanarak çıktı, kaptanı yanına gitti. Acanta gelmedi; bu vekiliymiş.

İndirilecek eşyayı anbar üstüne yığdılar, iplere bağlayarak birer birer zambuklara indirmeğe başladılar; tabii bunlar, yolculara ait olanlardı. Vaporda Hüdeydeye incek 100 ton dan fazla eşyayı ticariye varmış.

Ben de inmek için hazırlanmışım ve merdivenin indirilmesini bekliyordum... Meğer beyhudeymiş, vapor merdivenini indirmemiş. Taaccüp ettim, sebep sordum. Deniz fırtınalı olduğundan, zambuklara çarpar, kırılırmış l... İlk defa işittiğim ve rasgeldiğim şey l... O halde incek yolcular ne yapacak, nasıl incek? Bir de baktım ki anbarın üzerine büyük torba gibi bir şey getirdiler, içini açtılar. Torbanın dibi müdevver, genişçe bir tahta, ağzının kenarlarına kalın ipler bağlanmış; bir İtalyan

binim içine girdi, iplerin uclarını vinciñ geneline taktılar, vinciñ işledi, torba içindeki adamla havalandı, tıpkı bir eşya yükü gibi ...

İnmek için sıra bana gelince düşündüm: torbanın içine girmek, vinciñ üzerinde bir balya gibi havalanmak ... Bu tertip iniş işime gelmedi, doğrusu boşuna da gitmedi; ip merdivene dar ağaç basamaklı merdiveni tercih ettim.

Vapor da tesaduf ettiğim Yemenli bir zat, diğer, bahusus İngiliz vapourlarının daha pek çok sahile yaklaştıklarını söyledi; binim neden bu kadar uzak durduğumun sebebini sordum: kaptan yeni ve buraya ilk gelişi imiş... Evet ama hem harita, hem buranın klavuzları varl... Ne ise, bizim zambuk açıldı; avdette rüzgâr mülayim estiğinden sür'atle denizi yarak, dalgaları kırarak ilerliyordu.

Vapor saat ikide varmışken, biz saat beş buçukta karaya ayak basabildik.

Hüdeyde, 19 sene evvel gördüğüm, eski bıraktığım Hüdeyde... Hiçbir değişiklik yok, olduğu gibi... Hatta, anlattıklarına göre, daha da gerilemiş, meselâ; harpten evvel 40-45 bin nüfusu varken bugün ancak 15-20 bin raeddesinde imiş... Sonra, hatırlıyorum, şehrin şimal tarafında «Dangahane» dedikleri büyük bir bina, bir de deniz suyunu taktirle içilir hale koyan bir «Kondansatör» vardı, o, sonra Hüdeydenin o zaman en asil, en muhterem eşrafından merhum Seyyit Ahmed Şuâ'i Paşanın, şehir haricindeki büyük konağı... hep bunlar İngiliz donanması tarafından bombardıman edilmiş, yıkılmış...

Burada nazarıma iki şey çarptı; biri: vapora gelen zambuklardan birinin direğinde kırmızı bir bayrak ki uzaktan bizimkini zannettiriyor—zemini kırmızı, ortasında ufki vaziyette bir kılıç resmi, dört köşesinde birer, kılıcın üstünde de bir ki cem'an beş yıldız; bunlar da beyaz. İşte Yemen İmam hükümetinin resmi bayrağı.

İkincisi: askerî bandosunun, sabahli akşamı birkaç hava nöbet muzikası çalması. Bu havaların ekseri, bizim eski türk havaları, bazıları da garp nameleri.

Ümit edilmedik bir yerde böyle türk muzikasını dinlemek insanı ne kadar mütehasşis ediyorl... Bunlar hep türk hatıralarını tazeliyor.

Burada, görüşebildiğim, daha doğrusu buraya bir türkün geldiğini öğrenip de görüşmeğe gelen, eskiden kalıp yerleşmiş veya ticaret, ben'atla burada kalmış vatandaşlar var. Gerek bunlar, gerek, yine beni görmeğe gelen yerli zevat, bunların hepsi, Türklerin, Türkiye'nin yaptığı son inkilâbı, inkişafı taktirlerle, hayretlerle karşıladıklarını söylediler, ya hele

harf ve yazı inkilâbımızı, hiç te hor görmeyecek, eğer yanında varsa, yeni harflerle basılmış gazete nüshası istediler. Beraberimde bir kaç «Cumhuriyet» nüshası aldığımıza ne do isabet olmuş, onlara bir iki tanesini verdim.

İlk gelişimin bıraktığı acı hatıra neticesi olmalı ki? Hüdeydeyi, tahammül edilmez derecede sıcak bulacağımı zannediyordum; halbu ki hiç te öyle bulmadım ... Gayet mutedil, hatta akşamları âdeti soğuk denecek kadar serin. Taaccüp etmeyiniz, ilk gelişimde, şubat içinde idi, temmuz sıcaklığı çektiymişti. Hatırlarım, bir mağazada, alış veriş için iki dakika durmağa dayanamamıştım da, sahibi, buraya mahsus yarım perde gibi, tavana asılı geniş yelpazeyi, bir makaraya tatbik edilmiş ipinden çiragina sallatarak bizi serinletmeğe çalışmıştı. Şimdi buna haccet henüz yok; gece ince bir örtü ihtiyacı bile hisolunmuyor.

Musavadan buraya ayda bir italyan Tranzatlantik kumpanyasının vapourları işliyor; onun için orada bu defa tesaduf eden bir haftalık teahhürün de zammile 37 gün vapor beklemiş oldum. Dönüşte, hemen her on günde bir Hüdeyde ile Aden arasında işleyen «Kahveci» dedikleri küçük varörü tercih edeceğim galibal... Çünkü 24 saatte Adene varırmış; oradan da üç dört günde bir Port-Saide vapor bulunmuş.

Şimdilik size Yemenin kapısı hakkında verebileceğim malumat bu kadar. İleride fırsat bulursam yine yazarım. A.S.

* *

Hazretim,

Ciddeden çıkaltı 39 günü bulduğu halde oraya giden mektuplarımı, gazetelerimi, bittabi o meyanda «Servetifünun»ları da, ancak buraya vapur hareket ederken alabildim: dört nüshası birden geldi. Tabii isim değiştirme mes'elesinden haberim yoktu; onun için de size Musavadan verdiğim son mektubumu «Servetifünun» ünvanıyla göndermiştim.

Nushaları sıraya koyup göz geçirmeğe başladım; son nushanın, nazara çarpan başkılığı dikkatimi celbetti:

« Resimli Uyanış »

Ne güzel buluş!.. Yenilikler, uyanışlar aşığı her şahs gibi, benim de ruhumda bir küşayış, bir haz, bir neş'e hatta haklı bir gurur verdi...

«Uyanış»... pek maualı bir isim!.. Mesela, belki bazı akide sahiplerince, buna bedel «Yeni doğuş» — yahut — Diriliş ismi daha uygun

Viyana Etfaiyesinde ne gördüm?

Son defa Viyanaya gittiğim gün Viyana Elçilik konağında çocuklar eğlencesi vardı; Viyananın tanınmış aileleri, Avusturya nazırlarının aileleri, Viyanadaki sefirlerin kadınları ve çocukları, Türk konağında toplanmış idi.

Viyananın şirin bir caddesinde, lâtif bir parkın heybetli ağaçlarına bakarak kurulmuş olan Elçilik konağı, geniş odaları ve çok geniş kabûl salonu ile gelenlere kendisini beğendiriyordu. Türkiye Elçisi Hamdi bey ve muhterem refikaları misafirlerini nezakete ağırlarken talî musiki nağmeleri ortalığa neşe veriyordu ve konuşuyorduk. Lakırdı arasında bana karşıda oturan birisini gösterdiler:

— Galiba bu zat ta etfaiye mütehassısı olarak İstanbula gidecek dediler. Derhal gösterilen adamın yanına sokuldum, kendimi taktim eyledim. İstanbula yüzlerce senedir kasıp kavurup halkın elinde ne varsa hepsini duman yapan büyük yangın belâlarına çareler gösterecek olan bu mütehassıs ile biraz konuştum. Viyana Belediyesinin etfaiye dairesinde ikinci müdürü olup 17 senedir bu vazifeyi yapan (Rodolf Könlig) isimindeki bu zatla konuşmak bende çok alâka uyanırdı. Viyananın Am Hof meydanındaki etfaiye dairesinde buluşmak üzere kendisinden randevü alıp ayrıldım.

İşte bu mektubumu Her Könligle Viyana etfaiye dairesinde olan mülâkatından sonra yazıyorum. Hiç şüphe etmiyorum ki Avrupanın birinci derecede etfaiye teşkilâtına malik olan Viyana şehrinde bu hususta neler yapıldığını « Uyanış » ın karileri merakla okuyacaklardır.

Büyük bir meydana nazır Viyana etfaiye merkez dairesi şehrin en eski binalarındanadır. Büyük kapının önünde kırmızı boyalı etfaiye arabaları duruyor; kapının içeri girince vast bir garaj içinde bulunuyorduk. Orası araba ile dolu idi. Her Könlig söylüyordu:

— Viyanada, burası merkez olmak üzere sekiz büyük ve yirmiden ziyade küçük yangın yardım şubeleri vardır. Büyük şubelerde yedi adet tulumba, hortum ve tahliye arabası bulunur. Küçüklerde ikişer tanedir. Yolda gittiğiken size gösterdiğim üzere hemen her sokağa takılmış olan kırmızı renkli yangın ihbariyeler kutularına halk alışmıştır; bir yerde yangın olunca ahalden birisi derhal sokağın yangın kutusuna koşar, oradaki ufak camı kırar ve yangını çingirak düğmesiyle basar. Çingirak burada çaldığı zaman hususî makinesi sayesinde hangi numaralı çingirakın çalındığını anlatır. hangi numaranın hangi sokaktan öleceği malûm olduğundan çingirakın çalındığından 30 saniye sonra tulumbalar yola çıkar. Ama bir merkezden değil; yangının başladığı noktanın etrafındaki dört muhtelif merkez birden koşar; yani 40 saniye sonra yangının sağından, solundan, önünden ve arkasından gelen sokaklardan etfaiye görünür. Etfaiyenin elinde on sene çalışılmakla hazırlanmış olan şehrin etfaiye planı vardır. Bu plan sokakları, suları, boruların kutularını, suyun dakikada miktarını teknik eb'adile gösterir. Arabalarımız bir yere gitmeden o yere lazım olan kurtarda borularla yola çıkar.

Her Könlig beni dairenin yangın ihbar odasına soktu. Burası büyük bir salon idi. Üç tarafı makinelere dolu idi. Telefon, telgraf, telsiz makineleri sıralanmış idi. Telgraf Mors makineleri, herhangi sokaktan verilecek işareti sogağın «İmdat» aletinin numarasıyla birlikte bildirmeye mahsus idi. Telefonlar «İmdat» aletlerinin altındaki telefonda söylenecek sözleri dinlemek içindi. Bütün yardım şubeleri birbirine ve merkeze telefonla bağlı idi. Tahliye arabalarının üzerinde kendilerine mahsus telsiz makineleri de bulunduğundan tulumbalar çalıştıkları yerden muhtaç oldukları şeyleri merkezlerden isteyebileceklerdi. Salonun dördüncü duvarında bütün Viyananın mücessem bir haritası var. Harita üstünde yangın merkezleri ufak elektrik lambalarıyla gösterilmişti. Hangi şube merkeze müracaat ederse derhâl duvardaki lambası yanıyor.

Bu salonda nöbetle vazifelerini değiştirir altı memur gördüm. Memurlar çalışmak, vazife görmek hususunda birer makine olmuşlardır. Biz salonda dolaşıyoruz.. makineleri seyretliyorduk, fakat bize kimse bakmıyordu, herkes makinesinin başında idi. İşte bu salondan verilecek işaret üzerine 30 saniyede bütün arabalar yola çıkıyor.

Bu mütehassıs belki Viyananın yangın makinesinin en mühim bir parçası idi. Bana verdiği, tarihli, fennî tecrübeyle müstentih izahatı bu ksa mektuba sıkıştırmak kabîl değildir. Yalnız son muhaveremizi nakleyeceğim:

— Türkiyeye davet olunmaktan memnun musunuz?

— Davet bir buçuk sene evvel yapıldı. Belediyemiz beni seçti. Çok memnun oldum.

— Memleketimize gelmeniz takarrür ederse plânumuz nedir?

— Bu işle iki cephe vardır. Birincisi yangının zuhuruna mani tedbirler, ikincisi yangın zuhurunda yapılacak tedbirlerdir. Ve bunlar birbirine son derece bağlıdır.

— Yangın zuhuruna mani tedbirler demekle neyi murat ediyorsunuz?

— Bu cihet mutlaka bir kanun ve nizam ile tespit edilmek lazımdır. Her memleketin haline, halkın seviye ve vesatına göre değişir. Onun için bir kanun projesi teklif etmek lazımdır, fakat bunu iki üç ay Türkiyede tetkikler yapmadan vücuda getiremem. Kanundan sonra kanuna yardım teşkilâtı lazımdır; halkı yangına karşı tedbir ilihazında adeta mektebe götürür gibi öğretmek icap eder. Sinema, benzin ve petrol depoları, illin dükkânları, eczahaneler, yağ ve kereste ticarethanelerine mahsus tedbirler alınacaktır ve nihayet her evde ve her ticarethanede kendine mahsus tedbirler gösterilecektir. Ve bunlar da daimî surette kontrol olunacaktır.

Her Könligin elini sıkıp ayrılıyordum; o benim düşüncelerimi galiba hissetmişti. Bana dedi ki:

— Bu bir mücadele meselesidir. Türkiye Cumhuriyetini tehle karşı mücadele heykeli adıyla dediğim için hizmetine koşmaktan zevk duyuyorum. Hükümetten, belediyelerden yardım göreceğime emlinim.

Ahmet İhsan

Hüdeydeden San'aya giderken

Yemende:

Dağların tepesinde ve arasında yapılmış köylerden biri:

- 2 - 1 - 1929

Dünyada her şeyin nisbi oluğunu, şüphesiz ki, hepimiz biliriz; fakat şurasını itiraf etmeliyiz ki hiç bir vakit bilmek, hissetmek demek değildir. İşte ben bunun mahsûs misâlini bu Hüdeydede San'a yolculuğunda gördüm, daha doğrusu tattım:

İrître yakasından; kızıl-Denizin bu yakasına geçer geçmez bütün başkalklar kendini göstermeye daha denizden başladı: vapur, sahilden o kadar uzakta demirledi ki karaya ancak, yelkenli

gelip dönmeye dâhil, üç buçuk saatte çıkabiliştik. O zaman, bizim Akdenizin, yalıların bizim kürekli sandalaların nazarında okadar kıymeti büyükdü ki...

Hüdeydede, koca Yemen kıtasının başlı iskelesinde, ihracat, idhalatının müstakil benderi olan bu şehirde, deve ve katırlar, eşekler istisna edilirse, medeni nakliye vasıtası olmak üzere bir tek, ama mübalaga zannetmeyiniz, hakiki olarak bir tek, hüçük foru einsinden bir otomobili var!... Onu da sıkın bir tacir yahut kiraya mahsus zannetmeyiniz, Hüdeydi Amili (Valisinin) şahsına aittir; San'aya yahut başka bir tarafa gidecek hatırıca veya tavsiyeli kimselerin, tabii gideceği yolun müsait yerlerine kadar bununla gitmelerine müsaade eder. San'a

yolunun, Hüdeydeden Seb'a denilen müsait noktaya kadar bu otomobille gitmek müsaadesine benle mazhar oldum..

Öyle bir hurpalanmış, hâli kalmamış araba ki... Müsaade etmez ve kadro harici ettirir. İşte buranın bu yeğane otomobili benim nazarında bilerseniz, ne kıymatlı görünüyordun.. Aman bir kazaya uğramasın, aleta nazar değmesin diye ölüm puthiyordu.. Çünkü, bana iki günlük ester yolculuğu zalimetini, kazandıracaktı.

O mus'adeye binaen, 2 kânumusani 1929 çarşamba, öğleden sonra, «biavnihi Teâlâ ve tevfikihi» yola çıktık... Bu Kit'ada ve bu otomobille böyle bir tevekkül duası, ihtiyacımı insan pek hissediyorlu!..

Hüdeydede bir çekide, Bacile uğrayarak, gelemek üzere, akşam Behailh köyüne geldik.

Köv diyip te bir şey zannetmeyiniz, yirmi otuz çalidan çırpıdan yapılmış, dairevi, damı mahrûti, menfezi, bir küçüçük kanatsız kapıdan ibaret insan kümeslerinden müteşekkil...

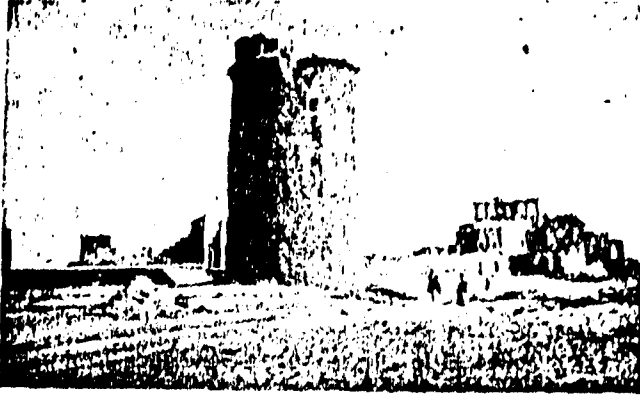
Meğerse köyün, kerpiçten yapılmış oldukça meskene benzer fakat o da penceresiz, alçak bir kapılı bir misafir-

hanesi varmış... Bizde oraya indik. Dedimya, her şey nisbil... bu küçük alçak, odundan Pera-Palas otelinin konforlu odasından daha kıymetli, daha makbul göründü. Avlunun ortasında biricik barınacak odal...

Avlunun konforuna gelince: iki tarafında,

Yemen kahvesi satılan (sahiplerinin evleri de orada)

Yemende bir kabile reisinin evi ve muhalafat kulesi.

sonyastı ipten örülmüş, 30 santim irtilâmla dört ayaktan ibâret birer kerevetten mürekkep. Yolcunun beraberinde yatağı varsa üzerine serir ve uzanır, şu kadar ki pek mebzul olan pirelerin hilemüne dayana bilirsel..

Fena bir tesadûf: iki gün evvel Hüdeydeden yola çıkarılmış olduğumuz yolda kullana çağın eşyanı hâmil esterler, bu köyde beni bekleyeceği yerde ertesi sabah gidilecek Seb'a mevkiine gitmiş, orada bekliyormuş; bunu Bacile geldiğimde öğrenmiştim; çâre yok; nasıl nasıl bu geceyi Beheylin bu odasında geçireceğim; Şükür ki pardesümü, kalın paltomu elbise bağı içinde, çantalarımıla yanımda bulundurmuşum; gece, genişce on bağı, kerevetin üstüne serdim, üzerine de pardesüyü örttüm; talîime fazla serin değildi, yahut bir kapısından başka menfezi olmayan oda rüzgâr alacak halde değildi.

O geceyi beyaz, ama öyle bildiğiniz sükunetli değil, kerevet üzerinde, iğne fiçisinde imişim gibi her tarafım hareket halinde geçirdim; fecirle beraber yerimden fırladım, bu cin taifesine mensup göze görünmeyerek muziplik eden hasarattan kurtuldum; ama şikâyet ediyorum zannetmeyin, ben gene memnundum, çünkü kıyast hiç yoklama etmeyi unutmamalı.

Yarım saatta otomobil beni Seb'a mevkiine götürdü; orada bizim üç esterle bir merkebi bekler bulduk. Bilseniz, o güzelim, nazlım, kıymetlim, harap ama pek makbul, otomobilden inip de estere binmek ne feci bir tesir bırakıyor!.. Bizi bırakıp da oradan sür'atle geri giderken insana bir mahzunluk çöküyor; sanki

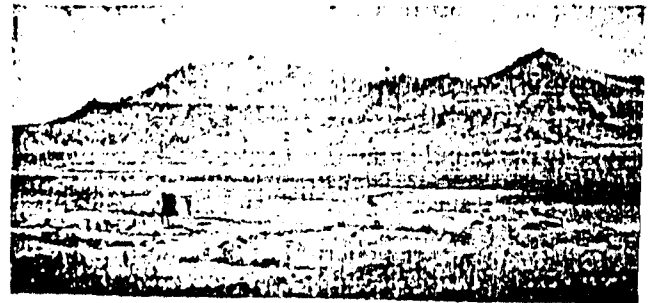
en aziz bir yakınından ayrılıyormuş gibi...

Ceheyha, oradan da Seb'aya varmaya kadar rast geldiğim köylü yolcular bana pek garip göründü: yayan olarak bir erkek, beraberinde bir veya iki çocuk, bir de merkep üzerinde bir kadın; erkeklerin başında bezden sargı; kadının başında da koyu renkli bir örtü onun üzerinde de — atıcaşınız birde tenekeden küçük çocuk lüzumuna vardır ya tıpkı o biçimde — kenar siperli, ortadan uzayan, mahrutu-nakas, sivri tepeli hasır, yahut hurma vaprığından örme bir şapka..

Hüdeydede, aynı biçimde ve fakat tepesi daha kısasını bazı erkek köylü ve askerlerde görmüştüm. Askarde dediğime bakıp da bütün askerin şapkalı olduğuna zâhir olmayınız; buranın askare mahsus kıyafeti yok; adım başında eli tüfekli; beli fişekli bir efrat görürsünüz; muhtelif kıyafette... Kiminin başında; dediğim gibi hasır şapka, kiminin başında bir sargı, kiminin sarık gibi bir şey; renkeede azçok farklı kiminin entarisi koyu mavi, kiminin beyaz, elhasıl bukalemni bir sürü... Bunun sebebi her zümrenin başka bir kabileye mensup olmasıdır: Bunlar yeknasak asker kıyafetini henüz kabul etmemişlerdir.

Yolda ama Tihame dedikleri ova yolunda rast geldiğim bütün kadınları şapkalı gördüm; sanki bunlar Avrupalı ka-

dınlanmış da buraya gelmişler zanedersiniz lâkin bir kere dağ kısmına geçildimi artıl şapka görünmez olur. Bu şapkalara «zellabe» ismini veriyorlar ki harfiyyen «gölgeleyen» manasındır. tabii bunlar şapka Avrupalılardan almadılar; nasıl alsınlar ki Avrupayı görmüş bile değildir; belli ki iklimin icabı, onlar böyle bir başlık kullanmış; biz de kalmadık bilhass gene bazı Arap müslüman müteassıplar:

Yemende ekin tarlaları.

na bu müslüman şapkaları gördükten sonra şaşmamak kabil olmaz; dinle başa, sırtta giyilen şeylerin ne gibi bir münasebeti olabileceğini bu koyu cahillere ne dimeli bilmem!...

Beheyhte tuhaf bir şey geçti: misafirhane sahibi kadına «halâ» yı sordum; hiç hatırıma gelmeyen bir cevap verdi:

«Eyne ma teşehi!»...dedi; yani «her neresini istersen!» bu cevap o kadar hoşuma gitti ki kahkaha ile uzun müttet güldüm; ben aynı zaman kendi sualine de güldüm... Öyle ya onbeş yirmi kanuş insan küme sinden ibaret bir köyde «halâ» aramak hakikaten gülünçtü!...

* *

— 11-1-1929 —

Beheyhten Osele köyüne çıkmak için, nahiye merkezi olan Huceyle köyüne uğramak, orada da bir mola vermek icap ediyordu; çünkü Seb'adan sa: 8 de esterle, yolda — durmak üzere — Obal köyünden geçerek, tam 11 30 da Huceyleye varmıştı.

Molanızı verdik ve öğle yemeğini de yedik. Tabii, bir lokanta olamaz ya, bir aş, yahut parasıyla yemek verecek bir ev ve dükân da değil, bunların hiç biri yok o hâlde böyle köy yollarında müemmen, hem de en sılti yiyecek hâlis sütle taze yumurta... Ben de o kaideyi tutmuş mecburdum; öyle yaptım; adamın bunları kolayca tedarik etti.

Bu gün Huceylenin pazarı inmiş; bir çok köylüler toplanmış, bir harıltı, bir gürültüdür gidiyor.. sordum: *

— Ne alış veriş ediyorlar?...

—Hayvan, tavuk, yumurta, turp ve bazı hububat... dediler.

Bulduğum oda yüksekce olduğundan pazarcuların toplandıkları yer, penceresinden görünüyordu; dürbünümle seyrettim; o, tarif ettiğim şapkalı kadınlar gözüne ne garip görünüyordu!...

Barametroma bakım; Huceylenin irtifanı 640 metro gösteriyordu. Bu yüksekliğe hiç farkına varmadan çıkmışız!... vakta Obalden itibaren artık küçük ve seyrek dağlar arasına girmiş bulunuyorduk; Huceyleden sonra ise hüsübütün daha sık dağlar arasından, daha doğrusu hayli zaman süren bir vadiden geçiliyor.

Biz Huceydeden ve 1330 metro irtifaında bulunan Osel mevkiine tam 4 saatte vasıl olduk... Ama nasıl? onu hiç sormayın... Azim bir vadiyi iki saatte bitirip ve, kim bilir hangi zaman dağdan koparak vadiyi kapadığından

19 sene evvelki gelişimde hasıl ettiği tunelden geçmiş olduğumuz müthiş kayanın önüne geldik.

Şimdi bu tuneli sellerin sürüklediği taşlar kapamış; onun için kenarındaki dar geçitten geçtik. Bu kayanın yakınında bir mağra vardı; içindeki kuyudan o vakit bir ihtiyar fakir su getirir ve yolculara verir, sebeplenirdi; şimdi o kuyunun da, ihtiyarın da yerinde yeller esiyor, taşlar o mağrayı da örtmüş!...

Vadiyi bitirdikten sonra artık dolambaçlı yollardan, döne dolaşı yükselmeğe başladık.

O ne melhip yüce dağlar, ne korkunç azim kıyalar... İnsan yükseldikçe bir aşağıya bir oraları ihataeden dağlara bakınca başı dönüyor, gözleri kararıyor.

Asıl insana dehşet veren manzaralardan biri de: o sakın sessiz görünen dağların, hep insanlarla meskûn, köyler bezeli oluşudur. Hayret edersiniz: o yalçın, sarp dağların yüksek zirvelerinde, birer kartal yuvası gibi kâğır evler kondurulmuş?... bunlara nasıl çıkıla bildiğini anlamamın inkâmı yok.

En sarp tepelerin üzerlerine kondurulmuş bir takım köyler var ki bunlara çıka bilmek için mutlaka tayyre lâzım; ne bir yol, ne bir geçit görünmüyor!... İhalişi, keçi gibi oralara öyle sühuletle tırmamıyor ki hayret edersiniz. Misâl: Huceyde Amilinın beraberimize verdiği iki asker neferini, Sukul - Hamiste yemek yemeğe bırakmış, adamıyla yola çıkmıştım; epeyi yol almış, bir çok vadiler, dağlar aşmıştık; adamına dedim ki:

— Ayol, bu zavallı neferler geç kaldılar; bu çetin yollardan nasıl yetişecekler?.. Keşki beklesydik..

Kendisi de Yemenli olan, bu iniş yokuşları o da yayan aşan adam şu cevabı verdi:

— Efendim, onları birazdan karşınızda bulacaksınız; çünkü onlar kestirmelerden tırmanır, daha az zamanda daha uzak yerlere varırlar; kolayca tırmanmağa alışkındırlar.

Hakikaten aradan on dakika geçmedi, bir baktım ki askerler gelmişler, bizi bekliyorlar!.. İşte Yemenin çekirge hafifliğinde adamları!...

* *

Osele vardığımızda güneş batmış karanlık basmıştı. Osel denilen yer bir ağıl, bir kaç oda, bir ev, bir küçücük dükândan ibaret. O geceyi geçirmek için bir oda sorduk... «yok!» cevabını almayalım mı!... Felâket; 1330 metro yüksekliğinde bir dağ tepesi üzerinde açıkta kalmak!... hayli müşkül bir mesele...

İndettalık boy, fakat kendisi için haber gönderen yerli bir yolen namına kapalı tutulan bir odaçık varmış; sahibi olan bir kadını buldurduk; buldurduk ama mübarek inatını inat... bir türlü razı olup kapıyı açmıyor. Ne yapmalı... Dilinden, huyundan anlayan adamın oğraşa, anlaşıp nihayet kandırmağa muvaffak oldu; kadın da o güzelim kâşaneyi açtı; ben de içine girdim.

İki buçuk metro murabbani geçmeyen bu kümes, benim için o yoklukta hakikaten bir kâşane hükmündeydi... Bir tarafında daradar seyyar karyolanı kurdurdum; ortaya da portatif masamı açtırdım; üzerinde, basık tavana asılmış — körkandil — lambanın altında — alel'usul — bir kaç rafadan yumurta, bir fincan kakavlu süttten ibaret akşam taamını ettim, üstüne bir iki kaşık da reçel yiyip kahvemi de içince artık keyfim yerine gelmişti.

Biraz oturmağa mecalim yoktu; hemen yatağa uzandım; sözde uyuyup rahat edecektim!... Heyhat... Nerede!... Beheyhteki, göze görünmez, gece misafirleri meğer burada da mebzûlen varmış... Çarlistona başladılar... Uyuya bilmek kabil mi!... Evrile çevrile bir azap çilesi geçirmeğe başladım.

Bir şeyle müteselli idim: nihâyet yorulacak ve bir kaç saat olsun uyuyacağım... Gâliba biraz dalar gibi olmuşum; fakat çok sürmedi gene uyandım: beraber bulundurduğum cep elektrik lambasıyla sata baktım: iki... Daha sabaha haylı var. Ancak bu uyanış pirelerin cürmü değildi; onlar nihâyet yorgun düşürüncüye kadar oğraşmışlardı; hem de, fazla süren yorgunluktan olacak, Oselin pireleri Beheyhtinkiler kadar te'sir gösteremedi; birazcık uyuyabilmiştim... ve faydası var ki beni uykumdan eden, bu defa başka bir sebepti: dün Huceylede pazar kuran köylülerden bu semt halkından, hayvanları, develeri ile Oselde geceleyenlerdi,

Bu mübârekler, bu her şeye, her hâl ile teklifsiz yaşayan mahlûkat, güneşin gurûbile hemen uyurlar; gece yarısı kalkıp köylerine gitmeğe hazırlanırlar. İşte onların, sîma görmemiş sesleri, kulak delici yaygaraları, gürültüleri, bizim uykuyu de hırçın, matçı, vahşi etti, kaçırdı; nafîle kıvrandım durdum. Hoş yattığım yer de, kalmak havasını buçak buçak kaçıracak bir haldeydi.

Sabahı dar buldum; hemen derlenip toplanarak, erkence yola çıktım.

*
* *

— 4 - 1 - 1020 —

Oselden Menâhaya, ester yürüyüşü, yedi saatte gidilir. Fakat bu yol o kadar yorucu, o kadar berbat ki anlatamam: müthiş akabeler, korkunç inişler, yokuşlar. Çuro yok, geçilecek; geçilecek.

Ne ise, yola revan olduk; Giderken etrafa bakmağa imkân olmuyordu; zira yolun adı yoldu; yoksa yol olduğunu anlatacak iz görmüyordum; onun için mutlaka öne, hayvanın bastığı yere bakılacak, ona göre vaz'iyet alınacak. Ufak bir gaffet düşmek kazasına mâl olurdu. Birde esterinin yularını kullanmak da caiz değildi, çünkü hayvanı şaşırabilirdi. Onun için onun kendisevki tabiisine birmek icap ediyordu; zaten mekâreci de bu hususu ihtar etmişti. Şükürki bu dağ yollarına alışık olan bu hayvanların, dikkatli, ihtiyatlı yürüyüşleri insanı biraz mutmain ediyor.

Menâha yolunun fazla yorgunluk vermesinin bir sebebi de benim gaffetim oldu: esterinin, öyle bildiğimiz gibi muntazam eğer takımı yok. Geniş, kaba bir semer; iki tarafına eşyadan bavul, çanta ufak yatak bağı gibi, şeyler bağlanacak ortasına bir minder konacak, üstüne öyle. Bu, iyi... Lâkin özengi yok. İşte benim gaffetinde bu oldu bunun da cezasını çektim. Yokuşlarda arkaya doğru kayıyor, ksyvan ensesine kapamıyordum. Bunda pek tehlike yoksa da hayvanı yoruyordu. Ancak inişlerde iş öyle değildi: pek dik meyillerde insan adeta semerin üzerinde arka üstü uzanıyor, iniş sarsıntılılarıyla öne doğru kayıyor, düşecek bir vaz'iyet alıyor. Kaç defa bağırıp yanındakilerden imdat istedim. Yetişip tuttular, düşüp yavarlanmaktan kurtarıldılar.

Bir çok yerlerde yüreğimi hoplatan, ürküntüler geçiren, hele soğuk terler döktüren bu akabe inişlerine, ileridekilerde de oğramamak için lazım gelen ihtiyatı daha şimdiden tasarlamıştım: oğrayacağım yerlerde bulamayacağım özengi yerine kuvvetli tpten bir taklidini yaptırmak... Bunda muvaffak da oldum; Menâhada yerine getirdiğim bu kararımın, ondan sonra istifade ettim, artık inişlerden rahata geçebildim; kayıp düşme korkusundan kurtuldum.

Saat 11.30 da, selamette Menâbaya vardık.

Menâha, deniz yüzünden tam 2200 metro yüksekliğindedir. Halbuki oraya varmak için yolda daha yükseklere, 2800 metroya kadar da tırmanmıştık.

— Devam ve sonu gelecek nushada—

SOSYAL KONULU YAZILAR

KÖY POSTASI

Değirmendere 12 Mayıs 1928

Değirmendere'nin asude köşesinde her gün öğle vaktini merakla beklerim. Saat on bir buçukta karşı yakadaki Tütünçiftlik istasyonuna gelen Atina treni İstanbul gazetelerini bırakır; yarım saat sonra o gazeteci köyün posta kayığı ile elimizde olur . Ben memleket ve İstanbul haberini getiren gazeteleri her gün gözlerim , köylüler ise gazetelere yalnız piyango çekildiği günlerin ferdası hücum ederler . Köylüler memleket ve dünya haberleri ile çokluk alakadar değildir ; onlar piyango isabet ederek zengin olmayı bekledikleri için her keşide günlerinin sabahı çıkan gazeteleri olsun okumak ve görmek ile kalırlar . Piyangodan herkese kâr çıkmasa bile keşide listesini görmek hevesi ile gazetelerin köy kahvelerini dolaşması yine irfan namına bir kârdır !

Gazetelerimizi gözden geçirdiğimiz zaman günlük havadisleri bitirince en ziyade iktisadi mahiyetteki yazıları da takip eyliyorum ; çünkü teknil istikbal saadetini herkes gibi bende bu vadide görüyorum ; sonra içtimai makaleleri arıyorum ve mebus Celal Nuri Bey'in " İkdam " da sırayla çıkan tedkiklerini keyifle okuyorum ... Celal Nuri Bey bir hafta zarfında yazdıklarıyla karilerini " Serseri Yahudi " nin peşine taktı " Serseri Yahudi " ünvanı bana Eugene Seu ' nun bu namdaki meşhur ve büyük romanını ve o romanını lisanımıza tercüme eden merhum Selanikli Tefvik Bey 'i hatırlattı ... "Serseri Yahudi " romanının bitmez tükenmez sahifelerini bıkmadan tercüme eden Selanikli Tefvik merhum da Bab-ı Ali caddesinin çok meraklı bir siması idi ; otuz kırk sene evvelki matbuat hayatına karışıp kalemi ile çok hizmetler etmişti ... O şimdi unutuldu ! Amerikalı bir muharririn "Serseri Yahudi " ismini kendine tahrir ünvanı olarak kabul etmiş olması vesilesi ile eski matbuat arkadaşımızı yad etmiş olma memnunum ve tekrar Amerikalı muharrir lisandan söylenilen iktisadi ve ictimai kusurlarımıza avdet eyliyorum . Yeni dünya muharriri biz Türkler'e gözünüzde hendeseniz yok diyor . Evlerinizde konfor hayatı ve bakım bilmezsiniz diyor ; sonra sanayiden kiremitle tuğla pişirmek ve kendi mahsullerimizi konserve halinde saklamak bile elimizden gelmiyor , hücre bakkal dükkanlarınızda bile mesela İspanya ve Portekiz ' den

gelme balık konserveleri satılıyor diyor ve bu kusurlarla askeri ve vatani muvaffakiyetlerimizi mukayese edip işe akıl erdiremediğini ilave ediyor .

Şu belli başlı kusurlardan birincisi yani gözümüzde hendese olmamak çok doğru ve çok acıklı bir derdimizdir ; biz bu derde ehemmiyet vermeyiz , çünkü çarpık , eğri büğrü şeyleri görmeye alıştık , bu bize batmaz , fakat itiraf etmeli ki fenni kafaya malik bir ecnebi memleketimize gelince bütün yaptıklarımızdaki hendese gözünün fikdanını derhal görür ve şaşırır . Halbuki hendese gözü ancak fenni kafada yaşar. Kafası ile fenni kavramamış olan adamda hendeseyi aramayınız. Değirmendere'deki üç odalı ufacık evimi düşman yangınından sonra tekrar yaptırdım . Yeni türeyen bir Türk yapı kalfasına ihale ettim ve bittikten sonra eve geldim . Yangının bıraktığı sağlam duvarlarını muhafaza ederek kalfa evi meydana çıkarmıştı ; fakat hiçbir tarafında hendese gözü yok idi ; ama o kadar ki müvazi hatları doğru zaviyeleri tamam bir köşesini bulamadım . Naçar olduğu gibi kabul ettim. Adeta eve “çarpık köşk “ diyeceğim geldi . Sonradan bazı şeyler daha ilave ettirdim ; işleyen amelenin baş ucunda durduğum halde böyle çarpık yaptılar ve ben söylendiğim zaman manidar surette gülüp bana

- Bu kadar kusur da aranır mı a bey ? cevabını verdiler . Duvarları saran gül ve hanımellerini bağlamak için iki gün evvel duvarlara çitalar mıhlatıyordum . Bu çitaların hemen hepsi hendese gözünden uzak yapılmış idi ve ben bu çarpık işlere kızıp dururken “ Serseri Yahudi “ nin makalesini havi gazeteyi postadan aldım ... Amerikalı muharririn ne kadar hakkı var demekle beraber kendimi bile o kadar düzgün hendese gözüne malik add edilemiyorum .

Amerikalı muharrir sonra bakımdan bahseyliyor , bir kere şehir emaneti İstanbul umranı temin için şundan bundan mutalaa sorarken bu aciz muharrirden İstanbul 'un umranı hakkında fikir sormuştu ve ben o zaman Türkçesi bile mevcut olmayan entretien yani mütemadi tabiri şerhe sokarsak kafidir!

Yeniden büyük şeyler beklemeyelim demiştim ; vakıa “entretien “ in lisanımızda karşılığı yoktur ; “ bakım “ kelimesi mevcut ise de bunu da menfi

mahiyette “ bakımsız “ kullanınız ! “ Bakım “ bir itiyattır . Buna ancak çocukluktan başlamak şartıyla alışılır , sonradan iktisabı pek zordur . Onun için bakımın yeni nesle sokulmasını analarla mektep muallimlerinden bekliyorum . Bakımla ülfet eden adamlarda sökülme esvab , yırtık gömlek ve çorap , kopuk düğme , ökçesi aşınmış potin görmezsiniz . Bakım bilen bir adamın evinde çarpık saçak , yerinden çıkmış oluk , tahtası oynar merdiven , işlemez kilit , kırık kapı topu , damlar musluk , deliği tıkalı su yolu , pis suları akar su borusu , kırık camlı pencere , kulpu kırık çay fincanı , kenarı ezilmiş kaşık, sapı çıkmış bıçak bulunmaz! Ama bunları tamir için para lâzım diyeceksiniz... Hayır; hiç de böyle değil; bakım yapan o kadar beyhude masrafların önünü alır ve malını öyle saklar ki bakım masrafları yıkım masraflarının yanında hiç kalır.

Serseri Yahudi bize “niçin bakkal dükkanlarımızda ecnebi balık konserveleri var, sizin denizlerinizde balık yok mu?” diyormuş... Evvelki haftaki köy musahabesinde yazdıklarımı hatırlayınız... Köydeki bakkalda mavi etiketli Amerikan yağı var, fakat , tere yağı yok dememiş mi idim?.. İşte benim yazdığım Amerikalı lisanından Celal Nuri Bey de tekrarlıyor. Artık bu vadiye girersen arkası çok uzun sürer; bizim sanayi derdimiz o kadar büyüktür ki onları sıralamak için hafta musahabelerinin sütunları dar gelir. Yalnız Amerikalı muharririn saydıklarına ben bir başka kusurumuzu ilave eyleyeceğim. Bu kusurumuz yeni çıktı... Her sanatın bir mütehasısı olacağını düşünmeden her sanata başlayan adamın derhal kendini mütehasıs addetmesi ... İşte size Değirmendere’de gördüğüm son bir vesika ki kendimize fuzuli mütehasıs süsü vermenin acı numunesidir:

Baharla beraber buraya gelince İzmit ile köyümüz arasında işlemek üzere bir motorlu sandalın gidip gelmeye başladığını gördüm ve sevindim. Sandalın yanına gittim... Bir de ne göreyim? Sandalyenin lakini adı varakalardan daha sathi surette yapılmış bir tekne; içinde 30 bargir kuvvetinde bir kamyon motoru Motorun sıklığı 600 kilo sandalın tulu 8 metre . Teknenin inşasında adi karfiçe çivi kullanılmış ... Motorlu teknelere mahsus çifle kaplama değil . Perçin çivi bile yok ... Motorun üstüne tenke mahallesi evlerini andırır bir baraka yerleştirmişler ...

Ve bunların hepsi yeni yapılmış ve bir çok masraflar olmuş ... Fakat hiçbir mütehassisa sorulmamış ! Üfürükçü hocalar gibi kendi kendine yetmiş bir usta ortaya çıkmış , hepsini yaparım demiş ve yapmış ... Sonra ne oldu diyorsunuz değil mi ? Üçüncü seferinde yeni gemi o kadar su yaptı ki az kalsın batıyorlardı ; içindikiler tulumba basmaktan ve su atmaktan bi-tab düşmüşler ! Şimdi motorlu sandal İzmit'te karada yatıyor !

600 kilo ağırlığında 30 beygir kuvvetinde bir motorun dakikada bine yakın devrinden mütevellit iltizazdan böyle adi çektirme teknesinin dayanamayacağını düşünemeyen ilimsiz kafalardan ne beklersiniz ? Ben diyorum ki asri ve mihaniki olacağız diye böyle cüretli cahillerin başlarını boş bırakırsak iktisadi ve sanayi inkişafa ebediyen veda etmelidir !

Ahmet İhsan [TOKGÖZ]

No:1657-183

s. 3

TÜTÜNDEN TÜTENLER

Değirmendere 22 Mayıs 1928

Senelerdir gülperi ve çapa sallayarak avuçları nasırlaşmış, elleri sertleşmiş ve güneşin keskin ışığıyla yüzünün derileri meşin rengini almış olan Hacı Mansur Ağa ensesindeki katmer katmer buruşuklarıyla tam bir bağcı olduğunu ,ilk görüşte insana anlatırdı. Hacı Mansur Ağaya kısa isim vermek için Hacimen derlerdi ve tütün tiryakiliği ile meşhur idi. Ramazanda oruç keyfine düşkün olduğu için ikindiden sonra kimse onun yanına sokulmak istemezdi; bayağı günlerde, evvel zaman usulü ensesine soktuğu yasemin çubuğu çeker, basa basa lulesini doldurur; bağdaş kurduğu kahve pikesine, yahut deniz kenarındaki iri çınarın gövdesine yaslanıp duman savururdu. Geçen gün Hacimen'i çınar kütüğünün dibinde gördüm; elinde çubuğu yoktu... Yanına yaklaştım ve sordum:

-Galiba tütünün kalmamış, yahut çubuğu yanına almamışsın,sana bir sigara vereyim mi?

Hacimen seyrek ak sakalını eliyle okşayıp, bana baktı ve derin içini çekti, cevap verdi.

-Bıraktım o melunu!

- Neyi tütünü mü? İnanılacak şey değil! Senin gibi eski tiryaki!

-Nasıl bırakmayayım? Nasıl ona melun demeyeyim! Tütünden öyle canım yandı ki gördüğüm yerde kahrımdan tütüyorum!

Anladım... Hacimen de tütün ziraatı kurbanı idi. Onu söyletmek istedim, sordum!

Sen de tütün ektin miydi? Halbuki biz seni bağcı belliyorduk.

- Sorma ! çocuklara uyduk. Baba tütün ekenler kazanıyor, biz ne güne duruyoruz; diye başımın etini yediler; ben de yumuşadım... Geçen sene çoluk çocuk beş dönüm tütünle uğraştım. Birkaç yüz okka tütün yaptık, topladık, astık kuruttuk; istif ettik... Rejiden geldiler; yazdılar, çizdiler,sergi verdiler. Ben de hesabı ferah tutup üç derin yüz lira elime geçecek ve çoluk çocuk nevale tamam diyordum... Şimdi halimi sorma, diyorum ya? Tütün beni cayır cayır yaktı. Dumanım tepemden tütüyor. Tütünler de evde bekliyor. Gelip alan yok, alan çıkarsa yarısını çürük ve bozuk diye, yarsını iskarta çıkartıyor o yarsısına da akla gelmez fiyat biçiyor... Bir hesap yaptım, üç dört yüz lira kar derken ilk sermayeden otuz lira bile geçmiyor. Ben de tabakayı çubuğu, luleyi kaldırdım attım; şimdiye kadar onu ekip toplayanlardan değildim, sade içerdim; bundan sonra lanet yüzüne! Elli beş senelik nira kilki ne yendim, bir daha elimde tütün görürsen yuh bana!...

Hacımen' in derdi bütün civar köylerin derdidir. Muharebeden sonra Avrupa tütünsüz kaldığı için tütün tüccarları, gördükleri talebe göre tütün diye ne buldularsa alıyorlardı. Ve okkasına 70 – 80 kuruş para sayıyorlardı. Bu talebin karşısında tütün ekenler kazandı; gayrı tabi senelerin kazancı sürmeyeceğini ilimsizlik, vukufsuzluk, ve rehbersizlik yüzünden hiç düşünmediler; söyleyen olduysa da dinlemediler. Bağcılar bağlarını, bahçıvanlar bahçelerini ihmal ettiler. Hep birden tütün hevesine düştüler, civarımızın fındık, kiraz, kestane, armut, şeftali ile şöhret aldığını ve senede sade Değirmendere iskelesinden İstanbul'a ve Ankara'ya asgari 25000 küfe mahsul gönderildiğini ve bunun 1500 nüfuslu üç köye çok büyük gelir olduğunu bildiğim için köylülerin tütüne müptela oluşlarına acıyordum; böyle giderse canım kiraz bahçeleri sefil tütün tarlası olacak diye hayıflanıyordum.

Muharebenin açtığı tütün boşluğu geçen üç dört senenin bol mahsulünü alarak dolduktan sonra Avrupa'nın talebi tevazun eyledi; piyasada malın iyisini aramaya başladılar; fiyatlar da düştü ve netice olarak Hacımen gibi çoklarının canı yandı. Ne yapalım? Bin nasihatten bir musibet yeğdir demişler... Bu sene sıkıntı çeksinler, önümüzdeki senelerde babalarından gördükleri meyve mahsulü onların

- yüzünü yine güldürür. Hacımen gibi tütüne kızıp, tütün içmeye tövbe edenler de daha çok kâr etmiş olur.

Tütünden canı yanıp, buram buram tütün içenler bilmelidir ki tütün ziraatı kati bir ihtisas işidir. Öyle kiraz aşıl原因, fındık köklerini belleyen ve kestane dokuyan köylüler birden bire tütüncü olamaz. Geçen musahabemizde yazdığım gibi kayık ve sandal yapan marangozlar motorlu sandal inşasına kalkıştıkları gibi yaptıkları tekneleri nasıl derhal sulanmaya ve neticede batmaya mahkum ise kirazcı ve bağcıların tütüncü olmak istemesi böyle insanın zarar dumanını tepesinden tütürür. Mesele hep ihtisas işidir. İktisadi ve ticari hayatta yeni yürümeye başladığımız için her şeyden evvel sanatta ve meslekte ihtisasın kıymetini öğrenmeliyiz. Hiç unutmam bir kere Almanya'da sökülen potinimi tamire götürmüştüm. Kapısında ayakkabı tamircisi yazılı olan adam potinimi görünce bana şöyle cevap vermişti:

- Ben yalnız potinin yüzünü tamir ederim. Altı için başka tamirciler vardır.

Bizde eskicilere sorunuz; kösele ve derisi olursa en ala potin yapacağımı bile sıkılmadan söyler!..

Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]

No: 1659 - 185

s. 34

KÖY POSTASI

Değirmendere 6 Haziran 1928

Adapazarlı bir efendi ile konuşuyordum,lakırdı arasında bana şöyle dedi:

-Adapazarı'nda sonradan açılmış, terzi,manifaturacı gibi birkaç dükkan vardı,hep kapadılar.

-Niçin?

-Veresiyeden!

-Şimdi dükkanlar kapalı mı duruyor?

-Hayır, onların yerine kahvehaneler açıldı!

Arkadaşının bu sözünü dinlerken oturduğumuz vagonun penceresinden sade Türkiye'nin değil belki bütün dünyanın bir incisi olan İzmit körfezinin latif manzaralarına bakıyordum. Tren Yarımca'nın nâkil gibi donanmış kiraz ağaçları arasından süzülüyor, mavi denizin küçük dalgaları sahilin erguvan renkli kumlarını okşuyordu ve ben düşünüyordum:"Şu güzel yerlerde refah olmamasının başlıca sebeplerinden işte ikisi! Yani kahvehane bolluğu ile vade denilen iktisadi işi bilmemek!"

Evet! Memleketi kemiren dertlerden birisi, tembellik ocağı ve dedikodu yuvası olan kahvehanelerdir. Otuz evli bir köyde bile iki üç kahve vardır. Bunlar ekseriya doludur,içine girince köyün çalışmayanlarını ve çalışmadığı için vaktini dedikodu ile geçirenleri çevrelenmiş bulursunuz! Kahvehanelerde ne palavralar savrulmaz?Ne hükümler verilmez?Bu kof sözlerin savrulmasına ehemmiyet vermem ama, oraya,çöreklenmiş adamların tembelliklerine hayıflanmamak kabil mi? Bizde kahvehaneler kaç köyün doğurduğu bir ihtiyaçtır; köy kahvesi herkesin selamlık dairesidir, evinde yemeğini yiyenler, kahvesini içmeye buraya koşar; sabahleyin uykudan kalkan soluğu kahve peykesinde alır. Evvelleri ihtiyarlar kahvesi, gençler kahvesi de ayrı ayrı ; (cahiller) denilen delikanlılar, yaşlıların kahvehanesine sokulmazdı,bu da yüz göz olmamak için konulmuş iyi bir kaide idi. Yaşlıların kahvesinde, mahallenin veya köyün işi gücü ve bütün ihtiyacı konuşulur, karar verilir ve derhal icra olurmuş...Şurada burada baki

yelerini gördüğümüz eski hayrat işleri hep bu gayretin mahsulü idi. Şimdi yaşlılar ile delikanlıların kahvesi birdir ve çoktan yüz göz olmuşlardır... vaktiyle köylerde gündüzleri kapalı ve boş durmuş, mutad olan kahveler gündüz de doludur ve tembel yatağıdır ve milletin iktisadi hayatını kemiren ve koparılıp atılması lâzım gelen bir derttir. Hülâsa kaç ve göçün doğurduğu kahveler aynı zamanda içtimai ihtiyaçları def ederken şimdi çalışmayanların dedikoduların, rakı ve esrar düşkünlerinin ve nihayet kaçakçılık edenlerin ilticagahı olmuştur ve bunlar köylerde ve mahallelerde mutlaka eski zamanlarda olduğu gibi gündüzleri kapalı durmalarıdır...

Tren Hereke'den kalktı, kırmızı topraklar üstünde Tavşancıl'a doğru gidiyoruz; arkada kalan istasyonda iken pencereden kiraz hevenkleri satın alanlar çocuk gibi sevinerek, kırmızı taneleri ağzına atıyor, sonra çekirdekleri dışarı fırlatıyor, gülüşüyorlar ve bazı kompartımanlardan çıkan fena rakı kokularıyla gönlümüzü bulandırmamak için başımızı pencereden ayırmıyoruz. Katır tırnakları parlak sarı rengiyle ve ilk bahar sıcaklığıyla kuvveti artan latif kokusuyla bizim durduğumuz pencerelere kadar okşuyor, kompartımanlara kapanıp, sabahleyin erkenden rakı yuvarlayacak kadar düşüncesiz olan yolculara tabiat letafetiyle ve raiyasıyla ders veriyor ama ayyaşlar da dersi dinleyecek kulak nerede?...Ben yine düşünmekte devam ediyorum. Tembel ocağı olan kahvelerin çoğaldığını söyleyen Adapazarlı efendi bana ticaret mağazalarının veresiyeden kapanmış olduğunu haber vermişti. Veresiye kelimesi sonra vermek manasında olduğu halde bazılarının dediği gibi bunu vermeyesiye haline çevirmişlerdir. Sonraları padişahlık adliyesinin bitmek tükenmek bilmeyen icralarıyla alacak tahsili hemen hayal haline girdiği için "işin yoksa mahkemelere git!" sözü kafalarda yerleşmiş idi. Keza padişahlık zamanının vergi tahsil usulleri ba işar gibi çok zalim yahut emlak vergisi gibi çok imhali olduğu için vergi verecek olanlar ne kadar sallarlarsa o kadar kazanacaklarını anlamışlar ve mümkün olduğu kadar geç vermeye ve geç verdikçe bir takım mahsup usulleriyle kâra alışmışlardı. Bu da yüz sene anane haline girdiği için veresiye mal alıp vermemek vergileri sıkı görmeden ödememek, borç alanlar tebliğ ve icranın lastikli yolları arkasına gizlenip alacaklılardan kaçmak kaide olmuş idi. İşte bundan dolayıdır ki ortada

kimsenin kimseye emniyeti kalmamış, ödünç parayı veya veresiye malı namus dairesinde bulmak ihtimali ortadan kaybolmuş,murabahacılara yol açılmıştır. Cumhuriyet hükümeti icra konularını değiştirip medeni iktisat usullerini adliyede tatbika başlayalı beri bu eski ve köhne ananeler sarsıldı, fakat henüz köylü kafalarına yeni usullerin ehemmiyeti giremedi. Onlar hala savsaklamaktan fayda umuyorlar. Son zamanlarda sahiplerine tebliğ olmak üzere heyet-i ihtiyariyelerine vergilerin ve borçların “vade” ödenmemesi yüzünden paketlerle tevkif müzekkereleri gelmeye başladı.

Bir aralık ihbarname veya tevkif müzekkeresini tebliği için sahibi meydanda yok diye yine savsaklama usulüne dalmak istediler; fakat yeni icra kanununun tebliği n mükellef sahibini bulup ona imza ettirilmesi kaçamak külfetinden âri olması işleri kolaylatmaya başladı...ve derhal borçlular borcunu mükellefler vergi taksitlerini bulup buluşturup ödemeye seğirttiler. Çünkü işin artık kaçamak yolu ve şakası kalmamıştı. İcralar böyle devam edince çok geçmeden eski yan çizmek ve savsaklamak huyları ortadan kalkar o zaman vade ehemmiyetini öğrenirler. Ticari muameleye atalarımız alışveriş demişlerdir; almak,vermek. Demek sade almak ve sonra vermekten kaçmak değil.. Alınca vermek var;vermek ya derhal veya vadeli; vade muayyen tarihtir. Yoksa medyumun keyfi ve sürüncemede bırakması değildir... Bu kadar basit hakikatlerin fena kanunlar ve haksız adalet tüzüğü ile unutulması, çok uzun senelerin mahsulü kötü bir itiyattır. O kötü itiyat yeni kanunlarımızın tatbikiyle mahvolacaktır; biraz zaman ister.

Adapazarlı arkadaşımınla trende İstanbul'a doğru giderken açtığımız bir söz bana bu haftanın musahabesini yazdırdı. Buraya bir temenni ilave edeceğim. Madem ki vadenin ne olduğunu ihmalciler borçlular öğrenmeye başladılar; bu derde ilaç bulundu diyelim. Tembeller ocağı olan kahvelerin de eczaneler gibi tahdidini ve köylerde kahvelerin behemehal gündüzleri kapalı durmasını emr eyleyecek yeni kanunları bekliyorum. Adapazarlı arkadaşım bana burada sordu:

-Canım Avrupa'da kahvehane yok mu?

Ben cevap verdim:

-Çok var; fakat, kahveler sabahları kahvaltı etmek, öğleden sonra çay içmek, iş saatlerinin haricinde gazeteleri okumak, ticari ve idari işleri görmek üzere mülakatlar yapmak içindir.

Bu kış üç ay kadar Viyana'da idim. Viyana kahvehanesi çok memlekettir; lakin o kahvelerde günün çalışma saatlerinde oturanlar ecnebi seyyahlarla memleketin ihtiyarları ve mütekaitleri idi.

Ahmet İHSAN [TOKGÖZ]

No :1660 -186

s. 50

KÖY POSTASI

İstanbul 11 Haziran 1928

Eski bir arkadaşım var, Boğaziçi'nin Anadolu yakasında hücre bir yere çekilmiştir, çokluk İstanbul'a inmez tekaüd maaşını almak yahut babadan kalma biricik dükkanın kirasını elde etmek üzere İstanbul'a geldiği günler, işlerimi çabuk bitirsem de bir vapur evvel dönsem diye tedbirlenir durur. Onun iki merakı vardır: Balık oltaları ve ufak bahçesindeki nadide gül ve karanfil çiçekleri.

O benim mektep arkadaşımды, mektepte iken dahi Remzi Efendi yalnızlığı severdi; çok dinler, az söyler. Sınırları yok desem yeri vardır. Ben onun hiddetlendiğini hiç görmedim, değme şeylere şaşmaz. Sanki en fevkalade vakanın zuhur eyleyeceğini önceden biliyormuş gibi ansızın meydana gelen büyük işler bile onu şaşırtmaz. Abdülhamid idaresinin en sıkı zamanında Remzi Efendi Dahiliyede bir kalemde mümeyyiz muavini idi. Saat gibi vaktinde kalemine gelir; önüne gelen kağıtları defterine kaydeder, arkadaşları ile az konuşur ve hoş geçinirdi. Elinden geçen kağıtlardaki saçma ve fena emirlere omuz silkmeyi bile fazla görür; kalemin dağılma zamanı gelince hazırlanır, Boğaziçi Vapurunun yolunu tutardı. 1908 inkılabının ilk günlerinde onu gördüm. Bab - ı ali kaynıyor, sokaklar adam almıyordu. Ben de coşkunlar arasında idim ve içimde kaynayanları Remzi'ye anlatmak istedim. O sözümü kesti.

-Dünyadır, her şey olur! Demişti. Remzi'yi bir defa umumi muharebenin ateşli devresinde gördüm. Çanakkale zorlanıyordu, o yine telaşsız idi ve bana lüferlerin iyi baş vurduğunu anlatmıştı. Üç sene sonra mütarekenin ilk elim senesinde kendisine köprü üstünde tesadüf ettim.

- Cenazem vardı da İstanbul'a indim yoksa birbirimizi bu sene de göremezdik. Sözlerini söyledi. Hayli seneler Remzi'yi gözden kaybetmiştim. Geçen hafta Haydarpaşa iskelesinde vapura girerken onu bir daha gördüm. Beraber alt kamaraya indik. Remzi tütün içmez. O sade adamlardan değil, dumandan da kaçır.

Kamaranın loş ışığı altında Remzi'yi tetkik ediyordum. Epey ihtiyarlamış, saçları az ağarmış, kameti doğru, gümrah sakalını yan taraflarda azaltıp biraz da çenede bırakmış, arkasında otuz sene evvelki modada bir palto,onun altında Bab – ı ali yadigarı redingot, şimdi antika yerine geçmiş olan kondre potinleri ayağında eksik fakat şemsiyesi yine elinde. Tespihini çıkardı,yelpaze tırnaklı parmakları arasında çekiyordu, ben sordum.

- Ey, nasılsın bakalım ? Şapkaya alıştın mı?

- Çoktan! O şimdi beni hiç rahatsız etmiyor ve gözlerime çok iyi geliyor. Sen söyle bakayım; benim gibi köylü olmuşsun. Değirmendere'de oturuyormuşsun. Köy hayatına ait yazdıklarını okudum.

- Nasıl buluyorsun?

-Köy için yazdıkların doğru ama köylüleri çok iyi anlamamışsın diyeceğim. Bilirsin ya benim ömrüm hep köyde geçti, ha Boğaziçi üzerindeki köy halkı ha Değirmendereliler veya civar köylüler. Bunlar hep birdir.

Ben merakla dinliyordum ve arkadaşımı söyletmek istiyordum.

-köylüler hakkında ne düşünüyorsan söyle belki beni tenvir eder ve fikirlerimi tashih edersin.

Malum ya ben az söyler, bir adamım, az söylediğim bilmediğim şeyleri çokluk karıştırmamak arzusuydur. Fakat köylülerimizi iyi tanırım onun için kırk senelik tecrübelerimin hülasasını sana söyleyeyim. Bizim köylüler dünyanın en sakin ve kolay idare olunur halkıdır ama mutlaka idare olunmaya muhtaçtır. Ben onları çocuklara benzetirim.... Hani çocuk hasta olunca verdiği ilacı içmez, okşarsın, seversin, oyuncak gösterirsin, o yine acı ilaçtan kaçır, haykır haykır ağlar. O zaman çocuğun ellerini tutarsın, zorla ilacı ağzına dökersin değil mi?.. İşte bizim köylülere lâzım olan budur. O senin tatlandıra ballandıra hikaye eylediğin köy kanunu tatbikatı yok mu? Beni mazur gör, köylülerin köy kanununu anladıkları şöyle dursun tatbik eyleyeceklerine ihtimal vermem. Bizim köylülerden mürekkep aza değil mi? O adamlar ki babalarının ruhunu zapteden

ahiret korkusunu, yalan söylememek mecburiyetini ve büyük sözü dinlemediği çoktan unutmışlardır. Onlar tahsil ve terbiye görmedikleri için medeniyet şiarına ve kanuna rağbet lüzumunu hiç öğrenmemişlerdir. Köylüler her şeyden evvel berberinden çekinir. Bir köylü diğeri hakkında düşündüğünü mümkün değil yüzüne karşı söylemez. Fakat arkasından kahvehanede pala savurur. Köyü tamahkardır, parayı sever, lakin kazanmasını bilmez. Onları hesabını bilir sanırsın, halbuki hakiki hesabın acemisidir. Sen aralarına girersin, yol göstermek istersin , saatlerce söylersin, numuneler gösterirsin, anlattım sanırsın, o senin karşında kafasını sallar, fakat yine bildiğinden şaşmaz. Hafızın sıhhat vaazını dinledikten sonra evine dönerken bacağı kesen bir tanesini, yarasının üstüne bayat koyun gübresini koyarken gözümle gördüm. Sarılık olmuş bir adama saatlerce hastalığın sebeplerini anlattım, tedavisini anlattım. Aynı adam ertesi gün iki kaşının arasını sarılık hocasına kestirdi. Bıçağın pis olması sebebiyle suratı iltihaplandı. Bir başka defasında köylülerimizin en gözü açıkklarını alıp Beykoz Dağının tepesinde Amerikan petrol şirketinin yaptığı güzel evceğizlere götürüp gösterdim... Baktılar gördüler, beğendiler, fakat o yaz yaptıkları evlerde yine lağım yoktu. En akıllısının el yıkayacak tahta yalağından çirkef suları sokağa akıyordu. Evini duvarı çamurdu. Fakat evlendirdiği oğlunun güveylik odasına çifti yirmi beş liralık karyozlu lamba almıştı! Nahiyeye müdürümüz geçenlerde köye geldi kahvelerde yerlere tükürülmeyecek diye levha astı. On beş gün zarfında mezbahanız olacak dedi. Meydanlığa hayvan bağlayıp gübrelik yapınız dedi. İhtiyar meclisi azaları nahiyeye müdürünün yüzüne güldüler; baş üstüne dediler. Şimdi müdür gideli iki ay var. Kahvedeki levha sigara dumanından sarardı, yerler daha fazla tükürük oldu; mezbaha ise iki çınar ağacının arasındadır! Orada köpekler dolaşır, ağacın köklerini yalar , kasap da ara sıra on gün üzerinde ağırlara külbastılık et keser!.. İşte azizim İhsan Bey, sen bu hakikatleri yazacak yere şairlik ediyorsun, fikrinde vücut verdiğin medeni köylüleri bize getirip aleme gösteriyorsun... İşte bu yanlış.

Gülmeye başladım ve eski arkadaşımın elini sıktım ve şu cevabı verdim.

-Ben dünyada her şey olurum ama şairlik yapamam, sen bunu pekala bilirsin. Ömrüm şairlerin içinde geçti de yine de vezinli kafiyeli sözlere alışamadım. Seni ve beni alakadar eden köylülerimize gelince, dediklerinin hepsini ben de biliyorum, fakat ben mazi ve hal ile meşgul değilim, istikbale bakıyorum. Değirmendere'de açılan yeni mektepte, genç muallimin himmetiyle yetişen çocuklara güveniyorum. O çocuklar büyüdükten sonra memleket sağlam temellere yaslanacaktır. Çok eski zamandaki din ve ahlak temizliğini dahi kaybederek günde yüz defa yalan yere yemin eden, sıkı görmeden borcunu ödemeyen, sırası gelince sahte Müslümanlık davasına kalkışan ve her yeni şeye itiraz eden, kendi hakiki hesabını bilmeyen cahil kafaları örümcekleli adamlara ehemmiyet vermeyi ve meşgul olmayı fazla görüyorum. Ve ben böylelerini menfi mahiyette sayıyorum. İçlerinde tek tük tesadüf eylediğimiz akıllıları ile istikbale hazırlanan münevver çocuklar bana kafi!

Ahmet İhsan [TOKGÖZ]

No:1661 - 187

s. 66

KÖY POSTASI

21 Temmuz 1928

Değirmendere'nin vapur iskelesi yanından geçen telgraf tellerini çok senelerdir görmeye alıştığım; teller Yalova'dan ve Karamürsel'den beri deniz kıyısını takip ederek bizim köy yoluyla İzmit'e gider ve bütün Türkiye'de ile rabita yapar; o rabıtaya şimdiye kadar Değirmendere dahil değildi; teller başımızın üstünden uzanır ve ben ona mahzun bakardım. Bu hafta İzmit'ten gelen bir telgraf müfettişi ile amelesi, belki yüz senedir sade köyün havasını okşayan telleri yere indirdiler. İskele karşısına hazırlanan bir odaya bağladılar, odaya yerleştirilen masa üstüne telgraf aletleri sıralandı ve bu ay başından sonra Değirmendere dahi Türkiye Telgraf Şebekesi'ne iltihak eyliyor. Aynı odada bir de posta gişesi açıldı, artık bize gönderilen mektuplar İzmit postahanesinde yahut köy kayıklarının İzmit'te uğradığı köhne kahvehane peykesinde sürünmeyecek! İstanbul'a 80 ve İzmit'e 14 kilometre mesafede olan köyümüzün asırlardan beri gömülmüş olduğu iptidâi hayatını uyandırmak üzere medeniyet dünyasından gelen ilk telleri çok derin bir sevinç ve muhabbetle selamladım. Köyümüzün havasından geçen bu telleri yedi sene evvel bir defa daha aşağıya bağlamıştık, o bağlayış milli müdafaanın askeri ihtiyacından doğmuştu, şerefli fakat muvakkat idi. Şimdi bütün Türkiye ve dünya hatlarına daimi surette bağlanıyorduk. Ve ben çocuk gibi sevinecek direklerin ucundan köy odasına inen tellere bakıyordum. Bu esnada İstanbul'dan gelen vapur dahi iskeleye yanaşmıştı. Köy iskelesinde görmeye alışmadığım bazı eşyaları, konforlu kanepeler, yataklar, dolaplar gibi şeyleri çıkarıyorlardı; bunlar Değirmendere'ye yazlık gelen bir aileye ait idi. Ailenin reisi civarımızda vazife almış olan bahriye zabıtlarından bir zat idi... Kendisiyle aşinalığımız vardı, sefa geldiniz diyordum ve bu medeni eşya acaba nereye taşıyor diye düşünüyordum. Çınarların biraz ilerisinde ağaçlarına arasında ve bahçe kenarında yeni yapılan köy evlerinden bir tanesinin üst katını tutmuşlar... Oraya kadar yürüdük. Zabıt bana yanındaki muhterem refikası şaşkın ve mahzun gözlerle yazlık ve belki kışlık ikametgahına bakıyordu!...Evin dışı çamur sıvalı; kapıdan girince havlusu toprak; havlunun bir köşesindeki dört taştan ibaret mutfağın ne ocağı var ne yalağı!.. Yukarı çıktık...Sofanın tavanı yok... Odalarda pencerelerin camları takılmamış duvarların sıvası yok ve nihayet evde

kuyu bile mevcut değil. Koskoca bir bahçenin ucuna kondurulan bu yeni köy evinin dört metre ilerisinde bir tanesi daha kuruluyor... Ondan üç metre daha uzakta bir başkası daha ikmal olunuyor. Bahçelerin bol ve büyük olduğu şu yerde, birbirinin burnuna girerek ev yapan köylülere sıhhi mekan hakkında akıl öğretmek ihtimal haricindedir!... Benim gözlerim tekrar telgraf tellerine dikildi. Ve çok uzaktan kırmızı kiremitleri görünen yeni köy mektebinin dahi görüyordum... Bütün ümitlerim bugün köyden gelen elektrik telleri sayesinde vurulan medeniyet aşısına bağlıydı... Aman Ya Rabbi, biz ne kadar gerideyiz ve bu sakin, mazlum, namuslu köylüleri ne kadar ihmal etmişiz! Tefahüre lüzum yoktur; medenilik ve asrılık İstanbul'un yahut birkaç mühim şehrin kısmıyla ölçülmez...Asıl ölçünün tatbik yeri köylüdür... İstanbullu arkadaşlarıma söylüyorum: Biraz da şehirden dışarı çıkınız, köylerin ve köylülerin halini görünüz, o zaman terakki etmiş sâir milletlerle aramızdaki müthiş uçurumu anlarsınız ve belki biraz ziyade çalışkan ve daha az müstehnik olursunuz.

Gazetelerimizi dolduran ekmek buhranı, un buhranı, kibrit buhranı ve nihayet alışveriş buhranının asıl menbâi bizim memlekette şehir halkının Avrupalı gibi müstehlik ve buna mukabil köy halkının şek ibtidâi surette muhtahsıl olmasıdır. Yetmiş seksen senedir böyle gitmiş; açılan delikleri Avrupa'dan inkıraz ile yamamışlar ödünç getirilen para semereli işe has olduğu için dönüp geldiği yere gitmiş ve bizler elimiz böğrümüzde kalmışız! Bu illete çare şudur: İstihlak azalmalı, istihsal ilmi ve asri şekle girmeli... Madem ki milletin öz tabakası olan köyler çok ibtidâidir, şehirlerde olanların fazla müstehlik olmaya hiç hakkı yoktur. Orta ve alt tabaka ile münevver ve üst tabaka arasında iktisadi hayatta benzeyiş peyda olmalıdır.

İstanbul'dan kalkıp ibtidâi köy evinde yaşamak üzere gelen misafir köyün çamurundan ve çitten yapma evin nasıl yadırganıyorsa Avrupa ve Amerika'dan İstanbul'a gelen zair dahi aynı surette Beyoğlu'nun Avrupa'daki ile nispetle çok aşağı fakat pek pahalı otellerinde öyle sıkılıyor. Bunu bilmeli de Avrupa'dan İstanbul'a fazla zair celp eyleyeceğiz diye ham hayallere kapılmamalı; garp diyarından bize ne şekilde zair geleceği artık kat'i surette tayin etmiştir. Onlar

sabah bir saray olan mükellef vapurlarıyla limana girecekler, vapurlarında ikamet ederek İstanbul'u iki günde görüp gideceklerdir; bu hal pek çok seneler için değişmez ve mesele aynıdır: İstanbul'dan Değirmendere'ye taşınan aileye çok pahalı olarak kiraladığı evde iptidâi binadan memnun olmadığına köylüler nasıl akıl erdiremiyorlarsa, garp diyarından İstanbul'a gelen seyyahların bizim otelleri ve şehrin vesair hayatını beğenmediklerine de galiba bizim İstanbul'da aklımız ermiyor da İstanbul'u Montekarlo'ya, Yıldız'ı o şehrin gazinosuna çevireceğiz diye hülya kuruyoruz. Çitten ve çamurdan eve yerleşmeye çalışan zabıt ailesinin halini düşünerek kendi evime dönerken köylerdeki ibtidâi hayatın daha nelerini görüyordum. Etrafımızda iki bin nüfuslu üç köy var; eczane değil doktor yok, hastalar kocakarı ilacına ve hoca okumasına koşar! Kasap dükkanı iki çınar ağacına mahyalanmış bir kalın daldır. Kesilen hayvanların kanını meydan köpekleri temizler; ve köpeklere dokunmayı büyük günah sayarlar! Yeni evlerin lağım çukurlarıyla kuyuları birbirine yakındır, su kuyularının ağızları açıktır; tulumba değil çukruk bile göremezsiniz! Çünkü kuyular nihayet bir buçuk kulaçtır; içindeki su buz gibidir. Dağlardan beri çakıl arasında, sızıp geldiği için menba suyu kadar halistir; köylü bu nefis suyu zorla pisler ve mikroplar! Şimdi siz bana, niçin çare bulamıyorsunuz diyeceksiniz? Benden çare sade nasihat vermektir, nasihati dinletmek için icra kuvveti lâzım. İcra kuvveti köy meclisindedir; köy meclisinin azaları köylüleri daraltmamak kaygısıyla bu iptidâi hayata alışkıtır... Hülâsâ kırmızı damlı mektep nesli yetişmeden bu hal daha çok seneler böyle devam edece! Yahut hükümet zorla yaptıracak.

İşte ben hep bunları düşünerek eve dönerken bu geceki radyonun Viyana'dan dinleteceği konseri merakla bekliyorum. Dün gece Viyana radyosu haber vermişti: Bütün Almanya'nın musiki müntesiplerinden 150.000 (yanlış değil yüz elli bin) artist 200 (evet iki yüz) trene binerek Viyana'ya gelmişler!... Viyana'dan azim konser salonunda fevkalade müsamerelere verecekler; bunlara Alman ırkına mensup Amerikalılardan 5000 seyyah daha iltihak etmiş bu azim sanat ordusu Avusturya'nın havasında musikinamelerini mevcelendirecek. Radyonun bu haberini aldığım zaman kulaklarıma inanamadım... Bu dile kolay yüz elli bin zâir Alman şehirlerinden Viyana'ya geliyor; iki yüz tren teşkil ediyorlar, bu artist

ordusu Viyana'da kendisine yatacak yer buluyor, yiyecek lokanta buluyor, sanatını icra edecek konser salonları buluyor... Sonra Fransız siyasileri Almanya ile Avusturya birleşmeyecekler diye haykırıyor! Politikacıların bu iddiasına Avusturya başvekilinin verdiği cevabı yani: Milletlerin arasına çekilen siyasi hudutların hiç hükmü yoktur. Sözü nü hatırlatmak kâfidir. Bu hafta Almanya'dan kalkıp Viyana'ya yüz elli bin yolcu taşıyan trenlerdeki rakam azametini ve bu miktar yolcuyu barındırıp memnun eden Viyana halkını takdir etmemek kâbil mi? Bunu da İstanbul'a zair çekmeye çalışan şehremanetine ithaf eyleyelim.

Ahmet İhsan [TOKGÖZ]

Numara: 1667-193

s. 62

KÖY POSTASI

29 Temmuz 1928

Derenin suyu o kadar azaldı ki daha deniz kenarına yetişmeden sular bahçeler arasında, kuru topraklar içinde kayboldu ve yalıdaki dere ağzı çakıl taşı yığını halinde kaldı. Şiddetli sıcaklar durmayıp esen meltem rüzgarları, Değirmendere dağlarının bütün yıl zümrüt gibi yeşil duran ağaçlarını bile sararttı. Dere boynundaki değirmenler, suyun azlığında, taşlarını döndüremez oldu. Ak sakallı değirmenci Mustafa Dayı:

Kurak! Kaypak

diye söylenerek pek çokları gibi kahve müdavimi oldu. Mustafa Dayı Karadeniz kıyısından gelmiş burada yerleşmiştir; satın aldığı “Hazret-i Adem” değirmenini işletir. Bu değirmene “Hazret-i Adem” namını çok sene evvel Değirmendere’ye gelen bir misafirim vermişti. Çünkü Hazret-i Adem’den sonra dünyada ilk defa yapılan değirmen mutlaka bunun gibi olmak lâzım gelir demiş idi... Değirmen o kadar ibtidai idi. Üç tarafından suları akarak, kaçarak çatlamış bir taht a asma su yolu... Sular asma yoldan “Karanlık Dere” dedikleri yine tahtalardan çatma bir oluğa dökülür... Oluktan gelen bol sular altı kanatlı ve ufki bir tahta pervane üstüne dökülür. Ancak bel kalınlığında su döküldüğü zaman yerinden kımıldamayan pervane döndükçe yukarı ucuna takılı taşı çevirir, taşlar zahire sandığı, onun ipten ve çomaktan ibaret aletleri, öğütölmek üzere Mustafa Dayı’ya getirilen buğday ve mısır çuvalları ve nihayet Dayı ile karısının ve çocuklarının barındıkları tahtaları kara ve duvarları unla ağarmış ada oda hülasa bütün değirmen müessesesi dört direk üstüne kurulmuş bir çatı altındadır. Mustafa Dayı değirmeni satın aldıktan sonra bu çatıyı biraz tahkim etmişti. Yoksa çok yılların yadigarı olan binanın her tarafı kaşşamıştır. Bütün bu ibtidai ve köhne değirmenin bir doyulmaz güzelliği vardır. O da değirmeni çevreleyen tabii manzaradır. Bina zümrüt gibi yeşil fındık ağaç toplarıyla dolu bir yamaca dayanmıştır. Önünden köyün deresi geçer; sağ ve solu ayrı ceviz, çınar ağaçlarıyla kaplıdır; su boyunda söğütler dallarını aşağılara sarkıtmıştır; Mustafa Dayı değirmen bahçesinde kendi sebzesini ve tütünü yetiştirir. Onun güzel tavukları vardır, kendisi ve ailesi bu köhneliğin içinde çok temiz yaşarlar; üstleri başları, odaları fukaralık ile temizliği arkadaş yapmıştır. Mavi keten pantolu, kısa

beyaz cepkeniyle dün önümden geçiyordu. Bembeyaz çevrim sakalı temiz çehresine tatlılık veren bu çalışkan adam, suların değirmeni çevirmemesinden çok mahsun idi. Çünkü şimdi civar harmanlardan kışlık zahireleri, köylüler öğütmeye getiriyorlardı, fakat onun taşları dönmüyordu ve o hazırdan buyurdu. Sordum:

-Mustafa Dayı nasılsın?

-Nasıl olam beyefendi... Yağmur duasına çıkacaklar, inşallah yağar.

Değirmen seslemiyor.

Mustafa Dayı ile değirmenin yakınındaki iri ağacın dibine oturmuştuk, orası yol ortası olduğu için gelen geçen köylülerin bazıları, bizi gördükçe gelip yanımıza bağdaş kuruyorlar ve müthiş sıcakta biraz soluk alıyorlardı. Mustafa Dayı'nın yağmur duasına etrafındaki ağaçlar hep birden amin çekmişlerdi; çünkü sıcaklar ve rüzgarlar kiminin karpuz tarlasını, kiminin sebzelerini kasmış kavurmuştu.

Mustafa Dayı'ya söylüyordum.

Ben sana demedim mi? Senin değirmene çok su lâzım; kullandığın su ile dört taş çevirmek kolaydır. Ve bunun için dolabını ve yollarının düzeltmek lâzım. Bak şimdi akan az suda bile, değirmen iyi kurulmuş olsaydı sen unlarını mükemmel öğütürdün!... Şimdi değirmeni dua ile çevirmek istiyorsun!

-Haklısın beyefendi... Haklısın ama bundan ilerisine aklım ermiyor ki... Aklım da erse para yetişmiyor ki... Parayı da bulsak adamı rahat bırakmazlar ki...

Bu "ki"lerle biten Mustafa Dayının üç cümlesinde çok mana vardı; hele "rahat bırakmazlar ki" hepsinden daha manalıydı. Vakıa Mustafa Dayı'yı civar köylerin borç vermez takımları epey sarsmışlardı. Reji idaresi de bu çalışkan adama bir hiç için musallat olarak üç beş defa mahkemeye taşınmasına sebep olmuştu. Sonra değirmenine uğrayan atlılar muttasıl anafordan hayvan yemi istiyorlardı. O bana ara sıra derdini açar ve ben de elimden geldiği kadar bu çalışkan ve namuslu değirmenciye yardım ederdim. Etrafımızdaki köylülerin gençleri merakla bana sordular.

-Bey efendi bu değirmen nasıl asrileşir? “Asrilik ve asrileşmek” kelimeleri köylere kadar geldi ve köy delikanlılarının kullandığı bir kelime oldu. Bunu memnuniyetle duyuyordum. Teşekkür olunur ki köy delikanlıları “asrilik” tabirini “istihsal” tariklerinde arıyorlar; bizim İstanbul’dakiler gibi bu kelimeyi yalnız dans, futbol merakına ve tuvalete hasır etmiyorlar. Yine görülüyor, İstanbul ile büyük şehirlerin “istihlak” merkezleri, köylerin “istihsal” yuvaları olduğu işte bir daha anlaşılıyor!

-Mustafa Dayı’nın değirmenini çeviren su, köyünüzün çok yukarisından, tepede çıkıyor. Onun çıktığı yerle dere boyunun arasında 80 metreden ziyade yükseklik var. Suyunuz yukarıdan buraya demir boru ile gelse ve burada aksa ne olur biliyor musunuz? Evvela 10 taşlı asri bir değirmen işler; bütün köy elektrik ışığına gömülür; İstanbul’a gönderdiğiniz odunlarımız kendiliğinden kesilir ve dağdan indirdiğiniz keresteler biçilir ve evlerinizde şarıl şarıl su akar... Delikanlılar içlerini çekti, gözlerinde hırs ve ümit parladı; ihtiyarlar inanmıyor gibi baş salladılar, Mustafa Dayı da bu sözü ilave eyledi.

-O zaman makineci değirmenciler gelir, bize yol görünür değil mi?

Ahmed İHSAN [TOKGÖZ]

Numara:1668-194

s. 178

HAFTA POSTASI

Matbuat Kongresi:

Değirmendere 5 Ağustos 1928

Bu hafta dört buçuk saatimi meslek arkadaşlarımın arasında çok tatlı geçirdim. Onlar senelik Matbuat Kongresi için toplanmışlardı; saat on buçuktan başlayarak Türk gazetelerinde çalışan muharrirler birer birer geliyor ve toplanıyorlardı. Bab-ı Ali'den Divan Yolu'na çıkan Kapalı Fırın Caddesi'nde, Nuru-Osmaniye'ye giden dörtyol ağzındaki binaya yerleşmiş olan Matbuat Cemiyeti Dairesi, gazetecilik denilen çok yorucu mesleğin evlatlarını dar salonlarına sığıştırıyordu; meslektaşlarımı çoktan beri böyle toplu olarak görmemiştim, onların en yaşlı ağabeyleri yahut babaları olan ben, oturduğum köşede gelenlere yüreğimden kopan tatlı bir sevgiyle bakıyordum; çoğu genç idi. Günlük gazetelerin ağır vazifelerini meslek sevdasıyla gayretli omuzlarına yüklenmiş olan bu irfan ve fikir askerleri kongre in'ikadı için lâzım gelen adedi dolduruncaya kadar ufak ufak halkalar yapıyorlar, hararetili hararetili konuşuyorlar, münakaşalar açıyorlardı. Kırk senelik kendi mesleğim olduğu için belki bitaraf olamamaktan korkarak söyleyeceğim. Gazetelerde çalışıp memleket hakkında hergün yazdıklarını okutan ve yorulmak bilmeyen irfan evlatlarından müteşekkil muharrirler ictimai birtakım vesilelerle gördüğüm başka mesleklere mensup içtimalara benzemiyordu; bizimkilerde meslek aşkı vardı; meslekten doğma sadelik içinde azimli bir gurura sahiptiler; ve mesleklerine karşı kuvvetli bir kıskançlık hissi besliyorlardı. Cemiyet salonlarına hislerini ve düşüncelerini söylemek için geliyorlardı...

Nizamnamemiz kongrenin küşadını arkadaşların en yaşlısına bırakır... Onları en yaşlısı ben olduğum için senelik kongremizi açtım; yine nizamnamemiz mucibince bir kongre reisi ile katiplerin intihabını kendilerinden rica eyledim. Sevgili meslektaşlarım, eski ve yeni arkadaşlarım, bu şerefli vazifeye beni intihap eylediler. Hepsine hakiki ve derin bir şefkat hissiyle bakarak riyaset sandalyesine oturduğum vakit saat on birdi; senelik vazifemizi bitirip o sandalyeden ancak saat üçte kalktım.

Ben bu dört saatin geçtiğini hiç duymamıştım. Bütün ömrümü hasreylemiş olduğum şerefli mesleğimizin müntesipleri arasında geçirdiğim bu saatlerin tatlı hatırasını asla unutmuyacağım. Çünkü tek mil celsede arkadaşlarım izzet-i nefis ateşleri saçtılar. Ciddilik ve ağırbaşlılık duygularını gösterdiler. Gençliğe mahsus coşkun sözler arasında daima ince nükteler sarf ettiler. Kâh tatlı, kâh tatlılık içinde taşkın nutuklarla hepimizi neşelendirdiler ve keyiflendirdiler. En ciddi münakaşalarda latifeyi ve gülmeyi bırakmadık; Birbirlerine hücum edenler bile arkadaşlık sevgisini ve hürmetini unutmadılar ve bütün kararlar temkin ve selamet ile tespit olundu... Yüreğim iftiharla dolmuş idi; münakaşalarda bir hakikat kuvvetle tebarüz ediyordu; Türk muharrirleri derin izzet-i nefis sahibi idiler; mesleğimize karşı gösterilecek en hafif hürmetsizliği hazmedemiyorlardı. Müntesiplerini çok yorgunluk ile çok mahrumiyet içinde yaşatan gazeteciliği aşkla seven gençler mesleklerini çok kıskanıyorlardı, kimsenin ona hor bakmasına tahammülleri yoktu. Sonra düşündüklerini söylemekten ve fikirlerini müdafaadan çekinmiyorlardı, ve asıl bu noktayı hürmetle ve muhabbetle takdir ediyordum. Meslek arkadaşlarımda gördüğüm bu hürmetperverane tekamül beni çok sevindirdi ve mesleğimizin anısına daha itimatla baktım ve evvelce hazır bulunduğum Matbuat Kongrelerinin ikisi ile mukayese ettim. Umumi harp içinde yine böyle bir kongrede bulunmuştum... Toplanan heyetin yarısından ziyadesi mesleğe hiç intisabı olmadığı halde bizim için rey versinler diye toplanılmış birtakım resmi dairelerin memurları idi. O memurların amirleri de kongrede hazır idi; intihab listesi matbu olarak kırmızı konaktan getirilmişti; hiçbir söz söylemeden herkes reisin masasına bırakmış idi ve iş olup bitmiş idi!..

İkinci olarak bir Matbuat Kongresi daha gördüm. Mütarekenin ilk senesiydi; düşman işgali altında toplanan bu kalabalığın arasında düşman ajanlığını kabul etmiş vatansızlar vardı; namus sahiplerine ağız açmaya cesaret yoktu. Mamafih o salonda teneffüs edilen boğucu hava içinde casusların gözünü boyayıp “Pierre Loti” Cemiyetinin doğmasını temin etmek kabil olmuştu. Halbuki bu cumartesi günü hiç inkıtaya uğramadan tam dört saat süren celsemizde meslek arkadaşlarım fikirlerini ve kanaatlerini cesaret ve metanetle müdafaa ederek bana tatlı bir hava

teneffüs ettirdiler... Matbuat Cemiyetini hakiki bir vukuf ve dirayetle iki sene idare eden reis Hakkı Tarık Beyefendinin metin ve mantıki sözlerini benimle beraber herkes beğenerek dinledi. Son sözüm şudur: mesleğine aşık mesleğini derin bir muhabbetle kıskanarak seven benim genç meslektaşlarım emin olsunlar; onlarda bu ateşli izzet-i nefis oldukça onlarda kanaatlerini çekinmeden söyleme kuvveti bulundukça Türk gazetecilerinin atisi emindir ve kendileri daima şerefle muhat olurlar o şerefe taş atanlar, o şerefin hasetçileridir.

Ahmet İhsan [TOKGÖZ]

No:1669-195

s.194

KÖY POSTASI

Değirmendere 13 Ağustos 1928

Ortalık karanlık, hava çok sıcak; körfezin nihayetinden doğru denizi okşaya okşaya gelen hafif rüzgar az bir serinlik getiriyor; deniz kenarında oturuyorum. Karşıdaki dağlar koyu karanlığa gömülmüş, sıra ile dizilmiş, kuvvetli ışıklar dağın yamaçlarına sarınıp milli ateş hatları çiziyor. Demir fabrikalarının yüksek bacalarından fişkirir gibi çıkan alevler küme küme kırmızı kütleler yapıyor; bunların hepsi karanlığa gömülen deniz sathında in'ikaslar yaparak mevceli ve titrek altın aynaları kuruyor. Kendimi Almanya Ren Vadisinde zanneyliyorum; ve bana öyle geliyor ki bu gördüğüm ışıklar, sınai bir faaliyet, merkezinin kuvvetli elektrik lambalarıdır; o kırmızı alev kütleleri büyük demir izabe ocaklarından karanlık gecelerde göklere kadar yükselen cehennemi ziyalardır...

Halbuki hakikat büsbütün başka!! Hereke'den İzmit'e kadar uzanan demir yolunun iki tarafındaki kısa meşe korulukları, tütün çiftlik yamaçları taraf taraf yanıyor, istihsal menbası olan sanai faaliyet merkezini değil; milli servetimizin ihmal ve teşkilatsızlık yüzünden kül olduğunu, yüreğim yanarak görüyorum. Bu manzara yaptığım elim mukayese ile ruhumu eziyor, bu sene memleketi sarsan kurak yetmiyormuş gibi uzun senelerin yetiştirdiği meşelikler ve aralarındaki koca ağaçlıklar meyve ve zeytin ağaçları da dumana ve küle münkalib oluyor. evvelsi gün yanan kısımları bu sabah kapkara lekeler halinde gördüğüm gibi yarın dahi bu gece ateş savuran dereleri ve tepeleri hazin yangın yeri olarak karşımda bulacağım! Ve büyük felaketler, mesele bir sersem çobanın yere attığı sefil bir sigaradan yahut geçen katarın lokomotifinden fırlayan kıvılcımı ayağının altında derhal ezecek bir hat korucusunun olmamamsından ileri geliyor... Köylülerin diktiği mahsulleri susuzluk ile kuraklığın bozduğu yetmiyormuş gibi tabiatın yetiştirdiği ormanları ve koruları da ihmal alıp götürüyor ve biz bunlara ellerimiz böğrümüzde mahzun mahzun bakıyoruz!

Ellerim böğrümde ve gözlerim yaşlı olarak dün bir hazin hal daha gördüm: Geçen sene şimdi yanıp kül olduğunu gördüğüm koruların arasındaki bir köyden Değirmendere'ye gelin getiren bir genç kadın çocuk doğururken, cahil köy

ebesinin hayvani tedbirlerine kurban olup yirmi dört saatte gözlerini kapayıverdi. Gelini çok seven Kara Veli Ağa, kahvenin dış peykesine oturmuş ağlıyordu ve diyordu!

- Of! Yanıyorum! Ne iyi kızdı... Evde üç kadının işini görürdü, inekleri sağar, yemekleri pişirir, fındıkları devşirir, çamaşırları yıkardı... Yandım. Yandım.

- İyi amam hastalığı neydi?

- Hastalık bahane. Ecel, ecel!!! Kızcağız doğurduktan bir gece sonra “yanıyorum, yanıyorum” diye bağıdı, ateşini söndüremedik. Yandı gitti!

- Hekim çağırdın mı?

-Bu hakimlik iş değil bey!Nazara geldi. Allak bastı dediler.ebe de böyle söyledi.

- Ebe hanım şahadet-nameli mi ?

-Bizim ebe zenaati anasından aldı; bir gecede ona hünerleri malum etti. Çok erbaptır.

Ben artık sözü uzatmadım; mahzun ve mütefekkir köy meydanından geçip eve dönüyordum. İşte birbirine birer ikişer mesafeli üç köy; köyde iki bin kişiye yakın nüfus var; bu iki bin kişilik cemaatin doktoru yok... Eczacısı yok... Ebesi yok... Hatta lehim sürecek bir tenekeçisi bile yok... Ve bütün halk korucusunun nazariyeti altında sakin, uslu, halim yaşar. Jandarmaların, polislerin arayacağı vakalar görülmez... Onlar galiz cehl içindedir; ebenin gece rüyada izin alacağına inanır... işte iki senedir yalnız bizim Değirmendere, Yalı Köyünde beş çocuk ile üç validenin cehalete kurban gittiğini ben gördüm!

Ahmet İhsan [TOKGÖZ]

No: 1670 – 196

s. 211

İSTANBUL POSTASI

İnkılabın en pratik safhası olan Latin harflerinin kabulünden umumun gösterdiği alakayı çok derin zevkle temaşa ediyorken yeni harflerin irfan, intisap alemimizde yaratacağı inkişafı düşünüyorum, bu inkişafın kuvvet ve şevketi karşısında ilk zamanlarda çekilecek istihale zahmetlerini ve tecrübe devrelerinin müşküllerini atlayacağız diyorum. Bunlara göğüs vermek lâzım. Latin harflerinin kabulüyle Türklüğün önünde çok türlü bir yeni ufuk açılıyor. Nurlu ufka çabuk erişileceğini halkımızın bir haftadır yeni harflere gösterdiği şuurlu alaka ispat eylemektedir. Burada en ziyade tebrike layık olanlar, mekteplere girecek çocuklarımızdır. Benim çocukluğumdaki tahsil usulünün çıkılmaz müşkülüne karşı yeni harflerin temin eyleyeceği kolaylıktır ki bir yeni neslin yetişmesiyle, yani on beş sene sonra Türkiye’de okumak, yazmak bilmeyenlerin mikyası şimdiki yüzde ondan mutlaka yüzde altmışa yükselecektir. Ve o zaman medeni milletler arasında şerefli bir mevkiye sahip olacağız.

Babam memur olduğu için, benim ilk çocukluk senelerim seyyar halde geçmiştir. Mesela Erzurum’da bulunduğumuz zaman dünyaya gelmişim, Kastamonu’da yürümüşüm ve İşkodra’da mektebe başlamışım. İşkodra’nın milli kıyafeti olan fistan ve cepken işle beni sırmalı bir yastığın önüne diz çöktürmüşler ve sedef işlemeli rahle üstüne konulan alfabe kitabının önünde bana “Elif ve Be” dedirtmişlerdi. Karşımdaki hoca Arnavut idi. Tam üç ay “ Elif kösi enni, elif kesainni, elif kötürünni” diye anlamadığım nakaratı bağırarak ve sallanarak tekrar eylemişim. Aradan çok geçmedi, babamın memuriyeti Şam’a tahvil olunmuş idi. Bu defa Şam’da Arap bir hocanın karşısında namelerle sarf okumaya başladım. Bu dersi Şam’ın Askeri Rüştîyesinde tam üç sene takip ederek sarftan sonra nahivi ve ondan sonra tecvidi tamam ettim. Kıraati o zaman tabiriyle mükemmel sökmüşüm ve çok süreler ezberimdeydi. Fakat memuriyeti hesabıyla babama gelen Ceride- i Askeriye’nin üstün ve esreli serlevhasından madasını okumakta zorluk çekiyordum. Eğer Askeri Rüştîyesi’ndeki imla muallimi Yüzbaşı Tevfik Efendi imlada yetişip bana okumayı öğretmeseydi, belki daha çok seneler ben o bataklığın içinde çırpınacaktım. Ve çırpındıkça çamura daha fazla

batacaktım. Bu dediğim zamandan beri elli sene geçti; elli seneden beri anlamadığım lisan dan ezberlemelere, anlamadığımı okuyup sallanmaya karşı derin bir kinim vardı.

Bu kinin intikamını şimdi alıyoruz. Bugüne yetiştiğim için hem seviniyorum ve hem niçin yirmi sene daha genç değilim diye hayıflanıyorum. Latin harflerinin kabulündeki kanaatlerimi Servet – i Fünun’da çok zamandan beri birkaç defa yazmıştım. En son yazdığım makale rakamların değişmesi hasebiyle geçen Mayısta çıkmış idi. Son makalem den bazı parçaları günün meselesi olduğu için atıye naklediyorum.

1- Bizim harflerimizle yazdığımızı doğru okumak kabil değil; ism – i hasları, fen ve ilim tabirlerini bizim harflerle yazmak ve sonra okumak ihtimal haricindedir. İşte doktor reçeteleri... Burada aklıma gelen bir fikrayı söyleyeyim. Abdülhamit zamanında maarif nazırı olan bir zat müze müdüriyetine bir tezkere gönderip müzede mevcut antikalar listesinin Türkçe yazılmasını emretmiş. Müze müdürü Hamdi Bey merhum; ne zaman doktorlarımız reçeteleri Türkçe yazabilirse biz de o zaman antikaların isimlerini Türkçe yazarak defter tutarız. Diye cevap vermişti.

2- Bizim harflerle asrı ticaret ve bankacılık yapılamaz. Kendi matbaamda, 1901’den beri usul- i muzaaf ile defter tutarız. Avrupa’nın birtakım ticaret evleriyle muamelelerimiz var; klişe ve kağıt fabrikalarıyla defter – i kebirimizde hesab – ı cariler mevcut... Oralardan satın aldığı nın eşyanın faturaları gelir. Bu vesikaları yalnız Türkçe bilen bir katibe ve muhasibe kaydettirmek birçok yanlışlıklar muhaberelerimizin kaydına ve defter tutmaya mutlaka ecnebi lisanı bilir adam kullanmaya mecburum. Eğer bizim harflerimizle ism – i hassalar ve ...... kelimeler yazılır ve okunur olsa idi; ben hiç de iki lisan bilir adam kullanmaya mecbur olmayacaktım. Dosyalarımız da böyledir. Lisana aşına olmayan memurlarım ecnebi muhaberelere ait mektupları ve faturaları mümkün değil tanıyamazlar ve ne olduğunu anlayamazlar.

3-Matbaacılık için Arap harfleri felakettir; bu harfleri kullanmakta devam edersek matbaacılığın son terakkilerini takip mümkün değildir. Yazılarımızın nevilerini artıramayız. İşte yüzüncü senesine gelen Türk matbaacılığına 6, 8, 12, 16, 18, 36 puntodan başka yazı imali müyesser olamamıştır. Halbuki sair lisanlardaki yazıların envarı böyle sekiz değil, yüzlercedir. Bir de matbaalarda hurufat kasalarının işgal edildiği yerlere bakalım: kullandığımız harflerden bir imlanın işleyeceği tek kasa en az bir buçuk metre murabba yer tutar. Bir Latin harf kasası ise yarım metre murabba yerde durur. Demek yirmi müretteplik bir Türk matbaasında 30 metre murabba yere ve aynı miktardaki Latin haruf matbaasında azami on iki metre murabba mahale lüzum vardır. Matbaacılığın en son harikalı icadı olan “ Linotop” ve “ Monotip” makineleri bizim harflere tatbik olunamaz. Duvar ilanı, gazete sayfalarına konulan ilanlar... Mutlaka hattatlara yazdırılıp litografa ve yahut çinkoya nakledilerek tab olunabilir. Bu yüzden kaybolan zaman ve paranın hesabı büyüktür. Nihayet haritacılığa geleceğim; işte söylüyorum: Bizim harflerimizle harita basmak müthiş ve çapraşık, çok zor bir iştir. Ve neticede ortaya güzel bir harita çıkmaz. Hele o harita ve plan ufak hacim ve kıtada ise... Mesela memleketimizin seyahat planlarını yapmak isteyecek olursak Avrupa'nın seyahat kitaplarını taklide ihtimal yoktur. Şehremini umumi harpte şehir planları bastırdı. Yatak çarşafı kadar şeylerdi. Maliyet fiyatından sarf – ı nazar, onu seyyah elinde nasıl tutar da sokakta gezer? Daha ileri gideceğim. Harflerimizle güzel bir lügat kitabı basılamaz; malum ya lügat kitapları ufacık hacimde ve çok münderecâtı muhtevi olmalıdır. Arap harfleriyle ufak hacimde lügat kitabı dizilemez; lügat kitaplarındaki ism – i hassaların yanına behemehal Latin harfi ilave edilmeden doğru okumak da ihtimal haricindedir!

Ahmet İhsan [TOKGÖZ]

No: 1671 - 197

s. 226

İSTANBUL POSTASI

İşleri takip etmek, başlanılan işin peşini bırakmamak... Adeta her işin arkasından gitmek... İş görenlerden her birinin ne yaptığını daima gözaltında daima tutmak... Bunlar, muvaffak olmanın bariz sırlarıdır. Memleketi düşman çizmesinden çıkarıp ona selamet ve istiklal saadetini verdikten sonra başlanılan işi takip eyliyor, işin peşini bırakmıyor, yorulmadan işin arkasından gidiyor. İş görenler her birini daima gözaltında tutuyor, yani bizi çok iyi tanıyor; istidadımızı ve kusurlarımızı mükemmel biliyor; kabiliyetimizin tam mahsulünü anlamak için umumi kusurumuz olan ihtimal ve ihmale düşmeden yürümemizi temin için lütfen gösterdiği azim ve sebat atide gelecek Türk nesillerinin ebedi saadetini temin eyleyecektir ve büyük Gazi'nin yalnız bu hizmetine karşı milletçe minnet borcumuzu ödemek ihtimal haricindedir. Bu benim kanaatimdir. Reisi cumhurumuzun açtığı Latin harfleri cidali dahi bu ilmi fikri takip sayesinde öyle evvelce zannettiğimiz gibi uzun senelerin temin eyleyebileceği bir netice olmaktan çıkmıştır. Mesele şimdi uzun seneler işi değildir, aylar meselesi olmuştur. İşte bu da ikinci kanaatimdir ve bu kanaati hasıl eylediğim için kendimi çok mesut görüyorum. Nasıl saadet hissetmeyim? Kırk senedir çıkardığım "Servet- i Fünun"u belki çok yakın zamanda baştan aşağı Latin harfleriyle çıkarmaya muvaffak olacağıma artık şüphe etmiyorum. Bu muvaffakiyet benden sonra geleceklere kalmayacak, onu ben de idrak eyleyeceğim, tekemmül – i umumi hasrettiğim gazetecilik ve matbaacılık mesleğimin en yüksek mükafatı bu olacaktır.

Gazetede ki sayfalarımı istediğim gibi güzel okunur harflerle donatacağım, yazdıklarımı, Türkçe'yi iyi bilenlerle az bilenler ve ecnebiler okuyacaklar... Servet – i Fünun'u gören ecnebi, gazetemi eline aldığı zaman sol tarafından yani tersinden açmayacak. Bizim yazılarımızı okumaya kalkıp da hayli uğraştıktan sonra o garip yazının içinden çıkamayarak bizim lisanımızı öğrenmekten vazgeçenler:

-Lisanınız çok zor, öğrenmek kabil değil!

Sözlerini bana tekrarlayamayacak ve hep bu muvaffakiyetleri Gazi Hazretlerinin büyük inkılap fikrine ve bilhassa büyük dahinin takip fikrine borçlu olacağız.

Ortaya konulan bir kanında, bir usulü ve bir fikri takip etmeden tatbik etmekte ve yürütmekteki zorluğu yarım asra yaklaşan meslek hayatımda çok iyi görüp anladım. Maziye doğru baktıkça her faydalı şeyin muvaffakiyetle neticelenememesinin mutlaka yüksek makamlarda takip fikrinin bulunmamasından ileri geldiğini iyi bilirim. Bundan dolayıdır ki bizim memlekette: “Padişah yasağı on gündür.” Darb- ı mesel olmuştur. Her başlayan resmi işin yavaş yavaş gevşeyeceğine inanılmıştır. Büyük derdimiz olan ihmal ile imhal dahi resmi makamları işgal edenlerin işleri kendilerine mal etmeyerek takipsiz bırakmalarından doğmuş ve kökleşmiştir. Bu derdi inkılabımızla cumhuriyet rejimi mutlaka göğsünden söküp atacaktır; onun için atıye büyük bir umut ve nikbinlikle bakıyorum. Ben mektep – i mülkiyede ilk sınıfta talebe idim; bugün aradan tam 46 sene geçti, evzan ve ekyal nizamnamesi yeni neşredilmişti ve metre ile kilo usulü kabul edilmişti. Mektepteki hocamız hesabın işarı usulünü bize öğretirken metre ile kilonun faydalarını dimağlarımıza yerleştirmişti. Bakınız bu kadar seneler geçti, bir türlü metre ile kilo memlekette tamim edemedi. Bu nizamın tatbikini resmi saffeti haiz olanlar candan ve gönülden takip edememişti. Halbuki Türk inkılabının en önemli işini bizlere işaret eden büyük Gazi gösterdiği harflerin tatbikini bizzat idare ediyor; huzurunda alakadarlara dersler veriyor, verdiriyor. Gazimizin gösterdiği bu alaka öyle mucizeli bir kuvvettir ki milli irfanımızın en mühim temel taşı olan Latin harflerini milletin her ferdine el birliğiyle taşıtacak ve istiklalin muhteşem medeniyet binası az zamanda kurulacaktır.

Afyon’da düşman cephesini askeri dehasıyla yarıp, düşmanı İzmir’de denize döken büyük Gazi’nin muvaffakiyetlerini Münih’te kurduğumuz istihbarat şubesi delaletiyle Almanya ve Avusturya’da ilan ederken şubemizde Türkiye’yi görmüş

hevesli Almanlara, Türkçe dersi vermek istemiştik, üçüncü dersten sonra hevesli talebe dağıldı. Harflerimizi anlayamayanlar beyhude yorulmaktan kaçtılar. Latin harfleriyle yeni nesillerimize ders verecek muallimlerimize gıpta ile bakıyorum.

Ahmet İhsan [TOKGÖZ]

No: 1672 – 198

s. 42

İSTANBUL POSTASI

Değirmendere 2 Eylül 1928

Derince istasyonunda tehallükle içine atladığım Ankara treni beni İstanbul'a doğru süratle götürürken Türk inkılabının en mühim safhası olan harflerin değişmesi meselesinde kararlar ittihaz üzere Dolmabahçe Sarayında Büyük Gazi'nin huzuruyla akdedilecek Tarih – i İrfan Celsesine iştirak eyleyeceğim için son derece seviniyordum. Ve ikide birde beni Dolmabahçe Sarayından çağırın telgrafi çıkarıg derin bir hürmet ve şevkle tekrar okuyordum. Telgrafi sabahleyin on buçukta değirmendere'de almıştım. Hemen hazırlanmak, karşı sahile tütün çiftliğine geçmek, orada İstanbul'dan gelen Adana trenine girip Derince mevkisinde Ankara katarıyla karşılaştığı anda bir vagon dan diğer bir vagona atlamak... Bunların hepsi bir saat bile sürmemişti. Bütün heyecanım iki katarın karşılaştığında istifade edememe korkusu idi. Kendimi Ankara katarının yemek salonunda bulduğum zaman derin bir nefes almıştım, ellerimi ovuşturuyordum. Saat iki buçukta Haydarpaşa'da üçte köprüde olacağız. Ne ala diyorum.

Dolmabahçe Sarayının heybetli merdivenlerinden çıktım. Yukarıda birçok aşınalar vardı. Matbuat cemiyeti reisimiz Hakkı Tarık Bey, dil komisyonunda aza olan eski ve yeni meslek arkadaşlarım ve bir çok muhterem mebuslar... İşte ismet Paşa Hazretleri, çok sevimli ve afiv bakışıyla konuşuyor. Lozan Kongresinin altı ay süren teknil devrelerinde maiyetlerinde bulunmakla bahtiyar olduğum Başvekil Paşa beni gördüğü zaman gülen ve iltifat eden tatlı çehreleri ile sordular.

- Arap harfleri matbaalarımızda kaç parçadır?

- Paşam, beş yüz kadar olmalı.

- Yok ben rakam isterim

- İki dakika sonra telefonla matbaada baş mürettepten aldığım malumatı

Paşa'ya veriyorum

- 16 veya 12 punto olan düz yazılar beş yüz yirmi iki parça. Rika altı yüz sekiz parça.

İsmet Paşa gülerek söyledi:

- Yeni alfabemiz yirmi dokuz; ne büyük fark.

Arap harflerinin yüz senelik Türk matbaacılığını nasıl mefluç bıraktığını anlatıyordum. Ve muhterem Başvekil Paşa çok dikkatle beni dinlemek lütfunda bulunuyordu. Bu esnada bulunduğumuz denize nazır balkonlu sofanın sol tarafındaki kapı açıldı; Büyük Gazinin zeka saçan mavi gözlerinin pırıltısını ve Türk inkılabını yaratan kıymetli başın sarı saçlarını gördüm. Hazır olanlara iltifat ederek, elvererek ilerlediler, sağdaki büyük içtima salonuna geçtiler; orası dolu idi. İstanbul'da bulunan mebuslar ve Türk irfan inkılabının tarihi celsesine davet edilen yaşlı ve genç muharrirlerimizin çoğu oradaydı. Türk matbuat aleminin en emektar ve fedakar arkadaşım Mahmut Sadık, gazeteci ve muharrirler grubunun ayakta bir tarihi gibi hiç burnundan düşürmediği gözlüğünün arkasından etrafına bakıyor. Harfler İnkılabı Celsesini sanki dimağında taşıdığı matbuat tarihine kaydediyordu.

İşte Servet-i Fünûn Edebiyatı devresinin asri romancısı Halit Ziya Bey şair Celal Sahir, tatlı muharrir Fazıl Ahmet Beyler ve sonra hem mebus, hem muharrirlerden çok eski dostum Koca Ahmet Rasim Bey, Bab - 1 Ali yolunun yarım asırlık kalem faaliyetinin timsali gibi sandalyesinde oturuyor. Servet-i Fünûn, Fecr-i Âtî'sinin en ruhlu uzvu Hamdullah Suphi kendine yakışan ipek gibi yumuşak ve beyaz saçlarıyla loş salonda uzaktan göze çarpıyor. Ruşen Eşref ve Falih Rifki Beyler Edebiyat - 1 Cedide'yi takip eden edebiyat mektebinin canlı alemdarı olarak dolaşıyorlar. Ve daha birçok yaşlı ve genç muharrirler, dostlar aşinalar dolu... Onları muhabbetle dolaşan gözlerim her defasında ilk sıradaki inkılap dahisini sarışın başı üstünde duruyor ve sonra karşımıza konulmuş olan siyah tahtanın önünde bize yeni alfabemiz,yeni gramerimiz hakkında dil encümeni azalarına bakıyorum ve dinliyorum. İmlanın ikinci derece teferruatına mesela "dır" edatının Latin harflerinde nasıl yazılacağı hakkındaki münakaşalara çokluk alakadar olmuyorum bence mühim ve yüksek mesele Latin harflerinin kabulüdür. O kabul olduktan sonra dilimizin nasıl yazılacağını mutlaka tanzim edeceklerdir ve bu zaman işidir. Dilimizi Arapça harflerin girdabından kurtaralım da ondan sonra kolaydır. Hayli uzun süren teferruat müzakereleri bitti; İsmet Paşa Hazretleri hakiki bir devlet adamı olduğunu ispat etti, münakaşaları tatlı ve pratik

neticeye bağladı. Arap harflerinin terk – i lüzumundan bahsederken matbaacılığa temas edildi ve matbaalardaki eski harflerin adedini verirken ismimi zikretmek lutfunda bulunmakla ihya etti. Çünkü bu tarihi içtimada selahiyattar ağızdan söylenen nutukta matbaacı sıfatıyla ismimin söylenmesi beni çok müteessis etmişti. İsmet Paşa nutkunun sonunda, hazırladığı esasları okudu ve o maddeler Latin harfleriyle siyah tahtaya yazıldı:

1- Milleti cehaletten kurtarmak için kendi diline uymayan Arap harflerini terk edip Latin esasından Türk harflerini kabul etmekten başka çare yoktur.

2- Komisyonun teklif ettiği alfabe hakikaten Türk alfabesidir, katidir. Türk milletinin büyük ihtiyaçlarını temin etmeye kafidir.

3- Sarf ve imla kaideleri lisanını ıslahını, inkişafını, milli zevki takip ederek tekemmül edecektir. Muhakkaktır ki yeni harflerle lisana ve imlaya ilk şeklini vermek için komisyonun projesi en kısa ve en amelidir. “Milleti cehaletten kurtarmak için; diline uymayan Arap harflerini terk ile Latin esasından harfler almaktan başka çare yoktur.” Sözü öyle bir hakikattir ki bunun ehemmiyetini en muhafazakar olan bile kısa bir zaman sonra itirafa mecbur kalacaklardır. Çünkü Türkler ancak şimdi terakki bulmuşlardır. Gazi Paşa Hazretleri siyah tahtaya yazılmış olan üç esas hakkında itiraz eden var mı diye sordu, her taraf kabul cevabını verdi ve ben o saniyede son derece seviniyordum. Türk milletini birtakım sakat ananelere bağlayarak ilerlemekten mani eden mazi hatalarının en büyüğünü Dolmabahçe Sarayında gömmüş bulunuyorduk ve içimden coşmak geliyordu.

Söz aldım; Arap harflerinin Türk matbaacılığını nasıl her türlü terakkiden alıkoymuş olduğunu izaha başladım. Önümüzdeki teşrin – i evvelde yüzüncü senesine gelen Türk matbaacılık sanatı harfler nokta - i nazarından ilk başladığı yerden bir hatve ileri gidememiştir. İlk önce Türkçe harfler yapmak isteyenlerin gördükleri müşküllerden hemen hiç birisini yüz senede ortadan kaldıramamışlardır. Şimdi Arap harflerini ortadan kaldırmakla bütün o zorlukları bir çırpıda söküp atıyoruz. Arap harfleri 522 parçasıyla iki metre murabba yer tutan kasasıyla; alttan, üstten ve havali dedikleri çürük ilave parçalarıyla

matbaacılığın düşmanıdır. Arap yazısıyla güzel harita yapılmaz. Yeni tertip tab makineleri işçi adedini son derece azalttığı halde Arap harfleri yüzünden bu yeni makineleri Türk matbaacılığına sokmak kabil değildir. Arap harfleriyle ufak kıtada şehir planları, şehir planları yapmak, seyahat planları yapmak ihtimal haricindedir. Arap harfleri sebebiyle güzel bir lügat kitabı yapılamaz. Kelimeler cümlenin gelişi ile okunur olduğu için lügat kitaplarında kelimelere mutlaka hareke koymak lâzımdır, bu da tab harfıyla son derece zor, masraflı bir şeydir. Ben artık dediğim gibi coşmuştum. Bu zalim harfler yüzünden kırk senedir devam eden matbaacılık hayatımda çektiğim müşkülli birer birer sayıyordum. Yapılan inkılabın matbaacılık ufkunda doğurduğu halas güneşini selamlıyordum. Ve yazık ki otuz yaş daha genç değildim, yeni harflerle matbaacılık yapmak ve saadetinden hakkıyla istifade edemeyeceğim diyordum.

Ahmet İhsan [TOKGÖZ]

No:1673 - 199

s. 272

-KÖY POSTASI-

Değirmendere 24 Eylül 1928

Dün köyde iskele meydanında dolaşıyordum. İstanbul için dağdan indirilen kışlık odun katarları birbirinin arkasından geliyor. Bir taraftan odun yüklü hayvanlar iskelede asılı katarın başına gelip odunlar tartılırken diğer taraftan tartılmış istiflerden hamallar iskelede rampa etmiş mavnayı dolduruyordu... Ötede yine dağda kesilip buraya getirilmiş fiçı tahta yığınları var; dört aydır devam eden yağmursuzluğun peyda eylediği tozun üzerine devamlısıncağa dayanamayan iri çınarların yaprakları sanki kasım gelmiş gibi dökülüyor, tozlu yerler kuru sarı yaprakla örtülü; sırtlarındaki odun yükünü atıp nefes alan hayvanlar bağlandıkları yerde önlerine dökülen mısır saplarını, karpuz kabuklarını yerken oduncular kahvelere dağılmış, birbiri içine geçirilmiş iri köy fincanının içindeki kahvesini içiyor... Hülasa bir mevsimden bir mevsime geçerken doğan faaliyet ortalıkta mevcuttur. Ben deniz kenarına doğru yürüyordum. Arkamdan ince bir ses çağırdı:

-Bey amca! Bey amca!

Döndüm sekiz dokuz yaşında güzel gözlü, şirin tavırlı bir köylü kıızı bana doğru geliyordu. Ve iki örgü ile arkasına atılmış gür saçları rüzgardan uçuyordu. Uzun kirpikleri, yeşil renkli tatlı gözlerini önüne eğmiş olarak mini mini elleriyle basma entarisinin bir kenarını kırmalıyordu. Sordum:

-Ne istiyorsun yavrum?...

.....

-Söylesene a evladım, sıkılma...

Küçük kıız etrafına bakındı, sanki söyleyeceğinden korkuyordu ve nihayet ağzını açtı.

-Bey amca bana bir elifba kitabı ver... Ama.....

-Aması nedir kıızım?

-Babam duymasın!

-Şimdi anladım. Bu şirin çocuğun babası köyün en kaba sabasıdır. İptidai bir adamdır. Yüzü hiç gülmez; o her yeni şeyin aleyhindedir; köye gelen ve yabancı denilen ziyaretçileri de sevmez kimse ile çokluk lakırdı etmez; bağında, bahçesinde çok çalışır; ve epey para kazanır olduğu halde daima üstü başı perişan gezer... Ben biraz düşündüm ve sordum:

-Babandan, anandan gizli nasıl okuyacaksın?

-Anamdan gizli değil ki... Yeni harfleri annem benimle beraber öğrenecek!

Sevimli kız, köy mektebinde iki sene iyi çalışmış idi, zekasını takdir etmiştim. Ve anasına çok iyi hocalık edeceğine şüphem yok idi. Dedim ki:

-Sen yeni harfleri nerede gördün?

-Kara tahtanın başında sen muhtara ve ağalara ders verirken ben hep pencereden bakıyom! Elifbayı verecen mi bey amca?

Henüz on adım yürümemiş idim ki önüme on dört yaşında bir köy çocuğu daha çıktı. Erkeklerle mahsus cesaretle şöyle dedi:

-Beyefendi beni tanıdınız mı? Hani Köroğlu Gazetesine yazmıştım; yüksek mektebe babam göndermiyor diye şikayet etmiştim de muharrir bey bana köyünüzde Ahmet İhsan [TOKGÖZ] Bey vardır, onu bul demişti. İşte yine size geldim.

Doğrusunu isterseniz "Köroğlu" refikimizin o satırları gözüme ilişmemişti. Çocuk cebinden muska gibi sakladığı kağıdı çıkardı ve kim bilir kaç defa okuduğu satırları bana gösterdi...

-Ey ne istiyorsun bakalım?

-İzmit'e gittim, sonra İstanbul'a Kuleli Mektebine gittim. İmtihan verdim, beni kabul ettiler. Şimdi babamdan taahhütname istiyorlar. Babam vermiyor.

-Neden?

-Sen derin okuyup da ne yapacaksın? Bildiğin yeter diyor.

Çocuğun gözleri yaş dolu idi... Bu çocuğun babası da biraz evvelki şirin kızcağızın babasının cinsinden idi...

Hevesli gencin arkasını okşadım:

-Sen merak etme, biz babana söz anlatırız! Dediğim zaman o gururla göğsünü kabarttı:

-Hem ben yeni harfleri de öğrendim, su gibi okuyorum! Dedi.

Tam bu esnada, çocuğun babası, mısır sapları yüklü beygirin üstünde mısır başakları arasına gömülmüş geliyordu. Ve daha uzakta, güzel gözlü kızın iri boylu, somurtkan babası, balta omuzunda evinin kapısında göründü; oraya getirmiş olduğu kuru kiraz kütüğünü paralamak üzere baltalamaya hazırlanıyordu. İşte size iki nesil arasındaki çok bariz fark! İstikbale ümitle bakmak için ne güzel zemin değil mi?

Mebuslarımızdan ikisi bu hafta köyümüze geldi. Çok kıymetli Reşit Safvet Bey, muhtarımızı imtihan etmiş... Ben köyde bulunamamıştım. Bir gün sonra geldiğim zaman meclis odamızdaki kara tahtada Reşit Safvet Beyin yazısıyla şu satırları okudum:

-Değirmendere'nin zeki muhtarı yeni harfleri pek güzel öğrenmiş; takdire sezadır.

Muhtar Mahmut Efendi gururla bu satırları bana gösterdi; mümkün olsa idi mekteplerin "Aferin" kağıdı gibi, koca siyah tahtayı cebinde gezdirecek idi ve tekrar derse başlarken muhterem mebusumuzun yazdığı satırları canı acıyarak

sildi ve bu aralık Değirmendere Yalı Mahallesi'nin seksenlik imamı kapıdan göründü ve diyordu:

-Beyefendi, şu kağıda benim adımlı yeni harflerle yazar mısınız? Ben de meşk edeceğim.

Yaşı sekseni bulup geçmiş ve gördükleriyle adeta tarih halini almış olan ihtiyar imam efendi, artık bizde neveleri kalmayan, sakin halim ve haluk Türklerdendir. Ben onu çok severim; seksen senelik köylü hayatının sertleştirdiği elinden öperim. İmamlık ile köylülüğü çok namuslu bir şekilde mezc etmiştir. Ve her zaman şu sözü tekrarlar:

-İhtiyarlık öğrenmeye mani değildir; bizlere beşikten mezara kadar öğren buyuruldu!

Ahmet İhsan [TOKGÖZ]

No:1676-202

s. 314

-KÖY POSTASI-

Değirmendere 8 Teşrin-i evvel 1928

Hakiki Hayat Sahnelerinden

Yağmurlarla yumuşayan ve yeşeren güzel toprakların sürülme zamanı geldiği için Mehmet Dayı sabahleyin öküzlerinin boğazına boyunduruğu vurmuş, tarlasına gitmişti. Kara öküz, ayraş tosunu yanında sürüklüyor, arkadan gelen iptidai saban toprakları kazıyor, Mehmet Dayı sabana dayanmış ve topaç topaç fırlayan toprakların arasında yürüyordu.. Saban birden bire bir servi köküne takıldı; kara öküz çekti, ayraş tosun geriledi, zaten yaramaz olan karagöz asdı, tahta boyunduruğu kopardı; kendisini tutmaya gelen Mehmet Dayı'yı dinlemedi. Mehmet Dayı saldırdı, hayvanı zaptedeyim dedi; yapamadı. Çiftçi ile öküzü arasında başlayan boğuşma çok sert oldu... Yirmi dakika sonra Mehmet Dayı öküzün boynuzuyla karnı deşilmiş, yüzü gözü kan içinde güç bela köyüne kadar gelebilmiş idi ve evinin kapısında yığılmıştı. Konu komşu koştular, onun karısı ne yapacağını şaşırılmış idi.... Değirmendere'nin iskelesinden bir saat uzakta olan "Saraylı" köyü cisim-i kestane ağaçları arasına gömülmüş yüksek bir tepe üstündedir... Senatoryum yapılacak bir yerdir, fakat orada dahi, Değirmendere köyü gibi birkaç köhne kahvehane ve kötü bakkaldan başka şey aramamalıdır... Ne yapmalı? Mehmet Dayı'yı şiltesine yatırdılar, yorganı üstüne çektiler, şilteyi adi bir tahta merdivenin üstüne yerleştirdiler... Bir köy sedyesi oldu ve bu hazin alay iskele yolunu tuttu. Bir saat sonra yalıya gelmiştiler... Bana da haber verdiler... Ne hazin manzara memleketin mukadder müstahsili daha önünde yere serili yatıyor! Fakat ben ne yapabilirdim? Buralarda doktor, eczacı, ebe filan aramayınız... Karnı deşilmiş bu bi-çareyi İzmit'e göndermeli... Neyle? İstanbul'dan gelen vapur tam akşamüzeri guruba yakın gelir. Karşıdan geçen öğle treni yarım saat evvel gitti. Gayet sert gün doğuşu rüzgâr esiyor. Sandallar rüzgâra karşı mümkün değil gidemez... Acaba iptidai ne tedbir yapmak kabil? Karnı deşilmiş ve karnının içine öküzün boynuzuyla esvabının parçaları dolmuş olan bir mecruha her ne surette olsun doktor olmayanların el sürmesi caiz değildir... Yaralının hısmı, akrabası karşımda ağlıyor ve bu yoksulluk içinde, ben de onlar

gibi aciz bulunuyordum; evimdeki ufacak ecza dolabım da bu ağır yaralıya karşı faydasız idi.

Mehmet Dayı, akşama kadar merdivenden yapma sedye üzerinde yattı. Nihayet saat beş buçukta onu vapura yerleştirdiler; İzmit'e geçtiğim bir telgraf ile yaralı gönderileceğini haber verdiğim için vapur bir saat sonra İzmit iskelesine yanaşınca gelirler, alırlar, hastaneye götürürler diye teselli buluyordum. Vapur iskeleden ayrıldı; köpüklü izini arkasında bırakarak bizden uzaklaşırken, parlak güneş mavi ve köpüklü deniz üzerinden bugün yine batıyordu. Biraz evvel iskele üstünü dolduran ve yaralının götürüldüğünü seyreden köylüler ilmi ve fenni yoksulluğumuzu fark etmeyerek galiba dünyada hayat denilen şeyi hep böyle sanıyorlardı ve onun için "Kısmet! Tecelli!" diyerek evlerine çekiliyorlardı. Ben de kendi evime giderken bu mübarek cennet gibi güzel memleketi ve mübarek milleti asırlardır bu derece yoksul ve kimsesiz bırakanlara lanetler ediyordum! Denizin koyu mavi rengine eflatun renkte hareler saçarak bataın güneş son ışıklarını yüksekteki "Saraylı" köyüne aksettiriyordu. O Saraylı köyüne vaktiyle saraylardan çırak çıkarılıp gönderilen Çerkes kızlardan birkaç tanesinin yerleştirildiğinden dolayı bu uğursuz ismi taşır. Ve o köyde yaşayanlar saraylarda sürülen israf ve sefahat aleminin yalnız hikayelerini dinlerler. Ve hepsi Mehmet Dayı gibi ilmi ve fenni teşkilat yoksulluğu içinde çırpınır! Düşününüz ki Saraylı köyüyle Değirmendere'de iki bin nüfus var; bu çalışkan ve müstahsil nüfusun ne doktoru var, ne eczacısı ve ne de attarı!

Ahmet İhsan [TOKGÖZ]

No:1678-204

s. 346

MEMLEKET GÜREŞLERİ

Anadolu'da yaptığım kısa bir seyahatin mektuplarını neşrettim. Her sene gezdiğim Anadolu topraklarıyla daha yakından alakadar olmak için bazı notlar almıştım. İstanbul'a geldikten sonra da mektupların mabadi demek olan intibalarımı başlıyorum. Ödemiş'in iki mühim sayfiyesi vardır. Ödemiş'in şimalindeki 2800 rakımlı Bozdağ ve 1100 rakımlı Gölcük yaylası.

Bozdağ; omuzlarında asırların tarihini taşımış... Bir zamanlar eteklerinde Lidyalı'lar barınıyordu. Yamacında Sart Kalesi ve Lidyalı'ların mücadelesine sahne olan meşhur diyarda kuruludur.

Gölcük yaylası, güzellikleri sinesine toplayan bedialar yurdu. Bir dağın üzerinde etrafı tepelerle çevrilmiş bir yayla ve bu yaylayı süsleyen beş kilometre muhitte bir göl var.

Her iki sayfiyenin pek yakın bir mazisindeki hatıralarımızı yoklayalım. Çakırcalı'nın haraca kestiği köyler; bunların yamaçlarındadır.

Gölcüğün kavakları

Tellidir yaprakları

Bize çakırca derler

Yakarız konakları

Bir vakitler Ödemiş'e akın eden efeler; bu dağların geçitlerinde gecelemişlerdi.

Ödemiş'i bastılar

Çama martin astılar

Çakırcayı görünce

Jandarmalar kaçtılar

Çakırcalı'nın bir tabur jandarmayı dağıttığı Ceviz alanı, Bozdağ yolu üzerindedir. Zayıf ve su-i istimalci bir idarenin himayesine sığınan zeybekler bu dağın üzerinde kaç yolcunun kanına girmişlerdi. Yol kesenler bu dağların dar

geçitlerinde beklerler... Salihli ve Ödemiş arasında yolculuk yapan ne kadar biçare soyuldu. Bu dağların yamaçlarındaki köylerin taze gelinleri kaç defa sandıklarını alt üst ettiler. İhtiyar ninelerin koynunda son nefesleri için saklanan altınlar dağlılara nevale oldu.

Zeybekler salgın verirler, köylüler kahve önünde toplanırlar, günlerce diz çökerler. Tarlasında, bahçesinde çalışan köylüler işkencelerle ezilir. Köyün basıldığını haber alan jandarmalar köye bir saat mesafede zeybeklerin gitmesini bekliyorlar. Biraz sonra köye bir sürü giriyor:

-Niçin zeybekleri köye aldınız?

Kahve önünde kırbaç altına inleyen köylü eşkiyayı davet mi etmişti?

-Hayır!

İşte dünün müstebid idaresine kurban giden koca bir memleketin talihsiz köyleri buralardadır, hayır bugünün en bahtiyar köyleri diyeyim. Eski halinde kaldığını zannetmeyiniz. Dün beş saat gidilen Gölcük, bugün yarım saatlik bir yoldur. Bu dağa kadar muntazam yol yapıldı. Otomobilleri mesafeyi çoktan yakın etmişler. GençTürkiye'nin yurdunda eski sıralardan eser aramayınız. Bir müsteşrik gözü bile bu diyarda efsanevi mahiywt bulamaz. Eski şekavet ve öyle medeni umrana mazhar olmuştur ki bugün tekrar geçenler orayı tanıyamazlar.

Gündüz geçmeye bile cesaret edemezsiniz. Halbuki biz bu dağlar üzerinde gece gezintisine çıktık. Bugünün cumhuriyet köylüsü eski mezalime biganedir.

Fikret'le beraber:

Sen ey muhit-i teceddüt; o leyl-i menhusun

Seninle nispeti yok; sen şereflişin, ölüşün !..

diyoruz.

Semadan beşğinde uykulara dalan göl üzerinde zeybek kurşunları daireler çevirmez oldu. Köylere baskın veren şakilerin silah sesleri dağlar deviriyor hanümanlar yıkmıyor. Bunun milli varlığı, milli şuuru, milli mefküresi, Anadolu'nun en izbe yerlerine kadar nüfuz etti. Artık zorbalıkla zengin olmak ve yaşamak arzusu ölmüş. Zeybeklerin sırtlarından, tütünleri,n yapraklarından, incirlerin gölgelerinden, üzümün salkımlarından topladığımız servetle mesut olmak devrindeyiz. Vaktiyle bunları yapmak isteyenlerin talihlerini asayişsizlik yeniyordu. Bugün üzümler maniasızdır.

Ödemiş ovasındaki incir bahçelerinde yahut tütün çardağında çalışan bir kız annesinden, babasından isterler, nişan ve düğün masrafı var. Köy delikanlıları toplanırlardı. Kalbinde bin bir ümit şulesi yanan kızcağızın kınalı parmaklarından tutarlar, saçlarından sürükleye sürükleye kaçıırırlardı. Bahçeden yahut çardaktaki diğer kadınların feryadı müdafaları davet eder. İki grup arasındaki mücadele kanlı bir muharebe ve facia sahnesi vücuda getirirdi. Fakat bu kız kaçırma merasimi bazen adetlere tabi idi. Mesela kız almak isteyen delikanlıdan başka hiç kimse kaçırılan kızın elini bile tutamaz. Evlenmek için uzun merasime de lüzum yoktu... İmam gelir nikahı kıyar, olur, biter.

Bu hal Yunan işgali zamanında daha feci haller almıştı. Bir taraftan şekavet icrası, diğer taraftan Yunan vahşeti cennet gibi ovamızı cehenneme döndürdü.

Şimdi ne kuyulara atılıp üzerlerine taş yığılan mazlumların ahı var, ne de ırzını korumak için al renge boyanan nur topu simalar.

Yüzlerdeki neşe ve gözlerdeki çalışmak aşkı birer birer meşale olmuş da bu toprağın her köşesinde rehberlik ediyor.

-Devam edecek-

Muammer Lütfi [BAHŞİ]

No:1681-207

s. 403

ARTIK GÖZÜM ARKADA KALMAZ

Gazetecilik ve matbaacılık mesleğine gireli kırk sene oldu. Bugün eski ismine veda eyleyip «UYANIŞ» haline inkılap eden (Servetifünun) 37 yaşındadır. Şu uzun müddet zarfında, tecrübelerimle, yazılarımla, seyahatlerimle vardığım bir hakikat vardı; bu da Türkiyede matbaacılığın tam manasiyle terrakki eylemiyeceği idi. Ve bu malikümiyetin biricik sebebi vardı; o da şimdiye kadar kullandığımız «vuayyel»siz arapça harfleri idi. Matbaacılık ilerilemeyince irfanın yürümesi kabil olamazdı, yani Türklük kurunu vustada yaşar gibi geride kalmağa mecbur idi.

Matbaacılığı terakkiden, Türkü medeni yolda ilerilemekten meneden arapça harflerin kaldırılmasını gördüm, artık gözüm arkada kalmaz. Milletim irfan aleminde ileri gidecek, irfanın memleketinizle tamimine birinci vasita olan matbaacılık ve gazetecilik dahi Avrupadaki gibi inkişaf edecektir. Onun için yeni harf kanununu can ve gönülden alkışlıyorum ve 37 yaşına giren «Servetifünun»u bugün yalnız yeni harflerle çıkarıyorum... Bizi medeniyet aleminde sair medeni milletlerle yan yana yürütecek olan bütün yeniliklerin içine (Servetifünun) arapça izafetli ve oldukça manasız ismiyle giremezdi, ona da yeni bir kıyafet vermek lâzımdı; düşündüm ve sordum:

Türkiyeyi kurtardıktan sonra Gazi Hazretleri türkleri uyandırdı ve bize yeni uyanıklık yolunu gösterdi. Onun için «Servetifünun»a «UYANIŞ» adını koydum. Bu, Türkün uyanışıdır ve bu uyanıştır ki istikbalde bize çok parlak yaşayış hazırlıyacaktır.

Artık Servetifünun bir «Uyanış» oldu, Servetifünun yerine çıkan «Uyanış», büyük inkılabımızın, yeni hayatımızın, parlak istikbalimizin resimli tercümanı olmağa çalışacaktır; «Uyanış» Servetifünunun mazisini benimsemiş olduğu için, 37 senedir yenileşmek aşkıyle çalışan Servetifünun mektebinin daha canlı ve daha layık gazetesi olacaktır.

Resimli «UYANIŞ»ın neşrine yeni harflerle başlarken, Servetifünuna latin harfiyle basılmak kudretini veren, Türklüğü düşman çizmesinin altından kurtardıktan sonra ona irfan aleminde yeni yol gösteren ve bütün bu yüksek görgülü hareketleri ve cesaretleriyle Türkü mazinin karanlığından çıkarıp medeniyetin aydınlığına çıkaracak irfan kapısını yeni harflerle açan Büyük Gaziye canımdan, gönlümden gelen en derin hürmetlerimi ve mahabbetlerimi taktim eylıyorum.

Ahmet İhsan [TOKGÖZ]

No: 1686-1

S: 3

TÜRK İNKİLÂBİ ALKIŞLANIRKEN

İsviçrede inkilâbımız hakkında çok mühim bir konferans

[Mecmuamız sahibi Ahmet İhsan B. in Ceneveden 21 Kev. tarihile Milliyet gazetesine göndermiş olduğu mektubu aynı iktibas ediyoruz.]

Berlinde iken haber almıştım: bu yaz An karaya ve İstanbul'a gelip refikasıyla beraber bütün Anadolu'yu dolaşan İsviçreli Alim ve Ceneve Üniversitesi profesörlerinden Pittard k.sani sonlarında bizim hakkımızda konferanslar verecekti. Berlinde ve Zürihte görülecek işlerim olduğu halde duramıyordum; ne kadar acele ettinse de bu mühim konferansların ikisini kaçırdım, fakat üçüncüsünü dün dinlemeye muvaffak oldum; üçüncü ve son olan bu muşahade en mühimi ve mükemmeli olmuştur; onun için biraz teselli buldum.

Berlinden Ceneveye gelirken gördüklerimi Milliyet karilerine anlatmak isterim; çünkü bize ait gördüğüm ve hissettiğim çok şeyler var; bu seyahat müşahedelerini, hikâyelerini başka mektuba bıraktım, size sıcak sıcak profesör Pittardın konferanslarından bahsedeceğim.

Profesör Pittard kürsiye geldiği zaman alkışlanıyordu ve halk duvarda asılı olan Türkiye haritasına, istatistik cedvellerine merakla bakıyordu.

Avrupa halk muhitinde son sene zarfındaki büyük değişikliği ve nyanışı görmekten hasıl ettiğim keyfî neş'eyi mümkün değil anlatamam. Pittard konferansında, Türkiyenin altı senede yaptığı yeniliği anlatmak kabil değildir; Ankaraya gidip görmeden kavrayamazsınız demişti; ben de diyorum ki altı sene evvelki Avrupa halk hususnetini buraların muhitinde görmemiş olanlara benim bu gece Ceneve Darülfünunu sâlonlarında duyduklarını mümkün değil anlayamaz!

Konferansı dinleyen halk kimler idi? Ceneveyi çok iyi tanıırım; yanında Ceneveliler mühim bir asarîatika üstadı vardı. Ona da soruyordum. Salondaki halkın yüzde doksanı halis ve temiz fakir adamlardı. Sahih bir alaka ile hakikat ve tarih öğrenmeğe gelmişlerdi; bu temiz hakikat meftunları gazetelerin yazdıklarından ziyade Pittard gibi ilim adamlarını dinlemek istiyorlardı.

90 dan artan on kişinin bir kısmı politika acenteleridi. Politikaçıların her istedikleri şeyleri âleme başka türlü yutturmak için kullandıkları bu neşriyat tellalları mensup oldukları imperialist merkezlere rapor yazmak için buraya gelmişlerdi, bunların arasında dediğim imperialist merkezlerin sadakasıyla geçinen ve bu şekil yardımıyla mesela Cenevrede gazete çıkaran tektük yerli Cenevelilerdendi. Daha ne vardı diye sorsanız, memleketimize hiyanet ettiği için vatana dönemeyen ve bundan dolayı içiniçin yanan ermeniler, rumlar vardı.

Profesör Pittard üçüncü Konferansa Ankara ile ve onun antikalarile, eski kalesiyle başladı; sonra yeni Ankaraya geçti. Beş senede Türk cumhuriyetinin ortaya koyduğu bütün medenî hamleleri sıydı döktü. Adli, sıhhi, nafia, siktisadi ve harsî tekmiil yapılanlar, grafiklerle, rakamlarla anlatılıyordu; ve Ceneve üniversitesi salonunu dolduran halk, Türk Uyanışını ve yürüyüşünü azim takdir ve hayret ile dinliyordu. Profesörün sözesinin bu kubbeye in'ikâsı bende derin sevinçler yapıyordu.

Konferansa, bütün bu yapılanların azimkâr büyük rehberi Gazi Hz. inden bahs eylediği zaman sevgili Reisi cumhurumuzu sadık bir fotoğraf objektifi gibi tarif eyledi ve ulu inkilâp babasının milli mücadele sergüzeştini pek belîğ bir surette hulâsa etti. Gazi hazretlerinin parlak ve mucizeli kurtuluş mücadelesini anlatırken 1819 senesinden 1923 senesine kadar hilâf devletlerinin yapmış oldukları dolaplarıyle, İngilterenin peşinden Anadolu macerasına çıkan Yunanistanın mazalını ve nihayet Yunan ordusunun E. mizde denize dökülüşünü hikâyeye eyledi. Bu tarihî hulâsa, 1821 teşrinevvelin de Cumhuriyetin kuruluşu ile nihayet buluyordu. Bu aralık önümdeki strada oturan bir yaşlı kadın, yanındaki erkeğe söyleyordu:

— İşin doğrusunu şimdi anlıyoruz... Bizim hiç haberimiz yoktu! Profesör Pittard çok tarihe ve Türkiye istatistiklerine mutaallik fotoğrafları projeksiyonla gösterdikten sonra tacihî vesikalara ve milattan 3000 sene evvelki milletlerden kalma yadigarlarla eski adam kaleketlerinin teşekkülüne istinat ederdi. Türklere vasatî Asya akvamından olduğunun, hakikî Avrupalı nika mensup bulundulurunu beyan etti.

Salon, Gazi hazretlerini ve konteransiyı alkışlıyordu ve ben göğsüm kabarılarak düşünüyordum: Milletimize ait hakikatlerin Avrupa münevver muhitlerinde böyle söylenmiş olması fevkalâde büyük bir zaferdi. Bu yeni zafer Gazi Hazretlerinin askeri ve medeni ve harsi inkılâplarının çok kıymetli bir taşı idi.

Ne acınacak haldir ki türk uyanışının parlak in'ikası böyle Cenevre üniversiti salonunda günlerken; başta Fransızların milut Tan(Temps) ga etesi bulunmak şartile itilaf matbuatının çoğu şimdi başka bir teraneye başladılar. Kardeş Afganistanın geçirdiği inkilap mücadelesi bahanesile «Tan - Temps» gazetesi müslümanlık ve taassup avukatı oldu!

Üç gün evelki yazdığı Afgan başmakalesinde lakırdıyı bizlere dahî naklederek türk inkılâbına «Yapmaçık» demek küstahlığında bulundu! Sonra bu Fransız paçavrasını kafası kavuklu mütaassıp hoca gibi Kur'an böyle yenilikleri kabul edemez gösteriyor! Fransızların nimresini naşir efkârî olan Tan, 20 inci asırda utanmadan mütaassıp hocalara politika namına tellallık edebilir; çünkü politikada utanmak yoktur; hele Fransız siyaseti hiç utanmaz... Acıdığım nokta, dünya inkılâbının en büyük rehberi olan Fransız milletinin böyle politikacılık yüzünden tarihî şanlarını karalamış olmalarıdır.

Fransız hükûmetinin naşiri olan Tan gazetesi, 20 inci asrın İslam mürteci olduğundan sonra Fransızlar bir daha tarihî ve ananevî Türk dostluğundan dem vurmasınlar! Bu yaldızlı hapları yutacak bizde safdil kalmadı.

Tan gazetesinin bu başmakalesini okuyup münevver Türkler için Fransızlara sumimi gözle bakmak ihtimali kalmamıştır. Fransız siyaseti, başında Tan gazetesi olarak, koloni kârları için, imperialistlik için mürteci olmuştur, ve mürteçilere karşı biz de uzatılacak el kalmamıştır. Bizim dostluk ellerimiz Bittard gibi ilim ve hakikî teveddüt adamlarına uzanır.

İşte Cenevre konferansından sonra okuduğum Fransız gazetesinin bende uyandırdığı his bu oldu ve bütün nefretimin Fransız milletine değil, Fransız resmî siyasetine karşı olduğunu tekrarlıyorum! Çünkü dünya inkılâbının başında yürümüş olan büyük Fransız milletini hükûmetinin aptal siyasetinden dolayı muhazeyeye değil, taziyeye layık bulurum.

Ahmet İhsan

Sesler

I

Gece'nin örgülü bir saç gibi
Uzanan bir yolda, gel, kaybolalım.
Bu saçın ışıktan bir taci gibi
Doğacak güneşi böyle bulalım.

Yürürken, tüy gibi hafif vücudun
Okşısın beni bir ipek temasta.
Dinle, bak, derinden hazin bir udun
Telleri inliyor bin ihtizazla.

Bu, bir Anadolu bestesi, dinle!
Bir sıla hasreti, yankı bir hasret!
Sevgilim, sevgilim, billur sesinle
Gel sen de bu gece aşk terennüm et!

II

Uzak pınarlardan esiyor işte
Islak nefeslerle dolu bir rüzgâr!
Büsbütün eriyip son titreyişte
Sönüyor yukarda bir, bir yıldızlar...

Güneşin, o büyük dâhi ressamın
Ufuk pembeleşti son fırçasile,
Gel su iç altında şu yeşil çamın
Bir köy çeşmesinin kırık tasile.

Yoruldu, bir damla su iç, serinle,
Oku hem çeşmenin kitabesini,
Oku da mazinin sesini dinle,
Mazinin su gibi akan sesini...

III

Otların içinde kanat çırparak
Ne hoş ötüşüyor tarla kuşları!
Ya hele ansızın uçup en uzak
Çayırda içinde kayboluşları!

Hep böyle bütün gün bunlar ötüşür,
Yamaçta çalarken çobunlar kaval.
Ağaçtan kopan bir yaprak gibi hür,
Ne yuva tanırlar, ne bir küçük dal.

Dinle bu kuşların teranesini,
Kalbinin sesini duymak istersen!
Kalbin ki engin aşk efsanesini
Ona sen tanıttin, ey sevgili, sen!

Halit Fahri

12 Ağustos 1939

Müşahabe:

Dereden, tepeden

Avrupaya bir nazar. — Büyük harpten sonra inkılaplar. Maziye karışan rus çarlığı. — Tahtları yıkılan, taçları yuvarlanan krallar ve imparatorlar. — Cumhuriyet asrı, gölgede kalan bir iki kral. — Almanlar, galiplerin kahri altında. — Macarlar ve hayat hakkı. — Şarktan garba yeni bir akın. — Dünyada rahat yok!

Uyanışın adı Servetifünun iken senelerece fennî müşahabe başlığı altında bir çok yazı yazdım.

Kardeşim Ahmet İhsan beni kendine hiç yabancı tutmadığı gibi Servetifünunumuzda da daima beni enis ve refik bildi, ben de dilediğimi yazageldim. Gazetenin ismi itibariyle de fennî müşahabeyi yakıştırdım. Uyanış da şumullü bir isimdir. Bu ünvan altında siyasi, ictimai, iktisadi, hatta mezahi her sahaya göz atmak daha biçimli görünüyor. Arasıra yazdığımız afaki müşahabeleri şıklaştırmak zemini zamana daha uygun geliyor.

Haydi bu yolda yürüyelim de âleme bir nazar salalım.

Umumî harp gâilesi herkesin henüz hatıralarından hazin lavhaları silinmemiş olan bir afetti. Nihayet sulha müncer oldu. Amerika reisicümhuru (o zaman) Vilson ortaya bir takım prensipler attı, milletlerin gözleri bununla boyandı, adeta bu prensipler hokkabazın hokkaları, yuvarlakları gibi kullandı. Bu hususta mahut İngiliz baş vekili Loyt Core — hiç şüphesiz atıyen tarihin, hatia siyasi tarihlerini tahlil edecek İngilizlerin şiddetli tenkitlerine ograyacak — oyunlar oynadı. Öyle ki Avrupa haritasını irki, siyasi, ictimai pek mühim amilleri düşünmeden kafasına göre tanzime kalkıştı.

Avrupa harpten sonra karma karışık olmuştu. Bilhassa harbin tevlit etmiş olduğu büyük inkılap milletler üzerine müessir olacaktı. Bu iş Avusturyayı parçalamak, Macaristani Nasrettin hocanın gagasını, bacaklarını kesipte kuşabenzettiği leyleğe çevirmekle iş bitmiş olma-
dı, nitekim bitmiyor ve bitmeyecek.

Avrupanın şarkında koca bir Rus çarlığı devrilmiş, işin garibi, tarihin cilvesi yerine Avrupanın eski prensiplerine zıt ve muariz akıdeleri temsil eden bir kütle kaim olmuştu. Harbin doğurduğu hadiselerden yalnız bu hadise bütün Avrupa kit'asını senelerece sarsa bilirdi ve sarsıyor.

Rus ve İngiliz menafii birkaç asırdanberi dünyanın mahmelif noktalarında çarpışıyor. Rus soviyet hükümetinin akidesi ne olursa olsun, hayatı hakasını, mevcudiyetini temin hissi ondada her şeyin fevkindedir. Bu sebeple cihanda rus ve İngiliz mübarezeye vaz'ı değişmemiştir, değişemezdi. İngiliz menafii Rus çarlığıyla yalnız kuvvet cihetiyle çarpışırken Söviyet Rusya ile ister istemez ictimai, iktisadi, hatta akidevi sahalarında da çarpışmaya mecburdur.

Harbin tevlit ettiği inkılap Avrupada rejimler, kralıklar, imparatorluklar üzerinde mühim tesirler göstermiştir, nice tahtlar devrilmiş, taçlar yuvarlanmıştır. Rus çarı gibi Almanya imparatoru, Almanya dahilinde birkaç kral ile beraber, Avusturya imparatoru ve Macar, kralı, Yunan kralı da deflenmiştir.

İşte bu da ehemmiyetli bir inkılapdır. Vaktiyle Yunanistan istiklâl kespettiği, daha sonra Bulgaristan meydana çıkarıldığı zaman bunlar kapı kapı gezdiler, Avrupa hanedanlarından kral ve prens aradılar. Harpten sonra yeniden vücut bulan Lehistan ve Çekoslovakya başlarına birer reisicümhur koydular, iş bitti.

İngiliz an'anaasından kat'mazar, İtalya kralı ve İspanya kralının en mühim işleri bu ünvanları taşımak..

Bu suretle milletler kendi mukadderatına daha ziyade kendileri sahip oldular. Koca Almanya Hohenzollernler tarafından maceralara sürüklenmek devrini artık atlatmış görünüyor. Ne çare ki Hohenzollernlerin elinden istiklâlini istirdat etmiş olan millet galiplerin intikamene bir hüs ile tesis etmiş oldukları tahakküm akından kurtuluyor.

Alman milleti bugün her şeyden evvel tav'an, kerhen imzalattırılan muahede alikâmma riayetkâr olmak azminindedir.

Her müstakil millet elyevm her şeyden ziyade müdafaasını mukayyet iken alman milleti ne ordusunu istediği gibi teşkil edebiliyor, ne karada, denizde silahlarına hakim olabiliyor, hatta ne de tük yapabiliyor ve kullanabiliyor.

Bu millet ihimali varmı ki bu hâle dayan-
sın?

Her türlü murakabeye rağmen bu haysiyet-siken hal karşısında vatanperver ve hissiyatına mağlup — akıl ve mantıkla hareket eden, Almanyanı idare eden zavatan kat'mazar — bir Alman düşünemezmi ki: Vakıta bir kısım silah ve cephane fabrikalarını Rusyaya naklettim, orada işletiyorum, fakat ruslarla daha sıkı fıkı olarak bugün galiplerinin bize menettikleri her

türlü teçizatı — top, tank, gemi, v. s. — icabında derhal alıp kullanmak üzere orada hazırlamak bizim için bir neceat çaresi olamaz mı? Garbi Avrupa soviyetlere karşı lüduz boyu müstakkem divarlar teşkiline çalışsın, almanlar için istisal vasıtası güç değildir. Ayrı, ayrı prensiplerden yürümüş olsak bile garbi Avrupaya karşı rusların husumetiyle, bizim zoraki tevliit edilegelen deruni husumetimiz müsterek düşmana karşı bizi birleştirmez mi?

Avrupanın göbeğinde bir de Macarlar var. Løyt Çöre sulhu bu milletin memleketini o kadar küçülttü ki macarlara bırakılan arazi onların mütezayit nüfuslarını besleyebilmesi ihtimali yok.

Bunlar için yer yüzünde hieret edebilme-lerine, koloni tesis etmelerine müsait yer de yok. Macarlar için yeğâne çare beş on sene de bir komşuları üzerine hücum, onlardan arazi istirdadı yolunda kavga! Mavaffak olurlarsa ne âla, olmazlarsa birkaç yüz bin telefi vere- rek mütezayit ve mütekâsif nüfusta muvazene hasıl etmek!..

Macarlar daha ziyade şarklıdırlar, bütün şarklılar gibi his ve hayalleri de vasıdır. Bir Macarın şöyle bir hayale saptığına da şahidiz. Biz turaniyiz. Irkımızın Asyada, Avrupada, Türklar, Finvalar pek çok mensupları var. İslavlarla az çok girift... Irkların vaktiyle şarktan garba akınları olmuş, bu akın devri velev ki iki bin sene fasılaya uğrasa da neden kapanmış bulunsun?. Garba doğru büyük bir Turan - İslav akını niçin hazırlanmasın ve yapılmasın? İatin ırkının devresi artık yetişir! Bunların köklerine kibrit suyu dökülmezse de kibir ve nahvetlerini esaslıca kırabilmek var ya!

Galiba macar hayatında bu akını anglosaksonların seyirci kalmaları tarziyesi de dahil..

Birkaç ay evvel Cumhuriyet baş muhariri Yunus Nadi Beyin fransız siyasetini tenküt eden bir makalesinde bu harp galibinin nahvetü mestisine ve bunun muhtemel neticesine işa- retten vaz geçilmemişti.

Birkaç milletin vazını, hissine, itira- rına işret olunan böyle bir Avrupada medit sulhu ümit etmek hıam bir hayal derecesinde safdillik olur. Elbette bu tazyıklar, zaruretlar, inkisarlar, infialler bir infilâka meydan verecek. Nasıl ve ne zaman?... İstikbalin sırrı!..

Mahmut Sadık

Söz: Otuz üç yaşının şiiri

İkbahar geçti.. İkbahar..

İşte

Güneşli bir yolun dönemecinde
Gene yeşil otlar devşirir gibi,

Bir şiir gibi,

Henüz silinmemiş ayak izi var.

Ah bu yol.. bu yol!

Baharın geçerken tuttuğu yol!

Benim de ömrümün baharı işte

Bu veda yolunun dönemecinde.

Bu yolda geceleri mehtaba dalıyorum,

O yüksek, o semavi, o sihribaz ressama.

Bazan da fırçasından bir ilham alıyorum,

Dırseklerim dayalı düşünürken masama.

Kalbimden daha mahrum, daha sessizdir olan!

Lambamı söndürerek hitap ederim aya;

Derim ki: Seninle gel dertleşeyim bu akşam,

Bir yetim çocuk gibi hep ağlıya ağlıya...

Dertleşeyim, dertleşeyim seninle;

Dinle, ay, derlini dinle!

Kalbim neş'eden mahrum..

Bu sema

— Senin ziyalacın mı sebeptir bilmiyorum,

Bilmen sen bilir misin?

Bu sema

Her sabah bakıyorum işlemiş saçlarıma

Gene birkaç gümüş tel...

Ne hazin!

Donuk bir su, durgun bir su

— Aynaların uykusu —

İçinde

Rüya gibi beliren bu saçlar..

Ne hazin!

Bu karışık, bu müphemel,

Şimli bu tam otuz üç yaşına giren saçlar..

Ay sırarır, üzgâr inler,

Kalbim melûl melûl dinler.

— Hani ne oldu,

Şair,

Eski illomunun teraneleri?

Hani ne oldu

O aşk efsaneleri, hicran efsaneleri?

Demek hepsi boğuldu,

Hepsi,

Kalbimin dumanlı bir köşesinde?

Demek hepsi bir

Hatıra oldu?

Ah evet, hepsi boğuldu.. hepsi...

Ağlının sesi, kalbimin sesi...

Halit Fahri

Bir makale münasebetile:

M A L Ç I

Kafkaslı Türklere Azerî demeli mi, dememeli mi? Kafkaslı Türklerin ayrı bir bayrağı olmalı mı, olmamalı mı? Bu sūale Sabih İzzet B. «hayır» demişti. Halil Fikret B. ise «evet» şeklinde cevap vermektedir.

Resimli Uyanış mecmuasının 3 Kânunusani nüshasında Sabih İzzet Beyin «Malçı» makalesi çok ciddi ve vakıfane bir tahlili iltiva ediyor.

Vatan muhabbeti gibi en aziz ve mukaddes hislere tercüman olan ve kanayan kalplerin ümitli mahsulü olan «Şiirler mecmuası»nı ben de büyük bir hararetle ve mükerreren okudum. Her okuyuşumda Azerbaycan Türk münevverlerinin istiklâl uğrunda çektiği ıstırabı ve bu ıstıraba rağmen gösterdikleri metnet ve azmı hayret ve takdirlerle alkışladım. Gültekin Beyin:

İstiklâl, o sönmeyen müebbet bir meşle

Gönüllerde tutuşur, gözlerde sönsün bile

Şiiri, vatan ve istiklâl aşkının ne güzel, ne hazin ve ne ümitbahş bir ifadesidir.

Kalplerinde ateşli hisleri yaşatan Azerbaycan Türk gençliğinin, ergeç tam bir istiklâle kavuşmayacağı iddia etmek, tarihi hakikatlere inanmamaktır. Ben Azerbaycan istiklâl mecvuasının epice olgun bir sahıya dahil olduğum kuvvetle iman edenlerdenim. Zulüm ve imha siyasetinin ve tazyik demirinin; mefkûre ateşi altında erimemesine imkân ve ihtimal yoktur.

Sabih İzzet bey, tenkidi makalesinde bu hakikatleri güzel bir ifade ile söylemiştir. Arkadaşımızla mutabık kalmadığımız iki nokta vardır.

Biri, üç renkli Azerbaycan bayrağı, diğeri «Azerî Türkü» tabiridir.

Hükümet, işi ihata ettiği için, devlet bankası vaziyeti işe hakim olacaktır. Bu gibi bankalar [reiskont] muamelesi yapar, devlet namına karşılığı altın ve kıymetli esham olan banknotları çıkarır; karşılıksız banknotları [valörize, revalörize ve anblize] eder. Senai teşebbüsleri himaye eyler. Bu muameleleri yapabilmek için memleketin fa'ul sermayesi kadar bir sermayeye ihtiyaç vardır. Ve muntazam bir idare teşekesi lâzımdır. Resmîni derecettiğimiz Alman maliyecilerinden Dr. [Şah] in

Türkün, harsi birliğinden haklı olarak iftihar duyan Sabih İzzet bey, hars birliğinin ne yaman birleştirici bir âmîl olduğunu, er karakteristik bir memleketten, Almanyadan misal getirmekle ispat ediyor. Bu noktada Sabih İzzet Beyi, makul bir Türkçü sıfatile takdir etmemek mümkün değildir.

Hele makalenin: taksim et, idare et, düsturunun Rusyada tatbik edildiğini ve Türk unsurunun ne suretle parçalandığını, Sabih İzzet Bey bütün vüzuhiye gösteriyor. Bu kadar hakikatın olan Sabih İzzet bey, üç renkli Azerbaycan bayrağı mevzuunu temas edilince gayriihtiyari mütecessir oluyor. Ve Türklerin tek bir bayrağı olması lüzumunu ileri sürüyor.

Ben bunun ne lüzumuna ve ne de imkânına kâilim. Türkleri kalplerdeki ateş ve bilhassa harsi ve manevi birlik birleştirecektir.

Bunun en canlı misali, Sabih İzzet Beyin misal olarak aldığı memleket, Almanyadır. Saksonyalılar, Bayyerahılar, Prusyalılar ayrı bayrak taşıyorlar. Halbuki bayraklar ve bayrakları taşıyan insanlar harp salmesinde kardeş gibi vanyana öpürürler ve düşmanla bir kalp gibi çarpışırlar. Asırlarca ayrı ve yekdigerinde uzak yaşamış olan Türk kardeşlerimizin aynı suretle hareket etmesi tabii görülmelidir.

Kalplerde, fikirlerde, dil ve yazıda vahde ve işbirlik, insanların ezeli ve füsûlî bir bağ ile bağladığını uzun uzadıya ispata hacet yok

bu sahadaki ihtisası büyüktür. Kendisi, harp esnasında Türkiyede bulunmuş; [Alman ve Türk dostluk yurdu] nda çalışmıştır. Onun tecrübe ve ihtisasından istifade olunmak istenmiştir.

Esasen devlet bankamızın Almanyadaki sistemi benzeyerek teşkili çok doğrudur. Çünkü bizde ziraatimizi inkişaf ettirmek, memleketin maddi servetini işletmek mecburiyetindeyiz Türkiyenin karşısında Asya gibi muazzam bir pazar vardır.

S. I.

Nesir:

Bir mektup

• M..... •

Sana bu teklifsiz hitabı yapmak için tam 4 ay bekledim. Kalp yerine zekânın hilesi ve sinirin gerginliği hakim olan zamanımızda bu kadar sabır fazla bile! İhtimal sen:

— Bütün ciddiliğine rağmen her lâhza yapmaktan usanmadığın istihzalarını unutuyormusun?

Diyeceksin!

Fakat, güzelim, bilmelisin, ki hayat samimi ve temiz olmağa imkân bırakmıyor. Hayretli gözlerle dinlediğin, bütün gösterişine kanık-sadığın bir sözüm vardı, hatırlıyor musun? Sevinçli bir gecende demiştin, ki:

— İyilik elene aptal denir!

Ben bu vecizenin doğruluğuna inandığım, ma'nasını herkesten güzel kavradığım halde yine aptal olmaktan kurtulamadım! O zaman şu çareyi buldum: dünyayı alaya almak! Şimdi va'de ile ciddi ve riyasız oluyorum: pazarlıklı bir düşünce! Diyorum, ki:

— Kaç dakika için samimî bulunayım? İşte saat elimde!

Hatta şuna kaniim, ki bu müsaadem de fazla bir ikramdır. Çünkü, muhataplarım, benimle samimiyet sigortası yaparken de aldatmakla meşguldürler! Bu, yaratılışımızın bir cilvesi! Kabahat ne bende, ve ne de başkalarındadır!

İstedığınız hatıraya gelince, bu, mükemmel bir üsuldür! İlerde işe yarıyan bir vesika olur! Dediğime sakın gücenmeyiniz. Mektubumu bitirinceye kadar kalbimi yazacağıma her kadının iman ettiği güzelliği namına, söz veriyorum. Evet, küçük bir hatıra... Fikrinizce, benim gibi bir sen'atkârın, hem de muamma halinde kalan bir sen'atkârın alâkadarlığının sizde manevî bir kıymeti vardı, öyle mi? Yanlıyorsunuz, yavrum? Ben sadece erkeğim.

tur sanırım. İstiklâli Azerî Türkleri bunu temine muvaffak olurlarsa, Türklük namına onları takdir ve tahsin etmeliyiz.

Azerbaycan ve Azerî Türkü tabirlerine geline; bunların evvelâ tarihî ve siyasi bir zaruret olduğunu kabul etmek icap eder. Azerbaycan müstakil olduğu zamanlarda meselâ : Kafkas Türkiyesi ismini kullanamazdı.

İstiklâli zail olduktan sonra da böyle bir şey düşünmek mevzu-balıs olamaz. Ben kendi hesabım Azerbaycan tabirini, konulacak işin-

Demek, ki kıymet ölçümümüz ma'neviyetimizi vezmetnekle meşgul ya maddeni açığa mı çıkardınız? Yalnız, merak ediyorum, ki aramızda sevdiğimiz insan tipleri niçin konuşuldu? Sanki ben de zevkinize göre yaratılmışım?

O halde aramızda bir aşk revüsü başladı demektir! Aman rollerimizi ezberlemeği unutmayalım. Yalnız temsilimizin daha göz alıcı ve daha güzel olması için yardımcı kadın sanatçıların da bulunması kanaatindeyim! Zararı yok, bunlar sizin gibi sahneye çıkmasalar da olur. Bana kolislerdeki muavenetleri de kâfidir. İşte, bu olmadı değil mi, güzelim? — Fakat dikkat ediniz, rolünüzün en heyecanlı yerindediniz! — Darğınlıklar, hıçkırıklar, kin ve ihanet yemini ve bu sahnelerin sizi büsbütün hareketsiz bırakan istirabı. . . Lâkin ne zarar, güzelim, bu daha şerefli:teatrimizin primadonnası olursunuz .

Hem sözlerimi ne çabuk unutuyorsunuz! Size demiştin ki : her milletin kadını ile tamamlanmış bir koleksiyon sahibi olmak azmindeyim. Hasretiniz değil ya, ölüm bile yolundan beni çeviremez! Halbuki, şimdi en büyük engel olarak karşına çıkmak fikrindedesiniz. Bu işi başarabileceğinizi sanıyorsanız, size hem güler, hem acırım!

Belki büyük arzunuzu da yapabiliirdim: Beynelmilel bir kadın ansiklopedisi olsaydınız.

İtiraf etmeliyim, ki az, çok hoşuma da gidiyorsunuz. . . Hele sarhoş zamanıma rasgelirseniz. Fazla esmerliğinizden memnunum da. Şimdi unutmayınız, ki zenci kadın modası zevka hakim! Sizin ise, bir kavçuk kadar sert bacaklarınız var! Bir kadın için bu az meziyet midir? Beyaz olmadığınızınza değil, zenci yaratılmadığınızınza teessüf ediniz, yavrum!

İstanbul : 928

SABİH İZZET

lerin en mükemmeli addetmeğe meyalım. Zira bu, cenubi Azarbaycanda da ilerde millî hislerin uyandırılması vesile teşkil edecektir. Şimalden gelen millî şuur ve millî mefkûre daha şimdiden ılık tesirini cenubi Azerbaycanda göstermektedir.

Bunun çok büyük bir millî kazanç olduğunu bilmem ki ayrıca izaha hacet var mıdır ?

Ankara - 29 - 1 - 1929

Dr. Halil Fikret

Azerilik ve üç renkli bayrak mes'elesi

Türkiye cumhuriyetinin bayrağını istememek bir tehlike işaretidir. Türklerin vahdeti bir isim ve bir bayrak mefhumundan doğacaktır. Her Türk idealist olmalıdır.

Dr. Halil Fikret B. in [Malçı] tenkidimiz hakkındaki cevaplarını okudum. Kendilerinin samimî teveccühlerine, alâkadarlıklarına müteşekkirim. Yalnız (3) renkli Azerî bayrağı ve Azerî milleti isimleri hakkındaki fikirlerine iştirak edememekteyiz. Bir bayrak bir bez parçasıdır ve maddî şeklinde bir hiçtir. Fakat bu bayrak altında bir milliyet cereyanı başlarbaşlamaz, mes'elenin şekli değişmiş demektir. Çünkü, ayrı bir bayrak ayrı bir milliyet meydana getirir. Almanya'nın Saksunya, Bavyera, Vürtemberg v. s. bayrakları, buralarda taazzuv ve yekdigerile harp eyleyen eski hükümetlerin teşekkül etmesine sebep olmuştur. Neticede de Alman milleti parçalanmıştır. [Bismark] Alman vahdetini hazırlarken bayrak mes'elesi meydana çıkmış ve ancak imparatorluk bayrağı bu küçük hükümetleri birleştirmiştir. Bugün ise, [Vaymar] meclisinin cumhuriyet bayrağı bu mevkii işgal etmektedir.

Alman hükümetlerinin birleştirilmeleri kolay olmamıştır. Nitekim, Holanda, Danimarka, İsveç, Norveç ve Avusturya gibi hükümetler, bu vahdet haricinde kalmışlardır. Bir Bakülü Türkün ayrı bir bayrağı sevmesi, vahdete dahil bir Bavyera hükümetinin teşekkülünü intaç ettiği gibi, vahdet haricinde kalmış bir Holandanın meydana gelmesine de vesile olabilir. Türk vahdetini inkisama uğratacak bir şekilde hareket etmemek, her türk için milli bir vazifedir.

Türklüğün mustekil bir hükümeti olan Türkiye cumhuriyetinin bayrağını istememek, başka bir bayrağa gönül vermek tehlike işareti değil de nedir?

Azerî ismi, bayrak tehlikesinin yeni bir milliyete müncer olacağını mükemmel bir delildir. Halil Fikret B. in, o zamanki Bakü hükümeti ricalinin, Azerilikten ve ma'na çıkardıklarını bilmediklerine kaniiz. Nitekim, onlardan birisi, Azerîlerin Türk olmadıklarını, bilakis, lisanlarını kaybeden Fürsler olduklarını iddia etmiştir.

[Malçı] makalemizde cıraflıca izah ettiğimiz veçhile, Azerî ismi, dinî olduğu için milliyete alamı olamaz. Nitekim osmanlı ve müslüman isimlerinin de Türk milletinin ismi olmadığı gibi.

Sonra, Azerî isminin cemba da te'sir edeceği hakkındaki noktaî nazar da yalnızdır. Filhakika, Azerî ismi, şii Türkler ma'nasına alınarak, bu isim altında bir şülik birliği kastedilmektedir. Fakat, bu hususta dinî amillere istinat etmek doğru değildir. Türk inkılabı, bu zilmiyeti Türklük âleminden kaldırmıştır. Artık Azerî, osmanlı, sünnî, şii isimleri mevzuu bahis olamaz. Lâyük Türkiye, Türklerin hays birliği ile lâyemutlaşacak; milli şuur Türklüğün bir isim ve bir bayrak mefhumundan teşekkül edecektir. Her şeyden evvel idealist olmak lazımdır!

SABİH İZZET

Mevsimler

İkbahar

Bahar, kâküllerini ördün mü lâlelerle?
Membalardan içtin mi alım piyalelerle?
O membalar önünde gözleri bağlı mısın?
Bahar, nevdalı mıydın?.. Bahar, nevdalı mıydın?

Yaz

Çöllerin mi güneşi yakıyor gül benzini?
Akşamları kırlarda hangi sevda izini
Arıyorsun rüzgâra serpilince sıçlarını?
Sen misin en serseri ahusu yamaçların?

Sonbahar

Heyhat!.. İhtiyarların, sevilsen de nafîle..
Dudakların benziyor solgun bir karanfile..
Dallar, kuru yapraklar örtüyor yollarını,
Artık uzat semaya yalvaran kollarını!..

Kış

Dinle! Saatler geceyarısını vuruyor.
Buran buran her yana tipi kar savuruyor.
Dudaklarında ölüm donduruyor buseni:
Aradığın, mezarıda bilmem bulur mu seni?...

TAHLİL ve TENKİT

Milliyet Prensipleri

Avrupadaki ve Türkiyedeki milliyet hareketleri kimlerle başlamıştır ? Türk ocağının memleketimize yaptığı hizmet nedir ? [Hamdullah Suphi] nin [Dağ yolu] isimli eseri neyi göstermektedir ? Kimleri unutmaz ve kimleri inkâr etmeyiz ?

Türk milleti Osmanlı «kavmi necip» leri içinde unutulmuştur. Tarih kitaplarında Türklere «etrakibiidrâk» ismi verilmekte, Türkçenin edebiyata geçmesi bir ayıp telakki edilmekteydi. Türk kelimesinin matbuatta zikri de, devletin dahili emniyetini bozmak addolunmaktaydı. Asırlardanberi içtimâî bir hey'eti idare eden felsefenin mazbut kaideler içinde şairini, edibini, mütefekkirini kaybeden milletimizi harekete getirmek kolay değildi. Amadoluluca tarih iptidasından beri yaşayan Türk milletinin ismi de kitaptan çıkmıştı. Zaten, hristiyanlık ve müslümanlık cereyanları Türklerin milli teşekküllerini dağıtırken, milliyet ismi de ortadan kaldırılmıştı. Din kumandanları :

[Din ve milliyet birdir]

dedikleri zaman, şuurla hareket etmişlerdi. Nitekim, Papaların Avrupada, Bağdat Hilâfelerinin garbî Asyada takip ettikleri üsul de vaziyeti pek güzel göstermektedir. Çünkü, gerek hristiyan ve gerek islâm medreseleri, mukaddes kitapların lisanını hak lisanı ve hemen hemen ilâhî lisan tanımaktaydılar. İnsanların, Türk, Fransız, Alman, Japon gibi, milletlere ayrılmıyacağını; Allahın milleti olmak için hepsinin müslüman, hristiyan, Yahudi isimlerini almalarını müdafaa etmekteydiler.

Bu dinî felsefe Avrupada [Fihte] ile nihayet bulunmuştur. Ne renesans, ne reformasyon ve ne de büyük Fransız inkılâbı, dinlerdeki ümmetçilik zihniyetini terkedebilmişti. En şuurlu bir hareket olan Fransız ihtilâli gâh cihan cumhuriyeti, gâh cihan hükümeti prensiplerinden ayrılmamaktaydı. Fihte, Fransız inkılâbının Roma cihangirliğini istih'âf eden düsturlarıyla Almanya ezilir ve Alman milleti kaba, vahşi telakki edilirken, sesini yükseltmişti. Alman milletine nutuklarını yazmış, bir Alman milletinin mevcut olduğunu ispat etmiş. Ondan sonra, her bir milliyet şuurlaştı. Dinin getirdiği ümmetçilik maskesi kalktı. Milletler, fevkalâde bir şeyi değil, fakat kendilerini gördüler. Kendilerinin birlik teşkil eden insanlardan mürekkep içtimâî bir kuvvet olduklarını anladılar. Bu kuvvetin inkişafı da koca medeniyeti vücuda getirdi.

Bu hareket, bizde, Türk ocağının teessüsile başlamaktadır. Müspet bir netice almışlığımızda, Almanyada olduğu gibi, [Hamdullah suphi]nin [Dağ yolu] nda kısmen toplanan nutuklarıyla kabül olmuştur. Fihhakika, Türk ocağının müessesileri arasında başka şahsiyetler de vardı. Fakat, esasen türkçülük fikri bu zatlerin ortaya attıkları bir fikir değildir. Biz, [Ali Suay] inin Londrada neşrettiği gazetesinde türkçülüğün en şuurlu hareketlerini görmekteyiz. Lisan inkılâbı ise, [Şemseddin Sami] merhum tarafından kat'i surette yazılmıştı. Türkçülük hareketinin bir çok nazariyatçıları da Türk mütefekkirlerinin arasında vardı. Nitekim, [Fihte] nin nutuklarından evvel Almanyada da aynı fikrin taraftarları mevcuttu. Lâkin, ideyi tabik mevkiine koymak, onu şuurlandırarak içtimâî bir kıymet haline getirmek ciheti mühimdi. Bunu ya bir deha, ya bir irade tahakkuk ettirecekti. [Fihtenin] ahlâkî itimat telkin eden iradesi bu işi yaptı.

[Hamdullah Suphi] de telkinci bir [Fihte] dir. [Namık Kemal] nasıl vatan fikrini getirmişse, [Hamdullah Suphi] de milliyet mefhumunu vazeylemiştir.

Bazı Avrupa içtimâiyatçıları cemiyetlerin ırk, ümmet ve milliyet gibi (3)devirle tekâmül ettiklerini yazmaktadırlar. Darülfünunda bu yanlış içtimâiyat üsulünü yerleştirmek isteyen bir türkçünün iddeaları doğru olsaydı Türklerin ümmetlik devrinin bir tekâmül addedilmesi icap etmez miydi? Çünkü, islâmiyet, Türkleri ırk devrinden ayırmaktaydı. Bu zihniyete göre, biz, medreseye asırlarca tabi olmakla şe'niyet hükümlerini tekâmül ettirmiş ve yeni yeni kıymet hükümlerinin teessüsü ile içtimâî vicdanda tevhit kabiliyetini haiz bir idrâk sahası hazırlamıştık. Sanki, dedelerimiz islâm olmakla fazla mütekâmül beşerî bir kitle olmuşlar ve sadetleri de artmıştı.

Türk inkılâbını tehlikeye atan bu noktâî nazar tamamen yanlıştır. Avrupa inkılâpçıları, hristiyanlığın bütün nazariyelerini terkederken:

[Hristiyan olduğum için utanıyorum. [1]

demekteydiler. Dinî sultanın da ümmetçilik devrinin bir galatı olduğunu söylemekteydiler. Beşeriyet, semavi din felsefesi ve onun ümmetçilik mantığını bırakırken, birer paen gibi, Roma ve Yunan felsefesine, o felsefenin demokrasi sistemine sarılmıştır. Kurunu vusta ilmüle alay etmek için yazılmış olan [Faust]ta hristiyan dininin asırlarla süren fidesizliği gösterilmiştir. Gerek İngiltere, gerek Fransa ve gerek Almanya'da esri zihniyeti hazırlayan mütefekkirlerin hepsi de dinlerin amansız birer düşmanı olmuşlardır. Onlar Musamın

icat ettiği semavi dinlerin naslarını red ile, paen devrinin akademilerindeki insandan gelen fikre ric'ati müdafaa etmişlerdir. Bu ric'at devrimden doğan milliyet ise, ümmetçilikten gelen bir tekâmül değil, bil'akis ümmetçiliğin ortadan kaldırdığı devre ric'attir. [Hamdullah Suphi]:

[Şarkta herkes oturuyordu Bütün Asya memleketleri ma betlerinde diz kırmış, gözleri istiğrak içinde duran mabutların etrafında, sım sıkı bağdaş kurmuş oturuyordu[2] cümleleriyle(8)meleğin omuzları üzerinde «arş-nişin» olan mabuda tabi sultanların, babaların, sen'atkârların, köylülerin ve şehirli-lerin hareketsizliklerini söylemiyor muydu? O halde bu bağdaş zihniyeti nasıl bir « hayat devri » olarak kabul edilebilirdi? Nitekim [türkleşmek - islâmlaşmak - muasırlaşmak] nazariyesinin müdafii, inkılâbın düsturlarını, müslûmun müçtehitlerinin, safsataları içinde aramaktaydı. İrk, ümmet, milliyet silsilesinin hüküm sürdüğü devirlerde, nazari Türk ocağı hareketsizliğe girmişken, [Hamdullah Snphi], konferanslarla, ocaklılar arasında te'sis ettiği samimiyetle ve alâka uyandıran teşebbüs-

[2] - Dağ yolu, sahife 50

lerle yeni bir cereyan yapmıştır. Bu cereyan, teslise omuz silkmekte, asrileşmek mefkûresi içinde islâmlaşmak esasının ma'nasızlığına kanaat getirmekte, ve medresenin enkazı üzerinde inkılâbın tahakkuk edeceğini kabul etmekteydi. [Hamdullah Suphi] bu cereyanın vaziidir.

Dağ yolu ndaki nutuklar Anadolu ihtilâlinin bir kısmı tarihini de göstermektedir. [Hamdullah Suphi]nin İstanbul meclisi meb'usasında İngilizlerin din ve müslûmanlık siyasetine karşı irat ettiği hitabelerinde prensip ve mefkûre sahibi bir şahsi-

yetin yalnız telkinci değil, itimadı nefisçi kudretine de şahit ol-maktayız. Türk ocağı-nın sesini yaratan bu ruh olduğu gibi, Galatasaray sınıflarında henüz (17) yaşında bir çocukken Pariste inti-şar eden [Şurayı Ümmet]e ihtilâleci şiirlerini gönderen, İttihadi terakki devrinde kalem ve lisanile o gün-lerin idaresini tel'in eden, metinglerde, mat-buat cemiyetinde, İzmir işgalinde, bizzat İzmirde kadınlar ve erkeklere Fındıklıda sultana bağırarak ve Ankarada da hoca Raif Ef. yi susturan yine bu ruhtur.

[Hamdullah Suphi], Türk ocağının ilhas ettiği hareketianlatırken, kendi içimize dönmek, kendi içimizde temerküz etmek düsturu-

runu vazetmektedir. Aynı zamanda ocağın vazifesinin de kültür itibarile Türk köylüsünü şehirlileştirme, Türk mütefekkirlerle birleştirmek olduğunu söylemektedir. Busuretle milliyet fikri bir tatbik sahasile ortaya konulmaktadır. Hiç bir inkılâpçı, milliyet mefhumunu böyle amelî bir şekilde izah etmemiştir. Halbuki, ancak tatbik sahası buladılan fikirlerde vazilik şerefi vardır. Büyük fikriîf yaşaması için kendi hududu dahilinde neşvünüma bulması da

- Devamı 238 inci sahifededir. -

Uzun uzun şarkılar

I

Tabiat gergin bir yay, rüzgâr kübist bir ressam!
İskeletten ağaçlar ta bellerinden kırık.
Dümanlı boruların uçları birer çıkırık.

Kısık dudaklarımla uzun uzun şarkılar...

II

Işıklar, gözlerime inerken sanki bir mil
Ardıma düşen ufuk ta ayak izlerimde.

Kızıl dudaklarımda darıma dağın bir ıslık...

III

Kar, günlerce sürünen bir aşktır dizlerimde.
Yıldırımından huzmeler evlere saplanmada;
Ağaçların peşinde, tozlar gibi, yanmada.

Şoseler, geceleri, çarpık yüzlü bir ayna!

IV

Gönlümden taşan duygu yalnız ihtiras değil,
Yavru bir neş'edir, ki canlanıyor baharla;
Ve, dünden hatıralar getiren bir sürü çam!

Kısık dudaklarımda uzun uzun şarkılar...

İstanbul: 1929

Sabih İzzet

şarttır. Onunîğindir, ki ameli milliyetçiliği hudutlarımız dahiline hasretmekteyiz. Nazari türkçülüğü de Türk sesinin işitildiği sahalara kadar uzatılmaktadır. [Bismark] Alman vahdetini teşkil ederken, Alman mütefekkirlerine bir sül sormuştu:

[— Büyük Almanya mı? küçük Almanya mı?] Buna:

[— Tek Almanya, çünkü bir * Deutschland über alles » yapabilmek için, bu fikri anlayan cemiyeti ihdas etmek ve bu cemiyette tevhit kuvvetini yarattıktan sonra tam Almanyayı teşkil eylemek lâzımdır. Bunun için evvelâ küçük Almanya.]

cevabını almıştı. Bu fikirdeki isabet tecrübeyle sabittir. Şüphesiz hudutlarımız haricindeki Türklerle alâkanızı kesemeyiz. Çünkü, harsımız bunlarla alâkadardır. Türk musikisini te'sis ebebilme için, dünyanın her köşesindeki Türk lâhinlerini toplamak lâzım geldiği gibi, türklük fikrinin seyrini bulabilmesi için de bu gibi içtimâî ve harsî taharriyata ihtiyac vardır.

[Hamdullah Suphi] nin orijinal bir görüşü de hükümetteki gaye ile birleştirilebilen beşeri ihtilâl fikridir. Kendisi, en büyük kuvveti kanuna ve ferdi tegallübün zevaline vermektedir. Fakat, Romada olduğu gibi, yalnız kanun ve adaletin idare ettiği devletin de dostu değildir. Ona, kuvvetin milliyetten alan bir kanun lâzımdır. [Hamdullah Suphi], bu nazariyesile, içtimâî faidelere müstenit ve cemiyetin içtimâî varlığını himaye eden bir kanunun müdafii olmuştur. Mürtecilere kelâm hakkı vermeyen bu kanun fikri olmasaydı, hiç bir inkılâp teessüs edemezdi. Mücerret hak olmadığı gibi, mücerret kanun da olamaz. Ancak, inhisarî kanunun da olmaması şarttır. Ferdî tahakküme nuariz bir cephe teşkil etmek için, cemiyetin demokrasi felsefesi içinde serbest tenkit hakkile yaşaması esastır.

Milliyet fikrinin tarihi araştırılırken, esas olarak Fransız ihtilâli gösterilmiştir[3].

Bu noktada, aramızda ufak bir ihtilâl vardır. Milliyet mefhumu, Fransa inkılâbından çıkmamıştır. [Julien Benda] son eserlerinin birinde bu ciheti serahatle göstermiştir. Sonra milliyetlerin teşekkülü de irki tesalüplerin eseri değildir. Milliyet düsturanın vazü olan Alman dehası, en az tesalübe öğrenmiş bir milliyettir. Bu şekil, yunan sitesile, Roma cihan-girliğinin, zihindeki terkiibinden çıkmıştır. Yunanın site fikri, hars birliğini verdiği gibi, Roma vatandaşlığı fikri de, hars birliğinin siyasi hudutlara kadar uzanmasını vâcud getirmiştir. Avrupa zihniyeti, bu birleşmeden hasıl olduğu için, milliyet fikri de meydana atılmıştır. Mamafî siyasi hudutlar dahilinde

[3] Dağ Yolu, Sahne 104.

deki tesalüplerin yeni yeni milliyetleri ihdas ettiği muhakkaktır. Vatandaşlık hukuku, din ve dil birliğine hasredilince, dilek vahdeti de hasıl olmaktadır. Fransa ve İspanya, bu tesalübün birer eseri olduğu gibi, Akdeniz Türkiyesi de aynı tesalübün meydana attığı yeni bir milliyettir. [Hamdullah Suphi], bu ciheti bir misalle izah etmektedir:

[Bir Alman benim türk olduğumu öğrendikten sonra :

—Mümkün değil, siz Türk değilsiniz, dedi. Hani limon gibi sapsarı benziniz, hani şakaklara doğru çekik gözleriniz, hani yassı yüzünüz(4)].

Türklerin, kendi hakimiyetleri içinde, Çerkes, Macar, Arnavut, Boşnak v. s. ırklarla tesalübünden sonradır, ki bugünkü yeni enmuzeç uzviyet teşekkül etmiştir. [Ahmet Haşim—Peyami Sefa] B. ler münakaşasında bir silâh gibi kullanılmak istenilen mahut tabiiyeye karşı [Hamdullah Suphi]nin [İkdam]da çıkan mektubu unutulmıyacak bir iskât kuvvetini hazırdır. [Dağ Yolu]ndaki [milliyet düsturları] nutku da, aynı fikrin isabetli nazariyesini teşkil etmektedir.

[Hamdullah Suphi] ile birleşemeyeceğimiz(2) mühim mes'ele de, Türk lisanının nesir ve şiir vazileri mes'elesidir. Şiirimizin vazii Abdülhak Hâmit B. olmadığı gibi, nesrimizin vasii de Sezai B. değildir. Abdülhak Hâmit B. şeh Galibin ahengi altında kalmıştır. Lisan, mevzuat ve hatta felsefesi de islâmidir. Biz, bu noktaya Milli Mecmua da intişar eden [Şiirin inhitatı] ve [Halka doğru, hakka doğru] ünvanlı makalelerimizde de temas etmiştik. Sezai B. in nesri ise Âşk Pş. tarzındadır. Türk nesri, son zamanlarda kendi benliğini bulmuş, ve katta tahkiyesini bile yapmıştır. Türk şiirinin menbaini ise, halk şiirlerinin nazım şekillerinde görmekteyiz. Fakat gâh islâmi, gâh tasavvufî ve gâh irki olan bu tek sesler içinde bugünkü ruhiyetin ritimini bulamamaktayız.

Şiirimizin vazii henüz gelmemiştir. Bu mühtesem dahiye şahırsızlıkla intizardayız!

Sonsöz olarak diyelim, ki : [Türk milletine nutuklar] mahiyetinde olan [Dağ Yolu] serisinin diğer kısımlarını da beklemekteyiz. Kendi neşrine ve genç nesle ahilâki itimat telkin eden bu lâyemut şahsiyetin eserlerindeki mefkûreî büyüklüğü, ne umut, ne de inkâr edebiliriz!

Sabih İzzet

MÜSAHABE:

İctimai hayatta nüfus meselesi ve ehemmiyeti

Maltüs, nüfus hakkında fikirleri - Ahlak ve ilim - Mantık ve safsata - Muhtaç çocuklar - Bekârlardan vergi - Doğan çocukların hayatını kurtarmak - Çocuk düşürmek beliyesi - Dünyadaki nüfusun tezayüdü - İktisatçıların telâşi - Ziraat siyaseti - Nüfusun tevzi - Nüfus meselesi, hayat meselesi.

Geçen on dokuzuncu asrın iptidalarında yaşamış, ismini tarihe geçirmiş olan İngiliz ekonomistlerden Maltüs (Thomas Malthus) « nüfus üzerine mütalâa » isimli kitabıyla birçok itirazlara uğramış, münakaşaları meydan vermişti.

Maltüsün ortaya koyduğu prensip, ahıksızca olduğu iddiası muterizlerin başlıca silahı idi. Bir de Maltüsün sırtına yükletilmek istenilen hata ve kabahat fakir halkın, hemen hemen bütün işçilerin tabii haklarına tecavüz etmesi, hakları tanımak istememesi idi.

Maltüsün prensipi şöyle hülasa olunabilir: Yer yüzünde beşerin nüfusu artmaktadır, bu tezayüt hendesi bir nispet üzeredir, yani nüfusun tezayüdü 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20... nispetinde gitmektedir, halbuki arz üstünde bu nüfusu besleyecek, geçindirecek gıda böyle çoğalmaz, ancak adedi bir nispet dahilinde artar, yani 1,2,3,4,5,6,7... nispetinde gider.

Vakiâ, muharebeler, türlü hastalıklar, nice nice sefaletler, mahrumiyetler insanların bir haylisini öldürür, okeder, amma yine nispet düzelmez, insanları muttasıl tirpanlamakta olan ecel oraklarına rağmen, insanların çoğaldığı kadar gıda çoğalmaz, bu surette, bu gidişle dünyada daima yeniden yeniye sefaletler ihdas, aç alayları teşkil edilmiş olur, buna vaktiyle bir çare bulmak gerektir.

Maltüsün bulduğu çare: izdivacı tahdit etmek, çocukları kavi, zinde, tam sıhhatta olmayacak olan illetli, cılız kimselerle doğacak çocuklarını besleyebilecek, kuvvetli ve sıhhatli olarak yetiştirecek derecede geliri olmayan kimselerin izdivaclarına mani olmak..

Maltüsün bu mesleğine « maltüziyanizm » ve bu fikrî mesleğe taraftar olanlara da « maltüziyen » derler.

Maltüs nazariyesinin mürevvici olmadan denilebilir ki bu ekonomistin prensipini ahıka mugayir addetmek doğru değildir. Bu adam ekonomi (iktisat) ilmi namına söz söylemiş.

Son devrin, Avrupanın her tarafında, büyük bir âlimi olarak görülen yüksek riyazi Anri Puvankare bir yazısında ilim ile ahıka muka-

yese ederek bu ikisi arasında bir münasebet ve alâka bulunmadığı, bu ikisi ayrı ayrı şeyler olduğu neticesine varmıştır.

Hastaların ve fakirlerin izdivaç için hürriyetlerini tahdide gelince, şimdi medenî âlemin birçok yerlerinde birbirile evlenmek isteyenlerden evlenmelerine müsaade verilmek, nikâhları kıyılmak için sıhat raporları talep ediliyor.

Muhtaç ve fakirlerin izdivacına mani yoktur, bunların kazınca aramp sorulmamaktadır. Kendilerini, müşterek hayatta, doğacak çocuklarıyla geçinmek kendilerine bırakılmıştır.

Istanbul yevmi gazeteleri, mekteplerde binlerce çocuk açtır! diye feryat, veya havadis vermek kabîlinden bu sefalet levhasını tasvir ve ilân ederlerken, düşünülebilir ki bu aç çocuklardan büyük bir kısmı harp gâilesinde babalarını kaybetmiş olan yetimler olsada, bir cüzü de anaları, babaları kendilerine gıda bulmaktan aciz bir derecede düşkün olan çocuklardır.

Maltüs prensiplerine, nüfus, adedi nispetle artar, yahut gıda da hendesi nispetle çoğalır diye ispat ederek, hali yerlerin ihyasi, ziraatın inkişafıyla Maltüsün tasavvur ettiği mahzurların defedilebileceğini göstererek itiraz etmeği bir tarafa bırakmak, «vay, ahıksız adam, fakirlerin hakına, hürriyetlerine müteceviz herif!» yolunda itiraz ba kabildendir.

Maltüziyanizmde, bir kadınla bir erkek evlenmesinler, müstehiyane keyiflerini, zevklerini icra etsinler, erkek çocuk yapmasın, kadın çocuk tutmasın, şayet tutsa da atсын, düşürsün, tenasül işinin ortaya çocuk çıkarmamak için türlü hileleri var, bunlar ihmal edilmesin, ne böyle bir tavsiye vardır, ne de bunları hatıra getirecek bir ima vardır. Bunlar son zamanlarda yeni maltüziyanizme karıştırılmak istenilen şeylerdir.

Maltüs nazariyesi merdut görülmüştür, çünkü her millet kuvvet ve meknetinin ziyadeleşmesini efradının artmasında görmüş, nüfus siyasetini bu noktadan takip etmiştir.

Bu sını günlerde yevmi gazetelerde sık sık bahsedildi, muhterem mebl'uslarımızdan biri bekârlardan vergi alınması için bir kanun layihası teklif etmiş.

Şüphesiz ki bu layiha Maltüs nazariyesine zıt bir fikre, nüfusun artması emeline müstettir.

Bekârlardan vergi alınmak, izdivacı teşvik etmek, bu da çocuk tevellüdatını ve nüfusu arttırmak içindir. Bu nokta üzerinde bir çok mütalâalar yürütüldü, bu mütalâaların kıymetlilerinden biri memleketimizde daha fazla çocuk yetiştirmekten ziyade doğan çocukları yaşatabilmek, bunları maddî ve marazî sefaletlerden kurtarmak ehemmiyetli olduğu zemininde idi.

Bu mütalâanın kıymetini takdirde biz tereddüt gösteremiyoruz. Gazeteler binlerce aç çocuktan bahsederken bunla mazuruz.

Anıdolumun büyücek bir köyünde misafir olan bir dostumuz da şunu anlatmıştı: Evinde misafir olduğum zat ile akşamları mahalle kahvesine gidiyorduk. Bir akşam aralarında konuşan köylülerin sözlerine dikkat etmemi arkadaşım ihtar etti, kulak kabarttım, benim kadın üç tane attı, benimki dört tane attı, diyorlardı. Arkadaşım izah etti: Kadınlarının düşürdükleri çocukların adedinden bahsediyorlar.

Memleketimizde bir de bu belâ var! İstanbul'da hâlâ sözde gizlice ağızdan ağza, kulaktan kulağa dolaşan dedikodulardan anlıyoruz ki filânın hanımı üçüncü çocuğunu düşürmüştü, filânın ki yine karnındaki çocuğu aldırması.

Bekârlardan vergi almak suretiyle nüfusun tezyidi düşünülürken bu içtimai dertlere çare aramanın da yeridir.

Pariste çıkan — her halde «maltüziyen» olmayan — Jurnal des Économistes, dünyada nüfusun tezeyüdüne dair ahiren bir makale neşretmiştir.

Bu makaleye göre şimdi arz üzerinde 1895 milyon insan vardır. Bu yekûn 1935 de 2.083 milyon, 1950 de 2.442 milyon olacaktır.

Bazı memleketlerde tevellüdatın azlığından şikayet, diğer yerlerle kıyas yapılması üzerinedir; yoksa umumiyetle nüfus artmaktadır.

Bir senede nüfusun tezeyüdü nispeti Avrupa'da yüzde 1.1, Amerikada yüzde 2.2, Asyada 0.8, Afrikada 1.2, Okyanosyada yüzde 3.3 tür.

1923 den 1925 senesine kadar Çinin nüfusu 433 den 448 milyona vardığı gösterilmesine nazaran 1950 de Çinin nüfusu 674 milyon olacaktır.

Küresî arzın nüfusu ve artacağı miktar: (milyon hesabıyla)

Kıtalar	şimdiki nüfus	1935	1950
Avrupa	178	526	619
Şimali Amerika	157	181	237
Cenubi Amerika	70	88	237
Asya	1.038	1.116	1.202
Afrika	113	158	188
Okyanosya	9	11	15
Yekûn	1.895	2.083	2.442

Yokarda zikredilen makaleden de anlaşılıyor ki şimdiki iktisadiyyun — Maltüs kadar değilse bile — nüfusun artmasıyla zahir edilecek iktisadi buhranları tecmmül ile telâşa düşmektedirler. Bilhassa büyük şehirlerinin nüfusu pek ziyade artmakta, köylerinden, ziraat sahalarından şehirlerine telacüm gösterilmekte olan memleketlerde halkın işesinde tesadüf edilecek ciddi müşkülattan ürkmektedirler. Bu gibi memleketler gıdasını hariçten celbe mecbur olacak ki bu da hayat pahalılığını davet edecek.

Bunun için iktisadiyyunun tavsiye ettikleri tedbir, akilane bir ziraat siyaseti takibi ve nüfusun iktisadi buhranlardan içtinap edilebilecek bir surette tevziidir.

Nüfusun tevzii meselesinden bir kaç ay evvel bir makalede (Serveti Fünunda) bahsedilmişti.

Elbette farkettiler ki memleketimizde geçen sene kuraklıktan yer yer mahsul alınamaması halkın hayli sıkıntısına sebep oldu, harice müracaat mecburiyetini tevliit etti. Bu da hayat pahalılığını bir derece daha artırdı.

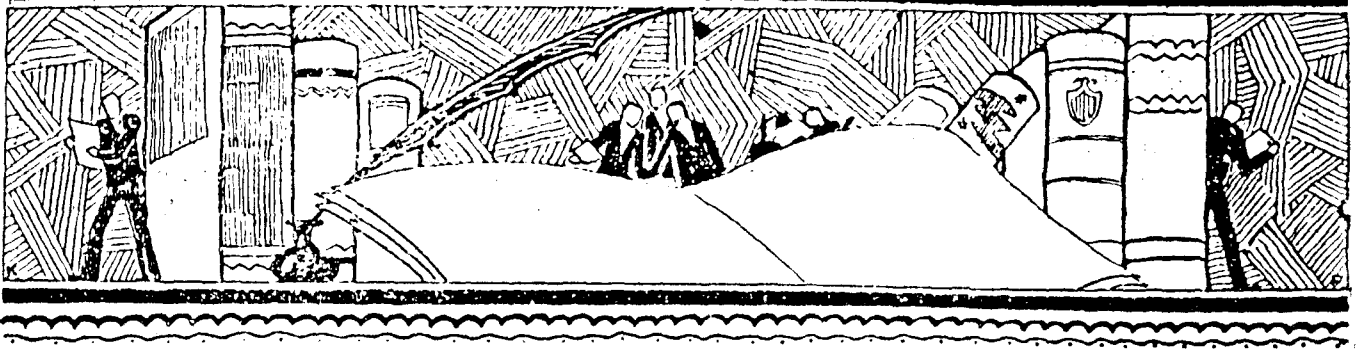
Kadım devirde Anadolu o zamanki medeni âlemin zahire ambarı imiş. Bizim kesafeti nüfus hususunda bir endişemiz yoktur. Nüfusumuzun tezeyüdü de milli bir emelimizdir. Bu emelin husulünde bizde en ziyade müessir olacak: iktisadi buhranlara galebe çalabilmemiz, içtimai dertlerimize çare bulmamız, bir az refah temin etmemizdir.

İktisatçıların ziraat siyaseti köylü ve çiftçilerin büyük şehirlere hücum göstermesine, mahsul alan ellerin azalmasına, büyük şehirlerde izdivanın artmasına karşı tedbirlerdir.

Bizde böyle değildir, henüz şehirlerde ve civarında cazip senayi merkezleri yoktur. Bizim ziraat siyasetimiz: çiftçilere yardım, fenni ziraati tamim, irva ve iskayı temin, demiryolları, nehir yolları, adi yollarla nakliyatı tehvin ve teshil gibi şeylerdir.

Velhasıl nüfus meselesi şümüllü bir meseledir.

Makalim Sadık

Boğaziçliler ve Şirketi Hayriye

Boğaz içlilerle Şirketi hayriye birbirine kaynamış, adeta bir hanur olmuş tek vücuttur. Boğaziçli olanların her düşüncesine şirket hayriye vapurları karışır; şirket hayriye de sade Boğaziçini düşünür. Ö nrümün çocukluğa ve gençliğe karışan dörtte birini Vani köyünde geçirmiş olduğum için Boğaziçinde şirket hayriye benim de ruhumda ve dimağında çok derin izler yapmıştır.

Şimdi yerinde harap bir bahçe duran eski yalıımızın Vani köyünde maskara akıntısına bakan sofa pencerelerine doğru acaba kaç bin defa koşarak gelmiş ve İstanbul tarafindan gelen bir Şirket vapurunun akıntısındaki müthiş suları köpükler içinde yararak, adeta rılıtımımıza sürünerek geçmesini âşık gibi syretmişim!.. Bu vapurlardan «Kemane» başlı «Asayiş» ve «Bahariye» isiminde 18 ile 17 numaralı iki tanesinin hayali hâlâ gözümün önündedir. Aman ne şirin gemilerdi? Ben onları seyre doyamadım ve İstanbul'a inmek fırsatı çıktıkça mutlaka Asayişin yahut Bahariyenin seferine rastgelmek çaresine bakardım... Acaba kaç bin dafa evvelâ çocukluk ve sonra gençlik arkadaşlarını arasında şirket vapurları, kaptanları, manövreleri, hatta geçerken yaptıkları dalgaları hakkında münakaşalara dalmıştım. Ben bütün bunları tatlı ve munis hatıra olarak kendi kendime tekrarlardım ve görürümki bütün mektep talebelik hayatımı Boğaz içinde geçirmiş olduğum için Vani köyü, bizim yalı, denizin suları ruhumda ne kadar izler çizmiş ise bunların hepsinin içinde Şirketi Hayriye'den bir parça kalmıştır.

Biz bu zaman kaptanların maharetini, iskeleye gelmekteki alışıklığını, hele köprüye yanaşmaktaki hünerlerini bile toy fakat samimi

bir münakkit gibi tahlil ederdik. Köprüye yanaşmak şimdi kolay görünür; kaptan yerinde manövre sude gibi gelir; fakat evveleri iş öyle değildi.. Kırk elli, belki yüz metre boyunda kalın halatlardan iki tanesini köprü dubasına taktıktan sonra yandan çarklı pervanelerin yardımıyla yanaşmak sahilten çok zor, uzun ve üzüntülü bir işti. Beşiktaştan on dakikada köprüye gelen vapurların bazı vakit yirmi, yirmi beş dakikada köprüye yanaşmadığı olurdu ve biz Boğaziçliler vapurda sinirlenirdik, onun için kaptanları, vapurları, köprüye kolay yanaşmak hünerleriyle ölçerdik.

Ya zavallı kaptanların hali neydi?. Davlunbaz üstündeki kaptan yeri aralarına boyalı yelken bezi gerilmiş alçak bir parmaklıktan ibaretti; kaptanlar ağızlarını önlerindeki boruya yapıştırıp makinaya kumanda verirken ellerini arkalarına götürüp dümençiye sancak ve iskele işaretlerini yapardı.. Dümençi vapurun ta arkasındaki el ile işler dümen dolabı üstünde ayakta dururdu; vapurun tentesini aşın dümençinin kafasını mübahaza için tente üstünde onun başına göre gene tente bezinden bir külâh takılırdı ve bu külâhin önündeki delikten dümençi gözlerini kaptanın sırtındaki ellerine dikmiş bulunurdu.

Kadın yolculara ayrılmış ve tente ile bölünmüş olan vapurun arka taraf kısmında duran dümençi ile kadınlar arasında tenteden ayrı bir duvar daha vardı!

Türklerin muvaffak olmak zarfı ile ilk kurdukları ticaret müessesesi olan Şirketi Hayriye hesapsız zorluklara karşı koyarak normal ve ıstıcracı bir şekilde inkişaf ederken şu Boğaziçliler adım adım takip ederlerdi ve bundan!

dolayıdır ki eski ahşap vapurları arkada bırakarak 37 ve 38 numaralı İstanbula gelip de ilk seferlerini yaptıkları zaman çok büyük bir alaka uyandırmıştı. Bahariye ile Asayış zarif Kemane başına rağman gözden düşmüştü; 28 numaralı « Meymenet » ve onun çiftte sakallı ve çok bağırcı kaptanı kenarda kalmıştı: Abdülaziz zamanında kurulan büyük donanma ile beraber İngiltere'de yapılmış olan ve hâlâ bir tanesi işleyen araba vapurları unutulmuştu.

Yenimahalleden kalkıp Tarabyayadan Beykoza geçerek İstanbula kadar Anadolu yakasının her iskelesine uğrayarak gelen vapurların İskelelere muvasalat dakikaları, o tarihin ilân varakalarında gösterilmemiş olduğundan iskelelere vaktinden çok evvel gelmek adetti; 37 ile 38 in işlemesine başlamasından sonra iskelemizin kalabalığı bu yeni vapurların seferlerine bağlanmıştı.

Zamanlar geçiyordu ve ortaya yandan çarklı vapor mu? yoksa uskur vaporu mu? mücadelesi çıkmıştı. Şirketi Hayriye meclisi idaresiyle bütün kaptanları ikiye ayrılmıştı. Muhafazakârlar uskur vaporu istemiyorlar görenekten ayrılmak istemiyorlardı. Bu mücadele ve icihad meselesi nihayet uskurun zaferiyle neticelendi ve şimdi yandan çarklılar antika oldu.

Uskurlu vaporu gene eski zamanın tabirince «dilenci» yani zızzak postalara vermişlerken sonra umumileşti ve tekamül kanunu tabii cereyanıyla Şirketi Hayriyede yuruyordu. Şirket inkişaf eyleyordu; hisse senetleri çok kıymetli olmuştu tevzi olunan temettüleri herkesin yüzünü güldürüyordu; hisse hamilleri ellerindeki kâğıtları en aziz mal gibi tutuyorlardı; ve bütün muvaffakiyetler ihtiyatlı, dikkatli, tecrübelerle müstenit idareler sayesinde temin olunuyordu. Hiç tereddüt etmeden diyeceğim ki «Şirketi hayriye» iktisad aleminin en ciddi kanunlarına uyarak Türkün ticaret ve senayi alanında bir muvaffakiyet numunesi olmuştu. Bu hâl umumî harba kadar muvaffakiyetle devam etti. Umumi harpte «Şirketi Hayriye» Vatan vazifesini en parlak surette yaptı, gemileriyle Çanakkalenin müdafasına kıymetli yardımlarını temin eyledi. Eski araba vapurları cüsselerinden çok yüksek işler gördü. Ve tabiiyle bu fedakârlıkların içinden Şirketi hayriye mecruh çıktı. Vapurlarından haylisini kaybetti, elindekiler muharebenin bakımsızlık devrinde kıymetinden düştü. Bu maddi zararların yanında harpten evvel İngiltereye ismarlayıp parası verilmiş olan bir vapurun düşman tarafından İstanbula getirilip aleyhimize kullanıldığını görmek

acılarına katlandı, bütün bu felâketler içinde «Şirketi hayriye» gazasını, vazifesini görmüş olmakla ciddi surette iftihar eyleye bilir.

İstanbulun Düşman ayağından kurtulmasından sonra, Şirketi hayriye yaralarını sarımağa dertlerine çare bulmağa savaştı; fakat tekâmül kanununun tedrici yürüyüşünden ayrılmadı ve bundan dolayı şirketi hayriyeyi idare eden tetbirli ve iyi görüşlü ve tücar kafalı amirlerini canı gönülden tebrik eylerim. Pek çok iktisadi yeni teşebbüslerin menfi neticeler verdiği bu hengâmda Şirketi hayriye yüzümüzü ağartıyor; çünkü onun faaliyet sahası olan Boğaz içinin düşkünlüğüyle beraber o gene yavaş, fakat sağlam adımlarla ileri yürümekten durmuyor ve bu gün yeni yapılmış «Altın kum» vaporunu İstanbul sularına getirmiş bulunuyor yeni vapor yaptırmak yeni vapor getirtmek çok mühim bir iştir; Şirketi hayriye daima «yenicilik» yapmıştır ve bundan dolayı alkışlara lâyıktır. «Altın kum» yeni yaptırıldığı için çok altunlarla satın alındı; fakat billiassa kendisi için yaptırılmış yeni bir gemi olmasını Şirketi Hayriyeye azamî istifadeyi temin edecektir.

Şirketi Hayriye ilk vaporunu, 1851'de İngilterede Wight adasında Maundsley tezgâhlarına yaptırmıştı. Bu ilk vapurun pilakı yadigar olarak mahfuz duruyor. Altın Kum 1929'da İstanbula geldi arada 78 sene vardır. Bir ticaret ve sanayi müessesesi için çok büyük bir yaşayış devresidir; Şirketi Hayriyeyi 78 sene yaşatanları harbi umumiden sonraki tabii sarsıntılardan kurtarup eski muvaffakiyet zirvesine doğru çok akıllıca onu yükseltenleri tebrik bir vazifedir.

Ahmet İhsan

Altınkumun ebadı

Uzunluk	158 ayak
En	26 "
Tonilato (net)	236
Sür'at	13,16 (Boğaziçinde sür'at rekorudur)
Makina kuvveti	577 beygir kuvveti
Bir saatte yaktığı kömür	488 kilo

İhtizaz katıyen yoktur. Hiç bir zaman istin düşürmez.

Makinesi tripl fakat her türlü tekâmülü haiz modern bir gemidir.

İşçiliği birinci derecede, eşyası kund ve zariftir.

10 Mayıs 1920'de ve İstanbul limanında teslim muamelesi ikmal edilerek türk bayrağı çekilmiştir.

Herdürlü millete mensup havadis adamları arasında bir gece

Tarabya koyunun ucundaki otelin büyük salonundayız. Beykoza, karadenize doğru bakan, boğazın gülyüzlü sularının akışını seyreden geniş pencereler arkasına toplanmış olan her milletten avrupalı havadis acentalarıyla beraberiz. İçlerinde kadınlarda var; her lisan konuşuluyor, boğazın seyrine doyanıyorlar; tûristlere mahsus merakla sualler soruyorlar; butası nedir? Karadenize ne taraftan çıkılır? karşıdaki tepeler neresidir? Buradan İstanbul kaç kilometredir? Deniz her vakit böyle uslu dururmu? Yamaçlar daima böyle yeşilmidir?... Türk gazetecileri ve muharrirleri avrupalı havadis dellallarına karışmıştı; onların sorduklarına cevaplar veriyorduk.

Memleketimize gelen avrupalılarla ziyade temas etmiş, Avrupaya olan yolculuklarımda şark hakkında benden malûmat soran çok adamlar görmüş olduğum için, ilk defa şehrimize gelen ajans mümessillerinin sordukları şeyler beni mütehayyir etmiyordu. Adeta neler sorulacağını biliyordum; ve cevapları hazır; ben de onların hislerini anlamak istiyordum ve sıkıştırıyordum. Türkiyeyi nasıl buldunuz? İstanbulla ilk defa mı geliyorsunuz? diyordum ve gariptir ki bu zatların çoğundan heman aynı tarzda kanaatlardan çıkan cevaplar alıyordum. Bu kanaatlar Şarkı ve bilhassa Türkiyeyi Avrupadan büsbütün başka, fantezik tarzda görmek hevlerinden, ve propagandalarından ileri geliyordu. Onlar, türkiye ve şark hakkında o kadar kitaplar, makaleler okumuşlar, kara selvili mezarlıklarla beyaz yaşmaklı ve sarı pabuçlu kadınların hayalleriyle, boğazın sularında akıp giden narin piyade kayıklarla o kadar fikirlerini doldürmüşlardır ki şimdi İstanbulda gördükleri şeyler arasında mutlaka bunlardan birer nümune arıyorlardı; hatta meşhur eski sokak köpeklerini bile görmek istiyorlardı ve unduklarını bulmaktan çıkan inkisarı hayalden kendilerini kurtaramıyorlardı! bu düşünce en ziyade fransızlarla fransız neşriyatı mensuplarında görülüyordu. Ajans mümessillerinden eski fantezik şark mecluplarını dinlerken ben gayri ihtiyari olarak kendimi, altı sene evvelde ve sulh müzakereleri zamanında ve Lozan palasın gazete muhabirleri toplanma salonunda görüyordum. Sanıyordum ki Tarabya otelinin penceresinden ben Boğazi

seyretmiyorum. Sanki Lozan palasın trasasından «Leman» gölüne bakıyoruz, etrafında Lozanın eski avrupalı gazetecileri var. Çünkü sualler o, düşünceler o, Şark hakkında kanaatler o...

Artık sinirlenmeğe başlamıştım. Halbuki Lozandanberi altı sene geçti ve bu altı senede türkler altı yüz senelik ananeleri kırdılar, derin gaflet uykusundan uyandırıldılar; türk gözünü tarakki, inkışaf yollarına dikti ve yeni yolda yürüyor... Avrupalı muhabirler ise daima eski gözlükleriyle bize bakmak istiyorlar... acaba niçün daima poturlu, yatağanlı, şalvarlı, koca sakallı hayaller arıyorlar? Bu asırların bıraktığı bir garip an'ane hissidir; biz onlara evvelâ öğretmeliyiz ki türkler tarakki yoluna, avrupalıya hoş görünmek için girmiş değildir; biz tarakkiyi kendi saadetimizi ve istikbalimizi temin için kabul ettik. Avrupadaki şark hayallerini okşamak, onlara burada fantezik manzaralar göstermek yahut garplilerden aferin almak bizim en uzak düşüncemizdir. Türklerin ne düşüncede ve ne idealde gittiklerini zaman ve filiyat gösterecektir. Nasıl ki bu mefkûrenin atılmış olan sağlam ana hatları şimdi ortadadır.

Ajans mümessillerinin bu seneki içtimai bizim şehrimizde ve bizim aramızda yapmış olmaları bizim için çok memnuniyeti muciptir. Biz aziz misafirlerimizi hürmetle ve sevgi ile selâmlarız ve onlardan yukarıda yazdığım hakikatların anlaşılması olmasını canları ve gönüllerinden arzu ediyoruz. Celselerde mümessillerin söyledikleri tatlı ve iltifaatlı sözler arasında bizim halâ anlaşılmamış olduğumuzu bize ihsas eden cümleler geçtiği için bu satırları yazdım. Söz arasında şarkın eski manzaralarını görmemekten mütevellit hüznü sıklamadılar ve yaptığımız büyük inkılâbın bizleri sonra muhtarip etmemesi hakkında temenniler de bulundular. Misafirlerimiz müsterih olsunlar; türkün büyük inkılâbı kendi münevverlerinin öz ruhundan doğmuştur; ve tekmil türkler münevver olmağı azmetmiştir; inkılâp aslâ bizi muhtarip etmedi ve etmeyecektir. Türk inkılâbının akisler hasıl eyleyeceği başka şark memleketleri bu inkılâptan muhtarip olabilir. Bu ise bizi alâkadar etmez; çünkü bizim nazarıımız istikbaldeki inkışafımıza ve bütün dünya milletlerinin irfan yükselmesine dikilmiştir.

Ahmet İhsan

HATIRAT

-MATBUAT HATIRALARIM-

-İlk defa gördüğüm ve gezdiğim matbaa-

Eski Vaniköyü nasıl bir yerdi? Bursalı Rıza Efendi Yalısındaki dersane - Çubuklu, dondurmali gece sohbetleri- serasker kapısında.

Babam muhasebecilikte, defterdarlıkta dolaşı olduğu için Erzurum'da doğmuş, Kastamonu'da yürümüş, İskodra'da mektebe başlamış, sonra bir aralık Boğaziçi'nde aile ocağımız olan Vaniköyü'nde zaman geçirdikten sonra Şam Rüştüyesinde ilk tahsilimi yapmış idim. Vaniköyü'ndeki yalımızın yerinde şimdi başka yalının bahçesi var; orasını ne zaman görsem çocukluğumun üç senesini geçirdiğim bu asude köyün eski şekli gözümün önüne gelir. Vapur iskelesi ta öte başta, Kandilli Lisesinin altına tesadüf eden açıklık yerde idi. Ve iskeleden sonra İstanbul tarafına doğru sıra ile çok büyük yalılar dizili idi. Baştaki serkatibi Mustafa Paşa Yalısının hala rıhtımları orada duruyor. Serkatibin yalısı kırk odadan ziyade idi. Paşanın nikahlı dört karısı vardı. Paşanın sofaları o zaman tabiriyle içinde at koşturulur neviden idi. O sofalarda, komşu çocuklarıyla cami havlusunda gibi koşuşur idik ve yalının ucunu bucağını zor bulurduk.

Serkatibin yalısından sonra Üstad-ı Muhterem Recai-zade Ekrem Bey'in yalısı, Niyazi Efendi yalısı, İhtisab ağası Hüseyin Bey yalısı, Fettah Efendi yalısı, İngiliz Ali Bey yalısı, Mecit Efendi yalısı, Eşref Bey yalısı gelirdi. Bizim küçük yalı Eşref Bey yalısına muttasıl idi. Sami Paşa-zade edib-i muhterem Sezai Bey'in oturduğu Eşref Bey yalısına bi'l-ahere kalp ve kalbü'l-ilave olunan bizim yalıdan sonra Amedi Cafer Bey yalısı ve nihayet ricalden Bursalı Rıza Efendi yalısı gelirdi. Rıza Efendi yalısı akıntının bittiği yerde idi, orası şimdi mezbelelik bir arsadır! Köyün mektebi olduğu için Bursalı Rıza Efendi çocuklarına tuttuğu bir hocadan bütün köy çocukları ders alırdık ve merhumun yalısında bahçeye nazır büyük bir oda Vani Köyü çocuklarının mektebi idi.

Bu saydığım yalıların en küçüğü yirmi odalı idi. Sahiplerinde bir veya iki kayık, bir iki balık sandalı, iki üç bahçıvan, ayvaz, harem ağası, seyis ve hesapsız uşak ve halayık var idi. Yalı akşamları, sahipleri ekseriya vükela vapuruyla gelirler, iskeleye çıkarlar, iskelenin iki tarafındaki uzun rıhtımların etrafında dizilmiş olan kayıklara ve sandallara ağır teşrifatla binerlerdi. Bu teşrifat hiç şaşmazdı. Bu paşalar, beyler hariçte teşrifata riayet eyledikleri gibi aralarında dahi teşrifattan ayrılmazlardı, fakat birbirlerine son derece hürmet ve riayet ederler, bir aile evlatları gibi lüzum ve ihtiyaç zamanlarında birbirlerini aralar ve yardıma koşarlardı. Bir yerde hasta olsa hatır sormaya ve hizmete gelirlerdi.

Yalılar yalnız yazlık ikamete mahsus idi. Kış gelince göçer olur köyde kimse kalmaz idi. Onun için Vaniköyü'nün fevkalade hayatı yaza mahsus idi. Paşalar ve beyler her akşam bir yalıda toplanıp sohbet eyledikleri için yatsı ezanına yakın yalıların sokak kapısından muhteşem muşamba fener önde evin efendisi çıkar ve o gece toplanılacak yalıya mütevecci oluyordu.

Paşa veya efendilerin gecelik kılıkları hala gözümün önündedir. Beyaz halis ketenden önü yırtmaçlı entari üzerinde Şam hırkası veya ince bir kürk, bellerinde şal veya Trablus döğmesi kuşak ayaklarında kundura ellerinde tesbih...

Hangi yalıda toplanılacak ise oradaki en büyük odada lambalar ve iri şamdanlı mumlar yakılır, çubuklar hazırlanır, odanın üç tarafını dolduran beyaz örtülü minderler üzerine beyaz entarili paşalar, efendiler ve beyler dizilirdi; Kandilli temennalar ve hatır sormalar tekrarlanırken kapıdan içeri çubuk uşakları ellerinde pirinç büyük levha tabelası omuzlarına dayanmış müzeyyen takımlı uzun çubuklarla girerler, çubuğu efendinin dizine doğru uzatıp levha tablasını ekseriya hasır kaplı olan yere, diz çökerek, bırakırlardı ve biz çocuklar bu manzaraları kapı aralığından veya pencere arkalarından görür ve denizden gelecek dondurmacıya muntazır dururduk. Gündüzleri karpuz ve geceleri nefis dondurma satan Beylerbeyli Hafız öğleden sonra “kankırmızı kurabiyeler” diye bağırırken yatsı zamanı paşalar ve efendilerin toplandıkları yalı önüne gelince “kaymaklı ve

vişneli” yi bastırırdı! Ve mutlaka onun dondurma kutusu, selamlık ve harem için dolan tabaklarla boşalırdı.

Şimdi Vaniköyü’nden geçtikçe bu levhalar dimağımda canlanıyor; Bursalı Rıza Efendi’nin yalısındaki ders odasını görüyorum. Sonraları Beyazıt’ta mürekkepçilik ve mühreli kağıtçılık ettiğini gördüm. Hocamızın duvarda asılı falaka değneğini hatırlıyorum. Kargacık, burgacık ile hitam bulunan alfabe dersimizi, Rıza Efendi’nin yalısındaki ihtiyar ayvazı, beni mektepten almaya gelen lalam Halil Ağa’yı düşünüyorum. Halil Ağa babamın da lalası idi. Evde ailemiz efradından biriymiş gibi teklifsiz idi ve beni gözü gibi severdi.

İşte bu emektar Halil Ağa ile ömrümde ilk yabancı matbaayı gördüm.

Ayağıma kundura almak için Halil Ağa bir gün beni İstanbul’a indirmiş idi. Çarşıdan kunduraları aldık, yeni fesimin mavi ipek püskülünü okşayarak serasker kapısına geldik; oradan muhasebeci muavini olan babamın odasına uğrayıp beraber Vaniköyü’ne dönecek idik. Babamın odasındaki ufak yazı çekmecesinin üstünde yeni neşr olunmaya başlamış olan “Ceride-i Askeriye” yi gördüm. Heceleyle heceleyle birkaç kelimesini okudum ve babama:

-Gazete nasıl yapılır? diye sordum. Oradaki pırasa kadar uzun ve ak bıyıklı bir zabıt babama dedi ki:

-Müsaade ediniz de mahdum beye matbaayı göstereyim!..

Pırasa bıyıklı zabıt elimden tuttu, Halil Ağa yanımdan ayrılmadı; Serasker kapısının Fincancılar Yokuşu tarafındaki bir daireye geçtik. Ve orada “Ceride-i Askeriye” matbaasını gördüm.

Harflerden bir “Ahmet İhsan” dizip iplikle sararak bana verdiler. Matbaada nasıl makine vardı, nasıl basıyorlardı, iyi anlayamamıştım, fakat o yedi parçadan mürekkep kurşun harfleri çok vakit yanımdan ayırmadım...

O zamandan beri tamam 53 sene oldu ve ben yedi yaşındaydım.

Ahmet İhsan [TOKGÖZ]

No:1674-200

s. 274

(No:204-1678 Sayfa:360’da Latin harfli baskısı var)

MATBUAT HATIRALARIM –II

Bu metin Latin harfleriyle baskısı No: 1679-205, sayfa:375`te mevcut.

MATBUAT HATIRALARIM- III

Latin harfleriyle baskısı. No:1682-208 S: 424

MATBUAT HATIRALARIM-IV

Latin harfleriyle baskısı. No:1683-209 S: 440

MATBUAT HATIRALARIM-V

Latin harfleriyle baskısı. No: 1686-212 S: 459

HABERLER

AFGAN KRAL VE KRALİÇESİ

Aziz misafirlerimiz - Sivastapol'dan istikbâle – İstanbul'a muvasalat Ankara'ya hareket – Ankara'da.

Afgan kralı Emanullah Han ve kraliçesi Süreyya Sultan hazretleri Avrupa'da seyahatte buldukları yerlerde hürmetler görmüşler, Rusya'ya geçmişlerdi. Rusya'da da pek dostane kabul edilmişlerdi. Buradan Türkiye'ye gelmeleri musammemdi. Seyahatlerine Türkiye'yi ziyaretle hitam vereceklerdi.

Afgan kral ve kraliçesini Sivastapol'den almak, İstanbul'a gitmeleri için seyr – i sefainin İzmir vapuru tahsis edilmişti. “İzmir” İstanbul limanından 16 Mayıs 1928 Çarşamba günü saat on bire doğru Berk –i Satvet ve Peyk – i Şevket torpidolarının refakatiyle kral ve kraliçe hazretlerine mihmandar tayin edilmiş olan Fahrettin ve Naci Paşalar, Afgan sefirimiz Nebil Bey, Büyük Millet Meclisi Daire müdürü Cemi Bey, Afgan sefiri Gulam Ceylani Han, seyr – i sefain müdürü Sudah Bey ile İstanbul gazetecilerini ve sair zevatı hamil olarak hareket ettmişti.

İzmir vapuruyla Sivastapol'a giden heyet – i istikbâliyede Servet –i Fünûn'u Muhtar Halit Bey temsil ediyordu. Müşahedât ve ihtisasâtını naklediyoruz:

İzmir vapuru muazzez misafirlerimizin istirahatını temin etmek için pek güzel tanzîm ve tefriş olunmuş idi. Salonda bir kış bahçesi vücuda getirilmiş, güverte halılarla tefriş edilmiş idi. Kral ve kraliçeye mahsus daire ağır perdelerle, tablolarla tezyin olunmuştu.

İzmir vapuru ile torpidolar hareketleri günü Kara Denizde sakin ve latif bir hava ile yol aldı. Ertesi sabah Sivastapol'e yaklaşırken Kara Deniz dalgalanmış, limana kadar İzmir vapuru ile torpidoları hayli sallanmıştı.

İzmir 17 Mayıs Perşembe günü öğleden sonra saat üçe doğru Sivastapol'a vardı. Limanın iki mil açığından bahr - i merasimle karşılandı. Rus donanması

toplarla gemilerimizi selamladı. Sivastapol'da Rus memurları İzmir vapuruna geldikleri gibi, Moskova sefirimiz Tevfik Beyefendi de heyeti karşılamıştır.

Sivastapol'da İstanbul gazetecileri şen tezahürat ile "Nas" Matbuat Ajansı mümessilleri tarafından karşılanmıştır. Şehir gezdirilmiş, akşam askeri kulübünde bir müsamere verilmiştir.

18 Mayıs Cuma günü geceyi Sivastapol'den sekiz saat mesafede geçirmiş olan Kral ve Kraliçe saat on bire doğru Sivastapol'a gelmişler, parlak tezahürât ile karşılanmışlardır.

Fahrettin Paşa reis –i cumhurumuz nâmına Afgan hükümdarlarını selamlamış, Kral hazretleri beyan – ı teşekkürle Türkiye'ye muvasalat etmek üzere olmasıyla sevinç ve heyecan içinde bulunduğunu söylemiştir. Müteakiben motora binilerek sefain – harbiye aralarından geçilmiş, gemileriniz önünden geçerken Kral hazretleri ibtihac ile bayrağımızı selamlamış, İzmir vapuruna yanaşmıştır. Kral hazretleri vapurumuza çıkınca grendi direğine Afgan hükümdarına mahsus bayrağı çekmiştir. Vapurdaki mızıkâ Afgan ve İstiklal Marşlarını çalmıştır.

İzmir vapurunda saat on iki raddelerinde Rus – Sovyet ricali ile veda edilmiş, Kara Han tarafından bir nutuk irad olunmuştur.

İzmir'in Sivastapol Limanından saat on ikide hareketinde, Rus filosu, tayyareleri, motorları, birkaç mil mesafeye kadar teşyi etmiştir.

Sivastapol gazeteleri İzmir vapurunun, heyet –i istikbaliyenin, İstanbul gazetecilerinin Sivastapol'ü ziyaretleri vesilesiyle uzun makaleler yazmışlar ve makalelerini müteaddit resimlerle tezyin etmişlerdir.

İzmir vapurunu teşyi eden Rus tayyarelerinden tam isabetle gemiye çiçek atılmış, bu da gerek muhterem ve ulu misafirlerimiz, gerek gemide bulunan heyetimiz için mucip –i inşirah olmuştur.

Geceyi ve ertesi günü İzmir vapurunda Kral ve Kraliçe hazretleriyle refakat ve muayyetlerinde bulunan zevat, huzur ve rahatla geçirmişlerdir. Yemeklerde mızıkamız latif ve neşe feza havalar çalmıştır.

19 Mayıs Cumartesi sabahı İzmir vapurunda Afgan sefiri Gulam Ceylani Han vesaitiyle İstanbul gazetecileri Kral hazretleri tarafından kabul edilmiş, Emanullah Han Türkçe iyi konuşamadığı için itizar etmekle beraber İstanbul şivesiyle pek güzel Türkçe ile gazetecilere hitap etmiş ve şu sözleri da söylemiştir: “Sizlerle görüşmekten dolayı memnunum ve çok mütehassisim. Türkler, siz bizim göz bebeğimizsiniz. Burada bulunduğumuzdan dolayı çok mesruruz. Sizlere çok şeyler söylemek isterim, birkaç gün sonra tekrar görüşürüz.”

İzmir vapuru Boğaz açıklarında Hamidiye, Mecidiye kruvazörleriyle diğer sefainimiz tarafından karşılanmış, Hamidiye’de bulunan İstanbul heyeti İzmir’e çıkmıştır. Afgan hükümdarlarına hükümet - i cumhuriye ordu ve şehir namına beyan hoş – amedi edilmiştir.

İzmir Boğazdan geçerken Boğazın iki sahilinde şaşalı tezahürat, yer yer Türk ve Afgan bayraklarıyla tezyinat yapılmıştır.

İzmir vapuru saat beşe doğru Haydarpaşa önlerine gelmiştir. Haydarpaşa İstasyonu Türk Afgan bayraklarıyla donatılmış, rıhtımdan hususi katarın tevakkuf noktasına kadar zemine halılar serilmiş, mevkıf deruni çiçeklerle tezyin olunmuştur.

Saat altıda ... vapuruna binerek Kral ve Kraliçe hazretleri İzmir vapurundan infikak etmişler, Haydarpaşa rıhtımına çıkmışlardır. Haydarpaşa önünde sefain –i harbiyemiz toparla hükümdarları selamladıkları gibi rıhtımda ve mevkıfta kahraman askerlerimiz tarafından merasim – i ihtiramiye gösterilmiş,

mızıkalılar çalınmıştır. Kral ve Kraliçeyi, refakat ve muayenet erkanını Ankara'ya nakledecek olan hususi katarın saat altı buçukta hareketi mukarrerdi. Kral hazretleri katara rakip olunacak mevkıfta toplanmış olan binlerce halka karşı hissiyatını şu surette izhar etmiştir:

“Muhterem kardeşlerim; Afganistan sizi çok seviyor. Afganlılar sizin kardeşinizdir. Bütün milletim tarafından sizlere selamlar söylüyorum. Afiyetinizi, terakki ve talihinizi istiyoruz. Burada gördüğüm samimi tezahürat beni çok mütehasıs ve müttehiç etti. Ben Türkçe'yi iyi konuşamıyorum. Güzel lisanınızı Afgan'da öğrendim. Sözlerimde bir galat bulursanız, affediniz. Sizleri hürmet ve muhabbetle selamlarım, aziz kardeşlerim!”

Katar alkış tufanıyla Haydarpaşa'dan hareket etti. Kral ve Kraliçe hazretleri Ankara'ya vasıl olmuşlar. Ankara mevkıfında bizzat Gazi hazretleriyle, baş vekil, meclis vekili paşalar ve vekiller, erkân – ı askeriye, diğer ricâl-i hükümet tarafından istikbâl edilmişlerdir. Gazi Mustafa Kemal hazretleriyle Afgan Kralı Emanullah Han hazretleri yek diğerini der aguş ederek öpmüşlerdir.

Akşam Kral ve Kraliçenin şerefine Gazi hazretleri tarafından yüz kişilik mükellef bir ziyafet verilmiştir. Bu ziyafette Gazi hazretlerinin nutku ile Kral hazretlerinin mukabelesi birer mühim vesika –i tarihiye hükmündedir. Bu nutuklar kısm – ı mahsusamıza aynen nakledilmiştir.

[İMZASIZ]

No: 1658 - 184

s. 20

KOLOUNIA MATBUAT ŞEHİRİ “PRESSA”

Almanya'nın Ren Nehri kenarında kâin – i muazzam bir beldesi olan Kolounia'da beynelmilel bir matbuât sergisi küşâd olunmuştur.

Bu sergiye Türkiye Cumhuriyeti namına muhterem mebuslarımızdan matbuat ile alakası olan Yunus Nadi, Hakkı Tarık, Necmettin Sadık gibi matbuatımızın muhterem simaları iştirak etmişlerdir.

Kolounia matbuat sergisi adeta matbuatın muhteşem tarihini tecessüm ettirmiş, sanat – ı tabinin ilk hatvesinden, ilk icadından bugüne kadar geçirmiş olduğu safahat ile bugün vasıl olduğu derece – i terakki irae olunmuştur.

Millet vekilimizin gazetelerine yazdıkları mufassal makâlelerden de anlaşılıyor ki bu sergi matbuata tarihi bir nam bırakacak bir mahiyettedir. Yani cem ettiği vesaik, teşhir ettiği alet ve edevat itibarıyla pek mükellef ve muhteşemdir. Bu sergi kısa bir isimle “Pressa”adıyla yad olunmaktadır ki Yunus Nadi Bey'in dediği gibi Pressa kelimesi kamuslara geçecek, evlat ve ahfata yadigar bırakılacak, bu kelimenin karşısında ensal –ı atıye 1928'de Kolounia şehrinde açılan mükellef matbuat sergisi hakkında izahat bulunacaktır.

Matbuat için öteden beri dördüncü kuvvet denilmektedir. Bütün medeni cihanın matbuatı burada toplanmış. Temsil edilmiştir. Şöyle, böyle dünyanın matbuatı ve matbaacılığı milyonlarca insanı meşgul etmekte olmasıyla sergi bu milyonca insanın vecihesi olmuştur.

[İMZASIZ]

No: 1658 -184

s. 28

KÜBA ADASI – KÜBA CUMHURİYETİ

Amerika'da büyük Antil Adalarının en güzeli olan bilhassa yakın zamanlara kadar İspanya müstemlekatından iken İspanya ile Amerika arasında zuhur eden harpte İspanyolların malubiyeti ile İspanya donanmasının harabisi üzerine Küba Adası ile İspanya beyninde rabita kesilmiş Küba ayrıca bir cumhuriyet olarak Amerika hükümet mütehaddisi meyanına dahil olmuştur.

Biraz evvel, Küba Adasının merkez idaresi olan Havana şehrinde bir Amerika kongresi akdedilmiş olduğu gibi ayrıca Latin matbuatı kongresi de yedinci defa olmak üzere burada ictimâ etmiş ve böylece enzâr – ı dikkat Küba Adasına ve Havana şehrine müteveccih olmuştur.

Latin matbuatı kongresini Havana'da matbuat binasında Küba reis – i cumhuriyet General Maşado bizzat küşad etmiştir.

Yirmi derece ile yirmi üç derece arz – ı şimali arasında bulunan Küba Adasının iklimi mevsime göre mutedil ve sıcaktır. Kış yüzü görmez. Adanın toprağı pek Hele Havana tütünleri duryanın her tarafında meşhurdur.

Kübalılar şahsen güzeldir. Kızları kadınları latiftir. Ancak adanın yerlilerinden mühim kısmını da (yüzde kırk raddesinde) zenciler teşkil eder. Şeker kamışı ve tütün tarlalarında çalışanlar bunlardır. Adanın beyaz ırktan olanlarla zencileri arasında hukukça bir fark yoktur. Hepsisi de müsavi ve hukuk – ı medeniyelerine sahiptir. Bununla beraber zenciler beyazlara karışmaktan mücteniptir. Ayrıca hastaneleri vardır. Bu zahiri ayrılık zencilerin Amerika hayat – ı siyasiyesine azimkarane iştirak etmelerine hiç de mani değildir.

Havana'nın mülayim iklimi ve daima hafif libaslarla gezen kadınlarını ve kızlarının letafeti birtakım romancılara mevzû teşkil etmiştir.

Havana şehri mamurdur. Newyork'un Kolombiya Darü'l – fünunu'nun küçük bir modeli olarak bir darü'l fünunu, tıbbiye mektebi, hukuk mektebi, mükemmel bir rasathanesi, coğrafya ve mühendisin cemiyetlerinin binaları ve buna mümail müessesat şehri tezyin etmektedir. Havana telefon şirketinin de yüksek bir binası vardır.

[İMZASIZ]

No: 1658 - 184

s. 29

AFGANİSTAN VE HÜKÜMDARLARI

Afgan kral ve kraliçesinin, aziz misafirlerimizin aramızda bulunmaları vesilesiyle Afganistan hakkında birkaç yazı ile yad-ı mazi kabilinden birkaç resmi de bu nüshamızda sütunlarımıza geçiriyoruz.

Gazetelerimizin neşriyatı ve evvelki nüshalarımızdaki neşriyatımız gösterdi ki misafirimiz Afgan Kralı İmanullah Han memleketi ve milleti için bir müceddiddir. Memleketinin tam bir istiklalini temin etmekle beraber Afganistanın ve Afganların asri telakkiyata mazhariyeti için bila-tereddüd medeniyet yolunda yürümüş olan kıymetli bir yaşouadır.

Afganistan şimdiye kadar birtakım hadisata maruz kalmıştır. Mevki coğrafyası ister istemez bu hadisatı tevellüd etmiştir. Afganistan, Emanullah Han'ın büyük pederi Abdurrahman Han zamanında kendini toparlanmış, bu büyük siyasi, memleketinin mühim mevkiini aleme karşı dehasıyla temin etmişti.

Abdurrahman Han 1830'da tevellüd etmiş, pederi Efsal Han ile amcası Azim Han ile birlikte Şir Ali Han'dan Kabil'i alarak pederi erada tesis-i hükümet etmişti. Pederinin vefatı, Şir Ali Han'ın tekrar talebi üzerine Rusya'ya çekilmeye mecbur olmuş, bir müddet Semerkand şehrinde ikamet etmiştir.

1879'da İngilizler tarafından o zaman Afganistan'da hükümran olan Yakup Han mevkiinden ıskat edilmiş, 1880'de Kabil'de akd-ı ictima eden meclis-i ümeranın tasvibiyle Abdurrahman Han emir ilan olunmuş, Afgan'a geçmişti. Ancak memlekette bir müddet yine huzur ve rahat tesis edilemeyerek Abdurrahman Han Eyüb Han ile uğraşmamış, bunun Kandahar civarında külliye mağlubiyeti ve İran'afırası üzerine Afganistan'da hakimiyetini takviye eylemişti.

Abdurrahman Han hakimiyetini Afganistan üzerinde tesis ve takviyeden sonra Hindistan vali-i umumiyesi Lord Dofrin ile o zaman Avrupada pek ehemmiyetle telakki olunan-Hindistan'ın Reval Pendi şehrinde- bir mülakatta

bulunmuştur. Hatta kendisini o vakit Reval Pendide görmüş olan Times muhabiri Abdurrahman Han'ı fevkalade sürat-i intikale, metanet ve sebat gibi hassail-i aliyeye malik bir zat olarak tavsif etmişti.

Rusya'nın satt-ı Asya'yı istila üzerine, Asyaca ve Avrupaca ne yolda hadisat tevellüd edebileceğine dair, Abdurrahman Han'ın ahval-i siyasiyyede isabet-i efkar ve nüfus nazarını Hindistan valisine gönderdiği mektup zamanında büyük ehemmiyetle telakki olunmuştur.

Ebuzziya Tevfik Bey merhum bu mektubun Namık Kemal Bey tarafından lisanımıza nakl ve tercüme edilmiş olduğunu zikretmiştir. Mamafih ne zaman, nerede intişar ettiğine dair bir kayıt da bulunamamıştır.

Abdurrahman Han'ın pederi Habibullah Han, Abdurrahman Han'ın oğludur.

Emanullah Han zamanında Afganistan'da birtakım teşkilat yapılmış, ezan cümle Afgan orduları tensik ve ordu zabitan ve efradı için yeni bir kıyafet-i askeriye kabul ve tatbik olunduğu gibi Kabil'de orduya zabitan yetiştirilmek üzere bir de Harbiye mektebi tesis edilmiştir ki bunları resmimizde göstermekteyiz.

Bu resmimiz, Afgan Kralı Emanullah Hazretlerinin pederi Habibullah Han ile Kral Hazretlerinin gençlik ve prenslik zamanında, pederinin yanında biraderi İnyetullah Han ile birlikte çıkarılmış olan fotografiden alınmıştır.

Diğer resmimiz de Afganistan'a ait diğer hatıratı göstermektedir.

Kral ve Kraliçe hazretlerinin memleketimizi ziyaretleri vesilesiyle koleksiyonumuzda bulunan bu hatıranın yadını münasip gördük.

Memleketinin feyz ve terakkiye doğru mühim hatveler atmasında başlıca amil ve asri tekemmülatı Afganistan'da tatbik için kıymetdar bir rehber olan kral hazretlerine her halükarda muvaffakiyetler dileriz.

[İMZASIZ]

No:1659-185

s. 36

AMERİKALILARIN KARDEŞLİK AĞACI

Âhiren Küba adasının merkezi olan “Havana” şehrinde Amerika hükümetlerinin mümessilleri toplanarak burada bir Amerika Konferansı akdetmişlerdi.

Vaktiyle Küba adası İspanyollara aid iken Amerika-İspanyol muharebesini müteakip Amerika’ya geçmiş, Amerika hükümetleri tarzında bir cumhuriyet şekline inkılâp ile hükümet-i müttehideye iltihak eylemişti.

Bu defa Amerika hükümetleri mümessilleri Havana konferansında müzakerelerini 20 Şubat’ta hitama erdirmiş iseler de Şubat’ın yirmi dördü Kübalıların yevm-i mahsus olmasıyla birkaç gün ikametlerinin temeddid etmişlerdir.

24 Şubat’ta büyük olaylar yapılmış izhâr-ı şâdmâni olunmuş bu arada Amerika hükümetlerinin tesanüdünü gösterecek sûrette samimi bir teşebbüs-ı mevki tatbike konulmuşdur. Mümessiller Havana’daki ictimalarının hatırasını payidar kılmak için Havana şehrinin meydanında “Amerika Kardeşlik Ağacı” tesmiyesiyle bir ağaç garsına karar vermişlerdir. Şimalî ve cenubî Amerika hükümetlerinden Amerikalıların hürriyetlerini istihsal ettikleri vak’aları ima edecek sûrette münasip yerlerden birer miktar toprak getirterek bu toprakları karıştırmışlar, ağacı bu toprağa dikmişlerdir. Hükümet-i müttehide Amerika hükümetlerinin bâni-i istiklâli general “Washington” un doğduğu evin bahçesinden toprak getirmiştir.

Venezuela, Meksika, Arjantin, Şili ve diğer Amerikanın yirmi bir cumhuriyetinden her biri hükümet-i müttehideyi taklit etti.

Ağacın etrafı dairevi alçak bir duvarla çevrilmiş, bunun üzerine piringç parmaklık konulmuş, bunun münasip yerlerine yirmi bir Amerika cumhuriyetinin armaları nakş olunmuştur. Bu parmaklığın kapısı için yirmi bir altın anahtar yaptırılmış, Amerika cumhuriyetlerinden her birine birer anahtar tahsis edilmiştir.

Bu ağacın garsı merasimi için kâtib-i adilde zabıtnâme tanzim edilerek yirmi bir Amerika cumhuriyetinin mümessilleri Küba reis-i cumhuru general “Mashado” ile bu vesikayı imza etmişlerdir.

Kardeşlik ağacı henüz -bu fikir gibi- genç ise de asırlarca yaşayacak bir cinstedir. Ağaç büyüdükçe salâbet ve azamet kesb ettikçe Amerikalılar arasında kardeşlik fikri ve hissi de derin bir temel tutacaktır.

[İMZASIZ]

No:1660-186

s. 61

DÜNYANIN EN SICAK YERLERİ

Mütedil iklimlerde ve biraz şimal tarafında yaşayanlar hayatın başka türlü lezzetlerine vâkıftırlar. Kışın soğuk olan yerlerde vesait-i teshiniye sayesinde barınılabildiği gibi yazın-müstesna pek sıcak günlerden kat-ı nazar-hoş bir zaman geçirilir. Öyle serin rüzgâr uğrağı yerler de var ki buralarda hararet de fazla ve tahammül-fersâ bir dereceyi bulmaz.

Güneş kürre-i arz üzerinde her tarafa ziya ve hararetini seyyanen bedel ettiği halde, arzın münhatt ve mürtefi hava cereyanlarına maruz veya bundan mahrum yerlerinde başka başka tesirler gösterir. Mesela Filistin küçük bir kıt'adır. Ancak teşkilât-ı arzıyesi itibariyle müstesna haller gösterir. Mesela Kanun-u sâni ve Şubatda, Filistin sahilinde faraza Yafa'da havalar bahar mevsimini andırır. Yafa'da ivicacılı yoldan Kudüs seksen küsur kilometredir. Üç saatte Yafa'dan Kudüs'e çıkıldı mı bu mevsimde orada havalar kış kıyamettir. Kalın palto ister. Yağmur hatta kar yağar. Aynı mevsimde, aynı günde Yafa'da bahar ve Kudüs'te kara kışa şahid olursunuz.

Kudüs dağ tepesindedir. Buradan ancak elli kilometre mesafede Şeriga vadisine Bahr-ı Lût kenarına (İriha) kasabasına inildi mi, yine aynı gün ve aynı mevsimde burası yazın sıcak bir zamanıdır. Ancak ince yazlık bir elbise ile gezilebilir. Çünkü bu vadi çukurda ve sath-ı bahrden aşağıdadır. Temmuz ve ağustosda burada yaşayabilmek pek güçtür. O kadar sıcaktır. Dünyanın senenin kısm-ı azamında bütün hararet altında kalan yerleri vardır. Mesela Avrupa'da İspanya'nın Sevilla şehri Avrupa'nın en sıcak bir beldesidir. Burada hayat sabahları ve akşamları zahirdir. Faaliyet ancak bu saatlerde görülür. Öğle zamanı birkaç saat halk evlerine evlerinin serin mahzenlerine çekilir. Sokaklar تنها kalır. Şiddet-i hararet bu saatlerde insanları bitab bırakır, adeta harekettten alıkoyar

Dünyanın bundan daha sıcak beldeleri vardır. Bahr-i Ahner sahilinde Mesua bunlardan birdir. En müsaid ve serin günlerinde-bu da nadirdir-hararet 23

dereceden aŖađı dūŖmez. Avrupalılar için burada yaŖamak gūtūr. Mesua'nın serin geceleri yoktur. Kamer parlak sūrette semada gōrūlūr, bundan Avrupa gecelerinde olduđu gibi teravetkār bir hava içinde lūtufkār nurlar beklememeli. Sanki mehtap da muhriktir.

Amerika'nın Kaliforniya cihetinde "Vadi-i emvat" nāmı verilen saha da dūnyanın en sıcak yerlerinden maduddur. Bu vadide nadiren biten otlar gūneŖin harareti Ŗiddet kesb ettiđi zaman yanar, hatta kor gibi tutuŖur. Derece-i hararet 59 dereceyi bulur. Senenin 350 gūnünde bu vadi semasında buluttan eser gōrūlmez, rūzgārda da eser gōrūlmediđi gibi...

Kaliforniya'nın Vadi-i emvatında [Death Valley] ahiren tedkikat ve keŖfiyata gitmiŖ olan bir heyet-i fenniye'nin orada bulmuŖ olduğu birtakım enkaz-ı uzviye ve mūstehasat-ı erbab-ı ilmin pek ziyade, nazar-ı dikkatini celb etmiŖtir. Kable'l-tarih pek eski devirlere aid olduğunda Ŗūphe edilmeyen birçok deve ve fil iskeletleri bulunmuŖtur. Amerika toprağında en kadim āsār-ı hayattır. Burasının milyonlarca sene evvel pek hayat bahŖ bir yer olduğu anlaŖılmaktadır.

Dūnyanın en sıcak beldelerinde tedkikat yapmıŖ olanların ifadesine gōre, burada yaŖayan insanlar mutedil iklimlerdeki iki mūbtelalarına, meŖrubat, keolye sarhoŖlarına bedel esrarkeŖtirler. Kokain meftunudurlar.

Dūnyanın sıcak beldelerinden biri de Hindistan ile Belucistan hududunda Yakub-ābād'dır. Bahr-i muhit adası ile Bahr-i muhit-i kebīri birleŖtiren Panama kanalı yakınında, asırlarca Panama geçidi üzerinde Panama Ŗehri de dūnyanın pek sıcak bir noktasıdır.

Cenubī Amerika'da Venezuela'da Lagayra havalisi dūnyanın pek sıcak yerlerinden maduddur.

[İSİMSİZ]

No:1661-187

s. 69

“JULES VERNE’E KARŞI İHTİRÂMÂT

Fransa’nın fenni romanlar müellifi “Jul Verne” dünyanın her tarafında şöhret kazanmış, eserleri medeni alemde gençlik üzerinde derin izler bırakmıştır.

“Jul Verne”i Türkçe’ye nakil ve neşir ettiği eserleriyle “Servet-i Fünun” sahibi ve sermuharriri Ahmet İhsan Bey Türk Milletine de tanıtmıştır.

“Jul Verne” nin eserlerinde hayal görülen tasavvurlar ve tasvirler 80 günde devr-i alem, deniz altında seyahat... vs.gibi- bugün hakikata inkılap etmiştir.

Bu sene 1828’de tevellüd etmiş olan “Jul Verne”nin 100. Sene-i devriye-i viladetine müsadif olmasıyla hatırasını yad için bir takım merasim yapıldığı gibi Fransa’da “Amyen” kasabasında “Madlen”kabristanındaki mezarına da bir çok ziyaretler vuku bulmuştur. Ezcümle Danimarka gençlerinden ve “Buy-ı sükut” larından mürekkep bir hayat suret-i mahsusa da Fransa’ya giderek “Jul Verne” nin kabrini ziyaret etmişler, kabre çelenkler vuzu ederek “buy-ı sükut”usulünde tezahüratta bulunmuşlardır. Resmimiz bu ziyareti tespit eden bir hatıradır.

[İMZASIZ]

No:1663- 189

s. 108

MİS "PANKAHORST" UN VEFATI

Vaktiyle İngiliz sefir Chetlerei'nin kadınlar için hukuk-ı siyasiye talep eden, patırtılı gürültülü vasıtalara müracaattan çekinmeyen kadınların başında inkılapçı hareketiyle büyük medeni alemde bir şöhret almış olan Misis Emilien PANKAHORST 14 Haziran sabahı Londra'da bir hastanede vefat etmiştir.

Misis Pankahorst 1903'te kızı mis Chrisnal Pankahorst ile birlikte İngiltere'de kadınlar siyasi ittifadı cemiyetini tesis etmiş kadınların hukuk-ı siyasisine sahip olmaları için daima kendini ilk safta meydana atmış bir defaat tevkif olunmuş, zaman zaman hapishanelerde kalmıştı. Mamafih misis Pankahorst hayatının son senelerinde İngiliz kadınlarının siyasi haklarını istihsal ettiklerini görmüş, yani cidal içinde geçen hayatının başlıca maksadına nail olmuştu.

Misis Pankahorst Paris'te tahsil etmiş,bi-aman cidal-cû olan meşhur Ari ROSHFOR'un babasına benzeyen kızı ile akd-ı rabita eylemişti. İngiltere'ye avdetinde Manchester'li, bir hukuk şinas ile izdivaç etmiş kendi gibi pek hür dair bir kanun layihası hazırlamıştı ki bilahere bu kanun kabul edilmiştir. Zevci vakitsiz vefat etmesiyle dört çocuğunu kendi büyütmüş, bütün hayatı bu çocukların terbiyesiyle siyasi, maksadını istihsaline çalışmakla geçmiştir.

Misis Pankahorst'un cenaze merasimi Londra'da Sen Cohn Kilisesinde icra edilmiş pek çoğu kadın olmak üzere cenazesinde binlerce kişi bulunmuştur.

Vaktiyle kendi gibi kadınların hukuk-ı siyasiye iktisap etmeleri lehinde tezahürat yaptıkları için defaatla hapse girmiş, çıkmış olan kadınlardan dokuz yaşlı kadın cenazeyi beklemiş, nakil merasiminde tabutun iki tarafında yürümüş

[İMZASIZ]

No:1663-189

s.108

MAKSİM GORKİ'NİN VELADETİNİ 60. SENE-İ DEVRİYESİ

Rusya'nın büyük muharriri Maksim Gorki bir iki ay evvel viladetinin altmışıncı senesini idrak etmiştir. Sovyet Rusya, Rus milletine hür fikirlerini zerk etmiş olan bu muharririn şerefine parlak tezahüratta bulunmuştur. Maksim Gorki 1919'da münevverleri kurtarmak için teşkil olunan bir heyetin riyasetine geçmişti. Fikir ve arzusunu icra ettiremedi. O vakitten beri İtalya'da yaşıyordu. Ahiren sene-yi devriyesi münasebetiyle Rusya'da vaki olan davete icabetle Rusya'ya gitmiş, Moskova'da ihtiramkârane istikbal olunmuştur. Maksim Gorki'nin istikbaline Moskova Darü'l Fünunu müzeleri, tiyatroları, mektepleri, erkânı iştirak etmiştir.

Bu münasebetle tiyatrolarda Maksim Gorki'nin eserleri oynandığı gibi tekmlen Azarya'nın hususi bir tabı da neşr olunmuştur. Edebi hayatına ait hatıralar cem olunarak bunlardan bir de meşhur vücuda getirilmiştir. Maksim Gorki Rus inkılabında müesser olmuş amillerden biridir. Çarlık zamanında da büyük bir şöhret kazanmıştı. Rus milletinin ruhu ve hayatını tahlil ve tasvirde kudret göstermiş olan mümtaz bir şahsiyettir. Tolstoy Dostoyevski sırasında muktedir bir muharrirdir. Maksim Gorki'nin temaşa, roman ve hikayeleri yalnız Rusya'da değil, bütün dünyada takdirle karşılanmıştır. Rus s. 109... sefaletlerini, karlı steplerde yuvarlanan biçare insan sürülerinin facialarının kuvvetli bir kalemle tersime ve muvaffak olmuştur. Bunların hepsinde beşeri facialara ve zulümlere ağlayan bir şair kalbinin heyecanları ile kuvvetli bir hikayecinin sanatı hissedilir. En düşkün insanlara, ahlaki hudutlar haricine atılan sefil fahişelere kadar Gorki'nin şefkat ve merhameti tevsi etmektedir. Kazaklar'ın ve kadın tacirlerinin kırbaçları altında, karlar içinde öldüresiye dövülen bu biçarelerin hayatını musavver olan hikayeleri okurken dehşetle titrememek imkansızdır. Bütün bu eserlerin müellifi bütün manasıyla realist bir sanatkardır.

[İMZASIZ]

No:1663-189

s.109

VAGNER İLE MOZAR[T] HAFTALARI

Değirmendere 15 TEMMUZ 1918

Münih'te mütareke senelerinin üçünü geçirdiğim için Bavyera'nın bu latif merkezinde epey ahbap peyda eyledim ve onlardan ara sıra mektuplar alırım. Birbirimizin hatırını sorarız. Geçen gün posta ile bir mektup ve bir güzel kitap geldi. Matbaacılık, gazetecilik huyu olacak mektuptan evvel kitabı açtım; eserin zarafeti karşısında çok haz duydum. Donuk gümüşü renkte bir kapak, ortasına yine donuk ve koyu mavi bir ufak levha yapışmış, levhanın üzerinde tatlı yeşil renkle basılmış şu satırlar okunuyor:

Münih'te 1928 senesine mahsus "Vagner ve Mozar[t]" ın şu fevkalade oyunları.

Kapağı çevirdim. Kitap ile kapak arasındaki ana sayfaları yine donuk koyu mavi renkte kağıttan olduğu için Bauvera rengini hatırlatmakla beraber esere çok tatlı bir şekil veriyordu. Buraya kadri matbaacılığın zevki selim ciheti... sonra sahifeleri gözden geçiriyorum. Kitabı Bauvera resmi tiyatrolar müdüriyeti tertip etmiş, en mağruf bir muharrir yazmış ve çok tatbik sahibi bir artist münderecatla resimleri sıralamış.

Evvela Vagner ile Mozar[t]'ın bu iki Alman musiki dahisinin resimleri var; sonra Bauvera tiyatrosu olan opera ile "Rezidens" tiyatrosunun iç manzaraları... Bu iki büyük tiyatronun meşhur artistleri Vagner ile Mozar[t]'tan oynayacakları lâyemut operalardaki rollerini kıyafetleriyle gösteriliyor. Ben sayfaları sıra sıra takip ediyordum. Münih Ağustos ayında bu iki musiki katibinin eserlerini oynatacak sade Almanya'nın değil bütün cihanın musiki aşıkları koşup bu şehre gelecek... Ve yüksek operalar oynandığı zaman Münih'te halkın musiki karşısında gösterdiği sükut ve huşu gözümün önüne geldi; sade tiyatrolarda opera seyir olunurken değil! Münih'te "Huf Garten" karşısında haftada iki defa şehrin orkestrası ağır musiki parçaları çalarken oradan gelip geçen halkı, yağan yağmura ve kara bakmadan yahut yakan güneşe ehemmiyet vermeden, miknatisa tutulmuş

gibi durur, derin hürmet ve sükut ile mızıkayı dinler ve bu hali ancak Münih'te veyahut Viyana'da görürsünüz.

Ben kitabın yapraklarını çeviriyorum; yazılarını okuyorum, artistlerin resimlerini görüyorum. Bauvera'nın maarif ve hars nezaretinde merbut olan tiyatroların gösterdiği sanayi – i nefise muvaffakiyeti karşısında hayran oluyordum. Neden sonra aklıma geldi; kitap ile beraber gelen mektubu açtım. Münihli bir dostum yazıyor; kendisi muharrir ve resamdır, sanayi – i nefise aşığıdır. Mektubunda “Vagner” “Mozar[t]” haftalarının ehemmiyetini işaretledikten sonra kendi aralarında bulunup da bu yüksek musikiyi dinleyemeyeceğime hayıflanıyor ve şu satırlarla bitiriyor.

Siz iki seneden ziyade Münih'te oturduğunuz şehrimizi, tarihi binalarımızı tanırırsınız; mızıkamızı dinlediniz, müzelerimizi gördünüz, Bauvera Dağlarını ve göllerini gezip dolaştınız ve sevdiniz; onun için ben size yarım Münihli diyorum; çünkü burada ev sahibi bile olmuşunuz. İşte bütün bu duyguların sevki ile size Münih'in Ağustos ayında yaşayacağı “Vagner” ile “Mozar[t]” musikisine müteallik eserden bir tane gönderiyorum. Eseri kültür nezareti neşrettirdi. İçerisi Bauvera'nın musiki evlatlarıyla ve heyecanlarıyla doludur. Türkiye'nin irfanına çok hizmetler eden “Servet – i Fünun”da Münih'in Ağustos musiki heyecanından bahsederseniz bizleri çok memnun edersiniz.

Mektuptan tekrar kitaba avdet ettim ve bütün Münih hatıralarım tazeleniyordu. Her sokağı, her binası Bauvera tarihinden bir nefis sanat ve zarafet sayfası olan Münih'in opera tiyatrosu, onun yanında daha ufak fakat kıymetli mücevher kutusu gibi çok bedii bir sanat yuvası olan “Rezidenz” tiyatrosu gözümün önünde... Tam manasıyla Darü'l- bedayi olan bu müesseseler her akşam musiki ve teganni ziyafetleri çekerler, o ziyafetlerden zevk almak arzusu her Münihlinin ruhunda vardır. Onun için tiyatrolar daima doludur. Sanatkarlar teşvik görür, hayatın yorucu didinmesinden uzak olarak yalnız sanatlarıyla yaşarlar ve sade sanatlarını düşünürler. İşte Ağustos ayında tam dört hafta her akşam Vagner ile Mozar[t]'ın ebedi şöhrete malik eserlerini oynayacaklardır. Tiyatroda mevkiler

bizim paramızla 15 liradan 3 liraya kadar olduğu halde dört haftalık yerler satılmıştır. İki tiyatronun vereceği opera piyesleri şunlardır:

Numberg Havandaları

Parsikal

Neristan ve İzult

Valkiri

Seyffirid

Levhengerin

Figaro'nun Alınması

Sihirli Filavta

Saraydan Kaçış

Don Covanni

İsimlerini yukarıya yazdığım operalar arasında altı yedi saat sürenleri vardır. Bu müddet zarfında en aşağı kırk kişilik bir orkestra heyeti büyük sanatkarlardan bir reisin kumandasında çalar; her biri sesiyle ve musikiye vukufuyla çok yüksek artist olan aktörler ve aktristler sesin ve hünerin bütün inceliklerini gösterirler. Burada dikkate şayan olan nokta, piyesler başladığı zaman en aşağı bin kişi olan halkın derin zevk ve hürmet ile musikiyi dinlemesidir. Sanki opera tiyatrosu ulvi bir sanat mabedidir. Herkes sanatkarların aksettirdiği namelere tapar. Hiç şüphe yok ki Ağustos ayında Münih Devlet Tiyatroları Vagner ile Mozar[t]ı yaşatırlarken oraya dinlemeye gelen cihan musiki aşıklarını gayşeyleyecekler. Ne mutlu orada bulunup dinleyenlere.

Ahmet İhsan [TOKGÖZ]

No: 1665 - 192

s. 146

GENÇLERDE ASKERLİK, SULH CEREYANLARI

Harb – i umûmînin son mermileri atıldıktan, top sesleri kesildikten sonra sulh cereyanları hakim olmaya başladı, milletler kendi mukadderatını tanzim edecek düsturu sulh esasını takviye edebilmesi ihtimali ümit bahşetti halbuki galip ve kavi milletler, bu düstura ehemmiyet vemedikten başka harika – i alemi dilediklerine göre değiştirmeye, milletlerin mukadderatını bu milletlerin değil, kendi menfaatlerini gözeterek tanzim etmeye kalkıştılar.

Tahdîd – i teslihât sözleri ortaya atıldı. Bunun gayesi de kavîlerin zayıfları bir derece daha dermansız bırakmak olduğu anlaşıldı. Donanmalarda sefaînin tonilatosunu tahdîd, eslihânın takviyesiyle tanzîm olundu.

Harb- i umumiden devamlı bir sulh tesisi yolunda atılmak istenilen hemen bütün hatveler, samimiyetle mukarin olmadığı için akîm kaldı. Şüphelerle, tereddütlerle karşılandı.

Halbûki harb – i umûmînin milletlerde inkişâf ettirmiş olduğu muharebelik, askerlik hissiyatı hiç de sönmedi. Günden güne daha ziyade kuvvet buldu.

Eskiden yani harpten evvel ifrat derecede askerliğe inhimak edilen, “millet – i müsellehe” tabirine ma-sıdk görülen Almanya ve Almanlara bedel, bugün hemen her mütemeddin millet aynı yola süluk etmiştir.

Bu milletlerde gençler, hizmet – i askeriyelerini ifâ için çağrılacakları seneden senelerce evvel, askeri mümareselere başlıyorlar. Bunu da bir vazife –i

vataniye olarak kabul ediyorlar. Orta mekteplerde bulunanlar bu tahsil çağını, terbiye –i askeriyeyi ihmal ederek değil ,kmal ederek geçiriyorlar.

Milletlerin bir takımında gençlerin askeri terbiyesi yalnız erkek çocuklara da münfer kalmıyor. Genç kızlar da erkeklerden askerlik mümareselerinde asla geri kalmak istemiyor.

Erkekli kızlı bûy – ı safvet teşkilatı daima askeri terbiyeye istinat ettiriliyor. Kuvvetli donanmalara ihtiyacı olan büyük milletler daha çekirdekten donanmalarına asker ve gemici yetiştirmek noktasında da ihmal göstermiyorlar.

Amerika diplomatları muharebeyi kanunun harici bırakmak fikri uğrunda çalışır görünürlerken, notalar yazmak için bir hayli kağıt ve mürekkep sarf ederlerken diğer cihetten Amerika gençlerinin, Amerika çocuklarının askeri terbiyeleri gittikçe inkişaf ediyor. Harb – i umumiden evvel askerlikle alakadar görünmeyen, yahut pek az alakadar farz olunan Amerikalılar şimdi adeta bir asker millet olarak yetişmek ve gençlerini bu yolda yetiştirmek emelindedirler. Bugünkü Amerika bu nokta – i nazardan eski Almanya'yı geçmiştir.

Bu mevzu üzerine yer yer askeri tecrübe hakkında malumat ve tafsilat vererek pek çok söz söylenebilir. Halbuki muhtelif milletlerde gençlerin askeri terbiyesine verilmekte olan ehemmiyeti anlatmak için bu cereyanın birkaç resim ile tasvirini daha muvafık gördük.

[İMZASIZ]

No: 1666 - 194

s. 152

OLİMPİYAT MEYDANINDA TÜRK BAYRAĞI

Geçen hafta Amerika'da şehrin cenup tarafında düz bir sahada olimpiyata iştirak edecek bütün milletleri temsil eden sporcu grupları bayraklarının ve isimlerini yazan tabelaların arkasında hurf-ı heca sırasıyla dizilmişlerdi.

Hollanda misafirperverlik göstererek en sona geçmişti. Böylece sıra ile bayraklar, tabelalar arkasında umum millet sporcular vardı.

Şimdi Türkler geçiyordu. Bir avuç Türk çocuğu gözleri bayrakta yürüyorlardı. İlk tribünde bir alkış tufanı zapt edilemeyerek boşandı. Kulaklara mızıkanın namelerini arakada bırakan teşci avazeleri geliyordu.

Böylece küşad resmini yapacak olan kraliçenin zevci prens Henri'nin, nazırların, erkan-ı hükümetin, sefirlerin bulunduğu locanın önünden geçildi. Bayrak eğilerek ve başlar sağa çevrilerek selam verildi. Tur bitti ve bizim kardeşlerimiz de sahanın ortasındaki yerini aldı.

Nihayet Hollanda'nın baş vaizi ortaya prensin bulunduğu locanın karşısına geçti. Bir mevize iradına başladı. Mevize yirmi dakika kadar sürdü ve biter bitmez stadın pek eski bir tarz mimariyi takliden yapılmış yüksek kulesinde borazanlar öttü. Mızıka çalmaya başladı. Şimdi bin iki yüz kişilik bir heyet-i muganniye de ilahi söylüyordu.

Mızıka ve sesler dinince prens ayağa kalktı. Bütün milletleri selamladı ve dokuzuncu olimpiyadı kraliçe namına küşad ettiğini söyledi. İşte dokuzuncu olimpiyat, Türkiye bayrağı hazır olduğu halde böyle küşad edildi.

SIKLET KALDIRMA MÜSABAKASI

İlk müsabaka sıklet kaldırma idi. Küşad günü akşamı stadın yanında, böyle kapalı salonda icrası icap eden müsabakalar için inşa edilmiş olan salonda yapıldı. Salon büyüktü. Bin beş yüz kişi oturacak yeri vardı.

Dokuzuncu olimpiyatın bu ilk müsabakası Türkiye hesabına mucip memnuniyet bir muvaffakiyetle neticelendi bu suretle Türk sporculuğu olimpiyat müsabakalarına iyi bir giriş yapmış oldu.

Gülle kaldırıcımız en hafif sıklet Cemal Bey yirmi bir millet içinde beşinci gelmek suretiyle bütün Türkiye’de sevinçli akisler uyandıracak bir varlık gösterdi ve pek çok alkışlandı.

Esasen müsabakadan evvel Cemal’in böyle bir netice alacağı evvelki derecelerine bakarak tahmin ediliyordu. Elde edilen netice de bu tahminin doğru olduğunu gösterdi. Bizden evvel Avusturya, İtalya, Almanya ve Fransa geliyordu. Cemal’in şanslı bir zamanına tesadüf etmiş olsaydı Türkiye ismini Fransa’nın da üstünde görecektik.

Cemal böyle beynelmilel temaslara alışmamış olduğundan heyecana kapılarak her zaman kaldırdığı derecelerinin fevkine çıkamadı.

Mesela müntezimede 90 yerine 85, koparmada 80 yerine 75, silkmeye 105 yerine 102,5 kaldırdı ki cem’an yekün 262,5 eder.

Fransa’nın tuttuğu derece 270 yani 7 fazladır.

Yirmi bir millet arasında 5. gelmek İsviçre, Çek, Hollanda, Danimarka, Belçika, İngiltere gibi halterde isimleri sayılan milletleri arkada bırakmak Türk ismini onların başına geçirmek birçok milletlere mensup haltercilerin çalışıp çabalayıp erişemediği bir muvaffakiyettir.

Cemal Bey 1924’de on sekiz millet arasında 14. gelmişti. Bugün ise 21 millet içinde 5. dir. Varolsun.

[İMZASIZ]

No:1669-195

s. 196

ASKERİ MANEVRALAR HARP HAZIRLIKLARI

“Servet-i Fünun” birkaç ay evvel, yeni ve eski dünyada henüz büyük bir harpten çıkmış olan milletlerin askeri terbiyeye ve askeri hazırlıklara ne kadar ehemmiyet vermekte olduklarını, sanki yakınlarda yine büyük bir harp olacakmış gibi vesait-i harbiyyelerini, harb mimareselerini ikmal için ne derece uğraştıklarını yazı ve resimlerle birkaç defa göstermişti.

Bu istihzârât ve memaresâtı bir kere daha toplu olarak karilerinin enzar-ı dikkatine vazı’ etmek istiyor.

Yine sahifelerimizde, bir iki fırsatta işaret etmiş olduğumuz gibi, harb-i umuminin neticesinde tanzim edilmiş olan sulh, yeryüzünde devamlı bir müsalemet devrini temin edecek gibi görünmemektedir.

Macaristan’ın mevcut nüfusunu besleyemeyecek bir derecede doğranması, budanması, küçültülmesi iktisadi ve ictimai Macarlara bir sükun ve istirahat temininden uzak olduğu için Macarlar bir türlü zorla telkin olunan bu sulhu hazm edemiyorlar. Almanlar’ın elinden, mağlubiyetleri üzerine, 1870-1871’de Fransa’dan kendi memleketlerine ilhak eyledikleri “Alzas-Loren” in alınmasına, Fransa’ya verilmesine ve Almanlar’a, tamirat masrafı namı altında olsun, yüksek tazminat tahmil edilmesine bir şey denilmedi. Çünkü 1870 FransaPrusya muharebesi üzerine “Alsas-Loren” in Almanya’ya ilhâkı zaten o vakitten harb-i umumiye kadar bir vesile-i harp teşkil edeğelmmişti.

Versail muahedesinin Almanlara tahmil ettiği diğer ağır şartlar da var ki buna istiklaline sahip bir milletin, hele gözleri önünde diğer milletler müğthiş surette harbe hazırlanırken bu hazırlıklarını da askeri manevralarıyla gösterirken, tahammül göstermesi güçtür. Mesela Almanların orduları ve denizde ve karada silahları bu muahede mucibince tehdit olunmuştır. Almanlar tank yapamıyor. Manevralarında uydurma tahtadan oyuncak tanklarla, bataryaları geçiriyor. Buna

mukabil diğer milletler de mesela: İngilizler'de heybetli tanklardan müteşekkil filolar hücum hareketlerine iştirak ediyor. Almanlara memnu olan tahtü'l-bahirlerin en muazzamlarını yüzbinlerce, milyonlarca İngiliz lirası sarfederek İngilizler inşa ediyor.

Öteden beri Avrupa devletlerine nispetle daha müsâlemet yürür görünmüş askeri terbiyeye, askeri ihzarana ehemmiyet vermez gibi durmuş olan Amerika harb-i umumiden sonra yine müsâlemet devrine pişeva olmak ister gibi görünmesine rağmen hummalı bir faaliyetle askerliğe dönülüyor. Hususi hiçbir şeyi ihmal etmiyor, bilakis diğer milletlere metfuk bulunmak istiyor.

Şu ahvâl karşısında devamlı bir sulhün tesis edeceğine, bütün mütemeddin milletler arasında insaniyet ve ihvana müstenid bir münasebet husule geleceğine, bunun da bir zaman müzâlemet olacağına inanmak güç olur.

Bu hususta uzun uzadıya mütalaa yürütmekten ise bu nüshamızdaki askeri manevralara müteallik birkaç levhayı enzar-ı ibrete vaz' etmek daha iyidir. Bu levhalara bakılır da, bunlar üzerine biraz fikir sevk ve âmâle olunursa cihan harbini müteakip tesis olunan cihan-ı sulhün ne kadar payidar olabileceği tahmin edilir.

[İMZASIZ]

No:1679-205

s. 368

MEMLEKETİNİ MEDENİYET YOLUNDA SEVK EDEN BİR KRAL AFGAN KRALI EMANULLAH HAN

Afgan kralı Emanullah Han ile Kraliçe Süreyya Sultan Avrupa'da takriben altı ay kadar devam eden bir seyahatten sonra memleketlerine avdet etmişlerdir. Kral ve kraliçenin Türkiye'yi ziyaretleri ve iki kardeş millet arasında müesses-i uhuvvet rabitasına göre izaz ve ikram görmeleriyle buna karşı izhar eyledikleri cemileleri hatırımızdadır.

Avrupa seyahati sıralarında ve Türkiye'yi ziyaretleri zamanında "Servet-i Fünûn" da bu seyahati takip etmiş ve bu asri kral ve kraliçenin Avrupa medeniyet ve marifetinin kıymetini başta kendileri olmak üzere milletlerini bu medeniyetle temsile say olduklarını yazmıştı. Kraliçe Süreyya tamamıyla bir Avrupalı gibi bütün merasimde muhterem zevcine refakat etmiş, Avrupalı pek kibar bir kadın kıyafetiyle cemiyetlerde, müsamerelerde, ziyafetlerde güzel endamını, melih ve cazibedar simasını göstermiş, her tarafta hürmet ve takdir görmüştür.

Kral ve kraliçe memleketlerine avdet eder etmez seyahatte gözleriyle gördükleri ve temas ettikleri Avrupa medeniyetini, Avrupa fen ve marifetini Afganistan'da inkişaf ettirmek vesaitine tevessül etmişlerdir.

Uzun seyahatlerini hiç de sadece seyr ve temaşa, zevk ve sefa için yapmamış, belki Avrupa medeniyet ve marifetlerinden doğrudan doğruya istifade etmek, kendi memleketlerine de bu fevaidi neşr ve tamim eylemek gayesini takip etmiş olduklarını göstermiştir.

Kral, memleketin hududundan merkez idaresi olan Kabil'e kadar, şehre girerken ve şehir dahilinde, bütün hatvelerinde milletini irşada çalışmıştır. Kabil'de halk ve halkın ileri gelenlerini etrafına toplayarak, Avrupa medeniyetine ve Avrupa'da gördüklerine, medeniyet ve marifetin nelere muvaffak olduğuna dair bizzat konferanslar vermiştir.

Emanullah Han küşâd etmiş olduğu konferans salonuna böylece konferanslar, dersler vererek, radyo gibi Avrupa medeniyetinin son ihtiralarını anlatmış ve göstermiş, seyahatinde her yerden, büyük müesseselerden toplamış, getirmiş olduğu katalogları, prospektüsleri göstermiş ve milletdaşlarına medeniyetin bedialarını teşhir etmiştir.

Kral Emenullah Han Afganistan'a ve Kabil'e avdeti üzerine bir parlamento teşkiline de teşebbüs ederek bu meclis-i âliyi bir nutuk iftitahı ile 16 Ağustos'ta küşâd eylemiştir. Meclis azasından her birine de seyahat hediyesi ve hatırası olarak tamamıyla Avrupakâri yapılmış olan birer kat libas ile birer de şapka vermiştir. Böylece parlamento azası da ilk hamlede başlarına şapkaları koymuşlar ve Avrupalılar gibi giyinmişlerdir.

Afganistan'ın menbâ-ı tabiyesinden nasıl istifade olunabileceğini ve bu sayede Afganlılar'ın medeniyet usulüne, fen ve marifet kavaidine göre çalışmak şartıyla az zamanda nasıl servet elde edebileceğini, memlekete refah getireceğini ispat etmek Emanullah Han'ın başlıca emeli olmuştur. Hasılı kral Emanullah halkı yalnız çalışmağa teşvik ile kalmamakta çalışmanın yolunu da göstermektedir.

Kraliçe Süreyya'da zevcine yardımda geri kalmayarak Afgan kadınlarına asrileşmek, Avrupa medeniyetine sokulmak için bizzat numune-i emsal oluyor. Memlekette kızların talim ve terbiyesi, spor hayatının tamimi uğrunda fedakârane çalışıyor.

Afganistan'a ve memleketlerine avdetten sonra kral ve kraliçenin gayretlerine ait en son birkaç manzarayı sayfalarımıza geçiriyoruz.

Times Gazetesi "Afganistan Islahatı" serlevhası altında yazdığı bir baş makalede diyor ki:

“-Afganistan kralı Emanullah, Türkiye’yi kendine model ittihaz etmiştir. Lakin bu Türkiye yarısı Bizans hükümet-i ruhaniyesi olan garip Türkiye değil, belki Gazi Mustafa Kemal’in idaresi altındaki yeni Anadolu hükümetidir.

Afganistan hükümdarı aşikâr bir surette Türk reis-i devletinin muvaffakiyat ve şahsiyatı intibası altında kalmıştır. Kralın avdetinden beri Afganistan’da her ay ıslahattan birine şahit olunmaktadır.”

İSİMSİZ

No:1682-208

s. 416

HAVADİS VE İLAN KISIMLARI

*Gazi hazretlerinin Afgan hükümdarının ziyaretlerinden sonra şehrimizi teşrif etmeleri artık katiyet kesbetmiş addolunabilir.

*Taksim meydanında inşa edilecek Cumhuriyet abidesinin kaide planı hazırlanmıştır. Sinyor Kanonika'nın inşa etmekte olduğu heykel, meydanın tam ortasına dikilecektir. Heykelin etrafında 52 metre dairevi şekil bir park vücuda getirilecektir. Parkın etrafında yaya yolcularına mahsus kaldırım bulunacaktır. Tramvay hatları, parkın etrafından geçecek şekilde kaldırılacaktır.

*Üsküdar tramvaylarının mayıs nihayetinde resmi küşadı icra edilecektir. Kurban bayramının ilk günü Üsküdar tramvayları işlemeye başlaması muhtemeldir. Üsküdar tramvaylarıyla seyahat için birinci mıntıkada yedi buçuk ve ikinci mıntika on kuruş bilet icratı tespit edilmiştir.

*Afgan kralı hazretlerinin kerimleri prenses Mehlika ve kayınvalideleri Resmîye Tarzi Hanımefendiler hazretleri Kadıköy'e geçerek Çamlıca'ya doğru bir tenezzüh icra etmişlerdir. İstanbul motoruyla Büyük Ada'da bir tenezzüh yapmışlardır.

Kral hazretlerinin kayın biraderleri Fettah Bey de polis müdüriyeti ve dördüncü şube dairelerini gezmiş ve gördüğü tekamülden dolayı izhar-ı memnuniyet eylemişlerdir.

*Afgan hükümdarlarına verilecek hediyeler hazırlanmış ve şehremiz tarafından teslim edilmiştir.

*Afgan kral ve kraliçesi ve hazretlerini şehrimize getirecek olan seyr-ü sefain idaresinin İzmir Vapuru Çarşamba günü limanımızdan Sivastopol'e müteveccihen erkan-ı hükümet ile, İstanbul istikbal heyetleri, erkan-ı matbuat, teşrifat heyetini hamilen hareket etmiştir.

*İzmir Vapuruna iki kruvazörümüz refakat etmiş vapur bugünkü Perşembe günü saat 12'de Sivastopol'da bulunacaktır. Afgan hükümdarını Cuma günü saat 11'de Sivastopol'den vapura rakip olacak ve Cumartesi akşamı 18'de Haydarpaşa önünde bulunacaktır.

*Kral ve kraliçe hazretleri Haydarpaşa'dan merasimle Ankara'ya Hareket edeceklerdir.

*Dahiliye vekaleti kaymakamlar arasında esaslı tebdilat icra etmiştir. Çatalca Kaymakamlığına Keşan Kaymakamı Emin, Keşan Kaymakamlığı'na Küce kaymakamı Nihat, Küce kaymakamlığı'na Üsküdar kaymakamı Süleyman Beyler tayin edilmişlerdir.

*Ovacık Kaymakamı Fehmi Bey kaymakamlığı'na ve yerine Bolu kaymakamı Sabri, Bolu kaymakamlığı'na Çapakçor kaymakamı Ali Rıza, Çapakçor kaymakamlığı'na Tire kaymakamı Haydar, kaymakamlığına Gülnar kaymakamı Recep, Gülnar kaymakamlığı'na kaymakamı Mustafa, Tavas kaymakamlığına Necmettin, Şarköy kaymakamlığına Kulep kaymakamı Şükrü, Kuleb kaymakamlığına Cizre kaymakamı Refik, Akçaabat kaymakamlığı'na Yusufeli kaymakamı Celalettin, Hasankale kaymakamlığı'na Akçaabat kaymakamı Nurettin, Gölpazarı kaymakamlığı'na Hasankale kaymakamı Numan Sabit Beyler nakil ve tayin edilmişlerdir.

*Divan-ı âli sabık ticaret vekili Cinâni Bey hakkındaki kararını (.....) eylemiş. Hastalığından dolayı sabık vekil celsede hazır bulunamamıştır. Divan-ı âli (.....) ihmal ve besâatine vazife-i memuriyetini su-i istimalden dolayı bir ay hapsine ve bu cezanın teciline ve Adapazarı fabrikası ile eşhâs-ı zimmetinde kalmasına sebebiyet verdiği yüz yetmiş kûsur bin liranın tazmini ile mahkumiyetine ve hükümet namına ettiği Adapazarı şirketi kendi namına tahviline karar vermiştir.

* Ankara'da kûşâd edilecek resim sergisinde teşhir edilmek üzere vücuda getirilen eserler Ankara'ya gönderilmiştir.

* Telsiz, telgraf için merkez postanesinden Osmaniye istasyonuna kadar inşa edilmekte olan kablo ikmal edilmiştir.

* 929 senesi bütçesine vaz olunacak tahsisat ile Ankara'da bir Cumhuriyet Sarayı inşa edilecektir. Bunun için Avrupa'dan lazım gelen mütehasıs ve mimarlar getirilecektir.

* Heyet – i vekile ictima ederek tütün inhisarına ait kanun maddelerini görüşmüş maliyeye verilmiştir. Anadolu Bağdat demiryolları bütçesi kabul edilmiştir.

* Hazır kuzular satışının men edilmesinden dolayı kuzu eti fiyatı 135 kuruş kadar fırlamıştır.

* Mübadillere ait emlağın tapulara raptı hakkındaki layihadan mübadiller aleyhindeki kaldırılacağı tahmin olunmaktadır.

* Geçenlerde postahanesinde edilen Ziraat Bankasına ait 25 bin liralık paket hakkında zabıtaca tahkikata devam edilmektedir. Bu paranın 17 bin lirası bulunmuştur.

* Şehrimiz civarındaki üç sınıflı ilk köy mektepleri bu aydan itibaren yaz tatili yapacaklar. İlk şehir mektepleri de Haziranın yedisinde derslere nihayet vereceklerdir. Yalnız beşinci sınıf talebelerinin imtihanları yapılarak on beş Haziranda ilk mektepler tatil edilmiş bulunacaktır.

* Şirket – i hayriye idaresinin Almanya'da inşa ettirilen yeni Üsküdar – Rumeli Kavağı vapurlarının bir haftaya kadar limanımıza gelecekleri anlaşılmiştir. Yeni vapurlar Haziranda Boğaziçi seferine başlayacaklardır.

*Şirket – i Hayriye idaresince Boğaziçi yeni yaz tarifesi tatbikine 10 Hazirandan itibaren başlanacaktır.

* 1927 senesinin ilk beş ayı zarfında memleketimizde üç milyon dava görüşülmüştür.

* Cemiyet – i akvâm Bursa müdürü olup bir hadiseye maruz kalan Mösyö memleketine avdet etmiştir.

* Tokyo veya Pekin sefaretlerine Atina sefirimiz Cevat Beyin tayini şayidir.

* Macar pehlivanlarıyla müsabaka önümüzdeki cumaya başlayacaktır.

* Her sene Temmuzun yirmisinden Eylülün beşine kadar tatil edilen tatiline ait bir talimatname yapılamaktadır.

* Şehremini tramvay caddelerinin umumi manzarasını ihlal eden çıkıntılarının mümkün derece izalesine karar vermiştir. Bayezit'ten Divanyoluna kadar olan cadde hatt –ı müstakim haline getirildikten sonra diğer ana caddelerin tanzimine başlanacaktır.

* Maarif müfettiş – i umumileri Anadolu'da bir teftiş seyahatine çıkmışlardır.

* mayıs maaşları verildikten sonra Hazirandan itibaren üç aydan üç aya peşin maaş verilmesi için Maliye Vekaletinin Meclise bir lahiya sevk edeceği söylenmektedir.

* “Revu Dofrins” mecmuası yeni Türkiye hakkında bir makale neşretmiştir. Makalenin muharriri tarihteki büyük ve kaide şahsiyetlerin rolü ikinci derecede olduğunu iddia edenlere karşı cevap vererek büyük bir şahsiyetin ne büyük işler görebileceğini ispat için büyük Türk dehası Gazi Mustafa Kemal hazretlerini yad etmektedir.

Muharrir diyor ki: Bir taraftan en büyük devletler silahsız bir Türkiye'yi taksim için hazırlanırken, diğer taraftan genç bir general, askersiz, parasız olarak Anadolu'da harekete geçti. Vatanperverliği, azim ve iradesi sayesinde mukavemeti hazırladı. Yunan ordusu hezimete uğrayınca büyük devletler de zırhlılarını boğazın sularında çekip götürdüler. Lozan'da birinci derecede müzakereci olan İsmet Paşa sayesinde müttefikin diplomatları da tıpkı müttefikin askerleri gibi geri çekilmeye mecbur olmuşlardır.

* Seyr-i sefâin idaresinin sevahil-i mütecavire hattına ait yeni yaz tarifesinin tatbikine önümüzdeki Haziran'dan itibaren başlanacaktır.

* Seyr-i sefâin idaresince önümüzdeki yaz mevsiminde her ayın mehtaplı 4 gecesinde adalar arasında mehtap tenezzüh yapılması takrir eylenmiştir. Bu tenezzühler Haziran, , Temmuz, Ağustos aylarında yapılacak ve 50 kuruş ücret alınacaktır.

* Seyr-i sefâin idaresince Marsilya'da inşâ ettirilen yeni "Heybeliada" vapurunun bazı parçaları ikmal edilmiş ve vapur hazırlanmıştır. Vapurun vesâiti ile ikmal olunmuş ve 1700 adet kemeri hususi camekanlara vaz edilmiştir. İdarenin 4 milyon Frank'a inşâ edilen "Kalamış" da 15 güne kadar ikmal edilmiş olacak ve fabrikadan haber alındıktan sonra, vapurun teslimi için bir heyet gidecektir.

* Nüfus kanunu lâyhası Heyet-i Vekileye takdim edilmiştir. Lâyhaya göre herkes dahiliyece tanzim edilecek birer fotoğraflı nüfus cüzdanı alacak ve daima yanında taşıyacaktır.

Lâyihanın en mühim kısmının ikâmetgâh değiştirmesi teşkil etmektedir. Bir kazadan diğer kazaya dâimi surette oturmaya gidenler ayrıldıkları kaza nüfusuna beyanname vermeye, gittikleri mahallin nüfusuna kayıtlarını yaptırmaya mecburdurlar. Bu surette idari, mali ve askeri muamelâtın serian infâzı kâbil olacaktır. Lâyhada muvakkat maddeler de vardır. Ahvâl-i medeniye sicilâtı

tesisine kadar ölüm, doğum vukuâtını nüfus memuru tutacaktır. Doğumların kütüğe kaydı kolaylaşmıştır. Çocuğun babası, ebesi, hekimi, aile reisi ve iyileştiği zaman annesi doğumu ihbarla mükelleftirler.

* (Rodayland) da denizde bir şişe içinde bulunan kurşun kalemle yazılmış mektubun geçen sene tayyareci (Minçis) ve kaptan (Hamilton) ile birlikte bahr-i muhit-i atlasıyı tayyare ile geçerken terk-i hayat eden prens (Louvenshtayn) ve (Menhaim) e ait olmasından memurin aidesi şüphe ediyor. Mektupta deniliyor ki:

“Tayyarenin takip edeceği istikamet hakkında Minchin ile Hamilton kavga ettiler, suya düştük, süratle batıyoruz. Rodayland kenarı olduğunu zannettiğim bir deniz kenarı görüyorum.”

* Kutup-ı şimaliye hareket etmiş olan İtalya kabil-i sevk balonu gayr-i bir teşebbüsten sonra (.....) avdet eylemiştir.

No: 1657 - 183

HAVADİS VE İLAN KISIMLARI

*Ankara'da Reis – i cumhur Gazi hazretleri tarafından Afgan kral ve kraliçe hazretlerinin şereflerine verilen mükellef ziyafette Gazi hazretlerinin nutukları:

*Kral hazretleri; Türk milleti ve cumhuriyet hükümeti ve ben zâtı hükümdarlarını ve kraliçe hazretlerini Türkiye'de görmekle pek ziyade mesrur ve memnunuz.

*Kabil'den hareket buyrulduğu günden beri sâhit hükümdarları sefahatini büyük alaka ve ifiharla takip ediyor ve umumi iştiyak ve (.....) memleketimizi teşriflerine (.....) bugün kardeş Afganistan milletini asil ve kıymetli şahıslarında temsil eden birader (.....) kral hazretlerini ve muhteşem kraliçe hazretlerini hükümet merkezimize, Ankara'da Türk milleti ve Türk hükümeti namına şahsen selamlamakla bahtiyarım.

*Afgan milleti ile ecdadımızdaki münasebetler veyahut rabitaları pek kadimdir. Tarihin silinmez sayfaları o münasebetlerin ebedi hatıralarıyla doludur. İki kadim ve kahraman milletin bugünkü evlatları, bizler medar – ı ifihar olan o sayfaları büyük alaka ile mütalaa etmeliyiz. Orada Afgan milleti ile Türk milletinin bir safta aynı gayeye yürüdüğü ve müşterek şanlar vazifeler kazandığı görülecektir. Tarihin layemut mazbutatı bize kardeşlik hislerini ve rabitalarını kıymetli bir miras –ı müşterek olarak bırakmış olan Afganlı ve Türk büyük babalarımızın bugünkü siyasi hudutlarımızın haricindeki sahalarda dahi devletler kurmakta yek diğerine halef ve selef olduklarını göstermektedir.

İşte bugünkü Afgan ve Türk milletleri sayısız asırların ve büyük kıtaların içinde hatıralar ve ananeler salan büyük milletlerin evlatlarıdır.

Aziz dostumuz kral hazretleri tarihin ne garip tecellileri, dünya hadiselerinin ne manidar tesadüf ve müşahebeleri vardır.

Zatı hükümdarları 1919'da kahraman Afgan milletinin başında olarak Asya'nın ortasında istiklal için mücadeleye atılırken biz de aynı tarihte burada Avrupa'nın şarkında bütün medeni cihanın piş – i enzarında istiklal ve hürriyetimize vurulan darbelere göğüslerimizi siper ederek döğüşüyorduk.

Size ve bize çektilirilen bunca âlam ve ıstıraptan bahse hacet yoktur. Yalnız istiklal ve hürriyet aşığı milletler için o ıstırap anları, o ıstırap müsebbipleri, o ıstırap amilleri teyakkuz ve intibah medarı olmak üzere daima tahattur olunmalıdır.

İstiklal ve hürriyetlerini her ne mükabilinde olursa olsun ihlal ve tağyire asla müsamaha etmemek, istiklal ve hürriyetlerini bütün manasıyla mesum bulundurmak ve bunun için icap ederse son ferdinin son damla kanını akıtarak beşer tarihini şanlı bir misal ile tezyin etmek...

“İşte istiklal ve hürriyetin hakiki mahiyetini şanlı manasını, yüksek kıymetini vicdanında idrak etmiş milletler için esas ve hayati prensip...”

Ancak bu prensip uğrunda her türlü fedakarlığı her an ifaya bulunan milletlerdir ki beşeriyetin hürmet ve rekabete layık bir heyet-i ictimaiye olarak mütalaa olunabilirler. Afgan milleti ve Türk milleti, bu iki kardeş millet bu prensibin hakiki saikleri olduklarını fiilen ispat ettiler. Afgan milleti ile Türk milletinin tarihi olan rabitalarını eden başlıca amili de her iki milletin şerefli mevcudiyetleri ve âli mefküreleri için istiklal ve hürriyet prensibine aynı kuvvet ve imanla sarılmalarında aramaktır. İstiklal ve itibarını cihana tanıtmak evsaf ve liyakat ve kudretinde olan milletlerin medeniyet yolunda da seri ve muvaffak adımlarla ilerlemek istidatları teslim olunmak lâzımdır. Gerçi bir heyet-i ictimaiyenin zaman ile kökleşmiş örf, âdet, hissiyatı mühimdir. Bu itibarla ictimai heyetler, müteşebbis fertler üzerinde adeta amil ve hakim bir tesir icra ederler. Fakat fitri istidat ve liyakati inkişaf ve itilaya mazhar olmuş milletler, medeniyetin bugünkü terakkilerinden feyz ve ilham almış münevver evlâtları delaletiyle mazide fevk ettikleri fırsatların tevellüd ettiğı tehiratı telakki çaresini bulmakta

gecikmezler. Bu hususta heyet-i ictimaiye bir hüsnü delaletin müesser ve müsemma olduğunda şüphe yoktur.

Muhterem kral hazretleri, bu münasebetle pek ziyade takdir ile takib ve müşahede etmekte olduğum bir hakikati arz etmeme müsaade etmenizi rica ederim. Zât-ı hükümdarları asil Afgan milletinin başına geçer geçmez yalnız millet ve memleketimize istiklâl-i tam kazandırmakla iktifa ettiniz. O güzel ve feyyaz memleketinizde zamanın yıktığı mamureleri bugünün terakkiyatıyla mütenasip bir surette ihyaya başladınız.Devletinizin teşkilatını tanzim ettiniz. Cesur ve kahraman ordunuzu yeniden tensık ve tersin buyurdunuz. Maarif işlerinde mühim hatveler attınız.

Kral hazretleri medeni ıslahat yolunda faaliyet ve mesainizin ne kadar huzur ve sükun istilzam ettiği takdir ve buna mazhariyetinizi samimiyetle temenni ederim.

Gerçi Afganistan'ın coğrafi vaziyeti ve bu sebeple devletinizin siyasi şeraiti mühim, ciddi ve naziktir. Tarih, bu ehemmiyet ve nezaketin içinde bulunan şerait ve ahval ne olursa olsun bir an nazar-ı dikkatten *... ..* , ile fakat derakab beyan etmeliyim ki Hind-guş ile çetin ve sert tabiati ve Afgan milletinin müspet zekâ ve cesaret kahramanlığı ve bilhassa Afgan devletinin mümtaz hükümdarlarının yüksek şahsiyeti, her türlü ihtimal karşısında katıyyet ve kudretle yükselen bir abidedir. Biz bunu biliyoruz ve kalbi hislerle takdir ediyoruz.

Kral hazretleri, sizive milletinizi cidden seven Türk milletinin reisi olarak arz ederim ki, Afganistan'ın maddi ve manevi terakki ve tealisi yolundaki teşebbüsleri az zamanda husul olduğunu görmek bizim amalimizdir.

Afganistan'ın kıymetli hükümdarı Emanullah hazretleri, istikbalin yüksek ufuklarından tulû'a başlayan güneş, asırlardan beri ıstırab çeken milletlerin talihidir. Bu talihin artık bir daha siyah bulutlara bürünmemesi, milletlerin

ihitimam ve fedakârlığına . Afgan devletinin zi-kuvvet hükümdarının
vemuhterem kraliçe hazretlerinin talih-i tealisi parlak olsun.

*Afgan Kralı Hazretlerinin Nutukları:

Aziz ve alicenap kardeşim azimetim, Türkiye toprağına muvasadat ve mümtaz zatınız ve biraderimiz ve Türk milletiyle vukua gelen mülakat münasebetiyle duymakta olduğum nihayetsiz kalbi sürurumu zaptedemiyorum. İşte bu, benim temsil ettiğim Afgan milletinin biraderâne istisasatıdır. Çünkü kadim alakalar, adet ve etvarın tevaffuku seyr-i tekamülü, bu iki fedakâr milletin ruhi ve kalbi rabitaların birbirine o kadar merbut kılmıştır ki, eğer bunları bir ruha malik iki cisme teşbiye etsek mevzudan hariç bir şey söylemiş olmayız. Tabiat dahi bu iki milletin yeni hayatının tarihini bir zamanda başlatıyor, yani Afgan milleti, şerefli bir hayat istihsal etmek için benim emrim altında müttehid olarak mesai ibrazına başladığı zaman, necip Türk milleti dahi bir güzide ve zatınızın sayesinde hukuk meşruasını istirdat için merdane mücahedeye kıyam etmiş idi. Vuku bulan milli mesai hiçbir asırda neticesiz kalmadığı gibi bu iki gayur milletin mücahedeleri de menfaatle dolu neticeler intac eyledi. Ve bu iki millet mevcudiyetlerini, yaşamak haklarını medeni dünya muvacehesinde isbata muvaffak oldular. Biz iki birader ve refik mesaimiz ve bu iki kardeş milletin mukadderat-ı atıye-yi sefinesini idare ve memleketlerimizde asr-ı hazır terakkiyatını istihzal için müşterek vezayif sahibiyiz. Afgan milleti kendisine biraderlik tevci eden vazifelerin ifasına azami derecede müheyyadır.

Muhterem reis-i cumhur hazretleri, aziz Türkiye'nin faaliyet ve kudret numunesi olan zât-ı devletinizin gece gündüz çektiğiniz zahmetler neticesinde hasıl eylediğiniz bugünkü terakkiyatı ben ve aziz milletim memnuniyetle ve iftiharla dolu gözlerle görmekteyiz. Necip Türk milletinin terakki ve teali yolunda attığı her adımdan dolayı Afgan milleti müftehir olmaktadır. Biz, zât-ı alinizin genç Türkiye'yi dokuz sene zarfında ne büyük terakki payelerine çıkardığınızı, ne gibi ihtiyaçlardan kurtardığınızı ve kahraman milletin saadet ve kuvvetini nasıl

istihsal buyurduğunuzu imtinan ve meserret ile dolu bir gözle görüyoruz. Ben kati bir itminan ve kanaat ile genç Türkiye'nin parlak istikbalini görmekteyim. Sizi bunun yegâne amili bildiğim cihetle zât-ı biraderinize karşı büyük hiss-i muhabbet ve imtinan duymaktayım. Türk milletinin reisi hazretleri ben ve kraliçe benimle aziz milletim hakkında derin biraderlik ile dolu sözlerinizden ve hidemat-ı milliyeme taallik eden takdiratınızdan dolayı teşekkürat-ı kalbimizi tecdit eyler ve

aziz Türk milletinin terakki ve tealisini ve Türkiye'nin yegâne nacisi olan zât-ı devletinizin ömür ve afiyetinin devamını temenni eyleriz.

*Büyük Millet Meclisi geçen günkü ictimasında beynelmilel rakamların kabulü hakkındaki teklif-i kanuniyeyi alkışlarla kabul etmiş bu münasebetli maliye ve maarif vekillerimiz tarafından beyanatta bulunulmuştur. Beynelmilel rakamlara ait kanun 1 Haziran 1929 senesinden itibaren yürürlüğe girecektir. İmkân görülen mahallerde daha evvel tatbika icra vekilleri salâhiyettar addedilmiştir.

*İzmir Belediyesi bir hatıra-ı şükran ve minnettarı olmak üzere başvekil ve erkân-ı harbiye-i umumiye reisi Fevzi Paşa hazretlerine ihdâsını kararlaştırdığını Kordon'daki iki evin tapusunu çıkararak muamelesini ikmal etmiştir.

*Kâtib-i adl harçlarının tezyidi layihası Meclis'e gelmiş ve encümenlere havale olunmuştur.

*Balıkesir'e mülhak Erdek nahiyesi kazaya tahvil edilmiştir.

*"کولوب" Kulübün senelik kongresi Beyoğlu'nda Tokatlıyan'da akd edilmiş, yeni idare heyeti intihab olunmuştur.

*Esnaf Bankası meclis idare şharemini Muhiddin Bey'in riyasetinde ictima eylemiştir. Geç vakte kadar devam eden ictimaide banka kredisinin tezyidi ve bankanın müdavele-i efkâr edilmiştir.

Şimdiye kadar esnaf mübayaa eyledikleri eshamın ancak yüzde ellisine iştirak eylemişlerdir. Banka tarafından vaka olan ilan üzerine mütbaki sermayenin peyderpey bankaya tevdi'ne başlanmıştır.

*Alâkadarlara göre ekmek fiatları daha fazla terfi etmeyecektir. Mersin ve Adana yeni mahsülünün İstanbul'a vüruda başlamasını müteakip, yakında ekmek fiatlarının bilakis tenezzül edeceği temin edilmektedir. Mersin buğdaylarının haziran ortasında piyasamıza gelmeye başlaması ümit edilmektedir.

*Peşin maaş kanunen bayramın hululünde verilmek icap eylemektedir. Ancak vekalet emir verdiği takdirde bayramdan evvel tediyat yapılacaktır.

*Yangınlarda itfaiye efradını dumandan muhafaza etmek üzere mevlid'il-humuza neşreden bir alet keşfettiğini söyleyen bir zât, sehir emanetini müracaat etmiştir. Bu alet tedkik edilerek bir karar verilecektir.

*İstanbul Birinci Ticaret Mahkemesi sabık reisi Esad Cemil Beylerin vazife-i memuriyetlerini suistimal cürmünde maznunen ağır ceza mahkemesinde ruyetine başlanan muhakemelerinin baş müdde-i umumiliğin gösterdiği lüzum üzerine Bursa ağır ceza mahkemesine nakli taht karara alınmıştır.

*Gazi Köprüsü için vesait-i nakliyye ücretlerine hazirandan itibaren on para zam edildiği alakadarlara bildirilmiştir.

*İstatistik müdür-i umumiyesi Mösyö Jakar Ankara'ya gitmiştir.

*Büyük Millet Meclisinde İstiklal Madalyaları merasimle ta'lik edilmiştir. Madalya alanlar arasında Edip Servet "İstanbul", Aziz Salih "Erzincan", Lütfi "Tokat", Müfit "Kırşehir", esbak Burdur Mebusu Mahmud Nedim "Malatya" beylerle ordu müfettişi Ali Seyid, Hüseyin Hüsnü, Osman Zeki Paşalar, başvekalet müsteşarı Kemal, divan-ı müntezime müdürü Hilmi Bey'ler vardır.

*Danimarkalı liman mütehasısı “Burg” şehrimize gelmiştir.

*Tiran sefirimiz Tahir Bey gelmiştir.

*Avrupa gazetecileri, Londra ile Kahire arasında yaptıkları seyahati bitirmişler ve şehrimize gelmişlerdir.

*Hastalanan memurlardan bir kısmının hastalıkları vakt-u zamanıyla mensup oldukları dairenin rüesasına bildirmeyerek balahre tabip müdavimlerinden aldıkları raporları ibraz eyledikleri anlaşılmış ve hastalanan memurların azami üç gün zarfında mektup veya telgrafla hastalıklarını amirlerine bildirmeleri istirahat veya mezuniyet müddetinin devair-i resmiyece gönderilecek tabipler tarafından tayin edilmesi lüzumu devair-i resmiyeye tebliğ olunmadadır.

*Eski Evrâk-ı nakdiyenin yenileriyle mübadele müddetinin altı ay daha temdidi hakkındaki lâyiha encümenlerce imtac edilmiş ve ruz-nameye alınmıştır.

*(.....) mektebinde derslere nihayet verilmesi dolayısıyla talebelere son derslerinde merasim yapmışlardır.

Bilhassa son sınıf talebeleri ile hocaları arasındaki merasim oldukça hazin olmuştur. Talebeden Handan Şinasi Hanım bu iftirak dolayısıyla hazin bir nutuk söylemiştir. İmtihanlara kaç gün zarfında başlanacaktır.

*Türk terzileri akademisi tesis etmiştir. Akademiye aza olarak Abdülhak Hamid, Halid Ziya, İzzet Melih Bey’lerle diğer bazı zevat da dahil edilmiştir. Akademinin heyet-i faaliyesini İstanbul’un en meşhur terzileri teşkil edecektir. Bunun için de Türk ve ecnebilere mürekkep bir heyet teşkil edilmiştir. Terziler birinci sınıf, ikinci sınıf, üçüncü sınıf olmak üzere derecelere tefrik ve imtihan olunacaklardır.

*Talebe birliği tarafından Bulgaristan’a bir seyahat tertip edilmiştir. Bu seyahat on beş gün kadar devam edecek ve Mekteb-i Aliye’ye mensup yüz yirmi talebe bu seyahate iştirak ederek Sofya, Filipe, Varna ve Romanya’ya gideceklerdir.

*Seyr ü sefain idaresinin yeni Heybeli Ada vapurunun nevakısı ikmal edilmiştir.

Vapur İstanbul baro heyeti tarafından yarınki cuma günü için idareden isticar edilmiş. Boğaziçi ve Adalara kadar bir tenezzüh yapacaklardır.

*Afgan kral ve kraliçesi hazeratı ile maiyetleri erkanı pazartesi günü Ankara'dan şehrimize teşrif ettiler.

Hususi tren sabah saat onu üç geçe Haydarpaşa garına muvasalat etmiştir.

Gar Türk ve Afgan bayraklarıyla donatılmıştı. Dahilde ve hariçte polis, jandarma, asker, mektepliler kral ve kraliçenin geçeceği yol üzerinde sıralanmışlar, mızıka Afgan milli ve İstiklâl marşını çalıyordu. Şehremine kraliçe hazretlerine şehir namına bir paket takdim ettiler. Kral ve kraliçe hazeratı Sukudlu vapuruna rakib olmuşlar sefain-i harbiye tarafından toplanarak selamlanarak Dolmabahçe sarayına çıkmışlardır. Öğleden sonra kral hazretleri Sanayi-i Nefise (.....), Mekteb-i Harbiye'yi, Sipahi Ocağı'nı ziyaret etmişlerdir.

*Kral hazretlerinin şehrimizden mufarekat bulunacakları gün muazzam bir resmi geçit yapılacaktır. Bu resmi geçidi kıtaat-ı bahriye, ve havaiye iştirak edecektir.

*Afgan kral ve kraliçe hazeratı Afganistan'a avdetlerinde Batum'a kadar teşyi etmek üzere Rusya'nın Karadeniz filosu limanımıza gelmiş Dolmabahçe önünde demirlemiştir. Rus filosu Hamidiye, Berk-i Satvet, Peyk-i Şevket kruvazörlerimizle üç torpidomuz istikbal etmiştir. Rus filosu Afgan kral ve kraliçe hazeratı Batum'a kadar teşyie memur bir heyeti hamil bulunmaktadır.

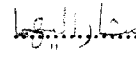
*Salı günü Rus amiraline ve maiyetine Boğazlıyan'da bir ziyafet verilmiştir.

*Rus filusunun bu ziyareti geçenlerde Türk gemilerinin Sivastopol'e vaki ziyaretlerini iade ve Afgan hükümdarını Batum'a kadar teşyi içindir.

*Afgan şurayı devlet reisi Şir Ahmet Han konvansiyonel treniyle Avrupa'dan şehrimize gelmiştir.

*Türkiye ile Afganistan arasında Ankara'da yeniden bir muahede akdedilmiştir. Bu muahedenin ruhu yek diğere karşı sıkı bir bi-teraflık, azami hayr u hevahlık esaslarına istinad ediyor.

*Türkiye ve Afganistan muhadenet ve teşrik-i mesai muahedenamesi Ankara'da hariciye vekili Tevfik Rüştü Beyefendi ile Afganistan hariciye nazırı vekili Gulam Sıddık Han tarafından imzalanmıştır. Muahedename metni olan protokol suretleri (.....) .

Türkiye ve Afganistan devleti ve milletini gerek maddi ve manevi rabıta ve münasebetlerinin ve gerek biraderi vaziyetlerinin ve hissiyatlarının ve sair ihtiyaçlarının birliğine binaen iki millet için günden güne ihdas ve iltizam ile diğere vezaifi nazarıyla hizaya alarak tamamen aralarında 1 Mart 1627 tarihli muahede ile mevcut ve bir karar olan kardeşlik ve dostluk bağlarının ve samimi rabıtalarının daha metin esasata istinad edilmesi arzu eylediler ve bu mefsedin istihsalı için bir dostluk, hayati ve iktisadi teşrik-i mesai muahedenamesi akdini lâzım addederek Türkiye reis-i cumhuru hazretleri Türkiye hariciye vekili doktor Tevfik Rüştü Beyefendi hazretlerini Afgan kralı Afganistan hariciye veziri vekili Gulam Sıddık Han hazretlerini murahhas tayin buyurdular. muvafık salâhiyetnamelerini iraedem sonra mevad-ı atiyeye muvafakat eylediler.

İki devletin münasebetini işbu mevad-ı tanzim edecektir.

Madde 1 Türkiye Cumhuriyeti ile Afgan krallığı beyninde iki millet arasında ihlali gayr-ı kabil sulh ve samimi ve ebedi muhadenet cari olacaktır.

Madde 2: Tarafeyn akdinden beri hareket kısmına vaki olduğu takdirde diğere taraf akde ve tecavüzün mani-i emrinde bütün gayret ve mesaisini sarf etmeği ve bu mesaiye rağmen harp emri vaki olduğu halde iki hükümet yüksek menfaatlerine muvafık olan kararı taharri etmek üzere vaziyeti aralarında tekrar itina ile mütalaa etmeyi deruhte ederler.

Madde 3: Tarafeyn akdinden her biri ahir veya birkaç devlet tarafından diğere taraf aleyhine tevcih edilen hiçbir infak veya siyasi ve askeri ve iktisadi ve mali

hiçbir itilafa ve keza ahir bir veya birkaç devlet tarafından diğer taraf akdin emniyet-i askeriyesi aleyhine tevcih edilen harekât hasmına iştirak etmemeyi taahhüd ederler.

Madde 4: Devletin akdin tarafeyn memleket-i vatanlarının terakki ve talihi için bir tarafta mevcut ve diğer taraf için muteber olan ve ihtiyaç hissedilene her türlü vesail ve vesaiti ayrıca tertip ve tanzim kalınacak mukavelat-ı mahsusa ile temin ve onun ihtiyacını teshil ve tehevvene çalışmayı taahhüt ve diğer taraf muahede o hususa uyar.

Madde 5: Türkiye Cumhuriyeti Afganistan'ın maarif ve ordusunun terakki ve tealisi için talep edeceği adli ve ilmi ve askeri mütehassısları intihab ile Afgan devletinin hizmetine vermeyi taahhüd eder.

Madde 6: Tarafeyn akdin tebası yekdiğerinin arasında ticaret ve ikamet hususunda en ziyade mazhar-ı mesaide millet muamelesinde nail olacaklardır. Maheza tarafın akdin ayrıca ikamet ve ticaret mukavelenameleri yapabilecekleri gibi şehbenderlik ve posta telgraf mukavelenamelerini akdedeceklerdir.

Madde 7: İşbu muahedename Türkçe ve Farisi yazılmıştır. Her iki metin muteberdir.

Madde 8: İşbu muahedename musaddık nüshaların teatisinden itibaren mer'î olup mümkün mertebe kısa bir zaman zarfında akitler tarafından tasdik edilecek ve musaddık nüshalar Ankara'da teati olunacaktır. Bu muahedenin birinci maddesi daimi ve diğer maddeleri on sene müddetle muteberdir. Şayet muahedename mezbur on senelik müddet hitamından altı ay evvel tarafeyn akdinden biri veya diğeri fesh olunmazsa kendiliğinden bir sene daha mür'î addedilecek ve fesh keyfiyeti ancak altı aylık bir müddetin inkizasından sonra hüküm ve tesiri haiz olacaktır.

İki taraf murahhasları yukarıda mezkur sekiz madde ahkâmını kabul ve tasdik ile bu muahedeyi imza eylemişlerdir.

25 Mayıs 1928 tarihinde ik nüsha olarak tanzim edilmiştir.

Gulam Sıddık

Doktor Tevfik Rüştü

Protokol

Bugünkü tarihli Türk Afgan dostluk ve teşrik-i mesei muahedesini imza eden tarafeyn murahhasları hususat-ı atiyeye hakkında mutabık kalmışlardır: Tarafeyn

arasında iktisadi sahada teşrik-i mesai kabul olunmuştur. Gerek bu hususun suver-i tatbikiyesinin tetkikle tanzimi ve gerek iki memleket arasında muvasalat-ı keyfiyetin mütalasıyla bu babda ittihazı icap ederse ve mümkün olan tedabirin tayini ve tesbiti için tarafeynin mütehasıs murahhasları mümkün olan kısa bir zaman zarfında müzakerata iptidar edeceklerdir. İşbu protokol muahedenamenin bir cüz-ü mütemmimini teşkil etmek üzere müşarünileyh murahhaslar tarafından imza edilmiştir. 25 Mayıs 1928

Vekil-i umur-i hariciye
Gulam Sıddık

Doktor Tevfik Rüştü

*Cemiyet-i umumiye-i belediye reisi vekili Saadettin Ferit Bey'in rübaşetinde toplanarak müzakeratta bulunmuştur. İctimada 928 senesi bütçesi yetiştirilemediği için aylık muvakkat bütçe kabul olunmuştur. 928 bütçesindeki muvaşat ve tahsisat fevkaladenin on ikide birinin sarfı ve kıymetli evrak tab'ı faslı bir sene için on dört bin lira olarak kabul olunmuştur.

Diğer fasıllar da hemen hemen umumi bütçenin on ikide biri olarak kabul edilmiştir.

1 Hazirandan itibaren Gazi Köprüsünün inşası için vesait-i nakliyeden onar para toplanacağından on bin liralık faslı-ı mahsus açılması kabul olunmuştur.

*Türk matbuat cemiyeti geçen sene olduğu gibi bu bayramda da aza-yı asliye ve müzaheresini aileleriyle birlikte gezdirmek üzere bir deniz tenezzühü tertip etmiştir.

Sery ü sefain idaresinin ahiren inşaatı ikmal edilmiş olan Heybeli Ada vapuru bu tenezzühe tahsis edilmiştir.

*Bugünlerde seyr ü sefain idaresinin Marsilya'da inşa edilen yeni Kalamış vapurunun muayene ve teslimi için azami tekerrür eden heyet hareket edecektir.

Yeni Kalamış vapurunun bir aya kadar limanımıza geleceği anlaşılmıştır.

*Karadeniz Boğazında bulunan Tahlisiye mürettabatına tevzi edilmek üzere Tahsiliye idaresince Hollanda'ya iki yüz adet yeni can kıurtaran yeleşti sipariş

edilmesi takarrur eylemiştir. Beheri bir kilo sıklıkta bulunan bu yelekler mantardan daha hafif olan ve köpük denilen bir maddeden yapılmaktadır.

*Şirket-i Hayriye idaresinin Malta'dan hareket eden yeni Üsküdar ve Rumeli Kavağı vapurları bu hafta limanımıza gelecektir. Şirketin kırkyedi ve kırksekiz numaralı vapurları sisteminde olan vapurların beheri onbirbinbeşyüz İngiliz lirasına inşa ettirilmiştir. Süratleri oniki mildir. Şirketin hali-i faaalियette olarak büyük ve küçük yirmi iki vapuru mevcut bulunmaktadır. Şirket idaresinde Boğaziçi yaz seferleri tarifesinin tasbikine önümüzdeki onbeş hazirandan itibaren başlanacaktır.

*İstanbul mebusu Süreyya Paşa'nın taht-ı himayesinde teşekkül eden yeni Süreyya Opereti teşkilât ve mevakısının itmamı için vilayetten de ayrıca on bin lira tahsisat verilmiştir. Operet heyeti beş kişiden müteşekkildir. Ayrıca lüzum görüldüğü takdirde hariçten bazı sanatkârlar da temsillere göre kadroya alınacaklardır.

İlk defa olarak temsil edilecek eserler, Muhlis Sabahattin Bey'in bestelediği "Çaresaz" temsili ile "Ayşe" ve "Asaletmeap" operetleridir.

*Kurban Bayramının birinci günü Darüşşafaka'ya , ikinci günü de Kadınlar Birliği'ne rozet tevzi için vilayetten müsaade verilmiştir.

*Kız Hayat Mektebi, mektep tatilinde genç kızlara mahsus olmak üzere meccani dersler ihdas eylemiştir. İsteyenlere şapkacılık ve çiçek tezyinatı gibi dersler gösterilecektir.

*Emanet-i Turuk ve Ma'bir şubesi müdürü Cevdet Bey Ankara şehremanetinde bir vazifeye nakil ve tayin edilmiştir.

*İstanbul ve telgraf ve posta başmüdüriyetinin kadrosu tasdik edilerek şehrimize gönderilmiştir. Yeni kadro geçen seneki kadronun tamamen aynı

olmakla beraber bazı müdür ve başmemurlar maaşlarına birer miktar zam yapılmıştır.

*Gelen bir telgraftan anlaşıldığına göre, İtalya veliahtı Torino'da sinyor Canonica'nın atölyesini ziyaretle Taksim abidesi için hazırlanan heykelleri tedkik etmiş ve bilhassa Gazi hazretlerinin heykeli önünde uzun müddet tevkif eylemiştir.

*New York'tan Royters ajansının haberine nazaran: Alaska'daki Saint-Paul'den bildirildiğine göre, bu şehir İtalya balonuyla muhaberede bulunuyor. Ahval-i hevaiyenin adem-i müsâdesinden naşi, daha fazla izahat alınamamıştır.

*Kutuptan avdet eden İtalya balonu gayet şiddetli muhalif rüzgârlara tesadüf etmiş bir istimdat işareti verdiğiinden sonra gayrı muayyen bir mevkîde muvaffakiyetle karaya inmiştir.

*Amundsen ile Severdroum İtalya balonunun istimdat işaretini vermiş olduğu istikamete müteveccihen hareket edecektir. Amundsen, hakkında henüz hiçbir haber alınamamış olan İtalya balonunu aramak üzere hareket etmiştir.

No:1659-185

31 Mayıs 1928

HAVADİS VE İLÂN KISIMLARI

*Türk milletinin gözbebeği Gazi Mustafa Kemal hazretleri salı günü öğleden sonra, İstanbul'u teşrif ettiler. Gazi hazretlerini istikbal için yüz kişilik bir heyet İzmit'e gitmiştir. Gazi hazretleri Haydarpaşa'dan otomobillerle Üsküdar'a ve Sukutlu yatıyla Dolmabahçe Sarayı'na azimet eylemiştir. Karada, denizde muazzam tezahurlar izhar olunmuş, bütün halk Gazi hazretlerinin güzergâhına dizilmişti.

* Reis-i Cumhur Hazretlerinin şehrimizi teşrifleri dolayısıyla gece bütün resmi ve hususi müesseseler, büyük caddelerde kurulan müteaddid taklar, elektrik ampülleri ile donatılmıştır.

* Boğaziçi, Haydarpaşa, Kadıköy ve Adalarda donanmış, halk buralarda gece yarısına kadar neş'e ve sürûr içinde gezmiştir.

* Afgan kral ve kraliçesi hazerâtı Kalamış'ta şereflerine tertip edilen kayık yarışlarında hazır bulunmuşlardır.

* Afgan kralı hazretleri, hürriyet-i âbidiye tepesinde yapılan geçit resmini temaşa etmiştir. Kral hazretleri askerlerimize nasılsınız? Diye hitap etmiş iyiyiz cevabını almıştır. Kral ve kraliçe hazerâtı, İzmir vapuruyla misafir Rus filusunun refakatiyle Batum'a müteveccihen hareket eylemişlerdir.

* Türkiye ile Afganistan arasında akdedilen muhadenet muahedenesine İran da iştiraki tekarrür etmiştir. Bu muahede Afgan kralı hazretleri ile beraber Tahran'a gitmiş olan Moskova Sefirimiz Tefik Beyle İran Hariciye Nezareti arasında imza edilecektir.

*Roma'da imzalanan Türkiye-İtalya beyninde münakkıt bi-teraflik beyn ve tesviyeyi hukukiye muahedesi metni burc-u âtidir.

1-Tarefeyn-i illiyyin akdin tarafından biri aleyhine müteveccih hiçbir itilâf-ı siyasi veya iktisadiye ve hiçbir tertibe dahil olmamayı taahhüt ederler.

2-Tarafeyni illiyyin akdinden beri vaziyet malahanesine rağmen bir veya müteaddid ve diğer devletler tarafından dıçar-ı tecavüz olduğu takdirde diğer taraf ihtilafın sübut ve devamı müddetince bitarafılığı muhafaza edecektir.

3-Tarafeyn akdin arasında zuhur edip de normal diplomasi tarikiyle halli mümkün olamayacak her nevi ihtilâfi bir telif-i beyn-i usulünün adem-i muvaffakiyeti halinde bir tesviye-i hukukiye müracaat olunacaktır. Merbut protokol telif-i beyn ve tesviye-i hukukiye usulünü va'z eder. Bu madde tarafeyn-i illiyyin ve akdin beyninde mür'i muahedat mucibince tarafeynden birinin selahiyetine dahil olan mesailde tatbik olunamaz. Mezkur madde hukuk-u düvel ahkâmına tevfi ken hukuk-u hakimiyete taallûk eden mesailde dahi kezalik tatbik edilmez. Herhangi bir mesailenin hukuk-u hakimiyete taallûk ettiği tarafeyn akdinden birinin bunu tahriren beyan etmesiyle tesbit olunur. Merbut protokolde bilcümle maddelere nazaran telif-i hükme havale olunacak bir mesailenin evvele mirde bu fıkra ahkâmıyla kabil-i telif olması şarttır.

4-İşbu muahedenin teksirinde ve gerek tatbikinde tahaddis edebilecek ihtilâfat doğrudan doğruya sadece talep ile beynelmilel adalet muhakeme-i daimesine havale olunacaktır.

5-İşbu muahede mümkün olduğu kadar en kısa müddet zarfında tasdik olunacak, tasdiknamelerin teatisini müteakip derhal mevki müriyete girecektir. İşbu muahedenin müddeti teati tarihinden itibaren beş sene olacak ve müddetin hitamından altı ay evvel mefsuhiyeti bildirilmediği takdirde bir beş senelik müddet için daha mür'i kalacaktır.

İşbu muahede 30 Mayıs 1928 tarihinde her ikisi de muteber olmak üzere iki nüsha olarak, Roma'da tanzim edilmiş olup, her biri devletlerden birine tevdi edilecektir.

PROTOKOL

Madde 1-Akd-i taraflar beş imzadan mürekkep bir daimi uzlaşma komisyonu tesis edeceklerdir. Tarafeynden her biri azalıklardan birine diledikleri zâtı tayin, işbu âza bilmuvaffaka intihab ve nasb edeceklerdir. İşbu üç âzanın tarafeynin tebasından veya tarafeyn memleketlerinde ikametgâh sahibi olmaları veya hizmetlerinde müstahdem bulunmaları caiz değildir. Tarafeyn bu üç âza meyanından birisini bilmuvaffaka reis tayin edeceklerdir. Derdest-i ruyet-i mesele bulunmadıkça tarafeynden her birisi kendisinin tayin etmiş olduğu âzayı azl veya

sene başında yenisini tayin edebilecektir. Keza müştereken tayin edilen üç âzadan her birisinin devam memuriyetine rızası kalmadığını akdinden bilecek ve şu takdirde memuriyeti hitam bulan âzaların yerine bilâtehir diğerlerini tayin etmek lâzım gelecektir. Âzaların tebdil- i tayinleri için cereyan eden usûl dairesinde vuku bulacaktır. Bir meselenin tedkikinin cereyanında tarafeyninin muvaffakiyetiyle tayin edilmiş âzalar tarafeyn akdine mütesaviyen tesviyesi icap eden bir tazminat alacaklardır. Tarafeynin her biri canbendin tayin edilmiş âzanın alacağı tazminata gelince, bu tazminatı onu tayin eden taraf tayin ve tesviye edecektir. Komisyonun mesarif – i umumiyesi dahi mütesaviyen tarafeyn akdine tertip edecektir. Komisyon işbu protokolün bilcümle netaiciyle bir cüz-ü mütemimini teşkil ettiği telif – i beyn ve tesviye –i hukuk muahedesine ait tasdiknamelerin teatisinden itibaren altı ay zarfında teşkil edilecek ve reis tayin edilen mahalde içtima edecektir. Tasdiknamelerin teatisinden itibaren altı ay zarfında ve mesele âza tebdilinden ibaret ise memuriyetin inhilâlinden itibaren üç ay zarfında müştereken tayini icap eden âzaların intihabı henüz yapılamamış ise bu tayinler beynelmilel ihtilafların muslihane halline ait 18 Teşrin – i evvel 1927 tarihli Lahey Muahedesini'nin 45. maddesi mucibince icra olunacaktır.

Madde 2 – Aksine bir sarahet bulunmadığı halde uzlaşma muamelatı beynelmilel ihtilafların maslahane halline dair 18 Teşrin – i evvel 1927 Lahey Muahedesine'ne tevfikeyen cereyan edecektir.

Madde 3 – Tarafeyn akdinden herhangi birisi uzlaşma komisyonuna münferiden müracaat edebilecek ve bu müracaatı komisyon reisine ve aynı zamanda diğer tarafa bildirmeye mecbur olacaktır. Şu kadar var ki; reisin ve âzadan ikisinin muvaffakatı takdirinde komisyon re'sen de tavassutunu teklif edebilecektir. Akdın taraflar komisyonuna mesaisini her suretle ve her noktadan teshil etmeyi ve hasseten bu komisyonu şahitlerin ve tarafeynin celbi ve mahallinde yapılan tahkikat maddelerinde kendilerinin en yüksek makamat – ı adliyelerinin derecesinde sahib – i salâhiyet kılmak için müracaat – ı kanuniyeleri dairesinde bütün gayretlerini sarf etmeyi taahhüt eder.

Madde 4 – Uzlaşma komisyonu kendisine arz edilen bütün mesail hususiyeti tedkik ve ihtilafın hallini teshil edecek şekilde mesail – i vakıayı tenvir eden bir hususi raporda tedkikatın neticesini zikrelemeye mecbur olacaktır. Komisyon raporunda davanın ihtilafi teşkil eden noktalarını tasrih edecek ve fezlekesine tarafeyn arasında bir ihtilafi tenvir etmeye yarayacak vesaya ilâve edecektir.

Rapor ihtilâfın komisyona arz eylediği günden itibaren altı ay zarfında ihtar ve takdim edecektir. Rapor üç nüsha olarak tanzim edilecek ve ikisi tarafeyn akdine verilip, üçüncüsü komisyonun hazine-i evrakında mahfuz kalacaktır. Komisyon vesayanın kabul veya reddi hususunda tarafeynin bir karar ittihaz etmeleri için bir maslahat tayin edeceği uzlaşma muamelesinin bir netice vermediği anlaşılması üzerine tarafeynin tarik-i kazaniye müracaatları için dahi bir mühlet tayin edecektir. Bu mühletlerin ikisinin mecmu’u altı ay ve ikincisi üç ayı tecavüz edemeyecektir. Komisyonun raporuna mesail-i vakanın tesbiti ve nerede kararlaştırıldığı hukuki maddeler noktasından lüzum ve kat’i bir hüküm mahiyetinde olmayacaktır.

*Madde 5-Tarafeyn uzlaşma komisyonunun ve vesayasının kabul etmediği takdirde tarafeynden her birisi komisyon tarafından tayin edilen müddet zarfında ihtilâfın beynelmilel adalet mahkeme-i dairesine arz edilmesini talep edebilecektir. Şu kadar var ki mahkeme ihtilâfın hukuki mahiyette olduğunu takdir ve kabul etmezse, tarafeyn-i akdin ihtilâfı hakkaniyet dairesinde hâl ve fazl etmeyi deruhte ederler.

*Madde 6-Tarafeyn-i akdin herhengi bir ihtilâfı beynelmilel ihtilâfların muslihane tasviyesine dair 18 Teşrin-i evvel 1927 tarihli mukavelenamenin 55. ve daha sonraki maddelerine veya aralarında münakid herhangi bir diğer itilâfa tevfikten teşkil edilmiş bir hüküm mahkemesine tevdi etmek üzere de infaz edebileceklerdir.

Madde 7-Tarafeyn-i akdin beynelmilel adalet mahkemesinin nizamname-i esasiyesi ile nizamnamelerine ittibaen ihtilâfın mevzusunu mahkemeye verecek salâhiyet-i mahsusayı ve tarafeyn arasında kararlaşacak herhangi diğer şeraiti tesbir için bir tahakkümname tanzim edeceklerdir. Bu tahakkümname tarafeynden

birisinin tarik-i kazaiye tevessül edilmesi hakkındaki talebini ahz ettiği günden itibaren üç ay zarfında henüz tanzim edilmemiş ise, tarafeynden herhangi birisi sadece bir istida ile meseleyi adalet mahkemesine arz edebilecektir.

Madde 8-Beynelmilel adalet mahkemesi tarafından ısdar edilen hüküm tarafeyn akdince hüsnü niyetle tatbik olunacaktır. Uzlaşma muamelâtını veya mahkemenin esna-yi cereyanında tarafeyn-i akdin uzlaşma komisyonunun teklifatının kabulüne veya hükmün tatbikine sui tesir edecek bir mahiyette herhangi bir tedbir ittihazından feragat etmeyi taahhüt ederler.

Madde 9-Bitarafılık ve telif ve beyn ü tesviye-i hukukiye muahedesinin inkizası anında bir telif beyn ü tesviye-i hukukiye hususi mullâk bulunduğu takdirde mezkûr husus işbu protokol veya tarafeyn akdinin onun yerine ikame edecekleri herhangi bir mukavele ahkâmı dairesinde cereyanını takip edecektir.

*Limanımızı ziyaret eden Rus bahriyelileri şerefine Salı günü akşamı Tokatlıyan'da bir ziyafet verilmiş, nutuklar teati edilmiştir. Ertesi akşam da bahriye kumandanlığı Turkuvaz'da diğer bir ziyafet tertip eylemiştir. Filo kumandanı amiral Everlouf erkan-ı hükümetimizle temas etmek üzere Ankara'ya gitmiş, Perşembe günü dönmüştür.

*Matbuat müdüriyeti, matbuat şubesi müdür muavinliğine mümeyyizlerden Hayri Bey tayin edilmiştir. Muvaffakiyetle tebrik ederiz.

*Üsküdar tramvaylarının resmî küşadı bugünkü Perşembe günü paralak surette icra edilecektir.

*Ankara resim sergisi münasebetiyle ressamlar gazetecilere bir ziyafet vermiştir.

*Beynelmilel rakamların istimali hakkındaki kanunun kabulünü müteakip şehrimizdeki müessesat-ı ticariye ve iktisadiyeden ekserisi beynelmilel rakamların

kullanımına başlamışlardır. Bu hususi müessesat tedrihi kaideye tevfikeyen az bir zaman zarfında rakamların istimalini tamim edebileceklerdir.

*Mevcut evrak-ı nakdiyenin yenileriyle mübadelesine dair olan kanunun üçüncü maddesinde tayin olunan mübadele müddetinin her yerde aynı tarihte nihayet bulmak üzere 5 Eylül 1929 tarihine kadar temdid edildiği vilayete bildirilmiştir.

No: 1660-186

7 Haziran 1928

HAVADÍS VE İLAN KISIMLARI

* Gazi geçen Cuma günkü tenezzhleri esnasında motorla Kavaklar'a kadar gitmiş, avdette Beylerbeyi Sarayında gece yarısına kadar kalmışlardır. Bu esnada civar mektepleri muallimlerinden mürekkep bir heyet saraya gelerek bilavasıta arz-ı tazimat etmişlerdir.

* Reis-i Cumhuriyet Gazi Hazretleri evvelki akşamki tenezzhlerine Karagümrük'te otomobillerini durdurarak arabacı Hasan Ağa isminde ihtiyarı yanlarına çağırmişlar, konuşmuşlar ve iltifat buyurmuşlardır.

* Afgan kralı ve kraliçe hazâratı telgrafla Gazi Hazretlerine bir veda ve ihtiram telgrafi çekmiş, mukabilen reis-i cumhurumuzda kendilerine beyan-ı teşekkür eylemiştir.

* Afgan kralı hazretleri cemiyet-i belediye hademesi Zaro Ağa'ya dört yüz lira göndermiş ve bu para Afgan sefiri tarafından bir çek halinde Zaro Ağa'ya teslim edilmiştir. Zaro Ağa bu paranın bir kısmıyla borçlarını verecek, diğer kısmıyla bir kadınla evlenecektir.

* Afgan kral ve kraliçesi Tahran'a dahil olmuşlardır. Enzâr-ı umumiye en ziyade kraliçe Süreyya Hanım'a tevech etmiştir. Kraliçe Avrupalı kıyafetinde olup yalnız yüzüne ince bir peçe örtmüştü.

* Birkaç gündür şehrimizde bulunan Afgan sefiri Gulam Ceylani Han Ankara'ya avdet etmiştir.

* Flemenk destgahlarında inşaatı ikmâl edilen I. Ve II. İnönü nâmındaki taht'l bahirlerimiz limanımıza gelmiştir ve Yeşiky önlerinde bir heyet-i bahriye tarafından karşılanmışlardır. Yeni taht'l bahirlerimize öğleden sonra merasim-i fevkalâde ile şanlı bayrağımız keşide edilmiştir. Bayrak merasimi fevkalâde surette icrâ edilmiş ve merasimde erkân-ı hükümet, erkân-ı matbat ve bahriye hazır bulunmuştur.

Tahtü'l bahirlerimizin Dolmabahçe pişgâhında tevakkufu üzerine birçok hususi sandallar bunların etrafını çevirmiştir. Hamidiye 21 pare top endahât etmek suretiyle bu merasimi tes'id etmiş, şanlı sancağımız tahtü'l bahirlerimizde temevvüc ederken gerek sefâin-i harbiye ve gerek tahtü'l bahirdeki neferler bayrağımıza resmen selamı ifâ eylemişlerdir.

* Bahriye kumandan vekili Ali Rıza Bey Ankara Müdafâ-i Milliye Vekâleti Bahriye Müsteşarlığı merkez dairesine tayin edilmiştir.

* Tersanedeki bahri fabrikalar aynen ibkâ edilmiştir. Yalnız fabrikalar müdüriyeti bu defa kumandanlık yerine "Deniz Efrat Depo Kumandanlığı"na rapt edilmiştir. Yalnız havuzlar seyr-i sefâine verilmiştir.

* Diğer müessesât-ı bahriye hastanesi, bahriye matbaası, mebâiyat vesâire komisyonları, kömür levâzımat depoları, ambarlar da İstanbul'da kalmıştır. Yalnız Bahriye matbaasının ismi "Deniz Matbaası"na tahvil edilmiştir.

*Sefâin-i Harbiye bittabi seyyardır. İcabına göre İzmit'te ve Haliç'te kalacaktır. Tamire ihtiyaç gösterenler yine tersanede tamir edilecektir. Yalnız "Turgut"la "Yunus" torpidosu çürüğe çıkarılmıştır. Hal-i hazırda Turgut da Gedikli Mektebi bulunmakta, sefine-i mektep gemisi olarak istihdâm edilmektedir.

* Üsküdar-Kısıklı Halk Tramvayları Meclis İdaresi Şehremaneti'nde toplanmıştır. Meclis idare riyasetine müttefikten şehremini Muhittin Bey ve Reis vekilligine de muhtelif mahkemeler umumi ajanı Emin Ali Beyler intihap edilmiştir. İçtimada Müdüriyet-i Umumiyet'e Feridun Bey'in ibkâsı tekerrür etmiştir.

Üsküdar-Kadıköy hattında nihayet iki aya kadar fiilen inşaata başlanacaktır. Kısıklı hattının çift hatta çıkarılması kararlaştırılmıştır.

*Kısıklı-Üsküdar tramvayı cumaya tesadüf eden ilk birinci günü 7.000 yolcu nakletmiş 550 lira hasılat-ı safiye elde ettiği gibi, ikinci gün de 5.262 yocu nakil ile 372 lira hasılat-ı safiye temin etmiştir.

*İstanbul hariciye murahhaslığı, muamelât ve evrakı kâmilen tasnif edilmiştir. Vekalet emir verdiği takdirde buradaki memurlar da Ankara'ya giderek ifâ-yı vazife edeceklerdir.

*Adliye vekili Mahmud Esad Bey, müdde-i umumilere yaptığı tebligatta, müdde-i umumilerinin huku, ceza ve sulh mahkemelerindeki dava muamelâtının kanunların, nizamların, talimatnamelerin, tamimlerin icabat-ı dahilinde sür'at ve intizamlarla cereyan edip etmediğine müteyakkız bulunmaları ikide bir vekalet rapor göndermeleri icra dairelerinde işlerin tehir edip etmediğinin hapishanelerle nezarethanelerinde hilâf-ı kanun ve usûl-ü eşhasın bulunup bulunmadığının takibi lüzumunu bildirmiştir.

*Riyaset-i cumhur kâtib-i umumisi Hikmet Bey'in "Kabil" elçiliğine ve Sadullah Bey de elçilik baş kitabetine tayin edilmiş mümaileyha ay nihayetine doğru Kabil'e hareket edeceklerdir.

*Emanetin yeni sene bütçesi yedi milyon liraya baliğ olmaktadır.

*İstanbul Adliyesi 20 Temmuz'dan 5 Eylül'e kadar tatil edecek, davalar için bir hukuk ve bir ceza muhakemesi faaliyette bulunacaktır. Aynı zamanda baro da yaz tatili yapacaktır.

*Haydarpaşa şimendifer mektebinde elli efendi daha on ikinci devreyi ikmal etmiştir. Bu münasebetle merasim yapılmıştır. Yol ve cer işleri için ayrıca birer sınıf açılacaktır.

*Evvelsi gün öğleden evvel üç metre irtifadan tek sathlı bir tayyare Yeşilköy üzerinden geçerek cenub-ı şark istikametine gitmiştir. Bu tayyare 9 Haziranda

Londra'dan hareket eden Doshis Bedford ile Kaptan Bernard'a ait tayyare olduğu zannedilmektedir.

*Ankara'nın yeni imar planı mucibince, Bentderesi güzel bir göl haline iftirak edilecek, istasyondan Meclis'e giden caddenin sağındaki fidanlıkta üç adalı geniş bir göl bulunacaktır.

*Hürriyet-i Ebediye-Darülaceze yolunun asfalt olarak inşası tekerrür etmiş ve keşfi yapılmıştır. Büyükdere-Şişli şosesinin mütebaki aksâmının da asfalt ile inşasına hazirandan itibaren başlanmıştır. Bu şosenin asfalt olarak Sarıyer'e kadar temdidini mukarrerdir.

*Cumhuriyet Halk Fırkası İstanbul merkezi ittihaz edilmiş olan Cağaloğlu'ndaki bina, bedeli mukabilinde fırkaya ferağ edilmektedir.

*Gayr-i mübadillere Yunanistan'daki mallarına mukabil aynen Yunanistan'da terk ettikleri emvalin kıymet ve mikdarıyla memleketimizdeki Yunan emvalinin kıymet ve miktarı hakkında tetkikat icra edilmektedir. Bu husuta bir cedvel ihzar ediliyor.

*Hükümet namına vuku bulacak münakaşa, müzayede ve ihalelerde teminat muvakkat ve katiyye olarak kabul edileceği münakaşa ve ihâlât kanununun 7. maddesinde meşkur hükümetçe (muteber banka) kefâletin milli bankaların hasrı ve ecnebi bankalar teminatın ancak icra vekilleri heyeti kararıyla kabul olunacağına, heyet-i vekilece kara verilmiştir. Aksi hâlde tertip edecek mesuliyet-i maliye ve cezaiyenin bu kararın hilâfında hareket eden makam ve memuriyetlere ait olduğu maliye vekaletinden defterdarlığa bildirilmiştir.

*Halk Fırkası âzası için 22 Haziranda birkaç vapur bir arada olarak büyük bir tenezzüh tertip etmiştir. Sabahleyin Büyükkada'ya gidilecek ve Dil'de ehzar olunan mahalde davetlilere bir ziyafet çekilecektir. Ondan sonra Boğaziçi'nde bir cevelan

yapılacaktır.

* Emanet, Dolmabahçe ile Taksim arasında yeni bir tramvay hattı tesisi için teşebbüsatta bulunmuştur. Tramvay kumpanyasının mukavelesinde bu hattı inşa etmesi mecburiyeti vardır. Bundan ma'da Maçka- Beşiktaş hattının da ihtiyari olarak yapılacağı mukayyettir. Emanet şimdilik Dolmabahçe hattının inşasının muvaffak görmektedir. Bu suretle Taksim ile Dolmabahçe rabt edilmiş olacaktır.

Diğer taraftan Maçka tramvaylarının Silahhane'ye kadar inmesiyle bundan Beşiktaş halkı da istifade etmiş olacaktır.

Diğer taraftan Maçka tramvaylarının Silahhane'ye kadar inmesi ile bundan Beşiktaş halkı da istifade etmiş olacaktır.

* Otomobil Kanununun neşrinden sonra devâir ve müessesât otomobillerini garajlarına koyarak bir listesini İstanbul Defterdarlığı'na göndermişlerdir. Bu listeye nazaran İstanbul devâir ve müessesâtında bir kısmı bozuk olmak üzere 62 otomobilin mevcut olduğu anlaşılmıştır.

* Kadıköy meyve ve sebze halinin küşâd merasimi bugün saat 16.30'da icrâ edilecektir. Küşâd merasimine birçok zevât davet edilmiş ve davetiyeler gönderilmiştir.

* Evvelsi gün Davos Park Senatoryumu Sertabibi Doktor Breadk Bauer tarafından Darü'l Fünûn konferans salonunda bir konferans vermiştir. Doktor konferansını Fransızca olarak vermiş ve konferansta Tıp Fakültesi müderrisleri ile doktorlar ve tıp talebeleri hazır bulunmuşlardır.

Doktor Bauer ciğer hastalıklarından, veremden, bilhassa veremin gençler üzerinde yaptığı tesirlerden bahsetmiştir. Konferans saat 6.30'a kadar devam etmiş ve konferans esansında veremin ciğerler üzerinde yaptığı tesir projektörle gösterilmiştir. Konferanstan sonra Tıp Fakültesi müderrisleri, doktoru alkışlamışlar ve teşekkür etmişlerdir.

* 9 Haziran akşamına kadar mübadele edilen evrak-ı nakdiye 763.129.126 liraya bali olmuştur.

* Bir haftadan beri şehrimizde bulunan Romanyalı eczacılar Bükreş'e hareket etmişlerdir.

* Latin hurufâtının kabulü şeklini tetkike memur komisyonuna Ragıp Hulusi, Cevat İbrahim, Fazıl Ahmet Beyler daimi, Ruşen Eşref, Falih Rıfkı, Yakup Kadri Beylerle, Talim ve Terbiye'den İhsan bey komisyona fahri âza intihab edilmiştir.

* Kibrit ithali, bir İsveç grubuna ihale edilmiştir.

* Ankara'nın imarı için teşkil edilecek olan müdüriyete Viyana veyahut şehir mütehassıslarından bir zât getirilecektir. Bu hususta Viya ve Berlin sefâretlerimiz vasıtasıyla Dahiliye vekaleti muhabere etmektedir.

* Beynelmilel rakamların kabulü kanunu vilayete tamim edilmiştir. Başvekalet'te hazirandan itibaren beynelmilel rakamları kullanmaya başlamıştır.

* İstanbul matbuatı Süreyya Paşa'nın taht-ı himayesinde teşekkül eden "Süreyya Opereti" bugünkü Perşembe günü akşamı Beyoğlu'nda Fransız tiyatrosunda temsillerine başlayacaktır.

* Halıcıoğlu Askeri Lisesi'nin 6. sınıfından yukarı kısım talebesi geçen sabah, başlarında bir mızıkla olduğu halde Florya'ya gitmişlerdir. Talebe 15 gün Florya'da kamp kuracak ve askeri tedrisatla meşgul olacaktır.

* Türk Ocağı'nda İngilizce tahsil eden polis memurlarımız birinci kursu ikmal etmişlerdir. Polislerimiz ikinci kursu takibe başlayacaktır. İngilizce öğrenen polislerimiz, İngiliz, Amerikan seyyahlarına refakat edecekler ve bu efendilerden başka sahalarda da istifade edilecektir.

* Dahiliye Vekaletinin tasvibi üzerine İstanbul vilayeti alakadarâne yaptığı bir tebliğde şimdiye kadar Rum, Ermeni ve Musevilerin tenezzühlerine müsaade edilmeyen Polonez, Yakacık gibi mesire mahallerine mevsim devam ettikçe gidebilmelerine mahsur olmadığı bildirilmiştir. Ecnebler ellerindeki ikamet tezkerelerini göstermek şartıyla buralarda gezebileceklerdir.

* Fransız Meclis-i Mebusân'ında komünistler ve bazı müstakiller hariç olmak üzere 11 siyasi grup teşekkül etmiştir.

* Kingspeay'den vârid olan son haberler Milano vapurunun, telsiz makinesi hemen hemen işlemez bir hale gelmiş olan İtalya balonuyla muhabere hususunda azim müşkülata uğramış olduğunu bildirmektedir. Nobile'nin son telsiz vaziyetinin nevmidâne olduğunu ve yiyecek fıkdanın baş gösterdiğini, taifenin el ve ayaklarının donduğunu bildirmekte idi. Nobile kendilerinden 240 mil mesafede bir buz mangası tarafından tevfik edilmiş olan Pragaza namındaki inıdat vapuruna ulaşmaya çalışmakta oldukları söylenmektedir.

No: 1661-187

14 Haziran 1928

HAVADİS VE İLAN KISIMLARI

* Gazi hazretleri Cumartesi günü beraberlerinde mahiyetleri erkân bulunduğu halde İş Bankasının Bahçekapı'daki şubasını teşrif buyurmuşlardır. Teşriflerini bekleyen İstanbulluların şiddetli alkışlarıyla karşılanmışlardır.

Gazi hazretleri bankanın muhtelif şubalarını gezmişlerdir. Gazi hazretlerine güzel bir albüm hediye edilmiştir. Müşarilleyh imzalı bir fotoğraflarını hediye etmişlerdir.

* Türk- İtalyan emniyet misakininin müsaddık nüshası Roma'dan geçen Giresun mebusu Hakkı Tarık Bey ve vedatıyla gönderilmiştir. Tarık Bey bu nüshayı bizzat Ankara'da hariciye vekilimize vermiştir.

*Afgan- İran Dostluk Mukavelenamesini ikmal eden protokoller Tahran'da teati edilmiştir.

*Afganistan'dan vuku bulan talep üzerine Emniyet- i Umumiye Müdürlüğünce elli Türk zabita memurunun Afganistan'a gönderileceği haber alınmıştır.

Gidecek memurlar meyanında taşra polis müdürlerinden biriyle birkaç merkez memuru bulunacaktır.

*Otomobil ile memleketine avdet etmekte olan Afganistan kralının Meşhet'e muvasalat etmiş olduğu bildirilmektedir.

*Atina'dan bildirildiğine göre Yunan sefiri Mösyö Papa'ye yeni talimat gönderilmiştir. Eğer müzakerat yakın bir zamanda edilmezse, müzakeratın Eylül'e tehiri mevzu bahs edilmektedir.

*Tahran'da imza edilen Türkiye Cumhuriyeti ile İran devlet-i âliyesi arasında mevcut müşterek siyasi ve iktisadi revabatı takviye den protokol mühim mevadı ihtiva etmektedir.

Tahran'da büyükelçimiz Memduh Şevket ve Moskova büyükelçimiz Tevfik Bey'lerle, İran hariciye vezir vekili Akay Fethullah Han tarafından 15 Haziran 1928 akşamı saat 22'de atideki protokol imza edilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti ve İran devlet-i âliyesi aralarında mevcut müşterek siyasi ve iktisadi revabatı tahkim ve takviyeyi mütesaviyen arzu etmekte olduklarından 22 Haziran 1926 tarihli Türkiye-İran muhadenet ve emniyet ahitnamesini ikmalen işbu protoklün tanzimine lüzum add ve murahhasları olarak Türkiye reis-i cumhuru hazretleri tarafından Tahran büyükelçisi Memduh Şevket ve Moskova büyükelçisi Mehmet Tevfik Bey'leri İran şehinşahları hazretleri tarafından umur-u hariciye vezir vekili Akay Fethullah Pakrevan cenaplarını tayin eylemişlerdir. Müşarünileyhin hamil oldukları salâhiyetnameleri teati ve usûlüne muvaffak bularak atideki mevad hakkında tevafuk-u nazar hasıl eylemişlerdir.

Madde Madde: Tarafeyn akdinden biri ahir bir veya birkaç devletin harekât-ı hasmanesine maruz kaldığı takdirde taraf diğer vaziyeti ıslah için bütün kuvvetiyle sarf-ı mesai edecektir. Bu mesaiye rağmen harb emri-vaki olursa tarafeyn akdin kendi menafii aleyhlerine mütenasip bir çare-i hâl bulmak maksadıyla bu zaptı aralarında dostane ve hayr-u hevahane dikkatle mütalaa etmeyi taahhüd ederler.

İkinci Madde: Tarafeyn-i akdin aralarında mevcut iktisadi teşrik-i mesai şeraitini mümkün olduğu kadar süratle tanzim eylemek hususunda ittifak eylemişlerdir. Müsellemdir ki iktisadi teşrik -i mesai vesait ve vesaili ve yek diğeri arasından serbestçe icrası meselesini ve iki memleket arasında her türlü muvasala vesaiti tesisini tarafeyn-i akdin canibinden tayin olunacak sâlahiyettar mütehassıslar mütalaa ve tayin eyleyeceklerdir. Tarafeyn-i akdin murahhasları tarafından 22 Nisan 1928 tarihinde imza edilen muhadenet ve emniyet ahitnamesinin cüzü gayri müneffiki olan işbu protokolü Türkçe Farisi ve Fransızca lisanlarında iki asli nüsha olarak imza etmişlerdir. İhtilaf zuhurunda Fransızca metin muteber olacaktır.

*Topkapı Sarayı müzesinin Hazine Dairesi iki sene evvel açılmıştı. Çok mücevherat ve kıymetli eşyayı ihtiva eden müzenin bu kısmı her gün yerli ve ecnebi zairler tarafından ziyaret edilmektedir.

Saray'ın muhtelif dairelerinde yapılan tamiratı müteakip daha iki daire yakında küşad edilecektir. Ezcümle hazine kısmında ve Şah İsmail'e ait tahtın bulunduğu salona va'z edilen Murat-ı rabi som altından mamûl tahtı ile sair eşya, açılacak salonlardan birinde teşhir edilecektir.

Harem dairesi de son telvinatı yapıldıktan sonra açılacaktır. Müze idaresi Harem dairesini ziyaret edecek seyyaheyn için de bir rehber ihsar ve tab ettirecektir.

*Saatçılar Cemiyeti aralarında bir kooperatif tesisine karar vermişlerdir. Öteden beri bizde saatler tamamıyla Avrupa fabrikaları mallarıdır. Halbuki kooperatifi teşkil eden Saatçiler Cemiyeti, saatlerin bazı aksamını memleketimizde imâl etmek istemektedir. Bunun için de küçük mikyasta bir imalâthane vücuda getirilecektir. Buraya hariçten, zemberek gibi aksamıyla ikmal olunacaktır. Saatçilerin tahminine nazaran bu yapıldığı takdirde, saatler yüzde otuz ucuzlanmış olacaktır. Çünkü saatler tam ayar olarak geldiği takdirde verilen kömürün resmiyle bazı aksamı için verilen kömürün resmi arasında oldukça büyük fark bulunmaktadır.

*Lehistan kuva-yı hevaiyesi baş kumandanı kolonel (Rausky) nin kumandası altındaki Le-tayyare filosu Salı günü akşamı Yeşilköy tayyare meydanına inmiş erkan-ı hükümet Lehistan sefaretini ve memurini, tayyare cemiyeti ve tayyare zabitlerimiz tarafından istikbal edilmiştir. Misafirlerimize Tayyare Cemiyeti tarafından bir ziyafet verilmiş ve şehrimiz gezdirilmiştir.

*Türkiye Sanayi Bankası'na merbut sanayi fabrikalarının muamelatı son aylar zarfında şayan-ı dikkat surette inkişaf etmektedir. Feshane fabrikaları yeni makinelerle teçhiz edilmişlerdir, bu suretle çok güzel kumaş üretimine başlamışlardır. Bu fabrikaların imal ettiği kumaşlar, Avrupa mamulâtı derecesini bulmaktadır.

Feshane fabrikası daha ziyade ordu ve müessesat-ı resmiyenin ihtiyacını temine çalışmakla beraber, piyasaya da çok düzgün mallar çıkarmaktadır. Bu fabrikaların yeni makinelerle teçhiz edilmeleri çok iyi neticeler vermektedir.

Beykoz fabrikası da muamelesini tevsih etmiştir. Avrupa'dan yeni makineler celp edilmiş olduğundan, bu fabrikanın muamelatı beş yüz bin liraya baliğ olmaktadır.

Fabrikaların muamelatının inkişaf etmesi, bankaya mühim temettü temin eylemeye başlamıştır. Ancak bu temeddüden mühim bir kısmı bankanın Anadolu'nun muhtelif mahallerinde mevcut şirketlere ikrazatta bulunması dolayısıyla zayi olmaktadır. Bu şirketlerden bazıları vaziyetlerini hüsnü idare edemediklerinden, zarara dûçar olmuşlar, bu suretle banka da ziyan etmiştir.

*Geçen gün İsveç kralı Gustave hazretlerinin 70. devr-i senevi-i tevellüdü münasebetiyle İsveç sefaretinde bir resmi kabul yapılmış, ve bir ziyafet verilmiştir.

*Emlak Bankası'na sermaye olarak verilen emlaktan bazıları banka idaresi tarafından satılacaktır. Bu meyanda Pera Palas Oteli de bulunmaktadır. Pera Palas Oteli'ne banka heyet-i fenniyesi tarafından 600.000 lira kıymet takdir edilmiştir.

*Adliye vekilimiz Kastamonu ve İnebolu hapisanelerini teftiş etmiş, müşarünileyh şerefine Kastamonu'da bir ziyafet verilmiştir.

*Senelerden beri haklarını bir türlü istirda edemeyen gayr-ı mübadillerin vaziyetini islah etmek üzere Türk heyet-i murahhasası İstanbul'da, Yunan emlakinden bu gibilere tevziat yapmaya karar vermiştir.

Bu husustaki talimatname heyet-i vekileden çıkmıştır. Muavezeye dahil olan ve olmayanlar hakkında mühim muvadi ihtiva eden bu talimatnamede bilhassa gösterilecek lüzum üzerine bu gibilere vezid edilmemiş yunan emlaki verilecektir. Denilmektedir. Bunun için heyet-i murahhasa-i maliyeye müracaatla bu gibi emlaki irae edecektir.

*Matbuat müdür-ü umumisi Ercüment Ekrem Bey, bir müddetten beri şehrimizde bulunmaktadır. Birkaç gün daha burada kalacaktır.

*İstihbaratımıza nazaran, matbuat kanununun ceza kısmı tamamıyla, kanun-u cezanın ihtiva ettiği esasata tevfikeyen yapılmıştır.

Alınan malumata göre, matbuat kanununun idari kısmı (Gazete kimler çıkartabilir, müdür-ü mesul, teminat akçası vesaire) gibi hususata ihtiva eylemektedir. Bilhassa meslekten olmayan bazı kimselerin muhtelif imtiyazlar alarak dolandırıcılık yapmalarına mani olacak kuyudât va'z edilmiştir. Gazetelerin heyet-i tahririye müdürleri aynı zamanda müdür-i mes'ul olacaktır. İcab ederse mahkemeye gazeteyi temsilen müdür-i mes'ul olarak, heyet-i tahririye müdürü davet edilecektir. Teminat akçaları muhtelif derecelere tefrik edilmiştir.

*Hariciyede bazı tebdilât yapılmış, müdür-i umumilerden Müşfik Selâmi Bey, Cenevre başşehbenderliğine, istihbarat müdürü Muhiddin Bey müsteşar muavinliğine, müdür-ü muvin Nuri Bey müdür-i umumiliğe, müdür-i umumilerden Ali Bey Lahey maslahatgüzarlığına, Lahey maslahatgüzarı Esat Bey müdür-i umumiliğe, umur-u siyasiye müdürlerinden Mazhar Bey Hamburg şehbenderliğine, Madrit ikinci katibi Siret Bey Lahey ikinci kitabatına, umur-u siyasiye müdürlerinden Garandi Bey Paris şehbenderliğine, teşrifat başkâtibi Şefkati Bey teşrifat müdür muavinliğine, Dumru şehbenderi Celâl Bey Şam şehbenderliğine, Şam şehbenderi Samizade Süreyya Bey umur-u siyasiye şube mümeyyizliğine, siyasi şube müdürlerinden Lütfullah Bey istihbarat müdüriyetine tayin edilmişlerdir.

*Nizip hükümet binasından yangın çıkmış, muhasebe-i hususiye, mahkeme-i asliye, müddei-i umumilik kısımları yanmıştır.

*Emanet, tercümanları arasında kat'i bir tasfiye icrasına karar vermiştir.

*İzmir Sanayi ve Mesayi müdüriyetine İktisat müdürü Necati Bey tayin olunmuştur.

*Batan gemilerin çıkarılması İktisat Vekâletine tekerrür etmiştir. Bunun için Ticaret-i Bahriye müdüriyetinden malûmat istenilmiştir. Yalnız Ereğli limanında yirmibeş parça magruk gemi vardır.

*İstanbul'umuzda hevayic-i zaruriye fiyatlarının pahalılığı ile mücadele etmek üzere, fırka müfettişi Hakkı Şinasi Paşa'nın teşebbüsüyle bir komisyon teşekkül etmiş, ilk toplanmasını yapmıştır. Sebze ve meyveye azami narh lüzumu görülmüştür. Çürük payı olarak yüzde elli zam yapılacaktır. Bu arada ekme ve et meseleleri de görülmüştür.

*Paris'te akd edilecek hıfzısıhha birleşik kongresine sahya müsteşar vekili Hüsamettin, hıfzısıhha müdür-ü umumisi Asım Bey'ler tayin edilmişlerdir.

*Ankara civarında Ahi Mesud Köyü'nün numune haline ifragı için Erzurumlu Nafiz Bey'e ihale edilmiştir.

*Bu sene askeri liselere sekizyüz talebe leyli ve meccani olarak alınacaktır.

*Gazi'nin köşkü yanındaki arazinin istimplaki için kaplıcalar şirketinin yirmi beş bin liralık havalesi gelmiş, işe başlanıyor.

*Turgut gemisinin sabih bir otel ittihazına elverişli olduğu, nazar-ı dikkate alınarak gemi ambarlarının buldukları kısımları büyük bir havz haline ifra edilecektir. Havz deniz suyu ile doldurulacaktır, etrafında hususi daireler yapılacaktır. Bu daireler muayyen bir mevsim için icar edilecektir. Seyyar otelin vesaiti de müşterilerin kara ile mufasalatlarını temin için her an emre amade bulunacaktır.

Seyyah otel bir köyde demirleyecek, yerini değiştirmesi de bittabi mümkün olacaktır.

*Sıhhiye vekâleti sünnetçilik ile meşgul olanlar hakkındaki şayan-ı dikkat bir

nizamnameye nazaran sünnetçilik yapacak doktorların evvela resmi hastanelerin cerrahi koğuşlarında altı ay sıtaj görecekler ve sıkı bir imtihana tabi tutulacaklardır. Veklet, sünnetçilik yapan berberleri de ağır surette cezalandıracaktır.

*Yaz münasebetiyle, Borsa'nın Pazar günleri kapalı olması tekerrür etmiş ve tatile başlamıştır.

*Mübadele komisyonu ikinci murahhaslığına tayin edilen Nail Bey, Ankara'dan şehrimize gelmiştir.

*Beşinci hukuk mahkemesinde Emanet'le Evkaf arasında şayanı dikkat bir dava çıkmıştır. Bu davanın mevzuu Emanet'in 4. Vakıf arsasına sahip çıkmasıdır.

No:1662-188
21 Haziran 1928

Atina sefirimiz

Cevat Bey Efendi

Hükümetimizin Atina sefiri Cevat Bey geçen hafta içinde Atinadan gelmiş, Ankaraya gitmiştir. Cevat Bey Yunanistan hariciye nazırının mühim bir muhtırasını hamil bulunduğu, Atinadak temaslarına ve müzakerelerine dair şifahi izahat vermek üzere geldiği söylenmişti. Kendesi bunu tekzip etti.

Cevat Bey diplomatlarımız arasında mümtaz bir simadır.

Sofya ve Paris sefaretlarinde bulunmuş, Yunanistan ile harp senleriüden sonra siyasi münasebat iade edilince ilk sefir olmak üzere, mevkiin ehemmiyetine mebni Atina sefaretine tayin edilmiştir.

Siyasi müzakeratı hakkında izahat vermek için Ankaraya avdet eden Atina sefirimiz Cevat Bey Efendi.

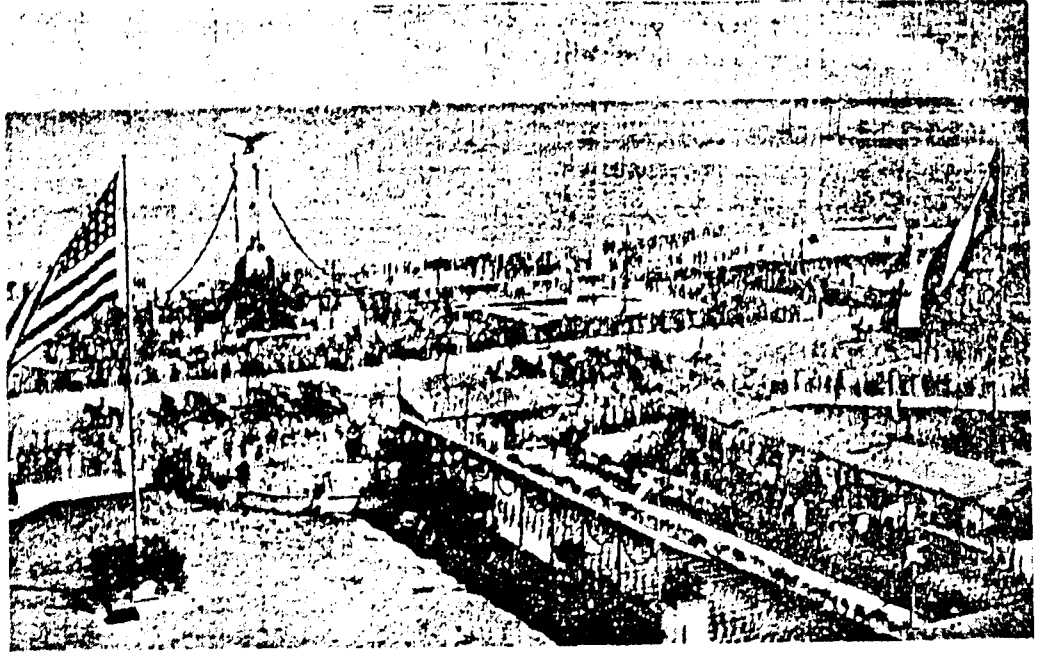

Geçen hafta içinde hastalığı her tarafta endişeler uyandıran İngiltere kralı beşinci Core ile kraliçe.

İngiltere kralı

Beşinci Coreun hastalığı geçen hafta içinde bütün dünyanın gazeteleri İngiltere kralının hastalığıyla meşgul olmuştur. Londrada günlerece halk kralın ikametgâhı olan Bakingam sarayının önünden ayrılmamıştır. Hastalık vâgim olduğu için endişelere sebep olmuştur. Ayropa resimli gazeteleri kralın resmini koymuşlardır. Bizde bu sırada cihanın dikkat nazarlarını kendi üzerine celp etmiş olan kral Core ile kraliçenin son resimlerinden birini sahifamıza naklediyoruz.

Bfrikada seyahatta bulunan Velihaht ailelece İngiltereye avdet etmiştir.

Küba adasında, Havana limanında istiklâl şenlikleri. 15 şubat 1898 de Havana limanında iştiial eden Maine amerikan kruvazörünün gemicileri hatırasına rehz edilen abidenin küşat resmi:

30 sene evel

Küba adasının istiklâli

Küba adasının merkezi olan Havana şehrinde ahiren adanın istiklali, 30 senelik hayati merasımı yapılmıştır.

1898 de- o vakit küba İspanya idaresinde idi- Havana lina nında demirli bulunan Maine amerikan kruvazöründe bir işü alvukua gelmesi, birçok gemicilerin telef olması üzerine Amerika ile İspanya arasında bir muharebe çıkmış, İspanya donanmasının tahribi, ispanyolların mağlubiyeti, Küba adasının istiklâli ile neticelenmişti.

Havanada, sahilde Maine gemisinin iştiialinde vefat eden gemicilerin hatırasını yat için ekzedilen abidenin küşat resmi yapılmış, Santiyago dö Kküba şehri civarında Amerika ile İspanya arasında sulh aktedilmek üzere mütarekenamenin altında imza edilmiş olduğu tarihî ağaçı ziyaret edilmiştir.

Küba adasında Santiyago dö Küba şehri civarında otuz sene evel altında Amerika ile İspanya arasında mütareke imza edilmiş olan tarihî ağaç.

Oyuncaklar

Çocukken, en büyük merakımdı bu,
Oyuncaklarımı kırar, delerdim.
Acaba kurunca giden şu kuzu
İçinde şeytan mı, cin mi var, derdim!

Bir de bakardım ki o tatlı me!.. me!..
Kesilip o paytak yürüyüş durmuş!
Sormayın, kurşundan askerlerime
Topacım ne kadar gülle savurmuş!

Karnına basınca çık diye öten
Kuklalar hele çok cesamı çekti!
Gözüme bir zulüm perdesi örten
Bu zevkim belki hiç geçmiyecekti!

Fakat.. kadın denen kelebeklerin
Düşünce seneler geçip dâmina,
Nice kuklaların, taş bebeklerin
Uğradım sonunda intikamına..

Hasılı kırdığım oyuncak kadar
Hayatta kalbimi kıran sayısız.
İçimde kırılmış ne bebekler var:
Kimi bir genç kadın, kimi bir genç kız...

— Birinci sayfede ki resmin tarihi —

Türkiyede cenebi sermayesi çalışıyor

Türkün yükseldiğini istemiyenler, arkamız-
dan her türlü yalanları savururlar! bu düşman
propagandası cenebi sermayesinin gelmesini bo-
zamadı. Türk cumhuriyeti her gün daha asri
ve daha kuvvetli olalıberi Avrupa sermayesi ya-
vaş yavaş Türkiye yolunu tutuyor. İşte bir misali
ilk sayfamızda gördüğümüz resimlerdir:

Bu resimler Adalyada Fethiye civarında faa-
liyete geçmiş olan Cenübi Anadolu Maden İnşaatı
Anonim Şirketi'ne ve (Gölee - Ovacık) manganiz
madenlerine aittir. Resimlerin birisi Fethiye
körfezidir; Fethiye Adalyadan 110 mil uzakta
ve adeta bir tabii liman halindedir. Körfezin
etrafı zümrüt gibi yeşillik ve fevkalade güzeldir.
Bu civarde, arka tarafı yüksek dağlardaki man-
ganiz madenini işletmek üzere teşekkül eden şirket

Daha dün fırtınalar inliyen sahillerde
Bu gün bahar sesleri, bahar nefsleri var.
Daha dün dalgaların boğuştuğu bir yerde,
Kayalıklar içinde, durgun, parlıyor sular...

Güneş, sessiz kumsala ışıktan ellerile
İnce, altın renginde bir kadife seriyor.
Parıl parıl yanıyor gizli yosunlar bile,
Sular bir ayna gibi semayı gösteriyor.

Yukarda, şu tepenin ucunda, yaşlı bir çam
Güneşe karşı açmış yeşil yelpazesini.
Dinliyor, bu aydınlık günü sarmadan akşam,
Bahçelerde gülüşen tazelerin sesini.

Bu sesler, bir billurun dağılan parçaları,
Boşluğa süzülüyor parıltılar içinden.
Güvercinler gezerken yüksek taraçaları
Ötüşüyor aşağıda gönüller sevincinden...

Bahar Sabahı

Mine rengi, açık bir bahar seması!
Hava yaseminlerden daha muattar.
Durgun bir deniz gibi yeşil tarlalar
Sessiz dalgalanıyor uzakta bazı.

bir senedir çalışıyor : madenin olduğu yerden
sahile kadar teller üstünde müteharrik bir hava
şömendöferi vücuda getirdi, bunlarla nakliyat
başlamak uzredir. İkinci resim Fethiyede yeni
yapılan şirket mühendisler ve müdürler binasını,
şirkete ait suir yerleri ve şirketin deniz motö-
rünü gösteriyor. Madenin olduğu yerde dahı a-
meleye mahsus büyük inşaat yapılmaktadır.

Cenübi Anadolu maden inşaat şirketi 600000
türk lirası sermaye ile teşekkül etmiştir. Meclisi
idare reisı meclıs Edip Servet beydir. Bu şir-
keti Almanyada Münih'te teşekkül eden bir al-
man gurubu vüenda getirmiştir. Grupun koyduğu
sermaye beş milyon mark, yani iki buçuk milyon
türk lirası olup riyasetinde sabık dahiliye nazarı
Dr.Schweyer ile sabıkAlman Başvekili Şanseliye
Cunı vardır.

Şirketin teşekkülüne ve türkiyeye getirip top-
rak altına gizlenmiş sermayemizi çıkarmaya
Münih falrı şelibenderimiz ve hakiki türk dostu
Her Goldberg çok çalışmıştır.

Japon imparatoru Hiro-Hito Hz.
Taş giyme kıyafetinde.

Japon imparatoriçesi Nagako Hz.
Taş giyme libasiyle.

Japon imparatoru ve imparatoriçe sinin taş giyme merasimi

Japon imparatoru vefat edeli bir seneyi çok geçti Yeni imparator ile imparatoriçe o zaman tahtına oturmuşlar, memleketi idareye başlamışlardır. Japon adetine göre ölen hükümdarın yası uzun müddet tutulur, bu müddet geçmedikçe yenileri hakkında merasim yapılmaz.

Yas tamam olmuş, üzerinden birkaç ay da geçmiştir.

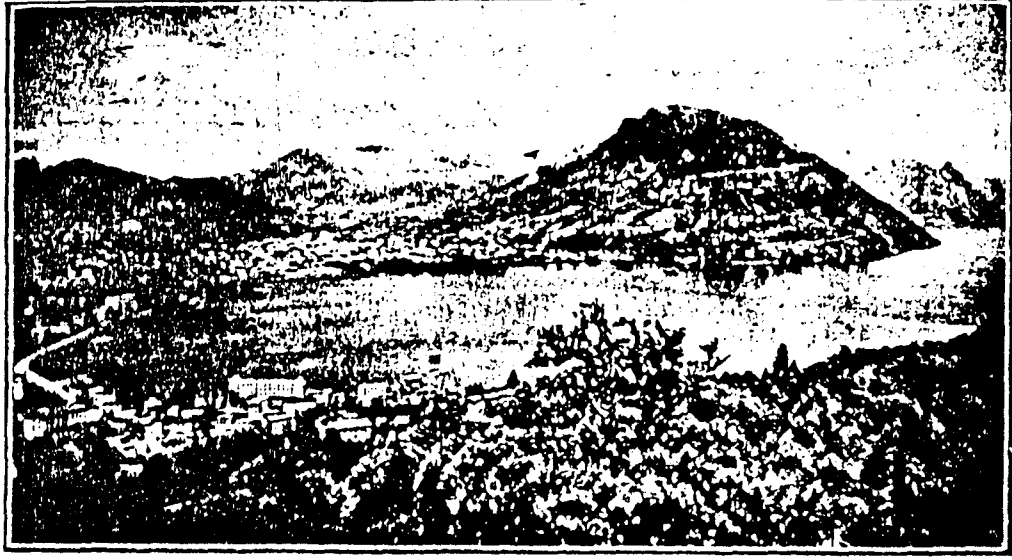

Avusturyanın yeni reisicumhuru Vilhelm
Miklas ile zevcesi Leopoldin.

İngilterenin eşbak başvekili ve işçi fırkası reisi (resmin solunda) Mak Donald ve fırkanın mühim bir rüknü (sağda) Sir Oswald Mosley.

Ahiren bu iki zat Berlini ziyaret etmiş oldukları gibi geçen hafta içinde Mak Donald Parisi ziyaretle burada mühim bir konferans vermiştir.

Cemiyetiakvamın son içtimalarını aktettiği Lugano şehrinin umumi manzarası.

Cemiyetiakvam

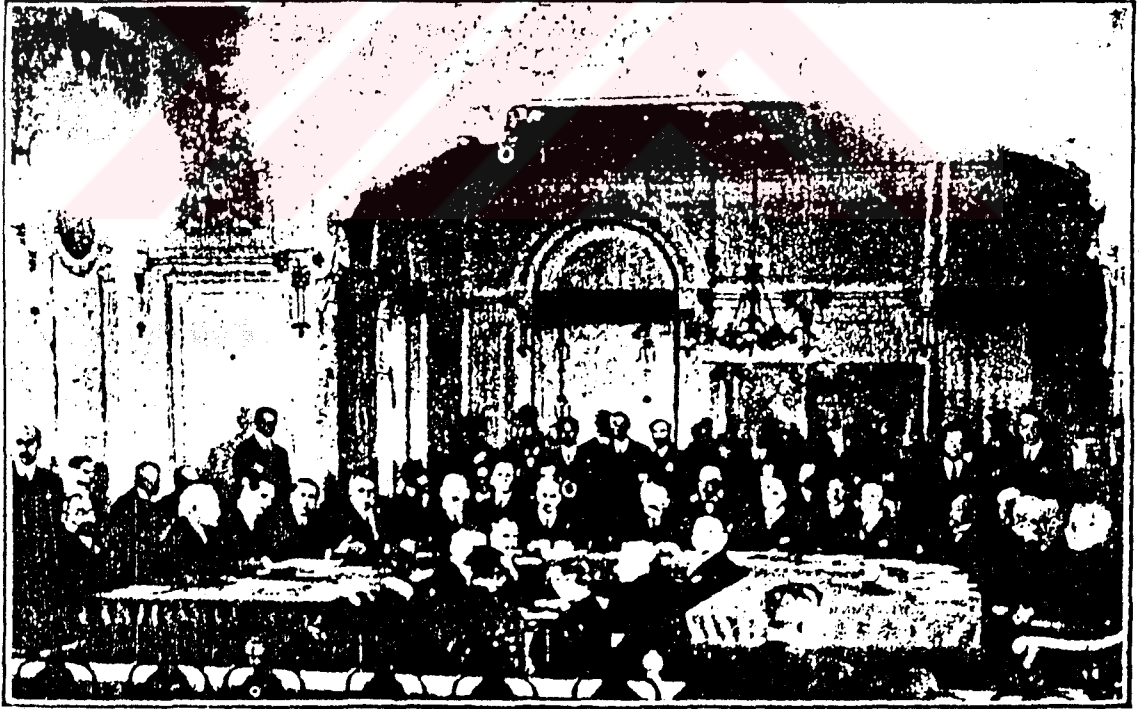
Luganoda 53 üncü içtima

Cemiyetiakvam kâmunuevelin ilk hâfesinde 53 üncü içtimasını Lugano şehrinde aktetmiştir.

Lugano İsviçrenin cenup tarafında, İtalya hududuna yakın bu isimde bir göl kenarında, havası mütedil, ilk ve sonbaharlarda ziyarekâh olan güzel bir şehirdir. Bu sefer cemiyetiakva-

mın Luganoda toplanması Alman hariciye nazırı H. Ştrezmanın arzusuyla olmuştur.

Bu içtimaya Fransa hariciye nazırı M. Briyan riyaset ediyor. Bu içtimada «Üçler» mevcuttur. Alman, İngiliz ve Fransız hariciye nazırlarına bu isim verilmiştir. Aylarca Amerikada istirahat eden ve tedaviolunan İngiliz h. n. M. Çemberlayn da Luganoda isbati vucut etmiştir.

Cemiyetiakvamın Luganoda 53 üncü içtiması:

Masanın arkasında, sol başta Fûruği han (İran) masa başında ortada M. Briyan (Fransa) bunun resme göre solunda M. Scialoja (İtalya), Ştrezman (Almanya), sağında cemiyet kâtibi umumisi ve M. Çemberlayn (İngiltere).

İtalya murahhasları sinyor Grandi ile M. Scialoja Cemiyeti Akvam murahhası olarak Loganoda

Cemiyeti Akvam müzakereleri vesilesiyle bu üç mühim zatın birleşmesi, müdavelei esfârda bulunması Avrupa müsâlemeti için hayırlı görülmektedir.

Son zamanlarda İtalya ile Fransanın arası her iki taraf gazetelerinin birbirine hücumlarından da anlaşılıyordu ki pek açılmıştı. İtalya murahhasının Luganoda bulunması, M. Briyan la sık sık görüşmesine fırsat düşmesi aradaki ihtilafın azçok teskini ihtimalini hasil ediyor.

Cenubi Amerikada Bolivya ve Parguvay hükümetleri beyninde hudud boyunda bir yerin işgali yüzünden bir harp çıkmıştır. Cemiyeti akvam vazitesi icabı her iki tarafa müdahalat etmiştir. Belki bundan da bir hayırlı netice çıkar.

Çemberlayn Loganoda

Afrikanın şark eteğinde bir Avrupa şehri : Asmara

Geçen mektubum la, İtalyanın -Eritre- müstemlekesinin iskelesi olan Musava kasabasının biraz batıdaki, bazı mezarlıklarını göndermişim.

Oranın iki gece kalıp üçüncü sabah yolu tirenleriyle Asmaraya yollandım. Yolu tiren diyorunt, çünkü bu tiren gün aşırı hareket

Fransız kabinesi reisi Briyan ile Alman hey vekili Ştrezeman Loganoda

ediyor. Eğer her gün olsaydı Musavada bir gün bile kalmaz, heman yola çıkar, oranın mü'ic sineklerinden kurtulurdum.

Sabahın 9.30 unda kalkan tiren, 12,30 da Asmaraya varıyor. Bir müddet düzlükte, seyrek tepecikler arasından geçtikten sonra, yavaş yavaş, peşn farkına varılmadan yükselme-

Berlinde müthiş bir tiyatro: Kazanova Revüsü

6000 seyirci, 300 oyuncu, 150 kişilik orkestra, 50 metro boyunda bir salın... ve bu hal tam üç aydır her gece devam ediyor, tiyatrodaki yer bulmak çok zor!

Dediğim tiyatro Berlindedir; evice bu tiyatro bir sirk idi; seyirciler amfiteyatr halinde sahnenin uç tarafında otururlar. Kubbesi ziyade yüksektir. Sahne toparlak olan tiyatronun bir cephesinden ortaya doğru ilerlemiştir. İşte bu müthiş büyük Berlin tiyatrosunda her gece 6000 kişinin seyrettiği (Kazanova)piyesi bir [Revue] dür;

Kazanova rolunu yapan
Michael Bohnen.

6000 kişinin her gece Berlinde seyredildiği
<Kazanova> Revüsünde bir serenat.

fakat tarihe müstenit bir Revüdür; artistleri fevkalâde mahirdir; sahne tertibatı şimdiye kadar hiç görülmemiş bir şekildedir. Şu kadarını söyleyelim ki çok büyük sahnenin zemini, mihveri etrafında döner bir makine olduğu için, sahne üstüne kurulan manzaralar, takmîle

Kazanovada komikler.

olduğu yerde, ve makineli mihverin etrafında dönüyor. Kazanova Revüsünde İtalyanın Venedik şehri gösteriliyor. Venedik şehrini, adeta büyük bir atlıkaraça gibi, müteharrik sahnenin etrafına dizmişlerdir; atlıkaraça gibi sahnenin ortası takmîle dönmeye başladığı gibi Venedik şehri dolap halinde önünüzden geçer. Amma tasavur ediniz: 20 metro kütüründe bir dolap zemini; zeminin üstünde Venedik manzaraları; perde olarak değil, fakat adeta bina halinde, içinde bulunan adamlarile beraber dönüyor... İşte salın!

Kazanova oyununun bir kaç manzarasını resimlerimizde görüyorsunuz.

Kazanova Revüsünün daha dört beş ay verileceğinde ve her akşam tiyatronun dolu olduğunda şuphe etmiyorlar.

Kazanova Revüsünde başlıca sanatkarlar.

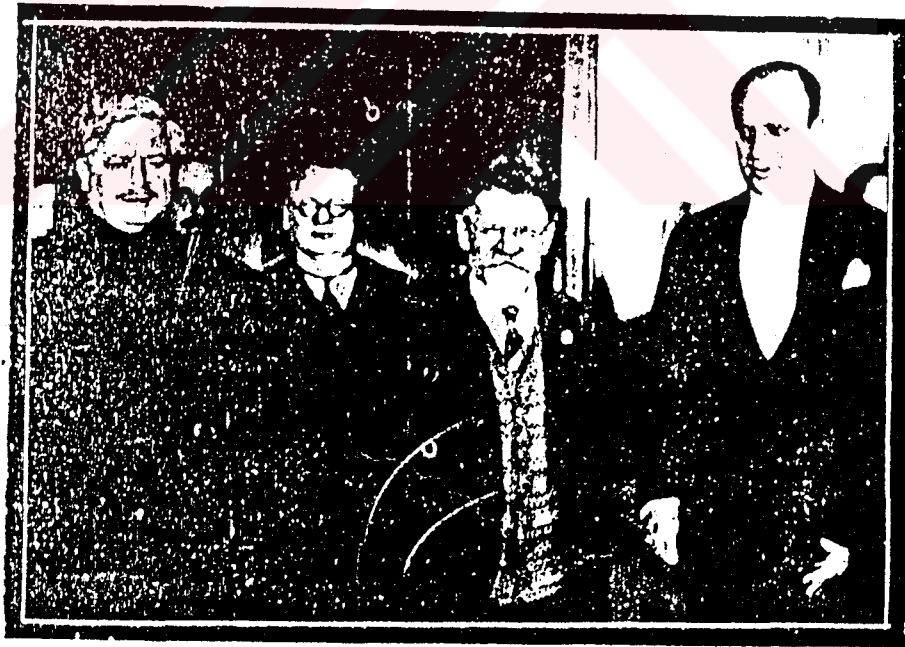
TARİHİ BİR RESİM

1763 senesinde Alamanyaya (o zaman Prusya idi) giden ilk türk elçisi ve büyük tesrifatla Berlinde kabul merasimi.

Türklerin Berlinde ilk elçisi Ahmet Efendi.

Berlin Elçisi olarak 166 sene evvel Istanbuldan gönderilen Ahmet efendinin resmile kabul merasimini gösteren bu levha türk Cumhuriyetinin Berlinde ilk Büyük elçisi olan Kemalettin Sami Paşa tarafından elde edilmiştir. Kemalettin Paşa lutfen Bu mühim Tarihi vesikayı «Uyanış»ta bastılmak üzere gazetemiz sahibi Ahmet Ihsan Beye vermişlerdir. «Uyanış» bu nushasında tarihî levha ile Cumhuriyet Büyük elçisinin resimlerini, okuyanlara taktim ediyor.

Cumhuriyet kılışesi :

Moskovada Büyük Elçimizin kabulü

Resimde sağdansaola doğru sıra ile: Moskova Büyük Elçimiz Vahit B. Rus Reisi hükümeti M. Kalenine Cenapları, M. Litvinof ve M. Yenokiyeye görülmektedir. Bu resim, Elçimizin itimatnamesini M. Kalenine taktim ettiği gün alınmıştır.

Maarif Vekili Necati Beyi kaybettik .

Bu hafta kalplerimiz derin bir matem iztirabı ile sursıldı. Cümriyetin kıymetli ve gayret vekillerinden Maarif Vekili Necati Bey vefat etti.

Ne hazin bir tali ki Necati Beyin ölümü, başında bulunduğu Vekâletin en büyük bir inkılab hareketine maddeten başladığı güne, Millet mekteplerinin küşadı gününe tesadüf etmiştir.

Bu elîm ziyadan dolayı hepimiz teselliye muhtacız. Bütün türk münexverlerine ve türk irf ordusuna taziyetler ederiz.

Cumhuriyet Kılışesi

1 — Maarif Vekâleti erkânı, Necati Beyin çiçeklerle bezenmiş kabrinin başında, ona son hürmet rasimesini ifa ederlerken. 2— İsmet ve Kâzım Paşalarla kız ve erkek izciler, merhumun ruhuna fatiha okur ve dua ederlerken. 3 — İsmet Paşa, kıymetli arkadaşının mezaya ve fazailinden bahsederken.

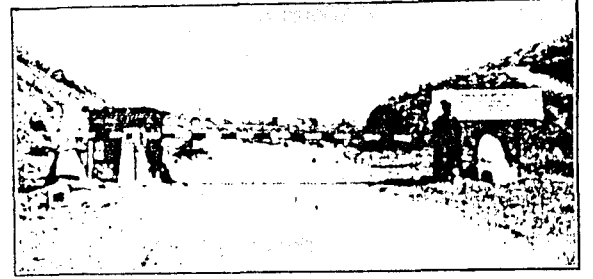

Efgan kralı Emanullah Hz. (resmin solunda) Kâbil muzesinde, kayın biraderi, maarif nazır ve müsteşarıyle âsarı atıkayı muayene ederken:

milletni hissedar etmek istemiş, asri ve medeni yolda büyük inkilâplara teşebbüs etmişti.

Ne çare ki iptidai tahsilin ellerinden alınması, halk nazarında itibarları azalması, kârlarına kesat gelmesi endişelerine düşen mollaların, cahil ve mutaassıp gürûhün teşvikiyle araya siyasi emirlikler de karışarak halkın bir kısmı kıyam etmişti.

Emanullah kendine sadık kalan ordu ve askerleriyle bunlara mukabele etti. Günlere, belki haftalara bir hayli müsademelerden sonra, son haberlere göre, asilere galebe çalmış,

Efgan-Hindistan hududunda, bir tarafta Efganlı, diğer tarafta Hintli asker, hudut bekçileri.

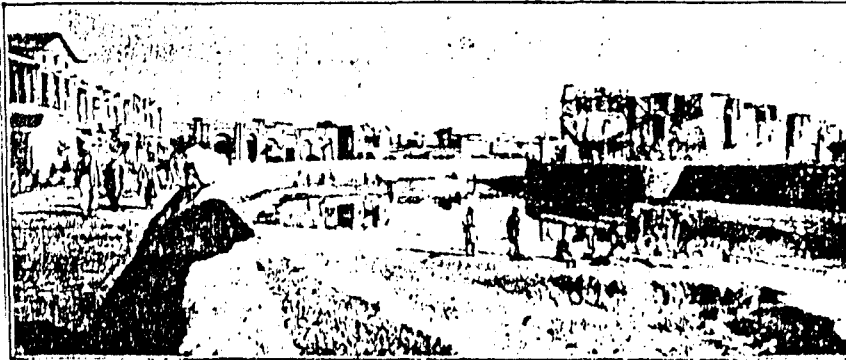
Efganistan hadisesi

Son bir iki hafta içinde, gazeteleri takip etmiş olanların malumudur ki Efganistan bir takım ihtilâlkârane hareketlere sahne olmuştur.

Efgan kralı Emanullah Hz. birkaç ay Avrupa da seyahat ettikten sonra memleketine avdet edince fen ve san'ata müstenit Avrupa medeniyetinin fayda ve nimetlerinden memleketini ve

Efgan hadisesi: Kâbil civarında şehir etrafındaki tepelere hakim olan Bala Hissar istihkâmı.

Efganistanın merkezi Kâbil şehrinde, ırmak kenarında rılıtım ve sokak.

tecessüt ve inkilâp yolunda önüne çıkan engelleri temizlemiş, merdane ve azimkârane açmış olduğu çığırda yürümeğe başlamıştır. Muvaffakiyetler dileriz.

BİZ VE C. AMERİKA

ROMA SEFARETİMİZDE MUAHEDE MERASİMİ

UROGVAY İLE AKDOLUNAN MUAHEDENİN İMZASI-ROMA SEFARETİMİZDE 38 SENE EVEL VE BUGÜN -BİR HATİŞ

[Bu müktebe ait resim 116 naci sayfadadır.]

Roma, 8 Kasım 1929 (Milliyet) — Türkiye Cumhuriyetinin Roma Büyük Elçilik binasının bütün dâhili zinetleri fevkalâde bir san'at ile yapılmış büyük salonundayız. Pencerelerden içeri hücum eden parlak kış güneşinin ışıkları salonun yaldızlı oymalarını parlattıyordu. Büyük yaldızlı masa üstünde Cenubi Amerika devletlerinden (Uruguay) cümhuriyeti ile imzalanacak dostluk muahedesinin İspanyolca ve Fransızca nüshaları hazır; muahelenamelerin arasından bizim kırmızı beyaz renkli kurdelerleri Uruguay renklerine karıştırarak güzel bir ahenk yapıyor.

İşte Uruguay sefiri, çok gezmiş ve görmüş olan bu âlim ve nazik zat Romada uzun seneler memuriyette bulunmuş olduğu için bu memlekette ve lisanında kendisini yadırganıyor; Türkiye Büyük Elçi Suat Ef. onun yanında mutad olan nezakette, mahviyetle konuşuyor. Tarihi ân geldi; her iki Elçi, ellerine kalemleri alıp muahedeye imza koydular. Cenubi Amerikayı teşkil eden Brezilya ve Şili ile dahi akdolunmuş muahedelere bu da inzinam eyliyordu. Uruguay Türkiye arasında tarihimizin ilk muahedesini akdolunduğu için hususî bir mahiyet ve ehemmiyeti haiz bulunuyor idi, çünkü şimdi genç Türk Cumhuriyetini hemen bütün Cenubi Amerika tanımış ve ona dostluk elini uzatmış oluyordu.

Mütekabil nutuklar

Muahedenin imzası münasebetiyle Uruguay sefiri tarafından irat edilen nutuktaki ezcümle şu suretle izharı hissiyat edilmiştir:

«Hükümetim namına, memleketlerimiz arasında akdedilmiş olan işbu muahedeyi imzalamakla nekadif memnun olduğumuzu zati âlilerine arz etmekle bulkiyarım. Şunu da temin ederim ki her iki memleketi birbirine rapteden bu muahede Uruguay milleti tarafından layık olduğu ehemmiyetle karşılanacaktır.

Bizi birbirimize rapteden samimi dostluk, şüphesiz münasebatı fikriye ve ticariyemizi bir kat daha takviyeye hizmet edecektir. Türkiye ve Uruguay arasındaki mesafeye rağmen her iki memleket yekdigerinin saadeti için birbirine el uzatacaktır.

Büyük bir azmü iradette Türkiyeye rehber olan Gazi M. Kemal Hazretlerini ve cessur Türk milletini Hükümetim namına selâmlar ve saadetlerini dilerim.

SEFİRİMİZİN CEVABI

Bundan sonra sefirimiz tarafından Uruguay sefirinin nutkuna verilen cevapta şu suretle mukabele edilmiştir:

Zati âlileri tarafından izhar edilerek hissiyata beyanı teşekkür ederim. Bundan başka Romada Uruguay Cumhuriyetini son derece liyakatle temsil ettikten sonra şahsında münasebeti dostane tesis ettiğini zati âlilerinin buradan müfârekatları arifesinde bu muahedenin akdedilmiş olmasından mütevellit memnuniyetimi de arz ederim.

Birbirinden çok uzak olmakla beraber her iki memleket insanıyetin tesanüdü ve medeniyetin terakkisi için ne kadar merbut bulduklarının ispat ederler. Zati âlilerine şunu da temin ederim ki iki memleket arasında mevcut olan dostluğu bu muahede bir kat daha takviye etmiş olacaktır. Bu muahede ile Türkiyenin cenubi Amerikada pek mühim bir memleket olan Uruguay ile olan münasebatı ticariye ve fikriyesi inkişaf edecektir.,,

Sefirimiz bundan sonra mütekabilen temenniyatta bulunmuş ve samimi bir hava içinde merasime nihayet yerilmiştir.,,

— 30 sene evvel ve bugün

Yukarıya bulâsalarımı kaydettiğim nutukların teatisinden sonra artık sıra gazeteci ve fotoğrafçılara gelmiş idi. İtalyan gazete muhabirlerinin fotoğraf objektifleri işledi; Türk gazetecisi olarak ben de bu merasimde hazır bulunmak tesadüfünü ve saadeti idrak eylediğim için çok memnundum ve bulunduğum salonda çok eski ve derin hatıraları tazeliyordum.

Ben bu selarethaneyeye, tam 28 sene evvel 1891 de ilk Avrupa seyahatimle gelmiştim. Vanköyünde baba ocağımın yalı komşusu İşref Bey merhumun oğlu Mahmut Nedim Bey sefir idi. O zaman çok genç ve (Serveti Fünun) u yeni çıkarmış bir gazeteci idim. «Avrupada Ne Gördüm?» ü yazmak için tekmil garp diya-

rını dolayıyordum. Uğradığım payitahtlarda bizim sefarethanelere mektep arkadaşlarımızdan olan tek tük genç kâtipleri görmek için uğramıştım .

Sefarethanelerin ekseriya sefirleri de dahil olarak hemen kâfesi Türk değillerdi. Osmanlı imparatorluğunun her cins unsuru ile dolu idi. Ve bittabi Türklere, bir Türk gazetecisine kimse itibar göstermiyordu. Romada bir yalı komşusunun bulunması bana cesaret vermişti. Düşününüz ki sonradan Paşa olan ve bir çok sefirlik yapan Mahmut Nedim Bey bile benim sırf görmek ve gezmek için seyahata çıkmış olduğuna akıl erdirememişti ve ikide birde;

— « Tuhaf şey; bizde de dünya değişiyor ! » diyip durmuştu.

Türkiye cumhuriyeti sefreti benim 38 sene evel gördüğüm ve hükümet malı olan nefis binadadır. İtalyanın vahdeti teşekkül eyleyip Savoya hanedanı İta'ya kralı ilân olunduktan sonra İtalya hükûmetine yazlık ikametgâk yapmak üzere Tarabyada bir bahçe ihda olunmuş ve İtalya hükûmeti dahi müteakabil nezaket olmak üzere Roma şehrinde bir arsaya bize vermişlerdi. Bu arsa üzerine bina yapmakta ihmalimizin devam eylediği bir devirle Roma büyük sefiri olan bir zat, arsa ile şimdiki Elçilik binasını mübadele etmiş ve devleti güzel, nefis ve zengin bir sefarethaneye sahip etmiştir.

Benim Romaya geldiğim o eski tarihte ve sonraları Avrupada kendi malımız başka sefarethanelerimiz yoktu; ancak Umumî harp zamanında Berlin, Viyana ve Sofyada birer bina mübayaa edilebilmiştir. Paristeki sefarethanemizi bile Fransızlar bize iğreti olarak vermiştir; orada otururuz, fakat bina hükûmetimizin değildir.

Halbuki şimdi ..

İmza merasiminde ve sonra ben hep bu eski şeyleri düşünüyordum: ne acım fark! Şimdi Türk sefarethanemizin erkâm hep Türk: işte müsteşar Vafi Bf. sonra edebiyatımızın « Serveti Fünun » da yarattığı fecri âtinin kıymetli arkadaşlarından Saip bey başkâtip; Şairi âzam Aptülhak Hâmit Beyin torunu kâtip. Sefirimiz Süat Bf. benim çok vefalı ve kıymetli mektep arkadaşımızdır; onun dostluğuyla iftihar ederim; bu hakiki ilim ve beyneddüvel hukuk adamı tam manasile diplomattır. Romada çok mühim ve hürmetle sarılı bir mevkii var ki: her gelen Türkün kalbini gururla dolduruyor.

Bu defaki Roma misafirliğini bir daha hiç

unutmayacağımı Sefir Bf. ile çok nazik, Zeki ve malûmatı olan refikaları Humfmin ve bütün sefaret erkânını hatırasını daima saklıyacağım.

Harf inkılâbı hakkında konferans

Romada matbuat erkâm da son derece misafirperver ve naziktir, yeni Türkiyenin doğuşu ve yeni Türk harfleri hakkında konuşurken benden bir konferans istediler, ve Fransızca söyleyiniz dediler. Roma darülfünununa merbut (Institut Oriental) da kâsaninin dördüncü günü bir müsahabe yaptım. Bunun da size gelecek mektubunda yazarım: yalnız şunu söyleyeyim ki İhsan ve ilim ile alâkadar olan zatlarla, gazetecilerle dolu olan salonda inkılâbımızın ve harf seferberliğinin parlak cereyanlarını derin bir alâka ve hakiki muhabbetle dinlediler. Ben de söz söylemekteki kusurlarımı, mevzuun yüksekliğinden hisseylediğim sevinç ile farketmiyordum.

Ahmet İhsan

Sür :

Kasımpatı

ZELİHA - hanım:

Son baharda bize yalnız
Kasımpatı bir hoş bakış ...
Neden diye sormayınız
Bu içli hal, bu yalvarış!

Garip kuşlar gibi malızım;
Bir acı var neş'esinde ...
Akşınları uzun uzun
Titrer bahçe köşesinde.

Belki derdi azalırdı
Bir dize boysa başım,
Biraz teselli alırdı
Silen olsa göz yaşım .

Ne yapısın ağlamasın da,
Gökler bulutla örtülü ...
Bin bir hieran arasında
Kalır mıya tahannümlü ?

Biliyor ki bugün yarın,
Her şey kara karışacak.
Zavallılık — düşün — yarın
Topraklara karışacak.

Galip Naşit

HARF SEFERBERLİĞİMİZ!

ROMADA VERİLEN KONFERANS BÜYÜK BİR ALÂKA UYANDIRDI.
HER MİLLETİN NEŞRİYATI ORADA VARKEN BİZİM NİÇİN YOK!

Roma, 13 K. sani (Milliyet)— (Via Nazionale) de Büyük Britanyanın kapısından girdik, 89 numarada olan bu cesim binanın ikinci katı, Roma (Üniversite) sinin (İnstitut Oriental) şubesidir. Şark şubesi mükemmel bir kütüphanedir. Burada türkçe, arapça, farisi, ordu lisanı, çince ve japonca v.s. kısımları mevcuttur. Her biri zengin kütüphanelerdir; müsteşriklerle, şark tarihine alâkadar olanlara bu kütüphanelerin kapıları açıktır.

Arzu edenler geliyorlar; bu kısımlarda istedikleri kitapları açıp masa başında çalışıyorlar. (Şark İnstitüsü) nün reisi İtalya hariciye nezareti mühim erkânından Senyor (Civanini) dir; Türkiye inkilâbına ve yeni harf seferberliğine dair olarak benden istedikleri konferansı enstitü reisi tertip etmiş ve davet varakaları göndermişti. Davet varakalarının bir kısmı dahi bana geldiği için Romada bulunan vatandaşlarımızı da dağıtmıştım. Millî müdafaa vekâletinden, iktisat vekâletinden v. s. Türk şubelerinden Romaya tahsile gelmiş zatlarla Roma sefaretimiz erkânı ve daha birçok zevat orada hazırdı.

Konferans başlamadan reis Senyor (Civanini) bütün kütüphaneleri bana göstermek lütfunda bulundu. Şarka ait olarak Avrupa merkezlerinde intişar eden ilmi ve tarihî mevkut mecmualar nazarı dikkatimi çok davet eyledi. İngilizce, almanca, fransızca ve italyanca otuzdan ziyade mecmualar, mevkut neşriyat masa üzerinde dizili idi. Kütüphanelerin en fakir olanı Türk şubesi idi., Burada İstanbulun Sahaf çarşısından toplanmış bir hayli eski ve çoğu kıymetsiz kitaplar arasında Türk neşriyat âleminin son senelerine ait mahsülû olarak merhum Şemseddin Saminin (Kamusülâlâm) ı ve müterrih Ahmet Refik beyin iki üç kitabından başka bir şey yoktur. Tarih Encümenimizin mecmuasını bile görmedim. Sorduğum zaman aldığım cevap beni mahçup eyledi; Romanın Şark enstitüsü bütün dünya müsteşriklerine ve (Üniversite) lerine vaktile müracaat etmiş, nasılsa bizim taraftan bu müracaat nazarı dikkate alınıp bir şey yollanmamış... Acaba tarih Encümenimizin çıkardığı mecmua Roma Şark enstitüsü gibi yerlere niçin gönderilmemiş?

Konferansa gelen zatlar arasında Türkçe konuşur birkaç İtalyan müsteşrik gördüm.

Bunlar memleketimiz inkilâbında çok alâka gösteriyorlardı; konferansın tertip ve davet varakalarının tevzi, Romada çok kalınyacağı için bir gün evvel acele yapılmış olduğu halde bütün Şark tarihi mütehassısları konferan odasını; odaya bitişik diğer odayı, karşıdaki medhale salonu doldurmuşlardı. Birçokları iş kenle bulunarak ayakta duruyorlardı; bu halde İtalyadaki (Kültür) bars âleminin çok yükselmiş olduğunu, Türkiye inkilâbı meselesine ilu surette alâkadar çok münevverler bulunduğu anlatıyordu.

Saat beşi çeyrek geçe konferansı başladık Ben fransızca söylüyordum; italyanca bilmemeden mütehassıl teessülümü anlatmakla beraber cenebi dilile fransızcada olacak kusurlarımı mat ur görülmesini rica eyledim; inkilâbımıza tarihçesini yaptım; buna bir türk tarihçesi ile başlamak lâzım gelmiş idi. Türkün lisanı çok esiden meventi olduğu halde Türkü idare edenlerin arapça ve farisiyi benimsiyerek ana lisan ile iştilgal etmediklerini, resmi yazıların içine tektül türkçe kelime alınarak halk tarafından anlaşılmasına imkân bırakılmadığını, hatta fermânların değme adam tarafından anlaşılmadığını, hel sultanların turasından başlayarak bütün imzaların okunmaz halde yapılması itiyat edildiğini söyledikten sonra yüz sene evvelki türkçey yazmak için arabi ve farisiyi teknil kaideler ile öğrenmek lâzım geldiğinden ve o zamanlar türkçenin kendine mahsus sarfû nahvi olmadığından okur ve yazar adam sırasına geçebilmesi için on beş sene çalışmak icap eylediğimi ilâve eyledim, ve bundan sonra Şinasi v. Kemal merhum devrinden başlayan lisan intibahını ve latin harflerinin kabulüne kadar türkçenin geçirdiği sahaları söyledim. Bu sözlerim tabiatile beni matbaacılığa, yeni neşriyata sevk etmişti.

Yüz senedenberi memleketimize giren matbaacılığın arap harflerinden dolayı bir türlü terakki eylemediğini ve 615 parça olan arap matbaa harflerinin matbaacılık, yani irfan âleminize verdiği zorlukları şerhettim. Hel (voyelle) siz olmak mes'alesi, ismi haslarını okunmaması, binaenaleyh ilmi ve smai, ticar kelimelerin yazıldığı gibi okunmasındaki zorlukları anlattığım zaman enstitü salonunda bulu

nanların hepsinin çok dikkatle beni dinlediklerini görüyordum; çünkü Garb âlemi, Türklerin harf değiştirmekteki hakiki amüllerini iyi kavrayamamıştır. Garplılar bir lisanı söyleyen şeyin yazılmaması ve yazılarda okunması olduğunu havsalasına sığdırmaz, onun için bizim harf değiştirmek mes'alesini maddî, manevî, ilmi ihtiyaçattan ziyade garba benzemek havesine atfevliyenler çoktur. Bu ciheti iyi anlatmak lâzım geliyordu. Harf inkilâbının bir seferberlik olduğunu, bu seferberliğin Türk boynuna ve ellerine geçirilen bir zinciri kırmak için yapıldığını, altı sene evvelki milli seferberlik büyük Gazinin işaretile nasıl milleti istiklâle götürmüşse gene o büyük inkilâp babasının işaretile yapılmış harf seferberliğinin Türkü kendi lisanına sahip eyliyeceğini, artık herkesin istediğini yazabileceğini, yazılan şeyi kolayca okuyacağını misallerle, nümunelerle söylediğim zaman ilk sırada bulunan İtalyan Türkçe muallimlerinden bir tanesi kendini tutamıyarak « çok doğru » diye bağırmişti. Artık memleketlerinize gelen eenebiler, kendimizin bile zorlukla okuyabildiğimiz devri kadim işaretlerini görmeyeceklerdi, sokak ve dükân isimlerini kolayca anlayacaklardı, vapur ve şümendüfer tarifeleri onlar için muamele olmayacaktı. Fakat biz bütün bunları kendi milli ve harsî ihtiyacımız için yaptığımızı, eenebiye hoş görünmek gibi calî hâsilelere atılınmamasını rica eyledim. Billhassa kendilerine gösterdiğim yeni Türk gazeteleri elden ele doluyor, « Milliyet » te Senyor « Grandi » nin Ankara seyahatine ait intişar eden resimleri çok merakla seyrediliyordu.

Konferans esnasında dikkat eylediğim bir nokta vardı: Türkün büyük inkilâbının son safhalarına ait bahisleri anlatırken o inkilâbın ana hatlarını çizip Türki yol gösteren ve Türkü askerî, siyasi ve nihayet ilmi istiklâle götürülen büyük Gazinin ismini tekrarladıkça, beni dinliyenlerin gözleri derin bir alâka ve muhabbetle parlıyordu.

Siyasetçilerin, emperyalistlerin Türk inkilâbının ciddiyetini azaltmak hususundaki çabalarının daima menfi kalmağa mahkûm olduğunu hisseyliyordum, çünkü beni dinliyenlerin çoğu ilim ve ihtisas ve tarih adamları idi. Garbın ilim muhitleri bizim takdîrkârımızdır. Poetikacıların harişten entrikasına omuz silmek, fakat dahilde son derece uyanık bulunmak her münevver Türkün mukaddes vazifesidir kanaatindeyim.

Ahmet İhsan

Şiirler:

Melikeye

— Bir kardeşin dünyaya geldi. —

Seni, minik kardeşim, görmedim henüz;
Sevinlisin, diyorlar, uzaktan duydum.
Neş'elensin dilerim neş'ence her yüz,
Husran denen zehirden içme bir yudum!

Bu gün beşikte, yarın tüller içinde;
Bu gün yavru bir melek, yarın bir kadın.
Tercennüm et sarışın güller içinde;
Busesile nyu bir ipek kanadın.

Sana yarın rüzgârlar söylesin ninni,
Mes'ut ol bir küçücük yeşil yaprakla.
Baharın çam kokulu gecelerini
Hülyalı bir gün için kalbinde sakla !

Şimdi masum uykunda uçan melekler
Çekilmesin yarın da rüyalarından .
İnsin beyaz alına tül kelebekler
Muhabbetin, şükatin semalarından...

Kışa doğru

Karanlık yollarda şakırdıyor su,
Hep aynı derinden gelen seslerle .
Gizlice kapanan son kafeslerle
Camlardan sızıyor bir kış uykusu.

Allahım, ay nerede, yıldızlar nerde?
İstemem bu derin, sisli boşluğu.
Gökleri kaplıyan bu siyah buğu
Dağdır mı yarın yağmur dîner de?

Ey şair, hicrana giden yolcusun,
Çoktan veda ettin gül mevsimine.
Yağmur son güllere işlesin mine,
Sen yetim kalbine gözyaşları sun !

Sen de sus, yetişir hıçkırıkların,
Ey hasta eylülün lüçün yağmuru!
Zaten çok geçmeden sararmış, kuru
Yapraklar sürünür altında karın...

Halit Fahri

Almanyada Türk talebe âlemi

Alman profesörler Talebemizle iftihar ediyor!

Ziraat işleri umumî müdürü Naki Bey.

Berlinde Türk kulübünde tertip edilen bir müsamerede, Avrupadaki talebemizi teftişe memur ziraat işleri umumî Müdürü Naki Bey şü beyanatta bulundular:

« Talebemizin ekserisini iyi bir halde buldum. Bir taktımları fevkalade denebilecek derecede iyidir. Alman Profesörleri bunlarla iftihar etmektedir.

Talebeye lâzım gelen direktifi verdim. Lâzım gelen müessesata yerleştirdim. Meselâ Münih'te çalışmakta olan efendilerin, Almanyada çok uzun süren tatil esnasında da istifadelerini temin zımında lâzım gelen müesseselerde çalışmalarını temin ettim.

Bu efendiler kış tatilinde pınar tohumu islah, teksir va münavebesile meşhur Kleinmeisleben de, yazın da Münih'te Freisinde kâin Landrsantzuchtanstaltta çalışacaklardı. Bu islahı hüzur müessesesine şimdîye kadar ecnebiler kabul edilmiyordu. Biz hariciye vasıtasile teşebbüs yaptık. Viyana âli ziraat mektebini ziyaretim esnasında Profesör Sederbauerin kurak ziraatte mühim olan osmor mes'eleleri ile uğraştığını görmüştüm.

Profesörden talebemizden üç efendinin yanında çalışmalarına müsaade etmesi recasında buldum. Tatil esnasında üç talebemiz Viyanada bu zatın yanında çalışacaktır. Kimyayı zirai tahsil eden bu efendiler memleketimiz için çok mühlüm olan tecrübeleri memleketten getirttiğimiz tohumlara yapacaklar ve bu suretle elde

edecekleri netice aynı zamanda Türkiye ziraati için de faydalı olacaktır.

Talebemizin parası kâfidi.

Bahusus beş dolar da ilâve edilmiştir. Buldukları muhitleri, yerleri, odaları tetkik ettim. Ben kendim de Almanyada tahsil ettiğim için Avrupada talebenin vaziyetini çok iyi anlarım. Talebenin vaziyeti iyidir. Yalnız kitap çok pahalıdır. Talebenin hakkı vardır. Billhassa bizim talebenin memlekete bir çok kitapla dönmesi lâzımdır.

Tedrisata gleince:

İlk gelen talebeye Vekâlet altı ay lisan müddeti verildi. Altı ay sonra talebe laboratuvara devamı başlar, bir taraftan da dersleri dinler.

Talebemizin en ziyade müşkulat çektiği nokta latince bilmemeleridir. Fennî tabirat kâmil latince değildir. Her mektepte latince mecburidir. Ecnebî talebeden billhassa bizinkiler bu hususta müşkulat çekiyor.

Latinceyi bir an evvel liselerimize ithal etmek lâzımdır.

Bizle latince bilen yoktur. Bunun için ecnebî mütehassıslar celpedüp darülfünunda şubeler açmalı ve lisan sür'atle temin etmelidir.

Talebemiz burada ayrıca latince öğrenmeye mecbur oluyor. Bu me'selenin halli zamanı her halde çoktan gelmiştir.

İlk resimler Berlin talebemizin bir kaç hatırasıdır, talebe hem çalışıyor, hem sıhhi bir temezzüh yapıyor. İşte spor merakını bu tarzda anlarız.

Şiir :

Nikap

Balkonda yanımdasın bütün hararetinle,
Bunu hissediyorum bu tatlı temasından.
Diyorsun ki: — « Bu gece bari sözümü dinle,
Düşüncüyü bırak ta seyret ne güzel cilhan!.. »

Ne cilhan görüyor gözlerim, ne mehtabrı..
Bu tılsımlı geceden bana bahsetme, kuzum!
Kenarına çizgiler çektiğim bir kitabı

Niçin külettin diye çocuk gibi meyasum.

İki üç çizgi için duyduğum bu ısırap
İhtimal şuurunun haricinde bir duygul
Arada bir bahane hiç şüphesiz bu kitap,
Belli değil yüzünde bir nikabı olduğul!

Emnirim, bu kitabın yüzünden hissettiğim
İstirap ta ruhumun başka bir hüsrandır.
Bırak, biraz ağlayım, bırak beni, sevdiğim,
Asıl cilhan, ruhların muamma cilhanıdır.

Habit Fahri

Misafirimiz « EMDEN » Gitti

„Emden,, ve suvarisi

Limanımıza gelen kruvazör Almanların umumî harpten sonra yaptıkları ilk harp gemisidir.

Emdeni Ziyaret

« Emden » İstanbuldan cumartesi günü ayrıldı; Emdeni ziyaret eden gazeteci arkadaşlarımla beraber gidememiştik; fakat, bu dost harp gemisini ziyaret edememiş olsaydım, çok mahzun kalacaktım. Kruvazörün hareket eyleyeceği günün sabahı için bir randevu aldım; dolmabahçe rıhtımında bekleyen ufak motorbot beni oraya götürdü; Emdenin merdivenlerine ayak attığım zaman yüreğim çok canlı hislerle ve bin türlü heyecanlarla dolmuştu... İstanbul limanında, düşman gemilerinin türlü ütlüsünün bize karşı top ağızlarını çevirerek demir attıkları sularda, şimdi hakiki bir dost milletin harp gemisini ilk defa görüyordum... Bu sularda neler görmemiştik? Mahut - Averof'un bile tam bu yerde azgın ve yılmış heyûlâsını seyretmiştik; şimdi o elim zamanlar uzaktadırlar yürek yaralarını tazelemiyecğim; « Emden »lerin macerasını, bu namı taşıyan üç harp gemisinin yararlıklarını hürmetle hatırlıyordum. « Emden » kruvazörleri Alman denizcilik tarihinde çok mühim kahramanlık sahifeleri yazmıştır; kruvazörde baş kaptanın kamarasına girince bu kahramanlıkların şanlı yadigarlarını müze halinde seyrettedim ve gözümün önünde büyük muharebe tarihinin sahifeleri çevrilmeğe başladı... İşte böyle hislerle misafir kruvazörü gezdim; beni kabul eden nazik zabıtların ellerini sıkarak ayrıldım. Motorbot beni karaya getirirken, düşman gemilerini bu denizlerden tardedan milli hareketin ulu kumandanına can ve gönülden teşekkürler ediyordum.

Ahmet İhsan

* * *

Yeni « Emden », bu ismi taşıyan üçüncü Kruvazördür. Birinci « Emden », Harbi Umumi bidayetinde yalnız başına Okyanoslarda 100bin tona yakın düşmanın tüccat gemisi ile Rusların 3500 tonluk İnçug ismindeki Kruvazörünü batıran ve nihayet Koko Adalarıyla İngilizlerin « Sindy » Kruvazörleriyle şanlı bir harpten sonra batan meşhur gemidir. Bu şanlı ilk emdenin hattı-rasını geçen nushamızda gösterdik. Bu hafta yeni Emden misafirimizi sahifamızda selamlıyoruz.

İkinci « Emden », harbin son senesinde inşaattı ikmal edilmiş olan bir kruvazördür;

mütareke şartına tevsihan İngilizlere teslim edilen Alman donanmasıyla beraber « Kapaflov »a gitmiş, orada Amiral « Jon Reuter », in amiral gemisi olarak meşhur « Gemilerini » batırma ,, işaretini çektiren sonra diğer Alman gemileri gibi o da mürettebatı tarafından batırılmıştır.

Limanımıza gelen üçüncü Emden ise 1925 senesinde yapılmış olan ilk yeni Alman kruvazörüdür. Versay muahedesi Almanlara 6000 tondan büyük kruvazör yapmağı menetmiş olduğundan Emden 6000 tondur. Resmen 29 mil sür'ati olduğu tahmin edilmektedir. 8 tane 45 çap tulünde 15 lik top, 2 tane de 8,8 lik tayyare topu ve 4 tane de 50 lik torpido kovani ile mücehhezdir. Makineleri 46500 beygir kuvvetindedir. Hem kömür, hem gaz yakar tam mahrukat aldığı takdirde 6500 mil katedebilir. Mürettebatı 483 kişidir. Emden, 1925 senesinden beri seyahatler yaparak bütün dünya denizlerinde dolaşmaktadır. Bu kruvazörün inşasında Almanlar umumî harpte aldıkları bütün ders ve tecrübeleri tatbik ettikleri için Emden son sistem,* mükemmel bir gemidir.

Almanlar Versay muahedesinin kendilerine müsaade ettiği 6 tane 6000 tonluk kruvazörü, kâmilan teclide karar vermiş oldukları için « Emden »den daha kuvvetli « Könisberg » ve « Karlsruhe » isiminde iki kruvazör daha yapmışlar ve iki tanesini de yeni inşaaya başlamışlardır.

* Emden 'in süvarisi Alman tahtelbahir kaptanlarının en meşhuru. Kumandan « Arnauld de la periere » umumî harpte kısmı âzamı Akdenizde olmak üzere 10 seferde 400,000 tonluk düşman ve birtaraf tüccar gemisini batırmak suretile en çok gemi batıran Alman tahtelbahir suvarisi olurk şerefini kazanmıştır. « Arnauld de la Periere » ikinci bir rekor daha kırmış, bir tek seferde 91,000 tonluk gemi batırmıştır. Bu meşhur tahtelbahir kumandanı evvelâ 690-870 tonluk V 35 işaretli küçük bir tahtelbahirle harbetmiş, muahharen harbin son aylarında 1930-2480 tonluk U 139 işaretli büyük tahtelbahir kruvazörüne süvari olmuştur.

Kumandan « Arnauld de la Periere » genç Alman Bahriyesinin en müktedir zabıtlarından biridir.

Rusyada bir Alman Cumhuriyeti

Rusyanın Avrupadaki topraklarının şarkında Asyaya yakın bir yerinde, Volga nehirinin şark sahilinde vaktiyle bir takım Almanlar yerleştirilmişti. Bunlar muhacir olarak Almanyadan celp olunmuş, bundan 190 sene evvel Rusya imparatoriçası II inci Katerinanın arzusuyla ve muavene-tiyle Rusya içinde bir alman kolonisi vücuda getirilmişti. O zaman Almanyadan Rusyaya hicret eden alman kabileleri 27,000 kişi idi. Bunların hicretli 1767 senesine musadiftir. İlyeyin Volga havzasındaki alman kolonisinin efradı 500,000 kadardır. Bunlar, şimdi rus şuralar cümhuriyetleri meyana dahil bir muhtariyeti idareye maliktirler. Bu almanların çoğu köy hayatı geçirmektedirler, cümlesi de pek çalışkandır, kadın, erkek hepsi çalışır, refah içindedirler. Bunlar adet ve ahlakça olduğu gibi çalışma itibariyle de rus köylülerinden çok farklıdır. Bir buçuk asır müddet bunlar almanyanın mamuriyet ve medeniyetinden uzak kalmışlarsa da yine asıllarını, lisanlarını, mezheplerini muhafaza etmişlerdir.

Rusyadaki almanların şimdi malik oldukları muhtariyeti idarenin merkezi Pokrofsk şehridir, nüfusu 35.000 dir.

Marksstat ismini verdikleri şehirde almanlar fabrikalar, bilhassa alatı ziraiye imal eden atelyeler yapmışlardır. Bunların başlıca meşgalesi ziraattır, servetleri bu yüzdendir, hububatın her türlüünü yetiştirirler, gayretleri, ziraata vukuf-

ları, fenni tedabir sayesinde pek bereketli mahsul alırlar.

Rus almanları ruslarla ihtilât etmişler, kendi lisanlarını ve bu lisanla kültürlerini muhafaza etmişlerdir.

Volga almanlarının, şehirlerinle ve kasabalarında dükkânların mağazaların üzerlerindeki levhaların bir tarafı rusça, diğer tarafı almanca olarak yazılmaktadır.

Filatürlerin mensucat fabrikalarının mevcudiyeti ile beraber bir çok köylü kadınlar iplik bükerek kendi evlerindeki el tezgâhlarında bez ve kumaş dokurlar, bunların kendi ihtiyaçlarından fazlasını pazar yerlerine kendileri naklederek satarlar.

Volga almanlarının kısmı azamı protestantlardır, yani mezheplerini muhafaza etmişler, bunlar arasında bir de « mennonit » lervardır, bunların köyleri kasabaları ayırdır. Mennonitler protestanlara benzerler. Lüterin mezhebi alman şehirlerinde ve yüksek tabakalarında intişar etmiş olduğu halde mennonitler köylüler arasında çoktur. Bu mezheplerin banisi XV inci asır sonlarında, Holandalı Menno Siyonistir hâlâ Almanyada, Hollandada, İsviçrede Amerikada bu mezhebin salikleri vardır.

Almanyadaki almanlar Volga nehri havzasındaki kardaşlarını hiç unutuyorlar, fırsat düşükçe onları almanların koloni teşkil edebilmek kabiliyetine misal gösteriyorlar.

[Rıfki Melûl] B. yazılarında tablo çizmeğe de itina etmektedir. Havuzu anlatırken :

[Bir havuz, anlatmak hem güç, hem uzun ...
Çılgın âşıkları var bu havuzun :
Başında bekliyen yüzlerce saksı.]

demektedir. Yalnız, şair, bazan :

[Duydum ki olmuşun sana bigânelerle eş ..
Bilmemki bir geceyle nasıl birleşir güneş :
Bilmem, nasıl olup ikizit fitrat anlaşıp?..]

Mısralarında görüldüğü veçhile (Nabi) nin rubailerini veya (Hayriyyei Nabi) sini hatırlatacak kadar « hikmetfuruş » tur.

[Rıfki Melûl] B. aruz ile hece vezniini kullanmaktadır. Şekil itibarile edebiyatı cedidenin tesirinden kurtulamamıştır. Muhtelif tecrübeleri göstermektedir, ki edebiyatı cedide ahengi de kendisini tatmin etmemiş, başka ahenkler aramıştır. Gâh [Abdullah Hamit] in, gâh [Yahya Kemal] in ve gâh da [Ahmet Haşim] in ahenklerini

iktibasla, maalesef, bugüne kadar benliğini bulamamıştır. Hele inkırazına gazellerle başlaması ve « eski telde eski nevalar » ı yazmakla vakit geçirmesi büyük bir gaffettir. [Rıfki Melûl B. bilmeliydi, ki şiir, asaratika değil, hayattan bir parçadır ve bugünkü hayatın meşhumunu ifade etmek mecburiyetindedir. İçtimai elemanı bulunmayan şiirleri, mazinin eserlerinde yapacağımız hafriyatla tümen tümen bulabiliriz Gençlerin bu kurak vadide tali aramaları fecidir. Aynı zamanda, şiirin, (sevki tabii, gayrı iradi, ömrü yetim, özleti mutlak) gibi terkip ve arapça « cem'i müennes » kaidesile cemî yapmasına ve [rehgüzer, atş, dür, sarsar, irteaş, mesame] gibi divan edebiyatı ile edebiyatı cedideye ait kelimeleri kullanmama muarızızl

Istanbul: 1928

Sabih İzzet

Boğaziçinin sihirli sahilleri

Ne Venediğin denizden sokakları, ne İspanya'nın yedi fıskiyeli havuzları, ne de Amerika'nın yetmiş katlı binaları Boğaziçinin sihirli sahilleri kadar güzel değildir. Eğer tabiat, kucagında bütün güzel-likleri toptıyan bir kadınsa en güzel kızı muhakkak Boğaziçidir. Boğaziçinin öyle kuvvetli cazibesi var ki kendisini ilk görenin en kıymetli hatırası olarak kalıyor. Bütün dünyayı dolaşanlar, Boğaziçini gördükten sonra hiçbir yeri sevmeyiz olurlar. Bunların en büyüğü «Piyer Loti» dir. Cihanın hemen her cihe-tilini gezmeğe muvafak olan Piyer Lotiyi İstanbul ve Boğaziçi kadar hiçbir yer memnun etmedi. Hindin bâdem gözlü yosmaları, Çin'in çekik kaşlı dıberleri ona Boğaziçinin yalıları, İceraceli kadınları kadar ilham veremediler. Japonlardan pek az sıtayış ve adeta neşesizlikle bahseden büyük dâhi, Boğaziçinin güzelliklerini tasvir ederken mukaddes bir mihraba yaklaştığını zanneder.

Boğaziçinin tabii güzelliklerini bir kat daha arttıran, ecnebilere gözlerinde sihirli tüllere büründüren, Türk zevki ve Türk sanatıdır. Altı yüz senedenberi büyük bir ilna ile süslenen bu yerler, Türk ruhu ve Türk sanatının adeta meşheri haline gelmiştir: Camiler, sebiller, hisarlar, saraylar, yalılar, bahçeler...

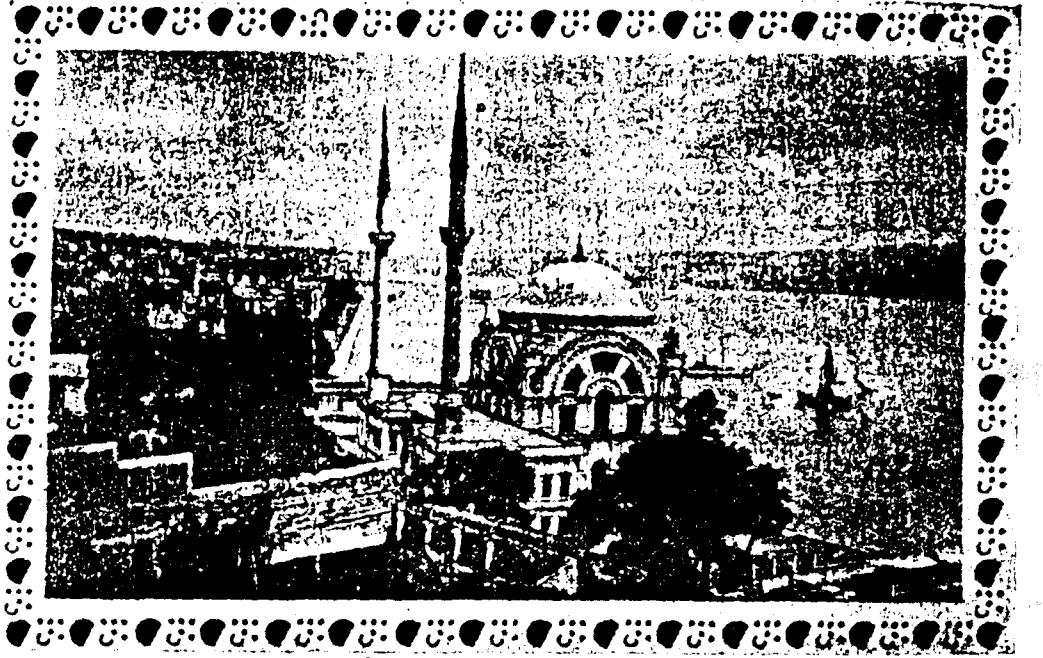
Boğaziçi Piyer Lotiden başka daha birçok ecnebi muharrirlerine şaheserler ilham etmiştir. Son zamanlarda bir Fransız mecmuasının İstanbul'da bulunan muhabiri, gazetesine şu satırları yazıyor:

Berrak bir gece Boğaziçinden geçtim. İki mavi sahil, yıldızlı bir sema ve Boğazın gümüşten suları arasında bulunuyordum. Minareleri lacivert göklere doğru yükselen camileri, birçok pencere hâle demirli du-

ran yalıları seyroderken ince ve beyaz bir elin kamıştan kafesler arasında salladığı bir ipek mendil görmek umidile, bu sarayların önlerinde sessizce kürek çeken Piyer Lotiyi hatırlayordum.

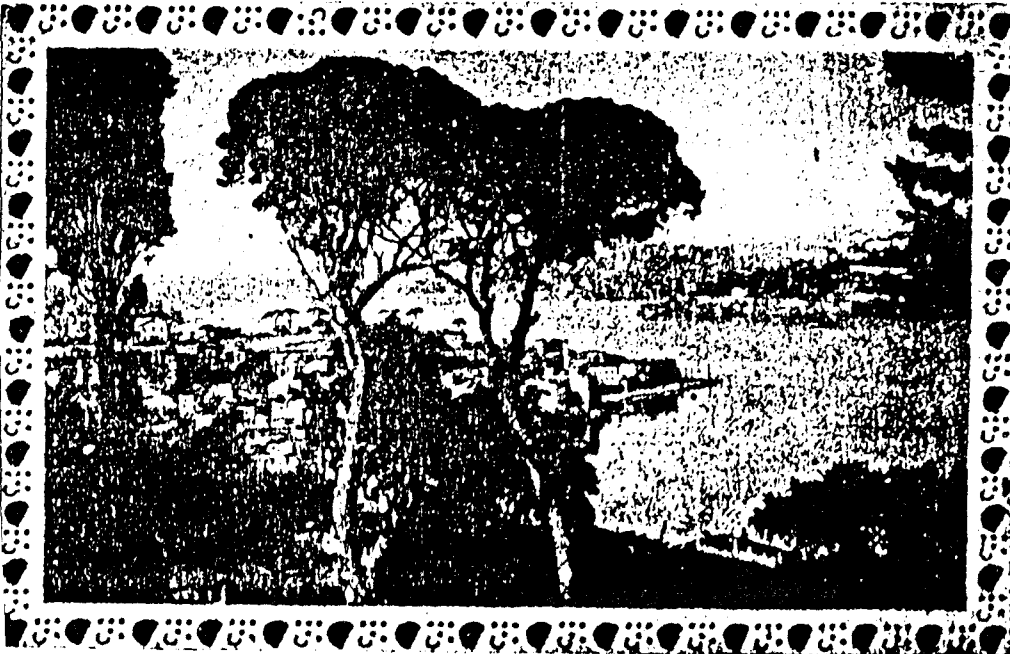
Birkaç kayık suların çizgileri üzerinde hatıçe süzülüyordu. Bunların, yeyip içecek bazı şeyler kazanmak için uzun bir mücadeleden sonra, Karadenize yolalan bahçeler olduğunu söylediler. Bu sırada Hisarın mazgal delikleri arasından ay göründü. Kovukların yegane sakimleri olan bazı gecekuşları, bana bu duvarlarda ikamet eden Türk kabramanlarını hatırlattı.

Boğaziçi sahilleri üzerinde ne kadar tamınamış güzellikler var. Bunları hiç olmazsa sinema perdelerinde görmeyecekmiyiz?

Tophanede Nusretiye camisi

Durgun sular karşısında narin minareler

Arnavutköy sirtlarından bir bakış
Boğazın mavi sularının üstünde bir tuğn andıran binalar

1928 de rus sineması

Bu sayfeye koyduğumuz resimler rus sinemasını tamamen temsil etmektedir. Bu sinema, baştan başa, isyan, sefalet ve ölüm timsalidir.

Geçen 1928 senesinde rus sineması, hernekar pekçok eser orlaya çıkarılmışsa da bunlar sanat noktai nazarından biraz ağır yürüyen bir faaliyeti gizliyemiyor.

Maamafih geçen senenin rus filimleri içinde bilhassa Potmekin yahut Anne yi Avrupa sinema mecmuaları takdirle yad etmektedirler.

Son zamanda Ruslar Cengiz Hanın halefi namındaki filmi ikmal etmiş bulunuyorlar. Büyük bir dahili harp mevzuuna malik olan bu filmün birinci rolünü genç ve san'akâr artist Inkijnoff muvaffakiyetle oynamıştır.

Şimdi ise Poudovkine, İyi hayat isimli bir filmi çevirmeğe başlamıştır. Bunu bitirdikten sonra da ihtimal rus ve alman artistlere müştereken roller tevzi ederek fransız edibi Emile Zola nın Germinal romanını sinemaya çekecektir.

Rusyada yeni bir sahne vazii de meydana çıkmıştır: Tchevriakov. Bu yeni sinemaçı Leningrad da Oğlum namında bir filmi mükemmel bir şekilde hazırlamıştır.

Diğer taraftan, Jaques Protosnoff, rus edibi Leonide Andreeff in bir piyesinden Beyaz kartal isimli bir film vücuda getirmiştir.

Bu sahne vaziiinin ihtimal yakında Tolstoi in sinemaya çekilmesine karar verilmiş olan Muharebe ve Sulh namındaki eserinin de sahne vaziliğini deruhite edeceği Avrupa sinema mecmuaları tarafından yazılmaktadır. Bu filmde Amerikan sinema artistleri de rol alacaklardır.

Geçen 1928 senesinde Rus Soviyetinin iyi filimleri meyanında Raimann ın Zindan ile Müstelzi hayat ve Streuetin ilk zabiiti gibi filimler en fazla beğenilenlerdendir.

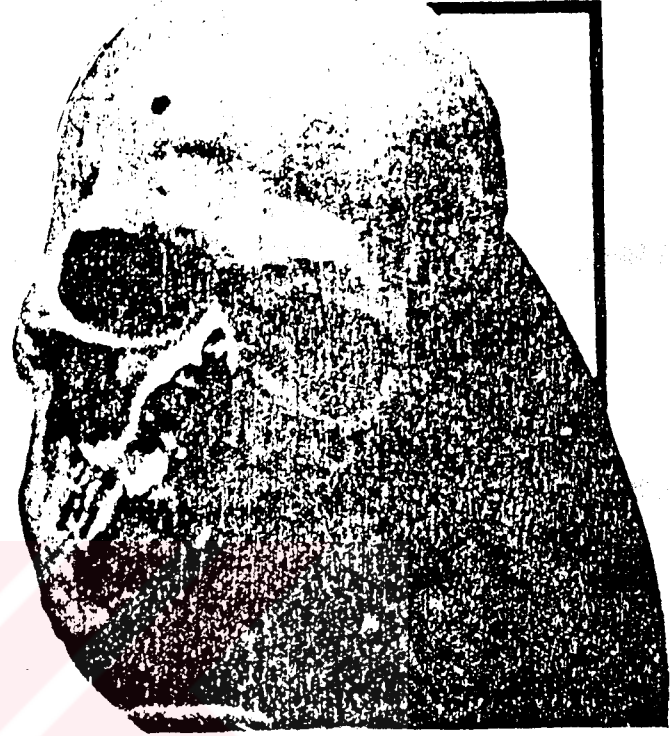
Bundan maada, Kaptanın kızı, Onuncu sene, Gece arabası, Zibala, Djalma gibi filimler de dikkate şayan bir husulyete maliktir.

Rus ve Cermen tevhidi mesaisi devam etmektedir. Bu suretle, fransız romanet ve hikâyecisi Maupassant ın Yağ tulumu isimli büyük hikâyesi de Berlinde lime alınmıştır. Hali hazırda adeta bir kabile teşkil edecek derecede bir sürü rus artisti Berlinde bulunmaktadır.

Son zamanlarda Rusların Fransızlarda muhtelif bir meseaive girişecekleri pek ziyade mevzu bahis olmaktadır. Bunun için rus artistleri Parise de gideceklerdir.

Rus filimlerinde mevzuların ekserisi âsaba ürpermeler veren hallelerdir. Bilhassa Mosjoukine in temsil ettiği eserler gerek teknik, gerek hareket ve dehşet itibarile pek büyük yenilikleri havâlidir. Hele bu filimler meyanında Düşman pençesi altında namındaki dram her memleketinde çok derin bir alâka ve heyecan uyandırmıştır. Nitekim aynı filmün geçen sene İstanbulda irası esnasında kazanmış olduğu raftbet te bunu gösterir.

Düşman pençesi altında filmiini bilhassa bir dehşet parçası var ki seyirciler üzerinden korkunun en çılgın rayelerini dolastır. Kasabanın en güzel ve lazizetli bir yahudi kızını müstevli düşman ordusuna mensup bir kumandanın kasabayı yakmak tehdidi üzerine kendini fedaya razı olması ve ellerinde meşalelerle bütün kasabayı yakmağa hazırlanmış düşman askerlerinin kapılarını ve pencerelerini çivili tahtalarla kapattıkları evler önünden alevler içinde bir ölüm hayaleti gibi geçmesi sinema sanatının son zamanda vasıl olabildiği en kuvvetli sahnelerden biridir. Karanlıkları yalayan kızıl meşale alevleri altında pencerelere çivilenmiş tahtaların aralıklarından haşyet dolu gözlerle dışarıya bakan ve müstevli askerlerin salları arasından sendeliyerek kumandanın oturduğu eve doğru yürüyen bakireye kucaklarındaki çocuklarını uzatarak yalvaran kadınların görünüşü bu filmi bir kere seyredenlerin bir daha unutamıyacakları bir müthiş sahnedir.

“On birinci sene” filminden bir sahne.

“İki gün, isimli filminden bir sahne. [1928 de Sovkino'nun vücuda getirdiği film] Sağda kışla saltnesi”

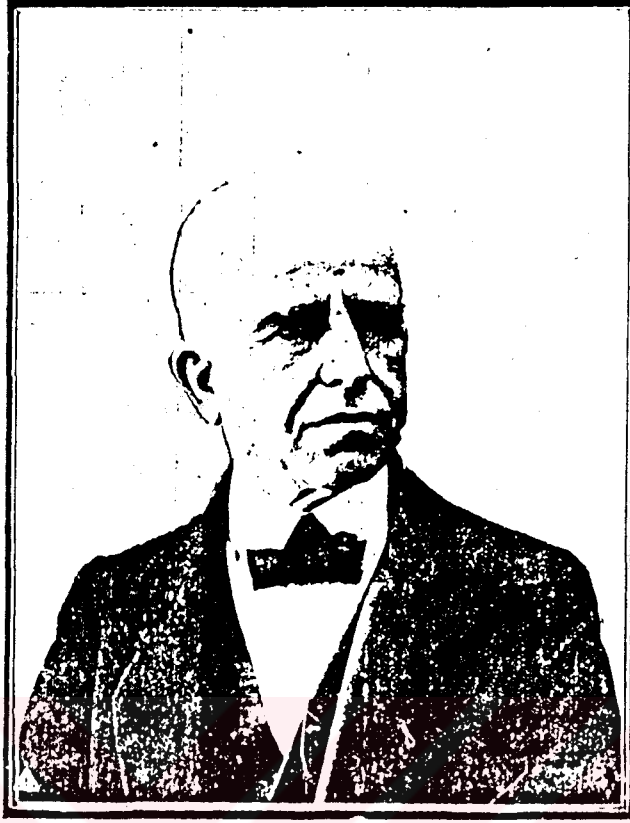
Darülbedayide: Fehim Efendi Gecesi

Darülbedayide geçen zartesi akşamı aktör Fehim Efendinin 53üncü n'at yılı tes'it edildi. 1 sene de bu beyaz saçlı ahtereni türk san'atının takdirkârları onun adına hazırlanmış olan

geceye tehalükle kosar. Darülbedayi san'atları bu sene repertuvadan «Teyze Hanım» nunda bir komediyi crar temsil ettiler. Na-

Bey kumpanyası da ndı nev'inde bir perlik komedi oynaya- k bu müsamereye iş- ak etti.

Türk teması için ndan elli sene evvel : defa yüksek bir me- re ile adeta kendini la ederek sahneye atı- ı Fehim Efendinin ni türk temaşa tarilün- her zaman hürmet

ve sitayişle yadedilecek- tir. Buna da layıktır.

Aktörün «oyun»- diye tahkir ve tezyif gördüğü o devirden iti- baren senclerce her türlü müşkülât, hatta sefaletle geçirdiği san'at hayatının hatıraları da gelecek nesiller için i- brette okunacak sahifa- lardandır. Yalnız ne yazık ki üstadın bu ha- tıratı bugün için **Vakit** gazetesi koleksiyonunda uyukluyor. Gayretli bir tabiin günün birinde bunlar- bir kitapta top- laması cidden temenni olunur.

Uyanış Türk sahne- sinin bu emekdar ve kıymetli ihtiyarına uzun ömürler diler ve Darül- bedayi heyetini de bey- babalarına karşı göster- dikleri bu kadîrsinaslık- tan dolayı tebrik eder.

ekadar uğraşıldığı malümdür. Sporeculuk açık avalarda, güzel mevsimlerde hoştur, meselâ Avrupa'nın merkezinde Alpdağları üzerinde şhikeli ve heyecanlı gezintileri seven alpinistler in de böyle mi ?

Bu seneki şiddetli kışta karlar üstünde, şhlike ve heyecan daha artmış olduğu için, iz burada kışın sertliğinden ürkererek, sinerek e yapacağımızı şaşırmış bir halde iken alpi- istler sevinçle yer yer kış sporları müsaba- aları tertibine kalkışmışlardır.

Fransada Pirenedâğları yamaçlarında tertip lunan Ski koşuaca, atlamaca beynelmülcel yarış- ırına binlerce kişi iştirak etmiştir.

Ski uzun demir çarıklar. Karlar üstünde oşmaya, atlamaya yarar.

Şimal memleketlerinde, Iskandinavyada aylı zamandanberi malûm olan ve *kullanılan ki, merkezi Avrupada, Almanyada, Fransada akınlarda istimal edilmeye başlanmıştır, nihayet uz seneyi geçmez.

Bu sene Alpdağları sahasında da ski yarış- ır ve atlamaları yapılmıştır. 18 kilometre mesafede bir yarışta karlar üzerinde bu mesa- yı birinci gelenler 1 saat-15 dakikada katet- işlerdir; saatta 10 kilometre demektir.

Bu sene çok karlar yağdığı için yüksek dağlarda bol karlı yerler aramağa lüzum olma- dan, Berlin yakınında Grünwald ormanında kış sporları revaç bulunmuştur.

Kırlara mahsus cinnastik mektebi hanım- kızları Grünwald ormanında, karlar üstünde kolları ve bacakları çırılçıplak bir tek fanile- yle, termometre sıfırdan aşağı —10 dereceyi gösterirken, mümarese ve müsabakalar, tirendaz kızlar da ok talimleri yapmışlardır.

Bir iki sene evveline gelinceye kadar Alp- dağlarının yüksek zirvelerine tırmanmak yaz mevsimlerine munhasır iken birkaç senedir, kışın şiddetli zamanında, kânunisanı ve şubat içinde buralarda Akdağ ve Göladağ tepelerinde çıkışlar ve gezintiler tertibine başlamışlardır.

Kış sporlarında vücudun mukavemete alış- mak fırsatı daha ziyade olduğu gibi kış spor- larındaki tehlike ve heyecanıyla tabiatla ve hayatta mücadele için maddî, manevî terbiye de müessir görülmektedir. Medenî milletlerde kış sporlarına verilen kıymetin, gösterilen rağbetin sebebi budur.

Mahmut Sadık

«Sinan» in Hatırasını Tebcil

Mar'ın 31 İnci Pazar günü mimar Sinan'ın 341 İnci devri senevî münasebetle bütün Trakya da bu büyük türk san'atkarı için iltifaller yapılmıştır.

Edirnedeki Selimiye camisinin avlusunda ve Türk-ocağındaki iltifaller bilhassa çok candan ve heyecanlı olmuştur.

Bu merasim münasebetle Tekirdağ ve Lüleburgazın en güzel caddeleri Sinan'ın ismi ile tevşim edilmiştir.

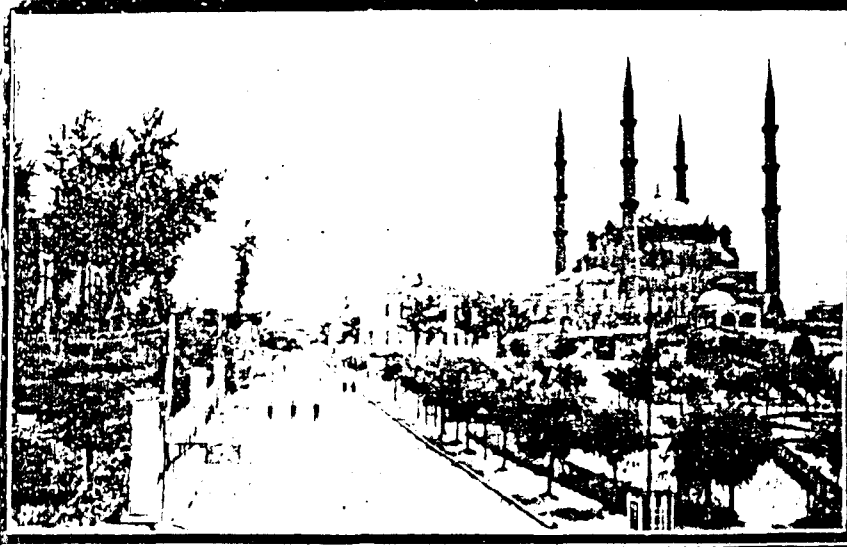
Trakyanın her vilayetinde Türk ocakları ve Müallimler birliklerinde bu dahil san'atkarın hatırasını tebçilen tertip edilen konferanslar ve merasimler koca Sinan'ın namına yaraşacak bir surette cidden parlak ve mükemmel olmuştur.

Büyük Sinan milletimizin hakikaten İftihar edilecek bir san'at adamıdır. Dehasını anlamak için hatta yalnız resmini dercettiğimiz Edirnedeki Selimiye camisini görmek kâfidir. Bu eser mimarının nefis bir nümunesidir.

«Serveti Fünun» un 8 nisan 1926 tarihli nüshasında mimar Mazhar Beyin Sinan hakkındaki bir makalesinden mühim bazı parçaları istimal etmiştik. Bazı satırlarını karlırmıza tekrar hatırlatmağı fâideli gördük:

Mimar Sinan

Mimar sinan'ın en büyük eseri Edirnedeki Selimiye camii şerifi.

Bir müsamere

Usküdar Amerikan kız lisesi sekizinci sınıf talebelerinin, anne ve babaları huzurunda temsil ettikleri «türk kadın kıyafetlerinin geçirdiği istihaleler»e ait bir «tablo-vivan», buraya alıyoruz. Resimde maşlah, ferace ve şam çarşafı görülmektedir. Hele köylü kıyafetlerinde ayrı bir cazibe vardır.

Bu tabloya bakkacak olursak büyük inkılap mücadelesinde türk kadınının nasıl asrı ve muntis bir kıyafetle mühim bir mevki tuttuğunu görürüz.

Hepimiz takdir ederiz ki İnkılap yolunda kadının da vazifesi çok büyüktür. Fakt bu vazife mazinin, artık tarihe karışması

İzmgeler, köme ve kapalı kıyafetle yapılamazdı. Büyük Gazinin kadına ve kıyafetine verdiği serbesti nekadar şükranla yadedilse azdır.

Barada, mektep talebelerinin gösterdiği muvaffakiyeti takdirle işaret ederiz.

Usküdar Amerikan kız lisesinde bir müsamere :

Talebe birimlerinin muhtelif deşerlerde kadın kıyafetlerini gösteren tablolar.

«Sinan'ın mimaride bu-üle getirdiği inkılap ve tekâmülün esaslarını tetkik edersek görürüz ki, o zamana kadar türk mimarisinde büyük kübelli eserler inşasındaki usul ve kavatlı fenniye ve inşaatye ve büyük açıkları az mesnetlerle kapamak esasları tamamen hallolunmamış bir şekilde idi.»

İşte mimar Sinan, Süleymaniye ve Selimiye camilerini İnşa ederken bu müşkülü halletmişti.

Yalnız bu hakikat onun ne, mübdi bir zekası olduğunu İspat eder.

Sorbon darülfünununda umumi konferanslar

Sorbon darülfünununda Dekart kürsüsünde müderris Fortunat Strowski'nin bir hitabesi

Son zamanda Fransada umumi halk konferanslarına pek ziyade bir ehemmiyet atfolunmaktadır. Bilhassa Pariste Sorbon darülfünununda en büyük müderrisler tarafından verilmekte olan konferanslar kadın, erkek mühim bir sınıfta kütlesi bulunmaktadır. Bu konferanslar bugün adeta bir moda halini almıştır denebilir.

Bir fransız mecmuasında gördüğümüz resimleri bu sayfamıza iktibas ederken aynı ilim alâkasının bizde de taamünü ve darülfünunumuzda bu şekilde devamlı konferanslar verilerek aynı rağbetle karşılanması arzusunu duyduk. En büyük inkilâpları başaran memleketimiz için böyle halk konferansları her halde çok müfit olacaktır. İnşallah bu temennimiz de az zamanda bir parlak hakikat olur.

Darülfünunların her memlekette yapacağı pek çok hizmetler vardır. En derin felsefi veya ictimai düsturların kaynakları hep bu yüksek ilim müesseseleridir. Hatta en asri hareketler yine darülfünun sinesinden feyzalabilir. Bu sebepten darülfünun kürsülerini yalnız klasik fikirlerin memabî zannedenler pek büyük bir hataya düşmektedirler... Meselâ «feminizm» bilhassa

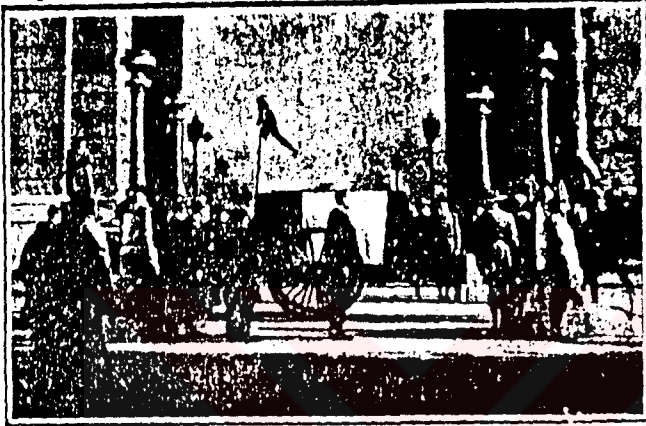
bu son yirminci asırda inkişaf eden bir cereyandır. Sorbon darülfünununu 1914-1919 seneleri kilyetine kadar bu cereyana bütün varlığı ile bir mührak olmaktan da geri kalmamıştır. Genç kızlar edebiyat ve felsefe şubelerini adeta istilâ etmişler ve bu istilâdan muzaffer çıkmışlardır. Yüksek darülfünun tahsiline karşı kadınların ve genç kızların gösterdikleri bu hararetili rağbet onları gittikçe diğer ilim şubelerine de yaklaştırmıştır. Bütün bu güzel neticelerin istihsalinde de, bilhassa ilk zamanlarda, umumi konferansların pek büyük tesirleri görülmüştür.

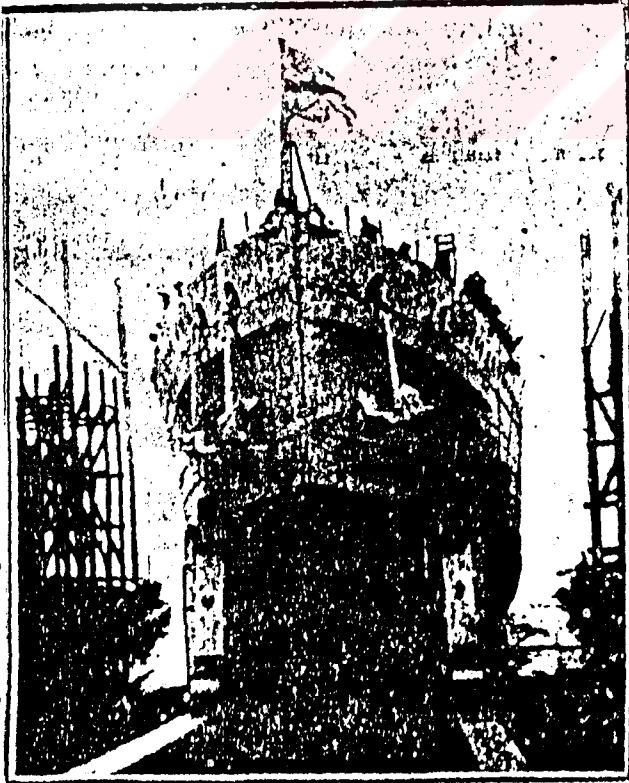
Sorbon darülfünununu edebiyat şubesi dehlizinde dersin küşadını bekleyen hanım kızlar

Japonyada Türk-Japon dostluk cemiyeti

Mareşal Foşun cenazesi

Yeni bir krovazör

Portsmouth'ta yeni inşa edilen Dorsetshire İngiliz krovazörünün suya indirilmesi.

Tokyoda Türk-Japon Cemiyeti

Tokyodaki Türk - Japon cemiyeti fahri reisliğini son zamanda hasmetli Japon İmparatoru hazretlerinin biraderleri Prens Takamatsu hazretleri deruhic buyurmuşlardır. Bu münasebetle, şubatın yedinci günü, evvelece İstanbulda Japon fevkalâde murahhaslığında bulunmuş olan reis müsyü Uchida ve Türkiyenin Tokyo maslahatgüzarı Hulûsi Fuat Bey ile sair azalar bir içtima aktetmişler ve bu içtima Prens Takamatsu ilk defa olarak riyaset etmiştir. İçtima müteakıp, Prens cemiyet azası şerefine bir gay ziyafeti vemiştir.

İki büyük devlet arasındaki bu dostuk tezahürünü irac eden ve mezkûr içtima günü bilhassa çekilmiş bulunan resmi bu sahifemize memnuniyetle dercediyoruz. Resimde, en önde, «X» işaretiyle gösterilen zat, Japon İmparatoru hazretlerinin biraderi Prens Takamatsudur.

GENERAL FOŞ

Vefatı, cenaze merasimi

Umumi harbin sonlarında mütteliklerin bütün orduları (fransız, ingiliz, amerikan) başkumandanlığına getirilmiş, alman ordularına galebe ederek harbi kazanmış olan Marşal Foş 78 yaşında Pariste 20 martta vefat etmiştir.

Marşal Foşun vefatı mütteliklerin memleketlerinde, Fransada, İngilterede, Amerikada derin teessürler hasıl etti, buralarda bütün gazeteler Marşal Foş hakkında uzun makaleler yazdılar. Alman gazeteleri de, Almanyayı mağlûp, sulha mecbur etmiş olmasıyla beraber, Foşun büyük bir asker olduğunu söylediler.

Marşal Foş 1851 de doğmuş, 1871-73 de Sensir mektebinde tahsil görmüş, topçu tabikat mektebinde, Somür süvari mektebinde bulunmuş, 1881-83 de harbiyede, bundan sonra erkân harbiye işlerinde, muhtelif yerlerde gitgide terfi etmiştir. Bir müddet harbiye mektebinde muallimlikte bulunmuştur.

Büyük harpte ordu kumandanlıklarında vazifesini ifa etmiş, nihayet ingilizlerin ve amerikaların da intihap ve kabuliyle başkumandanlığa getirilmiş, harbi kazanmıştır.

Marşal Foş için, fransız milleti namına Pariste muazzam cenaze alayı yapılmıştır.

Foş un cenazesi defnedilmezden bir gece evvel Pariste takızafero kötürülerek bir top arabası kundağı üzerine konulmuştur. Ertesi gün cenaze merasimi esnasında Fıval meydana geçenerin adedi, Paris gazetelerinin yazdıklarına göre, bir milyon kişiye balığ olmaktadır.

Merhum
MUHTAR HALİT BEY

Ahmet İhsan Beyin kardeşi Muhtar Halit Bey 22 nisanda irtihal eyledi. Muhtar Halit Bey 1882 de Ankarada tevellüt etmiş idi; Ahmet İhsan ve Muhtar Beylerin babası merhum Halit Bey o tarihte Ankara defterdarı bulunuyordu, nasıl ki Ahmet İhsan Bey dahi memuriyette gezen babaları Halit beyin Erzurum muhasebeciliğinde ve 1869 tarihinde Erzurum da doğmuştur.

Muhtar Bey İstanbulda Mektebi Sultanide bir müddet tahsil ettikten sonra 1903 tarihinde Hariciye mektubî kalemine girmiş idi. Meşrutiyetin ilânında tazminat alıp hükümetle rabitasını keserek ayrılmış ve ozaman eski Babıali karşısındaki matbaamızın altında açılan ufak bir kütüpaneye geçmiş idi. Daha sonra Ankara caddesine (eski Babıali

caddesine) çıkarak kütüpanesini büyültmüş idiyse de muharebe ve mütarekenin tesiriyle dükânını tasfiyeye mecbur kalmış olduğundan 1924 te kardeşi Ahmet İhsan Beyin matbaasına avdet etmiş ve o tarihtenberi matbaanın idarî kısmında çalışmakta bulunmuş idi.

Geçen kânunuevevide hastalandı, üç ay kadar hasta yattı, hastalığı şiddet bulunca Gülhane hastahanesine nakledildi ve orada son nefesini verdi. Muhtar Bey bir küçük kız çocuğu bırakmıştır.

Kendisi çok halûk, iyi yürekli bir adam idi. Muhtar Beyin daha çok zaman çalışabilecek bir yaşta iken irtihali matbaamızı çok müteasir etmiş ve büyük kardeşi Ahmet İhsan Beyi dilhun eylemiştir.

MUHTAR HALİT BEY

Şiir:

BİR SABAH VE BİR AKŞAM

Bir sabah... erguvan güller içinde,
Oüllerü bürüncük tüller içinde,
Bir hülya halinde açan bir sabah..

Sedeften dallarda ötüyor kuşlar,
Neş'eyi gülen bir kemandır ruzgâr;
Nağme çiçekleri saçan bir sabah...

Bukadar hoş olamaz hali seherin;
Sevgilim, sevgilim, bu, sabah değil,
Senin gül yüzündür, senin seslerin...

*
* *

Bir akşam... enginde bir kızıl kaynak
Yıkılmış bir setten sanki taşarak
Suda alev güller açan bir akşam..

Oün, ufukta solgun bir demet gibi..
Karanlık iniyor felâket gibi;
Yarasalar gibi uçan bir akşam.

Ben bukadar hazin akşam görmedim..
Sevgilim, sevgilim, bu, akşam değil,
Benim gözyaşındır, bahtımdır benim...

Tahsin Halil

GÖZYAŞINDAN SATIRLAR

Bak işte saçlarıma düştü artık benim akl!
Sönen boş bir ocağın karşısında hep gamla,
Hayatımı dağıttım havaya yaprak yaprak..
Baş ncumda mumlarım ağlıyor damla damla

Oözlerime toplandı işte iki damla yaş;
Dudağımın üzerine asılı luçkırığım..
Geceler oldu benim derdime hep arkadaş;
Sana ey gül dudaklım, ben kalbimden kırığım.

Arkama çevirince başımı, görüyorum;
Hep o hatıraları baştan başa örtmüş kar.
Bu elem içersinde, sevgilim, örüyorum
Kalbimin çilesile gözyaşından satırlar...

Hüseyin Necmettin

Beynelmilel ajanslar kongrası

Beynelmilel ajanslar kongrası 26/5/29 cumartesi günü saat 16,30 da Tarabyada Sümnerpalasta İstanbul meb'usu Tevfik Kâmil Beyfendinin riyasetinde açılmıştır.

Tevfik Kâmil Beyfendinin irad buyurdıkları

küşat nutkunu müteakip kongra riyaset divanı ihtibabı yapılmış, ve müzakerat esnasında verilen karar üzerine Gazi Mustafa Kemal ve İsmet Paşalar hazaratına arzı tazimat için telgraflar geçişe edilmiştir. Nutuklar teatisi ve müzakeratın hitamından sonra muralhaslar kısmen otomobil ve kısmen müş ile Tokatlıyanoteline avdetmişlerdir.

Aynı günün akşamında verilen ziyafet

Aynı günün akşamında şehremaneti tarafından Tarabyada Tokatlıyan otelinde muralhaslar şerefine yüz kişilik mukellef bir ziyafet verilmiş ve bu ziyafette başmuharririmiz Ahmet İhsan Beyfendi de med'uvven hazır bulunmuşlardır.

Matbuat cemiyeti tarafından da aynı günü saat birde matbuat müntesiplerinin iştirakile verilen ziyafet çok samimi olmuştur.

karşılaştı. Umuzuda bir yay vardı, öteki omuzundan bir tirkeşarkıyordu. (Ah, bu okların

Kongra içtimandan sonra azalar grup halinde.

Eski yunan edebiyatı:

ANACREON'DAN [*]

Gecenin arbastı kuzkun rengli semanın yarısını aşmıştı. Yalnız şimalde bir küme yıldız yuvarlanıp gidiyordu.

Caniler tatlı bir uyku içinde kendilerinden genişler, gülümsemeyi unuttuysalar, göz yaşlarını dindirmişlerdi. Bu ıssız demde Venüsün ikliminde doğmuş bir çocuk neş'e diyarından indi, bir ay içinde kapının yolunu buldu. Mini mini kuvvetiyle kapımı çaldı. Hülyalarım, kaçışlar ve ben ürkererek kalktım: «Benim kutsi huzur ve sükûnumu bazan hangi yalancidi?» dedim. Kurnaz çocuk: Heyhatlı diye cevap verdi. Tereddütle titriyen sesinde tatlı bir yumuşaklık vardı. «Ben,» dedi ana vatanından uzak düşmüş talisiz bir çocuğum. Ah beni kışın sert rüzgârından saklı ve koru, bora bütü hızıyla esiyor, korkma, korkma, karşımda av arıyan bir haydut değil avare bir çocuk var.

Onun samimi görünen hikâyesini dinledim. Fırtınaya karşı çektiği ahları dinledim. Bağrım merhametin düşmanı değildi, zavallı yavrunun felâketini bütün kuvvetiyle duydum.

Kapıyı açtım, işte o zaman Aşk, o genç çocuk bakış lartıyla

[*] Anacreon (K.M.500-478) Garbi Anadoluda doğmuş lirik bir Yunan şairidir. Zarif bir lisanla yalnız aşk zevk ve neşeyi terennüm eden bir ince duygulu dâhil bilhassa Lâtin edebiyatı üzerinde müessir olmuştur.

bir az sonra yüreğimde ses vereceğini hiç düşünüyordum?) Yorgun misafiri mi irina ile karşıladım. Küçük parmaklarıyla köğsüme soğukluk serpiyordu. Gece sağnaklarıyla ıslanan parlak buk-lelerini ve lâcivert kanatlarını sıkarak okşayarak kuruttum. Titriyen bacaklarını ocaktaki korla ısıttım. Fırtınanın tesirinden kurtulmuştu. Eski revnak ve hararetini hissedince narın yayını eline aldı:

« Aziz misafirperver! dedi. Yazımın kuvvetini kaybedip etmediğini denemek istiyorum. Korkarım ki gecenin rutubeti ile gevşiyen teli artık benim işime yaramak isteniyecek.

Onun ucu zehirli oku uçtu, benim muztarip. Rabbimin derinlerine gömüldü.

O zaman neş'eli çocuk gür bir kâhkaha kopardı: « Senin çektiğin otlardan anlıyorum, yayın bozulmamış, gene ok atabiliyorum. Böyle nazik ve misafirperver insan, hissediyordum değil mi? ve gene kâhkahalarla güldü. Muslih Fert,

Başmuharririmiz Tevfik Kâmil B. küşat nutkunu irad ederken.

REKLAM VE İLANLAR

REKLAMLAR

ORİENT EKSPRES

İstanbul-Pire-Napoli-Marsilya-Cenova(Resimli)

No: (1658-184), (1659-185), (1660-186), (1661-187), (1662-188), (1663-189), (1664-190), (1665-191), (1666-192), (1667-193), (1668-194), (1669-195), (1670-196), (1671-197), (1672-198), (1673-199), (1674-200), (1675-201), (1676-202), (1677-203), (1678-204), (1679-205), (1680-206), (1681-207), (1682-208), (1683-209), (1684-210)

İSTANBUL UMUM SİGORTA ŞİRKETİ

Harik-Hayat-Nakliyat

Sermaye ve İhtiyaç Akçaları 1.000.000 liradan fazladır.

Merkez idaresi: Dersaadet'te, Galata'da Voyvada caddesinde şirketin kendi mülkü bulunan sigorta hanı dahilindedir

Şirketin Şubâtı:

Türkiye'nin başlıca şehir ve kasabalarında ve memâlik-i Ecnebiye'de acentelikleri vardır.

No:1658-184, 1659-185, 1660-186, 1661-187,1 662-188, 1663-189, 1664-190, 1665-151, 1666-152, 1667-153, 1668-154, 1671-197, 1672-198, 1673-199, 1674-200, 1675-201, 1678-204, 1680-205, 1681-207(Yeni Harfli), 1682-208,1683-209,1684-210(Yeni Harfli), 1685-211(Yeni Harfli), 1686-1, 1688-3, 1689-4, 1695-10, 1698-13

HAKİKİ FIRSATTAN İSTİFADE EDİNİZ

J.V. BEYKER MAĞAZALARI

Her seneki satışlardan fazla olarak celp ettiği külli miktardaki kışlık eşyanın bir kısmını ehven fiyat ile satmakta olduğunu muhterem müşterilerine beyan eder.

Münevvi mantoluk kumaşlar

Kadın ve erkekler için muhtelif robdöşambrlık kumaşlar

2000 takım yün ve triko çocuk elbiseleri

Mevsimlik İngiliz pardösüleri

Kadın çorapları

.....
Kadın ve erkek için yünlü ve ipekli iç çamaşırları

Kadın, erkek ve çocuk için su geçmez hakiki İngiliz muşambaları

Kadın kondraları

Gayet ucuz

Kışlık ihtiyacınızı teminden mukaddem her halde Beyker mağazalarını ziyaret etmek menfaatiniz icabındandır.

AZ MÜDDET DEVAM EDECEK OLAN BU HAKİKİ FIRSATI

KAÇIRMAYINIZ

No:1658-184, 1659-185, 1660-186, 1661-187, 1662-188, 1663-189, 1665-191,
1666-192, 1667-193, 1668-194

GÖZ MÜTEHASSISI DOKTOR ALİ BEY

Almanya darü'l-fünunundan mezundur. Göz hastalıklarının en son usulleriyle tedavisinde mütehassıstır.

İstanbul-Nuruosmaniye, Numara:25, telefon İstanbul 2866

No:1658-184, 1662-182, 1663-189, 1665-181, 1669-195, 1670-196, 1671-197,
1672-198, 1673-199, 1671-200, 1675-201, 1676-202, 1677-203, 1678-204, 1679-
205

DOKTOR MEDENİ

Cumadan mâda her gün öğleden itibaren saat 16'ya kadar Bab-ı âli caddesindeki 48 numaralı muayenehanesinde ve sabahları öğleye kadar Burgaz adasındaki sanatoryumunda müracaat eden hastaları kabul ve tedavi eder.

No:1980-206, 1681-207 (Yeni Harfli), 1682-209, 1683-209 (Yeni Harfli), 1684-210 (Yeni Harfli), 1686-1, 1687-2, 1688-3, 1689-4, 1990-5, 1691-6, 1692-7, 1693-8, 1694-9, 1695-10, 1696-11, 1697-12, 1698-13, 1699-14, 1700-15, 1701-16, 1702-17, 1703-18, 1704- 19, 1705-20, 1706-21, 1707-22, 1708-23, 1709-24, 1710-25, 1711-26

PERTEV MÜSTAHZERATI İMALATHANESİ

Dersaadet Çemberlitaş karşısında: Telefon İstanbul 3538

Memleketimizin en kadim ve yegane fabrikası olup otuz seneden beri imal edegelmekte olduğu müstahzeratı tıbbiye ve itriyat bütüm müstahzerlerin gayr-ı kabil bütüm ve itiraz surette birincisi olmuş ve bu husus Avrupa'nın meşhur sergilerinden aldığı müteaddid altın ve gümüş madalya ve yüzlerce takdimname ile mertebe-i sübuta vamiştir. varmıştır. Medid bir sayın Türkiyat-ı meslekiyeyi hatve hatve takibi Ethem Pertev fabrikasının tekmiili meydana çıkarttığı gibi ahalimizin rağbeti de bu hususta büyük bir amil olmuştur. Müessese bu teveccühe mukabele olmak üzere fiyatlarını Avrupa müstahzeratına nispetle çok mutedil tutmuş ve aynı zamanda memleketin muvazenesine dahi hizmet eylemiştir.

Hülasa Ethem Pertev müstahzeratı bizi ecnebi ellere muhtaç bırakmıyor, memlekette mütehassis amele yetiştiriyor; paramızın harice akmasını engelliyor. Nefaseti itibariyle (.....) memnuniyetle zevkimizi pek güzel tatmin ediyor.

AHALİMİZCE ZATEN MARUF OLAN ETHEM PERTEV
MÜSTAHZERATINDAN

Ethem Pertev , kozmetik Pertev, Pertev diş tozu , Pertev diş macun Pertev kolonya suları, Pertev tuvalet ve çocuk sıhhi pudraları, bütün amelelerin fenni surette sıhhatini muhafaza eyliyor.

OTTO WOLFF DEMİRCİLİK MÜESSESİ ALMANYA'DA REN
EYALETİNDE KOLONYA'DA BERLİN-DÜSELDORF-LEİPZİG-HAMBURG
OTTO WOLFF EISENGROSSHANDLUNG KOELN AM.RHEIN
Berlin-Düseldorf-Leibzig-Hamburg

No:1658-184, 1659-185, 1660-186, 1661-187, 1662-188, 1663-189, 1664-190,
1665-191, 1666-192, 1667-193, 1668-194, 1669-195, 1670-196, 1671-197, 1672-
198, 1673-199, 1674-200, 1675-201, 1676-202, 1677-203, 1678-204 (Bu sayıda
Latin alfabesi var), 1675-205 (Yeni Harfli), 1680-206, 1681-207, 1682-208, 1683-
209 (Yeni Harfli), 1685-211, 1686-1, 1687-2, 1688-3, 1689-4, 1690-5, 1696-11,
1697-12, 1698-13, 1699-14, 1700-15, 1701-16, 1702-17, 1703-18, 1704- 19,
1705-20, 1706-21, 1707-22, 1708-23, 1709-24, 1710-25, 1711-26

Seyahatname-Roman-Umumi Harpten Sonraki İş Adamları-Seyyar
Tiyatrocular Âlemi-Süveys'ten Aksa-yı Şark'a Kadar Malûmat

YOLDA!!!

Dahib-i imtiyazımız Ahmet İHSAN Bey tarafından tercüme edilip Servet-i
Fünun'da tefrika edilmiş olan "YOLDA" romanı bu defa nefis kap içinde neşr
olundu. Fiyatı 75 kuruştur. Taşradan arzu edenler 75 kuruş gönderirlerse kitap
taahhütlü olarak postaya verilir.

No:1658-184, 1665-191, 1669-195, 1670-196, 1671-197, 1672-198, 1673-199,
1674-200, 1675-201, 1676-202, 1683-203 8Yeni Harfli), 1685-211, 1688-3, 1689-
4, 1690-5, 1691-6, 1692- 7, 1694-9, 1699-14, 1700-15

İLÂN

Yedi MEŞALE: Muharrirlerimizden güzide bir grubun müntehip yazıları yeni çıktı.

Muallim Ahmet Halid Kitaphanesi

TÜRKİYE İŞ BANKASI

Sermayesi tamamı tediye edilmiş 4.000.000 Türk lirasıdır.

Merkezi: Ankara

Şubeleri: İstanbul, İzmir, Bursa, Adana, Samsun

İstanbul şubesi

Yeni postahane karşısında telefon 9/3657 ve 3639

Bahçekapısı'nda 3-2392

Bilumum banka muameleleriyle iştigal eder.

No:1658-184, 1659-185, 1660-186, 1661-187, 1662-198, 1663-189, 1665-191, 1666-192, 1667-193, 1668-194, 1669-195, 1670-196, 1671-197, 1673-199, 1674-200

OSMANLI BANKASI

Sermayesi: 10.000.000 İngiliz lirası

İstanbul acenteliği-Telefon:İstanbul 1948

Beyoğlu Dairesi-Telefon:Beyoğlu 1303

سیرات ve poliçe mukabilinde muayyen ve vadeli veya hesab-ı cari suretiyle avanslar. Poliçe ve iskontosu

Türkiye Cumhuriyetinin başlıca şehirlerine ve memalik-i ecnebiyeye

.....

Çek, itibar mektupları ve telgraf emir-nameleri irsalâtı. (Hesab-ı cari) küşadı

.....

Ve kıymetli eşya muhafazası. Kupon tahsilatı, Türkiye'ye ve memalik-i ecnebiyeye edilen poliçelerin tavsiyesi. Borsa muameleatı icrası, akça
Sair bi'lcümle banka muameleatı. Kasa icarı.

No:1658-184, 1659-185, 1660-186, 1661-187, 1662-186, 1663-189, 1665-191,
1666-192, 1663-193, 1668-194, 1669-195, 1670-196, 1671-197, 1673-199, 1674-
200, 1675-201

DEUTSCHE ORIENT BANK

İstanbul şubemiz müceddiden küşad olunan dairesinde bodrum katına mükemmel ve müzeyyen kasalar vaz olunmuştur. Bunlar elektrikle münevver mahallerde, havadar dairelerde kain olup ailelere ve ashab-ı emvale kiraya verilmektedir. Fiyatlar ehvendir. Arzu edenlerin Bahçekapısı'nda efendi caddesinde Yeni Vakfhan karşısındaki bankaya müracaatları lâzımdır.

No:1658-184, 1659-185, 1660-186, 1661-187, 1662-188, 1663-189, 1665-191,
1666-192, 1667-193, 1668-194, 1669-195, 1670-196, 1671-197, 1673-199, 1674-
200, 1675-201

BU ETİKETE DİKKAT

Gazeuses Bomonti

Bomonti gazozlarının etiketleri taklit olunuyor. Asıl etiketler budur. Dikkat ediniz ve taklidini almayınız.

No:1678-204 (Bu sayıda Latin alfabesi kullanılmış), 1680-206 (Yeni Harfli), 1681-207 (Yeni Harfli), 1682-208 (Yeni Harfli), 1683-209 (Yeni Harfli), 1684-210 (Yeni Harfli), 1685-211 (Yeni Harfli) 1686-1, 1687-2, 1688-3, 1689-4, 1990-5, 1691-6, 1692-7, 1693-8, 1694-9, 1695-10, 1696-11, 1697-12, 1698-13, 1699-14, 1700-15, 1701-16, 1702-17, 1703-18, 1704- 19, 1705-20, 1706-21, 1707-22, 1708-23, 1709-24, 1710-25, 1711-26

EKREM NECİP

Ecza-yı tıbbiye deposu. İstanbul'da Yeni Postane karşısında.

Telefon:78

Anadolu'nun her tarafında muhabirleri vardır. Yirmi yıllık Türk müessesesidir. Avrupa'nın en meşhur fabrikalarıyla temastadır.

Fotoğraf malzemesi, alet-i tıbbiye, kolonya suları, Türk müstahzerat tıbbiyesi, itriyat, katran hakki, Keşiş dağı suyu, bira hülâsası, Pertev müstahzeratı.

YAĞSIZ GÜZELLİK KREMİ

Cilde taravet bahş eder. Yağsızlığı hasebiyle bilcümle emsaline faiktir.

Hanımlar ve beyler cildinizi daima taze ve yumuşak bulundurmak istiyorsanız bu kremden kullanınız.

Necdet EKREM

Deposu:Yeni Postane karşısında Ekrem Necip deposu.

Bilumum eczanelerde bulunur.

DEUTSCHE LEVANTE-LINE

Türkiye ve şarkın bütün limanlarıyla, Anuers, Rotterdam, Bremen, Hamburg arasında haftalık vapurlar.

Şimal ve Baltık Denizleri limanları için doğru sevkıyat.

İstanbul, Londra, Hamburg arasında seri daha ziyade malûmat almak için Galata'da Ova Gimyan hanında 5. katta acentaya müracaat: Telefon: Beyoğlu-7-641

No:1658-184, 1659-185, 1660-186, 1661-187, 1662-188, 1663-189, 1666-192, 1667-193, 1668-194, 1675-201, 1676-202, 1678-204, 1680-206, 1681-207, 1682-208, 1683-209, 1684-210, 1685-211, 1686-1, 1688-3, 1690-5, 1693-8, 1698-13, 1699-14, 1703-18

OPERATÖR DOKTOR MURAT İBRAHİM

Gülhane cerrahi muallimi

Hastalarını Cuma ve pazardan maada her gün saat 14-18'e kadar Divanyolu şehremaneti tramvay tevkif mahalinden Bab-ı âli caddesine giden büyük cadde üzerinde eski Hilâl-i ahmer merkezi binasındaki hususi muayenesinde kabul eder.

No:1650-184, 1659-185, 1660-186, 1161-187, 1663-189, 1671-197, 1672-198, 1673-199, 1678-200, 1675-201, 1676-202, 1677-203, 1678-204, (Bu sayıda Latin harfleri kullanılmış), 1679-205,(Yeni Harfli), 1680-206 (Yeni Harfli), 1681-207 (Yeni Harfli), 1682-208 (Yeni Harfli), 1683-209 (Yeni Harfli), 1684-210 (Yeni Harfli), 1686-1, 1687-2, 1688-3, 1689-4, 1990-5, 1691-6, 1692-7, 1693-8, 1694-9, 1695-10, 1696-11, 1697-12, 1698-13, 1699-14, 1700-15, 1701-16, 1702-17, 1703-18, 1704-19, 1705-20, 1706-21, 1707-22, 1708-23, 1709-24, 1710-25, 1711-26

İLAN (RESİMLİ)

Türkiye Seyr-i Sefain idaresinin 18 Mayıs 1928 tarihinden 24 Mayıs 1928 tarihine kadar haftalık seyr ve sefer programı:

Doğru İzmir hattı

(Ankara) vapuru 18 Mayıs 13'de Galata rıhtımından hareket ve pazartesi avdet edecektir. Vapurda mükemmel bir orkestra ve cazband mevcuttur.

Trabzon hattı: İkinci Postası

() vapuru 24 Mayıs Perşembe akşamı Galata rıhtımında:

Mersin Hattı Postası

(İnebolu) Vapuru 21 Mayıs pazartesi 11'de Galata rıhtımından.

Ayvalık hattı: Sürat Postası

(Mersin) Vapuru 21 Mayıs pazartesi akşamı Sirkeci rıhtımından.

No:1657-183

İMROZ-BOZCAADA HATTI

(Nimet) Vapuru 19 Mayıs akşamı idare rıhtımından

BANDIRMA HATTI

(Anafarta) Vapuru Cumartesi, Salı Galata rıhtımından

(Antalya) Vapuru Pazartesi Perşembe akşamları Galata rıhtımından.

KARABİGA HATTI

(Bandırma) Vapuru Cumartesi, Çarşamba akşamları Galata rıhtımından.

MUDANYA HATTI

(Marmara) Vapuru Cuma, Pazar, Çarşamba günleri 9'da Galata rıhtımından.

İZMİT HATTI

(Gelibolu) Vapuru Pazar, Salı ve Perşembe 9'da Galata rıhtımından hareketle mutad iskelelere azimet ve avdet ederler.

No:1658-184 (25-31 Mayıs arası), 1659-185 (1 Haziran-7 Haziran arası), 1660-186 (8 Haziran-14 Haziran arası), 1661-187 (15 Haziran-21 Haziran arası), 1662-188 (22 Haziran-28 Haziran arası), 1663-189 (25 Haziran-5 Temmuz arası), 1664-190 (6-12 Temmuz), 1665-191 (13-19 Temmuz), 1666-192 (20-26 Temmuz), 1667-193 (27 Temmuz-2 Ağustos), 1668-194 (3-9 Ağustos), 1669-195 (10-16 Ağustos), 1670-196 (17-23 Ağustos), 1671-197 (24-30 Ağustos), 1672-198 (31

Ağustos-6 Eylül), 1673-199 (7-13 Eylül), 1674-200 (14-20 Eylül), 1675-201 (21-27 Eylül), 1676-202 (28 Eylül-4 Teşrin-i evvel), 1677-203 (5-11 Teşrin-i evvel), 1678-204 (12-18 Teşrin-i evvel), 1679-205 (19-25 Teşrin-i evvel), 1680-206 (26 Teşrin-i evvel-1 Teşrin-i sani), 1684-207 (2-8 Teşrin-i sani), 1682-208 (9-15 Teşrin-i sani), 1683-209 (16-22 Teşrin-i sani), 1684-210 (23-25 Teşrin-i sani) [Yeni harfli], 1685-211 (30 Teşrin-i sani-6 Kanun-ı evvel) [Yeni harfli], 1686-1, 1687-2, 1688-3, 1689-4, 1990-5, 1691-6, 1692-7, 1693-8, 1694-9, 1695-10, 1696-11, 1697-12, 1698-13, 1699-14, 1700-15, 1701-16, 1702-17, 1703-18, 1704-19, 1705-20, 1706-21, 1707-22, 1708-23, 1709-24, 1710-25, 1711-26

ADAPAZARI İSLAM TİCARET BANKASI

Sermayesi:5000.000 Türk Lirası

Merkezi: Adapazarı

İstanbul şubesi; Yeni Postane Karşısı, telefon: İstanbul-2042

Diğer şubeleri: İzmit, Eskişehir, Düzce, Bolu, Hendek, Bozüyük, Geyve

Muhtelif şehirlerde muhabirleri vardır.

Her nevi banka muamelesi yapar, müsait şartlarla tevdiat kabul eder.

No:1658-184, 1659-185, 1669-195, 1670-196, 1671-197, 1672-198, 1673-199, 1674-200, 1675-201, 1676-202, 1677-203, 1679-205, 1684-210 (Yeni harfli), 1685-211 (Yeni harfli), 1686-1, 1688-3, 1691-6, 1692-7, 1693-8, 1694-9, 1695-10, 1699-14, 1700-15, 1701-16, 1702-17, 1703-18, 1707-22, 1708-23, 1709-24, 1710-25

Asprin, Asntiprin ve Safsafitler Gibi Mideyi Bozmaksızın Tedavi Eden

FEVROZİN

Terkibi: *Febrin, Febrin, Febrin*

Avrupa'nın kaşe Fevr'ine muadildir.

Bir tek kaşe: Sinirden mütevellid baş, diş ve yüz ağrılarını ateşleri, gripi, romatizmaları velhasıl bilcümle evcai seri ve emin tarzda kemal-i muvaffakiyetle şifayab eyler.

Mideyi bozmaksızın tesirini 10 dakikada icra eyler. Birçok muhterem ve hazık etibba tarafından kullanılmış ve şifaiyesi tasdik edilmiştir.

Müstahzarı: Necdet Ekrem

Deposu: Ekrem Necip

Eczayı Tıbbiye Deposu: İstanbul'da Yeni Postane karşısında

Telefon: İstanbul-78

No:1659-185, 1660-186, 1661-187, 1665-191, 1669-195, 1670-196, 1671-197, 1672-198, 1673-199, 1674-200, 1676-202, 1677-203, 1678-204, 1679-205, 1680-206, 1681-207, 1682-208, 1683-209, 1684-210, 1685-211, 1686-1, 1687-2, 1688-3, 1689-4, 1990-5, 1691-6, 1692-7, 1693-8, 1694-9, 1695-10, 1696-11, 1697-12, 1698-13, 1699-14, 1700-15, 1701-16, 1702-17, 1703-18, 1704- 19, 1705-20, 1706-21, 1707-22, 1708-23, 1709-24

İLAN

A Y I N T A R İ H İ

Matbuat müdüriyet-i umumiyesi tarafından aylık olarak neşredilmekte olan "Ayın Tarihi" mecmuasının 48,49,50 numaralı nüshası Mart, Nisan, Mayıs aylarına ait vakayı hülasasını muhtevi olarak intişar etmiştir. Tavsiye ederiz.

No:1661-187

ETHEM PERTEV MÜSTAHZERATI İMALATHANESİ

(Resim var)

Dersaadet Çemberlitaş karşısında: Telefon İstanbul 3538

Memleketimizin en kadim ve yegane fabrikası olup otuz seneden beri imal edegelmekte olduğu müstahzırat-ı tıbbiye ve itriyat mütenevvisi: mümasili bütün müstahzırların gayr-ı kabil istibah ve itraz surette birincisi olmuş ve bu husus Avrupa'nın meşhur sergilerinden aldığı müteaddid altın ve gümüş madalya ve yüzlerce takdirname ile mertebe-i subuta varmıştır.

Medid bir sa'yın terakkiyat-ı meslekiyeyi hatve hatve takibi Ethem Pertev fabrikasının teknilini meydana çıkarttığı gibi ahalimizin rağbeti de bu husuta büyük bir amil olmuştur. Müessese bu teveccühe mukabele olmak üzere fiyatlarını Avrupa müstahzırlarına nispetle çok mutedil tutmuş ve aynı zamanda memleketin iktisadi muvazenesine dahi hizmet eylemiştir.

Hülasa Ethem Pertev müstahzıratı bizi ecnebilere muhtaç bırakmıyor, memlekette mütehassıs amele yetiştiriyor; paramızın harice akmasını engelliyor. Nefaseti itibarı ile kullananların memnuniyeti ile zevkimizi pek güzel tatmin ediyor.

AHALİMİZCE ZATEN MAĞRUF OLAN ETHEM PERTEV
MÜSTAHZIRATINDAN

Krem Pertev, Kozmetik Pertev, Pertev Diş Tozu, Pertev Diş Macunu, Pertev Kolonya Suları, Pertev Tuvalet ve Çocuk Sıhhi Pudraları, bütün ailelerin, fenni surette sıhhatini muhafaza ediyor.

No:1662-188, 1663-189, 1677-203, 1678-204, 1675-205, 1680-206, 1681-207, 1682-208, 1683-209/16, 1685-211, 1686-1, 1687-2, 1688-3, 1689-4, 1990-5, 1694-9, 1695-10, 1696-11, 1697-12, 1698-13, 1699-14, 1700-15, 1701-16, 1702-17, 1703-18, 1704- 19, 1705-20, 1706-21, 1707-22, 1708-23, 1709-24, 1710-25, 1711-26

İLAN

Musavver Servet-i Fünun

Servet-i Fünun'un tekrar intişarından beri tevzi olunan 182. nüsha ile 7. cilt ikmal olunmuştur. Bu ciltlerden pek mahdut olarak matbaamızda mevcut vardır.

Fiyatı 4000, taşraya 425 kuruştur.

Pek az kalan 1., 2., 3., 4., 5. ve 6. ciltler dahi aynı fiyatla satılmaktadır.

No:1664-190, 1665-191, 1666-192, 1667-193, 1668-184, 1669-195, 1670-196, 1671-197, 1672-198, 1673-199, 1674-200, 1675-201, 1676-202, 1677-203, 1679-205, 1683-209 (Yeni harfli), 1688-3,

VIYANA'NIN EN BİRİNCİ SANAYİ-İ NEFİSE TABİAT MÜESSESESİ

WITNER KUNFIDRUCK

WLIEN İN PARHGATTE 15-19

Fotografileri fotografiden daha güzel olarak basar; kart-postalların en nefislerini yapar. Yağlıboya resimleri renkli tablo gibi ve sanayi-i nefisenin bütün inceliklerini muhafaza ederek basar ve yağlıboya tablodan katiyen fark olunmaz. Minyatür resimleri tab eder.

“Fotogravür” Liht Drok ve Tif Drok prosdelri bu müessesede mükemmelen tatbik olunur.

Arzu edenler doğrudan doğruya Viyana'daki müesseseye müracaat eyleyebilecekleri gibi matbaamız vasıtasıyla dahi sipariş verebilirler.

“Robins” , “Fouh” , “Adams” , “Brunner” , “Ruthe” , “Kaufhman” gibi dünyanın eski ve yeni en büyük ressamlarının tablolarından yapılmış, nefis levhalar bu matbaada vardır. Bunlar sanayi-i nefisenin en ince şaheserleridir.

No:1669-195, 1670-196, 1676-202, 1678-204, 1680-206, 1681-207, 1628-208, 1685-211 (Yeni harfli)

BEYOĞLU'NDA J. V. A. BEKER ŞİRKETİ

Telefon:1472 İstiklal Caddesinde Numara:370

Mevsim sonu satışları az zaman devam edecektir. Mağazayı ziyaret ediniz müstefid olunuz.

No:1671-197, 1672-198, 1673-199, 1677-2031686-1, 1687-2, 1688-3, 1689-4, 1990-5, 1693-8, 1694-9, 1697-12, 1699-14, 1701-16, 1702-17, 1705-20, 1706-21, 1707-22, 1708-23, 1709-24, 1710-25

BEKER LİMİTED ŞİRKETİ

Mektep idarelerine ve talebe velilerine!

Hizmette bulunmak için Beker Mağazası rağbet-i umumiyyeye mazhar olan istandart karyolaların fiyatlarını tenzil etmiştir. Leyli mekatipte en ziyade istimal edilen istandart karyolaları olduğunu unutmayınız!

Beyoğlu'nda İstiklal Caddesi'nde 970 numarada

Telefon: Beyoğlu 1472-1473 Telgraf: Beyoğlu BEKER

No:1675-201, 1680-206, 1681-207, 1686-1, 1687-2, 1688-3

Yeni Türk alfabesini suhulet ve istirahat ile öğrenmek istiyor musunuz?

İSTANBUL TELSİZ TELEFON ŞİRKETİ TEDRİSATA BAŞLIYOR

Memleketimizin en mükemmel telsiz ahizeleri Beyoğlu'nda 370 numarada BEKER ŞİRKETİ'ndedir.

Taksit ile arzu ettiğiniz makineleri alabilirsiniz.

Her satılan ahize teminatlı ve memurlarımızın kontrolü altındadır. İşlemeyen ahizemiz şehir dahilinde her nerede olursa olsun, tamir ve tanzimi için mütehasıs izam olunur. Müessesemize telefon etmek kâfidir.

Telefon: Beyoğlu 1472-1473

No:1676-202, 1677-203, 1678-204, 1675-205 (Yeni harfli), 1679-205 (Eski harfli), 1680-206, 1681-207, 1682-208, 1683-209 (Yeni harfli), 1683-209 (Eski harfli), 1684-210, 1685-211 (Yeni harfli)-(Eski harfli)

ŞARK MALET HÜLASASI

Sade ve gliserofosfatlı

İştiha, kuvvet ve sıhhat için en müessir devadır.

Bilcümle eczanene ve ecza depolarında bulunur.

No:1676-202, 1677-203, 1678-204 (Yeni harfli), 1679-205 (Yeni harfli), 1680-206 (Yeni harfli), 1681-207 (Yeni harfli), 1682-208 (Yeni harfli), 1683-209 (Yeni harfli), 1684-210 (Yeni harfli), 1685-211 (Yeni harfli) 1686-1, 1687-2, 1688-3, 1689-4, 1990-5, 1691-6, 1692-7, 1693-8, 1694-9, 1695-10, 1696-11, 1697-12, 1698-13, 1699-14, 1700-15, 1701-16, 1702-17, 1703-18, 1704- 19, 1705-20, 1706-21, 1707-22, 1708-23, 1709-24, 1710-25, 1711-26

İLAN

Matbaamız Türkçe yeni harflerin cümlesini tedarik etti bu harflerle her nevi siparişat kabul edilmektedir.

No:1676-202, 1678-204 (Yeni harfli), 1680-206, 1681-207, 1682-208, 1683-209, 1687-2, 1688-3, 1689-4, 1690-5, 1691-6, 1692-7, 1693-8

GAYET UCUZ

Tabela yıldız ile cam yazıları resim kartonpiyer vesaire.

Yeni tesis eden bu resim atölyesi en son keşfettiği bir usul ile her türlü tabela ve yıldızlı camları akla hayret verecek bir sürat-i fevkalade ile yapar yalnız boyaların kuruma müddeti olan 24 saatten başka vakit kaybetmez bir metre kadar olan tabelaları 24 saat zarfında bundan büyüklerini resimli olarak azami iki günde imal ve teslim eder ve rekabet kabul etmez derecede ucuz yapar.

Nuruosmaniye Caddesi 88 numaralı atölye güzel sanatlar akademisinden mezun ressam Muazzez ve Rıfık Bahaeddin

No:1684-210, 1685-211

Âsâr-ı Münteşire :

Fen ve vazife kurbanları

Muallim bakterilog Ahmet ve Muavini^{معاون} meslektaşlarının bir hatıra-i hazini ... Askeri tıp baytarı mecmuasının altıncı adedini teşkil ediyor. Tavsiye ederiz.

No:1657-183

ÇOCUĞU DOĞAN ANA VE BABALAR

İzmir posta kutusu 198 adresine müracaat ettikleri takdire kendilerine çocuk bakımı hakkında meccanen öğütler bildirilecektir.

Servet-i Fünun muhterem kari ve karilerimize

Mübarek Kurban Bayramını Tebrik Eder.

No:1659-185, 31 Mayıs 1928

KAYNAKÇA

- Ana Britannica, Ana Yayıncılık, İstanbul-1989 cilt:7,
ARMAOĞLU Fahir, 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, İş Bankası Kültür yay. İstanbul 1980
BERKES Niyazi, Atatürk ve Devrimler, Adam yay. İstanbul 1982
EROĞLU Hamza, Türk İnkılâp Tarihi, Meb. Yay. İstanbul 1982
TOPUZ Hıfzı; 100 Soruda Türk Basın Tarihi, Gerçek yayınevi, 1996
KABAKLI Ahmet, Türk Edebiyatı Tarihi cilt: 1-3, Türkiye Yay. İstanbul-1966,
KAPLAN Mehmet, Şiirler Tahlilleri I. II. Dergah yay. İstanbul, 1996
KARAALİOĞLU Seyit Kemal, Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü İnkılap ve Aka
Kitabevleri İstanbul, 1978
KARAALİOĞLU Seyit Kemal, Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi II cilt,
İnkılap ve Aka Kitabevleri İstanbul, 1982
KOCATÜRK Vasfi Mahir, Türk Edebiyatı Tarihi, Edebiyat Ya. Ankara-1970
KURDAKUL Şükran, Çağdaş Türk Edebiyatı Cumhuriyet Dönemi, Broy Yay.
İstanbul-1987
Medya Alfabetik Genel Kültür Ansiklopedisi; Görsel yay. İstanbul 1994
Meydan Larousse, Meydan Yay. İstanbul-1981
MUMCU Ahmet, Tarih Açısından Türk Devriminin Temelleri ve Gelişimi,
İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1986
OKAY Cüneyt, Mavi Sürgüne Doğru, Kültür Bakanlığı Ya. Ankara-2001
OKTAY Ahmet, Cumhuriyet Dönemi Edebiyat I, Kültür Bakanlığı, Ankara-19
Sanat Ürünleri, İstanbul-1992
Türkiye Tarihi IV Çağdaş Türkiye 1908-1980, Cem yay. İstanbul 2000
Utkan KOCATÜRK, Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kronolojisi 1918-
1938, TTK.yay. Ankara 1983

**T.C. YÖNEKLEME KURULU
BİBLİYOTEKON MERKEZİ**